

Ν.Ι.ΜΕΡΤΖΟΣ

ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

**ΤΑ 10 ΘΑΝΑΣΙΜΑ
ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ
ΤΟΥ Κ.Κ.Ε.**

Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ

N. I. Μέρτζος

ΤΑ ΔΕΚΑ ΘΑΝΑΣΙΜΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε.

Επίσημα κείμενα

I. ΣΙΔΕΡΗΣ

Μάρτιος 1984

Η σύγχρονη ελληνική Ιστορία έχει σηματορευθεί, συχνά βαθειά κι οδυνηρά, από την δράση και την ιστορία του ΚΚΕ. Και εξακολουθεί να επηρεάζεται πάντοτε σε σημαντικό βαθμό. Αυτό δεν αμφισβητείται από κανένα σήμερα. Εκείνο που αμφισβητείται — και μάλιστα δεινά — είναι η ίδια η ελληνική Ιστορία, που «κόβεται και ράβεται» στα μέτρα της όποιας ιδεολογίας για να υπηρετήσει τα όποια κομματικά συμφέροντα, σε όλες τις πλευρές.

Το βιβλίο τούτο δεν διεκδικεί το αλάθητο ούτε έχει την πρόθεση να απευθύνει το εύκολο «κατηγορώ» σε βάρος μιας πλευράς, η οποία όχι μόνον έχει πολύ κατηγορηθή αλλά και πλήρωσε τις κατηγορίες με το αίμα των αγωνιστών της. Το πρόβλημα είναι ότι οι αγωνιστές του Κ.Κ.Ε. δεν πλήρωσαν με το αίμα τους το «κατηγορώ» μονάχα όλων των αντιπάλων τους, αλλά πλήρωσαν κυρίως τα λάθη της ηγεσίας τους. Το Κ.Κ.Ε. το πλήρωσε, επίσης, βαρύτερα ολόκληρος ο ελληνικός Λαός, η ομαλή του πορεία προς το μέλλον και η κοινωνικο-οικονομική του ανάπτυξη. Αυτά τα λάθη προσπαθεί να φωτίσει τούτο το βιβλίο. Και τα φωτίζει με επίσημα κείμενα, αποφάσεις, μαρτυρίες του Κ.Κ.Ε. καθώς επίσης και με άγνωστα στο ευρύ κοινό ντοκουμέντα των άλλων Κ.Κ. της Βαλκανικής.

ΕΛΕΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

(21 Δεκεμβρίου 1944)

*Μνήσθητι, Κύριε: Για την ώρα που η λεπίδα του φονιά
άστραψε, κι όλος ο Θεός της Τραγωδίας εφάνη.*

*Μνήσθητι, Κύριε: Για την ώρα που άξαφνα κ' οι εννιά
αδερφές έσκυψαν να της βάλουνε των αιώνων το στεφάνι.*

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΟ Κ.Κ.Ε. ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΣΗΜΕΡΑ (1984) το τρίτο σε δύναμη κόμμα της Βουλής των Ελλήνων, όπου, κατά τις εκλογές του Οκτωβρίου 1981, ο Λαός εξέλεξε τρία μόνον κόμματα: το ΠΑΣΟΚ με 48%, την Νέα Δημοκρατία με 36% και το Κ.Κ.Ε. με 11% περίπου. Η λαϊκή βάση του Κ.Κ.Ε. σε ψήφους (610.000 περίπου) ισούται σχεδόν με τη διαφορά ψήφων ανάμεσα στα δύο πρώτα κόμματα (ΠΑΣΟΚ 2.696.000 έναντι ΝΑ. 2.016.000). Όσα άλλα κόμματα ή απλώς τίτλοι κομμάτων βρίσκονται σήμερα στη Βουλή οφείλουν την παρουσία τους σε μετεκλογική «παρθενογένεση»: εκπροσωπούνται από βουλευτές που εξελέγησαν υπό τη σημαία των τριών μεγάλων κομμάτων και στη συνέχεια ανεξαρτοποιήθηκαν, αποχώρησαν ή διεγράφησαν από το κόμμα της εκλογής τους.

Από την άποψη αυτή ο ρόλος του Κ.Ε. είναι προφανής για την πολιτική ζωή της χώρας και ανακύπτει σημαντικότερος καθ' ό μέτρο το Σύνταγμα απαιτεί αυξημένη πλειοψηφία της Βουλής για τη δέσμευση της χώρας με σοβαρώτατες αποφάσεις (π.χ. εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας, κύρωση διεθνών συμβάσεων κ.λπ.) στην περίπτωση που τα δύο μεγαλύτερα κόμματα διαφωνούν ριζικά.

Εκτός τούτων όμως ο ρόλος του Κ.Κ.Ε. παρουσιάζεται εξίσου σοβαρός και για άλλους λόγους. Διότι το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας:

1ο — Είναι, σύμφωνα με τις αποφάσεις των Συνεδρίων του, το μοναδικό στην Ελλάδα κόμμα που αποδέχεται το σοβιετικό μοντέλο του λεγομένου «υπαρκτού σοσιαλισμού» και εργάζεται προς αυτήν την κατεύθυνση σε στενή συνεργασία («προλεταριακός διεθνισμός») με όλα τα άλλα Κομμουνιστικά Κόμματα, τα οποία ασκούν την εξουσία στις Ανατολικές Χώρες.

2ο — Είναι το αρχαιότερο κόμμα της Ελλάδας (ιδρύθηκε το 1918) και το καλύτερα οργανωμένο πάνω στη βάση του λεγομένου «δημοκρατικού συγκεντρωτισμού» με εντυπωσιακή, μέχρις αφθονίας, αυτάρκεια οικονομικών, εκδοτικών και οργανωτικών μέσων. Επαγγελματικά στελέχη και αφωσιωμένα μέχρις αυταπαρνήσεως μέλη επανδρώνουν ένα πρότυπο κομματικό μηχανισμό, που πλουτίζεται από τις αγωνιστικές παραδόσεις εξήντα πέντε ετών, από τη μακροχρόνια πείρα της (αναγκαστικά) παράνομης συνωμοτικής δράσεως και από τα διδάγματα των τριών ενόπλων αγώνων του (γύρων) προς κατάκτηση της εξουσίας.

3ο — Είναι το μοναδικό στην Ελλάδα κόμμα, που η πολιτική του επιρροή και δράση εκτείνεται αποφασιστικά σε χώρο σαφώς ευρύτερο από ό,τι ο κύκλος των ψηφοφόρων του. Είναι πολλαπλάσιος του 11% ο έλεγχος που ασκεί στα Γράμματα και στις Τέχνες, στα Πανεπιστήμια και στην Νεολαία, στις εργατικές οργανώσεις και στις εκδόσεις νέων βιβλίων, στον Τύπο και στα μαζικά κρατικά μέσα ενημερώσεως, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και σε κάθε μαζική λαϊκή εκδήλωση. Γιατί περνάει τις ιδέες και τους άμεσους στόχους του μέσα από μια πλατειά συμπαράταξη με τις άλλες, σαφώς μη κομμουνιστικές, αριστερές δυνάμεις, τις οποίες και κατορθώνει να ποδηγετεί στο σκοπό του χάρις στην καλύτερη ποιότητα των στελεχών του.

4ο — Είναι το μοναδικό πλέον κόμμα, που στην Ελλάδα δύναται να ισχυρισθί ότι εκφράζει την «πραγματική Αλλαγή» στο βαθμό που η κυβερνητική πλειοψηφία του ΠΑΣΟΚ εγκατέλειψε ή αναγκάσθηκε πρόσκαιρα να εγκαταλείψει πολλά από τα βασικά της συνθήματα με τα οποία κατήλθε στις εκλογές — και τις κέρδισε.

5ο — Είναι το μοναδικό στην Ελλάδα κόμμα, που, μετά τη νομιμοποίησή του το καλοκαίρι του 1974, επέτυχε μια πρωτοφανή «πολιτική ασυλία». Ελάχιστοι ασκούν κατά την τελευταία δεκαετία κριτική στις πολιτικές θέσεις και στην πολιτική Ιστορία του Κομμουνιστικού Κόμματος, ενώ πάρα πολλοί, που βρέθηκαν αντιμέτωποι παλαιότερα με αυτό, σιωπούν ή και δικαιώνουν πολλές ενέργειές του από το παρελθόν. Έτσι, όπως παρατήρησε την 25η Μαρτίου 1983 ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, η ελληνική Ιστορία λησμονείται και, ακόμη χειρότερα, παραποιείται. Το Κ.Κ.Ε. κατώρθωσε να παρουσιάζεται σήμερα με το φωτοστέφανο του μάρτυρος και με τις δάφνες του λαϊκού αγωνιστού και πατριώτου, που απαιτεί δίκαια την ιστορική του δικαίωση.

Με τέτοια εφόδια γίνεται φανερό ότι ο ρόλος του Κ.Κ.Ε. στην πολιτική ζωή και στις τύχες της χώρας δεν μετράται απλώς με τις ψήφους των εκάστοτε βουλευτικών εκλογών. Αλλά ποιο είναι, τέλος πάντων, το αληθινό Κ.Κ.Ε.; Και γιατί, πέρα από τις ιδεολογικές διαφορές, το Κ.Κ.Ε. εκφράζει έναν άμεσο και υπαρκτό κίνδυνο για τον Λαό, για τη Δημοκρατία και γι' αυτούς ακόμη τους οπαδούς του;

Στα ερωτήματα αυτά η απάντηση δίδεται διά στόματος Κ.Κ.Ε. από την Ιστορία του Κ.Κ.Ε. Με επίσημα κείμενα του Κ.Κ.Ε.

Αυτή η απάντηση αποτελεί χρέος προς την ιστορική αλήθεια και προς τις νέες γενεές των Ελλήνων, που την αγνοούν. Αποτελεί επίσης αυτή η απάντηση το ελάχιστο πατριωτικό χρέος κάθε ζωντανού Έλληνα προς τους Νεκρούς, που έπεσαν αμυνόμενοι περί Πάτρης για να μπορούμε σήμερα όλοι οι πολίτες της Πατρίδας, μαζί και οι κομμουνιστές, να ζούμε, να δρούμε και να εκλέγουμε ελεύθερα, όπως και ελεύθερα να επανορθώνουμε τα τυχόν λάθη μας. Χρέος τιμής τέλος αποτελεί αυτή η απάντηση και προς τους Νεκρούς του Κ.Κ.Ε. που έπεσαν προδομένοι από την κομμουνιστική ηγεσία τους με το όραμα ενός καλύτερου κόσμου στα μάτια τους αλλά και πολλοί, από τους επιφανέστερους, με το στίγμα του προδότη χαφιέ, στο μέτωπό τους.

Η ηγεσία του Κ.Κ.Ε., καρπωνόμενη το αίμα και τις θυσίες των κομμουνιστών που το ίδιο το Κ.Κ.Ε. με τα λάθη του οδήγησε στο αιματοκύλισμα, και εκμεταλλευόμενη τα μεγάλα πολιτικά σφάλματα και τη σιγή των άλλων κομμάτων, εμφανίζεται σήμερα στον Λαό ως τιμητής, όλων των ελληνικών κομμάτων. Μονοπωλεί τον πατριωτισμό, παρουσιάζεται ως ο γνησιότερος υπερασπιστής της Δημοκρατίας, ισχυρίζεται ότι μάχεται για την πραγματική εθνική ανεξαρτησία και προβάλλεται σαν ο αποκλειστικός εκφραστής των λαϊκών συμφερόντων.

Αυτό το δικαίωμα δεν το έχει το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας. Και γιατί δεν το έχει το λέει η Ιστορία του.

Τα κείμενα που ακολουθούν δεν αναφέρονται στην ιδεολογία του Κ.Κ.Ε.

Πρώτον επειδή η γνήσια, φιλελεύθερη κοινοβουλευτική Δημοκρατία, που εγκαθίδρυσε με το Σύνταγμα του 1975 ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και η Νέα Δημοκρατία, θεωρεί αυτονόητο δικαίωμα αλλά και θεμελιώδη λόγο υπάρξεώς της ότι, ανεξάρτητα από την όποια ιδεολογία τους, όλα τα κόμματα είναι ελεύθερα και σεβαστά στην Ελλάδα. Υπέρτατος κριτής είναι ο Λαός, υπό την προϋπόθεση ότι παραμένει ελεύθερος για να κρίνει. Και

Δεύτερον επειδή αποτελεί στοιχειώδες καθήκον κάθε πολίτη να γνωρίζει την ιδεολογία του κόμματος, που ψηφίζει, όπως και εκείνων ασφαλώς των κομμάτων που απορρίπτει. Η ιδεολογική ενημέρωση, άλλωστε, ανήκει στα κόμματα και αυτό το κείμενο δεν υπηρετεί κόμματα. Υπηρετεί την Αλήθεια.

Ο κυριώτερος λόγος όμως που δεν θίγεται εδώ η ιδεολογία του Κ.Κ.Ε. είναι επειδή η Ιστορία του, που σημάδεψε την Ελλάδα, ελάχιστη σχέση έχει με τον μαρξισμό-λενινισμό. Είναι Ιστορία που στιγματίζει την Ιστορία του Έθνους με μια σειρά εθνικές προδοσίες. Στιγματίζει επίσης την Ιστορία κάθε Κομμουνιστικού Κόμματος με μια σειρά προδοσίες σε βάρος των πιο επίλεκτων κομμουνιστών, μελών και ηγετών του Κ.Κ.Ε.

Αποκαλύπτεται, με αδιάσειστα επίσημα ντοκουμέντα και μαρτυρίες του Κ.Κ.Ε., ότι ο σημερινός Τιμητής και αυριανός ίσως (όπως επιδιώκει) Ρυθμιστής οφείλει βαρύ τίμημα στο Έθνος, στον ελληνικό Λαό και στα μέλη του Κόμματος.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΤΟ Κ.Κ.Ε. ΤΟΠΟΘΕΤΕΙ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ του στις 17 Νοεμβρίου 1918, όταν ιδρύθηκε το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (ΣΕΚΕ). Με την ίδρυσή του το ΣΕΚΕ προσχώρησε στη 2η Σοσιαλιστική Διεθνή, αλλά δυο χρόνια αργότερα, το 1920, με απόφαση του δευτέρου του Συνεδρίου, προσχώρησε στην 3η Κομμουνιστική Διεθνή.

Το Δεκέμβριο του 1924 το ΣΕΚΕ, με απόφαση του εκτάκτου συνεδρίου του, μετωνομάστηκε σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, Ελληνικό Τμήμα της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Αυτός ήταν ο πλήρης τίτλος. Σε συντομογραφία: Κ.Κ.Ε.-Ε.Τ.Κ.Δ.

Ο Νίκος Ζαχαριάδης, που επί ένα τέταρτο αιώνας υπήρξε ο αδιαφιλονίκητος ηγέτης του Κόμματος — στη δραματικότερη μάλιστα περίοδο της ιστορίας του — χωρίζει την ζωή του Κ.Κ.Ε. από το 1918 μέχρι το 1931 σε τρεις ιστορικές περιόδους ως εξής¹:

α) **Οπορτουνισμός (1918-24)...** Ο οπορτουνισμός, που δεν πιστεύει στη δυνατότητα μιας ανεξάρτητης προλεταριακής πολιτικής και λύσης της κρίσης, εγκαταλείπει την πρωτοβουλία στα «προοδευτικά αστικά κόμματα και δένει την εργατική τάξη και το επαναστατικό κίνημα στην ουρά της αστικής δημοκρατίας...».

β) **Λικβινταρισμός (1926-28)...** Ρίχνει το κόμμα σε μια εσωτερική αποσυνθετική διαμάχη, ενώ η πλουτοκρατία πραγματοποιεί τη μερική σταθεροποίηση. Ο λικβινταρισμός βρήκε γρήγορα το θεωρητικό-πολιτικό-οργανωτικό στέγασμά του κάτω από τα φτερά του αντεπαναστατικού τροτσκισμού.

γ) **Ο φραξιονισμός δίχως αρχές (1929-31)...** Πραγματοποιεί μια ιδεολογική πολιτική συνθηκολόγηση με τον αντεπαναστατικό τροτσκισμό, που στο διάστημα αυτό κάνει σοβαρές προόδους σε βάρος του κόμματος. Είναι η φραξιονιστική πάλη που έφερε στο κόμμα τις πιο μεγάλες ζημιές.

Τα 13 αυτά χρόνια είναι συνταρακτικά για την Ελλάδα. Λήγει ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, υπογράφεται η Συνθήκη των Σεβρών, αρχίζει η Μικρασιατική Εκστρατεία που καταλήγει στη Μικρασιατική Καταστροφή, χάνει τις εκλογές του 1920 ο Ελευθέριος Βενιζέλος, που αυτοεξορίζεται, αλλάζουν τρεις Βασιλείς στο Θρόνο, εκρήγνυται το πρώτο Στρατιωτικό Κίνημα Πλαστήρα-Γονατά που εκτελεί τους Έξι, δολοφονείται ο Ίων Δραγούμης, καταργείται η Βασιλευομένη Δημοκρατία, πραγματοποιείται η δικτατορία Παγκάλου, επανέρχεται με σαρωτική εκλογή το 1928 ο Ελ. Βενιζέλος και ξεσπά το παγκόσμιο οικονομικό κραχ.

Την 1η Νοεμβρίου 1931, με «έκκληση» που δημοσιεύεται στο «Ριζοσπάστη» επεμβαίνει στο «Ελληνικό Τμήμα» της η Κομμουνιστική Διεθνής και καταργεί την ηγεσία του Κ.Κ.Ε. όπου ανέρχεται γοργά ο Νίκος Ζαχαριάδης, δραστήριος απόφοιτος της σοβιετικής σχολής στελεχών Κουτβ της Μόσχας.

Σε διάστημα μιας τετραετίας το Κ.Κ.Ε. ανασυντάσσεται εντυπωσιακά, επεκτείνει αποφασιστικά την επιρροή του στις εξαθλιωμένες μάζες των εργατών και των προσφύγων και στις αρχές του 1936 αναδεικνύεται σε ρυθμιστικό παράγοντα της Βουλής υπογράφοντας το Φεβρουάριο του 1936 το Σύμφωνο Σοφούλη-Σκλάβαινα (συνεργασία με το Κόμμα Φιλελευθέρων). Στο μεταξύ,

με τη λήξη της τετραετίας 1928-32, ο Ε. Βενιζέλος καταψηφίζεται, ξεσπούν αλλεπάλληλα στρατιωτικά κινήματα οπαδών του, που συντρίβονται και το 1935 παλινορθώνεται η Βασιλική Δυναστεία.

Το Μάιο του 1936 το Κ.Κ.Ε. οργανώνει αιματηρές ταραχές στη Θεσσαλονίκη και αναγγέλλεται για τις 5 Αυγούστου γενική πανελλαδική απεργία. Το βράδυ της 4ης Αυγούστου κηρύσσεται η δικτατορία υπό τον Ι. Μεταξά. Το Κ.Κ.Ε. — όπως και τα άλλα κόμματα άλλωστε — κηρύσσεται παράνομο και διατάσσεται η διάλυσή του. Αρκετά στελέχη του, εξέρχονται στην παρανομία, αλλά τα περισσότερα συλλαμβάνονται μαζί με όλα σχεδόν τα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής του. Μαζί και ο Νίκος Ζαχαριάδης. Ακολουθεί μια τετραετία συγχύσεως κατά την οποία ο τότε υπουργός Δημοσίας Τάξεως Κ. Μανιαδάκης χειρίζεται υπό τον πλήρη έλεγχο του μια Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ.Ε. Εντούτοις το θάρρος, η αφοσίωση και η μέχρι θανάτου αυταπάρνηση πολλών κομμουνιστών είναι αξιοσημείωτες, καθώς μπορούσαν να ανταλλάξουν τα κάτεργα με την ελευθερία υπογράφοντας μίαν απλή δήλωση μετανοίας. Τέτοια δήλωση υπογράφει, μεταξύ άλλων, και ο γεωπόνος Θανάσης Κλάρας — μετέπειτα γνωστός ως Άρης Βελουχιώτης. Ο κομματικός μηχανισμός υφίσταται βαρύτερες απώλειες. Κυρίως όμως χάνει την εμπιστοσύνη στην κομματική νομιμοφροσύνη των μελών του.

Τον Απρίλιο του 1941 αρχίζει η Κατοχή. Με την είσοδο των τριών ξένων δυνάμεων Κατοχής αρκετά στελέχη του Κ.Κ.Ε. δραπετεύουν, τα περισσότερα αποφυλακίζονται από τους Έλληνες δεσμοφύλακες και μια μικρή ομάδα στελεχών (Τσίπας, Τζήμας κ.ά.) απελευθερώνεται από τους Βουλγάρους φασίστες σαν «Βούλγαροι». Ο Ν. Ζαχαριάδης όμως μεταφέρεται στο Νταχάου της Γερμανίας, όπου τα συμμαχικά στρατεύματα θα τον βρουν σώο και αβλαβή το 1945, εν μέσω μυριάδων θυμάτων του ναζισμού, και θα τον μεταφέρουν με ειδικό στρατιωτικό αεροπλάνο της Μ. Βρετανίας στην Αθήνα να αναλάβει πάλι την ηγεσία του Κόμματός του.

Στο διάστημα της Κατοχής η κομματική καθοδήγηση μορφοποιείται στο ηγετικό σχήμα Γ. Σιάντου και Ι. Ιωαννίδη, που, εν ονόματι του Ν. Ζαχαριάδη, καθοδηγούν το Πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε. και οδηγούν το Κόμμα στο απόγειο του θριάμβου του και στην πρώτη του ένοπλη συντριβή.

Το Κ.Κ.Ε. κατορθώνει να οργανώσει, να αναπτύξει και να καθοδηγήσει αποτελεσματικά σε χρονικό διάστημα μικρότερο της τριετίας (1942-44) το μαζικότερο λαϊκό κίνημα Εθνικής Αντιστάσεως εναντίον των ξένων δυνάμεων Κατοχής (Γερμανών, Ιταλών και Βουλγάρων) με πολιτική οργάνωση το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο (ΕΑΜ) και με στρατιωτικό βραχίονα τον ΕΛΑΣ, όπου εντάσσονται δεκάδες χιλιάδες πατριώτες που δεν έχουν — ούτε θέλουν να έχουν — καμμία σχέση με τον κομμουνισμό. Το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ εξοπλίζεται, χρηματοδοτείται και εν πολλοίς κατευθύνεται στρατιωτικά από το Συμμαχικό Στρατηγείο Μέσης Ανατολής, όπου και ανήκει οργανικά — αλλά με πολύ χαλαρούς δεσμούς.

Οι στόχοι του Κ.Κ.Ε. εν προκειμένω είναι:

Πρώτον η «υπεράσπιση της προλεταριακής Πατρίδας» — της Σ. Ενώσεως. Και

Δεύτερον η εγκαθίδρυση στην Ελλάδα, μετά την απελευθέρωση, της Λαϊκής Δημοκρατίας υπό τον πλήρη έλεγχο του Κ.Κ.Ε.

Για το σκοπό αυτό από τα μέσα ιδίως του 1943 το Κ.Κ.Ε. εξοντώνει διά του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ ή προσπαθεί να εξοντώσει κάθε άλλο παράλληλο αντιστασιακό κίνημα στη χώρα. Και στις 3 Δεκεμβρίου του 1944 εξαπολύει τα Δεκεμβριανά στην Αθήνα εναντίον της κυβερνήσεως της Απελευθερώσεως. Τον Ιανουάριο του 1945, αφού έχει ηττηθή στρατιωτικά στην πρωτεύουσα χάρις και στην δράση των αγγλικών συμμαχικών δυνάμεων, υπογράφει τη Συμφωνία της Βάρκιζας. Επιστρέφει ο Ν. Ζαχαριάδης και το Φεβρουάριο του 1946 το Κ.Κ.Ε. στην 2η Ολομέλεια λαμβάνει τη μυστική απόφαση για ένοπλο αγώνα. Το Κ.Κ.Ε. κηρύσσει έτσι αποχή από τις βουλευτικές εκλογές της 31ης Μαρτίου του 1946, οπότε και σημειώνεται η πρώτη μετά τη Βάρκιζα ένοπλη επίθεση κομμουνιστικής δυνάμεως στο Λιτόχωρο του Ολύμπου. Εξοντώνονται οι επτά Χωροφύλακες του εκεί Αστυνομικού Σταθμού. Παρά ταύτα ο Μάρκος Βαφειάδης, με εντολή του Ζαχαριάδη, ανεβαίνει στο βουνό μόνον μετά τον Ιούνιο του 1946 και αρχίζει τη συγκρότηση, την οργάνωση και το συντονισμό των πρώτων ενόπλων δυνάμεων του Κ.Κ.Ε., οι οποίες αρχίζουν τις συντονισμένες επιχειρήσεις τους από την Άνοιξη του 1947.

Στο μεταξύ ο πρωτοκαπετάνιος του ΕΛΑΣ Άρης Βελουχιώτης έχει αποκρούσει το 1945 τη Συμφωνία της Βάρκιζας και κινείται με ομάδα ανταρτών του μεταξύ Θεσσαλίας και Αλβανίας. Αποκηρύσσεται όμως από τον Ν. Ζαχαριάδη ως «Μιζέριας», απομονώνεται ασφυκτικά από όλο το μηχανισμό του Κόμματος στην ύπαιθρο και, κυνηγημένος από τις κρατικές δυνάμεις ασφαλείας, εξοντώνεται στη Θεσσαλία. (Κατά την επικρατέστερη εκδοχή αυτοκτόνησε).

Παρ' όλο ότι το αντάρτικο κίνημα του Κ.Κ.Ε. φουντώνει, το Κομμουνιστικό Κόμμα αναπτύσσει πολιτική δράση υπό συνθήκες νομιμότητας καθ' όλη την τριετία 1945, 1946 και 1947. Το Δεκέμβριο του 1947 όλη η ηγεσία του περνάει στην παρανομία, ανέρχεται στα βουνά και οργανώνει τον πόλεμο από τη Γιουγκοσλαβία σε συνεργασία με το εκεί κομμουνιστικό καθεστώς του Τίτο — και με τη βοήθειά του.

Η χώρα αιματοκυλίζεται μέχρι τις 29 Αύγουστου 1949, οπότε οι κομμουνιστικές δυνάμεις συντρίβονται οριστικά στο Γράμμο και στο Βίτσι, στα τελευταία τους οχυρά. Δεκάδες χιλιάδες αντάρτες, όλη η κομματική ηγεσία και 28.000 μικρά παιδιά — ιδίως της Μακεδονίας, Ηπείρου και Θεσσαλίας — που έχουν απαχθή από το Κ.Κ.Ε. (για να προφυλαχθούν, κατά την εκδοχή του) περνούν μέσω Αλβανίας και οι λιγότερες μέσω Βουλγαρίας στις κομμουνιστικές χώρες του Ανατολικού Συνασπισμού, όπου διασπείρονται. Ο κύριος όγκος τους θα παραμείνει εκεί μέχρι το θέρος του 1974, οπότε αρχίζει σταδιακά ο επαναπατρισμός στην Ελλάδα.

Το Κ.Κ.Ε. θα παραμείνει στην παρανομία μέχρι το καλοκαίρι του 1974, οπότε νομιμοποιείται από την κυβέρνηση εθνικής ενότητας υπό τον κ. Κων. Καραμανλή. Στην 25ετή αυτή περίοδο, μετά την ήττα του, το Κ.Κ.Ε. γνωρίζει τρομακτικές δοκιμασίες. Στο εσωτερικό διώξεις και παράνομη δράση. Στο εξωτερικό εσωκομματικός αλληλοσπαραγμός και εξ ίσου σκληρές διώξεις κομμουνιστών από κομμουνιστάς. Το 1956 καθαιρείται ο Ν. Ζαχαριάδης. Και επειδή έχει ήδη διαλυθή η Κομμουνιστική Διεθνής, επεμβαίνουν τα «Αδελφά Κομμουνιστικά Κόμματα» που επιβάλλουν την κομματική νομιμότητα μέσα στο Κ.Κ.Ε. για μίαν ακόμη φορά. Όλοι σχεδόν οι πρωταγωνιστές της περιόδου 1943-1949 καθαιρούνται κατά κύματα, στιγματίζονται ως προδότες και χαφιέδες, διώκονται, εξορίζονται και, κατά περίπτωση, αποκαθίστανται πάλι — ανάλογα προς το ποια ομάδα επικρατεί στην ηγεσία. (Πάντα στο εξωτερικό).

Το 1968 αρχίζει η εσωτερική διαδικασία για τη διάσπαση του Κ.Κ.Ε. ανάμεσα σε δυο εξίσου ισχυρές αντιμαχόμενες πτέρυγες που η μια (υπό τον Μήτσο Παρτσαλίδη και τον Μπάμπη

Δρακόπουλο) αρνείται την τυφλή υπακοή στο σοβιετικό δόγμα. Η διάσπαση, που είναι γεγονός κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής δικτατορίας, επισημοποιείται με τη νομιμοποίηση του Κ.Κ.Ε. το Σεπτέμβριο του 1974. Ιδρύεται το Κ.Κ.Ε. εσωτερικού και το Κ.Κ.Ε. υπό την ηγεσία του Χαρ. Φλωράκη.

Τα δύο Κ.Κ.Ε. συνεργάζονται εκλογικά το Νοέμβριο του 1974, αλλά χωρίζουν για πάντα — μέχρι σήμερα. Στις δύο επόμενες εκλογές το Κ.Κ.Ε. με «την έξωθεν καλήν μαρτυρίαν» έχει επικρατήσει πλήρως στον κομμουνιστικό χώρο σαν το ορθόδοξο λενινιστικό μαρξιστικό κόμμα με τη διεθνή προλεταριακή αλληλεγγύη και συμπαράσταση όλων των Κ.Κ. του «υπαρκτού σοσιαλισμού».

Μετά τη νομιμοποίησή του, έπειτα από 7 χρόνια παρανομίας, το Κ.Κ.Ε. πραγματοποίησε στην Ελλάδα υπό συνθήκες πλήρους ελευθερίας δύο Συνέδρια: το 10ο Συνέδριο το 1978 και το 11ο Συνέδριο το 1983. Στο 10ο Συνέδριο παρέστη και ο μοναδικός από όλους τους ηγέτες του Κ.Κ.Ε. που δεν είχε στιγματισθή από το Κ.Κ.Ε. σαν προδότης ή χαφιές: ο επίτιμος Πρόεδρος Απόστολος Γκρόζος, συνταξιούχος στην Σ. Ένωση.

Από το 1950 μέχρι το 1967 το Κ.Κ.Ε. εξεφράζετο πολιτικά στην Ελλάδα μέσα από την ΕΔΑ, που όμως όλα τα μέλη της δεν ταυτίζονταν με το Κ.Κ.Ε.

ΤΟ Κ.Κ.Ε. ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΕΘΝΟΣ, ΣΤΟ ΛΑΟ ΚΑΙ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ

ΟΠΟΙΟΣ ΔΙΑΤΡΕΞΕΙ ΠΑΝΩ ΑΠΟ τις αδρές γραμμές της την ιστορία του Κ.Κ.Ε. ή βυθισθή στην ιστορία κάποιου από τους αγώνες του, δεν μπορεί παρά να αισθανθή μόνο θαυμασμό και σεβασμό. Διότι το Κ.Κ.Ε. είναι κόμμα θυσίας και μάχης. Και διότι χιλιάδες επώνυμα και ανώνυμα μέλη του βάδισαν προς το θάνατο εθελοντικά με το χαμόγελο στα χείλη, προτιμώντας να θυσιάσουν τη ζωή τους παρά να απαρνηθούν τα ιδανικά τους. Είχαν ακλόνητη πίστη στο δίκαιο του αγώνα κι αυτή η πίστη, έστω και λαθεμένη, καθαγιάζει τον άνθρωπο. Εμπνέει το σεβασμό.

Το πρόβλημα είναι ότι οι κομμουνισταί έχουν πίστη αλλά δεν έχουν γνώση. Δεν γνωρίζουν ότι, προβαίνοντας σε μια συγκεκριμένη επιλογή, επέλεξαν ήδη την καταστροφή του Έθνους είτε του Λαού είτε του Κ.Κ.Ε. ή και — συνήθως — όλων μαζί. Πρόκειται για τα λεγόμενα «ιστορικά λάθη του κόμματος», που πολλά παραδέχεται και το Κ.Κ.Ε. Αλλά κατόπιν εορτής.

Φυσικά, όποιος εκ των προτέρων γνώριζε και συνειδητά διάλεξε το «λάθος», είναι προδότης. Αυτή όμως η κατηγορία πρέπει να αφεθεί μόνον ως συμπέρασμα αδιάσειστο μέσα από εξ ίσου αδιάσειστα στοιχεία.

Η ιστορία του Κ.Κ.Ε. παραθέτει και τα ιστορικά λάθη και, σε ορισμένες περιπτώσεις, το άσφαλο συμπέρασμα για την προδοσία. Στα κείμενα όμως που ακολουθούν δεν θα γίνουν χαρακτηρισμοί ούτε θα επιμερισθούν ευθύνες. Θα δοθούν μόνον στοιχεία που έχουν το κύρος της αυθεντίας. Και ο αναγνώστης θα κρίνει με το χέρι στην καρδιά. Διότι: το ζητούμενο δεν είναι η καταδίκη και πολύ λιγότερο η άδικη καταδίκη ενός πολιτικού κόμματος. Το ζητούμενο είναι η γνώση, ώστε η αλήθεια να προλαμβάνει το λάθος. Χρέος κάθε υπεύθυνου Έλληνα είναι η πρόληψη μιας συμφοράς — μικρής ή μεγάλης στ' ανθρώπινα και στα εθνικά μέτρα — και όχι η καταστολή των συνεπειών μιας συμφοράς. Πολύ λιγότερο δε, και πολύ πιο άχαρο, χρέος είναι η τιμωρία των ενόχων. Σχεδόν μάταιο, εφ' όσον το τίμημα θα έχει πια πληρωθή από ολόκληρο το Λαό, από δικαίους και από αδίκους. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι οι ένοχοι και οι άδικοι δικαιούνται να παριστάνουν και τον τιμητή των αθών που οι ίδιοι αδίκησαν. Δικαιούνται όμως να ζητήσουν την επιείκεια, την κατανόηση και τη συμπόνοια, αφού παραδεχθούν το λάθος τους. Τα βασικότερα ιστορικά λάθη του Κ.Κ.Ε. μπορούν να ιεραρχηθούν λεπτομερώς στα ακόλουθα γεγονότα της Ελληνικής Ιστορίας:

Πρώτον: Το Κ.Κ.Ε. υπονόμωσε, με συγκεκριμένες αποφάσεις του και πράξεις του, υπέρ όλων των αγώνων του ελληνισμού στη Μικρά Ασία. Στη συνέχεια υπονόμωσε σταθερά και κατ' εξακολούθηση όλη τη στρατιωτική ετοιμότητα της εθνικής άμυνας μέχρι το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Δεύτερον: Υπονόμευσε όλο το εθνικό, προοδευτικό και αναγεννητικό έργο των κυβερνήσεων των Φιλελευθέρων υπό τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Χαρακτήρισε εκείνον, που κατά κοινή συνείδηση είναι ο Δημιουργός της Νεωτέρας Ελλάδος και ο θεμελιωτής των πιο προηγμένων δημοκρατικών και κοινωνικών θεσμών, σαν «Βενιζέλο-Πόλεμο» και σαν «πράχτορα των ξένων ιμπεριαλιστών», τις δε δημοκρατικές φιλελεύθερες κυβερνήσεις του σαν «φασιστική κυβέρνηση» και σαν «όργανο της πλουτοκρατίας».

Τρίτον: Υπονόμευσε, στην κρισιμότερη φάση του, τον εθνικοαμυντικό και

εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του Έθνους εναντίον της φασιστικής επιδρομής του Μουσσολίνι και αντιτάχθηκε στην απελευθέρωση της Βορείου Ηπείρου.

Τέταρτον: Διέσπασε την Εθνική Αντίσταση κατά την Κατοχή εξαπολύοντας πόλεμο εναντίον όλων ανεξαιρέτως των άλλων δυνάμεων της Εθνικής Αντιστάσεως, τις οποίες και εξόντωσε — με εξαίρεση τον ΕΔΕΣ, αιματοκυλίνοντας τον ελληνικό Λαό, κάτω από τη φασιστική μπότα της τριπλής εχθρικής Κατοχής.

Πέμπτον: Εξαπέλυσε, στη συνέχεια της αιματηρής τρομοκρατίας, τα Δεκεμβριανά στην Αθήνα εναντίον της Κυβερνήσεως της Απελευθερώσεως και, στη συνέχεια, το συμμοριτοπόλεμο (ή, όπως τον ονομάζει, «εμφύλιο») σφραγίζοντας επί των ερειπίων και των πτωμάτων της Κατοχής σωρούς εθνικών ερειπίων και μυριάδων νεκρών σε αμφότερες τις πλευρές του πυρός.

Έκτον: Προχώρησε στην ένοπλη αναμέτρηση, κατά τα Δεκεμβριανά και κατά το συμμοριτοπόλεμο, ενώ η ηγεσία του Κόμματος τελούσε εν πλήρει συνειδήσει εκ των προτέρων ότι ο αγώνας της ήταν εκ των προτέρων χαμένος — διότι το Κ.Κ.Ε. είχε εκχωρηθεί από τον Στάλιν στο δημοκρατικό, κοινοβουλευτικό, πολυκομματικό στρατόπεδο της Δύσεως. Και, όταν τα πάντα είχαν κριθεί στον πόλεμο και στην πολιτική σκακιέρα, απέκρουσε στο Γράμμο τη συμφιλιωτική πρόταση εθνικής ενότητας το 1948 προκαλώντας έτσι τον αποδεκατισμό των μαχητών του Κ.Κ.Ε. και την αυτοεξορία τους στις Ανατολικές Χώρες.

Έβδομον: Με σειρά αποφάσεών του, μετά από εντολή της Κομμουνιστικής Διεθνούς και της Κομμουνιστικής Βαλκανικής Ομοσπονδίας, εφήρμοσε την πολιτική «ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη», εκχωρώντας έτσι ένα τμήμα της Ελλάδος στους Σλάβους.

Όγδοον: Οργάνωσε, σε συνεργασία με Ξένες Δυνάμεις, το διαμελισμό της Ελλάδος σε δύο χωριστά κράτη. Και εφήρμοσε υπέρ των Ξένων Δυνάμεων το σχέδιο διαμελισμού της χώρας κατά τον ανταρτοπόλεμο 1946-1949.

Ένατον: Έφαγε όλα τα παιδιά του. Και για μεν τους ηγέτες του κομμουνιστικού ένοπλου αγώνα επενήργησε ως Νέμεσις, για δε τους μαχητές και τον βίαια επιστρατευμένο στρατό του ΔΣΕ επενήργησε ως εχθρική σφύρα, που έθραυσε τη ραχοκοκκαλιά του ολιγάριθμου Έθνους και βύθισε τον ελληνισμό στον ατέρμονα μιας τριακονταετούς εθνικής τραγωδίας. Θέρισε το άνθος της ελληνικής Φυλής.

Δέκατον: Μετά τη νομιμοποίηση του το 1974 συνεχίζει επί δέκα χρόνια να ακολουθεί τα βήματα προς το παρελθόν και να καλή τους κομμουνιστές και τους άδολους νέους της Ελλάδος να ακολουθήσουν τα λάθη του κηρύσσοντας με όλα τα μέσα έναν άγριο «ρεβανσισμό».

Αν αυτά είναι απλώς «λάθη» ή «θανάσιμα αμαρτήματα» όπως τα ονόμασε ο Ν. Ζαχαριάδης, καμιά σημασία δεν έχει για το αποτέλεσμα. Το αποτέλεσμα υπήρξε εθνική συμφορά.

Στις σελίδες, που έρχονται, θα εξετάσουμε σε δέκα χωριστά κεφάλαια καθένα από τα Δέκα Θανάσιμα Αμαρτήματα του Κ.Κ.Ε. με το συνοπτικότερο και τον ψυχρότερο δυνατόν τρόπο. Ως μαρτυρίες θα χρησιμοποιηθούν αυθεντικά κείμενα του Κ.Κ.Ε. που το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν αμφισβητεί. Αντίθετα τα έχει δημοσιεύσει σε επίσημες κομματικές εκδόσεις — τον κύριο όγκο τους μετά τη νομιμοποίησή του το 1974. Μόνον επιβοηθητικά θα γίνη χρήση, πολύ

περιωρισμένη μάλιστα, κειμένων που προέρχονται από την προσωπική μαρτυρία εξεχόντων πολιτικών αναστημάτων της χώρας, που, ως Πρωθυπουργοί της Ελλάδος, κατέθεσαν στην Ιστορία όσα είδαν και γνώρισαν.

Εξυπακούεται ότι ο διάλογος πάνω σε τούτα τα θέματα είναι επιβεβλημένος και πολύ επιθυμητός. Αρκεί να τον επιθυμή και το Κ.Κ.Ε.

Η υπονόμευση του Έθνους στην περίοδο 1918 -1940

Η ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΕΤΙΑ 1912-1942 αποτελεί σταθμό στην εν γένει Ιστορία του ελληνικού Έθνους. Η Ελλάς ανέρχεται επανειλημμένα στο απόγειο της δυνάμεώς της, εγγίζει το απώτατο εθνικό όνειρο πέντε αιώνων για την εθνική ολοκλήρωση του ελληνισμού και ρίπτεται πάλι στα Τάρταρα της καταστροφής και της εθνικής κατασχύνης για να ξανασηκωθεί. Κανένας άλλος Λαός, μικρός ή μεγάλος, δεν πέρασε σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα μιας μόνον γενεάς τόσες φάσεις μεγαλείου και καταπτώσεως όσες πέρασε ο ελληνισμός στα τριάντα αυτά χρόνια διά πυρός και σιδήρου.

Το 1912 αρχίζει η μεγαλειώδης πορεία προς την εθνική ολοκλήρωση. Απελευθερώνεται η Μακεδονία, προσαρτάται η Κρήτη, ελευθερώνεται η Ήπειρος, τίθεται υπό τον ελληνικό έλεγχο το Αιγαίο. Η Ελλάς διπλασιάζεται σε πληθυσμό και σε έκταση, ενώ πολλαπλασιάζεται η εθνική ισχύς της. Γίνεται Κράτος. Με την έκρηξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου ο Εθνικός Διχασμός καταρρακώνει το Έθνος, κουρελιάζει το κύρος του Κράτους, ταπεινώνει το εθνικό αίσθημα με ωμές ξενικές επεμβάσεις. Και ανοίγει την Κερκόπορτα στην εισβολή των Βουλγάρων στην Ανατολική Μακεδονία. Ο βόρειος ελληνισμός σφαγιάζεται. Μετά το 1917 και το Κίνημα Εθνικής Αμύνης υπό τον Ελευθέριο Βενιζέλο, η φορά των πραγμάτων αντιστρέφεται. Η Ελλάς, έστω και διχασμένη, μάχεται παρά το πλευρό της Αντάντ η οποία και κερδίζει τον Πόλεμο. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία διαλύεται.

Στο χρονικό αυτό σημείο, όταν σε όλα τα μέτωπα σημαίνει η σάλπιγγα της ανακωχής, ιδρύεται το Κ.Κ.Ε. (ως ΣΕΚΕ το Νοέμβριο του 1918). Είναι η στιγμή που δικαιώνεται η Ελλάς. Της κατακυρώνεται το μεγαλειώδες πράγματι γέρας της νίκης, που αποσπά στην τράπεζα των διεθνών διασκέψεων ο Ελευθέριος Βενιζέλος βάσει διεθνών συνθηκών.

Ήδη στις 27 Σεπτεμβρίου 1918 η Βουλγαρία, σύμμαχος των Κεντρικών Δυνάμεων και των Τούρκων, έχει υψώσει στο μακεδονικό μέτωπο τη λευκή σημαία της ανακωχής. Από την 4η Οκτωβρίου 1918 τα ελληνικά στρατεύματα ανακαταλαμβάνουν και απελευθερώνουν για δεύτερη φορά σε διάστημα έξι ετών την Ανατολική Μακεδονία. Στις 27 Νοεμβρίου 1919, με τη Συνθήκη του Νεϊγύ, η Βουλγαρία αποσύρεται υπέρ των νικηφόρων Συμμάχων από τη Δυτική Θράκη, στην οποία εισέρχεται ελευθερωτής ο ελληνικός Στρατός το Μάιο του 1920. Δύο μήνες αργότερα οι Μεραρχίες Ξάνθης και Σμύρνης προελαύνουν από δύο πλευρές και εισέρχονται στην Ανατολική Θράκη όπου συντρίβουν την τουρκική αντίσταση του Ταφέρ Ταγιάρ. Στα τέλη Ιουλίου 1920 η ελληνική σημαία κυματίζει στα πρόθυρα της Κωνσταντινουπόλεως, σε μέση απόσταση 30 μόλις χιλιομέτρων από την Αγια-Σοφιά. Προηγουμένως στις 2 Μαΐου 1919 ελληνικά στρατεύματα έχουν αποβιβάσθι στη Σμύρνη και αναλαμβάνουν τον έλεγχο της Ιωνίας. Σε διάγγελμά του ο Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος καλεί τον ελληνισμό των μικρασιατικών παραλίων σε Θείαν Μυσταγωγίαν:

«Αποκαλυφθήτε και στήτε καλώς. Στήτε καλώς μετά φόβου Θεού, τα μέτωπα υψηλά, κλίνοντες μόνον τας ψυχάς σας προ των μεγάλων και ανεξερεύνητων βουλών του Θεού. Αδελφοί, το πλήρωμα του χρόνου επέστη. Οι πόθοι των αιώνων εκπληρούνται. Οι έκτακτοι χρόνοι ήγγισαν».

Στις 28 Ιουλίου 1920 υπογράφεται η Συνθήκη των Σεβρών. Ιδρύεται «η Ελλάς των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών». Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, με αυτή τη Συνθήκη στο χέρι, δέχεται τα

δολοφονικά πυρά των αντιπάλων του. Η μεγάλη περιπέτεια του Έθνους προς το ύπατο μεγαλείο ή την έσχατη συμφορά αρχίζει. Εξαρτάται τι επιλέγει η πολιτική ηγεσία. Το κομμουνιστικό κόμμα (ΣΕΚΕ) επιλέγει εν ψυχρώ την συμφορά.

Υπάρχουν τουλάχιστον δώδεκα επίσημες αποφάσεις, προκηρύξεις προς τον Στρατό και διακηρύξεις με τις οποίες το Κ.Κ.Ε. (τότε ΣΕΚΕ) υπονομεύει το σύνολο της εθνικής εκστρατείας. Λοιδωρεί «το άπλωμα της Πατρίδας». Και καλεί το Λαό να πετάξει τα όπλα και να καταψηφίσει τον Ελευθέριο Βενιζέλο στις εκλογές του Νοεμβρίου 1920. Δεν αποδοκιμάζει καν τη δολοφονική απόπειρα κατά του Πρωθυπουργού της Μεγάλης Ελλάδος.

Τα επίσημα κείμενα έχουν δημοσιευθεί στην Αθήνα το 1974 από το Κ.Κ.Ε. μετά τη νομιμοποίησή του στο πεντάτομο έργο «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα κείμενα». Υπάρχουν επίσης δημοσιευμένα στις τότε εφημερίδες της εποχής «Εργατικός Αγών» και «Ριζοσπάστης», που φυλάσσονται στην Εθνική Βιβλιοθήκη. Ουδείς τα αμφισβητεί.

Από τα κείμενα αυτά γίνονται εδώ αυτούσιες — και με την τότε ορθογραφία τους — παραπομπές.

Ευθύς μετά την ίδρυσή του (Νοέμβριος 1918) το Κομμουνιστικό Κόμμα (ΣΕΚΕ) κυκλοφορεί στην Αθήνα την μπροσουρά «Αι αρχαί και το Πρόγραμμα»² όπου στο κεφάλαιο «Πρόγραμμα σημερινών απαιτήσεων Α' Απαιτήσεις πολιτικάι» αναφέρει υπό στοιχείο 7 τα εξής:

7) Την μετατροπήν του ενεργού στρατού εις εθνοφρουράν και εκδημοκράτησίν της. Αποχήν κατ' αρχήν από κάθε πόλεμο. Αφοπλισμός όλων των κρατών και αναγκαστική διαιτησία διά πάσαν διαφοράν μεταξύ αυτών. Αναγνώρισις της εθνικής αμύνης κατόπιν αποφάσεως της διαιτητικής επιτροπής της Κοινωνίας των εθνών. Αποχή από κάθε συμμαχίαν που φέρει εις πόλεμον.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα υποστηρίζει αυτές τις θέσεις την εποχή ακριβώς που η Ελλάς, στηριζόμενη στις Συμμαχίες της, προελαύνει με το Στρατό της και απελευθερώνει μετά την Ανατολική Μακεδονία, την Ιωνία, στη συνέχεια δε τη Δυτική και την Ανατολική Θράκη.

Τον Απρίλιο του 1920³ συνέρχεται το 2ο Συνέδριο του ΣΕΚΕ, που αποφασίζει την αποχώρηση από τη 2η Σοσιαλιστική Διεθνή και την ένταξη στην 3η Κομμουνιστική Διεθνή. Εντάσσεται ταυτόχρονα το Κομμουνιστικό Κόμμα στη Βαλκανική Κομμουνιστική Ομοσπονδία και, έτσι, συνδέει τις τύχες του ελληνικού Έθνους από τα συμφέροντα των Σλαύων της Βαλκανικής καθ' ον ακριβώς χρόνον η Ελλάς απωθεί τη Βουλγαρία από τη Δυτική Θράκη. Παράλληλα το Κομμουνιστικό Κόμμα, πραγματοποιώντας στροφή από τις θέσεις του 1ου Συνεδρίου του, τάσσεται εναντίον της Κοινωνίας των Εθνών. Η απόφαση έχει ως εξής:

Το Β' συνέδριον του Κόμματος έχον υπ' όψιν του την γνώμην του Εθνικού Συμβουλίου της 18ης Μαΐου περί μερικής αναθεωρήσεως του προγράμματος και την υπό του τμήματος Πειραιώς υποστηριζομένην πρότασιν περί ολικής αναστολής του προγράμματος και δεχόμενον:

1) Ότι η μετάβασις από του αστικού εις το σοσιαλιστικόν καθεστώς δεν δύναται να γίνη με καμμίαν μεταρρύθμισιν της μορφής του πολιτεύματος επί το δημοκρατικώτερον, αλλ' ότι

μόνον διάμεσος σταθμός είναι η δικτατορία της εργατικής τάξεως μέχρις ότου δημιουργηθούν όλοι οι αναγκαίοι όροι διά την κατάργησιν των τάξεων.

2) Ότι εις το σημείον που έφθασε σήμερα η εξέλιξις της κοινωνίας, κάθε πόλεμος υπό οιονδήποτε πρόσχημα κηρυσσόμενος δεν ημπορεί να εξυπηρετεί ειμή μόνον την άμυναν των συμφερόντων της αστικής τάξεως.

3) Ότι η εργατική τάξις επ' ουδενί λόγω πρέπει να εμπιστεύεται την διεύθυνσιν της τύχης της εις αστικά κατασκευάσματα ως η περιβόητος Κοινωνία των εθνών.

4) Ότι το Κόμμα μας ανήκον εις την Βαλκανικήν κομμουνιστικήν ομοσπονδίαν και αποδεχόμενον τας αρχάς και την τακτικήν της γ' Διεθνούς οφείλει να προσαρμόση το πρόγραμμά του σύμφωνα με τας αρχάς και την τακτικήν αυτής.

Αποφασίζει:

α) Καταργεί εκ του προγράμματος όλα τα υπό του Εθνικού συμβουλίου της 18ης Μαΐου προτεινόμενα άρθρα τα οποία δεν συμβιβάζονται με τας ανωτέρω αρχάς (άρθρον περί αστικής δημοκρατίας, Κοινωνίας των εθνών και αμυντικού πολέμου).

Η 3η Κομμουνιστική Διεθνής διευθύνεται προσωπικά από τον Λένιν, που, επί κεφαλής των Μπολσεβίκων, έχει επικρατήσει στη Ρωσία. Και ο Λένιν έχει συμμαχήσει με τον Μουσταφά Κεμάλ, που ηγείται της τουρκικής αντιστασεως εναντίον των Ελλήνων. Από δω και πέρα τα γεγονότα ακολουθούν τη «λογική» τους για τη στάση του Κομμουνιστικού Κόμματος (ΣΕΚΕ). Μετά τη δολοφονική απόπειρα εναντίον του Βενιζέλου στο Παρίσι, την επομένη ακριβώς ημέρα που ο Πρωθυπουργός είχε υπογράψει τον τριπλασιασμό της Ελλάδος με τη Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου 1920 με το παλαιό ημερολόγιο) επακολουθούν αιματηρές ταραχές στην Αθήνα. Δολοφονείται ο Ίων Δραγούμης. Σε προκήρυξή της «Προς την εργατική και αγροτικήν τάξιν της χώρας» η Κ.Ε. του ΣΕΚΕ (Κομμουνιστικό Κόμμα) καλεί στις 8 Αυγούστου 1920 τον εργαζόμενο Λαό να κρατήσει «θέσιν εξω απ' τον ανταγωνισμό των δύο αστικών φατριών, της Κωνσταντινικής και της Βενιζελικής»⁴. Και όταν, με αίτημα του Βενιζέλου, διαλύεται στις 10 Σεπτεμβρίου 1920 η Βουλή για να αναθεωρήσει το Σύνταγμα περιορίζοντας τις προνομίες του Βασιλέως (βασίλευε τότε ο Αλέξανδρος που θα πεθάνει σε λίγες μέρες) η Κ.Ε. του ΣΕΚΕ απευθύνει «προς τους εργάτας και χωρικούς της Ελλάδος» την προκήρυξη. «Η Ειρήνη που εορτάζουν οι αστοί και η Ειρήνη που θέλει ο Λαός»⁵ όπου αναφέρει:

«ΕΛΛΗΝΕΣ εργάται και χωρικοί. Σύντροφοι προλετάριοι! Η κυβερνώσα αστική τάξις επωφελείται της υπογραφής της ειρήνης με την Τουρκίαν για να παρασύρη τας εργαζόμενας λαϊκάς μάζας εις σωβινιστικάς πατριωτικάς εορτάς. Η αστική τάξις της χώρας έχει συμφέρον και αυτήν τη φοράν, περισσότερο από κάθε άλλην, να εξαπατήσει τον λαόν (...) κολακεύουσα το εθνικόν αυτών αίσθημα (...). Έχει ακόμη συμφέρον να εξαπάτηση διά μίαν ακόμη φοράν τον λαόν, διά να δικαιολογήση παν ό,τι εναντίον του ίδιου λαού διεπράχθη, διά να υποκλέψη την ψήφον του αύριον και να νομιμοποιήση την εγκληματικήν πολιτικήν, την οποία επί οκτώ χρόνια τώρα εφαρμόζει, την πολεμικήν πολιτικήν, την οποίαν εν ονόματι δήθεν της εθνικής απελευθερώσεως οργάνωσε, την πολιτικήν της τρομοκρατίας και δικτατορίας την οποίαν εν ονόματι δήθεν των εθνικών ζητημάτων εφήρμοσεν (...) το Σοσιαλιστικόν εργατικόν κόμμα, το οποίον προείδε τον παγκόσμιον πόλεμον και

εξακρήρισε τον αντάξιον των ιμπεριαλιστικών και ληστικών του σκοπών, δεν ηπατήθη, ούτε ως προς την ειρήνην, η οποία ηδύνατο να προκύψη δι' όλες τας χώρας και δι' όλους τους λαούς, ούτε ειδικώς δι' την ειρήνην, η οποία θα προέκυπτε δι' τον λαόν της Ελλάδος.

Πράγματι αι συνθήκαι τας οποίας συνήψαν οι ιμπεριαλισταί της Ευρώπης εις Βερσαλλίας, το Νειγύ και την Σεβρ, ουδέν άλλο αποτελούν ή την επίσημον σφράγισιν της απάτης και της εκμεταλλεύσεως των λαών τους οποίους παρέσυραν εις τον πόλεμον. (...).

Έλληνες εργάτες και χωρικοί και όλοι οι βιοπαλαισταί!

Η χώρα μας εξήλθεν από τον πόλεμον εθνικώς υποδουλωμένη και οικονομικώς κατεστραμμένη. Εθνικώς υποδουλωμένη εις τας μεγάλας αστικές δυνάμεις της Δύσεως αι οποίαι την εμεγάλωσαν δι' να την χρησιμοποιούν στρατιωτικούς όπου τα συμφέροντά των κινδυνεύουν. Οικονομικώς βεβαρυμένη με δυσβάστακτα χρέη, τα οποία ο εργαζόμενος ελληνικός λαός θα κληθή να πληρώση. (...)

Η ειρήνη την οποίαν πανηγυρίζουν, είναι εκείνη που καθιερώνει την ιδιικήν μας δυστυχίαν και την ιδιικήν των κυριαρχίαν. Είναι ειρήνη μεταξύ των αστικών τάξεων των κυρίων μας, εναντίον των εργαζομένων τάξεων των δούλων. Η πατρίς, της οποίας ιδιοποιούνται το όνομα, η πατρίς των, για την οποίαν μας έστειλαν να πολεμήσουμε, δεν είναι παρά η γεωγραφική εκείνη εκτασις επί της οποίας απλώνεται η εκμετάλλευσίς των. Το μεγάλωμά της δι' το οποίον πανηγυρίζουν είναι η επέκτασις των ορίων της εκμεταλλεύσεώς των και της προσοδοφόρου τοποθετήσεως των κεφαλαίων των».

Η προκήρυξη κατέληγε:

«Κάτω οι πόλεμοι και η αλληλοσφαγή των λαών! Κάτω η επιστράτευσις και κάθε άλλος εκβιασμός τον λαού δι' νέους πολέμους!

Ζήτω η ειρήνη μεταξύ όλων των λαών της Ανατολής και όλου του κόσμου! Αθήναι τη 10η Σεπτεμβρίου 1920.

Η Κεντρική Επιτροπή»

Τα σχόλια περιττεύουν. Η Συνθήκη των Σεβρών τριπλασίαζε την Ελλάδα. Η Συνθήκη του Νειγύ απελευθέρωνε από τους Βουλγάρους τη Δυτική Θράκη και από τους Τούρκους την Ανατολική Θράκη.

Στις 19 Σεπτεμβρίου 1920 με προκήρυξή της στο «Ριζοσπάστη»⁶ η Εκλογική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος καλούσε για την Κυριακή σε συγκέντρωση στην πλατεία του Δημοτικού Θεάτρου «όλους τους εργάτας, επαγγελματίας και βιοπαλαιστάς Αθηνών - Πειραιώς» προκειμένου:

«...να συνενώσουν την φωνή τους, να διακηρύξουν την θέλησί τους, να διατρανώσουν την απόφασί τους για τον μεγάλον Απελευθερωτικόν αγώνα εναντίον της Τυραννίας, εναντίον της Εκμεταλλεύσεως, εναντίον όλων των Πολέμων...».

Και προσέθετε:

«...όσοι εβαρεθήκατε πλέον να σέρνεσθε κάθε λίγο στους άτιμους πολέμους και στις αδελφοκτόνες αιματοχυσίες, ελάτε στη μεγάλη διαδήλωσή μας».

Παρόμοιες αποφάσεις, προκηρύξεις και διακηρύξεις εναντίον της Μικρασιατικής Εκστρατείας εκδίδει το ΣΕΚΕ (Κομμουνιστικό Κόμμα) μέχρι και τη Μικρασιατική Καταστροφή τον Αύγουστο του 1922. Στις μοιραίες εκλογές της 1ης Νοεμβρίου 1920 σαρώθηκε κυριολεκτικά το Κόμμα των Φιλελευθέρων. Ο Ελ. Βενιζέλος δεν εξελέγη ούτε καν βουλευτής. Στις 29 Νοεμβρίου 1920 δημοσιεύεται στην εφημερίδα «Εργατικός Αγών», όργανο του ΣΕΚΕ, η προκήρυξη «Οι κομμουνισταί στρατιώται του Μετώπου προς όλους τους στρατιώτας της Ελλάδος». Την υπογράφει «Το Εκτελεστικόν Συμβούλιο των σοβιέτ των στρατιωτών της Ελλάδος»⁷.

Γράφει:

«Και τώρα που ερριζαμεν τον Βενιζέλο, έπαψε τάχα να μας φοβερίζει το φάντασμα του πολέμου; Θάνατι ολέθρια πλάνη να το πιστέψουμε. Όχι! Ο πόλεμος θα εξακολουθή να ρουφάη το αίμα και κάθε ζωτική δύναμη του Λαού, εν όσω θα υπάρχη αστικό κράτος που δεν είναι παρά η χτηνοδέστερη εκδήλωση της οικονομικής κυριαρχίας τον δυνατού επάνω στους αδυνάτους, η οργανωμένη βία μιας ληστρικής τάξεως της πλουτοκρατίας».

Νέα προκήρυξη δημοσιεύεται την Πρωτοχρονιά του 1922, άλλη στο «Ριζοσπάστη» της 22 Φεβρουαρίου 1922. Τρίτη στις 23 Μαρτίου 1922, επίσης στο «Ριζοσπάστη». Τέταρτη στις 12 Απριλίου 1922 στο «Ριζοσπάστη» για την Πρωτομαγιά αποδοκιμάζει «την αισχροκέρδειαν, τον πόλεμον, την επιστράτευση»⁸ και καταλήγει, ενώ κρίνονταν για πάντα η τύχη του ελληνισμού, ως έξης:

«Ζήτω η σοβιετική Ρωσία! Ζήτω οι Έλληνες εργάτες! Ζήτω το διεθνές προλεταριάτον! Κάτω οι πόλεμοι! Κάτω οι φόροι! Ζήτω η ειρήνη!»

Την υπογράφει η Κεντρική Επιτροπή του ΣΕΚΕ (Κομμουνιστικό Κόμμα). Στις 28 Αυγούστου 1922 έχει συντελεσθή η Μικρασιατική Καταστροφή και το ΣΕΚΕ (Κομμουνιστικό Κόμμα) στέλνει τηλεγραφήματα προς τη Βαλκανική Κομμουνιστική Ομοσπονδία, προς την 3η Κομμουνιστική Διεθνή στη Μόσχα και προς την Κ.Ε. του Γ.Κ.Κ. και την εφημερίδα «Ουμανιτέ» ζητώντας να προστατευθούν μόνον «οι αγροτικοί και εργατικοί πληθυσμοί της Μικράς Ασίας» — όχι οι αστοί της φλεγόμενης Σμύρνης και των μεγάλων ποντιακών μητροπόλεων — που δεν είναι θύματα της τουρκικής θηριωδίας αλλά θύματα «της εγκληματικής πολιτικής των αστικών Ελληνικών Κυβερνήσεων και των Ευρωπαίων ιμπεριαλιστών». Το διάβημα είναι κοινό με τη ΓΣΕΕ που ήταν τότε όργανο του ΣΕΚΕ και αναφέρει, μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:⁹

«... αλλ' η κυβέρνησις Γούναρη όχι μόνον δεν ηθέλησε να δόση προσοχήν εις τας υποδείξεις ταύτας, αλλά και επανειλημμένας απ' ευθείας προτάσεις των Σοβιέτ συστηματικώς απέκρουσε, διά να φανή ευχάριστος προς τους Γάλλους ιμπεριαλιστάς.

Ήδη η διοίκησις του κόμματος, κατόπιν της δημιουργηθείσης εξ υπαιτιότητος της κυβερνήσεως καταστάσεως, εθεώρησε καθήκον της να απευθυνθή απ' ευθείας τόσον προς τα κομμουνιστικά κόμματα της Ευρώπης, όσον και προς την Σοβιετικήν Ρωσίαν διά της

Βαλκανικής Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας, όπως ζητήση την επέμβασίν των υπέρ των θυμάτων της παράφρονος πολιτικής των Ελληνικών Κυβερνήσεων.

Ούτω χτες συνέταξε τα κάτωθι τηλεγραφήματα αξιώσασα από τον υπουργόν των Εξωτερικών να επιτραπή η ελευθέρα αποστολή των:

Βασίλειον Κολάρωφ, δικηγόρον, γραμματέα του Κομμουνιστικού Κόμματος Βουλγαρίας και της Βαλκανικής Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας.

Συντικάλεμ Ντόμ. Σόφιαν

Εν ονόματι των εργατών και χωρικών της Ελλάδος επιστρατευμένων και μη, σας παρακαλούμεν να μεταβιβάσητε τηλεγραφικώς προς το Γραφείον της εν Μόσχα Κομμουνιστικής Διεθνούς την αίτησίν μας ην παρακαλούμεν να υποστηρίξητε με όλον το κύρος της Βαλκανικής Κομμουνιστικής μας Ομοσπονδίας ης είσθε γραμματεύς, όπως επέμβη αύτη παρά τη Ρωσική Σοβιετική Κυβερνήσει, ίνα αύτη, ισχυρός παράγων εν Ανατολή και μόνη εγγύησις των καταπιεζομένων λαών, λάβη υπό την προστασίαν της τους πάσχοντας εργατικούς και αγροτικούς ελληνικούς πληθυσμούς της Μικράς Ασίας, θύματα της εγκληματικής πολιτικής των αστικών ελληνικών κυβερνήσεων και των Ευρωπαϊών ιμπεριαλιστών και εκτεθειμένους σήμερον εις τον κίνδυνον της εκδικήσεως του νικητού, ως επίσης ενδιαφερθή και περί της τύχης των αιχμαλώτων μας εργατών και χωρικών των εις χείρας του Κεμαλικού στρατού. Αναμένομεν την απάντησιν της Διεθνούς.

*Γραμματεύς Κομμουνιστικού Κόμματος
Ι. Κορδάτος»*

Τρεις μήνες νωρίτερα στις 22 Μαΐου 1922 δημοσιεύονταν στο «Ριζοσπάστη» το Μανιφέστο της Κ.Ε. του ΣΕΚΕ (Κομμουνιστικό Κόμμα) που υπέγραφε ο Γραμματεύς της Ι. Κ. Κορδάτος (ο γνωστός ιστορικός της κομμουνιστικής αριστεράς) και ανέφερε¹⁰:

...απευθυνόμεθα δε κατά δεύτερον λόγον εις τον εργαζόμενον ελληνικόν λαόν αποκαλύπτοντες με την γλώσσαν της αληθείας αυτήν την αιτίαν των σημερινών συμφορών του. Και ιδού αυτή. Η αθλία από πάσης απόψεως κατάστασίς του είναι:

Η εκστρατεία μας εις την Μικρασίαν· ο πόλεμος. Η εκστρατεία την οποίαν εμείς και μόνοι εμείς εξ όλων των άλλων κομμάτων καταδικάσαμεν από την πρώτην στιγμήν συρθέντες μέχρις των στρατοδικείων από τον κ. Βενιζέλον και την οποίαν έκτοτε και μέχρι σήμερον, δηλαδή επί των ημερών της μετανοεμβριανής πολιτικής φαυλοκρατίας, δεν επαύσαμεν να καταδικάζωμεν ως καταστρεπτικήν και ολεθρίαν διά την χώραν ως ξένα συμφέροντα εξυπηρετούσα. (...)

Να η αιωνία πληγή σου: η εκστρατεία της Μικρασίας. Να η ρίζα του κακού: ο μικρασιατικός αγών. Να η αιτία των φόρων, του απαίσιου δανείου, των υλικών και ηθικών συμφορών σου: η διαιώνισις της μικρασιατικής περιπέτειας. Το κράτος-κυβέρνησις χρειάζεται καθημερινώς 3 εκατομμύρια διά την εκστρατείαν αυτήν.

Από που θα βγουν τα εκατομμύρια αυτά; Από τη ράχη σου, δυστυχισμένε λαέ. Εάν δεν παύση η μικρασιατική πληγή κάθε εξάμηνο το κράτος θα χρειάζεται εκατομμύρια, πολλά εκατομμύρια...».

Έτσι αγωνίζονταν το Κομμουνιστικό Κόμμα να «γλιτώσει» τον ελληνικό λαό από τα «πολλά εκατομμύρια» των πολεμικών εθνικών δαπανών. Και επήλθε η συμφορά. Ένα εκατομμύριο άστεγοι πρόσφυγες από τις Χαμένες Πατρίδες της Ανατολής στην Ελλάδα, εκατομμύρια χρυσών λιρών περιουσίες στις φλόγες ή στα χέρια των Τούρκων, μυριάδες Έλληνες σφαγιασμένοι και ένα πελώριο οικονομικό βάρος στους ώμους του κατεστραμμένου ελληνικού κράτους για την αποκατάσταση των προσφύγων. Αλλά το Κομμουνιστικό Κόμμα είχε πετύχει πια να βρει πολιτική πελατεία. Είχε τις λαϊκές μάζες των εξαθλιωμένων αδερφών μας, που για την εξαθλίωσή τους έκανε το παν υπονομεύοντας την πολεμική προσπάθεια της Ελλάδος.

Ενάμισυ χρόνο αργότερα, εν όψει των εκλογών που προκήρυξε η Στρατιωτική Επανάσταση του Ν. Πλαστήρα, το Κ.Κ.Ε. απευθύνεται προς τους πρόσφυγες:¹¹

«Πρόσφυγες!

Δεν θα έλθετε μόνον στην αγκαλιά της εργατικής τάξεως, η οποία μόνη μπορεί να νοιώση τον πόνο σας και ν' ανακουφισθή αληθινά για την ανακούφισή σας, αλλά και θα παλαίψετε συγχρόνως μαζί μ' αυτήνε στο πλευρό της ενάντια στον κοινό εχθρό — την κεφαλαιοκρατία — όταν θα σηκωθεί για να γκρεμίση το καθεστώς αυτό της ιμπεριαλιστικής αχορτασιάς και του παράφρονος εθνικισμού ο όποιος σας οδήγησε στη σημερινή σας κατάντια».

Και περιγράφει ως εξής την κατάσταση, στην οποία αυτό «βοήθησε» να περιέλθουν με την υπονόμηση της Μικρασιατικής Εκστρατείας¹²:

«Αδέλφια πρόσφυγες!

Πεινασμένοι και μεις, κάτω στα υπόγεια, άρρωστοι και γυμνοί, στενάζοντας κάτω από τη σκληρή και απάνθρωπη εκμετάλλευση της ντόπιας πλουτοκρατίας, εμείς οι εργάτες και αγρότες της Ελλάδος, νοιώθουμε πολύ καλά πως κ' εσείς στενάζετε κάτω από την πίεση και την εκμετάλλευση της ντόπιας κεφαλαιοκρατίας, ξεσπίτωτοι, δίχως γης, δίχως εργαλεία, δίχως γιατρούς και γιατρικά πεταμένοι σαν πρόβατα στους διάφορους σταθμούς, στους σακάτικους κάμπους της Μακεδονίας, στις διάφορες πόλεις της Ελλάδος δίχως δουλειά, δίχως τίποτα».

Στο μεταξύ η στρατιωτική κατάσταση είναι κρισιμώτατη. Απέναντι στην Τουρκία, στη Θράκη, έχει παραταχθή η Στρατιά του Έβρου, έτοιμη να εφορμήσει πάλι, αν δεν υπογραφεί η Συνθήκη της Λωζάννης που διαπραγματεύεται ο Ελ. Βενιζέλος με τον Ισμέτ πασά Ίνονου.

Το Κ.Κ.Ε. (αυτόν τον τίτλο αρχίζει να χρησιμοποιή, ως ότου τον επισημοποιήσει οριστικά) στο εκλογικό πρόγραμμά του¹³ απαιτεί:

«Κατάργηση της στρατιωτικής θητείας και εξοπλισμός του εργαζόμενου λαού για την υπεράσπισή του από εσωτερικές ανατροπές και εξωτερικές επιθέσεις».

Ο τυχοδιωκτικός ιμπεριαλισμός της φασιστικής Ιταλίας κτυπάει την Ελλάδα. Ο ιταλικός στόλος βομβαρδίζει την Κέρκυρα, όπου στο φρούριό της σκοτώνονται πολλοί άμαχοι πρόσφυγες συν γυναιξί και τέκνοις. Αλλά το Κ.Κ.Ε. επιμένει στην κατάργηση της στρατιωτικής θητείας!

Και οι «καημένοι αδερφοί» πρόσφυγες; Αυτοί είναι πολίτες τρίτης κατηγορίας όταν δεν ψηφίζουν Κ.Κ.Ε. Ιδού¹⁴ πώς τους χαρακτηρίζει η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. στην προκήρυξή της «Το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδος και τα αποτελέσματα των εκλογών»:

«Σύντροφοι,

Την προχθεσινή νύχτα (16 του Δεκεμβρίου 1923) ετελείωσαν αι υπό της Επανάστασεως του Συνταγματάρχου Πλαστήρα προκηρυχθείσαι εκλογαί και εξ αυτής προήλθον 400 περίπου συνωμόται, οι οποίοι εντός ολίγων ημερών, χωρίς να τους έχετε εξουσιοδοτημένους, θα κανονίζουν την τύχην σας ως και μέχρι τώρα.

Μολονότι δεν τους εψήφισαν οι εργάται, οι χωρικοί, οι βιοπαλαισταί, οι έφεδροι και τα θύματα των πολέμων αυτοί εξελέγησαν.

Εξελέγησαν υπό των προσφύγων, των γυναικών των προσφύγων, των παιδιών των προσφύγων, των χαφιέδων, των αργομισθων».

Η αγωνία και ο αγώνας του Κ.Κ.Ε. εναντίον του πολέμου πηγάζει, όπως προκύπτει από όλες τις αποφάσεις του, από το φόβο ότι ο πόλεμος θα στραφή εναντίον της «προλεταριακής πατρίδας», δηλαδή της Ρωσίας, ή τουλάχιστον θα βλάβη ζωτικά κρατικά συμφέροντα της Ρωσίας. Το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος (όπως από το 1924 θα μετονομασθή και επίσημα το ΣΕΚΕ) δε διστάζει ποτέ να ομολογή αυτήν την αιτία της αντιπολεμικής εκστρατείας του, όπως δε διστάζει επίσης και να δηλώνη ότι οι αποφάσεις του υπαγορεύονται κατ' ευθείαν από την 3η Κομμουνιστική Διεθνή, που εδρεύει στη Μόσχα, και από την Κομμουνιστική Ομοσπονδία των Βαλκανίων, που εδρεύει στη Σόφια.

Οι σχετικές αποφάσεις του Κ.Κ.Ε. που υπονομεύουν κάθε εθνική άμυνα και στρατιωτική ετοιμότητα της Ελλάδος — ακόμη και σε εθνικά κρίσιμώτατες περιόδους — είναι πάρα πολλές και εκτείνονται ως τον Απρίλιο του 1941. Καλύπτουν όλες τις περιόδους της ελληνικής πολιτικής ζωής ανεξάρτητα από την όποια κυβέρνηση βρίσκεται στην εξουσία. Φυσικά είναι αδύνατον να απαριθμηθούν όλες οι αποφάσεις — για μόνο το λόγο ότι θα αποτελούσαν ένα ογκώδη τόμο. Η ηγεσία αλλάζει συχνά στο Κ.Κ.Ε. μέσα σε βαθειά εσωκομματική κρίση και σε ανηλεή πόλεμο εσωκομματικών φατριών. Ο στόχος όμως του Κ.Κ.Ε. παραμένει σταθερός: υπονόμηση της εθνικής άμυνας. Στις 25 Ιανουαρίου 1925, σε προκήρυξη της Εκτελεστικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε. για την πρώτη επέτειο του θανάτου του Λένιν¹⁵ το Κ.Κ.Ε. προχωράει βαθύτερα. Για πρώτη φορά κηρύσσει τον εμφύλιο πόλεμο ως λενινιστικό δόγμα που πρέπει να εφαρμοσθή και στην Ελλάδα. Μετά 18 χρόνια, από το 1943 μέχρι το 1949, το Κ.Κ.Ε. θα εφήρμοζε στην πράξη αυτό το δόγμα: τον εμφύλιο πόλεμο. Διεκήρυξε την 25.1.1925 το Κ.Κ.Ε.:

«Ο Λένιν κήρυξε και εφήρμοσε στην πράξη τον εμφύλιο πόλεμο ενάντια στο ιμπεριαλιστικό μακελειό, όπου έσερναν τους εργάτες και χωρικούς οι καπιταλιστικές κυβερνήσεις. Γι' αυτό δεν επιτρέπει η κυβέρνηση των σπαθοφόρων να προφέρεται το όνομα του Λένιν από τα χείλη των εργατών. Διότι ετοιμάζεται πυρετωδώς για νέον ιμπεριαλιστικό πόλεμο (...).

»Ο Λένιν εκήρυξε κι επραγματοποίησε στην πράξη το σύνθημα της διαλύσεως του αστικού στρατού που είναι όργανον καταπίεσεως του λαού στα χέρια της πλουτοκρατίας και το σύνθημα του εξοπλισμού των εργατοαγροτικών μαζών για την υπεράσπιση των ελευθεριών τους εναντίον ντόπιων και ξένων καπιταλιστικών επιδρομών. Γι' αυτό η κυβέρνηση με λύσσα χτυπάει το ελληνικό κόμμα του Λένιν (...).

»Διότι η κυβέρνηση Μιχαλακοπούλου είναι τυφλό όργανο στα χέρια των ιμπεριαλιστών και διότι ανήκει κι αυτή στο ενιαίο αντιμπολσεβικικό μέτωπο (...) και διότι ετοιμάζεται και αυτή (...) να στείλει και πάλι τα παιδιά του λαού μας σε νέες Ουκρανίες, μόλις αυτό διαταχθή από τις τράπεζες του Λονδίνου και του Παρισιού».

Η κυβέρνηση του Ανδρέα Μιχαλακόπουλου, ενός από τους πατέρες της Δημοκρατίας, αποκαλείται «κυβέρνηση σπαθοφόρων» κ.λπ. Και θα μπορούσε, βέβαια, να υποστηριχθή ότι η αντίδραση του Κ.Κ.Ε. προέρχονταν από το γεγονός ότι ήταν σχετικά νωπή η μνήμη της ελληνικής εκστρατείας στην Ουκρανία εναντίον των Μπολσεβίκων — με τον Νικόλαο Πλαστήρα. Αλλά το θέμα δεν βρίσκεται στην ατυχή εκείνη εκστρατεία. Βρίσκεται στα συμφέροντα της Ρωσίας γενικότερα.

Η Ρωσία, παρά την επικράτηση των Μπολσεβίκων, που φυσικά κήρυτταν τον αθεϊσμό, δεν έπαυε να ακολουθεί υπό κομμουνιστικό καθεστώς τη μεγάλη εξωτερική πολιτική του Μεγάλου Πέτρου και της Μεγάλης Αικατερίνης. Γι' αυτό διεκδικούσε κυρίαρχο ρόλο στην Ανατολή και στα Βαλκάνια ως «ομόδοξον Γένος». Χρησιμοποιούσε την Ορθοδοξία και επεδίωκε, γι' αυτό, την καταστροφή του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ώστε να αναλάβη το ρόλο του το Πατριαρχείο της Μόσχας από τη «Γ' Ρώμη» (τη Μόσχα).

Τον Ιανουάριο του 1925, παρά τη συνθήκη της Λωζάννης, οι Τούρκοι απήλασαν τον Οικουμενικό Πατριάρχη. Δημιουργήθηκε σάλος και η Ελλάδα κινητοποιήθηκε για να επιβάλει το σεβασμό των δικαιωμάτων της. Το Κ.Κ.Ε. αντέδρασε λυσσαλέα.

Την 1η Φεβρουαρίου 1925 δημοσιεύεται κοινή «Ανακοίνωση της Εκτελεστικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε., της Ομοσπονδίας Κομμουνιστικών Νεολαίων (ΟΚΝΕ), της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών (ΓΣΕΕ) και της Ομοσπονδίας Παλαιών Πολεμιστών. «Εξ αφορμής της ανταλλαγής του πατριάρχου και της δημιουργηθείσης καταστάσεως»¹⁶, που τονίζει:

«...η ελληνική πλουτοκρατία, τα αστικά κόμματα (βενιζελοδημοκρατικοί, βασιλόφρονες) της χώρας μας (...) αν στη Λωζάννη υπεστήριζαν την παραμονή των Ελλήνων της Κωνσταντινουπόλεως το έκαμαν μόνον και μόνον για να επιτύχουν την παραμονή του ελληνικού πατριαρχείου, κέντρου εξυπηρετικού των εθνικιστικών πλουτοκρατικών σχεδίων τους.

...Ο θόρυβος που δημιουργείται (...) φανερώνει ξεκάθαρα ότι για τους κυβερνώντας την χώρα μας πλουτοκράτες το οικουμενικό πατριαρχείο δεν έπαυσε να είναι κέντρο εθνικιστικής δράσεως και προπαγάνδας, ίδρυμα προορισμένο να εξυπηρετήσει την τόσο πανηγυρικός αποδοκιμασθείσαν πολιτική των κατακτήσεων.

...Η προσπάθεια αυτή πρέπει να συναντήσει την πιο λυσιώδη αντίσταση εκ μέρους των εργατών, των χωρικών, των νέων εργατοαγροτών και όλων των παλαιών πολεμιστών. Τον

στρατόν υπέρ του οποίου ζητωκραυγάζουν ας τον αποτελέσουν μόνοι τους.

...Τα παιδιά του λαού που βρίσκονται στο στρατό πρέπει να νιώσουν σε τι είδους περιπέτειες μας σέρνουν πάλι οι άνθρωποι της «μαύρης νύχτας» από κοινού με τους Εβραίους τραπεζίτες του Λονδίνου και του Παρισιού. Τα συμφέροντα του λαού είναι ανώτερα από κάθε ανταλλαγή Πατριάρχη ή Μητροπολίτη».

Δυο χρόνια αργότερα, τον Απρίλιο του 1927, η Επιτροπή Αγκίτ-Προπ του Κ.Κ.Ε. (Αγκιτάσιας και προπαγάνδας) καθορίζοντας τις θέσεις του Κόμματος για το γιορτασμό της Πρωτομαγιάς θέτει ως σύνθημα των Ελλήνων εργαζομένων¹⁷.

«...Για το λόγο αυτό η Μ. Βρεταννία αναλαμβάνει σήμερα την πρωτοβουλία της σταυροφορίας τόσο εναντίον της Σοβιετικής Ρωσίας όσο και εναντίον της επαναστατημένης Κίνας.

Απέναντι της κατάστασης αυτής είναι σαφή τα καθήκοντα του διεθνούς προλεταριάτου:

Αγώνας εναντίον του νέου ιμπεριαλιστικού πολέμου. Προστασία της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών εναντίον πάσης επιθετικής ενέργειας του διεθνούς ιμπεριαλισμού. Προστασία της κινεζικής επανάστασης και των εξεγέρσεων των αποικιακών λαών».

Με την απόφασή της της 29 Μαΐου 1927 η Κομμουνιστική Διεθνής από τη Μόσχα καλεί όλα τα Κομμουνιστικά Κόμματα να υπερασπισθούν τη Σ. Ένωση από την (υποτιθέμενη) απειλή των ιμπεριαλιστών. Η απόφαση της Κ.Δ. δημοσιεύεται στο «Ριζοσπάστη» στις 11-12 Αύγουστου 1927. Και δέκα μέρες αργότερα δημοσιεύεται η «Απόφαση πάνω στον κίνδυνο του πολέμου», που εκδίδει η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε., που, αφού στο προοίμιο τονίζει ότι «υιοθετεί εξ ολοκλήρου» την παραπάνω απόφαση της Κομμουνιστικής Διεθνούς, αναφέρει¹⁸:

«Στον κατ' εξοχήν ιμπεριαλιστικό και αντεπαναστατικό πόλεμο, τον οποίο οι δυνάμεις της αντιδράσεως προπαρασκευάζουν πυρετωδώς κάτω από την ηγεσία του αγγλικού ιμπεριαλισμού κατά της Σοβιετικής Ένωσης, η χώρα μας δε μπορεί να μείνει αμέτοχη. Είναι τόση η υποδούλωση της ελληνικής μπουρζουαζίας στο βρετανικό ιμπεριαλισμό.

»...Η μπουρζουαζία της χώρας μας ετοιμάζεται πυρετωδώς για τον καινούργιο πόλεμο.

»...Το Κόμμα μας, κοντά στο σύνθημα της καταστροφής του τακτικού στρατού της μπουρζουαζίας, πρέπει να ρίξει το σύνθημα της γενικής πολιτοφυλακής».

Και τον Οκτώβριο του 1927 με τις «Θέσεις για τη 10η επέτειο της Οκτωβριανής Επανάστασης» το Κ.Κ.Ε. ρίχνει το σύνθημα¹⁹:

«... Η ελληνική μπουρζουαζία, όπως και οι μπουρζουαζίες των βαλκανικών κρατών, είναι έτοιμες να κινητοποιήσουν τους εργάτες και χωρικούς της χώρας των, γιατί είναι δεμένες στο γενικό αντισοβιετικό μπλοκ που έχει σκοπό του την εξόντωση του πρώτου προλεταριακού κράτους στον κόσμο.

»8. Οι εργαζόμενες μάζες της Ελλάδος δεν θα γίνουν όμως ξανά τα όργανα του διεθνούς ιμπεριαλισμού. Δεν θα χτυπήσουν την πατρίδα τους, που είναι φρούριο κατά του ιμπεριαλισμού, πούναι η μεγαλύτερη κατάχτησή τους, η μεγαλύτερη ίσαμε σήμερα νίκη τους.

»Οι εργάτες και πτωχοί χωρικοί της Ελλάδος δεν θα χτυπήσουν τη Σοβιετική Ένωση, μσ θα την υπερασπιστούνε κατά του διεθνούς ιμπεριαλισμού· θα πολεμήσουνε στο πλευρό της εναντίον της αστικής τάξης όλου του κόσμου και της ελληνικής πρώτ' απ' όλα».

Ένα χρόνο αργότερα, το Νοέμβριο του 1928, λαοπρόβλητος Πρωθυπουργός είναι πάλι ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Το Κ.Κ.Ε. όμως εντείνει την εκστρατεία του στο ίδιο πάντα μοτίβο. Σε προκήρυξη του Πολιτικού Γραφείου του Κ.Κ.Ε. στους εργάτες κ.λπ. «στους φαντάρους και τους ναύτες»²⁰ αναφέρονται τα εξής χαρακτηριστικά:

« Η βαλκανική μπουρζουαζία και ειδικά η ελληνική, προετοιμάζονται για την ιμπεριαλιστική ληστρική εκστρατεία κατά της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών. Ο πράκτωρ του αγγλικού και γαλλικού ιμπεριαλισμού, ο αρχηγός της φιλελευθέρας μπουρζουαζίας, ο λακές του Χάμπρο-Σέλιγκμαν, ο οργανωτής της ουκρανικής εκστρατείας κατά των Σοβιέτ και των μικρασιατικών τυχοδιωκτικών πολεμικών επιχειρήσεων, ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η κυβέρνησή του, ετοιμάζουν πολέμους, ετοιμάζουν τον πόλεμο κατά της προλεταριακής μας πατρίδας».

Το Μάιο του 1932 πραγματοποιήθηκαν στη Μακεδονία τα πρώτα μεγάλα πολεμικά γυμνάσια σε πανεθνική κλίμακα με τη συμμετοχή των Α' και Β' Σωμάτων Στρατού, της πολεμικής αεροπορίας και του στόλου. Το Κ.Κ.Ε. κάλεσε το Λαό και τους στρατιώτες, ναύτες και αεροπόρους να «ξεχαρβαλώσουν» τα γυμνάσια γιατί, τάχα, στρέφονταν κατά της Σ. Ενώσεως! Το πιθανότερο είναι ό,τι η αντίδραση του Κ.Κ.Ε. προέρχονταν από το φόβο του μήπως η Ελλάς μπορέσει να υπερασπισθεί την ελληνική Μακεδονία και Θράκη, που το Κ.Κ.Ε. είχε εκχωρήσει με επίσημες αποφάσεις του στους Σλάβους της Βαλκανικής. Στην απόφασή του μάλιστα το Κ.Κ.Ε. τάσσονταν ενεργά εναντίον της αναδιοργάνωσης των ελληνικών σιδηροδρόμων γιατί, καθώς τόνιζε, αυτό σήμαινε καλύτερη στρατιωτική προπαρασκευή της χώρας εναντίον της «προλεταριακής πατρίδας»! Στις 5 Μαΐου 1932, μια βδομάδα πριν από την έναρξη των στρατιωτικών γυμνασίων, το Πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε. δημοσίευε τις ακόλουθες θέσεις²¹:

«Αν σ' αυτά προσθέσουμε και το γεγονός της αναδιοργάνωσης των ελληνικών σιδηροδρόμων που έθεσε ως όρο η Κοινωνία των Εθνών στο Βενιζέλο, τότε θα πρέπει να βγει το συμπέρασμα πόσο άμεσος είναι ο κίνδυνος της αντισοβιετικής επέμβασης, στην οποία θα συμμετέχει ενεργά ο ελληνικός ιμπεριαλισμός.

2. Ο ελληνικός όπως και ο διεθνής ιμπεριαλισμός προσανατολίζεται σήμερα προς τον πόλεμο και κυρίως στην αντισοβιετική επέμβαση, ολοένα και πιο πολύ ζητώντας διέξοδο από την κρίση. Σήμερα δε μπορούμε να μιλάμε για κίνδυνο πολέμου, αλλά για πόλεμο που άρχισε ήδη».

Και το Πολιτικό Γραφείο της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. αφού έθετε μια σειρά καθήκοντα για την εξέγερση λαού και στρατού εναντίον των γυμνασίων κατέληγε:

«Με τη μαζική επαναστατική κινητοποίηση και την δράση των εκμεταλλευομένων μέσα κι έξω απ' το στρατό, που για άμεσο αντικειμενικό της σκοπό θα πρέπει να έχει το ξεχαρβάλωμα της πολεμικοστρατιωτικής αυτής επίδειξης του ελληνικού ιμπεριαλισμού, που κυρίως και πρώτιστα στρέφεται ενάντια στην προλεταριακή μας πατρίδα, τη Σοβιετική Ρωσία, πρέπει να διαδηλώσουμε τη θέληση των εκμεταλλευομένων να ανατινάξουν όλους τους πολιτικούς και αντισοβιετικούς σκοπούς του Βενιζέλου-Πολέμου και της τάξης των εκμεταλλευτών, που βοηθιέται απ' όλα τα συνειδητά όργανά της μέσα στις μάζες».

Όσο μεγαλώνουν οι κίνδυνοι σε βάρος της Ελλάδος, τόσο σκληρότερα το Κ.Κ.Ε. μάχεται για την υπονόμευση της εθνικής άμυνας στις Ένοπλες Δυνάμεις και για την καταστροφή της βασικής κρατικής υποδομής (πολεμικά εργοστάσια, παραλαβή πολεμικού υλικού, σιδηροδρομικό δίκτυο κ.λπ.) Τον Ιούλιο του 1933 ο Χίτλερ είχε ανέλθει στην εξουσία και με γοργά βήματα προετοιμάζε τον πόλεμο εναντίον των δημοκρατικών χωρών. Σχηματίζονταν ο Άξονας μεταξύ Γερμανίας, Ιταλίας και Ιαπωνίας. Η ελληνική κυβέρνηση Παναγή Τσαλδάρη, με τη σύμφωνη γνώμη και των άλλων κομμάτων, υπογράφει σύμφωνο φιλίας και συμμαχίας με την Τουρκία. Το Κ.Κ.Ε. αντιτίθεται στην ελληνοτουρκική προσέγγιση, ενώ μέχρι τώρα αντιτίθετο στην ελληνοτουρκική ένταση και ζητούσε ειρήνη! Ετοιμάζει για την 1η Αυγούστου την «αντιπολεμική μέρα» (κάτι ανάλογο με τις πορείες «ειρήνης») και στις 18 Ιουλίου 1933 διακηρύσσει²²:

«Η κυβέρνηση του Τσαλδάρη, με την έγκριση των αστικών κομμάτων, έκλεισε πολεμική συμφωνία με την Τουρκία για να μπορέσει καλύτερα να ικανοποιήσει τις ιμπεριαλιστικές της βλέψεις στα Βαλκάνια.

»...Ο ελληνικός ιμπεριαλισμός παράλληλα προετοιμάζεται για μια καινούργια ουκρανική εκστρατεία. Ο αρχηγός των αγροτοφασιστών Σοφιανόπουλος μίλησε ανοιχτά για την ανάγκη της επέκτασης στα παράλια της Σοβιετικής Ένωσης».

Ως γνωστόν ο «αρχηγός των αγροτοφασιστών» Σοφιανόπουλος, ως υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδος αμέσως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, παραιτήθηκε γιατί ακριβώς υποστήριξε στον ΟΗΕ την ανάγκη να έχει η Ελλάς ισότιμες σχέσεις με την Σ. Ένωση και να περιέλθει σε κατάσταση αιωνεί ουδετερότητας. Το Πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε. στην ίδια απόφασή του²² αναφέρει:

«Ακούραστη και καθημερινή πρέπει να είναι η αντιπολεμική μας δράση. Η αντιπολεμική μας πάλη πρέπει να διεξάγεται συγκεκριμένα ενάντια σε κάθε πολεμικό μέτρο του ελληνικού ιμπεριαλισμού (παραγγελία, παραλαβή πολεμικού υλικού, αύξηση μισθών γαλονάδων, ενίσχυση πολεμικών επιχειρήσεων, σαν την Εταιρία Λιπασμάτων, την Εταιρία Λαυρίου, αναδιοργάνωση του σιδηροδρομικού δικτύου κλπ.».

Και η ίδια απόφαση²² καταλήγει καλώντας το λαό σε εμφύλιο πόλεμο μαζί με τις «καταπιεζόμενες εθνικές μειονότητες». Διακηρύσσει:

«Η αντιπολεμική καμπάνια φέτος πρέπει ν' αποτελέσει μια επιβλητική διαδήλωση της θέλησης του προλεταριάτου, των εργαζομένων χωρικών, των καταπιεζομένων εθνικών μειονοτήτων. Με συγκεντρώσεις, διαδηλώσεις, στάσεις και απεργίες, να παλαίψουν κατά των πολεμικών προπαρασκευών του ελληνικού ιμπεριαλισμού, κατά του εθνικισμού (...)

κατά της θέσης εκτός νόμου του Κόμματός μας και των ταξικών οργανώσεων, κατά των εξοπλισμών, για το μοίρασμα των πολεμικών κονδυλίων στους άνεργους, για τη μη πληρωμή πεντάρας στους ντόπιους και ξένους ληστές, για την υπεράσπιση της Σοβιετικής Ένωσης, για τη μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σ' εμφύλιο».

Δέκα χρόνια αργότερα η παραπάνω απόφαση επρόκειτο να γίνη πράξη από το Κ.Κ.Ε.

Και το Νοέμβριο του ίδιου μοιραίου έτους 1933 σε Μανιφέστο της η Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ.Ε. στην οποία μετέχουν πια οι Ν. Ζαχαριάδης, Γιώργης Σιάντος και Γιάννης Ιωαννίδης (οι δυο τελευταίοι θα είναι οι καθοδηγητές του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και του Κ.Κ.Ε. στην Κατοχή και στα Δεκεμβριανά) αναφέρει²³:

«Ο πόλεμος, το φοβερό αιματοκύλισμα του εργαζόμενου λαού, που τούτη τη φορά θα είναι πιο άγριο, αποτρόπαιο και φονικό, που γνώρισε η ανθρωπότητα και οι Έλληνες εργατοαγρότες, είναι ζωτική ανάγκη για τους Ρωμιούς μεγαλοκαρχαρίες. Θα γίνει για να καταλάβουν νέα εδάφη, τη Σερβική και Βουλγαρική Μακεδονία και Θράκη στην πρώτη γραμμή, για να μεγαλώσουν το εκμεταλλεζόμενο ανθρώπινο υλικό και να βρουν καινούργιες αγορές, που θα πουλάνε τα εμπορεύματά τους».

Και καταλήγει το Μανιφέστο της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. με την εξής:

«Έλληνες εργάτες και εργαζόμενοι,

Υπερασπιθείτε τον καταπιεζόμενο λαό των εθνικών μειονοτήτων. Παλέψτε μαζί του για το δικαίωμα να καθορίζουν μόνοι τους την τύχη τους. Για την ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη. Οι Εβραίοι, οι Μακεδόνες, οι Βούλγαροι, οι Τούρκοι της χώρας μας είναι αδέρφια μας, στην εκμετάλλευση και καταπίεση κοινό έχουμε μαζί τους τον εχθρό, τους Έλληνες καπιταλιστές, κοινό πρέπει να είναι το μέτωπό μας μαζί τους.

»Εργάτες των πολεμικών εργοστασίων, σιδηροδρομικοί, λιμενεργάτες, ναυτεργάτες,

»Δυναμώστε την αντιπολεμική σας πάλη. Ιδρύστε Αντιπολεμικές επιτροπές για την καταγγελία της κατασκευής και μεταφοράς πολεμικού υλικού, για την πάλη για την παρεμπόδιση της κατασκευής και μεταφοράς πολεμοφοδίων. Μετατρέψτε τα πολεμικά εργοστάσια και τις μεταφορές σε αντιπολεμικά φρούρια.

»Εργάτες εργαζόμενοι,

»Πυκνώστε τις γραμμές του Κομμουνιστικού Κόμματος, που έχει γραμμένα στη σημαία του:

ΠΑΛΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΠΟΛΕΜΟ, ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΕ ΕΜΦΥΛΙΟ ΠΟΛΕΜΟ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΣΤΡΕΨΤΕ ΤΑ ΟΠΛΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΧΘΡΟΥ, ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΔΕΛΦΩΘΕΙΤΕ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΑΝΤΑΡΟΥΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΚΡΑΤΩΝ. ΠΕΡΑΣΤΕ ΜΕ ΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΚΟΚΚΙΝΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΣΤΟΛΟΥ ΟΤΑΝ ΣΑΣ ΣΤΕΙΛΟΥΝ ΣΕ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΟΥΚΡΑΝΙΚΕΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ, ΠΑΛΕΨΤΕ ΓΙΑ ΤΟ ΓΚΡΕΜΙΣΜΑ ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΤΗΣ ΜΟΝΑΔΙΚΗΣ ΕΓΓΥΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ.

*ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ, ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»**.

Σ' αυτό το ρυθμό και σ' αυτή τη γραμμή το Κ.Κ.Ε. θα συνεχίση — με ολοένα αυξανόμενο ρυθμό — την υπονόμευση της εθνικής άμυνας μέχρι και το Μάιο του 1941, με εξαίρεση το Πρώτο Ανοιχτό Γράμμα του Νίκου Ζαχαριάδη — που όμως ανεκλήθη από το Δεύτερο Ανοιχτό Γράμμα — ενώ η Ελλάς προετοιμάζονταν και στη συνέχεια έδιδε τον υπέρ βωμών και εστιών υπέρτατο αγώνα του Έθνους. Το Κ.Κ.Ε. θα μετάσχη στον πόλεμο και θα οργανώση την Εθνική Αντίσταση μόνον όταν ο Χίτλερ επιτεθή εναντίον της Σ. Ενώσεως. Το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος δεν μάχεται για την Ελλάδα. Μάχεται για την «προλεταριακή πατρίδα», υπονομεύει την Ελλάδα και ετοιμάζει από πολλά χρόνια τον εμφύλιο πόλεμο, τον οποίο και τελικά εξαπολύει σε τρεις γύρους. Πρόκειται για τα επόμενα, μα αλληλένδετα, θανάσιμα αμαρτήματα του Κ.Κ.Ε.

* Οι φράσεις με κεφαλαία βρίσκονται έτσι στο πρωτότυπο του Μανιφέστου.

Το Κ.Κ.Ε. υπονομεύει τον Ελευθέριο Βενιζέλο

Ο ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ είναι, κατά την κοινή εθνική συνείδηση, ο μέγιστος των Ελλήνων πολιτικών της Νεωτέρας Ελλάδος. Περί αυτού καμμία αντίρρηση δεν διατυπώνεται σήμερα. Μόνον ο Κωνσταντίνος Καραμανλής αντιπαραβάλλεται μαζί του.

Το έργο του είναι γνωστό. Εκείνο που παραμένει στο ημίφως — ή και στο σκοτάδι — της Ιστορίας είναι το γεγονός ότι, όπως προκύπτει από επίσημα κείμενα του Κ.Κ.Ε., το Κομμουνιστικό Κόμμα καταπολέμησε λυσσαλέα τον Ελευθέριο Βενιζέλο, όλο το έργο του συνολικά και όλες ανεξαιρέτως τις κυβερνήσεις των Φιλελευθέρων, που, χωρίς τον Βενιζέλο αλλά πιστές στην πολιτική του, κυβέρνησαν την Ελλάδα.

Το χαρακτηριστικό είναι ότι το Κομμουνιστικό Κόμμα καταπολέμησε, εκτός των άλλων, τον Ελευθέριο Βενιζέλο ως πολιτικό και κοινωνικό άναμορφωτή. Ως Θεμελιωτή της πολιτικής και κοινωνικής Δημοκρατίας.

Σήμερα κανένας σοβαρός μαρξιστής, ακόμη και λενινιστής, επιστήμονας δεν διαφωνεί ότι το πέρασμα προς το σοσιαλισμό και στη συνέχεια προς τον «υπαρκτό σοσιαλισμό», δηλαδή τον κομμουνισμό, προϋποθέτει το προηγούμενο πέρασμα της χώρας από την αστική Δημοκρατία, από την κατάργηση της Μοναρχίας, από την εκβιομηχάνιση και από προοδευτικούς κοινωνικούς, εκπαιδευτικούς και πολιτικούς θεσμούς λαϊκής συμμετοχής.

Αυτό ακριβώς το πέρασμα πολέμησε το Κομμουνιστικό Κόμμα στο πρόσωπο του Ελευθερίου Βενιζέλου. Το γιατί είναι δική του υπόθεση. Σημειώνεται πάντως ότι, όταν μέσα στο Κ.Κ.Ε. διατυπώθηκε η άποψη πως αναγκαίο σκαλοπάτι για την εγκαθίδρυση του κομμουνισμού είναι μια «αριστερή δημοκρατία επί κεφαλής του προλεταριάτου», η άποψη αυτή (περίοδος 1923-1929) βρήκε λυσσαλέα αντίθετη την ηγεσία του Κ.Κ.Ε. Όσοι την υποστήριξαν διεγράφησαν από το Κόμμα σαν «δεξιόι πορτουνιστές», «λικβινταριστές» και «πράκτορες του ιμπεριαλισμού και της ντόπιας πλουτοκρατίας».

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος εξέφρασε το Στρατιωτικό Κίνημα του Γουδί για την Εθνική Αναγέννηση. Σάρωσε τα παλαιά πολιτικά «τζάκια» και την ημιφεουδαρχική κοινωνική, πολιτική και οικονομική οργάνωση της χώρας. Αναθεώρησε το Σύνταγμα και περιώρισε τα προνόμια του Βασιλιά, τον οποίο και εξεθρόνισε τελικά. Επέβαλε τον εκδημοκρατισμό των Ενόπλων Δυνάμεων τις οποίες άνοιξε στα παιδιά του Λαού. Καθιέρωσε τη μονιμότητα των Δημοσίων Υπαλλήλων περιχαράκωνοντας έτσι τα δικαιώματά τους έναντι της εξουσίας. Μοίρασε τα μεγάλα τσιφλίκια, μοναστηριακά και εκκλησιαστικά κτήματα στους αγρότες, τους οποίους απελευθέρωσε κοινωνικά και οικονομικά. Οι νόμοι του (1914) για τους Συνεταιρισμούς (αγροτικούς, καταναλωτικούς, εμπορικούς κ.λ.π.) και για τις Εργατικές Ενώσεις άνθισαν επί εξήντα τουλάχιστον χρόνια ως υπόδειγμα κοινωνικής πρόόδου. Η εργατική και αγροτική νομοθεσία του ήταν από τις προοδευτικότερες όλου του κόσμου στην εποχή του. Έθεσε τα θεμέλια για την εκβιομηχάνιση της χώρας και αξιοποίησε την αγροτική γη της Ελλάδος με αποξηραντικά, αρδευτικά και εγγειοβελτιωτικά έργα μεγάλης πνοής που αποτελούν σήμερα την υποδομή της ελληνικής αναπτύξεως. Αναδιοργάνωσε τις συγκοινωνίες, ιδίως τους σιδηροδρόμους τους οποίους και εξαγόρασε από τα Ξένα Μονοπώλια. Έθεσε τις βάσεις για τις μεγάλες κρατικές Επιχειρήσεις Κοινής Ωφελείας. Αποκατέστησε τη γεωγραφική ενότητα της Ελλάδος, την οποία διπλασίασε με την απελευθέρωση της Μακεδονίας, Θράκης και Ηπείρου.

Αποκατέστησε τους Πρόσφυγες της Ανατολής στις πόλεις και στην ύπαιθρο χώρα δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της τελευταίας τριακονταετίας. Θεμελίωσε την ειρήνη στο Αιγαίο, προσεγγίζοντας την Τουρκία, και στα Βαλκάνια, προσεγγίζοντας τις Βαλκανικές χώρες.

Χάρης στο Βενιζέλο, μετά το Βενιζέλο δεν ανοίγει απλώς ένα νέο κεφάλαιο της Νεωτέρας Ελλάδος. Υπάρχει μια Νέα Ελλάς.

Αυτόν τον Κοινωνικό και Πολιτικό Αναμορφωτή πολέμησε με λύσσα το Κομμουνιστικό Κόμμα. Οι σχετικές αποφάσεις του Κ.Κ.Ε. (προηγούμενως του ΣΕΚΕ μέχρι το 1924) ανέρχονται σε δεκάδες. Κατωτέρω δημοσιεύονται ορισμένες από τις πιο χαρακτηριστικές.

Τον Ιούλιο του 1920 ο Ελ. Βενιζέλος επιστρέφει από το Παρίσι με τη Συνθήκη των Σεβρών, που ιδρύει την «Ελλάδα των δυο ηπείρων και των πέντε θαλασσών». Τριπλασιάζεται η Ελλάδα. Οι πολιτικοί του αντίπαλοι, βασιλόφρονες συντηρητικοί αντιδραστικοί, επιχειρούν να τον δολοφονήσουν στο Παρίσι και τον τραυματίζουν. Ξεσπά σάλος στη χώρα. Το Κομμουνιστικό Κόμμα (ΣΕΚΕ τότε) δεν αποδοκιμάζει την απόπειρα δολοφονίας του Πρωθυπουργού. Και στην απόφασή του της 8ης Αύγουστου 1920 καλεί την εργατική και αγροτική τάξη της χώρας να τηρήσει αυστηρή ουδετερότητα στη διαπάλη μεταξύ των προοδευτικών και των συντηρητικών δυνάμεων. Το Κ.Κ.Ε. απέχει από την Ιστορία! Δεν μετέχει — ούτε επιδιώκει να επηρεάσει — το ιστορικό γίνεσθαι (το «προτσές» του διαλεκτικού υλισμού).

Η Κεντρική Επιτροπή του ΣΕΚΕ (Κομμουνιστικό Κόμμα) σε προκήρυξή της διακηρύσσει²⁴:

«Σύντροφοι εργάται και αγρόται, σύντροφοι βιοπαλαισταί της χώρας μας, ούτε μια στιγμή δεν πρέπει να λησμονήσετε ότι η θέσις σας είναι έξω απ' τον ανταγωνισμό των δύο αστικών φατριών, της Κωνσταντινικής και της Βενιζελικής. Η οικονομική σας θέσις και η πολιτική σας ιδεολογία σας επιβάλλει να μη συμμετάσχετε εις τας αναμεταξύ των αστών διαμάχας (...).

»Η θέση των προβάτων δεν είναι μέσα στις δυο αγέλες των λύκων που μάχονται ποια απ' τις δυο να εξασφαλίση για λογαριασμό της το μονοπώλιο της εκμεταλλεύσεως και τυραννίας σας».

Το Κομμουνιστικό Κόμμα παραιτείται από την Ιστορία. Δεν ενδιαφέρεται διόλου αν από τη μια μεριά βρίσκονται οι δυνάμεις της προόδου και της εθνικής απελευθέρωσης υπό τον Ελ. Βενιζέλο και από την άλλη η ίδια η Βασιλική Δυναστεία και η πολιτική συντήρηση.

Το Νοέμβριο 1920 θα διεξαχθούν εκλογές. Τα πάντα διακυβεύονται — και χάθηκαν. Το Κομμουνιστικό Κόμμα θα βρεθή παρά το πλευρό του... Βασιλιά Κωνσταντίνου και της συντήρησης. Κηρύσσει τον εκλογικό πόλεμο στον Ελευθέριο Βενιζέλο.

Στις 20 Σεπτεμβρίου 1920, σαράντα μέρες πριν από τις μοιραίες εκλογές που συνέτριψαν το Βενιζέλο, το Κομμουνιστικό Κόμμα δημοσιεύει υπό τον τίτλο «Η φωνή των στρατιωτών του Μετώπου» μια προκήρυξη των Σοβιέτ του Στρατού με την υπογραφή «για τις ομάδες των κομμουνιστών στρατιωτών του Μετώπου Η Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή». Και γράφει για τον Πρωθυπουργό Βενιζέλο²⁵:

...«Αφού οι αφέντες που κυβερνάνε μας δέσανε με τις βαρειές αλυσίδες της οργανωμένης βίας σαβανώνοντας τα σπιτικά μας με τη μαυρίλα της δυστυχίας, έρχονται τώρα με την απαίσια ικανοποίηση του θριάμβου των να μας ζητήσουνε ψήφο ευγνωμοσύνης για το μέγαλωμα της «Πατρίδος» και για την απελευθέρωση των «υποδούλων αδελφών». Αυτό εκήρυξε ο Αύγουστος, ο μεγάλος αφέντης, δείχνοντας στα χάσκοντα παράσιτα της πλουτοκρατίας, που λέγονται Λαϊκή αντιπροσωπεία, τα καινούργια όρια της «μεγαλυνθείσης Ελλάδος» και τα νευρόσπαστα χειροκροτήσανε και χύσανε θερμά δάκρυα «εθνικής χαράς».

Τι τραγική ειρωνεία (...).

Όταν είδαμε αυτούς τους κυβερνητικούς πάτρωνές τους μ' όλο το φκιασίδι του φιλεργατισμού των να ρίχνουν στο τέλος κάθε πρόσχημα δίνοντας τις πιο οιχτρές αναχρονιστικές λύσεις στα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, εργατικά, αγροτικά και αρπάζοντας τον ιδρώτα και το αίμα των αδελφών μας εργατών και χωρικών για να χτίζουν τα παλάτια και να γεμίζουν τις κάσες των πλουτοκρατών, όταν ακούσαμε αυτόν τον μεγάλο Κυβερνήτη από ανορθωτής που προοιωνιζότανε ύστερα από την επανάσταση του Γουδί να γίνεται ο δυνατώτερος στυλοβάτης του νεοελληνικού πατρονάτου, πετώντας κατάμουτρα στην εργατική τάξη σαν κατηγορηματικό πρόσταγμα τη στυγνή εκείνη φράσιν «να πεθάνετε» (...) Κι όταν μέσα στο κείμενο της συνθήκης που ο Πατέρας της φυλής θριαμβευτής μας έφερε, βλέπουμε από κάθε άρθρο του να σιγαστράφτη και μια σπίθα καινούργιου πολέμου».

»...Εμίλησεν ο δικτάτορας (...)

»...Το επαναστατικό εγερτήριο, κραταιέ Αύγουστε, εσάλπισε προ πολλού στις καρδιές των πολεμιστών του μετώπου».

Το Κομμουνιστικό Κόμμα συμπαρατάσσεται ενεργητικά με το Θρόνο! Δυο βδομάδες πριν από τις εκλογές της 1ης Νοεμβρίου 1920, το ΣΕΚΕ δημοσιεύει την ανακοίνωση «Το Κόμμα μας και το δυναστικό ζήτημα»²⁶ όπου τονίζει:

«Η εργατική τάξις αγωνιζομένη καθ' ολοκλήρου της αστικής τάξεως, δεν δύναται να ασχοληθή με την μορφήν του πολιτεύματος του αστικού καθεστώτος. Εις τας σημερινάς μάλιστα περιστάσεις και εν τη αρξαμένη κρίσει του παγκοσμίου καπιταλιστικού καθεστώτος, εις ουδεμίαν χώραν το αστικόν πολίτευμα δύναται να παράσχη πραγματικής εγγυήσεις διά τον αγώνα του εργαζομένου λαού».

Τριάντα δύο χρόνια αργότερα το Κ.Κ.Ε. θα επαναλάβη περίπου τα ίδια — αλλά όχι σε καθεστωτική κλίμακα — όταν ρίχνει από το εξωτερικό στις εκλογές του 1952 το σύνθημα «Τι Πλαστήρας, τι Παπάγος». Και σαρώνει ο Παπάγος. Ιδού πως περιγράφεται το Κόμμα των Φιλελευθέρων σε προεκλογική προκήρυξη του Κομμουνιστικού Κόμματος στις 27 Σεπτεμβρίου 1920²⁷:

«Το ένα εκπροσωπεί μίαν συμμορίαν ληστών, οι οποίοι, ενώ ο μισός ελληνικός λαός ερρίχνετο εις τας φυλακάς και ο άλλος μισός εστέλετο να σκοτωθή εις τα διάφορα μέτωπα, επλούτιζαν αισχροκερδούντες και εκμεταλλεόμενοι το αίμα και τον ιδρώτα του, τη συνενοχή και τη υποστηρίξει του κράτους. Είναι οι άνθρωποι που γυρίζουν ολημερίς με τα πολυτελή αυτοκίνητά των εις τους δρόμους προβάλλοντες κατά τον πλέον αναισχυτον τρόπον κατά πρόσωπον της λαϊκής δυστυχίας τα κλεμμένα πλούτη των. Είναι οι άνθρωποι που έχουν συμφέρον να διατηρήσουν με κάθε τρόπον το σημερινόν καθεστώς της βίας και της τρομοκρατίας για να κρατήσουν την εξουσίαν και τας ατίμως αποκτηθείσας περιουσίας των, για να συνεχίσουν το έργον της εκμεταλλεύσεως των εργαζομένων λαϊκών τάξεων».

Οι εκλογές γίνονται, ο Ελ. Βενιζέλος σαρώνεται κυριολεκτικά και φεύγει από την Ελλάδα φαρμακωμένος. Το Κομμουνιστικό Κόμμα πανηγυρίζει για την «πτώση του τυράννου». Σε δήλωσή του από τη Θεσσαλονίκη ο Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του Ν. Δημητράτος δηλώνει:

«Το Σοσιαλιστικόν εργατικόν κόμμα επί τη πτώσει της τυραννικής κυβερνήσεως του κ. Βενιζέλου, κατά της οποίας ηγωνίσθη από τριετίας σκληρόν και περιπετειώδη αγώνα η εργατική τάξις, βλέπει ευχαρίστως, ότι το πνεύμα του εργαζόμενου λαού του καταψηφίσαντος τον βενιζελισμόν, ουδόλως αποτελεί εκδήλωσιν φιλομοναρχισμού ή προτίμησιν άλλης τυραννίας, αλλ' έκφρασιν αγανακτήσεως και διαμαρτυρίας των τυραννηθέντων υπό της αστικής συμμοριτικής κυβερνήσεως».

Τώρα πια είναι ανοικτός ο δρόμος για την επάνοδο του Βασιλέως Κωνσταντίνου στην Ελλάδα. Προκηρύσσεται αμέσως δημοψήφισμα. Το Κομμουνιστικό Κόμμα αποφασίζει αποχή! Δεν αισθάνεται, σαν κόμμα της εργατικής τάξης, την υποχρέωση να αντιταχθή στην παλινόρθωση!

Σε ανακοίνωση της η Κ.Ε. του Κομμουνιστικού Κόμματος (ΣΕΚΕ) αναφέρει τα εξής αξιομνημόνευτα²⁸:

«Η Ελλάς μετά ή άνευ του Κωνσταντίνου θα εξακολούθηση να είναι υποχείριος εις τας Μ. Δυνάμεις και ο ελληνικός λαός θα εξακολουθήση να πληρώνη εις αίμα και εις χρήμα τα έξοδα της πολιτικής των δύο αντιμαχομένων αστικών κομμάτων. Κατά ταύτα διά το κόμμα των εργατών η ουσία του ζητήματος δεν έγκειται εις την υπόθεσιν του Κωνσταντίνου η οποία παραμένει μία δευτερευούσης σημασίας υπόθεσις...

»Διά τους λόγους τούτους το Σοσιαλιστικόν εργατικόν (Κομμουνιστικόν) κόμμα όχι μόνον δε δύναται να συμμετάσχη εις το προκηρυχθέν δημοψήφισμα διά το βασιλέα...

»Προς τούτο κάθε οργάνωσις του Κόμματος οφείλει μετά δραστηριότητος να διαφωτίση την εργατικήν τάξιν διά τους λόγους οι οποίοι επιβάλλουν την αποχήν...».

Η Μικρασιατική Καταστροφή συντελείται, το επαναστατικό κίνημα Πλαστήρα-Γονατά ξεσπά, η εκτέλεση των Έξι συντελείται, ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος εκδιώκεται και στα τέλη του 1923 προκηρύσσονται εκλογές.

Την 1η Δεκεμβρίου 1923 η Εκλογική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος δημοσιεύει το Μανιφέστο των εκλογών, όπου αναφέρει²⁹:

«Οι Βενιζελικοί από την άλλη μεριά, είτε Δημοκράτες λέγονται, είτε Φιλελεύθεροι, αγωνίζονται υπό την προστασία της στρατοκρατίας του Πλαστήρα να νοθεύσουν τις εκλογές και, παρά τη θέληση του λαού, να αυτοδιορισθούν βουλευτές. Τις τελευταίες όμως αυτές μέρες παρουσιάστηκε και ένας άλλος μεγάλος κίνδυνος. Στα κρυφά μια μερίδα Βασιλικών και οι Βενιζελικοί από το άλλο μέρος, όργανα της αγγλικής προπαγάνδας και της αγγλικής εξωτερικής ιμπεριαλιστικής πολιτικής, προσπαθούν να φέρουν τον τυχοδιώκτη και εξόριστο Βενιζέλο ξοπίσω στην Ελλάδα, για να μας ξαναφέρει τους Γυπαραίους του, αλλά κυρίως για να μας πωλήσει στους Άγγλους κεφαλαιοκράτες και μας ξαναστείλη με το χακί σε νέες Ουκρανίες. Αλλοίμονο στον εργαζόμενο λαό, εάν ξαναγυρίση ο Βενιζέλος στην Ελλάδα. Το τι μας περιμένει είναι ανεκδιήγητο. Πείνα, επιστρατεύσεις, πόλεμοι. Να τα συνθήματα της βενιζελικής πολιτικής».

Τον Ιανουάριο του 1924 το Κομμουνιστικό Κόμμα δηλώνει ότι «εντούτοις όμως θα λάβη μέρος εις το δημοψήφισμα (...) συμφώνως προς τας αποφάσεις της 6ης Βαλκανικής Κομμουνιστικής Διασκεύσεως». Έχει λάβει έξω εντολή και το λέει. Επιμένει όμως ότι «αμφότεραι αι επί του πολιτειακού λύσεις δεν εξυπηρετούσι τα συμφέροντα της εργατικής τάξεως και του εργαζομένου λαού»³⁰.

Ο Ελ. Βενιζέλος επεχείρησε να αναλάβει την κυβέρνηση, μετά τις εκλογές της 16ης Δεκεμβρίου 1923 οπότε επεκράτησαν τα βενιζελογενή κόμματα, αλλά απέτυχε. Διεξήχθη το δημοψήφισμα και καταργήθηκε η Μοναρχία. Υπάρχει κυβέρνηση υπό τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου, που σήμερα θεωρείται αναντίρρητα ως ο πρωτοπόρος του ελληνικού σοσιαλισμού. Η Κεντρική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος σε «Διαμαρτυρία προς τον εργαζόμενον Λαόν»³¹ χαρακτηρίζει την κυβέρνηση Παπαναστασίου «αντιλαϊκή» και συνεχίζει:

«...Αιχμάλωτος της στρατοκρατικής κλίκας, η οποία την έφερεν εις την εξουσίαν αφ' ενός και αφ' ετέρου πειθήνιον όργανον της τάξεως των εκμεταλλευτών του λαού (εμπόρων, βιομηχάνων, τραπεζιτών), ασχολείται από πρωίας μέχρις εσπέρας διά την ικανοποίησιν και «κατοχύρωσιν» των συμφερόντων των εκμεταλλευτών μας. Υπό την ψευδή πρόφασιν μάλιστα ότι κινδυνεύει το πολίτευμα, θέτει εις εφαρμογήν διατάγματα μεσαιωνικού περιεχομένου, ενώ παραλλήλως, καθημερινώς παραβιάζει και αυτὰς τας στοιχειώδεις ατομικὰς ελευθερίας των πολιτών και του τύπου, συλλαμβάνουσα κατά τρόπον εντελώς χωροφυλακιστικόν πολίτας και δημοσιογράφους διότι και "διενοήθησαν" ακόμη να υπονομεύσουν το νέο καθεστώς».

Σαν «στρατοκρατική κλίκα» η Κ.Ε. του Κομμουνιστικού Κόμματος θεωρεί την ομάδα των φιλελευθέρων αξιωματικών, που, υπό τον Νικ. Πλαστήρα, πραγματοποίησαν την επανάσταση του 1922 αμέσως μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και οργάνωσαν το νέο δημοκρατικό πολίτευμα με κατάργηση της Βασιλείας. Και η Κ.Ε. του Κομμουνιστικού Κόμματος τον Απρίλιο του 1924 καταλήγει στο συμπέρασμα, ότι η κυβέρνηση του Αλ. Παπαναστασίου:

«Δηλαδή ουσιαστικώς δημιουργεί μίαν νέαν εξουσίαν αντιδραστικήν και υπερσυντηρητικήν η οποία ως όργανον και προστάτρια των συμφερόντων της μπουρζουαζίας θα καταπολεμή και θα αντιδρά με το βέτο της κατά πάσης εργατικής κατακτήσεως».

Στην προκήρυξή της για την κόκκινη Πρωτομαγιά του 1924 η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. (έχει αλλάξει στο μεταξύ ο τίτλος του Κόμματος από ΣΕΚΕ σε Κ.Κ.Ε. Ελληνικό Τμήμα της Κομμουνιστικής Διεθνούς) τονίζει³²:

«Ας μη φοβηθούμε όμως για τα "δημοκρατικά" αυτά μέτρα της Κυβερνήσεως Παπαναστασίου που είναι τα ίδια με τα μέτρα εναντίον μας του Κωνσταντίνου και του Βενιζέλου. Γνωρίζουμε ότι η Κυβέρνησις Παπαναστασίου είναι Κυβέρνησις των εχθρών μας, των εκμεταλλευτών μας. Από μας εξαρτάται όμως όταν είμαστε όλοι ενωμένοι να τους δείξουμε πως δεν φοβούμαστε τις απειλές της. Πως δεν τρομοκρατούμεθα από τις... δημοκρατικές μπότες της. Και θα το δείξουμε».

Όταν ο Αλ. Παπαναστασίου καταγγέλλεται σαν «στρατοκράτης» με «μπότες», τότε αρχίζει να ακούγεται πραγματικά ο ήχος από τις μπότες. Το Κ.Κ.Ε. στρώνει το δρόμο στη δικτατορία του Θ. Πάγκαλου. Χαρακτηρίζει με απόφαση της Κ.Ε. και αυτόν ακόμη το θεσμό της Γερουσίας σαν αντιδραστικό και έτσι βρίσκεται πάλι σε κοινή γραμμή με τις συντηρητικές δυνάμεις και τους βασιλόφρονες που μάχονται το νέο δημοκρατικό θεσμό. Σε ειδική ανακοίνωση της η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. στις 13 Μαΐου 1924 επιτίθεται³³:

«Η εγκαθίδρυσις του θεσμού της Γερουσίας δεν σημαίνει τίποτε άλλο παρά ότι καταπατούνται και αυταί αι εναπομείνασαι ουσιώδεις ελευθερίαι του εργαζόμενου λαού παρά μιας στρατοκρατικής κλίκας και ότι κηρύσσεται η οργανωμένη εργατική τάξις εν διωγμώ. Η κυβέρνησις η οποία αντλεί το κύρος της από τα γραφεία των στρατώνων και από μία Βουλή νόθον και άκυρον — ως προϊόν βίας και πλαστογραφίας του φρονήματος των λαϊκών μαζών — δεν δύναται, έστω και εν συμπαιγνία και συνεργασία με τους αποτάκτους και φαυλοκράτας, να εγκαθιδρύση ένα θεσμό καταδικασμένον εις την κοινήν συνείδησιν».

Σε άλλη ανακοίνωση της η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. στις 4 Ιουνίου 1924 χαρακτηρίζει τη Δ' Εθνοσυνέλευση των Ελλήνων σαν «η Δ' των Ελλήνων εμποροβιομηχάνων, χρηματομεσιτών και κερδοσκοπών εθνοσυνέλευσις». Έτσι η κρίση επέρχεται. Λίγες μέρες αργότερα παραιτείται ο Γεώργιος Κονδύλης από την κυβέρνηση Παπαναστασίου. Η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. σε ανακοίνωσή της σημαίνει συναγερμό κατά του «φασίστα Κονδύλη» αλλά ταυτόχρονα υπονομεύει τη Βουλή, την οποία χαρακτηρίζει σαν «Βουλή του Πλαστήρα» και απαιτεί: «η αμαρτωλή και νόθος Βουλή του Πλαστήρα πρέπει να διαλυθή». Και παράλληλα απειλεί τον Γ. Κονδύλη³⁴:

«Εργάτες, αγρότες, πρόσφυγες!

Πρέπει να αντισταθούμε. Πρέπει να βγούμε στους δρόμους για να χτυπήσουμε τον φασισμό, τον κονδυλισμό. Δεν πρέπει να αρκесθούμε μονάχα στις πλατωνικές διαμαρτυρίες. Επέρασεν ο καιρός των διαμαρτυριών. Η αστική τάξις ετοιμάζεται να μας επιβάλη τον χειρότερον φασισμόν. Πρέπει να βγούμε στους δρόμους. Δεν πρέπει ο Κονδύλης να γίνη πρωθυπουργός. Δικτάτωρ. Εάν έχη αυτός χίλιους καραβανάδες αξιωματικούς, έχομεν εμείς τα παιδιά μας και τα αδέρφια μας, εκατό χιλιάδες στρατιώτες που δεν θα χρησιμοποιήσουν τα όπλα εναντίον της εργατικής τάξεως».

Σχηματίζεται κυβέρνηση Μιχαλακοπούλου-Κονδύλη, την οποία το Κ.Κ.Ε. σπεύδει να χαρακτηρίση «φασιστική» στο Μανιφέστο του Οκτωβρίου 1924. Και, επειδή αποτυγχάνει η προσπάθεια του Ελ. Βενιζέλου να τεθή επικεφαλής όλων των βενιζελογενών κομμάτων, το Κ.Κ.Ε. στο ίδιο Μανιφέστο³⁵ διακηρύσσει:

«Υπό την πίεση της ανασυνταχθείσης εργατικής παρατάξεως, η αστική τάξη άφησε τον Πλαστήρα και κατέφυγε στο "βαρύ πολιτικό πυροβολικό της" το Βενιζέλο και τον εκάλεσε ν'

αναλάβη ύστερα από ψευτοεκλογές την κυβέρνηση. Αλλά και ο τυχοδιώκτης Βενιζέλος παρ' όλη την προθυμία του να έλθη στην Ελλάδα και κατ' εντολήν των Γάλλων και Αγγλων ιμπεριαλιστών δεν κατώρθωσε ν' ανασυγκρότηση τις δυνάμεις της ελληνικής πλουτοκρατίας γιατί η οικονομική κρίση είναι βαθιά και αγιάτρευτη. Οι εργάτες δε οργανωμένοι και με πολιτική συνείδηση δεν αποτελούνε πια κομματικό και ασυνείδητο μπουλούκι της βενιζελικής φατριάς, ώστε να παραμένουν υπομονετικοί δούλοι του κεφαλαίου. Κ' έτσι αναγκάστηκε κι ο Βενιζέλος να ξαναγυρίση στην Ευρώπη μαζί με τις κατάρες και τις αποδοκιμασίες του εργαζομένου λαού και την απελπισία των Ελλήνων και ξένων μπουρζουάδων ιμπεριαλιστών».

Έξι μήνες αργότερα, στις 25 Ιουνίου 1925 ο στρατηγός Θεόδωρος Πάγκαλος ανατρέπει την κυβέρνηση Μιχαλακοπούλου-Κονδύλη και αφού στην αρχή περιβάλλεται με το λεγόμενο «κοινοβουλευτικό μανδύα» (παίρνει ψήφο στη βουλή από όλα σχεδόν τα κόμματα) τελικά ανακηρύσσεται δικτάτορας, διαλύει τη βουλή και εκλέγεται Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Για πρώτη φορά στην ιστορία του το Κ.Κ.Ε. περνά στην παρανομία. Το καλοκαίρι του 1925 συλλαμβάνονται και φυλακίζονται ή εξορίζονται πάνω από χίλια στελέχη του. Πληρώνουν τη λανθασμένη πολιτική του Κόμματος! Στις 22 Αυγούστου 1926 ο Πάγκαλος ανατρέπεται από το Γ. Κονδύλη με στρατιωτικό κίνημα και συλλαμβάνεται. Ο Κονδύλης γίνεται Πρωθυπουργός. Το Κ.Κ.Ε. με ανακοίνωσή του εξυπνοεί ότι «τίποτε δεν άλλαξε» και ειρωνεύεται τον Κονδύλη σαν «σωτήρα». Διεξάγονται όμως εκλογές στις 7 Νοεμβρίου 1926 και το Κ.Κ.Ε. που κατήλθε σαν Ενιαίο Μέτωπο εκλέγει δέκα βουλευτές. Σχηματίζεται Οικουμενική Κυβέρνηση, αλλά στο Κ.Κ.Ε. ξεσπά φοβερή εσωκομματική κρίση που θα συνεχισθή κατά περιόδους μέχρι το 1931. Πολλά κυβερνητικά σχήματα διαδέχονται το ένα το άλλο. Το Κ.Κ.Ε. χαρακτηρίζει την κυβέρνηση Καφαντάρη στην προκήρυξη της Πρωτομαγιάς 1928 σαν κυβέρνηση «Καφαντάρη-Χάμπρο». Χάμπρο ήταν ο γνωστός τραπεζίτης του Λονδίνου.

Στις 4 Ιουλίου 1928 επανέρχεται ο Ελ. Βενιζέλος, σχηματίζει κυβέρνηση και προκηρύσσει εκλογές για τον Αύγουστο — στις οποίες σαρώνει. Το Κ.Κ.Ε. σαν απάντηση στην κυβέρνηση Βενιζέλου τον Ιούλιο 1928 κηρύσσει πανεργατική πανελλαδική απεργία. Αλλά αποτυγχάνει και στην αυτοκριτική τις 29 Ιουλίου στο «Ριζοσπάστη» αναγνωρίζει την αποτυχία του. Στις εκλογές συντρίβεται το Κ.Κ.Ε. που μαζεύει συνολικά κάτι λιγότερο από το 1,5% των ψήφων. Το Δεκέμβριο εγκρίνεται δάνειο για τα μεγάλα αποξηραντικά έργα, την οδοποιία και την αγροτική πίστη (δημιουργείται η ΑΤΕ). Το Κ.Κ.Ε. αντιδρά λυσσαλέα κατά των κυβερνητικών μέτρων. Σε προκήρυξη του Πολιτικού Γραφείου του Κ.Κ.Ε. το Νοέμβριο 1928 αναφέρεται ήδη³⁶:

«Καλούμε τις εργατοαγροτικές μάζες στην πάλη για τις ζωτικές τους απαιτήσεις κατά της κυβέρνησης Βενιζέλου, του πράκτορος των Χάμπρο-Σέλιγκμαν, κατά της τρομοκρατίας και υπέρ της γενικής αμνηστίας. Καλούμε στην υπεράσπιση των συνδικαλιστικών και πολιτικών μας ελευθεριών. Καλούμε τις εργατοαγροτικές μάζες, τους φαντάρους και τους ναύτες, στο έργο της πάλης κατά του πολέμου, που ετοιμάζει η κυβέρνηση Βενιζέλου, του λακέ αυτού του αγγλογαλλικού ιμπεριαλισμού. Καλούμε στο έργο της υπεράσπισης της ΕΣΣΔ».

Τον Ιανουάριο του 1929 δημοσιεύεται η απόφαση του 4ου συνεδρίου του Κ.Κ.Ε. «επί της οικονομικής και πολιτικής κατάστασης της χώρας», που³⁷ διαπιστώνει ό,τι:

«Οι ανταγωνισμοί μέσα στην ελληνική μπουρζουαζία συνδέονται στενά και εξαρτιούνται απ' τους ανταγωνισμούς μεταξύ αγγλικών, γαλλικών και αμερικανικών χρηματιστηριακών κύκλων (Χάμπρο, Εθνική Τράπεζα, Μπλαιρ, Σέλιγκμαν, Τράπεζα Αθηνών κ.λπ.)».

»Η φιλελευθέρα μπουρζουαζία με τον "ορθόδοξο" βενιζελισμό της εξεμεταλλεύθη επιδέξια το ρεύμα της αγανάκτησης και της στροφής των εργαζόμενων μαζών (εκλογές της 19ης Αυγούστου 1928) και εξασφάλισε υπέρ του εαυτού της τη μονοπωλιακή διακυβέρνηση της χώρας. Με την προϋπόθεση αυτή η κυβέρνηση Βενιζέλου βαδίζει στην περαιτέρω εφαρμογή της πολιτικής της σταθεροποίησης και της υποδούλωσης στο αγγλογαλλικό και αμερικανικό χρηματιστικό κεφάλαιο.

»Η πλήρης υποταγή της κυβέρνησης Βενιζέλου στους Χάμπρο, Σέλιγκμαν και Σία, οι απεργίες, οι αγροτικές και προσφυγικές εξεγέρσεις στο ολιγόμηνο μετά τις εκλογές της 19ης Αυγούστου διάστημα της κυριαρχίας του "ορθόδοξου βενιζελισμού", είναι τα πρώτα δείγματα της "λαμπράς" του χρεωκοπίας μπροστά στις εργαζόμενες μάζες, οι οποίες αρχίζουν να ξεζούνε τις βενιζελικές τους αυταπάτες».

Τον Μάρτιο του 1929 ο Ελευθέριος Βενιζέλος καταθέτει στη βουλή το νομοσχέδιο για την προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος από τον ανατρεπτικό κομμουνισμό. Καθιερώνεται το περίφημο «ιδιώνυμο» βάσει του οποίου θα διωχθούν πολλά στελέχη του Κ.Κ.Ε. Μιλώντας στη Βουλή ο Ελ. Βενιζέλος θα πει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

«...να το επεξεργαστή η επιτροπή το ταχύτερον διά να έλθη εις την Βουλήν να το ψηφίσωμεν το ταχύτερον και να το καταστήσωμεν νόμον του κράτους ίνα διά τούτου οπλίσωμεν το κράτος κατ' εκείνων οι οποίοι δεν σέβονται ούτε κράτος, ούτε σύνταγμα, ούτε δημοκρατίαν, ούτε λαϊκήν θέλησιν, ούτε τίποτε. Αλλά κηρύττουν την επανάστασιν προς επιβολήν των αντιλήψεών των και ανατροπήν του κοινωνικού καθεστώτος, χωρίς να παρακωλύσωμεν παντάπασι την ελευθέραν συζήτησιν και την επιδίωξιν εκ μέρους παντός πνεύματος είτε νεωτερίζοντος, είτε περισσότερον φιλελευθέρου, είτε και αριστερίζοντος, διά της εκθέσεως των ιδεών του, την προσπάθειαν να ελκύση προς τας ιδέας του πάντα, αρκεί να μη πρόκειται περί της υποστηρίξεως ιδεών και επιβολής αυτών διά βιαίας ανατροπής του κοινωνικού καθεστώτος. Διότι εν κοινωνικόν καθεστώς, το οποίον θα ηνείχετο την υπό το όμμα του παρασκευήν προεργασίας εις ανατροπήν του και θα επερίμενε να τιμωρήσῃ μόνον την επιτυχίαν της αποπείρας αυτής, θα ήτο μωρόν, διότι όταν θα επιτύχη η απόπειρα ύστερα το κεφάλι το δικό τον θα τιμωρηθῇ και όχι του άλλου.

»Λοιπόν, όταν διεξάγεται υπό τας όψεις όλων και βλέπη το κράτος συντελούμενον το αδίκημα της εσχάτης προδοσίας έχει το δικαίωμα να το σταματήσῃ εγκαίρως. Τούτο όμως δεν σημαίνει ότι θα σταματήσῃ την ελευθέραν συζήτησιν περί της καλύτερας ρυθμίσεως των κοινωνικῶν ζητημάτων, διότι κανείς δεν ευρίσκεται εις την αίθουσαν ταύτην, ο οποίος να νομίζῃ, ότι το κοινωνικόν μας καθεστώς είναι μη μου άπτου. Δυστυχώς έως τώρα δεν ευρέθη καμμία καλύτερα ρύθμισις του.

»Αλλά όλα τα κράτη προσπαθούν κάθε ημέραν να δώσουν μορφήν προσαρμοζομένην μάλλον προς τας σημερινάς συνθήκας και προς την ανησυχίαν η οποία κατέχει ιδίως τους νέους, τον νεώτερον κόσμον περί του ότι το κοινωνικόν καθεστώς δεν είναι πραγματικώς μη μου άπτου, δεν είναι άριστον, έχει ανάγκην διηνεκούς μεταβολής και η ανησυχία αύτη της νεολαίας που δεν ανήκει εις την τάξιν των κομμουνιστών αλλ' εις το αστικόν καθεστώς, η ανησυχία αυτή, η οποία είναι αξία πάσης προσοχής και την οποίαν εγώ παρακολουθώ με την μεγαλυτέραν προσοχήν και με μεγάλην συμπάθειαν, πρέπει να μας πείσῃ ότι τα πράγματα δεν είναι απολύτως άριστα. Κάποια διηνεκής προσπάθεια και διόρθωσις είναι επιβεβλημένη. Και δι αυτό δεν πρέπει να παρεμποδίσωμεν καθόλου την συζήτησιν επί του

τρόπου καθ' ον θα γίνη η βελτίωσις, αλλ' έχομεν καθήκον ν' αντιταχθώμεν κατά πάσης αποπειράς όπως η βελτίωσις αύτη γίνη διά μέσων βίας, χωρίς να πιεσθή η δημοκρατία εις την οποίαν ζώμεν. Και όταν λέγω δημοκρατίαν δεν εννοώ το πολίτευμα το υπό αιρετόν άρχοντα, αλλά περιλαμβάνω και αυτήν την βασιλευομένην δημοκρατίαν. Δεν θα δεχθώμεν προσβλέποντες αδιάφοροι την εργασίαν την διεξαγομένην διά της βίας εκ μέρους μιας θορυβοποιού μειοψηφίας προς ανατροπήν του πολιτεύματος, το οποίον η μεγάλη πλειοψηφία του λαού δέχεται, του πολιτεύματος εκείνου κατά το οποίον η πλειοψηφία έχει εκάστοτε το καθήκον και το δικαίωμα να ρυθμίζη τα πράγματα του τόπου (χειρ.).

»Θα ήθελον να παρατηρήσω, ότι ο όρος κομμουνισμός είναι εσφαλμένος. Το νομοσχέδιον δεν επιδιώκει να κτυπήση τον κομμουνισμόν. Το νομοσχέδιον επιδιώκει να κτυπήση τον μπολσεβικισμόν. Εννοώ με την λέξιν "μπολσεβικισμός" την υποστήριξιν της γνώμης, ότι το κοινωνικόν καθεστώς πρέπει ν' ανατραπή διά της βίας από μίαν μειοψηφίαν. Εάν εύρη αυτή την πλειοψηφίαν κοιμωμένην να της βάλη το μαχαίρι στο λαιμό... Επαναλαμβάνω ότι το νομοσχέδιον επιδιώκει να πατάξη αυτάς τας θεωρίας της διά της βίας ανατροπής του κοινωνικού καθεστώτος από μίαν μάλιστα μειοψηφίαν ελαχίστην... Διά την αρχήν του νομοσχεδίου δεν υπάρχει φιλελεύθερος ο οποίος δύναται να δώση ψήφον αρνητικήν»³⁸.

Αυτός είναι ο επιτάφιος του Κ.Κ.Ε. από τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Κατά τη σχετική συζήτηση του νομοσχεδίου ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου εξέφρασε αμφιβολίες, ότι υπάρχει πραγματικός κίνδυνος από τον κομμουνισμό. Οκτώ χρόνια αργότερα σε σειρά άρθρων στις εφημερίδες «Ανεξάρτητος» και «Ελεύθερον Βήμα» από τις 26 ως 28 Μαΐου 1936 ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου εξηγούσε, ότι οι λόγοι για τους οποίους αντιτίθεται στο Κ.Κ.Ε. είναι:

«Η απόλυτος εξάρτησις του κομμουνιστικού κόμματος από την Μόσχαν, αι υποδείξεις της οποίας επηρεάζουν και την διοίκησιν και την κατεύθυνσιν τον κόμματος αυτού. Από την Μόσχαν ορίζονται οι διευθύνοντες αυτό και εις υποδείξεις εκείθεν οφείλεται ότι μέχρι προ ολίγου καιρού το κομμουνιστικόν κόμμα κατεφέρτετο εναντίον της σημερινής συνθέσεως του πληθυσμού της Μακεδονίας και ηγωνίζετο υπέρ της αυτονομίας αυτής. Εις ομοίαις υποδείξεις οφείλεται, ότι και σήμερον το κομμουνιστικόν κόμμα κηρύσσεται εναντίον στοιχειώδους εξοπλισμού της Ελλάδος εις μίαν στιγμήν, κατά την οποίαν έχει θλωθή εις μέγιστον βαθμόν ο διεθνής ορίζων και διά την υπεράσπισιν των συνόρων μας και την προστασίαν ακόμη της ουδετερότητος του Κράτους μας, ο εξοπλισμός μας εμφανίζεται πλέον ως σιδηρά ανάγκη».

Στις εκλογές της 25ης Σεπτεμβρίου 1932 λήγει οριστικά η περίοδος Βενιζέλου. Το κόμμα Φιλελευθέρων υπολείπεται του Λαϊκού Κόμματος κατά 0,4% (33,4% έναντι 33, 8%). Τα υπόλοιπα μοιράζονται μεταξύ των μικρότερων κομμάτων που έχουν επί κεφαλής τους Βενιζελικούς της αριστεράς πτέρυγος Προοδευτικοί-Καφαντάρης, Αγροτικοί-Σοφιανόπουλος και Μυλωνάς, Αγροτοεργατικοί-Παπαναστασίου, Εθνικοριζοσπαστικοί-Κονδύλης. Το Κ.Κ.Ε. με το Ενιαίο Μέτωπο Εργατών Αγροτών συγκεντρώνει 58.000 ψήφους έναντι 14.000 το 1928 και εκλέγει δέκα μετωπικούς βουλευτές. Έχει αναδιοργανωθεί υπό την σιδηρά ηγεσία του Νίκου Ζαχαριάδη. Μετά από ασταθείς κυβερνήσεις προκηρύσσονται στις 5 Μαρτίου 1933 εκλογές με πλειοψηφικό σύστημα στις οποίες οι Λαϊκοί κερδίζουν την πλειοψηφία των βουλευτικών εδρών, αν και ο συνασπισμός των βενιζελικών συγκεντρώνει περισσότερες ψήφους — αλλά διασπασμένες. Το Κ.Κ.Ε. αυξάνει τη δύναμή του αλλά δεν εκλέγει βουλευτή. Στις 6 Μαρτίου

1933 εκρήγνυται το στρατιωτικό κίνημα του Νικολάου Πλαστήρα για να υποστηρίξει τον Ελ. Βενιζέλο. Οι Λαϊκοί κατεβαίνουν στους δρόμους. Μαζί τους, εναντίον του Πλαστήρα, και το Κ.Κ.Ε. Τη γενική εκτίμηση της πολιτικής καταστάσεως κάνει τον Ιανουάριο του 1934 η 6η Ολομέλεια της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. που, από τους κομμουνιστές θεωρείται ως ιστορική — μέχρι και σήμερα — διότι θέτει τις βάσεις του αγώνα για την κατάληψη της εξουσίας.

Στην απόφαση της 6ης Ολομέλειας «για την κατάσταση στην Ελλάδα και τα καθήκοντα του Κόμματος»³⁹ γίνεται η εξής εκτίμηση για τον Ελ. Βενιζέλο:

«Η ήττα του Βενιζέλου στις εκλογές της 5ης του Μάρτη 1933 ήταν αποτέλεσμα τον περάσματος προς το μέρος του Τσαλδάρη, που ως τα τότε συγκέντρωνε γύρω του κυρίως τους αντιδραστικούς και μοναρχικούς τσιφλικάδες και ιδιοκτήτες σπιτιών, ενός μέρους της στρατοκρατίας και της χρηματιστικής και εμποροβιομηχανικής αστικής τάξης, δυσαρεστημένου από μερικά μέτρα τον Βενιζέλου (δραχμοποίηση των εις συνάλλαγμα καταθέσεων, περιορισμός της εισαγωγής, επιβολή συναλλαγματικού παρακρατήματος κ.λπ.). Σύγχρονα μεγάλωσε η δυσαρέσκεια κατά της πολιτικής του Βενιζέλου μέσα στην καταστρεφόμενη από την κρίση μικροαστική τάξη της πόλης και του χωριού και μέσα στους πρόσφυγες, στους οποίους δεν πληρώθηκαν ούτε τα 25% που υποσχέθηκε. Αυτή την αγανάκτηση εκμεταλλεύθηκε το "Λαϊκό" κόμμα του Τσαλδάρη με το ρίξιμο, σε συνασπισμό με τον πρώην βενιζελικό στρατηγό Κονδύλη, του συνθήματος της "υπεράσπισης της Δημοκρατίας" ενάντια στις δικτατορικές τάσεις του Βενιζέλου και με δημαγωγικές υποσχέσεις στο οικονομικό επίπεδο.

«Η απόπειρα του στρατηγού Πλαστήρα, οργάνου τον Βενιζέλου, να καταλάβει την εξουσία με πραξικόπημα, σμπαραλιάστηκε γρήγορα από την αυθόρμητη κινητοποίηση των μαζών στις 6 του Μάρτη 1933. Ο Βενιζέλος αναγκάστηκε εξαιτίας του "κομμουνιστικού κινδύνου" να συνθηκολογήσει με τον Τσαλδάρη.

«Μετά την άνοδο στην εξουσία της κυβέρνησης Τσαλδάρη-Κονδύλη ξέσπασε με καινούργια δύναμη ο αγώνας ενάντια της από την "ενωμένη αντιπολίτευση" καθοδηγούμενη από το Βενιζέλο.

«Ωστόσο, παρά τις οξείες μορφές αυτών των προστριβών, τη σύλληψη μιας σειράς ανωτέρων στρατιωτικών, οπαδών του Βενιζέλου, και την απομάκρυνση σειράς αυτών από το στρατό, την υποκίνηση δίκης και τη δολοφονική απόπειρα ενάντια στο Βενιζέλο, την τελευταία βαθύτατη όξυνση των εσωαστικών διαφορών κλπ. και οι δυο ομάδες Τσαλδάρη-Κονδύλη και Βενιζέλου-Καφαντάρη-Παπαναστάση είναι κόμματα της κεφαλαιοκρατίας, που προσπαθούν να διατηρήσουν και στερεώσουν την κλονισμένη δικτατορία της με την αλύπητη κατάπιξη της επαναστατικής πάλης των εργαζομένων μαζών και το ρίξιμο πάνω σ' αυτές τις μάζες των βαρών της κρίσης».

Στην ίδια απόφαση γίνεται αυτοκριτική για τα λάθη του Κ.Κ.Ε. Και σαν πρώτο λάθος ιεραρχείται το γεγονός ότι το Κ.Κ.Ε., αν και κατήλθε στους δρόμους εναντίον του κινήματος Πλαστήρα σε συμπαρατάξη με τις συντηρητικές και φιλομοναρχικές δυνάμεις, δεν κατώρθωσε να πάρη στα χέρια του την κατάσταση. Αναφέρει η απόφαση⁴⁰:

«Αυτό εκδηλώθηκε πιο φανερά στις κινητοποιήσεις των δρόμων στις 6 του Μάρτη ενάντια

στη δικτατορία τον Πλαστήρα - Βενιζέλου. Το Κόμμα και ιδιαίτερα η κομματική οργάνωση της Αθήνας δεν κατώρθωσε να πάρει την καθοδήγηση της αυθόρμητης κινητοποίησης των μαζών στα χέρια του, να μπει επί κεφαλής αυτής, να δώσει μαχητικά, συγκεκριμένα συνθήματα, τα οποία θα κατηύθυναν τις μάζες, που διαδήλωναν, όχι μόνο ενάντια στον Πλαστήρα, αλλά και ενάντια σ' ολόκληρο το αστικό στρατόπεδο».

Το Κ.Κ.Ε. είχε εξαντλήσει, από την ίδρυσή του, όλες του τις προσπάθειες για να υπονομεύσει το έργο του Ελευθερίου Βενιζέλου σε όλα ανεξαιρέτως τα επίπεδα και να τον ρίξει από την εξουσία. Τώρα πια μπορούσε να αισθάνεται βαθιά ικανοποιημένο. Ο «εχθρός του λαού» είχε πέσει για πάντα. Δυο χρόνια αργότερα επέρχονταν η δικτατορία του Ι. Μεταξά. Στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα 1934-1936 έγιναν οι εκλογές του Μαρτίου 1935, όπου έχασε πάλι την κοινοβουλευτική πλειοψηφία ο Ελ. Βενιζέλος, και σημειώθηκε νέο στρατιωτικό κίνημα του Νικ. Πλαστήρα στο οποίο πάλι αντιτάχθηκε ενεργά στους δρόμους το Κ.Κ.Ε. Ο Βενιζέλος εκπατρίστηκε και δεν επανήλθε παρά νεκρός. Το Μάρτιο του 1929, όταν ο Ελ. Βενιζέλος ως Πρωθυπουργός εισηγήθηκε το νομοσχέδιο για το «ιδιώνυμο» κατά του κομμουνισμού, ο Αλ. Παπαναστασίου υποστήριξε στη Βουλή ότι δεν υφίσταται σοβαρός κίνδυνος κομμουνισμού. Το Φεβρουάριο του 1936, μετά τις εκλογές του Ιανουαρίου 1936, το Κ.Κ.Ε. υπέγραψε συμφωνητικό συνεργασίας με το Κόμμα Φιλελευθέρων — το περίφημο Σύμφωνο Σοφούλη - Σκλάβαινα. Και ελάχιστες μέρες πριν από την 4η Αύγουστου συνέπηξε Λαϊκό Μέτωπο με τον Ι. Σοφιανόπουλο, Αρχηγό του Αγροτικού Κόμματος.

Το Κ.Κ.Ε. υπονομεύει τον εθνικο-αμυντικό αγώνα του σαράντα

ΤΡΕΙΣ ΑΝΑΛΛΟΙΩΤΕΣ συντεταγμένες διήκουν σταθερά και επίμονα, από το 1918 μέχρι τον Μάιο του 1941, την πολιτική του Κομμουνιστικού Κόμματος απέναντι στην εθνική άμυνα της χώρας.

Πρώτον: Ο Στρατός αποτελεί όργανο στα χέρια της αστικής τάξης για την καταπίεση και εκμετάλλευση του ελληνικού λαού από το εμποροβιομηχανικό και χρηματομεσιτικό σύστημα — ελληνικό και ξένο. Γι' αυτό πρέπει να διαλυθή ο Στρατός και να αντικατασταθή με τη γενική ή λαϊκή Πολιτοφυλακή.

Δεύτερον: Όλοι οι εθνικο-απελευθερωτικοί και εθνικοαμυντικοί πόλεμοι της Ελλάδος ή και οι ανάλογες στρατιωτικές προπαρασκευές πρέπει να καταδικασθούν και να υπονομευθούν γιατί δεν αποτελούν τίποτε άλλο παρά άπλωμα του χώρου για να ασκεί την εκμετάλλευσή της στους πληθυσμούς η αστική τάξη και όργανο του ξένου ιμπεριαλισμού με τους ντόπιους πράκτορές του (Βενιζέλο, Κωνσταντίνο κ.λπ.).

Τρίτον: Μοναδικό καθήκον του Κ.Κ.Ε. και της εργατο-αγροτικής τάξης είναι, η με κάθε θυσία υπεράσπιση της Σοβιετικής Ενώσεως της «μεγάλης προλεταριακής πατρίδας μας». Τελικός στόχος είναι η δημιουργία, με επανάσταση, μιας Σοβιετικής Ελλάδας μέσα στο πλαίσιο της ευρύτερης Βαλκανικής Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας όπου θα πάρουν χωριστά θέση η Μακεδονία και η Θράκη. Το Κ.Κ.Ε. σαν ελληνικό κόμμα της Κομμουνιστικής Διεθνούς και σαν μέλος της Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας των Βαλκανίων έχει διεθνιστική υποχρέωση να εκτελεί τις αποφάσεις αυτών των οργάνων και να τις εκλαϊκεύει, ως πρόγραμμα του κόμματος, στις ελληνικές λαϊκές μάζες.

Αυτήν την πολιτική εφήρμοσε απαρέγκλιτα το Κ.Κ.Ε. Κρίσιμα στοιχεία της, όλα από επίσημα ντοκουμέντα του Κομμουνιστικού Κόμματος, εξετάσθηκαν ήδη για τους εθνικο-απελευθερωτικούς πολέμους στη Μακεδονία, στη Θράκη και στη Μικρά Ασία, όπως και για την εθνική άμυνα στα μετέπειτα χρόνια μέχρι το 1932. Εδώ εξετάζεται η στάση του Κ.Κ.Ε. απέναντι στο Έπος του Σαράντα χωριστά, πρώτον επειδή το Κ.Κ.Ε. ισχυρίζεται ότι τάχα συνετάχθη με όλο το Έθνος για την απόκρουση της φασιστικής επιδρομής και δεύτερον επειδή ειδικά στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η στάση του Κ.Κ.Ε. υπαγορεύθηκε — και ομολογείται επίσημα ότι υπαγορεύθηκε — πάνω στο πεδίο της μάχης από την Σ. Ένωση με αποκλειστικό τα κρατικά συμφέροντα της (ξένης προς την Ελλάδα) σοβιετικής δυνάμεως. Κατά την κρινομένη περίοδο το Κ.Κ.Ε. έχει ανασυνταχθή και αναδιοργανωθή μετά την ανοικτή επέμβαση της Κομμουνιστικής Διεθνούς στα εσωτερικά του, υπό την ηγεσία του Γ. Γραμματέα του Νίκου Ζαχαριάδη, αποφοίτου της σοβιετικής σχολής κομματικών στελεχών Κουτβ. Επί πλέον το Κ.Κ.Ε. αυξάνει αλματωδώς τις δυνάμεις του στις εκλογές του 1932, 1933, 1935 και 1936, ασκεί επιδέξια τη λαϊκομετωπική τακτική, ενισχύει αποφασιστικά την επιρροή του στις εργατικές μάζες του αστικού τομέα που για πρώτη φορά μεγεθύνεται και, τελικά, αναλαμβάνει επιδέξια το ρόλο του απαραίτητου «μπαλαντέρ» στην πολιτική σκηνή της χώρας χάρις στις λαϊκομετωπικές συμμαχίες του, που κορυφώνονται με το Σύμφωνο Σοφούλη-Σκλάβαινα και με τη συμφωνία Κ.Κ.Ε. — Αγροτικού Κόμματος υπό τον Ι. Σοφιανόπουλο, ενώ προηγουμένως έχει συμπήξει Λαϊκό Αντιφασιστικό Μέτωπο με τους σοσιαλιστές, τους αγροτιστές και εργατικά συνδικάτα κ.ά.

Όσο, συνεπώς, αυξάνει η ισχύς και η επιρροή του Κ.Κ.Ε. στα πρόθυρα του 1940, τόσο αυξάνει

ανάλογα και η δύναμή του για την υπονόμευση της εθνικής άμυνας και, τελικά, του εθνικο-απελευθερωτικού πολέμου στα βουνά της Βορείου Ηπείρου.

Ο ηγέτης του Κ.Κ.Ε. Ν. Ζαχαριάδης είναι επιδέξιος και καταρτισμένος μαρξιστής - λενινιστής, τυφλά αφοσιωμένος στον Στάλιν. Γι' αυτό η τακτική του γίνεται πιο ελαστική. Όσο εξαντλείται η τριετία που θα καταλήξει στην 4η Αυγούστου, φουντώνει στην Ελλάδα το πατριωτικό αίσθημα. Γι' αυτό, σε ορισμένες περιπτώσεις — για λόγους εκλογικής τακτικής — το Κ.Κ.Ε. αρχίζει να μιλάει για πρώτη φορά ότι «οι κομμουνιστές είναι καλοί πατριώτες επειδή είναι κομμουνιστές» και ότι το «Κόμμα θα υπερασπισθή την ελευθερία». Παράλληλα όμως προς αυτά τα «πατριωτικά» λόγια, στις ίδιες ακριβώς αποφάσεις, γίνεται έκκληση για την υπονόμευση της στρατιωτικής προπαρασκευής της χώρας και δυναμώνει το αντιπολεμικό κίνημα — χωρίς ποτέ να γίνη καμιά διάκριση ανάμεσα σε εθνικο-αμυντικό ή εθνικο-απελευθερωτικό πόλεμο και σε επιθετικό πόλεμο.

Μετά τη δικτατορία του Μεταξά ο Ν. Ζαχαριάδης συλλαμβάνεται, αλλά τόσο ο ίδιος — με τα περίφημα Ανοιχτά Γράμματα από τις φυλακές — όσο και η Κεντρική Επιτροπή εφαρμόζουν πιστά την παραπάνω γραμμή. Η σύγχυσή τους όμως για το ρόλο του Μεταξά γίνεται φανερή στα επίσημα κείμενα και τελικά καταλήγει σε γελοιοποίηση μετά το Σύμφωνο Μολότωφ - Ρίμπεντροπ. Το Κ.Κ.Ε. κατηγορεί το Μεταξά στην αρχή, ότι είναι όργανο του χιτλερικού φασισμού, ότι μετέβαλε τη χώρα σε σταθμό πρακτόρων του Άξονα και σε ξέφραγο αμπέλι για τις εξορμήσεις του φασιστικού ιταλικού στόλου, με τελικό στόχο την εμπλοκή της Ελλάδος παρά το πλευρό του φασισμού. Μετά κατηγορεί το Μεταξά ότι έγινε όργανο της ιμπεριαλιστικής Αγγλίας — μέσω του Βασιλιά Γεωργίου Β' — και γι' αυτό προκαλεί τη δίκαιη αντίδραση της Ιταλίας. Για την ιταλική εισβολή φταίει ο Μεταξάς. Την προκάλεσε συμμαχώντας με τους Άγγλους ιμπεριαλιστές. Στο τέλος ο Μεταξάς κατηγορείται από το Κ.Κ.Ε. ότι, ενώ διαρκεί ο νικηφόρος πια πόλεμος κατά των Ιταλών το Μάρτη του 1941, θα μεταστραφή υπέρ του Άξονα ή θα συνάψει ειρήνη μαζί του, οπότε θα προκαλέσει την εισβολή των Άγγλων ιμπεριαλιστών.

Μόνη λύση για την Ελλάδα, σύμφωνα με τις αποφάσεις του Κ.Κ.Ε. είναι να συμμαχήσει με τη Σοβιετική Ένωση, η οποία, μετά το Σύμφωνο Μολότωφ - Ρίμπεντροπ, αποτελεί τη μοναδική ισχυρή χώρα που προστατεύει τις μικρές αποφασιστικά. Και αναφέρεται το παράδειγμα των Βαλτικών χωρών (Εσθονία, Λιθουανία, Λεττονία) που «δεν τόλμησε να πατήσει ο Χίτλερ». Λίγες μέρες αργότερα τις ενσωμάτωσε η Σοβιετική Ένωση!

Κατά τη διάρκεια του νικηφόρου αγώνα στη Β. Ήπειρο και ενώ επέκειτο η τρομακτική σε όγκο πυρός και σιδήρου Εαρινή Επίθεση του Μουσσολίνι, το Κ.Κ.Ε. καλεί τους εργάτες των πολεμικών εργοστασίων να σαμποτάρουν την παραγωγή, τους εργάτες των μεταφορών να σαμποτάρουν τις μεταφορές πολεμικού υλικού στο Μέτωπο και τους στρατιώτες να στρέψουν τα όπλα τους εναντίον των αξιωματικών!

Ταυτόχρονα τόσο ο Ν. Ζαχαριάδης επώνυμα όσο και η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. χαρακτηρίζουν την απελευθέρωση της Βορείου Ηπείρου σαν ξένη κατάκτηση και καλούν τη μαχόμενη Ελλάδα να αποσυρθή αμέσως από την Αλβανία.

Φωτίζοντας αυτό το κεφάλαιο της ιστορίας του Κ.Κ.Ε. χρησιμοποιούνται αποκλειστικά μόνο τα επίσημα κείμενα και αποφάσεις του Κ.Κ.Ε. τα οποία βρίσκονται σήμερα πέρα από κάθε αμφισβήτηση. Την αυθεντικότητά τους επεκύρωσε, μετά το 1974, το Κ.Κ.Ε. Τούτο

επισημαίνεται ειδικά επειδή στα τελευταία χρόνια της δικτατορίας Μεταξά είχαν κυκλοφορήσει, χάρις στον υπουργό Ασφαλείας Μανιαδάκη και στους κομμουνιστές συνεργάτες του, πλαστές αποφάσεις, πλαστός «Ριζοσπάστης» και πλαστά Ανοιχτά Γράμματα. Αυτά έχουν ξεκαθαρισθή πλήρως από το Κ.Κ.Ε. σήμερα και φυσικά τίποτε από αυτά δεν χρησιμοποιείται εδώ.

Τον Ιανουάριο του 1934 συνέρχεται η 6η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε. και θέτει σε άμεση εφαρμογή «με ενθουσιασμό» και «ολοκληρωτικά» την απόφαση της 13ης Ολομέλειας της Εκτελεστικής Επιτροπής της Κομμουνιστικής Διεθνούς από τη Μόσχα. Γ. Γραμματέας του Κ.Κ.Ε. ο Ν. Ζαχαριάδης. Γραμματέας της Κομμουνιστικής Διεθνούς ο Βούλγαρος Γκιώργκι Δημητρώφ (τακτικό μέλος όμως του Κ.Κ.Σ. Ενώσεως).

Η απόφαση της Κομμουνιστικής Διεθνούς δε δημοσιεύεται. Οι κεντρικές της γραμμές όμως αποκαλύπτονται από την απόφαση της 6ης Ολομέλειας της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. που αναφέρει⁴¹:

1. Η VI ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ χαιρετίζει με ενθουσιασμό και αποδέχεται ολοκληρωτικά τις αποφάσεις της XIII ολομέλειας της Εκτελεστικής Επιτροπής της Κομμουνιστικής Διεθνούς.

2. Οι αποφάσεις της XIII ολομέλειας δίνουν στο Κόμμα καινούργια γερά όπλα για την επαναστατική του πάλη και πριν απ' όλα για την πάλη ενάντια στο φασισμό και το σοσιαλ-φασισμό, ενάντια στον ιμπεριαλιστικό και αντισοβιετικό πόλεμο και για την υπεράσπιση της Σοβιετικής Ένωσης.

4. Καλούμε σ' επιστράτευση όλες τις κομματικές δυνάμεις για την εφαρμογή των αποφάσεων και υποδείξεων της XIII ολομέλειας της ΕΕ της ΚΑ. Για την αποφασιστική ανάπτυξη της αντιφασιστικής πάλης και της αντιπολεμικής-δουλειάς του Κόμματος.

Ενάντια στις πολεμικές παρασκευές και τους κινδύνους πολέμου στα Βαλκάνια που αυξάνουν τεράστια και την ανάπτυξη του σωβινισμού. Κατά των αντισοβιετικών προπαρασκευών της αστικής Ελλάδας και του παγκόσμιου ιμπεριαλισμού. Ενάντια στους σοσιαλ-σωβινιστές λακέδες της κεφαλαιοκρατίας, σοσιαλ-φασίστες, τροτσικιστές, αγροτιστές ηγέτες που παλεύουν κατά της επαναστατικής ενότητας του προλεταριάτου, βοηθάν την κεφαλαιοκρατία να μακραίνει η κυριαρχία της και ανοίγουν το δρόμο στο φασισμό. Για την υπεράσπιση της Σοβιετικής Ένωσης και των Κινέζικων Σοβιέτ και την ανάπτυξη της προλεταριακής διεθνιστικής μαζικής δράσης και αλληλεγγύης.

Η απόφαση καταλήγει με την εντολή όπως οι αποφάσεις της Κομμουνιστικής Διεθνούς «αναλυθούν αμέσως μέσα σε ειδικά αχτίφ, μέσα σε όλες τις κομματικές οργανώσεις και στους πυρήνες και με βάση τις υποδείξεις της (της Κ.Δ.) να παρθούν όλα τα μέτρα που επιβάλλονται για τον πρακτικό προσανατολισμό της δουλειάς ολόκληρου του Κόμματος στην εφαρμογή των αποφάσεων της 13ης ολομέλειας της Εκτελεστικής Επιτροπής της Κομμουνιστικής Διεθνούς».

Το Μάρτιο του 1934 συνέρχεται το 5ο Συνέδριο του Κ.Κ.Ε. και, σύμφωνα με επίσημη ανακοίνωση, «οι εργασίες του διεξήχθησαν με αυστηρή μυστικότητα για λόγους ασφάλειας». Το Προεδρείο ανακοίνωσε ένα μήνα αργότερα⁴² ότι το Συνέδριο ενέκρινε την έκθεση δράσης της Κ.Ε. για την πολιτική και οικονομική κατάσταση της χώρας. Η εντολή της Κ.Δ. εξετελείτο από

την κορυφαία μέχρι την εσχάτη βαθμίδα του Κόμματος. Η μυστικότητα καλύπτει όλα τα υπόλοιπα.

Στο Μανιφέστο του 5ου Συνεδρίου του το Κ.Κ.Ε.⁴³ επιτίθεται κατά της προπαρασκευής για εθνική άμυνα:

«Ολόκληρα δισεκατομμύρια, τα 70% του προϋπολογισμού, ξοδεύονται για να πληρωθούν τοκοχρεωλύσια στους ξένους και ντόπιους ληστές τοκογλύφους και να προετοιμαστεί το καινούργιο ανθρωπομακελειό...

»Γιατί οι εκμεταλλευτές πρέπει να γεμίσουν τις κάσες τους. Γιατί ετοιμάζονται τα σύνεργα του πολέμου, οι μηχανές του ολέθρου και της καταστροφής. Τα αεροπλάνα, τα υποβρύχια, τα πολεμικά καράβια, τα πυροβόλα, τα τανκς, ο στρατός βρίσκονται σε διαρκή κίνηση. Οργανισμός πολεμικών γυμνασίων. Υπογράφονται πολεμικά σύμφωνα. Κλείνονται συμμαχίες. Όλα όσα γίνονται γύρω μας δείχνουν πως ο καινούργιος πόλεμος πλησιάζει απειλητικά. Και οι εργαζόμενες μάζες αναρωτιούνται: Γιατί; Η απάντηση είναι μια:

»Στον τόπο κυβερνάει ακόμα η κεφαλαιοκρατία. Οι Τσαλδάρηδες και Βενιζέληδες, οι Κονδύληδες, οι Παπαναστάσηδες και μαζί τους οι αγροτοφασίστες και σοσιαλ-φασίστες αρχηγοί, είναι εκπρόσωποι και πράκτορες των κεφαλαιοκρατών. Οι πολιτικοί της κυβέρνησης και όλων των κυβερνήσεων, είναι πολιτικοί του μεγάλου κεφαλαίου, των αστών, των τσιφλικάδων και των ξένων εταιριών».

Και το Μανιφέστο διακηρύσσει, για λογαριασμό των Ελλήνων, την απόφαση να «υπερασπίσουμε τη Σοβιετική Ένωση με όλες τις δυνάμεις μας» με «το αίμα μας». Γράφει:

«Οι εργαζόμενοι της χώρας μας στο πλευρό του παγκόσμιου προλεταριάτου ας υπερασπίσουμε με το αίμα μας την κατάκτηση του απελευθερωμένου εργαζόμενου λαού της Σοβιετικής Ένωσης και της Σοβιετικής Κίνας. Στις παραμονές του καινούργιου πολέμου, που η αιχμή του πρώτα απ' όλα στρέφεται ενάντια στην ΕΣΣΔ, ας ακουσθεί το βροντερό μας σύνθημα από τη μια άκρη ως την άλλη άκρη της Ελλάδας πως θα υπερασπίσουμε την Σοβιετική Ένωση με όλες τις δυνάμεις μας».*

Στις 9 Οκτωβρίου 1934 δολοφονείται στη Μασσαλία ο Βασιλιάς της Γιουγκοσλαβίας Αλέξανδρος και η πυριτιδαποθήκη του κόσμου στα Βαλκάνια είναι έτοιμη να εκραγεί. Στην Αλβανία, που συνδέεται στενότατα με τη φασιστική Ιταλία, εξαπολύονται διωγμοί κατά των Ελλήνων της Β. Ηπείρου. Ο ελληνισμός αντιδρά. Το Νοέμβριο η Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ.Ε. απευθύνει Μανιφέστο προς τους εργάτες και, συν τοις άλλοις, «προς τις καταπιεζόμενες εθνότητες και τους Αλβανούς της Ελλάδας», προς «τους φαντάρους, ναύτες και σημηνίτες⁴⁴. Αναφέρει:

«ΑΔΕΡΦΙΑ, ΕΧΘΡΟΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΦΑΣΙΣΜΟΥ!

* Η υπογράμμιση βρίσκεται στο πρωτότυπο κείμενο του Μανιφέστου.

«Ένας μεγάλος εθνικιστικός, υπερπατριωτικός συναγερμός αγκαλιάζει όλη τη χώρα. Με το πρόσχημα της υπεράσπισης των Ελλήνων της Βόρειας Ηπείρου οι εκμεταλλευτές και οι φασίστες της χώρας μας, μαζί με την κυβέρνηση και όλα τα κόμματα των κεφαλαιοκρατών και τσιφλικάδων φουντώνουν το πνεύμα και την προπαρασκευή του πολέμου. Σ' όλη τη χώρα γίνονται εθνικοφασιστικές φιλοπόλεμες συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις. Εξοπλίζονται ανταρτικά σώματα και κινητοποιούνται οι οπλαρχηγοί (...).

«Για τους εξοπλισμούς και τον πόλεμο πάνε οι φόροι και οι δασμοί που μας κλέβουν τον κόπο μας, τη δουλειά μας, τα προϊόντα μας. Μα αυτά δεν τους φτάνουν και θέλουν τα κορμιά και το αίμα μας!

«Ο εχθρός δεν βρίσκεται στην Αλβανία. Ο εχθρός βρίσκεται μέσα στη χώρα μας. Είναι αυτοί που μας γδέρνουν και μας στέλνουν στον πόλεμο. Είναι οι κεφαλαιοκράτες, οι τραπεζίτες, βιομήχανοι, έμποροι, είναι οι τσιφλικάδες, οι στρατοκράτες, τα κόμματά τους, η κυβέρνησή τους οι φασίστες».

«...Οι εργαζόμενοι της Αλβανίας δεν είναι εχθροί μα αδέρφια μας» «...Απαντείστε με μαζικές διαδηλώσεις στο υπερπατριωτικό αφηνιάσμα. Με τους εργαζόμενους της Αλβανίας δεν έχουμε να μοιράσουμε τίποτε».

Στην Δωδεκάνησο ο λαός στενάζει κάτω από την μπότα του ιταλικού φασισμού, στην Κύπρο είναι νωπό το αίμα των επαναστατημένων παιδιών της και πρόσφατες οι αγχόνες των Μητροπολιτών. Η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. με το Μανιφέστο της τους λέει πως δεν υπάρχει καμμία διαφορά. Δεν πρέπει να ζητούν την εθνική ανεξαρτησία:

«ΒΟΡΕΙΟ-ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ, ΚΥΠΡΙΟΙ, ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΙΟΙ!

Μην σας δηλητηριάζει το φαρμάκι του εθνικισμού! Μην σας τυφλώνει ο υπερπατριωτισμός των Ελλήνων εκμεταλλευτών φίλων των ιμπεριαλιστών της Αγγλίας και της Ιταλίας.

«Δεν βλέπετε ότι εδώ ο Έλληνας εργάτης και αγρότης δεν περνά καλύτερα από τον εργαζόμενο στην πατρίδα σας;»

Τον Σεπτέμβριο του 1935, αμέσως μετά το 7ο Συνέδριο της Κομμουνιστικής Διεθνούς, σημειώνεται μια αξιοπρόσεκτη στροφή του Κ.Κ.Ε. στο θέμα της εθνικής άμυνας και στο «μακεδονικό», όπου για πρώτη φορά μετά 17 χρόνια το Κομμουνιστικό Κόμμα δε ζητάει τον αποχωρισμό της Μακεδονίας και Θράκης από την Ελλάδα αλλά πλήρεις μειονοτικές ελευθερίες για τους Μακεδόνες και Θράκες, που εξακολουθεί να τους θεωρεί μη Έλληνες — εξαιρεί μόνον τους πρόσφυγες της Μ. Ασίας.

Στο θέμα της εθνικής άμυνας, καθώς φουντώνει στο λαό το εθνικό αίσθημα αυτοσυντηρήσεως υπό τις απειλές του ιταλικού φασισμού και την θεαματική προέλαση του ναζισμού, το Κ.Κ.Ε. κάνει μια τριπλή στροφή. Διακηρύσσει⁴⁵ — χρησιμοποιώντας μίαν αξιοσημείωτη καθαρεύουσα — ότι θέτει σαν βασικό σκοπό:

«1ον. Την προάσπισιν της εθνικής ανεξαρτησίας και ακεραιότητας.

2ον. Την υπεράσπισιν της ειρήνης του λαού μας».

Έτσι, με το δεύτερο στόχο του αναιρεί τον πρώτο, αφού αντιτάσσεται στις στρατιωτικές προπαρασκευές που αποτελούν προϋπόθεση για την υπεράσπιση της εθνικής ανεξαρτησίας και ακεραιότητας. Ως όρο μάλιστα για την υπεράσπιση της εθνικής ακεραιότητας η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. θέτει τη δημιουργία ενός ουσιαστικού Λαϊκού Μετώπου Λαού και Στρατού. Στο «Ανοιχτό γράμμα του Κ.Κ.Ε. προς όλα τα πολιτικά κόμματα της χώρας! Προς το στρατό, αξιωματικούς και στρατιώτες! Προς όλο το λαό της χώρας»⁴⁵ η Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ.Ε. στις 16 Σεπτεμβρίου 1935 αναφέρει, εκτός από τους παραπάνω δύο στόχους, και τα εξής για την εκπλήρωση αυτών των στόχων:

«Το Κομμουνιστικόν Κόμμα της Ελλάδας δηλώνει, ότι θα υποστηρίξη κάθε μέτρον και θα συμμετάσχη εις κάθε κίνησιν, που θα επιδιώξη, όπως ο λαός και ο στρατός εις ελευθέραν δημοκρατικήν συνεργασίαν και πρωτοβουλίαν, αναλάβουν εις χείρας των το έργον της προασπίσεως της ειρήνης και της ανεξαρτησίας και ακεραιότητος της χώρας.

»Τονίζομεν, ότι η σημερινή εσωτερική κατάστασις της χώρας, όπως διαμορφώνεται με την επικράτησιν δικτατορικών τυχοδιωκτικών και υπόπτων στοιχείων, όχι μόνο παραλύει την κινητοποίησιν τον λαού αλλά και ενθαρρύνει όλας τας φασιστικάς δυνάμεις εις τους κατακτητικούς σκοπούς των (...).

»Σε στενή συνεργασία με τη Σοβιετική Ένωση και την αντιϊμπεριαλιστική Τουρκία μπορούμε να εξασφαλίσουμε την ειρήνη της χώρας μας απ' την απειλή των ξένων ιμπεριαλιστών και των ντόπιων λακέδων τους».

Τέσσερις μέρες νωρίτερα, όπως προκύπτει από μεταγενέστερη ανακοίνωσή της⁴⁶ που δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο, η Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ.Ε. συνήλθε στις 12 Σεπτεμβρίου 1935 και «ψήφισε απόφαση, που ομόφωνα και απόλυτα εγκρίνει τις αποφάσεις του Συνεδρίου» της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Η απόφαση της Κ.Δ. από τη Μόσχα δε δημοσιεύθηκε ποτέ, αλλά πάντως αποτελεί το σημείο στροφής του Κ.Κ.Ε. στην εθνική άμυνα και στο «μακεδονικό».

Για πρώτη φορά επίσης περνάει το σύνθημα ότι η Τουρκία είναι «αντιϊμπεριαλιστική». Η Γαλλία, στενότετος σύμμαχος της Τουρκίας, έχει υπογράψει σύμφωνο φιλίας και μη επιθέσεως με την Σ. Ένωση. Στο Παρίσι κυριαρχεί το Λαϊκό Μέτωπο υπό τον Λεόν Μπλουμ. Στις 9 Σεπτεμβρίου 1935 ο Γ. Κονδύλης, υπουργός Στρατιωτικών στην κυβέρνηση Παν. Τσαλδάρη, ολοκληρώνει την προετοιμασία για την πραξικοπηματική επιστροφή του Βασιλιά Γεωργίου Β'. Όταν όμως αργότερα η Ελλάδα — με μυστική μεσολάβηση της Γαλλίας — υπογράψει με την Τουρκία και την Γιουγκοσλαβία το αμυντικό βαλκανικό Σύμφωνο, το Κ.Κ.Ε. θα καταγγείλει εκ νέου την Τουρκία του Κεμάλ σαν «αντιδραστική, ιμπεριαλιστική» χώρα, ενώ τον Οκτώβριο του 1935 στην απόφαση της Κ.Ε.⁴⁷ για την κατάσταση στην Ελλάδα το Κ.Κ.Ε. δήλωνε ότι:

«...υποστηρίζει την εφαρμογή τέτοιας πολιτικής στις εξωτερικές σχέσεις (συνεργασία με τη Σοβιετική Ένωση, Τουρκία, Βαλκανική συνεννόηση κ.λπ.) που δυναμώνει το μέτωπο των κρατών, που για έναν οποιοδήποτε λόγο τάσσονται σήμερα υπέρ της διατήρησης της ειρήνης και ενάντια στους εμπρηστές του πολέμου Γερμανούς, Ιταλούς και Γιαπωνέζους φασίστες».

Στην ίδια όμως απόφαση η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. διεκήρυξε επεξηγηματικά ότι⁴⁷:

«Το ΚΚΕ παλεύοντας για τη δημιουργία μιας λέφτερης δημοκρατικής Ελλάδας, πατρίδας των εργαζομένων, καταπολεμεί αδυσώπητα όλες τις κατακτητικές βλέψεις και σχέδια του ελληνικού ιμπεριαλισμού, πρωταγωνιστεί στην παλλαϊκή πάλη για την εθνική ακεραιότητα, για την ανεξαρτησία και λεφτεριά της Ελλάδας, ενάντια στην επιβουλή τους από κάθε ιμπεριαλιστική φασιστική απειλή, για τη λέφτερη συμβίωση σ' αυτή των λαών (Ελλήνων, Μακεδόνων, Τούρκων, Εβραίων κλπ.) που την κατοικούν».

Και θέτει το Κ.Κ.Ε. (στην ίδια πάντα απόφαση) σαν πρωταρχικό του καθήκον την υπεράσπιση της Σ. Ένωσης⁴⁷:

«Το ΚΚΕ τονίζει ότι η πολεμική απειλή είναι άμεση, καλεί το λαό στην πιο αποφασιστική πάλη, για την ειρήνη και διακηρύττει ότι σε περίπτωση πολέμου και αντισοβιετικής επίθεσης, θέτει σαν πρωταρχικό καθήκον να συμβάλει με όλα του τα μέσα στη νίκη της Σοβιετικής Ένωσης, πατρίδας των εργαζομένων όλου τον κόσμου, γιγάντιου φρουρίου της παγκόσμιας ειρήνης και της πραγματικά λαϊκής δημοκρατίας, γιατί αυτό είναι το υπέρτατο συμφέρο της ανθρωπότητας, της προόδου και του πολιτισμού».

Το Δεκέμβριο του 1935, άφου ήδη έχει επιστρέψει ο Βασιλιάς, συνέρχεται στην Αθήνα το 6ο Συνέδριο του Κ.Κ.Ε. που εγκαταλείπει το ολιγόμηνο σύνθημα «αγώνας για εθνική ανεξαρτησία και ακεραιότητα, αγώνας για την ειρήνη». Κρατάει μόνον το σύνθημα «αγώνας για την ειρήνη» και στην Πολιτική Απόφαση καλεί το Λαό, το Στρατό και τους ειδικευμένους εργάτες σε σαμποτάζ της εθνικής άμυνας⁴⁸:

«Η αντιπολεμική δουλειά στους φαντάρους, ναύτες και ένα μέρος δημοκρατικών - αντιφασιστικών αξιωματικών στη συγκεκριμένη στιγμή αποχτά εξαιρετική σημασία.

»Το Κόμμα μας βάζει στην πρώτη γραμμή τη δουλειά της οργάνωσης της μαζικής πάλης ενάντια στις μετακινήσεις στρατού και πολεμοφοδίων στους σιδηροδρόμους και τα βαπόρια. Τη δουλειά ενάντια στις επιτάξεις ζώων και μεταφορικών μέσων ανάμεσα στους αγρότες. Τη δουλειά για το ξεσήκωμα των γυναικών, παλαιών πολεμιστών, των πολεμικών και άλλων μεγάλων εργοστασίων, των εργατικών σωματείων και οργανώσεων των εργαζομένων, των εργατικών και προσφυγικών συνοικισμών και των οργανώσεων των νέων».

Επειδή προφανώς η έκκληση για σαμποτάζ πέφτει πολύ βαριά, το Κ.Κ.Ε. την «χρυσώνει» με άλλη απόφαση — ταυτόχρονη — του Προεδρείου του 6ου Συνεδρίου του⁴⁹ όπου αναφέρει ό,τι:

«Οι Έλληνες κομμουνιστές, ακριβώς γιατί αγαπούν την πατρίδα τους, γι' αυτό είναι κομμουνιστές. Θα είναι στην πρώτη γραμμή σαν πρόκειται να υπερασπίσουν την εδαφική ακεραιότητα και την ανεξαρτησία της χώρας, όταν απειληθεί».

Η φαινομενική αυτή αντίφαση εξηγείται από το ότι η πρώτη έκκληση-εντολή περιέχεται σε Πολιτική Απόφαση εσωκομματικής κυκλοφορίας, ενώ η πατριωτική «κορώνα» περιέχεται σε Μανιφέστο προς το Λαό εν όψει των επικείμενων τότε εκλογών στις οποίες το Κ.Κ.Ε. κέρδισε το ρόλο του επιδιαιτητού της Βουλής. Άλλωστε η πατριωτική αυτή δήλωση τίθεται υπό την

διαλυτική αίρεση ότι ο πόλεμος δε θα είναι «τυχοδιωκτικός», «ιμπεριαλιστικός» και ότι προηγουμένως θα τον έχει εγκρίνει το Κόμμα.

Η δικτατορία του Μεταξά επέρχεται την 4η Αύγουστου 1936 και το Κ.Κ.Ε. περνάει στην παρανομία μέσα από σκληρές διώξεις. Τον Ιούνιο 1937 η Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ.Ε. κυκλοφορεί Προκήρυξη με την ακόλουθη απόφαση⁵⁰:

«Το ΚΚΕ καλεί τους εργάτες και τον ελληνικό λαό να μπούκοτάρουν με όλες τις μορφές πάλης το μεροκάματο της Κυριακής 13-6-37 που γίνεται παρά τη θέλησή τους και προορίζεται για την αεροπορία. Γιατί οι εξοπλισμοί και η αεροπορία του δικτάτορα Μεταξά δεν αποβλέπουν στην υπεράσπιση της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας της Ελλάδας. Οι εξοπλισμοί αυτοί πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για λογαριασμό του Χίτλερ, για την καταστροφή ανοχύρωτων πόλεων και του άμαχου πληθυσμού όπως κάνουν οι φασίστες στην Ισπανία. Οι εξοπλισμοί της δικτατορίας θα χρησιμοποιηθούν ακόμα ενάντια στην απελευθερωτική πάλη του ελληνικού λαού και γίνονται για να θησαυρίζει η σπείρα του Διάκου -Μεταξά που αγοράζει απ' τη Γερμανία παλιοσιδερίκα. Γι' αυτό ο ελληνικός λαός πρέπει να μπούκοτάρει τον έρανο για την αεροπορία και να παλαίψει αποφασιστικά ενάντια στους εξοπλισμούς».

Τραγική ειρωνεία της Ιστορίας. Αυτά ακριβώς τα αεροπλάνα και τα «παλιοσιδερίκα» στα χέρια του ελληνικού Λαού αντιστάθηκαν στην εισβολή των Ιταλών φασιστών και των Γερμανών ναζί.

Στην τετραετία 1937-1941 το Κ.Κ.Ε. κυνηγημένο σκληρά, χωρίς τις απαραίτητες για την πολιτική του διεθνείς επαφές και «ντιρεχτίβες» της Κομμουνιστικής Διεθνούς, παραζαλισμένο από τα ταμπού του και από την εκπληκτική συμμαχία Χίτλερ - Στάλιν, προβαίνει σε σειρά αντιφατικών εκτιμήσεων για το ρόλο του Μεταξά.

Ιδού μερικές χαρακτηριστικές αποφάσεις του.

Στις 15 Μαρτίου 1937 αποφασίζει⁵¹:

«Πράκτορας του γερμανικού φασισμού, η μοναρχο-μεταξική δικτατορία, ξεπούλησε και ξεπουλά στους Γερμανούς φασίστες την Ελλάδα. Για την εξυπηρέτηση των εγκληματικών πολεμικών σχεδίων του χιτλερισμού, εκχώρησε σ' αυτόν το Λουτράκι και το νησί του Ευβοϊκού Πεταλιού. Μετάτρεψε τη χώρα σε στρατηγικό στήριγμα του φασισμού κι ανέλαβε να παίξει το ρόλο του χιτλερικού χωροφύλακα στα Βαλκάνια και τη Μεσόγειο. Η πολιτική του ξεπουλήματος της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας της χώρας στο χιτλερισμό απομόνωσε την Ελλάδα στο επίπεδο των διεθνών σχέσεων και επισώρευσε τρομερούς κινδύνους ανεπανόρθωτων πολιτικών καταστροφών».

Τον Αύγουστο του 1937 συγκαλείται η 4η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής σε παρανομία και στις 2 Σεπτεμβρίου 1937 δημοσιεύει πολιτική απόφαση που αναφέρει⁵²:

6. Από τα πιο επείγοντα και ζωτικά ζητήματα του ελληνικού λαού, στην τωρινή στιγμή, είναι η πάλη για την περιφρούρηση της ειρήνης ενάντια στην υποδούλωση της χώρας στο γερμανικό χιτλερισμό και για την εθνική ανεξαρτησία. Ο ελληνικός λαός, σε αδελφική συνεργασία με τους άλλους λαούς, μπορεί να διεξάγει αποτελεσματικόν αγώνα για την

ειρήνη και την ανεξαρτησία της Ελλάδας. Η θέση της Ελλάδας μέσα στις ολοένα οξυνόμενες διεθνείς σχέσεις, πρέπει να είναι στο πλευρό των δημοκρατικών χωρών, που με επικεφαλής τη συνεπέστερη — φιλειρηνική — αντιφασιστική δύναμη την ισχυρή και ακατανίκητη Ένωση των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών, αγωνίζονται να ματαιώσουν το καταστρεπτικό έργο των φασιστικών εμπρηστών του πολέμου. Η ιμπεριαλιστική επιθετικότητα των φασιστικών κυβερνήσεων της Γερμανίας, Ιταλίας και Ιαπωνίας, που τώρα εκδηλώνεται με ανοιχτή πολεμική επιδρομή στην Ισπανία και την Κίνα, έχει επίσης στόχο της όλους τους δημοκρατικούς λαούς και ιδιαίτερα τις μικρές χώρες της κεντρικής και της νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Η Ελλάδα απειλείται να κατακτηθεί ολοκληρωτικά από το γερμανικό ιμπεριαλισμό και να μετατραπεί σε τέλεια αποικία του.

Δυο μήνες αργότερα στις 5 Νοεμβρίου 1937 η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. σε Μανιφέστο⁵³ βεβαιώνει:

«Η Ελλάδα μετατράπηκε σε στρατηγικό στήριγμα του Χίτλερ. Το πολεμικό υλικό παραγγέλλεται στη Γερμανία. Τα οχυρωματικά έργα γίνονται με την επίβλεψη των χιτλερικών...

»Έτσι η μοναρχομεταξική Ελλάδα, παιχνίδι στα χέρια των Χίτλερ και Μουσσολίνι, πρώτη θα σурθεί στον πολεμικό ανεμοστρόβιλο που ξαπολύουν τα φασιστικά κράτη».

Άλλη τραγική ειρωνεία. Τα οχυρωματικά έργα που «γίνονται υπό την επίβλεψη των χιτλερικών» θα αποδειχθούν, με την Εποποιία των Οχυρών, η μόνη πραγματική γραμμή αντιστάσεως κατά των Γερμανών.

Στις 24 Δεκεμβρίου 1938 το Πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε. σε προκήρυξή του αναφέρει³⁴:

«Οι Γερμανοί κατάσκοποι με επί κεφαλής τον ίδιο το Μεταξά εξουσιάζουν όλη την Ελλάδα και ο Χίτλερ παύει και διορίζει τους «Έλληνες» υπουργούς με τον ασύρματο. Η Βουλγαρία ζητά τη Θράκη, η Σερβία τη Θεσσαλονίκη, η Τουρκία ετοιμάζεται να ζητήσει τη Χίο, Μυτιλήνη, Σάμο και Λήμνο, ενώ κάθε απελευθερωτική κίνηση των Κυπρίων και Δωδεκανησίων συντρίβεται απ' τον ίδιο το Μεταξά».

Τρία χρόνια νωρίτερα (Σεπτέμβριο 1935) το Κ.Κ.Ε. απαιτούσε συμμαχία με την «αντι-ιμπεριαλιστική Τουρκία» που τώρα «ετοιμάζεται να ζητήσει τη Χίο, Μυτιλήνη» κλπ. Και λίγο νωρίτερα το Κ.Κ.Ε. καλούσε τους Κυπρίους και Δωδεκανησίους να καθίσουν φρόνιμα γιατί «δεν βλέπετε ότι εδώ ο Έλληνας εργάτης και αγρότης δεν περνάν καλύτερα από την πατρίδα σας;»⁵⁴.

Στις 10 Απριλίου 1939 οι Ιταλοί έχουν καταλάβει πλήρως την Αλβανία, που ενσωματώνεται στην Ιταλική Αυτοκρατορία. Ο θανάσιμος κίνδυνος του πολέμου βρίσκεται προ των πυλών της Ελλάδος. Σε προκήρυξή της προς το Λαό και το Στρατό η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. προσκαλεί⁵⁵:

«Οι τελευταίες στρατιωτικές μετακινήσεις αποβλέπουν στην εξαπάτηση λαού και στρατού. Η τυχόν επιστράτευση ηλικιών θα χρησιμοποιηθεί για τον εξαναγκασμό του ελληνικού λαού να υποταχθεί στη δικτατορία και το φασιστικό άξονα.

»Καλούμε τα πολιτικά κόμματα, τις αντιδικτατορικές οργανώσεις, το λαό και τον ελληνικό στρατό σε πανελλήνιο συναγερμό: Για την ανατροπή της αντιλαϊκής και αντεθνικής δικτατορίας που προδίδει τη χώρα μας στους ξένους (...).

»Έφεδροι, στην περίπτωση επιστράτευσης πάρτε τα όπλα και χρησιμοποιείστε τα ενάντια στο μεγαλύτερο εχθρό της ελληνικής πατρίδας — τη βασιλο-μεταξική δικτατορία».

Στις 25 Αυγούστου 1939 υπογράφεται στη Μόσχα από τους υπουργούς Εξωτερικών του Γ' Ράιχ Ιωακείμ φον Ρίμπεντροπ και ΕΣΣΔ Βιατσσεσλάβ Μολότωφ το περιβόητο γερμανο-σοβιετικό σύμφωνο μη επιθέσεως. Μια βδομάδα αργότερα η Γερμανία εισβάλλει στην Πολωνία. Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος αποτελεί γεγονός τελεσμένο. Επακολουθεί σοβιετική εισβολή στα ανατολικά εδάφη της Πολωνίας. Μετά από ηρωική αντίσταση των Φινλανδών ο σοβιετικός στρατός καταλαμβάνει τη Φινλανδία.

Στις 20 Απριλίου 1940 η Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ.Ε. εκδίδει Μανιφέστο προς όλα τα κόμματα και το Λαό, όπου υποδεικνύει τι οφείλει να πράξει η Ελλάδα για να προστατεύσει την εθνική ανεξαρτησία της⁵⁶:

«Να πώς μπορούνε όλοι οι λαοί ν' ασφαλίσουν την ειρήνη και την ελευθερία τους: Οι ιμπεριαλιστές, αποσβολωμένοι από τη δύναμη των λαών της ΕΣΣΔ — που δείχνει, τι αξίζουν λαοί πραγματικά ελεύθεροι — που τρέμουν ν' αγγίξουν όχι μονάχα τα σοβιετικά εδάφη, (αλλά) και κάθε χώρα που εξασφάλισε τη σοβιετική βοήθεια. Να ο δρόμος που κ' η Ελλάδα οφείλει ν' ακολουθήσει αν θέλει να ζήσει ελεύθερη και ευτυχισμένη. Η Σοβιετική Ένωση γλύτωσε μέχρι σήμερα τη χώρα μας απ' τον πόλεμο κι απ' την υποδούλωση. Τι θα είμαστε σήμερα, αν δεν έκοβε — με την επέμβασή της στην Πολωνία — το δρόμο του Χίτλερ προς τη Ρουμανία και τα Βαλκάνια; Που θα βρισκόταν σήμερα η ανεξαρτησία μας, αν η ΕΣΣΔ δεν αντιτάζονταν αποφασιστικά στα ιταλικά — που υποδαυλιζονταν κι απ' τους αγγλογάλλους — σχέδια κατάκτησης των Βαλκανίων, που ματαιώθηκαν με το θρίαμβο του κόκκινου στρατού στη Φινλανδία;»

Κοντολογίς η εθνική ανεξαρτησία και ακεραιότητα της Ελλάδας είχε σωθή δυο φορές. Πρώτον χάρις στην κατάκτηση της μισής Πολωνίας από τη Σ. Ένωση και δεύτερον χάρις στο «θρίαμβο» του Κόκκινου Στρατού πάνω στην μικρή Φινλανδία.

Στο ίδιο Μανιφέστο η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. καλεί τους Έλληνες να δουν το θαυμαστό παράδειγμα των Βαλτικών κρατών:

«Υπάρχει ωστόσο τρόπος να εξασφαλίσει ο κάθε λαός, η κάθε χώρα, ακόμα και η πιο μικρή, την ουδετερότητα και την ανεξαρτησία της. Ρίχτε μια ματιά στο χάρτη: Δίπλα στην υποδουλωμένη και καταρειπωμένη Πολωνία και τη Φινλανδία, μερικά μίλια παρέκει απ' τις σκανδιναυικές χώρες, όπου λυσομανάει ο πόλεμος, να οι βαλτικές χώρες, που απολαβαίνουν τα αγαθά της ειρήνης. Είναι τόσο μικρές, που όλες μαζί, κάνουν "μια μπουκιά" για ένα μεγάλο ιμπεριαλιστή. Είναι τόσο κοντά στη Γερμανία, όσο η υπόδουλη Δανία κ' η ετοιμοθάνατη Ολλανδία. Μα οι βαλτικές χώρες δε φοβούνται! Έχουν προστάτη τη Σοβιετική Ένωση'»

Ελάχιστο χρόνο μετά η Εσθονία, η Λεττονία και η Λιθουανία γίνονταν σοβιετικές επαρχίες.

Είχαν ενσωματωθή στη Σ. Ένωση.

Ήταν το αντάλλαγμα που έπαιρνε στον Βορρά ο Στάλιν για να αφήσει ελεύθερα τα χέρια του Χίτλερ στη Νορβηγία.

Η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. αφού ερμήνευσε πλήρως τα εξωτερικά γεγονότα, ερμηνεύει στο ίδιο Μανιφέστο της 10-4-1940 και τις εσωτερικές εξελίξεις της Ελλάδας και τις εξωτερικές σχέσεις της, ως εξής⁵⁶:

«Οι πράκτορες των ξένων ιμπεριαλιστών, οι υποκινητές του πολέμου, που άλλη μια φορά μετέβαλαν τη χώρα μας σε ορμητήριο κατά των αντιπάλων τους κι αργότερα σε βάση για την κατάπιξη της νεαρής σοβιετικής δημοκρατίας, πρόβλεψαν και επέβαλαν στο λαό μας έγκαιρα τη βασιλο-μεταξική δικτατορία: Το θρόνο των Γλύξμπουργκ, που είναι πιστά τους όργανα και τον τυχοδιώκτη Μεταξά, που στέκεται στην εξουσία μονάχα χάρη στο Γλύξμπουργκ. Τα γεγονότα τον τελευταίο μήνα δείχνουν πως — μέχρι να πάρει το λόγο ο ελληνικός λαός — η πρόβλεψή τους ήταν σωστή: Μόλις ο Μεταξάς αντιλήφθηκε πως οι αγγλογάλλοι χρειάζονταν να παίξουν και το πιόνι της Ελλάδας στο σκάκι τους για την επέκταση του πολέμου, ανησύχησε μήπως απαιτούσαν από τον πράκτορά τους το Γλύξμπουργκ να τους εξασφαλίσει μια κυβέρνηση με άλλα πρόσωπα, της απόλυτης εμπιστοσύνης τους. Έτρεξε λοιπόν να προλάβει ενδεχόμενη «αντικατάστασή» του κ' έθεσε στη διάθεσή τους τη χώρα μας (...).

»Το πέρασμα της βασιλο-μεταξικής δικτατορίας στην υπηρεσία των αγγλογάλλων, συντελούμενο μέσα στις συνθήκες της έντασης των σχέσεών τους με την Ιταλία, σημαίνει — ούτε λίγο ούτε πολύ — πρόκληση προς τους ιμπεριαλιστές να βγάλουν τα μάτια τους πάνω στα ελληνικά εδάφη κι εξουσιοδότησή τους να μην αφήσουν πέτρα πάνω στην άλλη, στη δυστυχημένη πατρίδα μας. Εκτός από την Ιταλία που — πριν προλάβουν οι αγγλογάλλοι ν' αξιοποιήσουν την προδοσία της δικτατορίας — θα ξαπολύσει κεραυνοβόλα ενέργεια κατά της χώρας μας με το πρόσχημα της ασφάλειας των νώτων της. Να γιατί η δικτατορία μάς σπρώχνει συνειδητά στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο. Να γιατί η δικτατορία πάει η ίδια να προκαλέσει ιταλική εισβολή και να μας στείλει έπειτα να σκοτωθούμε για το χατήρι των αφεντικών της: Να γιατί ο κίνδυνος της τρέχουσας στιγμής προέρχεται απ' αυτήν κ' η ανατροπή της αποτελεί το Α και Ω της σωτηρίας μας».

Και το Μανιφέστο συμπεραίνει για λογαριασμό του ελληνικού Λαού:

«Αποφάσισαν να τον ξεκάνουν ολότελα σπρώχνοντάς τον στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο. Δεν είναι ηρωισμός το να σκοτώνεσαι μάταια για ξένα συμφέροντα. Δεν έχει καμιά σχέση με την υπεράσπιση της πατρίδας το να πολεμάς στην υπηρεσία του ενός ή του άλλου ιμπεριαλισμού».

Στις 15 Αυγούστου 1940 όλα πια είναι φανερά. Οι Ιταλοί τορπιλλίζουν την «Έλλη» μέσα στο λιμάνι της Τήνου ανήμερα της Παναγιάς. Ο ελληνισμός συγκλονίζεται. Όλοι οι Έλληνες, με μια ψυχή, δηλώνουν την απόφασή τους να υπερασπισθούν την τιμή και την εθνική ανεξαρτησία της Πατρίδας. Αλλά η κρατική πολιτική της Σοβιετικής Ενώσεως είναι διαφορετική. Ο Στάλιν έχει υπογράψει με τον Χίτλερ το σύμφωνο φιλίας και μη επιθέσεως Μολότωφ - Ρίμπεντροπ και ο Βούλγαρος Γραμματέας της Κομμουνιστικής Διεθνούς Γκεώργκι Δημητρώφ χαράσσει, με

ραδιοφωνική ομιλία του στις 23 Αυγούστου 1940, τη γραμμή για το Κ.Κ.Ε. Είναι γραμμή που ταυτίζεται απόλυτα με τις Δυνάμεις του Άξονα και τους υπηρέτες της. Την ίδια ακριβώς μέρα, 23 Αυγούστου 1940, η εφημερίδα «Βρέμε», επίσημο δημοσιογραφικό όργανο της φασιστικής - βασιλικής κυβέρνησης της Γιουγκοσλαβίας, χαράσσει την ίδια ακριβώς γραμμή. Η φασιστική κυβέρνηση της Γιουγκοσλαβίας έχει συμφωνήσει με τον Χίτλερ και του ανοίγει τα σύνορα της χώρας — γι' αυτό λίγο αργότερα, ανατρέπεται με στρατιωτικό πολιτικό πραξικόπημα των πατριωτικών Γιουγκοσλαβικών δυνάμεων.

Το Κ.Κ.Ε. υποτάσσεται στην κοινή αυτή γραμμή Μόσχας - Άξονος - Βελιγραδίου. Και, για να μην αφήσει καμιά αμφιβολία για την κοινή αυτή γραμμή, σε προκήρυξή του προς «όλο το λαό της Ελλάδας»⁵⁷ που δημοσιεύεται εναντίον της εθνικής άμυνας στις 30 Αυγούστου 1940 στον παράνομο τότε «Ριζοσπάστη», προτάσσει την κοινή γραμμή της Κομμουνιστικής Διεθνούς (Μόσχα) και του Βελιγραδίου (φασιστική κυβέρνηση της Γιουγκοσλαβίας υποταγμένη στον Χίτλερ). Ιδού ο πρόλογος εκείνης της προκηρύξεως του Κ.Κ.Ε. δεκαπέντε μέρες μετά τον άνανδρο τορπιλισμό της «Έλλης» από τους Ιταλούς φασίστες:

«Το γερμανο-σοβιετικό σύμφωνο αποτελεί ένα όργανο ειρήνης. Δεν εξασφάλισε μονάχα την ειρήνη στους λαούς της ΕΣΣΔ μα έδωσε τη δυνατότητα και στους άλλους λαούς, ιδιαίτερα τους βαλκανικούς, να γλυτώσουν απ' τον πόλεμο. Μα οι βαλκανικές κυβερνήσεις δεν επωφελήθηκαν απ' την ευκαιρία αυτή κι ο πόλεμος απειλεί σήμερα να τραβήξει στα δίκτυα του τις βαλκανικές χώρες. Πιο άμεσα απ' όλες απειλείται απ' τη μεγαλύτερη καταστροφή η Ελλάδα εξαιτίας της πολιτικής της κυβέρνησής της, που προκάλεσε τη δυσπιστία και των δυο εμπολέμων παρατάξεων (ραδιοφωνική ομιλία του γραμματέα της Κομμουνιστικής Διεθνούς σ. Δημητρώφ στις 23 Αυγούστου).

«Η ελληνική κυβέρνηση τα κατάφερε να προκαλέσει τη δυσπιστία τόσο της Αγγλίας όσο και της Ιταλίας σχετικά με την ουδετερότητα των ελληνικών χωρικών υδάτων και της χώρας γενικά. Έτσι σήμερα η μεγαλύτερη συμφορά περιμένει τους γείτονες μας Έλληνες» (εφημερίδα «Βρέμε» του Βελιγραδίου τις 23 Αυγούστου)».

Στην προκήρυξή του αυτή προς «όλο το λαό της Ελλάδας»⁵⁷ το Κ.Κ.Ε. τονίζει τα εξής:

«Ο τορπιλισμός της «Έλλης» είναι το πιο σοβαρό σημάδι που δείχνει πως η δικτατορία αυτή τη στιγμή είναι πουλημένη στους Άγγλους ιμπεριαλιστές και πως η Ιταλία πασχίζει με μπλόφες να την ξαναφέρει στα νερά της (...).

«Τη δικτατορία την απασχολεί αυτή τη στιγμή το ζήτημα:

«Πώς να δουλέψει για να εξασφαλίσει πως κι ο τελευταίος μας στρατιώτης θα σκοτωθεί για τα συμφέροντα των Άγγλων ιμπεριαλιστών, ξέροντας ωστόσο πως αυτό δε θα μας γλυτώσει απ' τη μοίρα της Πολωνίας! Αυτό πασχίζει να το καταφέρει προσπαθώντας να πείσει το λαό μας για δυο πράγματα. Πρώτο: πως η συμμετοχή στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο στο πλευρό της Αγγλίας είναι αγώνας για την ανεξαρτησία και ακεραιότητα της πατρίδας μας που πρέπει συνεπώς να υποστηριχθεί από ολόκληρο το λαό της Ελλάδας. Δεύτερο: Πως ο Έλληνας στρατιώτης δεν πρόκειται να υποβληθεί σε μάταιες θυσίες, "επειδή η έκβαση της σύγκρουσης με τους Ιταλούς είναι εξασφαλισμένη εξαιτίας των συμμαχιών που κατόρθωσε να κλείσει η μεγαλοφυΐα του Μεταξά". Όταν πάρουμε υπόψη τα σχέδια της δικτατορίας,

καταλαβαίνουμε για ποιο λόγο τις τελευταίες μέρες έθεσε σε λειτουργία όλα τα μέσα που διαθέτει για να εξαπατήσει το λαό (...).

»Εμείς το ΚΚΕ ξεσκεπάζουμε τα εγκληματικά σχέδια και τις απάτες της αιματοβαμμένης βασιλο-μεταξικής σπείρας και του χαφιεδικού της κατασκευάσματος και σας δηλώνουμε:

»Πρώτο: Ο πόλεμος όπου η δικτατορία ετοιμάζεται να σκοτώσει τα παιδιά σου, να φέρει το θάνατο στα γυναικόπαιδα και την καταστροφή και τον αφανισμό σ' ολόκληρη τη χώρα, δεν είναι αγώνας για την πατρίδα μας. Είναι μια άδικη και μάταιη ανθρωποσφαγή για το χατήρι των Άγγλων πλουτοκρατών αφεντικών του Μεταξά, του Γλύξμπουργκ, του Μανιαδάκη, του Διάκου και της παρέας τους. Δεν έχει σημασία αν ο πόλεμος αυτός αρχίσει με μια εισβολή των Ιταλών φασιστών που δεν παραιτήθηκαν ποτέ απ' τα σχέδια υποδούλωσης του λαού μας και κατάκτησης της χώρας μας. Δεν έχει σημασία, γιατί την ιταλική εισβολή την προκαλεί αυτή τη φορά η τυχοδιωκτική πολιτική της βασιλο-μεταξικής δικτατορίας που δημιουργεί στη φασιστική Ιταλία ανησυχίες για την ασφάλεια των νώτων της, πολιτική που η δικτατορία υποχρεώθηκε ν' ακολουθήσει επειδή με την αντισοβιετική της θέση έκαμε την Ελλάδα μας αμπέλι ξεμάντρωτο και έρμαιο των κυμάτων. Τα παιδιά του λαού δεν έχουν κανένα λόγο να σφαγούν για να πληρώσουν αυτά την αντισοβιετική θέση της αιματοβαμμένης δικτατορίας.

»Δεύτερο: ο πόλεμος που ετοιμάζει η δικτατορία θα μας οδηγήσει στη μοίρα του πολωνικού λαού. Η δικτατορία κατεβαίνει στον πόλεμο αυτό με μοναδικό "σύμμαχο" την ιμπεριαλιστική Αγγλία!... Βέβαια δε μπορεί νάχει την απαίτηση να γίνει κι η Σοβιετική Ένωση όργανο των Άγγλων πλουτοκρατών ιμπεριαλιστών βοηθώντας τους πράκτορές τους στη χώρα μας που πάντα εξακολουθούν ν' αρνιούνται κάθε συνεργασία με την ΕΣΣΔ πάνω στη βάση της εξασφάλισης της ειρήνης μας (...).

»Τρίτο: Είναι ακόμη καιρός να σωθούμε απ' τη σφαγή και απ' την υποδούλωση όπου μας οδηγεί η βασιλο-μεταξική δικτατορία και να εξασφαλίσουμε τη συνεργασία των φιλειρηνικών Βαλκανίων και της Σοβιετικής Ένωσης, οπότε με τη βοήθεια της πανίσχυρης Σοβιετικής Ένωσης, θα μπορούμε να ακολουθήσουμε πραγματική ουδετερότητα που θα εμπνέει σεβασμό στους εμπολέμους και σε κάθε επιδρομέα».

Έτσι νυχτώνει η 27η Οκτωβρίου 1940. Από τις 30 Αύγουστου 1940 μέχρι τις 30 Οκτωβρίου 1940 δε μεσολαβεί κανένα άλλο επίσημο κείμενο και καμμιά άλλη απόφαση του Κ.Κ.Ε. για την εθνική άμυνα. Η τελευταία απόφαση έχει καταγραφή στην προκήρυξη της 30 Αύγουστου 1940 που προαναφέρθηκε.

Την αυγή της 28ης Οκτωβρίου 1940 ο ελληνικός Λαός βρίσκεται ομόψυχα ενωμένος στα χαρακώματα της Ελλάδας βροντοφωνάζοντας με ένα στόμα και μια ψυχή το ΟΧΙ του. Άρχισε ο εθνικο-αμυντικός πόλεμος υπέρ βωμών και εστιών. Όλη η Ελλάδα τραγουδάει και πολεμάει. «Με το χαμόγελο στα χείλη πάν' οι φαντάροι μας μπροστά».

Οι Ιταλοί αποκρούονται στα βουνά της Πίνδου. Η Οικουμένη κρατάει την ανάσα της. Είναι η πρώτη ήττα του Άξονος. Ούτε ένας Έλληνας υπάκουσε στην ηγεσία του Κ.Κ.Ε. Και, τότε, η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. με προσωπικό «Ανοιχτό Γράμμα» του φυλακισμένου Γ. Γραμματέα της Νίκου Ζαχαριάδη, εμβρόντητη εμπρός στην παλλαϊκή πανστρατιά της εθνικής ομοψυχίας

πραγματοποιεί στροφή 180 μοιρών. Ο Λαός έχει προσπεράσει το Κ.Κ.Ε. και το Κ.Κ.Ε. τρέχει να τον προλάβει στα χαρακώματα ουραγός της Ιστορίας.

Από τα κρατητήρια της Γενικής Ασφάλειας στην Αθήνα ο Ν. Ζαχαριάδης γράφει και υπογράφει στις 31 Οκτωβρίου 1940 το περίφημο «Ανοιχτό Γράμμα του Γενικού Γραμματέα του Κ.Κ.Ε. προς το λαό της Ελλάδας». Το γράμμα Ζαχαριάδη δημοσιεύεται, με την έγκριση της κυβερνήσεως Μεταξά, στον καθημερινό Τύπο της Αθήνας στις 2 Νοεμβρίου 1940 και έχει ως εξής⁵⁸:

«Ο φασισμός του Μουσολίνι χτύπησε την Ελλάδα πισώπλατα, δολοφονικά και ξετσιπίτωνα με σκοπό να την υποδουλώσει και εξανδραποδίσει. Σήμερα όλοι οι Έλληνες παλεύουμε για τη λευτεριά, την τιμή, την εθνική μας ανεξαρτησία. Η πάλη θα είναι πολύ δύσκολη και πολύ σκληρή. Μα ένα έθνος που θέλει να ζήσει πρέπει να παλεύει, αψηφώντας τους κινδύνους και τις θυσίες. Ο λαός της Ελλάδας διεξάγει σήμερα έναν πόλεμο εθνικο-απελευθερωτικό, ενάντια στο φασισμό τον Μουσολίνι. Δίπλα στο κύριο μέτωπο και Ο ΚΑΘΕ ΒΡΑΧΟΣ, Η ΚΑΘΕ ΡΕΜΑΤΙΑ, ΤΟ ΚΑΘΕ ΧΩΡΙΟ, ΚΑΛΥΒΑ ΜΕ ΚΑΛΥΒΑ, Η ΚΑΘΕ ΠΟΛΗ, ΣΠΙΤΙ ΜΕ ΣΠΙΤΙ, ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΦΡΟΥΡΙΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟ-ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ.

»Κάθε πράκτορας του φασισμού πρέπει να εξοντωθεί αλύπητα. Στον πόλεμο αυτό που τον διευθύνει η κυβέρνηση Μεταξά, όλοι μας πρέπει να δώσουμε όλες μας τις δυνάμεις, δίχως επιφύλαξη. Έπαθλο για τον εργαζόμενο λαό και επιστέγασμα για το σημερινό του αγώνα, πρέπει να είναι και θα είναι, μια καινούργια Ελλάδα της δουλειάς, της λευτεριάς, λυτρωμένη από κάθε ξενική ιμπεριαλιστική εξάρτηση, μ' ένα πραγματικά παλλαϊκό πολιτισμό.

»Όλοι στον αγώνα, ο καθένας στη θέση του και η νίκη θά'ναι νίκη της Ελλάδας και του λαού της. Οι εργαζόμενοι όλου του κόσμου στέκουν στο πλευρό μας.

Αθήνα, 31 του Οκτώβρη 1940

ΝΙΚΟΣ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

*Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ**

Πιστοί στην εντολή του Αρχηγού όλοι οι έγκλειστοι του Κ.Κ.Ε. ζητούν με υπομνήματά τους προς την κυβέρνηση Μεταξά από τις φυλακές να σταλούν στο Μέτωπο. Αλλά αυτή η πολιτική του Κ.Κ.Ε. διαρκεί μόνον 25 ημέρες. Την 26η ημέρα, στις 26 Νοεμβρίου 1940, ο Ν. Ζαχαριάδης, Γ. Γραμματέας του Κ.Κ.Ε., υπογράφει το περίφημο «Δεύτερο Ανοιχτό Γράμμα». Ζητάει ανακωχή, ειρήνη και ουδετερότητα με μεσολάβηση της Σ. Ενώσεως, αποχώρηση των νικηφόρων ελληνικών στρατευμάτων από τη Βόρειο Ήπειρο που είχε σε μεγάλο βαθμό απελευθερωθεί και αποχώρηση των Άγγλων συμμάχων από την Ελλάδα.

Έτσι η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. επανέρχεται στην κοινή γραμμή Χίτλερ - Στάλιν, εφ' όσον το σύμφωνο Μολότωφ - Ρίμπεντροπ εξακολουθεί να ισχύει μέχρι τον Ιούνιο 1941.

* Οι υπογραμμίσεις ανήκουν στο πρωτότυπο κείμενο.

Το Δεύτερο Ανοιχτό Γράμμα Ζαχαριάδη έχει ως εξής⁵⁹:

«Ολόκληρος ο λαός της Ελλάδας ξεσηκώθηκε σαν ένας άνθρωπος και χάλασε τα σχέδια του φασισμού. Με το αίμα του ο λαός εξασφάλισε τη λευτεριά και την ανεξαρτησία του. Έξω απ' αυτά η Ελλάδα δεν έχει καμιά θέση στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο ανάμεσα στην Αγγλία και Ιταλία - Γερμανία. Αφού ο λαός μας υπερασπίσει αποτελεσματικά την ανεξαρτησία και την εθνική λευτεριά του, σήμερα ένα μονάχα πράγμα θέλει: Ειρήνη και ουδετερότητα με τούτους τους όρους: 1) Να ξανάρθουν τα πράγματα όπως ήταν στις 28 του Οκτώβρη 1940 δίχως καμιά εδαφική - οικονομική - πολιτική ζημιά σε βάρος της Ελλάδας. 2) Οι πολεμικές δυνάμεις της Αγγλίας να φύγουν όλες απ' τα χώματα και τα νερά της Ελλάδας. Με βάση τους δυο αυτούς όρους να ζητήσουμε αμέσως απ' την κυβέρνηση της ΕΣΣΔ να μεσολαθήσει για να γίνει ελληνοϊταλική ειρήνη. Αυτό είναι σήμερα το μοναδικό εθνικο-λαϊκό συμφέρο. Και η πράξη έχει αποδείξει ότι μόνον η ΕΣΣΔ σήμερα έσωσε την ειρήνη και ουδετερότητα της Γιουγκοσλαβίας - Βουλγαρίας - Τουρκίας.

26 του Νοέμβρη 1940»

«Υ.Γ. Είμαστε υποχρεωμένοι να ζητήσουμε ειρήνη έντιμη και δίχως κυρώσεις και για να ξεκαθαρίσουμε άλλη μια φορά τόσο τον εθνικο-αμυντικό απελευθερωτικό χαρακτήρα του πολέμου που κάνουμε, όσο και ότι είμαστε ξένοι προς τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο που κάνουν οι πλουτοκρατικές μεγάλες δυνάμεις. Αν σήμερα δε δουλέψουμε για μια έντιμη ειρήνη ο πόλεμος θα χάσει για μας τον εθνικο-αμυντικό χαρακτήρα του, θα γίνει κατακτητικός και τότε θα έχει αντίθετο το λαό».

Το Δεύτερο Ανοιχτό Γράμμα δεν δόθηκε τότε στη δημοσιότητα ούτε περιλαμβάνεται στην επίσημη, μετά τη Μεταπολίτευση, έκδοση του Κ.Κ.Ε. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» που κυκλοφορούν από τις κομματικές εκδόσεις «Σύγχρονη Εποχή». Περιλαμβάνεται όμως στην επίσημη έκδοση της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. «Ν. Ζαχαριάδη Συλλογή Έργων», έκδοση 1953 που κυκλοφόρησε στις Ανατολικές Χώρες για να τιμηθούν τα πενήντάχρονα του Ν. Ζαχαριάδη. Σε μια ορισμένη περίοδο μάλιστα, μέχρι το 1947, αμφισβητήθηκε η γνησιότητα του Δεύτερου Ανοιχτού Γράμματος, το οποίο στις 8 Μαρτίου 1947 δόθηκε στη δημοσιότητα από την τότε κυβέρνηση και δημοσιεύθηκε σε ολόκληρο τον ελληνικό Τύπο την επομένη. Στις 11 Μαρτίου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης, που βρίσκονταν στην Αθήνα — το Κ.Κ.Ε. ήταν ακόμη νόμιμο κόμμα, παρά την ένοπλη ανταρσία — επιβεβαίωσε με σημείωμά του στο «Ριζοσπάστη» εκείνο το Γράμμα. Ιδού τι έγραψε, με τα αρχικά Ν.Ζ., σε εκείνο το σημείωμα του «Ριζοσπάστη»⁶⁰ που γράφτηκε στις 9 Μαρτίου και δημοσιεύθηκε στις 11 Μαρτίου 1947:

«Αγαπητέ "Ρίζο",

Η Γενική Ασφάλεια αποφάσισε, επιτέλους (!), να δημοσιεύσει από το αρχείο της το δεύτερο γράμμα μου. Και, φυσικά, από "κακή συνήθεια" που της κατάντησε δεύτερη φύση, δε μπορεί κι εδώ, όπως και στο πρώτο γράμμα μου, ν' αποφύγει τις πλαστογραφίες και παραποιήσεις. Όπως είναι κιόλας γνωστό, στο πρώτο γράμμα μου είχε κολλήσει, πλαστογραφώντας το, την επικεφαλίδα: «Προς τον κ. Μανιαδάκη κλπ» πράγμα που εγώ δεν είχα γράψει. Κάτι σχετικό γίνεται και με το δεύτερο γράμμα. Το γράμμα αυτό δεν το έστειλα εγώ στο Μεταξά. Το απηύθυνα τότε στην «Προσωρινή διοίκηση» του ΚΚΕ για να το στείλει αυτή. Φυσικά, η «Προσωρινή διοίκηση» δεν τόστειλε γιατί «δε συμφωνούσε» με τη γραμμή που έβαζα. Και δε συμφωνούσε γιατί ήταν κατασκευάσμα και όργανο του Μανιαδάκη.

Μάλιστα τότε οι Μανιαδάκης - Παξινός - Χαραλαμπίδης έβαλαν το "θεωρητικό" της "Προσωρινής διοίκησης" Τυρίμο και μου έγραψε μια μακρόσυρτη απάντηση για να δικαιολογήσει και θεμελιώσει "θεωρητικά" την άρνηση αυτή της "Προσωρινής διοίκησης". Εννοείται πώς ο Τυρίμος δε μου παρουσιάστηκε με το όνομά του μα αυτός ήταν ο δράστης της απάντησης εκείνης. Η απάντηση εκείνη ξεσκέπαζε τελειωτικά το χαφιεδικό ρόλο της "Προσωρινής διοίκησης". Και ένας λόγος που το δεύτερο γράμμα τότε ίλη στην "Προσωρινή διοίκηση" ήταν ακριβώς αυτός. Ήθελα να τους αναγκάσω να πάρουν ανοιχτή θέση για να ξεσκεπαστούν. Αυτό το δεύτερο και έγινε.

»Η δικτατορία τότε, δεν τόλμησε να δημοσιεύσει το "προδοτικό" εκείνο γράμμα και να με στείλει παράλληλα στο στρατοδικείο, αφού με κρατούσε στα χέρια της και μια και επρόκειτο για πράξη "εσχάτης προδοσίας". Και δεν τάκανε όλα αυτά η δικτατορία τότε γιατί καταλάβαινε ότι η γραμμή που έβαζε το δεύτερο γράμμα ήταν μια εθνική-πατριωτική γραμμή, που κάλυπτε πέρα για πέρα τα εθνικά συμφέροντα και ανταποκρινόταν στη θέληση του λαού.

»Οι τεταρτοαυγουστιανοί απ' τη Γενική Ασφάλεια, με εντολή της κυβέρνησης, δημοσιεύουν τώρα, ύστερα από εξήμισυ χρόνια, το γράμμα εκείνο, νομίζοντας πως έτσι θα ενισχύσουν κάπως τη σάπια προσφυγή τους στον ΟΗΕ. Θέλουν να δείξουν κυρίως στους αγγλο-σάξονες αφέντες τους ότι ήταν πάντα λακέδες τους και ότι το ΚΚΕ και τότε πάλευε ενάντια σ' οποιαδήποτε ιμπεριαλιστική υποδούλωση της Ελλάδας, ενάντια στον εγγλέζικο ιμπεριαλισμό και για την εθνική ανεξαρτησία όπως αγωνίζεται και σήμερα. Φυσικά, όπως τότε έτσι και τώρα, αυτό ήταν και είναι για το ΚΚΕ η πιο εθνικο-πατριωτική αποστολή και η πιο μεγάλη τιμή. Δείχνει ακόμα αυτό την αδιάσπαστη συνέπεια και συνέχεια που έχει η αντιιμπεριαλιστική και λαϊκή πολιτική του κόμματός μας.

»Όταν η "Προσωρινή διοίκηση" αρνήθηκε να δημοσιεύσει το δεύτερο γράμμα, αναγκάστηκε ν' αποταθώ τότε με δικό μου μέσο που προσπάθησα να βρω μέσα απ' τα μπουντρούμια της Γενικής Ασφάλειας, μόνος μου και απευθείας, προς το κόμμα και προς το λαό. Και έδωσα άλλο γράμμα — το τρίτο αυτό — στο Λιανόπουλο. Εκεί έβαζα τη γραμμή του δεύτερου γράμματός και ξεσκέπαζα τη χαφιεδική "Προσωρινή διοίκηση". Όμως και ο Λιανόπουλος, που πήρε το τρίτο αυτό γράμμα, αποδείχτηκε προδότης του αγώνα μας. Έτσι ούτε αυτό έφτασε έγκαιρα στον προορισμό του.

»Τώρα η Γενική Ασφάλεια, δημοσιεύοντας το δεύτερο γράμμα μου προσφέρει, άθελά της βέβαια, υπηρεσίες στο ΚΚΕ που τόσο μισεί. Μια απ' αυτές είναι και το ότι ομολογεί έτσι ανοιχτά πως η "Προσωρινή διοίκηση" ήταν κατασκευασμά της. Αυτό θα βοηθήσει ορισμένους να ξεκαθαρίσουν κάποιες συγχύσεις που ακόμα τους μπερδεύαν.

»Η δημοσίευση του δεύτερου γράμματός πρέπει ακόμα να δώσει αφορμή σε μερικούς που πήραν μέρος "καλή τη πίστει", όπως λεν, στην κίνηση της "Προσωρινής διοίκησης", να διασαφηνίσουν τη θέση τους και το ρόλο τους τόσο γενικά όσο και ειδικότερα γύρω απ' το δεύτερο γράμμα. Ασφαλώς η Γενική Ασφάλεια και τα όργανά της που, όπως στον καιρό του Μανιαδάκη, διευθύνουν και τώρα προσωπικά την αντικομμουνιστική δουλειά της, αποβλέπουν ακόμα στο να δώσουν "όπλα" και στους διάφορους συνεργάτες τους "αντιπολιτευόμενους του ΚΚΕ" και τροτσκιστές ενάντια στο κόμμα μας. Συμφωνάμε απόλυτα με την πρόθεσή της αυτή και θα την παρακαλούσαμε να συνεχίσει και να δημοσιεύει και τ' άλλα "ντοκουμέντα" μας που κρατά στα χέρια της και που τα πήρε χάρη στην "Προσωρινή

Διοίκηση", το Λιανόπουλο είτε άλλους πράκτορες της.

Αθήνα, 9 του Μάρτη 1947

N.Z.».

Όπως είναι γνωστό, ο υπουργός Ασφαλείας της κυβερνήσεως Μεταξά Κ. Μανιαδάκης είχε πετύχει να δημιουργήσει μέσα στο Κ.Κ.Ε. ομάδα πρακτόρων του κομμουνιστών, που είχαν ανέλθει μέχρι την καθοδήγηση σαν «Προσωρινή Διοίκηση». Στο βιβλίο εντούτοις αυτό κανένα από τα επίσημα κείμενα και τις αποφάσεις του Κ.Κ.Ε. που δημοσιεύονται δεν έχουν καμιά σχέση με την προβοκατόρικη ομάδα των πρακτόρων κομμουνιστών. Άλλωστε καμιά τέτοια πλαστή απόφαση δεν δημοσιεύεται στις επίσημες πηγές του Κ.Κ.Ε. από τις οποίες το βιβλίο αυτό αντλεί αποκλειστικά τα επίσημα ντοκουμέντα του Κομμουνιστικού Κόμματος.

Δυο βδομάδες μετά το Δεύτερο Ανοιχτό Γράμμα του Ν. Ζαχαριάδη η Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ.Ε. ευθυγραμμίσθηκε απόλυτα με τις εντολές του. Πρόκειται για τη γνήσια Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. και όχι για την Κ.Ε. του... Μανιαδάκη. Είναι η λεγόμενη «Παλιά Κεντρική Επιτροπή» που δημιουργήθηκε από μια ολιγομελή ομάδα στελεχών το 1940 όταν η Ασφάλεια εξάρθρωσε από τη μια μεριά την Κεντρική Επιτροπή με τη σύλληψη του Γιώργη Σιάντου και από την άλλη μεριά δημιούργησε την Κεντρική Επιτροπή των πρακτόρων της.

Δημοσιεύοντας τις αποφάσεις υπ' αριθμόν 641 ως 647 το Κ.Κ.Ε. θέτει μίαν υποσημείωση της εκδόσεως (όχι της ...τρίτης) σύμφωνα με την οποία «Η "Παλιά Κεντρική Επιτροπή" πήρε λαθεμένη θέση στο ζήτημα του πολέμου, που δεν ακολουθήθηκε όμως από την βασική μάζα των μελών του Κ.Κ.Ε.». Πρόκειται για υπεκφυγή. Διότι το Δεύτερο Ανοιχτό Γράμμα Ζαχαριάδη έχει χαράξει ήδη τη γραμμή των αποφάσεων αυτών της Κεντρικής Επιτροπής, που υποτάσσεται στον Αρχηγό — ενώ σε αντίθεση η «Προσωρινή Διοίκηση», δημιούργημα του Μανιαδάκη με κομμουνιστές πράκτορες του, είχε απορρίψει το Δεύτερο Ανοιχτό Γράμμα, όπως κατήγγειλε από το «Ριζοσπάστη» στις 11-3-47 ο Ν. Ζαχαριάδης αυτοπροσώπως. Εδώ, συνεπώς, υπάρχει η γνήσια γραμμή του Κ.Κ.Ε. αφού αυτή συμπίπτει πλήρως με εκείνη του Ν. Ζαχαριάδη και αφού ο Ν. Ζαχαριάδης ελεύθερος πια και παντοδύναμος Γ. Γραμματέας του Κ.Κ.Ε. το Μάρτη του 1947 επιβεβαίωσε την αυθεντικότητα αυτής της γραμμής — και του Δεύτερου Γράμματός του. Γι' αυτό η έκδοση 1974 του Κ.Κ.Ε. δεν δημοσίευσε το Δεύτερο Γράμμα, ώστε να μη μπει σ' αυτό το βιβλίο. Στις 7 Δεκεμβρίου 1940, όταν οι καμπάνες σ' όλη την Ελλάδα ηχούσαν χαρμόсуνα για την απελευθέρωση της Βόρειας Ηπείρου και το θρίαμβο των ελληνικών όπλων, η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. εκδίδει το Μανιφέστο της προς «όλους τους φαντάρους, ναύτες, εργάτες, μάνες, αδέρφια», που αναφέρει τα ακόλουθα⁶¹:

«Τον πόλεμο τον διέταξαν οι εμπόλεμοι εγγλέζοι πλουτοκράτες. Η πολιτική τους "είχε και έχει σκοπό να παρασύρει στον πόλεμο όσο μπορεί μεγαλύτερο αριθμό κρατών κ' εθνών" έγραφε κ' η "Ισθέστια" στις 23 Αυγούστου 1940. Έτσι μετάβαλαν και τη χώρα μας σε προχωρημένο τους φυλάκιο αφού έβαλαν τους λαούς της Πολωνίας, Νορβηγίας, Βελγίου, Ολλανδίας, Γαλλίας, να σκοτωθούν και να υποδουλωθούν για τα συμφέροντά τους. Μα ο σκοπός τους σήμερα πηγαίνει πολύ πιο μακριά: Ελπίζουν πως μεταφέροντας στην Ελλάδα τον πόλεμο θα μπλέξουν στο μακάβριο χορό και τ' άλλα Βαλκάνια, ακόμα και τη Σοβιετική Ένωση.

»Βαρύς βραχνάς έρχεται στους εγγλέζους ιμπεριαλιστές όσο βλέπουν τη Σοβιετική Ένωση έξω από το αλληλοφάγωμα του καπιταλιστικού κόσμου, να ευημερεί και να δυναμώνει με την ειρηνική της πολιτική, συγκεντρώνοντας τις ελπίδες σωτηρίας της κατασπαραζόμενης και καταπιεζόμενης ανθρωπότητας. Το βαθύ τους αντισοβιετικό μίσος τους έσπρωξε στη μπαμπέσικη αντισοβιετική τους πολιτική. Σήμερα τα πληρώνουν ακριβά. Κι ωστόσο, βλέποντας να πλησιάζει το τέλος τους, ακόμα πιο λυσσάνε, ραδιουργούν, θυσιάζουν λαούς και χώρες για να μπλέξουν τη Σοβιετική Ένωση σε πόλεμο με τη Γερμανία, για να συγκεντρώσουν έπειτα το διεθνή καπιταλισμό στην αντισοβιετική επέμβαση. Όμως χωρίς τον ξενοδόχο κάνουν το λογαριασμό. Ποτέ η Σοβιετική Ένωση δε θα μπλεχτεί σε τυχοδιωκτικό πόλεμο, ούτε και θα ενισχύσει τους υποκινητές του. Ποτέ η Σοβιετική Ένωση δε θα βγάλει των άλλων τα κάστανα απ' τη φωτιά. Μάταιες οι ελπίδες τους, χαμένοι οι κόποι!

»Η διαταγή των εγγλέζων πλουτοκρατών εκτελείται πιστά απ' τις 28 του Οκτώβρη (...).

»Είναι αλήθεια η Γερμανία δεν όρμησε να βοηθήσει τους Ιταλούς φασίστες ισοπεδώνοντας στρατιωτικά τη Σερβία. Και τούτη την καλοτυχία στη Σοβιετική Ένωση τη χρωστάμε που, φροντίζοντας πάντα να εντοπίσει τον πόλεμο κ' εκτιμώντας τη στάση της Σερβίας (που τηρεί μέχρι σήμερα πραγματική ουδετερότητα κι απόδειξε πως θέλει την ειρήνη, δίνοντας αμνηστία στους κομμουνιστές) απαγόρευσε στη Γερμανία να τη θίξει. Ο λαός μας το ξέρει. Και ξέρει ακόμα πως η Σοβιετική Ένωση με τον ίδιο τρόπο θα απαγόρευε στην Ιταλία να θίξει τη χώρα μας, αν η Ελλάδα δεν κυβερνιόταν απ' τη βασιλο-μεταξική σπείρα (...).

»Τη λατρεία σας προς τη λευτεριά και την πατρίδα, την ηρωική σας ιστορία και τη λεβέντικη παλληκαριά, το άγριο μίσος σας κατά του φασισμού, η εγκληματική σπείρα Μεταξά - Βασιλιά - Μανιαδάκη, η Ιντέλιτζενς σέρβις, τα εκμεταλλεύτηκαν αισχρά να σας ρίξουν σε τούτο τον καταραμένο πόλεμο — που δεν έχει την παραμικρή σχέση με τα ευγενικά αισθήματά σας. Με ραδιουργίες, απάτες, πλαστογραφώντας το τιμημένο όνομα του Κ.Κ.Ε. και τις υπογραφές των φυλακισμένων ηρωικών ηγετών του σ.σ. Ζαχαριάδη, Νεφελούδη, Παρτσαλίδη, Σιάντου, πλαστογραφώντας το όργανό του το «Ριζοσπάστη», σας τραβάνε να χύνετε, δίχως να το καταλαβαίνετε, άδικα το αίμα σας, ενώ ταυτόχρονα σκοτώνονται οι γονιοί και τα παιδιά σας στα μετόπισθεν κι η πατρίδα σας ρημάζει απ' τη μιαν άκρη ως την άλλη.

»Καλούμε τους πολεμιστές μας ν' αρνηθούν να πολεμήσουν πέρ' απ' τα σύνορα της πατρίδας μας. Τι ζητάμε στην Αλβανία; Που μας πάνε; Ο λαός μας δε θέλει δεύτερο Σαγγάριο!

»Παίρνοντας αυτή την απόφαση, οι πολεμιστές μας να υποβάλουν στους αντιπάλους απέναντί τους προτάσεις ειρήνης δίχως προσαρτήσεις και αποζημιώσεις. Να παρουσιαστούν ομαδικά κι ένοπλα στους ανωτέρους τους ζητώντας συμμετοχή στις προσπάθειές τους. Να στείλουν τελεσίγραφο στην πουλημένη ιμπεριαλιστική κυβέρνηση ζητώντας την ειρήνη και θυμίζοντάς της πως τους κάλεσε στα όπλα μονάχα για να διώξουν απ' τα ελληνικά εδάφη τον Ιταλό κατακτητή.

»Η λύση των μειονοτικών ζητημάτων ν' αφευθεί στους ίδιους τους ενδιαφερόμενους ελληνικούς κι αλβανικούς πληθυσμούς. Κι αν η κυβέρνηση αρνηθεί, σύσσωμος ο στρατός περιφρουρώντας ταυτόχρονα τα σύνορα της πατρίδας μας — να ενωθεί με το λαό για την

ανατροπή της.

»Καλούμε όλη την εργατική τάξη σε τούτες τις κρίσιμες στιγμές να εφαρμόσει το πιο φαρδύ Ενιαίο εργατικό φιλειρηνικό μέτωπο στα εργοστάσια και στις επιχειρήσεις, με τους αρχηγούς και με τη βάση, με όλους όσους συμφωνάνε για το γκρέμισμα της βασιλο-μεταξικής σπείρας, τη σύναψη ειρήνης και τον προσανατολισμό προς τη Σοβιετική Ένωση και να παλαίψουν με συγκεντρώσεις, διαδηλώσεις, με μαζικές απεργίες, οικονομικές και πολιτικές. Ιδιαίτερα οι εργάτες μεταφορών, ναυτεργάτες, σιδηροδρομικοί, αυτοκινητιστές να σαμποτάρουν με κάθε τρόπο τη μεταφορά πολεμοφοδίων κι οι εργάτες των πολεμικών εργοστασίων να κωλυσιεργήσουν όσο μπορούν την παραγωγή».

Στις 18 Μαρτίου 1941 το Κ.Κ.Ε. δημοσιεύει την Έκκληση, που αναφέρει τα έξης⁶²:

«... Η Κεντρική επιτροπή καλεί τους φαντάρους, τους ναύτες και τους αεροπόρους μας να πάρουν στα χέρια τους τις διοικήσεις των μονάδων τους, εκλέγοντας προσωρινές επιτροπές, που ν' αντιπροσωπεύουν όλους, απ' το στρατιώτη μέχρι το στρατηγό, όσοι συμφωνάνε σε τούτο το πρόγραμμα δράσης: Να προτείνουν ειρήνη στους απέναντι αντιπάλους τους και ν' απαιτήσουν, απ' το άλλο μέρος, παραίτηση της κυβέρνησης, σχηματισμό προσωρινής αντιπολεμικής αντιδικτατορικής κυβέρνησης Μετώπου εθνικής σωτηρίας - ειρήνης, σταμάτημα του πολέμου, ακύρωση των πολιτικών και στρατιωτικών συμφωνιών που κλείστηκαν με τους εγγλέζους και προσανατολισμό της χώρας προς τη Σοβιετική Ένωση.

»... Η Κεντρική επιτροπή καλεί την εργατική τάξη κι ιδιαίτερα τους εργάτες μεταφορών, ναυτεργάτες, λιμενεργάτες, αυτοκινητιστές κι εργάτες πολεμικών εργοστασίων, να εφαρμόσουν το πιο φαρδύ ενιαίο εργατικό αντιπολεμικό μέτωπο με τους αρχηγούς και με τους εργάτες, με όλους όσοι συμφωνάνε στην πλατφόρμα του Μετώπου εθνικής σωτηρίας - ειρήνης, συγκροτώντας επιτροπές εργοστασιακές κι επιχείρησης και σωματειακές ομάδες και να παλαίψουν με συγκεντρώσεις, διαδηλώσεις, με κωλυσιεργία στην παραγωγή, με οικονομικές και πολιτικές απεργίες (...).

»Η Κεντρική Επιτροπή καλεί όλο τον εργαζόμενο Λαό (...) να πάρει παράδειγμα απ' τον ηρωικό αδελφό λαό της Βουλγαρίας που παλεύοντας κι αυτός για το γκρέμισμα της πουλημένης του κυβέρνησης, την ακύρωση της συμφωνίας της με τους Γερμανούς ιμπεριαλιστές και τον προσανατολισμό προς τη Σοβιετική Ένωση κάνει ό,τι μπορεί για την αποκατάσταση της ειρήνης στα Βαλκάνια και την πραγματική συνεννόηση όλων των βαλκανικών λαών».

Δυο βδομάδες αργότερα η Γερμανία εξαπέλυε τον πόλεμο κατά της Ελλάδος. Όλες οι γερμανικές δυνάμεις, η Στρατιά του φον Λιστ, εφορμούσαν από τη Βουλγαρία. Εγράφετο το Έπος των Οχυρών στη Μακεδονία και Θράκη και, όταν η εθνική αντίσταση των Ελαχίστων Φρουρών, εκάμφθη, εισήλασαν πίσω από τους νικητές Γερμανούς οι στρατιωτικές δυνάμεις του «αδελφού βουλγαρικού λαού» δηλώνοντας τη Μακεδονία και τη Θράκη. Η ελληνική τραγωδία είχε ολοκληρωθή σ' αυτή τη φάση. Και το Κ.Κ.Ε. είχε αναμφισβήτητα τη μερίδα, που του δίδει η πολιτική του.

Εθνική Αντίσταση και εθνική τραγωδία

ΤΟΝ ΑΠΡΙΛΙΟ 1941 η Ελλάδα έχει δουλωθή κάτω από την μπότα της τριπλής φασιστικής Κατοχής. Πίσω από τις τεθωρακισμένες φάλαγγες των Γερμανών —και χάρις σ' αυτές— εισβάλλουν οι Ιταλοί και, στην Βόρειο Ελλάδα, οι Βούλγαροι. Ο Μεγάλος Εσπερινός έχει αρχίσει την Μεγάλη Παρασκευή. Μαζί με τον Χριστό σταυρώνεται το Έθνος. Αλλά η ελπίδα λάμπει και η αδάμαστη θέληση του Λαού να συνεχίση τον αγώνα για την λευτεριά παραμένει αταλάντευτη παρά τους ποταμούς του αίματος. Τον Μάιο πέφτει και η Κρήτη, όπου οι Γερμανοί εξαπολύουν άγρια τρομοκρατία εναντίον του πληθυσμού εξολοθρεύοντας ολόκληρα χωριά γιατί απλώς αντιστάθηκαν στην εισβολή. Η Κάνδανος της επαρχίας Σελίνου ισοπεδώνεται και ο πληθυσμός της εξοντώνεται με την «κατηγορία» ότι οι κάτοικοί της, αμυνόμενοι υπέρ βωμών και εστιών, είχαν πυροβολήσει «πισώπλατα» τους Γερμανούς επιδρομείς, αλλά τέσσερις μήνες αργότερα, στα τέλη Σεπτεμβρίου 1941 αποβιβάζονται στο νησί οι πρώτοι Άγγλοι καταδρομείς με τον τότε λοχαγό Κρις Γούντχάουζ. Τους υποδέχονται ένοπλοι Κρητικοί αντάρτες των οργανώσεων Παπαδάκη και Μπαντουβά - Γρηγοράκη⁶². Η Εθνική Αντίσταση έχει αρχίσει.

Ποια ήταν η στάση του Κ.Κ.Ε;

Μέχρι τον Ιούνιο του 1941, οπότε ο Χίτλερ, παραβιάζοντας το Σύμφωνο Φιλίας και Μη Επιθέσεως Μολότωφ Ρίμπεντροπ του Σεπτεμβρίου 1939, εξαπέλυσε το «Σχέδιο Μπαρμπαρόσσα» εισβάλλοντας αιφνιδιαστικά στην Σ. Ένωση, η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. παραμένει αμέτοχη και ριζικά αντίθετη στον υπέρ όλων αγώνα του ελληνισμού. Ο Γιάννης Ιωαννίδης, που, ως οργανωτικός Γραμματέας του ΚΚΕ θα παίξη καθοριστικό ρόλο μαζί με τον Γραμματέα Γιώργη Σιάντο στην περίοδο 1941-1945, ομολογεί εικοσιπέντε χρόνια αργότερα^{63 64}:

...Εμείς ήμασταν στην Ακροναυπλία. Το γερμανό -σοβιετικό σύμφωνο δεν το είδαμε με κακό μάτι. Το είδαμε με το πραγματικό μάτι, έτσι που το νομίζαμε. Ότι ενώ οι αγγλογάλλοι προσπαθούσαν να ρίξουν τον Χίτλερ εναντίον της, η Σοβιετική Ένωση κατάφερε να τους προλάβει και να βάλει αυτούς να κάνουν πόλεμο μεταξύ τους. Έτσι η Σοβιετική Ένωση μένει ανέπαφη, ώστε αν γίνει τίποτε να είναι αυτή ρυθμιστής. Δηλαδή, τους έβαλε να τσακωθούν πρώτα μεταξύ τους. Οπότε θα έχουμε πολύ καλύτερα αποτελέσματα αργότερα, όταν αυτοί αδυνατίσουν. Αυτό το νόημα δώσαμε εμείς στο σύμφωνο, έτσι καθαρά. Αυτή ήταν η σκέψη η δική μου, αυτή τη σκέψη την είπα και στους άλλους συντρόφους.

Αφού ο Μάγνος ο κακομοίρης, όταν μας πέφταν οι μπόμπες από πάνω, έλεγε: «Δε θα ρίξουνε εδώ μπόμπες οι Γερμανοί. Δεν τους αφήνει ο Μουστάκιας· έχει πει ότι εκεί πέρα είναι κομμουνιστές». Κατάλαβες; Τόση ήταν η πίστη στην δύναμη της Σοβιετικής Ένωσης...

Στο στρατόπεδο της Ακροναυπλίας, που άνοιξε το 1937, είχαν φυλακισθή 600 περίπου στελέχη του ΚΚΕ, που είχαν συλληφθή από την δικτατορία του Μεταξά. Ανάμεσά τους βρίσκονταν πολλά μέλη της ηγεσίας του κόμματος. Είναι χαρακτηριστικό ότι, παρά τα διάφορα σχέδια, καμιά αποτελεσματική προσπάθεια για απόδραση δεν έκαναν κατά την εισβολή των γερμανικών στρατευμάτων Κατοχής, όταν το ελληνικό Κράτος είχε πλήρως διαλυθή. Σε μια περίπτωση μάλιστα οι φύλακες της Ακροναυπλίας είχαν αφοπλισθή από τους Ιταλούς, αλλά κανείς κομμουνιστής δεν κινήθηκε για απόδραση. Γραμματέας της κομμουνιστικής ομάδας Ακροναυπλίας ήταν ο Σλάβος Ανδρέας Τσίπας, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε. υπό

την ιδιότητά του ως «ανώτερο στέλεχος του εθνικο - απελευθερωτικού κινήματος του σλαβομακεδονικού λαού»⁶⁵.

Οι πρώτοι Ακροναυπιώτες στελέχη του Κ.Κ.Ε. απελευθερώθηκαν τον Ιούνιο του 1941 με επέμβαση της πρεσβείας της Βουλγαρίας. Η φασιστική κυβέρνηση της Βουλγαρίας απήτησε και πέτυχε —ως σύμμαχος της χιτλερικής Γερμανίας και ως δύναμη Κατοχής της Ελλάδος— να απελευθερωθούν ως Βούλγαροι το γένος τα φυλακισμένα ηγετικά στελέχη του Κ.Κ.Ε. που ανήκαν στην λεγόμενη «μακεδονική ομάδα». Μεταξύ αυτών ήταν ο Ανδρέας Τσίπας, που, αμέσως μετά την απελευθέρωσή του εκλέχθηκε Γενικός Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε. από τον Ιούλιο του 1941 μέχρι τον Δεκέμβριο του 1941. Μαζί του απελευθερώθηκε ως «σλαβομακεδόνας» —αν και βλαχόφωνος— ο δικηγόρος Ανδρέας Τζήμας, βουλευτής του Παλλαϊκού Μετώπου μέχρι την 4η Αυγούστου, που αμέσως προωθήθηκε στα ανώτατα ηγετικά κλιμάκια του ΚΚΕ μετά την απελευθέρωσή του από τους Βούλγαρους φασίστες: μέλος της Κ.Ε., μέλος του Πολιτικού Γραφείου του Κ.Κ.Ε., υπεύθυνος για την οργάνωση του ΕΛΑΣ στην Ρούμελη, μέλος της τριανδρίας που κατήυθνε τελικά τον ΕΛΑΣ (μαζί με τον Γ. Σιάντο και τον στρατηγό Στέφανο Σαράφη) και χαρακτηριστικά σύνδεσμος του ΕΛΑΣ, κατά την Κατοχή, με το Γενικό Στρατηγείο του Τίτο στην Γιουγκοσλαβία.

Ο Γιάννης Ιωαννίδης αναφέρει σχετικά για την απελευθέρωση των συντρόφων του από τους Βούλγαρους και Γερμανούς φασίστες⁶⁶:

«Πρώτα βγήκε ο Παπανεδέλκος και ήρθε και τους πήρε. Στα τέλη του Ιούνη βγήκαν... Στον Τσίπα, που βγήκε πια με την αυτή... ήταν εκεί ο Γερμανός και ο Βούλγαρος γραμματέας της πρεσβείας. (...)

«Ναι η δική μας υπόδειξη (των Ακροναυπιωτών) ήταν να αναλάβει Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής ο Τσίπας (...) διότι ο Τσίπας ήξερε όλη μας τη νοοτροπία, όλες τις σκέψεις μας σχετικά με το τι πρέπει να γίνει και πώς να παλέψει το Κόμμα. Κατάλαβες τι γίνεται; Τα καθήκοντα του Κόμματος τα ήξερε. Μιλήσαμε συγκεκριμένα και ιδιαίτερα πολλές ώρες. Ακόμη και τη στιγμή, που ήρθε να τους πάρει ο Γερμανός με τον Βούλγαρο γραμματέα».

Ο Ν. Ζαχαριάδης είχε σταλή ήδη από τους Γερμανούς στο στρατόπεδο του Νταχάου, από όπου επανήλθε το 1945 σώος και αβλαβής, ενώ γύρω του οι Ναζί εξώντωναν κάθε μέρα κατά εκατόμβες όλο το Νταχάου. Έτσι το Κ.Κ.Ε. χρειαζόνταν καινούργιο Γραμματέα της Κ.Ε. για τον αγώνα του. Και εξέλεξε τον Α. Τσίπα, ευνοούμενο των Βουλγάρων φασιστών κατακτητών της Ελλάδος!

Με ημερομηνία 3 Μαΐου 1941, αλλά δημοσιευμένο για πρώτη φορά στον —παράνομο φυσικά— «Ριζοσπάστη» της 4ης Ιουλίου 1941 (ημερομηνία που ο προστατευόμενος των Βουλγάρων κατακτητών Α. Τσίπας ανέλαβε την καθοδήγηση του ΚΚΕ) η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ (ΕΤΚΔ), δηλαδή Ελληνικό Τμήμα της Κομμουνιστικής Διεθνούς εκδίδει μανιφέστο⁶⁷ όπου υπενθυμίζει την πρόβλεψη του Κόμματος ότι η πολιτική της κυβερνήσεως Μεταξά εσήμαινε το 1940 «*πρόσκληση προς τους ιμπεριαλιστές να βγάλουν τα μάτια τους πάνω στα ελληνικά εδάφη κ' εξουσιοδότησή τους να μην αφήσουν πέτρα πάνω στην πέτρα στην δυστυχημένη Πατρίδα μας*» καθώς επίσης και την ίδια πρόβλεψη ότι «*εκτός από την Ιταλία (...) θ' αναγκασθεί και η Γερμανία να μεταφέρει τη σύγκρουση στην περιοχή μας*».

Έτσι το ΚΚΕ, εξακολουθεί να διακηρύσσει ότι η Γερμανία υποχρεώθηκε από την ελληνική πολιτική να εισβάλει στην Ελλάδα και, άρα, ο Χίτλερ είναι περίπου αθώος του αίματος. Και συνεχίζει το μανιφέστο της Κ.Ε. του ΚΚΕ (ΕΤΚΔ):

«Μα η σπείρα κατάφερε να συνεχίσει τον πόλεμο, να προκαλέσει και τη χιτλερική εισβολή».

Και συνεχίζει το μανιφέστο:

Για να λυτρώσουμε την πατρίδα μας απ' τον ξενικό ζυγό χρειάζεται όμως αγώνας! Κι έναν τέτοιο αγώνα είναι απαραίτητο να τον στηρίξουμε πρώτα - πρώτα βέβαια, στον ηρωικό μας λαό ενωμένο στο Μέτωπο εθνικής σωτηρίας - ειρήνης, ταυτόχρονα όμως και στην συμμαχία των άλλων υποδούλων βαλκανικών λαών, στην βοήθεια της μεγάλης Σοβιετικής Ένωσης, της μόνης δύναμης που υποστηρίζει τους αγωνιζόμενους για την ανεξαρτησία της πατρίδας τους λαούς, στην ενίσχυση όλων των άλλων λαών κι ιδιαίτερα των ίδιων των λαών της Γερμανίας και της Ιταλίας! (...)

Ακόμα να διακηρύχνουμε πως κανένα ζήτημα, καμιά εδαφική μειονοτική ή οικονομική διαφορά, δεν πρέπει ν' αποτελέσει εμπόδιο στην πραγματική συνεννόηση ανάμεσα σε όλους τους βαλκανικούς λαούς, προκειμένου με τη συνεννόηση αυτή, να λυτρωθούν τα βαλκάνια απ' τον ζυγό του ιμπεριαλιστικού Άξονα και, συγκροτώντας το βαλκανικό μπλοκ κάτω απ' την αιγίδα της Σοβιετικής Ένωσης, ν' ασφαλιστούν απέναντι σε μελλοντικούς κινδύνους. (...)

Μπήτε επικεφαλής του παλλαϊκού αγώνα για την εθνική απελευθέρωση και την ειρήνη, οργανώνοντας την εργατική τάξη στο Ενιαίο εργατικό εθνικό μέτωπο (ΕΕΕΜ) κι ολόκληρο τον λαό στο Μέτωπο εθνικής σωτηρίας - ειρήνης (ΜΕΣΕ), οργανώνοντας, καθοδηγώντας, συνενώνοντας και ανεβάζοντας τούς μερικούς αγώνες για τα πιο άμεσα ζητήματα.

Πατριώτες αξιωματικοί κι υπαξιωματικοί, ηγέτες και στελέχη πολιτικών και επαγγελματικών οργανισμών!

Όποιος σταυρώνει τα χέρια περιμένοντας να μας λυτρώσει η... Αγγλία είτε η «καλή» διάθεση του κατακτητή, αυτός εξυπηρετεί τους προδότες. Όποιος εγκαταλείπει την υπόδουλη πατρίδα για να προσφέρει τις υπηρεσίες του στο Γλύξμπουργκ και τους εγγλέζους για τη διαίωνιση του πολέμου που είδαμε τι μας έφερε, τις υπηρεσίες αυτές τις στερεί από τον αγώνα που τις έχει ανάγκη — κι είναι γι' αυτό ένας λιποτάχτης. (...)

Κάτω οι προδότες! Ζήτω ο αγώνας για την Ανάσταση! Ζήτω η συνεργασία των Βαλκανίων με τη Σοβιετική Ένωση! Ζήτω το Μέτωπο εθνικής σωτηρίας - ειρήνης!

Είναι προφανές ότι, παρά την κεραυνοβόλα επίθεση της Γερμανίας εναντίον της Σοβιετικής Ενώσεως, το ΚΚΕ εξακολουθούσε ακόμη να πιστεύει τις πρώτες εκείνες μέρες ότι οι δύο μέχρι τότε σύμμαχοι θα εύρισκαν έναν τρόπο συμβιβασμού για να επιβάλουν την «Νέα Τάξη» πάνω στην ματοβαμμένη Ευρώπη, όπως είχαν ήδη πράξει στην διαμελισμένη Πολωνία. Γι' αυτό το μανιφέστο, αν εξεδόθη πράγματι στις 3 Μαΐου 1941, δημοσιεύεται ανενδοίαστα στον «Ριζοσπάστη» της 4ης Ιουλίου 1941. Για τους κομμουνιστές της Ελλάδος ήταν αδιανόητο ότι μπορούσε να κινδυνεύσει η Σοβιετική Ένωση από τον Χίτλερ. Σχετικά ο Γιάννης Ιωαννίδης, που,

όπως είδαμε ήδη, καθωδήγησε τον Α. Τσίπα στην Ακροναυπλία για την πολιτική γραμμή που ώφειλε να ακολουθήσει ως Γραμματέας της Κ.Ε. του ΚΚΕ αναφέρει στις αναμνήσεις του⁶⁸:

...Ο δε Σινάκος, δεν πίστευε ότι ο γερμανικός στρατός μπήκε στο σοβιετικό έδαφος και ότι είχε προχωρήσει βαθιά μέσα. Έλεγε: Δεν είναι δυνατόν. Ο Στάλιν είπε ότι ούτε σπιθαμή εδάφους δε θα δώσουμε στους επιδρομείς... Οπότε αναγκάστηκα να τον φωνάξω μαζί και με τα άλλα στελέχη και να κάνω μία διαφώτιση.

Εγώ είχα πληροφορίες από έξω. Και έπαιρνα σωστές πληροφορίες. Ήξερα ότι οι Γερμανοί προχωρούσαν και μέρα με τη μέρα κοντεύει να πέσει η Μόσχα. Μάλιστα παρουσιάστηκε και αυτό. Μια μέρα αυτοί διέδωσαν ότι έπεσε η Μόσχα. Οι Γερμανοί κάνουν μια τέτοια προβοκάτσια. Αυτό μπορούσε να γίνει πιστευτό. Ήξερα ότι οι Γερμανοί είχαν φτάσει έξω από τη Μόσχα. Έπρεπε όμως να δώσω θάρρος στον κόσμο. Άρχισα να λέω σε όλους: μην τ' ακούτε αυτά, είναι ψέματα. Δεν έπεσε η Μόσχα. Οι Ρώσοι κρατούν και θα κρατήσουν. Τα πράγματα θάρθουν όπως τα επιθυμούμε εμείς. Αυτός ήταν ο αέρας που δίναμε εμείς στους Ακροναυπλιώτες.

Συνεπώς, αυτά μ' αυτό το ζήτημα. Το σοβιετο - γερμανικό σύμφωνο δε δημιούργησε σε μας καμία εντύπωση ότι δεν έκανε καλά η Σοβιετική Ένωση.

Για τον λόγο αυτό πιθανόν το μανιφέστο της Κ.Ε. του ΚΚΕ διακηρύσσει ότι το ανοιχτό γράμμα της 2 Νοεμβρίου 1940 με το οποίο ο Ν. Ζαχαριάδης καλούσε τα μέλη του Κόμματος να πολεμήσουν εναντίον των Ιταλών, είναι πλαστό. Τονίζει το μανιφέστο⁶⁹.

«Ιδιαίτερα, με το δημοσιευμένο στις φυλλάδες του Μεταξά της 2 Νοέμβρη πλαστό γράμμα του μεγάλου μας αρχηγού σ. Ζαχαριάδη, παράσυρε στην αυτοκτονία τον λαό».

Πάντως μέσα στο παραπάνω μανιφέστο της 3 Μαΐου - 4 Ιουλίου 1941 βρίσκεται το σπέρμα του ΕΑΜ, που άλλωστε αποτελεί συνέχεια της πολιτικής του Παλλαϊκού Μετώπου που με μεγάλη επιτυχία είχε εφαρμόσει το 1936 το ΚΚΕ. Έτσι βλέπουμε προτάσεις για δύο Μέτωπα: το Ενιαίο Εθνικό Μέτωπο (ΕΕΕΜ) και το Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας - Ειρήνης (ΜΕΣΕ).

Λέξη δεν ακούγεται όμως ακόμη για ένοπλο αγώνα. Η προσπάθεια στρέφεται για την σύναψη ειρήνης υπό την αιγίδα της Σ. Ενώσεως και για την εγκαθίδρυση βαλκανικού μπλοκ υπό σοβιετική ηγεμονία, έστω και αν αυτό θα συνεπάγονταν εθνικές παραχωρήσεις της Ελλάδος υπέρ των βορείων γειτόνων της: «κανένα ζήτημα, καμμιά εδαφική, μειονοτική ή οικονομική διεκδίκηση δεν πρέπει ν' αποτελέσει εμπόδιο στην πραγματική συνεννόηση ανάμεσα σε όλους τους βαλκανικούς λαούς» (ανωτέρω, το μανιφέστο).

Έτσι μπαίνει ταυτόχρονα με το σπέρμα της ιδέας του ΕΑΜ και το θεμέλιο για την συνεργασία του ΕΑΜ με το ΣΝΟΦ και τους Σλάβους αυτονομιστές προς εκχώρηση της ελληνικής Μακεδονίας —πολιτική που ήταν και απεδείχθη άλλωστε συνεπής προς την από χρόνια αταλάντευτη γραμμή της 3ης Κομμουνιστικής Διεθνούς για την ίδρυση Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας στα Βαλκάνια.

Αυτό το τελευταίο υπήρξε ασφαλώς και ένα σοβαρότατο κίνητρο για την προνομιούχο απελευθέρωση των μελών της «σλαβομακεδονικής ομάδας του ΚΚΕ» (Τσίπας, Τζήμας,

Παπανεδέλκος κ.ά.) από την φασιστική κυβέρνηση της Βουλγαρίας, που τους έβγαλε όλους από την Ακροναυπλία αμέσως μετά την κατάκτηση της Ελλάδος. Οι Βούλγαροι ανεξάρτητα από τις μεταξύ τους ιδεολογικές διαφορές, είχαν σταθερό εθνικό στόχο την απόσπαση της Μακεδονίας και της Θράκης από την Ελλάδα. Και, γι' αυτό, δεν δίστασαν καθόλου να χρησιμοποιήσουν τα ηγετικά στελέχη του ΚΚΕ. Εξάλλου οι φασιστικές κυβερνήσεις Τσαγκώφ και Φίλωφ στηρίζονταν δυναμικές στις ένοπλες ομάδες των κομιτατζήδων μέσα στην Βουλγαρία.

Νάναι «τυχαίο», λοιπόν, ότι πολύ γρήγορα ο ευνοούμενος των Βουλγάρων Ανδρέας Τζήμας (Σαμαρινιώτης) βρέθηκε στην κορυφή της «τρίοικας» που κατηύθυνε τον ΕΛΑΣ και τοποθετήθηκε σύνδεσμος του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ στο Γενικό Στρατηγείο του Τίτο που επεδίωκε την ίδρυση ομόσπονδου Μακεδονικού Κράτους μέσα στην Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας;

Στο μεταξύ τα γερμανικά στρατεύματα προελαύνουν ραγδαία σε βάθος μέσα στην Σοβιετική Ένωση καταλαμβάνοντας τεράστιες εκτάσεις και συλλαμβάνοντας εκατομμύρια αιχμαλώτους. Δεν φαίνεται καμιά προοπτική συμβιβασμού ανάμεσα στους δύο πρώην συμμάχους του Συμφώνου Μολότωφ - Ρίμπεντροπ. Στις 1-3 Ιουλίου 1941, μετά την απελευθέρωση των Α. Τσίπα και Α. Τζήμα από τους Βουλγάρους κατακτητές, συνέρχεται με την συμμετοχή των δύο αυτών ανδρών η 6η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ που αποφασίζει ότι πρωταρχικό καθήκον κάθε κομμουνιστή είναι η υπεράσπιση της Σ. Ενώσεως και προωθεί την ιδέα ενός Εθνικο - απελευθερωτικού Μετώπου υπό την αιγίδα, φυσικά, του ΚΚΕ. Τονίζει η απόφαση της 6ης Ολομέλειας⁶⁹:

Η υπεράσπιση της Σοβιετικής Ένωσης, η υποστήριξη της νίκης της με όλα τα μέσα είναι ύψιστο καθήκον κάθε κομμουνιστή, κάθε εργαζόμενου, κάθε ανθρώπου που θέλει τη λευτεριά της χώρας του από το φασιστικό ζυγό. Οι κομμουνιστές ποτέ δεν ξεχνάνε, πως σε τελευταία ανάλυση η Σοβιετική Ένωση είναι ο κοινός εχθρός όλων των ιμπεριαλιστών. Όμως οι κομμουνιστές οφείλουν να δουν, ότι στο σημερινό στάδιο της αντισοβιετικής επίθεσης ο φασισμός είναι ο κύριος εχθρός όχι μόνον του πρώτου σοσιαλιστικού κράτους, αλλά και κάθε δημοκρατικής κατάκτησης του λαού. Γι' αυτό πρέπει να υποστηρίζουν κάθε προσπάθεια που θα τείνει στη συντριβή του φασισμού και στην υπεράσπιση της Σοβιετικής Ένωσης.

Σιγά - σιγά, με αποδράσεις, αποφυλακίσεις, συσπειρώσεις το άγρια χειμαζόμενο ΚΚΕ ξαναπαίρνει στο ρυθμό του πολιτικού αγώνα, ξαναβρίσκει την χαμένη του ενότητα και κηρύσσει γενικό συναγερμό των μελών του. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Αριστεράς⁷⁰ που δεν φαίνεται ν' απέχουν ουσιωδώς από την πραγματικότητα η 4η Αυγούστου είχε συλλάβει, ανακρίνει ή διώξει περί τα 90.000 ενεργά μέλη του ΚΚΕ, φυλάκισε όλη σχεδόν την ηγεσία του με επί κεφαλής τον ακαταμάχητο Ν. Ζαχαριάδη και, με τον υπουργό Ασφαλείας Κ. Μανιαδάκη, πέτυχε να διασπάσει το Κόμμα στην κορυφή καθοδηγώντας την μια από τις δύο Κεντρικές Επιτροπές του και προκάλεσε πλήρη σύγχυση. Δύο χιλιάδες στελέχη του όμως έμειναν ελεύθερα, σε ημι - παρανομία, και εξακολούθησαν να δρουν. Με την απελευθέρωση των Α. Τσίπα και Α. Τζήμα, με την απόδραση άλλων στελεχών απ' την Φολέγανδρο και με γενικό προσκλητήριο συγκαλείται η 6η Ολομέλεια που εκλέγει Γραμματέα του ΚΚΕ τον Α. Τσίπα. Δυο μήνες περίπου αργότερα, στις αρχές Σεπτεμβρίου 1941 συγκαλείται η 7η Ολομέλεια που είναι πιο ενισχυμένη και που πετυχαίνει να συνενώσει το Κόμμα υπό τον Α. Τσίπα, στο οποίο εντάσσεται λίγες βδομάδες μετά ο Γιώργης Σιάντος που έχει αποδράσει. Στις αρχές Ιανουαρίου 1942 ο Σιάντος εκλέγεται Γενικός Γραμματέας στη θέση του Τσίπα, αλλά σύντομα αποκαλείται

μόνον Γραμματέας για να μη μειώσει την αίγλη του φυλακισμένου αρχηγού Ν. Ζαχαριάδη.

Στο μεταξύ οι παραδοσιακοί πολιτικοί ηγέτες, ηλικιωμένοι, αλληλομαχόμενοι και προσκολλημένοι σε παλαιά κομματικά πρότυπα και ιδέες, αρχίζουν να χάνουν έδαφος. Διότι λίγοι παίρνουν αποφασιστικές πρωτοβουλίες. Ένας από αυτούς είναι ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος, που με τον Επαμεινώνδα Τσέλλο οργανώνουν την αντιστασιακή ομάδα «Όμηρος» και συνδέονται με την ΠΕΑΝ του Κ. Περρίκου, ενώ ο Γεώργιος Καρτάλης προχωράει στην οργάνωση της ΕΚΚΑ με ένοπλη έκφραση το Σύνταγμα 5/42 του Συνταγματάρχου Ψαρρού. Αυτά, βέβαια, κάπως αργότερα. Στις 7 Μαΐου 1941 ο ελληνικός Λαός πληροφορείται από κυβερνητική ανακοίνωση ότι ανταποκρινόμενοι σε πρόσκληση του στρατηγού Τσολάκογλου, που συνθηκολόγησε με τους Γερμανούς και σχημάτισε την πρώτη κατοχική κυβέρνηση, πήραν μέρος σε σύσκεψη υπό τον κατοχικό Πρωθυπουργό οι πολιτικοί ηγέτες και οι παλαιοί στρατιωτικοί Θεόδωρος Πάγκαλος, Στυλ. Γονατάς, στρατηγός Οθωνάιος, Μάξιμος, Γ. Παπανδρέου, Παν. Κανελλόπουλος, Π. Ράλλης, Γ. Πεσματζίου, Κ. Τσαλδάρης, Β. Δεληγιάννης, Γ. Μερκουρίου, Βετζάνης. Ο Θεμ. Σοφούλης αντιπροσωπεύονταν από τον Δεληγιάννη.

Ήταν, με εξαίρεση τον Καφαντάρη, η αφρόκρεμα των Βενιζελικών. Ο Νικ. Πλαστήρας ζούσε εξόριστος στη Γαλλία και δεν έβλεπε με άσχημο μάτι τον συμβιβασμό με τους Γερμανούς. Αυτά, φυσικά, συνέβησαν τις πρώτες μέρες της Κατοχής, όπου τα πάντα διεκυβεύοντο, και ήταν χρέος των πολιτικών να αντιμετωπίσουν την κατάσταση εκ των ενόντων. Αλλά αυτό δεν μειώνει την εντύπωση που προκάλεσε η κοινή παρουσία τους σ' εκείνη τη σύσκεψη υπό τον Τσολάκογλου. Και, όταν λίγους μήνες αργότερα, ιδρύθηκε το ΕΑΜ από το ΚΚΕ, οι πολιτικοί — ακόμη και οι ριζοσπάστες, όπως ο Γ. Καφαντάρης— αρνήθηκαν να συνεργασθούν, σύμφωνα με όλες τις μαρτυρίες της Αριστεράς που κανείς δεν διέψευσε. Παράλληλα οι ανώτεροι και ανώτατοι αξιωματικοί του Στρατού, φυσικοί πολεμικοί ηγέτες του Λαού, αδράνησαν χαρακτηριστικά αναμένοντας διαταγές. Αλλά διαταγές δεν έρχονταν ούτε ήταν δυνατόν να έλθουν σε μια κατεχόμενη χώρα. Η σχετική κριτική από δεξιά σε βάρος των αξιωματικών είναι δριμύτατη. Ο Άδωνις Κ. Κύρου, διευθυντής της εφημερίδας «Εστία», γράφει τα εξής στο βιβλίο του «Εθνική Αντίσταση και Εθνική Μειοδοσία» που εξέδωσε τελευταία επί τη βάση σημειώσεων των προκατόχων του δημοσιογράφων (θείου του και πατέρα του) αδελφών Αχιλλέως και Κύρου Α. Κύρου⁷¹:

«Η σχετική ευθύνη βαρύνει, κυρίως, τους στρατηγούς και ανωτέρους αξιωματικούς, δεδομένου ότι οι κατώτεροι δεν ήσαν εις θέσιν, λόγω και της λογοκρισίας, να γνωρίζουν την γενικήν κατάστασιν του πολέμου, παρασυρθέντες από τας αντιστοίχους προπαγάνδας των κομμουνιστών και των κατακτητών. Οι ανώτεροι αξιωματικοί ώφειλαν, από της πρώτης στιγμής, όχι μόνον να μη αδρανήσουν και να αρνηθούν οιαδήποτε υπηρεσίαν προς τας κατ' όνομα μόνον ελληνικάς κυβερνήσεις των Αθηνών, αλλά να ανεβούν εις τα βουνά, αναλαμβάνοντες ένα αμείλικτον αγώνα κατά των Κατακτητών ώστε να αφαιρέσουν από τους κομμουνιστάς οιονδήποτε πρόσχημα κατασυκοφαντήσεως της εθνικόφρονος παρατάξεως, προς διάθρωσιν της νεολαίας. Ιδίως, μάλιστα, κατά το τέλος του 1942 τον αγώνα της αντιστάσεως έπρεπε να αναλάβουν οι εν ενεργεία ανώτεροι αξιωματικοί — υπήρχον 300 Συνταγματάρχαι των διαφόρων Όπλων, 30-40 ετών, και σαράντα Στρατηγοί 45-50 ετών, άπαντες εν ενεργεία, οι οποίοι ησχολούντο με... επισιτιστικάς εργασίας εις τον Ερυθρόν Σταυρόν ή ήσκουν καθήκοντα φρουράρχου και γενικών διευθυντών υπουργείων εις τας Αθήνας και άλλας μεγάλας πόλεις! Εάν 50 εξ όλων αυτών, κατά τα τέλη του 1942 ή έστω τας αρχάς του 1943 ανήρχοντο εις τα βουνά και ανελάμβανον τα ηνία της αντιστάσεως κατά του κατακτητού, είναι βέβαιον ότι εκατοντάδες αδρανούντων νεαρών αξιωματικών θα

τους εμιμούντο, ώστε να μη αφηθεί η πρωτοβουλία να περιέλθη βαθμηδόν, εις τας οργανώσεις των κομμουνιστών, που μέχρι του θέρους του 1943 αποτελούντο από διεσπαρμένας μικρό -ομάδας άνευ συνοχής και συντονισμού μηδαμινής δε μαχητικής ικανότητος».

Αυτό δεν σημαίνει ότι στο προσκλητήριο της Πατρίδος δεν ανταποκρίθηκαν, θυσιάζοντας και τη ζωή τους, πολλοί αξιωματικοί, ιδίως κατωτέρων βαθμών. Υπήρξαν πολλοί στην Δυτική Μακεδονία, στην Θεσσαλία, στην Θράκη και, με τον ΕΔΕΣ, στην Ήπειρο και στην Ρούμελη. Αλλά ήσαν διεσπασμένοι, ανοργάνωτοι, χωρίς κεντρική ηγεσία και κατεύθυνση. Και γρήγορα, όταν ο ΕΛΑΣ ανδρώθηκε, τους συνέτριψε για να μην αποτελέσουν ακριβώς τον πόλο έλξεως του μαχομένου Λαού, που έτσι περιήλθε σιγά - σιγά και, από το 1943 μαζικά, υπό τον έλεγχο του ΚΚΕ μέσω του ΕΑΜ -ΕΛΑΣ.

Ο αριστερός Έλληνο - γάλλος συγγραφέας Ανδρέας Κέδρος γράφει σχετικά⁷²:

Τα μεγάλα παραδοσιακά κόμματα, που η δικτατορία είχε εξαναγκάσει σε σιωπή, έχουν περιπέσει σε κατάσταση προχωρημένης αποσύνθεσης. Οι ηγέτες τους είναι, στο μεγαλύτερο μέρος, γέροι, φοβισιάρηδες και από πάντα δεμένοι με μια πελατεία από προκρίτους. (...) Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες το μόνο κόμμα, που έχει διατηρήσει το δυναμισμό του βρίσκεται να είναι το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας.

Ο μετέπειτα Αρχηγός του ΕΛΑΣ Στέφανος Σαράφης απότακτος τότε Συνταγματάρχης του Κινήματος 1935, παρατηρεί ότι τον Αύγουστο του 1941 συναντήθηκε με εκπρόσωπο του ΚΚΕ. Γράφει⁷³:

«Με παρακάλεσε να βοηθήσω σ' αυτό μιλώντας στους δημοκρατικούς πολιτικούς και στρατιωτικούς με τους οποίους συνδεόμουν, αλλά θρήκα από όλους άρνηση».

Ο αριστερός υπαρχηγός του ΕΔΕΣ Κομνηνός Πυρομάγλου, που μετά το 1958 συνεργάσθηκε πολιτικά με την ΕΔΑ, γράφει⁷⁴:

«Μοιραίως συνεπώς η αστική ηγεσία απεκόπη από τας μάζας, και λόγω της αναστολής της πολιτικής ζωής και της μη καταβολής προσπαθειών διά επανασύνδεσιν, έμεινε ξένη και προς την πολιτικήν ζύμωσιν κατά τη διάρκεια της Κατοχής και προς τον αγώνα αντιστάσεως».

Ο Κρις Γούντχάουζ, τέλος, ο συνταγματάρχης του Βρετανικού Στρατού που πρωταγωνίστησε στον αγώνα κατά την Κατοχή ως σύνδεσμος του Συμμαχικού Στρατηγείου στον ΕΛΑΣ και στον ΕΔΕΣ στα ελληνικά βουνά, συμπληρώνει⁷⁵:

«Από την αρχή, λοιπόν, το ΚΚΕ ήταν ο εγκέφαλος και η ραχοκοκκαλιά του ΕΑΜ. Δεν το λέω αυτό σαν κατηγορία κατά του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ ή του ΚΚΕ. Το σπουδαίο είναι να μη κάνω ηθικές κρίσεις αλλά να φθάσω στην αλήθεια»...

Μια σειρά αποφάσεις του ΚΚΕ προλειαίνουν το έδαφος για την ίδρυση Μετώπου, που σιγά - σιγά δεν μιλάει πια για ειρήνη αλλά για αγώνα. Στις αρχές Σεπτεμβρίου 1941 συνέρχεται η 7η Ολομέλεια που στην απόφασή της κάνει λόγο ανοικτά για το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο. Λίγες μέρες αργότερα, στις 27 Σεπτεμβρίου 1941, ιδρύεται το ΕΑΜ (Εθνικό Απελευθερωτικό

Μέτωπο) που η ιδρυτική του διακήρυξη συντάσσεται στην καθαρεύουσα με ημερομηνία 28 Σεπτεμβρίου 1941. Το κείμενο μοιάζει καθαρά αστικοδημοκρατικό και οι στόχοι του καθαρά εθνικοί δημοκρατικοί. Αναφέρει εξαρχής ότι:

Εις το ΕΑΜ γίνεται ισοτίμως δεκτόν και παν άλλο κόμμα ή οργάνωσις που δέχεται τας αρχάς του παρόντος Ιδρυτικού ως και να εργασθή διά την επιτυχίαν των σκοπών του ΕΑΜ.

Σκοπός του ΕΑΜ είναι σύμφωνα με το Ιδρυτικό του η απελευθέρωση του Έθνους και η απόκτηση πλήρους ανεξαρτησίας της χώρας, ο σχηματισμός προσωρινής κυβερνήσεως του ΕΑΜ αμέσως μετά την απελευθέρωση με μοναδικό σκοπό την διενέργεια ελευθέρων εκλογών με βάση το σύστημα της απλής αναλογικής προς ανάδειξη Συντακτικής Εθνοσυνελεύσεως.

Ελάχιστοι πρόσεξαν τότε ότι σκοπός, επίσης, του ΕΑΜ ήταν ο ακόλουθος:

γ) Η κατοχύρωσις του κυριαρχικού τούτου δικαιώματος του Ελληνικού Λαού, όπως αποφανθή περί του τρόπου της διακυβερνήσεώς του, από πάσαν αντιδραστικήν απόπειραν, ήτις θα τείνη να επιβάλη εις τον λαόν λύσεις αντιθέτους προς τας επιθυμίας του και η εκμηδένισις δι' όλων των μέσων του ΕΑΜ και των οργάνων που το αποτελούν, πάσης τοιαύτης απόπειρας.

Πολύ σύντομα το ΕΑΜ, «για να προστατεύση τον Λαό από την αντίδραση», επέπρωτο να μονοπωλήση τον Λαό και να συντρίψει με τα όπλα κάθε άλλη αντιστασιακή οργάνωση. Το ΕΑΜ ίδρυσαν «ισοτίμως» το ΚΚΕ και τα ακόλουθα σκιώδη αριστερά κόμματα: Αγροτικό Κόμμα Ελλάδας που αντιπροσωπεύονταν από τον Απόστολο Βογιατζή, Σοσιαλιστικό Κόμμα Ελλάδας (ΣΚΕ) που αντιπροσωπεύονταν από τον Χωμενίδη, Ένωση Λαϊκής Δημοκρατίας (ΕΛΔ) που αντιπροσωπεύονταν από τον Ηλία Τσιριμώκο. Για το ΚΚΕ υπέγραψε ο Λευτέρης Αποστόλου.

Το μοναδικό κόμμα, που ήταν υπαρκτό, ήταν το ΚΚΕ. Αλλά το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο ήταν πια γεγονός και θα προσείλκυε, μετά δυο χρόνια, τεράστιες λαϊκές μάζες που πίστεψαν στους σκοπούς του για την εθνική απελευθέρωση, την ανεξαρτησία και την Δημοκρατία.

Κανείς δεν πρόσεξε όμως ότι στις αρχές του Ιανουαρίου 1942 η 8η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ υπό την ηγεσία του Γ. Σιάντου, μετέπειτα πολιτικού ηγέτη του ΕΛΑΣ, προέβαινε στην ακόλουθη εκτίμηση της γενικής πολεμικής καταστάσεως και στην συνακόλουθη ιεράρχηση του ένοπλου αγώνα του ΕΑΜ:⁷⁶

Η αιφνιδιαστική, παρ' όλο το σύμφωνο μη επίθεσης χιτλερική επιδρομή κατά της φιλειρηνικής Σοβιετικής Ένωσης άλλαξε το χαρακτήρα του πολέμου κι έκανε φανερό ότι ο γερμανικός ιμπεριαλισμός είναι στη συγκεκριμένη στιγμή ο κυριότερος εχθρός της ανθρωπότητας, πράγμα που πρέπει να ξεσηκώσει όλους τους λαούς εναντίον του. Ο διεξαγόμενος πόλεμος εκ μέρους της Σοβιετικής Ένωσης είναι καθαρά προοδευτικός απελευθερωτικός γιατί αγωνίζεται όχι μόνο για την υπεράσπιση της ανεξαρτησίας και ελευθερίας των λαών της, μα και για την απελευθέρωση όλων των κατακτημένων λαών και την απαλλαγή της ανθρωπότητας από την απειλή της υποδούλωσης στη φασιστική βαρβαρότητα. Όλες οι προοδευτικές δυνάμεις και ιδιαίτερα όλοι οι κομμουνιστές αυτή τη στιγμή έχουν ιερό καθήκον και υποχρέωση να ρίξουν αμέσως όλες τις δυνάμεις τους στον αγώνα κατά της ληστρικής φασιστικής επιδρομής για τη γρήγορη νίκη της Σοβιετικής

Ένωσης. Κάθε αδράνεια, μοιρολατρεία και απογοήτευση σ' αυτή τη στιγμή είναι ασυγχώρητο έγκλημα κατά του ανθρώπινου μέλλοντος της ελευθερίας και του πολιτισμού.

Το γεγονός ότι η χώρα μας βρίσκεται υποδουλωμένη και λεηλατείται από το ληστικό φασιστικό άξονα κάνει ολοφάνερη τη σύμπτωση και ταυτότητα του εθνικο-απελευθερωτικού αγώνα του ελληνικού λαού με το γενικό εθνικο - απελευθερωτικό και προοδευτικό αγώνα της Σοβιετικής Ένωσης και αυτό δημιουργεί απεριόριστες δυνατότητες ενός πανελλαδικού συναγερμού και αγώνα για τη συντριβή των κατακτητών - ληστών μέσα στον τόπο μας.

Στη συνέχεια της ίδιας αποφάσεως της 8ης Ολομέλειας της Κ.Ε. το ΚΚΕ έθετε το καθεστώς της Λαϊκής Δημοκρατίας ως τελική κατάληξη του απελευθερωτικού αγώνα⁷⁷:

Το Κόμμα μας σχετικά με το εσωτερικό καθεστώς, που πρέπει να επικρατήσει ύστερ' από την απελευθέρωση της χώρας από τους κατακτητές, αγωνίζεται για την εγκαθίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας, μέσα στην οποία ο ελεύθερος ελληνικός λαός μπορεί να αναπτύξει την πρωτοβουλία και δραστηριότητά του στην ανοικοδόμηση και επίλυση όλων των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών ζητημάτων που θέτουν οι ανάγκες της συγκεκριμένης στιγμής.

Το ΚΚΕ τόνιζε όμως ότι η επιδίωξη της Λαϊκής Δημοκρατίας από μέρους του δεν τίθεται σαν απαραίτητος όρος για την συμμετοχή άλλων κομμάτων στο ΕΑΜ. Με τον τρόπο αυτό, από τις αρχές του 1942 ήδη, το ΚΚΕ είχε διακηρύξει ανοικτά τους σκοπούς του και είχε θέσει τα θεμέλια για μια Ελλάδα όπου κάθε «προσπάθεια της αντίδρασης» θα συντρίβονταν αμείλικτα με όλα τα μέσα του ΕΑΜ, το ΕΑΜ ελέγχονταν απόλυτα από το ΚΚΕ, ο αγώνας διεξάγονταν για να ανακουφισθή και να επικρατήση η Σοβιετική Ένωση, τελική δε και τελεσίδικη κατάληξή του θα ήταν η εγκαθίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας σε στενή συνεργασία με όλες τις βαλκανικές χώρες υπό την αιγίδα της Μόσχας.

Οι κομμουνιστές δεν έκρυψαν ποτέ τα χαρτιά τους. Απλώς οι άλλοι δεν τα διάβασαν. Κατά «σύμπτωση» όλα τα άλλα αδελφά Κομμουνιστικά Κόμματα των βορείων γειτόνων, που ανήκαν στην Κομμουνιστική Βαλκανική Ομοσπονδία, χρησιμοποίησαν τα ίδια μέσα, είχαν τους ίδιους στόχους. Και τους πέτυχαν: στην Αλβανία υπό τον Εμβέρ Χότζα, στην Γιουγκοσλαβία υπό τον Τίτο, στην Βουλγαρία υπό τον Δημητρώφ.

Στην Ελλάδα το ΚΚΕ απέτυχε την στιγμή ακριβώς που είχε φτάσει στην ολοκλήρωση της επιτυχίας του. Απέτυχε διότι διέπραξε σοβαρότατα λάθη σε βάρος του αγώνα του και των μαχητών του και διότι, επίσης, βρέθηκε τελικά αντιμέτωπο με τον Στάλιν.

Η αποτυχία του ΚΚΕ εντούτοις δεν μείωσε —αντίθετα, πολλαπλασίασε άδικα— τους ποταμούς του ελληνικού αίματος που χύθηκε κρουνηδόν κι από τις δυο πλευρές, ενώ, υποτίθεται, η προσπάθεια γίνονταν για να χυθή το αίμα των ξένων κατακτητών.

Πολλοί συγχέουν σκόπιμα την ίδρυση του ΕΑΜ στις 27 Σεπτεμβρίου 1941 με την έναρξη της ένοπλης εθνικής αντιστάσεως και ιδιαίτερα με την έναρξη δράσεως του ΕΛΑΣ (Ελληνικού Απελευθερωτικού Στρατού Ελλάδας), που ήταν ο στρατιωτικός βραχίονας του ΕΑΜ και, κατ' επέκταση —με τον έλεγχο της ηγεσίας— του Κ.Κ.Ε. Η σκόπιμη αυτή σύγχυση επεκράτησε, αλλά η αλήθεια είναι διαφορετική, όπως προκύπτει από τις επίσημες αποφάσεις του ΕΑΜ και του

ΚΚΕ καθώς επίσης κι από τα πραγματικά γεγονότα.

Η Αριστερά τοποθετεί την ίδρυση —και δράση του ΕΛΑΣ— στην απόφαση της 8ης Ολομέλειας της Κ.Ε. του ΚΚΕ στις αρχές Ιανουαρίου 1942. Στην πραγματικότητα όμως επίσημη μνεία για τον ΕΛΑΣ και άμεση πρόσκληση προς κατάταξη στον ΕΛΑΣ γίνεται για πρώτη φορά στο Διάγγελμα της Πανελλαδικής Συνδιάσκεψης του ΚΚΕ το Δεκέμβριο του 1942, δηλαδή ένα χρόνο αργότερα. Το Διάγγελμα δημοσιεύθηκε στον «Ριζοσπάστη» με ημερομηνία 1 Γενάρη 1943 και καταλήγει ως εξής⁷⁸:

Όλοι οι πολεμιστές των αλβανικών βουνών στον Ελληνικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό (ΕΛΑΣ).

Μόνον έτσι ολόψυχα ενωμένοι και παλεύοντας όλοι μαζί θα κερδίσουμε τη λευτεριά μας και θα δημιουργήσουμε μια νέα Ελλάδα «της δουλειάς, της λευτεριάς, λυτρωμένη από κάθε ξενική ιμπεριαλιστική εξάρτηση και από κάθε εκμετάλλευση, με ένα πραγματικό παλλαϊκό πολιτισμό».

Ζήτω η Σοβιετική Ένωση και ο υπέροχος Κόκκινος στρατός, ελπίδα και σωτηρία της ανθρωπότητας! Ζήτω ο μεγάλος αρχηγός τους, ο αρχηγός των εργαζομένων όλου του κόσμου σ. Στάλιν!

Ζήτω η αγγλο-σοβιετο-αμερικανική συμμαχία!

Ζήτω το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας!

Κάτω ο ανθρωποφάγος φασισμός! Κάτω οι εμπρηστές και δολοφόνοι της ανθρωπότητας! Θάνατος στους φασίστες!

Προηγουμένως, το καλοκαίρι του 1942, είχαν αρχίσει να εμφανίζονται στα ελληνικά βουνά διάφορες μικρο-ομάδες ανταρτών, που τελούσαν υπό την ηγεσία κομμουνιστών στην Ρούμελη, στην Θεσσαλία, στην Μακεδονία, ενώ στις 16 Φεβρουαρίου 1942 κυκλοφόρησε η ιδρυτική προκήρυξη του ΕΛΑΣ. Αλλά οι ομάδες αυτές ήσαν σαφώς μικρότερες τόσο σε αριθμό όσο και σε δύναμη από ανάλογες ανταρτικές ομάδες, που βρίσκονταν υπό την ηγεσία αξιωματικών και ανεξαρτήτων καπεταναίων στην Δυτική Μακεδονία, στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, στην Θεσσαλία, στην Ήπειρο, στην Πελοπόννησο και, πολύ ισχυρές στην Κρήτη. Αυτές τις ανεξάρτητες ομάδες και αντιστασιακές οργανώσεις επέπρωτο να εξοντώσει συστηματικά ο ΕΛΑΣ αργότερα όταν αποτύγχανε να τις αφομοιώσει, πράγμα που επέτυχε με τον ίδιο στρατιωτικό Αρχηγό του Συνταγματάρχη Στ. Σαράφη, τον οποίο συνέλαβε στην Θεσσαλία τον Απρίλιο του 1943 και αφού διέλυσε τις ανταρτικές ομάδες του, τον έπεισε τον Μάιο του 1943 να ηγηθεί του ΕΛΑΣ!

Τον Μάρτιο του 1942 ο Θανάσης Κλάρας, παλαιό δραστήριο στέλεχος της κομμουνιστικής νεολαίας, προσωπικά αφωσιωμένο στον Ν. Ζαχαριάδη αλλά «δηλωσίας», παίρνει στην Αθήνα κάτω από τον Λυκαβητό την εντολή να οργανώσει την πρώτη ανταρτική ομάδα του ΕΑΜ στη Ρούμελη. Την εντολή του έδωσε εξ ονόματος της Κ.Ε. του ΚΚΕ ο Παντελής Καγκίτσος (Ορφέας Βλαχόπουλος) εκ μέρους του Πολιτικού Γραφείου και της Κ.Ε. του Κόμματος. Στις 22 Μαΐου 1942 ο Θανάσης Κλάρας, που θα μείνη με το ψευδώνυμο Άρης Βελουχιώτης, βγαίνει στο κλαρί

στον Σπερχειό επικεφαλής τεσσάρων μόνων ανταρτών στην οποία προσχώρησε τον Ιούλιο του 1942 ο φυγόδικος Μπελής που είχε βγει στο βουνό γιατί σκότωσε το συνεταίρο του Ζαρίμπα⁷⁹. Σ' αυτούς προσετέθηκαν ένα μήνα αργότερα περίπου και οι περιβόητοι ληστές Καραλιβαναίοι που λυμαίνονταν τον τόπο στην περιοχή Φωκίδας. Ο Καραλίβανος είχε αποδράσει από τις φυλακές Κασσάνδρας της Χαλκιδικής όπου εκρατείτο για ληστείες. Μια άλλη συμμορία ληστών, οι Αγουριδαίοι, που δεν προσχώρησαν στον Άρη, εξωντώθηκαν. Παράλληλα στον Παρνασσό έβγαιναν άλλοι αντάρτες, επτά τον αριθμό που οι τρεις τους επρόκειτο να παίξουν σημαντικό ρόλο: ο Περικλής, ο Νικηφόρος (Δ. Δημητρίου) και ο Διαμαντής (Γιάνης Αλεξάνδρου) εντεταγμένοι στον ΕΛΑΣ⁸⁰.

Ο Άρης Βελουχιώτης αναδείχθηκε σε πολέμαρχο της Ρούμελης και έμεινε εξωραϊσμένος στα χρονικά της αντιστάσεως ως ο πρωτοκαπετάνιος του ΕΛΑΣ, όπως και πράγματι ήταν —αν και μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας αποκηρύχθηκε ως «μιζέριας» από το ΚΚΕ και προσωπικά από τον Ν. Ζαχαριάδη και εξωντώθηκε μαζί με την ομάδα του στην Θεσσαλία. Οι οργανωτικές και ηγετικές ικανότητές του ήταν αδιαμφισβήτητες, αλλά ο χαρακτήρας του και η πίστη του στο ΚΚΕ αμφισβητήθηκαν δεινά. Ο οργανωτικός γραμματέας της Κ.Ε. του ΚΚΕ στην περίοδο 1942 - 1944 Γιάννης Ιωαννίδης περιέγραψε τον Άρη Βελουχιώτη είκοσι χρόνια μετά την εξόντωσή του ως εξής⁸¹:

Έξω, στο βουνό, είχε σταλεί ο Τάσος Λευτεριάς για να ξεκαθαρίσει το ζήτημα του Άρη. Το ζήτημα αυτό έπρεπε να καθαρίσει. Αλλά ο Άρης δεν ερχόταν κάτω.

Εμείς ξέραμε ότι ο Άρης θα μας κάνει ζαβολιές. Αλλά τότε δεν είχαμε και τίποτα άλλο. Τίποτα άλλο δικό μας για να συγκρατήσει τον Άρη. Δεν υπήρχε. Αυτός μόνο. Καί έλα τώρα εσύ να κάνεις αντάρτικο. Αυτό ήταν μεγάλη υπόθεση.

Φυσικά έπρεπε να δουλέψεις πρώτα - πρώτα παλικαρίσια, να σκεφτείς καλά, να μην κάνεις γκάφες. Έπρεπε να εκκαθαρίσεις την υπόθεση του αντάρτικου από τον άνθρωπο που δεν του είχες εμπιστοσύνη. Δεν του είχες εμπιστοσύνη από την άποψη ότι αυτός μια μέρα θα σου έκανε τέτοια ζημιά... Κατά τα άλλα στο βουνό ήταν παλικάρι. Είχε και την ομάδα του.

Ο Άρης πάντα ήταν νταής, ωστόσο κάνει τη δήλωση. Όταν ένιωθε την πλάτη του εξασφαλισμένη, σ' αυτά τα πράγματα πάντα ήταν εντάξει. Όμως πάντα είχε και το αλήτικο στοιχείο πάνω του. Τον ξέραμε. Είχε μια τάση προς την αλητεία.

Μ' αυτόν γνωρίστηκα αργότερα όταν μπήκα στο Πολιτικό Γραφείο. Αυτούς τους ήξερε καλά ο Ζαχαριάδης από τη νεολαία. Κάτι τέτοιους τύπους τους μάζευε ο Ζαχαριάδης, γιατί μ' αυτούς μπορούσε να κάνει και φασαρίες κλπ. Αυτός τους κρατούσε. Όταν μπήκα στο Πολιτικό Γραφείο τον ήξερα φυσικά και γω. Ήξερα την κομματική δουλειά που έκανε. Στη νεολαία ήταν. Τον χρησιμοποιούσαμε σε ορισμένες παράνομες δουλειές. Να παρακολουθήσουν κανέναν για τον οποίο είχαμε υποψίες ότι είναι χαφιές. Έκανε τέτοιες δουλειές ο Άρης. (...)

Λοιπόν, αυτόν τον στείλαμε εκεί πέρα (στην Ξάνθη το 1936) για να δούμε κιόλας τι εξέλιξη θα έχει. Τον πιάσαν, τον βάλαν στη φυλακή, έκανε τη δήλωση και βγήκε. Τάκανε δηλαδή μούσκεμα. Πάει και το ξύλο που έφαγε, πάνε και όλα. Αυτός ο άνθρωπος τώρα βρέθηκε στο βουνό, επικεφαλής του αντάρτικου. Μπορούσες νάχεις εμπιστοσύνη; Δε μπορούσες. Γι'

αυτό στείλαμε τον Λευτεριά κοντά του.

Καλέσαμε τον Άρη να έρθει στη Συνδιάσκεψη (το Δεκέμβριο του 1942 στην Αθήνα όπου ουσιαστικά ετέθη σε κίνηση η δημιουργία του ΕΛΑΣ). Αυτός όμως δεν ήρθε. Έπρεπε κάτι να κάνουμε για να λύσουμε αυτό το πρόβλημα. Τον καλέσαμε ξανά. Στείλαμε τον Ανδρέα Τζήμα να τον φέρει. Ο Ανδρέας τον έφερε και έγιναν αυτά που έγιναν στη σύσκεψη εκεί πέρα.

Στη σύσκεψη ο Άρης μας εντυπωσίασε όλους χωρίς εξαίρεση. Και με τον τρόπο που έβλεπε την κατάσταση και την οργάνωση του αντάρτικου, και με τον τρόπο που μίλησε. Ο Άρης ήξερε φυσικά γράμματα. Ήταν μαθητής Γυμνασίου όταν μπήκε στο κίνημα. Έτσι μας εντυπωσίασε όλους. Ο μόνος που τον αγριομίλησε και πήγαινε να τον παραμερίσει ήταν ο Σιάντος, κι αυτό πριν από τη σύσκεψη. (...)

Έπειτα έπιασε ένα παιδί, λογουχάρη τσοπανόπουλο. Του έλεγε: στάσου εκεί. Αυτό φοβισμένο στεκόταν. Τραβούσε ο Άρης το πιστόλι και μπαμ μια πιστολιά κοντά στο αυτί του παιδιού. Όχι βέβαια για να το σκοτώσει. Και ύστερα: Χα, χα, ο Άρης μπροστά στους αντάρτες του. Πόσα άλλα τέτοια δε μου είπε τότε ο Σιάντος που τα είχε μαζεμένα. Ε, μπορούσες έναν τέτοιο άνθρωπο να τον κρατάς επικεφαλής του αντάρτικου, επικεφαλής ενός μαζικού στρατού, όπως σκεπτόμασταν από τότε ακόμα ότι θα γινόταν ο ΕΛΑΣ και προσπαθούσαμε να τον κάνουμε; Γι' αυτό, εκτός από τα μέτρα που πήραμε ως τότε, αποφασίσαμε να φέρουμε τον Μάντακα, που ήταν σοβαρός άνθρωπος, για να τον βάλουμε επικεφαλής του ΕΛΑΣ και να βγει έξω και ο Σιάντος.

Ο Τάσος Λευτεριάς (Β. Παπαδάκης) είχε σταλή, όπως αναφέρει και ο Γ. Ιωαννίδης, από το Κόμμα στη Ρούμελη, νάναι δίπλα στον Άρη Βελουχιώτη να τον επιβλέπει γιατί ο Άρης εθεωρείτο «αλήτικο στοιχείο» από την ηγεσία του ΚΚΕ. Το φθινόπωρο του 1942, λίγο πριν από την Πανελλαδική Συνδιάσκεψη του ΚΚΕ, ο Λευτεριάς κλήθηκε στην Αθήνα για να δώσει αναφορά όσον αφορά την συμπεριφορά του Άρη. Και, τότε εκεί, συνάντησε για πρώτη φορά τον Γιώργη Σιάντο, τον περίφημο «Γέρο» που πρωταγωνίστησε στα γεγονότα του 1942-1945 ως Γραμματέας του ΚΚΕ διάδοχος του Ν. Ζαχαριάδη και ως Γραμματέας της Κ.Ε. του ΕΛΑΣ. Ο Τάσος Λευτεριάς, μετά πολλά χρόνια, σε συνέντευξή του προς την Συντακτική Επιτροπή του πολύτομου έργου «Ιστορία της Εθνικής Αντίστασης» καταθέτει την προσωπική μαρτυρία του για την γνώμη που είχε το Κόμμα και προσωπικά ο ηγέτης του Γ. Σιάντος για τον Άρη Βελουχιώτη. Λέει⁸²:

Μου λέει τότε ο Σιάντος: Σύντροφε, γι' αυτό και σε καλέσαμε εδώ πέρα και πάνω σ' αυτό το σημείο θέλω να συζητήσουμε. Πρόκειται για το εξής ζήτημα. Έχουμε στείλει στην περιοχή της Ρούμελης το Θανάση τον Κλάρα, αυτός είναι ο Άρης που μαθαίνεις ότι έκαμε και την εκτέλεση του Μαραθέα και έπιασε το γιο του, που τον πήρε όμηρο και τώρα ζητάει λύτρα από την γυναίκα του Μαραθέα. Αυτό μας εκθέτει πολιτικά. Ποιος είναι ο Κλάρας, θα σου πω με λίγα λόγια, μου λέει. Ο Κλάρας είναι ένα τυχοδιωκτικό στοιχείο. Πρόκειται για ένα στοιχείο που έχει πολλές αδυναμίες. Είναι βέβαια παλιός δικός μας, δε χρειάζεται να σου πω και λεπτομέρειες, αλλά έμπαινε στα πόδια μας καθημερινά εδώ, δημιουργούσε προβλήματα στην οργάνωση και για να τον ξεφορτωθώ του είπα, φύγε από κοντά μου και πήγαινε όπου θέλεις. Είχε απαίτηση να βγει στο βουνό, λέει, στην περιοχή της Ρούμελης για να φτιάξει αντάρτικο. Τούπα πήγαινε στη Ρούμελη, πήγαινε όπου θέλεις, κάνε αντάρτικο, κάνε ό,τι θέλεις, μονάχα φύγε από την Αθήνα. Κι έτσι ο Άρης βρίσκεται τώρα στην περιοχή της Ρούμελης, επικεφαλής μιας ανταρτομάδας, που με το δρόμο που έχει ακολουθήσει εκθέτει

τη δουλειά του κόμματος, γιατί η δική μας επιδίωξη με την αντάρτικη δράση δεν είναι αυτή. Η δουλειά μας είναι διαφορετική. Και τότε μου εξέθεσε ποιο είναι το πρόγραμμα του κόμματος γύρω από το πρόβλημα της δημιουργίας αντάρτικου κινήματος. Μου είπε, λοιπόν, ότι μπαίνει καθήκον σε σένα σύντροφε να φύγεις, να πας στο βουνό να αντικαταστήσεις τον Άρη, να τον στείλεις κάτω στην Αθήνα, γιατί μας εκθέτει, εκθέτει ολόκληρη τη δική μας δουλειά. Γιατί σκοπός της βασικής κομματικής μας δουλειάς είναι η ανάπτυξη του ένοπλου αγώνα και όχι τέτοιες ενέργειες που περισσότερο μας εκθέτουν παρά μας ωφελούν στις επαφές μας με τα πολιτικά κόμματα.

Τον Οκτώβριο του 1942 πάντως, δυο μήνες πριν από τη Συνδιάσκεψη του ΚΚΕ που έριξε όλη την προσπάθειά του για τη δημιουργία του ΕΛΑΣ, ο Άρης Βελουχιώτης είχε οργανώσει ισχυρές ανταρτικές ομάδες και ήταν ήδη ο πρώτος καπετάνιος της Ελλάδος μαζί με τον στρατηγό Ναπολέοντα Ζέρβα που, επικεφαλής του ΕΔΕΣ, είχε δημιουργήσει ανάλογη περίπου δύναμη στην Ήπειρο από το καλοκαίρι του 1942. Ο Άρης Βελουχιώτης έγινε πασίγνωστος και καθιερώθηκε όταν το Νοέμβριο του 1942 χωρίς καμιά εντολή του ΚΚΕ ούτε του ΕΑΜ, μετέσχε στην κοινή επιχείρηση Άγγλων σαμποτέρ και ΕΔΕΣ, που τα μεσάνυχτα της 25ης προς την 26η Νοεμβρίου 1942 ανετίναξε την περίφημη πια γέφυρα του Γοργοποτάμου (γέφυρα της Παπαδιάς) και έτσι απέκοψε τον διά σιδηροδρόμου ανεφοδιασμό των γερμανικών δυνάμεων που έδιδαν στην Βόρειο Αφρική την κρισιμότερη μάχη του Ελ Αλαμίν - το Βατερλώ του έως τότε αήττητου Ρόμμελ. Στην επιχείρηση, υπό τον Βρεταννό ταξίαρχο Έντυ Μάγιερς και τον συνταγματάρχη Κρις Γούντχάουζ, ο Άρης Βελουχιώτης πήρε μέρος με 90 αντάρτες και ο ΕΔΕΣ με 60. Τις κοινές δυνάμεις κρούσεως διοικούσε προσωπικά ο Ναπολέων Ζέρβας.

Ήταν η πιο ευτυχισμένη μέρα της καθολικής εθνικής αντιστάσεως. Και η τελευταία! Παραμένει όμως άγνωστο αν ο πρώτος πυρήνας του ΕΛΑΣ θα έπαιρνε μέρος στην επιχείρηση γιατί ως την τελευταία στιγμή η Κ.Ε. του ΚΚΕ από την Αθήνα δεν είχε δώσει την συγκατάθεσή της παρά τις αγωνιώδεις εκκλήσεις. Ο Άρης Βελουχιώτης αδιαφόρησε. Και δοξάσθηκε. Γι' αυτό αρνιόταν να κατέβη κάτω στην Αθήνα (όπως παραπάνω αναφέρει ο Ιωαννίδης). Το ΚΚΕ πάντως εξακολούθησε να μην τον εμπιστεύεται και γι' αυτό του έστειλε, αντί για άλλη βοήθεια, τον Τάσο Λευτεριά (Β. Παπαδάκη) ως κομμισάριο του Κόμματος να τον παρακολουθή και να τον ελέγχει. Αλλά ο Άρης προχώρησε και η ορμή του αποδείχθηκε σαρωτική.

Η πρώτη εντούτοις μεγάλη πράξη εθνικής αντιστάσεως είχε σημειωθεί δυο μήνες νωρίτερα από την ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου. Και σημειώθηκε μέσα στην καρδιά της Αθήνας, στην οδό Πατησίων, όπου η αντιστασιακή οργάνωση ΠΕΑΝ (Πανελλήνιος Ένωσις Αγνομιζομένων Νέων) υπό τον υποσημναγό Κων. Περρίκο ανετίναξε στις 22 Σεπτεμβρίου 1942 ολόκληρο το κτίριο όπου στεγάζονταν η ελληνο-ναζιστική οργάνωση ΕΣΠΟ (Εθνική Σοσιαλιστική Πατριωτική Οργάνωσις). Το κτίριο τινάχτηκε ολόκληρο στον αέρα: σκοτώθηκαν 29 μέλη της ΕΣΠΟ, 43 Γερμανοί αξιωματικοί και στρατιώτες και τραυματίστηκαν 32 άλλοι Έλληνες ναζί και Γερμανοί. Οι Γερμανοί κατώρθωσαν να συλλάβουν και, μετά φρικτά μαρτυρία, την αυγή της 4ης Φεβρουαρίου 1943 εξετέλεσαν τους Κων. Περρίκο, Αθαν. Σκούρα, Ιω. Κατεβάτη, Δ. Λόη και Διον. Παπαδόπουλο. Την αδάμαστη Ιουλία Μπίμπα την έστειλαν ράκος στην Γερμανία, όπου και εξετελέσθη.

Ο Κων. Περρίκος, ιστάμενος ενώπιον του εκτελεστικού αποσπάσματος, είπε προς τους Γερμανούς:

«Δεν αισθάνομαι εναντίον σας τίποτε. Πράττετε το καθήκον σας όπως το έπραξα και εγώ.»

Είμαι Έλληνας αξιωματικός της Αεροπορίας, υποσημναγός. Σας ευχαριστώ πολύ».

Οι Γερμανοί αξιωματικοί τον χαιρέτισαν στρατιωτικά. Και τον εξετέλεσαν. Τέσσερις περίπου μήνες νωρίτερα, στις 30 Μαΐου 1942 το γερμανικό Φρουραρχείο Ηρακλείου Κρήτης εξέδιδε την ακόλουθη ανακοίνωση⁸³:

«Επειδή κατά τη νύκτα της 28ης προς την 29ην Μαΐου 1942 άγνωστοι επιρπόλησαν αυτοκίνητον της Γερμανικής Υπηρεσίας εις την πόλιν του Ηρακλείου, τιμωρείται, κατόπιν διαταγής του κ. Διοικητού του Φρουρίου Κρήτης ολόκληρος ο Νομός».

Λίγες μέρες αργότερα, Έλληνες και Άγγλοι καταδρομείς υποστηριζόμενοι από τις ανταρτικές ομάδες της Κρήτης, που δεν ανήκαν στο ΚΚΕ, έφθασαν από την Μέση Ανατολή και ανετίναξαν επί του εδάφους 13 γερμανικά πολεμικά αεροπλάνα. Στις 14 Ιουνίου 1942 δεκάδες όμηροι, έφεδροι αξιωματικοί, δημοσιογράφοι, εργάτες, δικηγόροι, αγρότες, έμποροι, μικροεπαγγελματίες εξετελούντο σε αντίποινα στα Χανιά. Ανάμεσά τους ήταν και ο έφεδρος ανθυπολοχαγός Αριστείδης Όθων Ραγκαβής 23 ετών, που είχε αποκλεισθή στο νησί. Ήταν γιος του αντιστρατήγου Ν. Ραγκαβή και ανεψιός του πρέσβευς Αλεξ. Ραγκαβή. Εγγονός Γερμανού στρατηγού του Κάιζερ, από την Γερμανίδα μητέρα του. Αρνήθηκε να δηλώσει την συγγένειά του με τη Βέρμαχτ και έπεσε υπό τα πυρά της. Ο στρατάρχης φον Λιστ, όταν πληροφορήθηκε το γεγονός, μετέβη να συλλυπηθή την οικογένειά του. Ο αντιστράτηγος Ραγκαβής δεν τον δέχθηκε. Η Γερμανίδα μητέρα του, κόρη Γερμανού στρατηγού, είπε στον Γερμανό στρατάρχη: «Δεν καταλαβαίνω γιατί εκφράζετε την λύπη σας. Ο γιος μου ήταν Έλληνας και πέθανε σαν Έλληνας».

Κατά δεκάδες έπεφταν αγωνιζόμενοι έτσι οι υπέροχοι Έλληνες. Το όνομά τους έσβησε όμως γιατί απλούστατα δεν ανήκαν στην Αριστερά να τους ηρωοποιήσει. Ανήκαν στην Ελλάδα. Που τους λησμόνησε —και τώρα, ως σοσιαλιστικό κράτος, φτύνει στους τάφους τους!... Ανάμεσά τους και ο Ελληνοπολωνός Θεσσαλονικιός Ιβάνωφ, αθλητής του «Ηρακλέους», που εκτελέστηκε γιατί κατέστρεφε τα γερμανικά αεροπλάνα στο Χασάνι (Ελληνικό) ρίχνοντας στον κινητήρα σφαιρίδια. Πέθανε ζητωκραυγάζοντας για την Ελλάδα.

Ένα χρόνο νωρίτερα, το φθινόπωρο του 1941, το αίμα των Ελλήνων έρρεε ποτάμι στην Μακεδονία. Στις 17 Οκτωβρίου 1941 οι Γερμανοί εξόντωσαν μαζικά όλο περίπου τον πληθυσμό των Κερδυλλίων: 138 άνδρες νεκροί στα Άνω Κερδύλλια και 84 νεκροί στα Κάτω Κερδύλλια. Τριάντα άνδρες των χωριών Στρυμονικό, Χείμαρρος και Τριάδα εξετελέστησαν με περίστροφο στις 15 Νοεμβρίου 1941, ενώ στις 20 Οκτωβρίου απαγχονίσθηκαν δώδεκα άνδρες στο Καλόκαστρο. Αλλά αυτό ήταν μονάχα ο επίλογος της τραγωδίας, που είχε γραφή στις 28 Σεπτεμβρίου στην Ανατολική Μακεδονία.

Από τον Αύγουστο του 1941 η κομμουνιστική οργάνωση Δράμας, ενισχυμένη από τον Σλαβομακεδόνα στέλεχος του ΚΚΕ Τερπόφσκυ μαζί με άλλους κομιτατζήδες, μοίρασε μερικά λιανοτούφεκα στους κατοίκους της περιοχής και τους έπεισε ότι, σε συνεργασία με τους «αδελφούς» Βουλγάρους κατακτητές, θα κήρυτταν επανάσταση γιατί το «αδελφό» ΚΚ Βουλγαρίας είχε θέσει υπό τον έλεγχό του τον βουλγαρικό στρατό Κατοχής.

Η ευθύνη του ΚΚΕ παραμένει αναμφισβήτητη. Το μόνο που παραμένει ερωτηματικό είναι αν το Γραφείο Μακεδονίας του ΚΚΕ είχε διαβρωθή τόσο πολύ από τους Σλαβο -μακεδόνες μέλη του Κόμματος ώστε να προβή εν ψυχρώ στην «προβοκάτσια» της εξεγέρσεως για να εξοντωθή από τους Βουλγάρους ο ελληνικός πληθυσμός. Η «Ιστορία της Αντίστασης» που γράφτηκε υπό την καθοδήγηση του κομμουνιστού δημοσιογράφου Βάσου Γεωργίου παραδέχεται ότι⁸⁴:

Είναι αναμφισβήτητο το στοιχείο ότι το Γραφείο Μακεδονίας - Θράκης (του ΚΚΕ) καλλιεργούσε το πνεύμα της εξέγερσης, ιδιαίτερα ύστερα από την χιτλερική επίθεση κατά της Σοβ. Ένωσης. (...) Η αντίληψη του Γραφείου της περιοχής Μακεδονίας - Θράκης ότι μετά την επίθεση εναντίον της ΕΣΣΔ ο αγώνας έπρεπε να ενταθεί φαίνεται σ' όλα τα γεγονότα των πρώτων μηνών που σημειώνονται ακριβώς στην περιοχή του.

Μόλις δόθηκε το σύνθημα της εξεγέρσεως με τουφεκίες των κομμουνιστικών ανταρτικών μικροομάδων, που είχαν φτάσει στην περιοχή, επέπεσε εναντίον του αμάχου πληθυσμού ολόκληρη η Α' Βουλγαρική Στρατιά ενισχυμένη από την βουλγαρική Χωροφυλακή και την Οχράνα των κομιτατζήδων. Πάνω από τρεις χιλιάδες Μακεδόνες εσφάγησαν. Στην Δράμα, μέσα σε δυο μέρες, εσφάγησαν 1.500 άτομα, ενώ οι Βούλγαροι στρατιώτες έπαιζαν ποδόσφαιρο με τα κομμένα ελληνικά κεφάλια κάτω από τους καγχασμούς του στρατιωτικού διοικητού Δράμας συνταγματάρχου Μιχαήλωφ και του Βουλγάρου Δημάρχου Πατσιβόρωφ. Στο Δοξάτο εξετελέσθησαν 397, στα Κύργια 250, στη Χωριστή 150, στο Κάτω Νευροκόπι 59, στον Μεγαλόκαμπο 38, στην Προσωτσάνη και Αλιστράτη 67, στα Κοκκινόγεια 37, στο Νικηφόρι 31, στα Παλιάμπελα 28. Στον Στρυμόνα, που ήταν το σύνορο ανάμεσα στη βουλγαροκρατούμενη Ανατολική Μακεδονία και στην γερμανοκρατούμενη Κεντρική Μακεδονία, οι Βούλγαροι έστησαν τα πολυβόλα και θέρισαν αδιάκριτα το κύμα των προσφύγων που αλλόφρονες έτρεχαν με τα παιδιά στην αγκαλιά να περάσουν το ποτάμι. Πάνω από πεντακόσια πτώματα έπλεαν στο Στρυμόνα. Τα νερά του κοκκίνισαν. Και οι εκτελέσεις επεξετάθησαν στους νομούς Καβάλας και Σερρών, όπου, σημειωτέον, δεν έγινε καμμία εξέγερση. Εξετελέσθησαν στις Σέρρες 40, στον Προβατά 14, στην Αγγίστα 23, στον Λευκώνα 18, στην Κορμίστα 99, στο Μοναστηράκι 40, στα Σφελινά 50, στους Φιλίππους 28, στον Ακροπόταμο 20...

Οι Βούλγαροι κατακτητές, που είχαν εγκαταστήσει βουλγαρική διοίκηση και βουλγαρικές τοπικές αρχές επιχειρώντας με άγρια τρομοκρατία να εκβουλγαρίσουν τον πληθυσμό, δημιούργησαν με το ΚΚΕ τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να βρουν το πρόσχημα να σφαγιάσουν τον ανυπότακτο ελληνισμό. Ιδιαίτερη μανία επέδειξαν προς τα ποντιακά χωριά και τους ντόπιους προύχοντες. Από κείνη τη στιγμή ένα αδιάκοπο κύμα προσφυγιάς περνούσε λαθραία το Στρυμόνα —γι' αυτό η Θεσσαλονίκη σήμερα έχει τεράστιες παροικίες Δραμηνών και Καβαλιωτών. Ο επί τόπου απεσταλμένος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ Γιώργης Ερυθριάδης σε έκθεσή του αναφέρει⁸⁵:

3.—Η αποτυχία της ένοπλης εξέγερσης της Δράμας, οι μαζικές εκτελέσεις και η τρομοκρατία που επακολούθησε μεγάλωσαν το ρεύμα της φυγής και το μαζικό ρεύμα να γραφεί ο κόσμος Βούλγαροι υπήκοοι. (...) 5.—Και το βασικό με τη θέση που έδωσε η Χρύσα (Χατζηβασιλείου, μέλος του Π.Γ. του ΚΚΕ) στο Μιχάλη Δράκο, όλα τα μέλη και στελέχη του Κόμματος να εγκαταλείψουν τις βουλγαροκρατούμενες περιοχές με τη δικαιολογία πως οι περιοχές αυτές δεν μπορούν να παίξουν κανένα ρόλο και αυτή είναι η γνώμη του Π.Γ. Η θέση αυτή ήταν μπορεί να πει κανείς, ότι χρειαζόταν για να ρίξει τον πανικό και την αποσύνθεση με τις δυσκολίες που περνούσαν οι οργανώσεις μας και ο πληθυσμός στις περιοχές αυτές.

Εξ αντικειμένου τουλάχιστον το ΚΚΕ είχε συμμαχήσει με τους Βούλγαρους φασίστες κατακτητές για τον εκβουλαρισμό της Ανατολικής Μακεδονίας, σύμφωνα άλλωστε και με την πάγια πολιτική του Κόμματος για αυτονόμηση της Μακεδονίας και της Θράκης! Επί πλέον, με το αίμα χιλιάδων αθώων Ελλήνων, προσέφερε τις υπηρεσίες του στην Σοβιετική Ένωση! Και, βέβαια, δεν είναι διόλου τυχαίο ότι Γραμματέας του ΚΚΕ εκείνην ακριβώς την περίοδο ήταν ο Σλαβομακεδόνας Α. Τσίπας, τον οποίο ειδικά οι Βούλγαροι κατακτητές είχαν απελευθερώσει από την Ακροναυπλία — και τους έδωσε πλουσιοπάροχα το αντάλλαγμα του.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες ο ελληνισμός της Μακεδονίας οργανώνει την άμυνά του για την εθνική πλέον επιβίωση — και όχι απλώς την απελευθέρωση. Ήδη στις Μουριές του Κιλκίς το Μακεδονικό Γραφείο του ΚΚΕ έχει οργανώσει από το καλοκαίρι του 1941 μια ανταρτο-ομάδα υπό τον κομμουνιστή δάσκαλο Χρήστο Μόσχο (καπετάν Πέτρο) και στην Νιγρίτα δεύτερη ομάδα υπό τον κομμουνιστή δάσκαλο επίσης Θανάση Γκένιο, τον καπετάν Λασσάνη που αργότερα εξελίχθηκε σε Μέγαρχο του ΕΛΑΣ. Και οι δυο όμως κομμουνιστάι καπετάνιοι ήσαν τα όργανα «προβοκάτσιας» του ΚΚΕ και των Βουλγάρων κατακτητών σε βάρος του μακεδονικού ελληνισμού, τον οποίο εξήγειραν στην περιοχή της Δράμας με αποτέλεσμα την γενική σφαγή των Ελλήνων.

Στην Θεσσαλονίκη ιδρύεται έτσι από νεαρούς αξιωματικούς και άλλους πατριώτες η οργάνωση ΥΒΕ (Υπερασπισταί Βορείου Ελλάδος), που στη συνέχεια συγχωνεύεται με την ΠΑΟ, η οποία αναπτύσσει αξιόλογες δυνάμεις σε όλη την περιοχή της Μακεδονίας. Στην Ανατολική Μακεδονία, κάτω από βουλγαρική Κατοχή, την εθνική αντίσταση οργανώνει ο Αντών Τσαούς (Αντώνιος Φωστερίδης) ο οποίος και συνεργαζόμενος με τον ΕΔΕΣ διατηρεί υπό τον έλεγχό του την περιοχή καθ' όλη την διάρκεια του αγώνα. Άλλες ανταρτικές ομάδες με αξιωματικούς βγαίνουν στα μακεδονικά βουνά: στην Νιγρίτα υπό τον συνταγματάρχη Αβδελλά, στην περιοχή Φλωρίνης υπό τον συνταγματάρχη Παπαπέτρου, στην περιοχή Κοζάνης και Βοΐου υπό τους ταγματάρχες Πόρτη και Μάντζο, τους υπολοχαγούς Μπελλογιάννη, Νικ. Γκαντώνα και άλλους. Στις Πρέσπες βγαίνει στο βουνό ο λοχαγός Τσάμης από το Πισοδέρι. Όλες αυτές οι ομάδες εξοντώνονται από τον ΕΛΑΣ μόλις αυτός ανδρώνεται. Ο συνταγματάρχης Αβδελλάς σφαγιάζεται στην Νιγρίτα, ο συνταγματάρχης Παπαπέτρου έξω από το Αμύνταιο αν και είναι επ' αδελφή γαμβρός του Γ. Γραμματέα του ΕΑΜ Θανάση Χατζή. Ο Τσάμης υποχρεώνεται να ενσωματωθεί στον ΕΛΑΣ. Η ΠΑΟ δέχεται καταιγιστικές επιθέσεις και την κατηγορία ότι είναι «συνεργάτης του κατακτητή» — κατηγορία που συνεχίζεται ακόμη σήμερα.

Στις 4 Μαρτίου 1943 οι ανεξάρτητες ανταρτικές ομάδες Βοΐου και Κοζάνης συνεργαζόμενες, μετά από συμφωνία με τον ΕΛΑΣ, επιτυγχάνουν άθλο. Στη θέση Μπάρα, έξω από τη Σιάτιστα, εξοντώνουν μια φάλαγγα Ιταλών, σκοτώνουν 20, αιχμαλωτίζουν 90 και κυρίως καταλαμβάνουν εννέα φορτηγά αυτοκίνητα γεμάτα πολεμικό υλικό. Ένα τάγμα Ιταλών που σπεύδει στη μάχη εξουδετερώνεται επί τόπου. Όλοι οι άνδρες του συλλαμβάνονται αιχμάλωτοι (1 ταγματάρχης, 16 αξιωματικοί και 432 οπλίτες) ενώ κυριεύονται τρία πυροβόλα, 4 όλμοι, 8 βαρειά πολυβόλα, 30 οπλοπολυβόλα, 500 τουφέκια. Η περιοχή συγκλονίζεται από την κοινή νίκη. Λίγες μέρες αργότερα, στις 7 Μαρτίου 1943 μυστική σύσκεψη του ΕΛΑΣ με τους Σλαβομακεδόνες συνεργάτες του της ομάδας Τερπόφσκυ αποφασίζει εκκαθάριση της περιοχής από τα «αντιδραστικά στοιχεία». Οι ταγματάρχες Μάντζος και Πόρτης, ο υπολοχαγός Μπελλογιάννης και όλα τα στελέχη των ανεξαρτήτων ανταρτικών ομάδων Βοΐου εκτελούνται. Οι ομάδες διαλύονται. Όσοι σώθηκαν φεύγουν στον Ζέρβα, στην Ήπειρο. Καθ' όλο τον Απρίλιο 1943

πραγματοποιούνται παρόμοιες εκκαθαρίσεις σ' όλη την Μακεδονία, όπου τελικά επιβάλλεται πλήρως ο ΕΛΑΣ.

Η ΠΑΟ (Πανελλήνιος Απελευθερωτική Οργάνωσις) ήταν η πρώτη οργάνωση της Μακεδονίας που αποκατέστησε άμεση επαφή δι' ασυρμάτου με το Κάιρο, αλλά είχε δεχθή αλληπάλληλες κατηγορίες του ΕΛΑΣ ότι ήταν «προδοτική». Όταν τον Ιούλιο 1943 απεφάσισε να εξαπολύσει γενική έφοδο κατά των Γερμανών οι Βρεταννοί εκπρόσωποι του Συμμαχικού Στρατηγείου στα βουνά της έστειλαν μήνυμα να μη κινηθή πριν συντονισθή με τον ΕΛΑΣ. Ο Γούντχάουζ που έδωσε από τα βουνά την εντολή στην ΠΑΟ αναφέρει⁸⁶:

Η συμβουλή των Βρεταννών αναγνώριζε (αλλά δεν επιδοκίμαζε) την πρόθεση ΕΑΜ - ΕΛΑΣ να μονοπωλήσει με την βία, αν μπορούσε, την αντίσταση. Σκοπός της επιστολής ήταν να αποτρέψει την αιματοχυσία μεταξύ Ελλήνων. Δεν το κατόρθωσε επειδή έφτασε αργά. Η καθυστέρηση στην παράδοσή της οφειλόταν ασφαλώς στην επέμβαση των ΕΑΜ - ΕΛΑΣ. Το αποτέλεσμα ήταν ότι οι δυνάμεις της ΠΑΟ μπήκαν στον αγώνα απροειδοποίητες τον Ιούλιο 1943. Οι δύο διαδοχικά εκπρόσωποί της αντισυνταγματάρχες Μουστεράκης και Αργυρόπουλος δεν πραγματοποίησαν τις προτεινόμενες επαφές (με τον ΕΛΑΣ) παρά μόνον τον Αύγουστο. Τον Σεπτέμβριο ο ΕΛΑΣ εξαπέλυσε κατά της ΠΑΟ κατηγορίες για συνεργασία με τους Γερμανούς και ένοπλη επίθεση, που απέβλεπε στο να κάνει να φανούν αυτές οι κατηγορίες αληθινές. Ως τα τέλη του Οκτωβρίου οι δυνάμεις της ΠΑΟ είχαν εκμηδενισθεί και οι αξιωματικοί της βρέθηκαν στο συνηθισμένο δίλημμα. Μερικοί σκοτώθηκαν, μερικοί κατέφυγαν στους Γερμανούς, ο Αργυρόπουλος κατέφυγε με βρεταννική βοήθεια στην Αίγυπτο. Ο Μουστεράκης έγινε, με την συνηθισμένη διαδικασία, διαδοχικά: προδότης, συνεργάτης των Γερμανών, αιχμάλωτος του ΕΛΑΣ και, τελικά, Διοικητής Μερραρχίας του ΕΛΑΣ.

Το πρόβλημα του ΕΛΑΣ ήταν να μην έχη κανένα Έλληνα συναγωνιστή στην εθνική αντίσταση ώστε να την μονοπωλή προκειμένου, όπως ανέφερε ρητά η απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής του από το 1941 ήδη, να επιβάλει μετά την απελευθέρωση το δικό του κομμουνιστικό καθεστώς της Λαϊκής Δημοκρατίας στην χώρα. Το ΕΑΜ, με το στρατιωτικό του βραχίονα ΕΛΑΣ, αποδεικνύονταν συνεπές στον τρίτο στόχο του Ιδρυτικού του σύμφωνα με το οποίο θα συνέτριβε με όλα τα μέσα κάθε αντίδραση μέσα στην Ελλάδα από τους Έλληνες. Έτσι επεκράτησε η αρχή ότι «πας μη μεθ' ημών, καθ' ημών». Ο Μουστεράκης από προδότης συνεργάτης των Γερμανών και αιχμάλωτος του ΕΛΑΣ, έγινε Μέραρχος του ΕΛΑΣ. Αρκούσε να δηλώσει υποταγή. Το ίδιο άλλωστε συνέβη με τον στρατιωτικό αρχηγό του ΕΛΑΣ συνταγματάρχη Στέφανο Σαράφη.

Ο συνταγματάρχης Στέφανος Σαράφης πήρε μέρος στο στρατιωτικό Κίνημα του 1935 υπέρ του Βενιζέλου, συνελήφθη, καθηρέθη και απετάχθη. Η 4η Αύγουστου τον εξόρισε. Το 1942 ο Γεώργιος Α. Παπανδρέου ιδρύει μαζί με άλλους πολιτικούς και στρατιωτικούς την αντιστασιακή οργάνωση ΑΑΑ στην Αθήνα με στρατιωτικούς ηγέτες το στρατηγό και πρώην δικτάτορα Θεόδωρο Πάγκαλο και τον ηρωικό, επίσης απότακτο, ταγματάρχη Ιωάννη Τσιγάντε. Ο Σαράφης προσχωρεί στην οργάνωση ΑΑΑ του Γ. Παπανδρέου και στα τέλη του 1942 εξέρχεται στην Θεσσαλία —ήταν Θεσσαλός— για να οργανώσει την ένοπλη αντίσταση. Ήδη στην Θεσσαλία δρουν ανεξάρτητες δημοκρατικές ανταρτικές ομάδες υπό τον συνταγματάρχη Τζώτζο και τους αξιωματικούς Κωστόπουλο και Βλάχο με τους οποίους ενώνεται ο Σαράφης και τίθεται

επικεφαλής τους. Πολιτικός σύνδεσμός του είναι ο Νομάρχης Τρικάλων Θεόδωρος Σαράνης, επίσης αξιωματικός — ο γνωστός ιστορικός της αρχαίας Μακεδονίας.

Τον Μάρτιο 1943 ο ΕΛΑΣ επιτίθεται εναντίον των ομάδων Σαράνης και συλλαμβάνει όλους τους στρατιωτικούς ηγέτες των ανεξαρτήτων ανταρτών ως συνεργάτες του εχθρού. Ο ίδιος ο Σαράνης περιγράφει την αιχμαλωσία του από τον ΕΛΑΣ ως εξής⁸⁷:

Στο σχολείο του χωριού μας περιποιήθηκαν κατά τον ίδιο τρόπο. (...) Έφτασε στο χωριό η ομάδα Ευρυτανίας του Διάκου και μας κοίταζαν οι άνδρες με περιέργεια και αρκετοί με μίσος. Ο καπετάνιος τους Διάκος, πρώην ζωοκλέφτης, έκφραζε την απορία του πώς εμείς ξεχνάμε το καθήκον μας προς το λαό και βρισκόμαστε μακριά του. (...)

Τον Κωστόπουλο, Αντωνόπουλο και τους άλλους άρχισε να τους πιάνει ένα είδος φόβος για τη ζωή τους και μάλιστα ο ταγματάρχης Αντωνόπουλος σε χαρτιά από πακέτα τσιγάρων έγραψε ένα είδος διαθήκης και το έδωσε σ' ένα φίλο του πολίτη να το πάει στην γυναίκα του.

Τον Απρίλιο της ίδιας χρονιάς ο Σαράνης προσχωρεί αιχμάλωτος στον ΕΛΑΣ. Στις 2 Μαΐου 1943 δημοσιεύεται απόφαση των Κεντρικών Επιτροπών του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ με την οποία ιδρύεται, για πρώτη φορά, το Γενικό Στρατηγείο του ΕΛΑΣ. Στρατιωτικός Αρχηγός του ΕΛΑΣ ορίζεται ο «γνωστός για τους δημοκρατικούς αγώνες του συνταγματάρχης Στέφανος Σαράνης». Στο Συνέδριο του Λιβάνου, μετά από λίγους μήνες, ο Γεώργιος Καρτάλης, ηγέτης της σοσιαλιστικής ΕΚΚΑ θα δηλώσει περιφρονητικά ότι ο Σαράνης έγινε «δι εμπτυσμού Αρχιστράτηγος» των εμπτυστών του!

Ο Κρις Γούντχάουζ, που ως αντιπρόσωπος του Συμμαχικού Στρατηγείου Μ. Ανατολής μετείχε στην εθνική αντίσταση και παρέμεινε συνεχώς στα βουνά με τον ΕΛΑΣ, γράφει⁸⁸:

Το γεγονός αυτό φωτίζει το σκοπό των μονάδων του ΕΛΑΣ, που οι ηγέτες του δεν έβλεπαν τον πόλεμο ανάμεσα σε έθνη, αλλά ανάμεσα σε ιδεολογίες που υπήρχαν σε όλα τα έθνη και ονομάζονταν Πρόοδος και Αντίδραση. Αυτό ενεθάρρυνε τους προοδευτικούς Έλληνες, που ήταν ο ΕΛΑΣ, να χτυπούν τους αντιδραστικούς Έλληνες, όπως ήταν κάθε άλλος. Είχε επίσημα διακηρυχθεί ότι όποιος δεν ανήκε σ' αυτούς ήταν ipso facto προδότης. Ο πόλεμος κατά των Γερμανών ήταν δευτερεύουσα, αν και όχι ασήμαντη, φροντίδα των ηγετών.

Μετά τη Μακεδονία και τη Θεσσαλία, όπου ο ΕΛΑΣ κτύπησε τις μη κομμουνιστικές ανταρτικές ομάδες, ήλθε η Στερεά όπου δρούσε το θρυλικό 5/42 Σύνταγμα Ευζώνων υπό την ηγεσία του συνταγματάρχου Δημ. Ψαρρού. Ο Ψαρρός, δημοκρατικός αξιωματικός διωγμένος από την 4η Αυγούστου, ανήκε στην ΕΚΚΑ (Εθνική Κοινωνική Απελευθέρωση) που όπως μαρτυρεί το όνομά της είχε σοσιαλιστικές τάσεις υπό την πολιτική καθοδήγηση του σοσιαλ-δημοκράτη Γεώργιου Καρτάλη. Στενός συνεργάτης του Ψαρρού ήταν ο περίφημος «Κόκκινος Συνταγματάρχης» Ευριπίδης Μπακιρτζής, προσωπικός του φίλος.

Η φιλία τους διακόπηκε όταν ο Μπακιρτζής αποχώρησε από την ΕΚΚΑ τον Μάρτιο του 1944 για να γίνει ο πρώτος Πρόεδρος της κυβέρνησης του βουνού του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, δηλαδή της ΠΕΕΑ⁸⁹.

Ο ρόλος του Μπακιρτζή, που ήταν προικισμένος πράγματι επιτελικός αξιωματικός, απότακτος κι αυτός για την πίστη του στον Βενιζέλο, είναι αμφιλεγόμενος και πάντως αυτός ήσκησε όλη του την τεράστια επιρροή τον Δεκέμβριο του 1944 για να μη μεταβληθή η Θεσσαλονίκη σε πεδίο μάχης κατά τα Δεκεμβριανά και γενικής σφαγής. Ο Κρις Γούντχάουζ, συνταγματάρχης του Βρετανικού Στρατού με στενές σχέσεις με το Φόρεϊν Όφφισ και την Ιντέλλιτζενς Σέρβις καταθέτει επανειλημμένα ότι ο Μπακιρτζής ήταν από παλαιά πράκτορας των Άγγλων:

Ο Ευριπίδης Μπακιρτζής στην πρώτη φάση της Κατοχής ήταν πράκτορας των βρετανικών αρχών με τα ψευδώνυμα «333» και «Προμηθέας».

Ο Μπακιρτζής ήταν ο παλιότερος και ο πιο δραστήριος από όλους τους μυστικούς πράκτορες.

Τα βρετανικά στρατεύματα ανακατέλαβαν την υπόλοιπη Ελλάδα. Ο στρατηγός Μπακιρτζής έδειξε σε μεγάλο βαθμό πνεύμα συνεργασίας μαζί τους, κατά την είσοδό τους στην Θεσσαλονίκη⁹⁰.

Το καλοκαίρι του 1943 επετέθη διαδοχικά σε δυο φάσεις εναντίον του 5/42 Συντάγματος του Ψαρρού και δυο φορές το διέλυσε, αλλά αυτό ανασυγκροτήθηκε αμέσως. Το φθινόπωρο του 1943 ο ΕΛΑΣ κάλεσε το 5/42 να συνεργασθή μαζί του επιτιθέμενο εναντίον του ΕΔΕΣ που δέχονταν την ολόπλευρη επίθεση των κομμουνιστικών δυνάμεων στην Ήπειρο. Το 5/42 παρέμεινε αυστηρά ουδέτερο μη θέλοντας να αναμιχθή σε ένα εμφύλιο πόλεμο. Αλλά αυτό δεν εξηρτάτο από τη θέλησή του μόνο. Τον Απρίλιο του 1944 ο ΕΛΑΣ κατηγορήσε τους αντάρτες του 5/42 Συντάγματος ως προδότες συνεργάτες των Γερμανών και σε μια αιφνιδιαστική επίθεση εναντίον τους, με παρασπονδία, τους εκμηδένισε σκοτώνοντας πολλούς. Ο συνταγματάρχης Ψαρρός εσφαγιάσθη.

Έμενε η Πελοπόννησος, όπου αναπτύχθηκαν οι οργανώσεις ΕΟΑ (Εθνική Οργάνωσις Αξιωματικών) και ΕΣ (Ελληνικό Στρατός) στελεχωμένες από αξιωματικούς υπό τους Παπαδόγγονα, Καραχάλιο και Γιαννακόπουλο στους οποίους προσχώρησε ως εκπρόσωπος του ΕΔΕΣ ο συνταγματάρχης Γεωργίου και, κνηνημένος από την Στερεά, ο υπολοχαγός της ΕΚΚΕ Κοκκώνης με τους άνδρες του. Ο ΕΛΑΣ εξαπέλυσε εναντίον τους επίθεση που κράτησε από τις αρχές Αυγούστου 1943 ως τις αρχές Νοεμβρίου 1943. Ο Καραχάλιος, δεκάδες αξιωματικοί και εκατοντάδες αντάρτες σκοτώθηκαν, ο Γιαννακόπουλος και ο Γεωργίου διέφυγαν, ο Παπαδόγγονας κράτησε — για να κατηγορηθή ότι συνεργάσθηκε με τα Τάγματα Ασφαλείας. Αρκετοί υποχρεώθηκαν να προσχωρήσουν στον ΕΛΑΣ για να σώσουν το κεφάλι τους.

Η Κρήτη είναι η μοναδική περιοχή της χώρας όπου δεν χτύπησε Έλληνες ο ΕΛΑΣ. Ανταρτότοπος από παράδοση το νησί έγγραψε λαμπρές σελίδες εθνικής αντιστάσεως συνενώνοντας όλες τις δυνάμεις κάτω από την ΕΟΚ (Εθνική Οργάνωση Κρήτης) υπό τη στρατιωτική ηγεσία του Μανώλη Μπαντουβά και του Πετρακογιώργη, με την πολιτική καθοδήγηση του Μανώλη Παπαδογιάννη και με την πρωταγωνιστική συμμετοχή του κινηματία στρατηγού Μάντακα και του αριστερού βενιζελικού Ασκούτση. Οι δύο τελευταίοι το 1944 πήγαν στην ηπειρωτική Ελλάδα και πήραν μέρος στην κυβέρνηση του βουνού ΠΕΕΑ. Αυτό δεν σημαίνει ότι απουσίασε το ΕΑΜ. Σημαίνει απλώς ότι δε σημειώθηκαν μετωπικές συγκρούσεις μεταξύ Ελλήνων, αν και τα μεμονωμένα επεισόδια ήταν αναπόφευκτα.

Στην Αθήνα έδρασαν, εκτός από την πρωτοπόρα ηρωική ΠΕΑΝ, αρκετές άλλες αντιστασιακές οργανώσεις που διενεργούσαν κυρίως σαμποτάζ και κατασκοπεία σε βάρος του κατακτητού, ενώ παράλληλα φούντωνε το ΕΑΜ και ο εφεδρικός ΕΛΑΣ. Η ΟΠΛΑ (Λαϊκή Αυτο - άμυνα) υπό τον Πλουμπίδη ήταν το μακρύ χέρι του ΚΚΕ για την εκτέλεση των αντιπάλων. Η ηρωική αγωνίστρια Λέλα Καραγιάννη, με δικό της δίκτυο κατασκοπείας, είναι ο συμβολικότερος τύπος της αντιστασιακής Ελληνίδας. Εκτελέστηκε με φρικτά βασανιστήρια από τους Γερμανούς, που την απείλησαν να σκοτώσουν κάτω απ' τα μάτια της τα παιδιά της αν δεν μιλούσε. Τους απάντησε ότι τα παιδιά της ανήκουν στην Ελλάδα. Εκατοντάδες Έλληνες, πάρα πολλοί του ΕΑΜ, στήθηκαν στον τοίχο και έπεσαν σε μαζικές εκτελέσεις αντιποίνων. Επανειλημμένα ο αδούλωτος Λαός της Αθήνας βγήκε στους δρόμους σε μαχητικές διαδηλώσεις και απεργίες. Το αίμα έτρεχε ποτάμι.

Ένα δράμα που παρέμεινε ανεξιχνίαστο ήταν ο φόνος του Τσιγάντε. Ευπατρίδης, από μεγάλη δημοκρατική και πλούσια οικογένεια ο ταγματάρχης Ιωάννης Τσιγάντες ήταν απότακτος του Κινήματος 1935 μαζί με τον αδελφό του Χριστόδουλο — το Διοικητή του Ιερού Λόχου. Έφτασε το 1942 στην Ελλάδα από την Μέση Ανατολή επικεφαλής της επιχειρήσεως «Μίδας» για να συντονίσει τις δυνάμεις εθνικής αντιστάσεως. Πήρε μέρος σε επανειλημμένες, πλην μάταιες, συνεδριάσεις με το ΕΑΜ - ΚΚΕ που τον Δεκέμβριο 1942 πραγματοποίησε την Πανελλαδική Συνδιάσκεψή του. Στην Αθήνα, για τον ίδιο λόγο, είχε κατέβει και ο σύνδεσμος του Συμμαχικού Στρατηγείου Κρις Γούντχάουζ. Στις 14 Ιανουαρίου 1943 οι Ιταλοί караμπινιέροι, μετά από προδοσία, εισβάλλουν στο κρησφύγετο του Τσιγάντε, που αφού αμύνεται λυσσαλέα σκοτώνοντας τρεις Ιταλούς και αφού κατορθώνει να κάψει όλο το αρχείο του πέφτει με την τελευταία του σφαίρα. Ποιος τον πρόδωσε;

Ο Γιάννης Ιωαννίδης, οργανωτικός γραμματέας της Κ.Ε. του ΚΚΕ, αποκαλύπτει ότι τα κρησφύγετα του Τσιγάντε και του Κρις τα γνώριζε το Κόμμα. Και προσθέτει ότι, όταν επέκειτο η έφοδος των Ιταλών, το ΚΚΕ με εντολή του έσωσε το συνταγματάρχη Κρις, (που ήταν χρήσιμος στον ΕΛΑΣ για τον ανεφοδιασμό). Γιατί όμως δεν έσωσε και τον Τσιγάντε; Άγνωστον!

Εκμυστηρεύεται ο Γιάννης Ιωαννίδης⁹¹:

Ναι, στον Τσιγάντε. Σ' αυτόν πήγε ο Κρις, ο Γούντχάουζ. Αλλά εκεί τους κάναν μπλόκο. Ο Κρις ξέφυγε. Πήγε και τον έσωσε ο Ανδρέας Τζήμας. Ο Τσιγάντες με το μπλόκο σκοτώθηκε. Εμείς είχαμε πληροφορίες ότι θα γίνει μπλόκο στο σπίτι που κρύβεται ο Κρις. Ο Ανδρέας Τζήμας πήγε και τον έσωσε.

Μένει η Ήπειρος με τον ΕΔΕΣ. Ο Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος ιδρύθηκε στην Αθήνα στις 10 Σεπτεμβρίου 1941, δεκαεπτά μέρες πριν από το ΕΑΜ. Αλλά, αντίθετα από το ΕΑΜ που ήταν καθαρά πολιτική οργάνωση με στρατιωτικό βραχίονα της τον ΕΛΑΣ, ο ΕΔΕΣ ήταν ταυτόχρονα πολιτική και στρατιωτική οργάνωση ενιαία. Επίτιμος αρχηγός του ΕΔΕΣ ήταν ο θρυλικός Μαύρος Καβαλάρης Νικόλαος Πλαστήρας, που, μετά το Κίνημα του 1935, ζούσε στην Γαλλία. Από κει είχε στείλει στην Αθήνα ως αντιπρόσωπό του τον Κομνηνό Πυρομάγλου. Αρχηγός και ψυχή του ΕΔΕΣ ήταν ο απότακτος συνταγματάρχης Ναπ. Ζέρβας, δημοκρατικός αξιωματικός πρωταγωνιστής όλων σχεδόν των Κινήματων του Μεσοπολέμου με ταραχώδη βίο. Την άνοιξη του 1942 βγήκε στο βουνό, στην Ήπειρο, συνοδευόμενος από τον Μυριδάκη και λίγους άλλους άνδρες, αλλά γρήγορα σήκωσε αντάρτικο σ' όλη την Ήπειρο, όπου, εκτός από τους κατακτητές, είχε να αντιμετωπίσει και τους Αλβανούς Τσάμηδες που πήραν τα όπλα κατά των Ελλήνων. Τον Νοέμβριο του 1942 πήρε μέρος με τον Άρη Βελουχιώτη στην κοινή

επιχείρηση του Γοργοποτάμου και τόνομά του —πασίγνωστο άλλωστε— αντιλάλησε σ' όλη τη χώρα. Τα ανταρτικά τμήματά του, που απλώθηκαν επίσης σε ένα μέρος της Μακεδονίας, της Θεσσαλίας και της Ανατολικής Στερεάς έφεραν και την ονομασία ΕΟΕΑ (Έθνικαί Ομάδες Ελλήνων Ανταρτών). Συγκέντρωσε πολλούς νέους αξιωματικούς φοιτητές και ιδίως αγρότες.

Η ένοπλη δύναμη τον Ζέρβα αναπτύχθηκε, σε βαθμό να συναγωνίζεται τον ΕΛΑΣ στην Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα, τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία. Ακόμα και μερικοί οπαδοί του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ έκαναν ό,τι μπορούσαν για να μεταπηδήσουν στον ΕΔΕΣ, ώσπου το πράγμα έγινε επικίνδυνο για τη ζωή τους⁹².

Η αντίληψη που επικράτησε στην Αριστερά —και ακόμη υποστηρίζεται ως γεγονός— είναι ότι ο ΕΔΕΣ εξωπλίσθηκε άριστα, εφοδιάσθηκε πλήρως σε ιματισμό και πληρώθηκε σε χρυσές λίρες από τους Άγγλους γιατί ήταν όργανό τους. Η αντίληψη αυτή όμως, κατά την πρώτη φάση του αγώνα τουλάχιστον, αναιρείται από αφήγηση του Ζέρβα την οποία επικαλείται η Αριστερά για να δείξη την άρτια οργάνωση του ΕΛΑΣ. Το καθαράς κομμουνιστικής κατευθύνσεως πολύτομο —και πολύ σημαντικό— έργο Ιστορία της Αντίστασης επικαλείται αυτήν ακριβώς τη μαρτυρία του Ζέρβα, που καταχωρήθηκε πρώτη φορά σε άλλο κομμουνιστικό βιβλίο για τον Άρη Βελουχιώτη. Μετά το Γοργοπόταμο φέρεται να λέει ο Ζέρβας:

Ομολογώ ότι η εμφάνισης των Ελασιτών μου έκαμε μεγάλην εντύπωση. Ήσαν περίφημα ντυμένοι και περίφημα οπλισμένοι. Ιματισμός, υπόδησις, όλα υπήρχαν εις την εντέλειαν.

Οι δικοί μας του ΕΔΕΣ ήταν όλοι οπλισμένοι με ντουφέκια. Αυτόματον όπλον κανένα... Έβλεπες παντελόνια σχισμένα, σακάκια κουρελιασμένα, παπούτσια ξεσχισμένα. Εμέτρησα περίπου 20 αντάρτες που είχαν σαρούνια - προβιές δηλαδή δεμένες με σπάγγους και τριχιές⁹³.

Αυτοί ακριβώς οι άνδρες όμως εκυριάρχησαν στην Ήπειρο και σε μεγάλα τμήματα της υπόλοιπης χώρας. Μετά τον Γοργοπόταμο και μέχρι την Άνοιξη του 1943, οπότε ιδρύθηκε το Γενικό Στρατηγείο του ΕΛΑΣ υπό τον Σαράφη, οι σχέσεις ΕΛΑΣ - ΕΔΕΣ παρέμεναν σε ένα είδος λυκοφιλίας στην Ήπειρο, ενώ στις άλλες περιοχές της χώρας είχε αρχίσει η εξόντωση από τον ΕΛΑΣ, που κορυφώθηκε το φθινόπωρο. Οι Άγγλοι μοιράζανε την εύνοιά τους ανάμεσα στα δύο μεγάλα στρατόπεδα των ανταρτών, αλλά φρόντιζαν περισσότερο να καλοπιάνουν τον ΕΛΑΣ που ήταν και ο ανυπότακτος, αφού καθοδηγούνταν από το ΚΚΕ. Έτσι η εύνοια —και βοήθεια— των Άγγλων έγειρε τελικά υπέρ του ΕΛΑΣ που στο μεταξύ ανδρώνονταν πράγματι εντυπωσιακά. Προσπάθειες των Άγγλων συνδέσμων υπό τον Κρις Γούντχάουζ να συμφιλιώσουν σε κοινό στρατηγείο δράσεως τον ΕΛΑΣ και τον ΕΔΕΣ απέτυχαν λόγω αμοιβαίας καχυποψίας που στην περίπτωση του ΕΛΑΣ μεταβλήθηκε γρήγορα σε λασπολογία και, τελικά, σε ανοικτό πόλεμο κατά του ΕΔΕΣ. Η βασική κατηγορία ήταν ότι ο ΕΔΕΣ, ενώ είχε βγει στο κλαρί με δημοκρατικές περγαμηνές κατά της Δυναστείας, άλλαξε γραμμή πλεύσεως. Πράγματι τον Μάρτιο του 1943 το Βρετανικό υπουργείο Πολέμου ανακοίνωσε επίσημα ότι θα βοηθούσε τις ελληνικές εκείνες ανταρτικές ομάδες που ήσαν πρόθυμες να υποστηρίξουν τον Βασιλέα Γεώργιο Β' της Ελλάδος και την εξόριστη κυβέρνησή του. Στην εντολή αυτή πειθάρχησε ο Ζέρβας με δύο τηλεγραφήματά του. Αυτό είχε ως συνέπεια πρώτον να χαρακτηρισθή προδότης, αγγλόδουλος πράκτορας, φασίστας από το ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, δεύτερον να συσπειρωθούν στις τάξεις του όλοι οι διωκόμενοι άγρια από τον ΕΛΑΣ βασιλόφρονες και τρίτον να προκληθή ρήγμα στην πολιτική κορυφή του ΕΔΕΣ. Τώρα πια υπήρχαν και τα προσχήματα και η συνέπεια του ΕΑΜ προς τον τρίτο ιδρυτικό στόχο του ότι θα συντρίψη με όλα τα μέσα την «αντίδραση». Χαρακτηριστικό

πάντως των πραγματικών δημοκρατικών προθέσεων του Ζέρβα και του ΕΔΕΣ είναι ότι υπήρξε η αιχμή του δόρατος μιας ευρύτερης αντιστασιακής οργανώσεως, που είχε σχεδιασθή και συμφωνηθή, με εντολή του Συμμαχικού Στρατηγείου, απ' όλους τους απότακτους δημοκρατικούς αξιωματικούς. Το σχέδιο αυτό προέβλεπε την ίδρυση Γενικού Στρατηγείου υπό τον έμπιστο των Άγγλων συνταγματάρχη Ευρ. Μπακιρτζή που γι' αυτόν τον λόγο βγήκε στο βουνό με τον συνταγματάρχη Ψαρρό. Επικεφαλής των διαφόρων τομέων του Γενικού Στρατηγείου του Μπακιρτζή ήσαν οι δημοκρατικοί αντιβασιλικοί αξιωματικοί: Δημ. Ψαρρός στην Στερεά, Λέων. Σπαής με Στ. Σαράφη, Τζώτζο, Κωστόπουλο στην Αν. Θεσσαλία, Μάντακας στην Κρήτη, Α. Παπαγεωργίου στην Δ. Θεσσαλία, Παπαχριστοδούλου στην Μακεδονία και Ναπ. Ζέρβας στην Ήπειρο⁹⁴.

Πραγματικά ο Ζέρβας βγήκε στην Ήπειρο, ο Στ. Σαράφης στην Θεσσαλία, ο Ευρ. Μπακιρτζής με τον Δ. Ψαρρό στην Δ. Στερεά και ο Μάντακας κατέβηκε στην ηπειρωτική Ελλάδα απ' την Κρήτη. Τελικά όμως ο Μάντακας και ο Μπακιρτζής προσχώρησαν στον ΕΛΑΣ, ο Δημ. Ψαρρός σφαγιάστηκε από τον ΕΛΑΣ και ο Ναπ. Ζέρβας κράτησε. Το γενικό σχέδιο δεν ολοκληρώθηκε ποτέ.

Ανάμεσα σε πολλές ίντριγκες, αμοιβαίες συμφωνίες που δεν τηρήθηκαν και σε συνεχείς δολοπλοκίες των Άγγλων που έπαιζαν σε δύο ταμπλώ προκειμένου να κερδίσουν το μεγαλύτερο δυνατό όφελος για τις πολεμικές επιχειρήσεις τους, ο ΕΛΑΣ εξαπέλυσε δύο ολόπλευρες μετωπικές επιθέσεις εναντίον του ΕΔΕΣ. Η πρώτη άρχισε στα τέλη του καλοκαιριού του 1943 και κράτησε ως τις αρχές του χειμώνα τον ίδιο χρόνο. Η δεύτερη εξαπολύθηκε πανστρατιά στο τέλος του αγώνα τον Δεκέμβριο του 1944 και πέτυχε να απωθήσει τον Ζέρβα έξω από την Ήπειρο, αλλά κόστισε πανάκριβα στον ΕΛΑΣ που, αντί να ρίξει τις δυνάμεις στην Αθήνα κατά τα Δεκεμβριανά, τις είχε αποσπάσει στα ηπειρωτικά βουνά. Έτσι έχασε την εξουσία που τόσο ποθούσε κατά την απελευθέρωση.

Αμφότερες οι επιθέσεις κατά του Ζέρβα, πέρα από όλα τα προσχήματα ή και τα σοβαρά τους επιχειρήματα, συμπίπτουν με δύο κρίσιμες φάσεις του πολέμου. Το φθινόπωρο του 1943 είχε δημιουργηθή η πεποίθηση ότι επικείται συμμαχική απόβαση στην Ελλάδα, μετά τις νίκες στην Αφρική, και έτσι ο ΕΛΑΣ έσπευσε να εκκαθαρίσει την χώρα από κάθε άλλη δύναμη ώστε να μπορέσει να εγκαθιδρύσει αυτό που το ΚΚΕ διεκήρυξε ως στόχο του από το 1941: την Λαϊκή Δημοκρατία. Η δεύτερη επιχείρηση συνέπεσε με την αποχώρηση των Γερμανών και την απελευθέρωση της χώρας. Έγινε από τον ΕΛΑΣ για τον ίδιο ακριβώς λόγο: την μονοπώληση της εξουσίας. Παράλληλα ο ΕΛΑΣ συνεργαζόμενος στενά με τις κομμουνιστικές αλβανικές δυνάμεις του Εμβέρ Χότζα στα βόρεια σύνορα της Ηπείρου εξώντωσε τους μαχητές του ΜΑΒΗ (Μέτωπον Απελευθερώσεως Βορείου Ηπείρου) που είχε ιδρυθή από τέσσερις βορειοηπειρώτες: τον εκ Χειμάρρας εισαγγελέα Αναστ. Κακαβέτση, τον εκ Τιράνων έμπορο Ηλία Κώστα, τον εκ Κορυτσάς βιομήχανο Γ. Τάσο και τον πρόκριτο του Αργυροκάστρου Βασ. Σαχίνη. Ο τελευταίος, μετά την υποχώρηση του ΕΔΕΣ, συνελήφθη στην Θεσπρωτία από τα κοινά τμήματα ΕΛΑΣ - Αλβανών του Εμβέρ και εσφαγιάσθη με φρικώδη μαρτύρια. Η 9η Μεραρχία του ΕΛΑΣ Ηπείρου συγκρότησε στην Β. Ήπειρο την λεγόμενη «Αντιφασιστική Ομάδα Μειονότητας» υποχρεώνοντας τους Βορειοηπειρώτες να οργανωθούν σε «αντιφασιστικό αγώνα» υπό την ηγεσία Αλβανού καπετάνιου για να επικρατήσουν οι τύρανοι τους!

Η Ελλάς είχε μεταβληθή από τον ΕΛΑΣ σε απέραντο σφαγείο Ελλήνων. Χαρακτηριστική εικόνα της καταστάσεως έδωσε ο Πρωθυπουργός Γεώργιος Α. Παπανδρέου μιλώντας στο Συνέδριο του Λιβάνου στις 17 Μαΐου 1944 ενώπιον των εκπροσώπων του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ⁹⁵:

Κόλασις είναι σήμερον η κατάστασις της Πατρίδος μας. Σφάζουν οι Γερμανοί. Σφάζουν τα Τάγματα Ασφαλείας. Σφάζουν και οι Αντάρται. Σφάζουν και καίουν...

Τι θα απομείνη από την άτυχη αυτήν χώραν;

Η ευθύνη του ΕΑΜ είναι ότι δεν απέβλεψε μόνον εις τον απελευθερωτικόν αγώνα, αλλά ηθέλησε να προετοιμάση την μεταπολεμικήν δυναμικήν του επικράτησιν. Διά τούτο επεδίωξε, πρώτον, την μονοπώλησιν του Εθνικού Αγώνος. Δεν επιτρέπει εις κανένα άλλον να ανέβη εις τα βουνά και να πολεμήσῃ τον Κατακτητήν — εμποδίζει με ποινήν θανάτου τους Έλληνας να εκπληρώσουν το πατριωτικόν των καθήκον...

Παλαιόν παράδειγμα ο παριστάμενος συνταγματάρχης Σαράφης, και πρόσφατον ο απουσιάζων συνταγματάρχης Ψαρρός...

Και επεδίωξε, δεύτερον, την τρομοκράτησιν και την εξόντωσιν των αντιπάλων του. Εταύτισεν εαυτό με το Κράτος. Οι αντίπαλοι του ΕΑΜ εθεωρήθησαν εχθροί της Πατρίδος. Αλλά τούτο ημπορεί να συμβαίη μόνον εις τον Φασισμόν, όπου το κόμμα ταυτίζεται με το Κράτος. Εις τας δημοκρατίας όμως —και ημείς θέλομεν να είμεθα δημοκρατία και αγωνιζόμεθα δι' αυτό— εις τας δημοκρατίας το κόμμα δεν υποτάσσει, αλλ' υποτάσσεται εις το Κράτος. Και ο Στρατός δεν ανήκει εις το κόμμα, αλλά εις το Έθνος.

Με την τρομοκρατικήν αυτήν δράσιν του ΕΑΜ - ΕΑΑΣ εδημιουργήθη, δυστυχώς, το ψυχολογικόν κλίμα το οποίον επέτρεψε εις τους Γερμανούς να επιτύχουν εις το τρίτον έτος της δουλείας ό,τι δεν είχαν κατορθώσει κατά τα δύο πρώτα έτη —την κατασκευήν των Ταγμάτων Ασφαλείας, προορισμός των οποίων είναι ο εμφύλιος πόλεμος...

Τοιουτοτρόπως εδημιουργήθη πλέον ο φαύλος κύκλος, εντός του οποίου δοκιμάζεται ο Λαός μας. Ανταρτικά σώματα, εθνικά οργανώσεις και τάγματα ασφαλείας εξουδετερώνονται αμοιβαίως. Η βοήθεια την οποίαν παρέχουν οι Σύμμαχοι εις τας αγωνιζόμενας ομάδας αποβαίνουν μάταιαι, καθώς επίσης αποβαίνουν μάταιαι και αι ανιστόρητοι θυσίαι του Ελληνικού Λαού. Και μόνον οι Γερμανοί κατορθώνουν να μένουν απερίσπαστοι, καγχάζοντες εις βάρος και των Ελλήνων και των Συμμάχων...

Αυτός είναι ο φαύλος κύκλος από τον οποίον οφείλομεν το ταχύτερον να εξέλθωμεν. Και προς τούτο εις μόνον υπάρχει τρόπος: Η κατάργησις του ταξικού και η δημιουργία Εθνικού Στρατού.

Την εικόνα της ελληνικής τραγωδίας ολοκληρώνει ένας αυτόπτης μάρτυς, ο Παν. Κανελλόπουλος, Αντιπρόεδρος της κυβερνήσεως και υπουργός Εθνικής Αμύνης στην εξόριστη κυβέρνηση του Καΐρου, που το Σεπτέμβριο του 1944 αποβιβάσθηκε με βρετανικό πολεμικό στην Καλαμάτα ως πρώτος υπουργός της Κυβερνήσεως της Απελευθερώσεως για να διαπιστώσῃ ιδίως όμμασι τα ακόλουθα:⁹⁶

Η μεγαλύτερη περιοχή της Ελλάδος —και πριν φύγουν ακόμα οι Γερμανοί— είχε πέσει, με τη βοήθεια των δυτικών συμμάχων (με τα όπλα και το χρήμα τους), στα χέρια του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ, δυο οργανώσεων που τον αποκλειστικό έλεγχο επάνω τους είχε ο κομμουνισμός. Όταν άρχισαν οι Γερμανοί να εκκενώνουν τη νοτιοδυτική Πελοπόννησο, ο ένοπλος ΕΛΑΣ, αντί να

κυνηγήσει τους Γερμανούς που μαζί τους δεν είχε ποτέ συγκρουσθεί στα σοβαρά, μπήκε στις πόλεις που απελευθερώθηκαν αυτόματα με την εκκένωση, και άρχισε τις σφαγές και τα βασανιστήρια. Πάνω από έξι χιλιάδες Έλληνες έχασαν —πολλοί ύστερ' από φριχτά βασανιστήρια— τη ζωή τους τις πρώτες εβδομάδες του Σεπτεμβρίου του 1944.(...)

Η τρομοκρατία, όπου ήταν εγκατεστημένες οι κομμουνιστικές οργανώσεις, ήταν απόλυτη. Οι άνθρωποι χλώμιασαν με την «απελευθέρωση» περισσότερο απ' ό,τι είχαν χλωμιάσει με την κατοχή. Στην Πελοπόννησο —κι ύστερ' από τις 27 Σεπτεμβρίου που σταμάτησαν οι σφαγές και οι εκτελέσεις— εξακολούθησε να επικρατεί ένα καθεστώς ολοκληρωτικής πολιτικής τυραννίας του κομμουνισμού. Όταν, στα μέσα Οκτωβρίου, απελευθερώθηκε η Αθήνα κι έφτασαν μερικές μικρές βρετανικές μονάδες, οι κομμουνιστικές οργανώσεις, παραβιάζοντας τη συμφωνία της Καζέρτας, εγκαταστήσανε κι εκεί, παράλληλα με τη συμβολική Ελληνική Κυβέρνηση που είχε στους κόλπους της και μέλη του κομμουνιστικού κόμματος, μια δική τους μυστική εξουσία, συλλαμβάνανε κι εξαφάνιζαν κόσμο, πολιορκούσαν αδιάκοπα με προκλητικές διαδηλώσεις την Κυβέρνηση, εξόπλιζαν τους ανθρώπους τους και μεταμόρφωσαν σε φρούρια και οπλοστάσια πολλά κτίρια μέσ' στο ίδιο το κέντρο της πρωτεύουσας.

Για τις μάχες που έδωσε ή όχι ο ΕΛΑΣ εναντίον των Γερμανών έχουν γραφή πάρα πολλά. Από τα δεξιά υποβαθμίζεται και εξευτελίζεται τελείως ο αντιστασιακός ρόλος του ΕΛΑΣ που συχνά κατηγορείται για ουσιαστική συνεργασία με τους Γερμανούς με συγκεκριμένα σύμφωνα μη επιθέσεως ιδίως κατά την αποχώρησή τους, ενώ από τα αριστερά ο ρόλος του ΕΛΑΣ μεγιστοποιείται και ήδη εξελίχθηκε σε κατεστημένο θρύλο - ταμπού. Ο συνταγματάρχης Κρις, που παρακολούθησε από κοντά, μέσα από το Γενικό Στρατηγείο, όλη την δράση του ΕΛΑΣ, αναφέρει ότι η δράση του κατά των Γερμανών αποτελούσε «δευτερεύουσα, αν και όχι ασήμαντη, φροντίδα των ηγετών» του ΕΛΑΣ.

Το βέβαιο πάντως είναι ότι ο ΕΛΑΣ έδωσε σημαντικές μάχες με τους Γερμανούς και ότι οπωσδήποτε με μόνη την παρουσία του στα βουνά καθήλωσε σημαντικές γερμανικές δυνάμεις στην Ελλάδα, που αλλιώς θα στέλνονταν στο Μέτωπο. Εξίσου βέβαιο όμως είναι ότι ορισμένα κτυπήματα του ΕΛΑΣ, χωρίς κανένα ουσιαστικό σκοπό και χωρίς να πλήξουν καμιά γερμανική δύναμη πέρα από τον φόνο ενός ή δύο στρατιωτών, προκάλεσαν βιβλική καταστροφή σε βάρος του αμάχου ελληνικού πληθυσμού: η Κλεισούρα, τα Καλάβρυτα και ο Χορτιάτης π.χ. εξωλοθρεύθηκαν τελείως από τα Ες - Ες σε αντίποινα —γνωστά εκ των προτέρων στον ΕΛΑΣ— για ορισμένες «μικροαμυχές» των Ελασιτών σε βάρος μεμονωμένων Γερμανών. Βέβαια τούτο οφείλεται σε ανήκουστη θηριωδία των κατακτητών, αλλά η θηριωδία βρισκονταν στον κανόνα του παιχνιδιού και ο κανόνας αυτός δεν ελήφθη υπ' όψη από τον ΕΛΑΣ που έτσι —εξ αντικειμένου— επενήργησε ως «προβοκάτορας» των ναζί εναντίον των αμάχων Ελλήνων.

Για τη δράση εντούτοις του ΕΛΑΣ εναντίον των Γερμανών υπάρχει μια μαρτυρία μη επιδεχομένη καμιά αμφισβήτηση. Προέρχεται από τον στρατιωτικό εγκέφαλο του ΚΚΕ, τον Θόδωρο Μακρίδη (Εκτορα), που, πολλά χρόνια μετά την Κατοχή και τον ανταρτοπόλεμο, δηλώνει⁹⁷:

Εγώ αναφέρομαι στο γεγονός ότι οι Γερμανοί που υποχωρούσαν, είχαν κυκλωθεί εκεί στη Μακεδονία και μπορούσαν να εξοντωθούν. Και η εξόντωση των Γερμανών θα μας έδινε 40 -

50 κανόνια, και τόσα κανόνια μπορούσαμε να κυριεύσουμε, και να αναπτύξουμε ανάλογα τη μαχητική ικανότητα και αριθμητική δύναμη της ΟΜΜ (Ομάδας Μεραρχιών Μακεδονίας) και του ΕΛΑΣ γενικά. Αλλά ο Μάρκος και ο Μπακιρτζής προτίμησαν να τρέξουν στη Θεσσαλονίκη, που μπορούσαν να την έχουν οποιαδήποτε στιγμή στα χέρια τους, αντί να εξοντώσουν τις κυκλωμένες γερμανικές δυνάμεις στην περιοχή τους.

Γεγονός αναμφισβήτητο παραμένει ότι πράγματι ο ΕΛΑΣ δεν πολέμησε κατά την υποχώρηση τους Γερμανούς το 1944. Διότι πρώτον πολέμωσε τους Έλληνες και δεύτερον διευκόλυνε με κάθε μέσο τους κατακτητές να αδειάσουν μια ώρα νωρίτερα τον τόπο για να τον καταλάβει ο ΕΛΑΣ. Από στενά πολιτική άποψη το ΚΚΕ ενήργησε σωστά. Ο στόχος του δεν ήταν ποτέ οι Γερμανοί ούτε η αποτελεσματική βοήθεια προς τους μαχόμενους Συμμάχους. Στόχος του ήταν και παρέμεινε μέχρι τέλους η κατάληψη της εξουσίας, μέσω των ελεγχόμενων από το ΚΚΕ μονοπωλιακών αντιστασιακών δυνάμεων, και η εγκαθίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας στην Ελλάδα.

Το βαρύτερο πλήγμα εναντίον της Ελλάδος, που εξεπροσωπείτο στους Συμμάχους (Άγγλους, Σοβιετικούς και Αμερικανούς) από την εξόριστη κυβέρνηση του Καΐρου, το κατάφερε στην Μέση Ανατολή το ΚΚΕ, που εξάρθρωσε τον εκεί νικηφόρο Ελληνικό Στρατό και διέλυσε το σύνολο του Πολεμικού Στόλου. Έτσι έκαψε όλες τις δάφνες της Νίκης και όλα τα διπλωματικά χαρτιά στα χέρια της ελληνικής κυβέρνησεως. Όπως ελέχθη χαρακτηριστικά, την στιγμή που οι νικηταί Σύμμαχοι αναδιένεμαν τον κόσμο, το ΚΚΕ «έθραυσε την σπάθην της Ελλάδος».

Ο Πρωθυπουργός της Απελευθερώσεως Γεώργιος Α. Παπανδρέου, μιλώντας τον Μάιο του 1944 στο Συνέδριο του Λιβάνου μετά το στασιαστικό κίνημα των κομμουνιστών στο Στρατό και στον Πολεμικό Στόλο της Μέσης Ανατολής, κατήγγελλε⁹⁸:

Η εγκληματική στάσις έβλαψε τον συμμαχικό αγώνα, εξυπηρέτησε τον εχθρόν και ετραυμάτισε βαρύτατα την τιμή της Ελλάδος.

Μετά την Μάχη της Κρήτης ο Βασιλεύς Γεώργιος Β' και η ακέφαλη ελληνική κυβέρνηση απεχώρησαν στην Αίγυπτο επικεφαλής ολοκλήρου του Πολεμικού Στόλου, ισχυρών μονάδων του Στρατού και της μικρής τότε Αεροπορίας. Η Αίγυπτος, υπό βρεταννική επικυριαρχία, κινδύνευε από την προέλαση του στρατάρχου Ρόμμελ που έφθασε στα πρόθυρα της Αλεξανδρείας. Οι ελληνικές δυνάμεις ερρίφθησαν στον αγώνα και συνεχώς ενισχύονταν με την προσέλευση νέων εθελοντών αξιωματικών και ιδιωτών από την υπόδουλη Πατρίδα. Έτσι η Ελλάς συνέχιζε να είναι παρούσα στο ιστορικό γίνεσθαι ώστε να προστατεύη από τις ραγδαίες ανακατατάξεις τα συμφέροντά της, να θέτη τις εθνικές διεκδικήσεις της για την ώρα της Νίκης και να αποκρούη τις δολιότητες των ουδετέρων Τούρκων που παζάρευαν την έξοδό τους στον Πόλεμο με αντάλλαγμα τα ελληνικά νησιά του Αιγαίου, την ιταλοκρατούμενη Δωδεκάνησο και την Δυτική Θράκη μέχρι και Θεσσαλονίκης - εναλλάξ. Η Ελληνική Ταξιαρχία είχε πολεμήσει γενναία στην κρίσιμη μάχη του Ελ Αλαμίν που έκρινε την τύχη του Πολέμου στην Βόρειο Αφρική. Αλλά το ΚΚΕ είχε ήδη διεισδύσει. Τον Μάρτιο του 1943, λίγους μήνες μετά την νίκη του Ελ Αλαμίν, ξεσπάει το πρώτο εαμικό κίνημα με στόχο τον Βασιλέα, την σύνθεση της εξόριστης κυβέρνησεως και τους βασιλόφρονες αξιωματικούς. Ο Ελληνικός Στρατός διαλύεται, στρατιώτες στην Παλαιστίνη μέσα σε νοσοκομείο πετούν τα μαξιλάρια κατάμουτρα στον Αντιπρόεδρο της κυβερνήσεως και υπουργό Εθνικής Αμύνης Παν. Κανελλόπουλο, τον φτύνουν, τον βρίζουν και τελικά τον απειλούν με μαχαίρωμα. Περιγράφει ο ίδιος τα παθήματά του στο Ημερολόγιό του. Οι ελληνικές δυνάμεις τίθενται εκτός αγώνα από το Συμμαχικό Στρατηγείο.

Και, τότε, επεμβαίνει ένας δημοκράτης αξιωματικός, απότακτος του 1935, ο Χριστόδουλος Τσιγάντες που μέσα σε ελάχιστο χρόνο δημιουργεί τον περίφημο Ιερό Λόχο στον οποίο κατατάσσονται ως απλοί οπλίτες πολλοί αξιωματικοί που έμειναν χωρίς μονάδες πια. Ο Θρασύβουλος Τσακαλώτος κρατάει γερά το Κέντρο Εκπαιδύσεως Ισμαηλίας. Αλλά το καλοκαίρι του 1943, μετά την στάση, εγκαθίσταται στο Κάιρο η Κεντρική Καθοδηγητική Επιτροπή του κομμουνιστικού κόμματος, που επεκτείνει ραγδαία την διάβρωση των Ενόπλων Δυνάμεων στην ξηρά, στην θάλασσα και στον αέρα. Η προπαρασκευή του Κινήματος στην Μέση Ανατολή συνέπεσε με την δημιουργία της κυβερνήσεως του βουνού ΠΕΕΑ του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ και με την εξαπόλυση ολόπλευρου πολέμου από τις δυνάμεις του ΕΛΑΣ εναντίον του ΕΔΕΣ στην Ήπειρο και όλων ανεξαιρέτως των ανεξαρτήτων ανταρτικών ομάδων σε όλη τη χώρα.

Η κατάσταση παρέμεινε ρευστή επί μήνες. Στις 25 Μαρτίου 1944 τα στρατεύματα παρήλασαν στο Κάιρο με υψωμένες τις αριστερές γροθιές των στρατιωτών, με εμπυσμους, προπηλακισμούς και συλλήψεις αξιωματικών. Οι Έλληνες στρατιώτες και ναύτες απαιτούσαν την παραίτηση του Βασιλέως και της κυβερνήσεως Τσουδερού, την διάλυση της... Βουλής των λόρδων και την απόδοση της ελευθερίας στους φελάχους της Αιγύπτου. Ήταν το προοίμιο. Στις 28 Μαρτίου 1944 μια επιτροπή από 14 αξιωματικούς παρουσιάσθηκε στην εξόριστη κυβέρνηση και απήτησε να γίνουν αμέσως δεκτά όλα τα αιτήματά της. Στις 3 Απριλίου 1944 το Κίνημα εξεργάγη ταυτόχρονα παντού όπου υπήρχαν ελληνικές μονάδες Στρατού, Ναυτικού και Αεροπορίας. Ο Θρυλικός «Αβέρωφ» κατέβασε την γαλανόλευκη και ύψωσε στο κατάρτι του την Κόκκινη Σημαία, τον ακολούθησαν όλα τα ένδοξα πολεμικά σκάφη όπως το αντιτορπιλικό «Κουντουριώτης» και το θρυλικό υποβρύχιο «Παπανικολής». Όλες οι μονάδες του Πολεμικού Στόλου είχαν καταληφθή από ναύτες, που πετούσαν τους αξιωματικούς στην θάλασσα, στο Πορτ Σάιντ και στην Αλεξάνδρεια. Περίπολοι συνελάμβαναν στους δρόμους τους αξιωματικούς. Στους στρατώνες είχε καταργηθή και τυπικά η ιεραρχία κι ανέλαβαν επιτροπές. Η κορβέττα «Αποστόλης» αρνήθηκε να συνοδεύση συμμαχική νηοπομπή με αποτέλεσμα να βυθισθή αμερικανικό οπλιταγωγό. Η Ελληνική Ταξιαρχία απειλούσε να βαδίση κατά του Καΐρου. Και, τότε, επενέβησαν οι Αγγλοι. Ο ναύαρχος Κάννινγκαμ έστειλε τηλεσίγραφο απειλώντας ότι θα βυθίση τον «Αβέρωφ» και όλα τα πλοία του Στόλου. Ο Βασιλεύς Γεώργιος Β' έφθανε από το Λονδίνο στο Κάιρο και ώρκιζε Πρωθυπουργό τον Σοφοκλή Βενιζέλο, ενώ έδιδε πλήρεις εξουσίες στον ναύαρχο Πέτρο Βούλγαρη.

Την νύκτα της 22ας προς την 23η Απριλίου 1944 ο ναύαρχος Βούλγαρης διέταξε την κατάληψη των πολεμικών πλοίων. Ομάδα υπό τον αντιπλοίαρχο Ι. Τούμπα, με 84 αξιωματικούς και άνδρες εφώρμησε και πήδησε στα κρίσιμα πλοία. Συνέλαβε την Κεντρική Καθοδηγητική Επιτροπή και κατέλαβε τα πλοία «Αποστόλης», «Σαχτούρης» και «Ιέραξ». Ο ναύαρχος ύψωσε επί του «Σαχτούρη» το σήμα του. Το ένα μετά το άλλο τα λοιπά πλοία παραδόθηκαν στο λιμάνι της Αλεξανδρείας: «Ήφαιστος», «Κρήτη», 11 ναρκαλιευτικά, η «Ιωνία» και ο «Αδρίας». Στο Πορτ Σάιντ παρεδόθησαν στον πλοίαρχο Τσαγκάρη όλα τα πλοία: «Αβέρωφ», «Αετός», «Πάνθηρ», «Κουντουριώτης», «Ασπίς», «Σφενδόνη» και το υποβρύχιο «Παπανικολής».

Στον Στρατό ξηράς και στην Αεροπορία επενέβησαν αγγλικές δυνάμεις, που συνέλαβαν πολλές εκατοντάδες στασιαστών και τους «έκλεισαν στα σύρματα» —σε ειδικά στρατόπεδα. Μόνον στις αρχές Ιουνίου 1944 τα πλοία άρχισαν να εισέρχονται σταδιακά στον αγώνα. Επίλεκτες δυνάμεις του Στρατού, όπως ο Ιερός Λόχος και η Ταξιαρχία Ρίμινι ερρίφθησαν πάλι στον Πόλεμο. Το ΚΚΕ απέτυχε να καταλάβη τις Ένοπλες Δυνάμεις της Μέσης Ανατολής αλλά επέτυχε να θραύση την λόγχη τους, να καταστρέψη τις πολεμικές δάφνες τους και να καταστήση αναξιόπιστο τον ελληνικό παράγοντα— την Ελλάδα που μόνη αυτή σε όλη την Ευρώπη είχε

διεξαγάγει νικηφόρο αγώνα κατά του Άξονος και είχε συμβάλει όσο καμμιά ανάλογη ευρωπαϊκή χώρα στη Νίκη. Αλλά η τραγωδία της Ελλάδος δεν είχε λήξει. Αντίθετα, τώρα μόλις άρχιζε.

Ο ένοπλος αγώνας για την Λαϊκή Δημοκρατία

ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ του 1944 οι Γερμανοί κατακτητάι αρχίζουν να αποσύρονται από την κατεχομένη Ελλάδα, κάτω από τα συντριπτικά πλήγματα των Συμμάχων σε όλα τα Μέτωπα. Στην Βόρειο Αφρική, με την μάχη του Ελ Αλαμείν το φθινόπωρο του 1942, το Μέτωπο έχει ανατραπή από τους Βρεταννούς και οι δυνάμεις του Άξονος υπό τον στρατάρχη Ρόμμελ και τον Ιταλό στρατάρχη Γκρατσιάνι εξουδετερώνονται πλήρως ενώ στις βορειοδυτικές ακτές της Αφρικής αποβιβάζονται αργότερα και αμερικανικές δυνάμεις. Στο Ανατολικό Μέτωπο, τον χειμώνα του 1943, η γιγαντιαία μάχη του Στάλινγκραντ και, στο βορρά, η ηρωική αντίσταση του Λένινγκραντ, έχουν ανακόψει την προέλαση των γερμανικών στρατευμάτων τα οποία καταστρέφονται, υπό τον στρατάρχη φον Πάουλους, στο Στάλινγκραντ. Ένα πελώριο κύμα σοβιετικών Στρατιών ενισχυμένων με άφθονο αμερικανικό πολεμικό υλικό ξεχύνεται προς την Δύση σαρώνοντας την γερμανική άμυνα. Ο Κόκκινος Στρατός εισέρχεται τον Αύγουστο του 1943 στην Ρουμανία και εκπορθεί τις πύλες της Βαλκανικής. Η Μεσόγειος είναι ήδη βρεταννική θάλασσα μετά την καταστροφή του ισχυρού ιταλικού στόλου στον Τάραντα. Η Ιταλία συνθηκολογεί στις 3 Σεπτεμβρίου 1943, με την ανατροπή του Μπενίτο Μουσσολίνι, και αγγλο - αμερικανικά στρατεύματα με ελληνικές δυνάμεις της Μέσης Ανατολής αποβιβάζονται στην Σικελία και στην Κάτω Ιταλία. Το καλοκαίρι του 1944 ισχυρότατες αμερικανικές δυνάμεις με μάζες τεθωρακισμένων και πολεμικών αεροπλάνων σε συνεργασία με τους Βρεταννούς πραγματοποιούν την τρομακτική απόβαση και προελαύνουν ακάθεκτες από τις ακτές του Ατλαντικού προς την καρδιά του Γ' Ράιχ.

Στο μεταξύ το ΚΚΕ, διά του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, μετέχει στην εξόριστη κυβέρνηση του Καΐρου με Πρωθυπουργό τον Γεώργιο Παπανδρέου, μετά το Συνέδριο του Λιβάνου τον Μάιο του 1944, και εντάσσει τον ΕΛΑΣ υπό το Συμμαχικό Στρατηγείο Μέσης Ανατολής, που διοικούν οι Άγγλοι με τον στρατηγό Ουίλσον. Αργότερα, με την Συμφωνία της Καζέρτας, ο ΕΛΑΣ αναγνωρίζει ως ανώτατο στρατιωτικό διοικητή του τον Άγγλο στρατηγό Σκόμπυ υπό τον οποίο υπάγονται και όλες οι άλλες ελληνικές δυνάμεις (ο ΕΔΕΣ και ο τακτικός Ελληνικός Στρατός της Μέσης Ανατολής που μάχεται και θριαμβεύει στο Ρίμινι και στο Μόντε Κασσίνο της Ιταλίας εναντίον των γερμανικών στρατευμάτων).

Έχει σημάνει η άγια ώρα της εθνικής απελευθέρωσης. Η Ελλάδα είναι όμως βυθισμένη στο αίμα, που έχυσαν οι κατακτητές αλλά και που έχυσε αφθονότερο ο ΕΛΑΣ επιτιθέμενος εναντίον όλων των άλλων ελληνικών δυνάμεων Εθνικής Αντιστάσεως.

Έτσι η ώρα της απελευθέρωσης σημαίνει την απαρχή μιας νέας —της φοβερώτερης— ελληνικής τραγωδίας. Το ΚΚΕ, πανίσχυρο πλέον με τον κυρίαρχο ΕΛΑΣ και το ΕΑΜ, ελέγχει όλη περίπου την χώρα την οποία ανακαταλαμβάνει ακολουθώντας τους αποσυρόμενους Γερμανούς, τους οποίους δεν μάχεται — όπως ήδη μαρτυρεί ο στρατιωτικός εγκέφαλος του ΚΚΕ Θόδωρος Μακρίδης. Για το ΚΚΕ και τον ΕΛΑΣ έφτασε η στιγμή για να γκαθιδρυθή η Λαϊκή Δημοκρατία στην Ελλάδα, όπως ήδη συμβαίνει σε όλες τις βόρειες βαλκανικές χώρες, όπου ο Τίτο ελέγχει την Γιουγκοσλαβία, ο Εμβέρ Χότζα την Αλβανία, ο Γκεωργίου Ντεζ την Ρουμανία, ο Γκεώργκι Δημητρώφ την Βουλγαρία. Οι δύο τελευταίες χώρες είναι σύμμαχοι του Άξονος μέχρι την συντριβή του, αλλά στις 23 Αύγουστου 1944 ένα παλατιανό πραξικόπημα οργανωμένο από τον Βασιλιά της Ρουμανίας ανατρέπει την φασιστική κυβέρνηση Αντωνέσκου, αλλάζει πολεμικό στρατόπεδο και εγκαθιστά το Λαϊκό Μέτωπο στην εξουσία. Το ίδιο ακριβώς πράττει και η Βουλγαρία.

Η ηγεσία του ΚΚΕ, που ελέγχει απόλυτα και κατευθύνει τον ΕΛΑΣ, το ΕΑΜ, την ΟΠΛΑ, την ΕΠΟΝ, την Εθνική Αλληλεγγύη και κάθε άλλη μετωπική οργάνωση, εκτιμά ότι ολοκληρώνονται οι στόχοι, που είχε θέσει από τον Σεπτέμβριο ήδη του 1941 όταν ίδρυε το ΕΑΜ. Καταστατικός στόχος του ΕΑΜ, όπως αναφέρει η Ιδρυτική Διακήρυξή του της 2ης Σεπτεμβρίου 1942, είναι ως γνωστόν⁹⁹:

Η κατοχύρωση των κυριαρχικών τούτου δικαιώματος του Ελληνικού Λαού όπως αποφανθή περί τον τρόπον της διακυβερνήσεώς του, από πάσαν αντιδραστικήν απόπειραν (...) και η εκμηδένισις δι' όλων των μέσων του ΕΑΜ και των οργάνων, που το αποτελούν, πάσης τοιαύτης αποπείρας.

Επίσης γνωστό είναι ότι η 8η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ, που συνήλθε στην Αθήνα στο πρώτο δεκαήμερο του Ιανουαρίου 1942, διεκήρυξε ότι¹⁰⁰:

Το Κόμμα μας σχετικά με το εσωτερικό καθεστώς, που πρέπει να επικρατήσει ύστερα απ' την απελευθέρωση της χώρας από τους κατακτητές, αγωνίζεται για την εγκαθίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας.

Στις 2 Ιουνίου 1943, όταν πλέον το ΚΚΕ είχε ιδρύσει το Γενικό Στρατηγείο του ΕΛΑΣ που αναπτύσσονταν ρωμαλέα, η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ με απόφασή της στην οποία αναγγέλλει την διάλυση της 3ης Κομμουνιστικής Διεθνούς από τον Στάλιν —για να κοιμίση τους φόβους των Συμμάχων όσον αφορά το μεταπελευθερωτικό καθεστώς των απελευθερουμένων ευρωπαϊκών χωρών— αναγγέλλει ότι¹⁰¹:

Επισφράγιση αυτής της δράσης και ωριμότητας (του ΚΚΕ) είναι η επεξεργασία του προγράμματος της εθνικής απελευθέρωσης και της Λαϊκής Δημοκρατίας, που συμπληρώθηκε τελευταία.

Στην ίδια ακριβώς απόφαση της η Κ.Ε. του ΚΚΕ περιγράφει, αμέσως παρακάτω, ποιο ακριβώς είναι το «στάδιο δράσης και ωριμότητάς του»¹⁰²:

Η πολιτική του (του ΚΚΕ) της συνένωσης όλων των εθνικών δυνάμεων στις γραμμές του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου, οι λαμπροί παλλαϊκοί αγώνες του ΕΑΜ, η πρωτοβουλία και η αυτοθυσία του (του ΚΚΕ) στην οργάνωση του ανταρτοπολέμου και του Ελληνικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού (ΕΛΑΣ) αποτελούν απaráγραπτους τίτλους τιμής για το ΚΚΕ.

Αυτό το επεξεργασμένο «πρόγραμμα της εθνικής απελευθέρωσης και της Λαϊκής Δημοκρατίας» δημοσιεύθηκε στα κομματικά έντυπα καθοδήγησης κατά τους πρώτους μήνες του 1943 και βρίσκεται δημοσιευμένο στην εφημερίδα «Κόκκινη Σημαία», όργανο του Θεσσαλικού Γραφείου του ΚΚΕ με ημερομηνία Γενάρης - Απρίλης 1943. Κυκλοφόρησε επίσης στις τάξεις του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ σε χωριστό βιβλιαράκι — κομματική μπροσούρα κάτω από τον τίτλο «Λαοκρατία και σοσιαλισμός — Προγραμματική Διακήρυξη του ΚΚΕ»¹⁰¹. Καλύπτει 33 σελίδες βιβλίου σε μεσαίο σχήμα, από τις οποίες οι 12 τελευταίες σελίδες καλύπτουν το θέμα «Εθνική απελευθέρωση και Λαϊκή Δημοκρατία» και «Το πρόγραμμα της Λαϊκής Δημοκρατίας».

Ως πρόλογος της κομματικής αυτής μπροσούρας, που διανεμήθηκε σε όλα τα στελέχη του ΕΑΜ

- ΕΛΑΣ με την Προγραμματική Διακήρυξη του ΚΚΕ, αναφέρονται τα ακόλουθα¹⁰³: Το βιβλιάρaki τούτου απαντάει στα ακόλουθα ερωτήματα: *Ανταποκρίνονται στην ελληνική πραγματικότητα, τα διάφορα σοσιαλιστικά κηρύγματα, που ακούμε τελευταία; Σε ποιο στάδιο εξέλιξης βρίσκεται η Ελλάδα, ποια τα αίτια της εθνικής μας καθυστέρησης και της τελευταίας καταστροφής; Ποιος ο δρόμος της εθνικής απελευθέρωσης και της κοινωνικής αναδημιουργίας μας;*

Ο αναγνώστης μαθαίνει το πρόγραμμα της εθνικής απελευθέρωσης και το μεταπολεμικό πρόγραμμα της Λαϊκής Δημοκρατίας, που έχει για σημαία του το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας.

Η πολιτική ανάλυση του ΚΚΕ για την πολιτικό -οικονομική και κοινωνική κατάσταση της Ελλάδος καθώς επίσης και το περιεχόμενο και το πρόγραμμα της Λαϊκής Δημοκρατίας ταυτίζονται εκπληκτικά μετά 41 χρόνια με την πολιτική εκτίμηση και το πρόγραμμα κυβερνητικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ με εξαίρεση δυο μόνον γραμμές: «δίνεται πλέρια πολιτική, οικονομική και πνευματική ισοτιμία στις εθνικές μειονότητες» καθώς επίσης και το γεγονός ότι ως σοσιαλιστικό μοντέλο επιλέγεται από το ΚΚΕ το σοβιετικό. Ακόμη και ο όρος «κοινωνικοποίηση» είναι ταυτόσημος.

Στην παραπάνω προγραμματική του διακήρυξη το ΚΚΕ καταγγέλλει ως απάτη του καπιταλισμού όλα τα άλλα σοσιαλιστικά κινήματα —όπως άλλωστε πράττει και το ΠΑΣΟΚ— και προαναγγέλλει την θύελλα που επρόκειτο να εξαπολύσει:

Το μεταπολεμικό βαρόμετρο προμηνύει σοσιαλιστική θύελλα. Όλοι το λοιπόν οι κομματάρχες караβοκυραίοι βιάζονται ν' αρματώσουν τα καράβια τους με «σοσιαλιστικά» ξάρτια, για ν' αρμενίσουν αμέριμνα στο πέλαγος των αυριανών αλλαγών. Καμώνονται πως δε βλέπουν ότι τα καράβια τους σάπισαν απ' την πολυκαιρία στα βαλτονέρια του κεφαλαιοκρατισμού και τα «σοσιαλιστικά» πασαλείμματα και σινιάλα που μπαίνουν σ' ενέργεια, είναι ανίσχυρα πια να τα βγάλουν στη μεγάλη θάλασσα.

Άδικα πελαγοδρομούν.

Αν ξεμακρύνουμε από τις διάφορες ονομασίες και ποικιλίες των «σοσιαλιστικών» προγραμμάτων και κινήματων και βαθύνουμε στο πραγματικό νόημά τους θα δούμε πως όλα τούτα συνοψίζονται σ' ένα βασικό πρόβλημα: καπιταλισμός ή σοσιαλισμός. Κι ενώ οι κομμουνιστές έχοντας και το εμπραχτο παράδειγμα της ανοικοδόμησης του σοσιαλισμού στη Σοβιετική Ένωση πιστεύουν στον αληθινό σοσιαλισμό, όλα τα άλλα «σοσιαλιστικά» κηρύγματα δεν είναι παρά εξαπάτηση των λαϊκών μαζών. Κι όταν ακόμα δε φανερώνουν τέτοια πρόθεση βοηθάν ουσιαστικά με τις συγχύσεις τους αυτό το σκοπό¹⁰⁴.

Η Λαϊκή Δημοκρατία ένα εχθρό μόνο έχει: την αντιδραστική εκμεταλλεύτρα μεγάλη κεφαλαιοκρατία, που δεν θέλει να ξεσκλαβωθεί ο τόπος και ο λαός μας, που προσανατολίζεται και πάλι σε αντιδραστικές, πισωδρομικές λύσεις μ' οποιαδήποτε πολιτική μάσκα, που όλες έχουν μέσα τους το σπέρμα νέων φασιστικών δικτατοριών.

Επομένως στην πάλη του για τη Λαϊκή Δημοκρατία ο λαός μας θάχει να συντρίψει κάθε λογής αντίδραση και αντίσταση των εκμεταλλευτικών ολιγαρχιών και των βοηθών και πρακτόρων τους, που θα θελήσουν ν' αναστηλώσουν και να κρατήσουν τ' αντιλαϊκά τους

προνόμια και θεσμούς. Όμως ο λαός μας με πρωτοπόρα φάλαγγα την εργατική τάξη, συσσωματωμένος με όλες τις οργανώσεις και κόμματ'ο του σε μια ακατάλυτη λαοκρατική συμμαχία — το Μέτωπο της Λαϊκής Δημοκρατίας, έχει όλη τη δύναμη και τα μέσα να επιβάλει το πρόγραμμα της Λαϊκής Δημοκρατίας.

Στον αγώνα για την επικράτηση της Λαϊκής Δημοκρατίας συνεργάζεται, συμμαχεί κι ενώνει τις δυνάμεις του με κάθε κόμμα και οργάνωση, που παραδέχεται το πρόγραμμα της Λαϊκής Δημοκρατίας¹⁰⁵.

Υστερ' από 25χρονους λαμπρούς αγώνες το ΚΚΕ ορθώνεται σήμερα, όχι μόνο πολιτική δύναμη πρώτης γραμμής, παρά και κρατάει και την ιδεολογική θεωρητική υπεροχή σ' όλα τ' άλλα κόμματα για τη βαθιά κατανόηση των προβλημάτων του τόπου και το φωτεινό δρόμο, που δείχνει στη λύση τους¹⁰⁶.

Στον αγώνα τούτο για την εθνική απελευθέρωση το ΚΚΕ συμμαχεί με κάθε εθνική δύναμη, που είναι σύμφωνη με τους πιο πάνω σκοπούς (της Λαϊκής Δημοκρατίας). Έτσι συγκρότησε μαζί με άλλα εθνικά κόμματα και οργανώσεις το δοκιμασμένο πια σε λαμπρούς λαϊκούς αγώνες Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο (ΕΑΜ), συγκρότησε μαζί τους τον Ελληνικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό (ΕΛΑΣ) και παλεύει μαζί τους σε πολιτείες και βουνά¹⁰⁷.

Απ' όσα είδαμε δεν είναι παραδοξολογία να πούμε πως η Ελλάδα έπαθε περισσότερο από τη στρεβλή, ελαττωματική κεφαλαιοκρατική ανάπτυξη παρά από την πληθωρική κεφαλαιοκρατική εξέλιξή της.

Ζωτικά αστικο-δημοκρατικά προβλήματα μένουν άλυτα εδώ και δεκαετίες και περιμένουν τη λύση τους. Προς τι λοιπόν τα κηρύγματα της άμεσης επιβολής του «σοσιαλισμού». Τα κηρύγματα αυτά έχουν ένα μόνο σκοπό: με σοσιαλιστική δημαγωγία από τα πάνω ν' αποσοβήσουν τη σοσιαλιστική επανάσταση από τα κάτω. Μα στην Ελλάδα άμεσα η επανάσταση βάζει πριν από τα σοσιαλιστικά, άλλα, αστικό -δημοκρατικά καθήκοντα, η τέτοια ψευδοσοσιαλιστική προπαγάνδα έχει σκοπό ακριβώς να ματαιώσει κάθε λαοκρατική λύση των άμεσων παλλαϊκών ζητημάτων, λύση ζωτική για να περάσουμε στο σοσιαλισμό. Για ν' αποτρέψουν λοιπόν το λαό από τη λαϊκή δημοκρατική επανάσταση φωνάζουν υποκριτικά: «Ζήτη ο σοσιαλισμός!». Εδώ είναι όλο το μυστικό! Ώστε όλη αυτή η «σοσιαλιστική» φλυαρία θέλει ν' αποσπάσει την προσοχή του λαού από την πάλη για την εθνική του λευτεριά. Να ματαιώσει τη λαοκρατική επανάσταση, να διασπάσει τη συμμαχία εργατών - αγροτών, συνεπώς θα θάψει και την ίδια την υπόθεση του αληθινού σοσιαλισμού.

Μα ο «σοσιαλιστικός» αυτός «δούρειος ίππος» δεν είναι πια τόσο απλό πράγμα να ξεγελάσει το λαό μας. Μπροστά του ορθώνονται ρωμαλέο και λαγαρό το πρόγραμμα του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας, που με γνώση των προβλημάτων της φωτίζει το δρόμο του ελληνικού λαού, το μοναδικό που οδηγεί στην απολύτρωσή του από κάθε σκλαβιά.

Ένας «γόρδιος δεσμός» από άλυτα παλιά προβλήματα και καημούς, συμπλεγμένα με καινούργια συμφέροντα και λαχτάρες περιμένει το νέο Μεγαλέξανδρο που με τη σπάθα του θα τον κόψει αποφασιστικά. Ο νέος αυτός ήρωας θάναί ο ίδιος ο εργαζόμενος λαός με

πρωτοπορία την πιο προοδευτική τάξη της κοινωνίας, την εργατική και σπάθα του θάναι η λαϊκή επανάσταση¹⁰⁸.

Η «σπάθα» υπήρχε: ήταν ο ΕΛΑΣ. Ο «νέος Μεγαλέξανδρος», επίσης: ήταν το ΚΚΕ, η «πρωτοπορία της εργατικής τάξης». Απέμενε η «λαϊκή επανάσταση» για να κόψη τον Γόρδιο Δεσμό. Η «λαϊκή επανάσταση» εξερράγη στις 3 Δεκεμβρίου 1944 με την ολομέτωπη επίθεση του ΕΛΑΣ μέσα στην απελευθερωμένη ήδη Αθήνα. Και, μετά την ήττα της στα Δεκεμβριανά, επέπρωτο να επαναληφθή εν ψυχρώ από το ΚΚΕ από την άνοιξη του 1946 μέχρι τον Αύγουστο του 1949 με τον «τρίτο γύρο» της, την δράση του «Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας». Η Ελλάς βυθίσθηκε σε μιαν ανείπωτη τραγωδία, που οι πληγές της δεν έκλεισαν μετά τριανταπέντε χρόνια — το 1984. Αντίθετα, ξανανοιγουν με τον «ρεβανσισμό» της Αριστεράς— το δέκατο θανάσιμο αμάρτημα του ΚΚΕ— που βρίσκεται με το ΠΑΣΟΚ νόμιμα στην εξουσία από τις εκλογές της 18 Οκτωβρίου 1981.

Η αιματηρή προσπάθεια του ΚΚΕ να ανέλθη στην εξουσία μέσα από ένα Λαϊκό Μέτωπο και να επιβάλει με τα όπλα την Λαϊκή Δημοκρατία, χωρίζεται από το ίδιο το Κόμμα σε τρεις «γύρους».

Ο «πρώτος γύρος» αρχίζει με την εμφάνιση του ΕΛΑΣ και λήγει τον Δεκέμβριο του 1944. Κατά την διάρκειά του εξοντώνονται μεθοδικά, αλλά αμειλικτα, όλες οι άλλες αντιστασιακές οργανώσεις και εξαπολύεται κύμα τρομοκρατίας στον πληθυσμό. Η φάση αυτή εξετάσθηκε ήδη στο προηγούμενο κεφάλαιο για την Εθνική Αντίσταση και την εθνική τραγωδία.

Αξίζει απλώς να σημειωθεί εδώ η Διακήρυξη που το διευρυμένο Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ απηύθυνε στις αρχές Οκτωβρίου του 1943 για την εξαπόλυση του πρώτου αποφασιστικού «γύρου» εναντίον όλων των μη κομμουνιστικών δυνάμεων που δεν είχαν εξοντωθή ακόμα και εναντίον εκείνων των δυνάμεων που οργανώνονταν από την εξόριστη κυβέρνηση του Καΐρου για την απελευθέρωση¹⁰⁹:

Ετοιμάζουν ένοπλες δυνάμεις για να ματοκυλίσουν την Ελλάδα. Ανακάλεσαν στην υπηρεσία τους απότακτους για να τους ξεγελάσουν με τα γαλόνια και να τους κάνουν όργανά τους. Οργάνωσαν τα «ευζωνικά» τάγματα των δολοφόνων. Έκαναν στρατιωτικό σώμα την πυροσβεστική υπηρεσία. Ετοιμάζουν ονομαστική στρατολογία στην Αττικοβοιωτία και επιστράτευση τεσσάρων ηλικιών. Κινητοποιούν άλλες οργανώσεις σαν τον ΕΔΕΣ που ονομάζονται «εθνικές» για να ξεγελούν τους πατριώτες ενώ τις καθοδηγούν πράκτορες του κατακτητή. Με τον ΕΔΕΣ συνεργάζονται άλλες αντεθνικές συμμορίες σαν τη ΛΑΕ, την ΠΕΑΝ, ΙΤ, Χ. Με εθνικιστική δημοκρατική δημαγωγία ξεγελάν και παρασέρνουν πολλούς αξιωματικούς και άλλους πατριώτες. Αντιδραστικοί αρχηγοί των ασφαλειών και της χωροφυλακής σαν το Λάμπρου δηλητηριάζουν τους αξιωματικούς και οπλίτες αυτών των σωμάτων ενάντια στο λαό. (...)

Γιατί οι Γερμανοί ενισχύουν τους Ράλλη - Ταβουλάρη; Γιατί οργάνωσαν με πράκτορές τους και καθοδηγούν τον ΕΔΕΣ; Γιατί εξοπλίζουν όλους αυτούς τους συμμορίτες τη στιγμή που τους πολεμάει με το όπλο στο χέρι ο εθνικός μας στρατός του ΕΛΑΣ;

Και γιατί όλοι τους, από τους κατακτητές ως την ΠΕΑΝ, πολεμάν με λύσσα το ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, που τα ενωμένα έθνη τα αναγνώρισαν σαν συμμαχική δύναμη; (...)

Και τα πυρά τους, την ατιμία, τη συκοφαντία, τις σφαίρες, τα στρέφουν ενάντια στο ΕΑΜ, στο ΚΚΕ, γιατί το ΕΑΜ και το ΚΚΕ πραγματοποιούν την εθνική ενότητα και ρίχνουν τις εθνικές δυνάμεις ενάντια στους κατακτητές για την εθνική λευτεριά για τη λαοκρατική λύση των εσωτερικών προβλημάτων.

Η σύγχυση είναι σκόπιμη και αποκαλυπτική. Το ΚΚΕ, ως καθοδηγητής του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, συγχέει σκόπιμα την κατοχική κυβέρνηση Ράλλη με την εξόριστη ελληνική κυβέρνηση του Καΐρου, τα τάγματα ασφαλείας με τον ΕΔΕΣ, τους άνδρες των Σωμάτων Ασφαλείας με τους Γερμανούς, τους απότακτους δημοκρατικούς αξιωματικούς του αντιβασιλικού κινήματος του 1935 με τον Γλύξμπουργκ. Συγχέουν με τους φασίστες ακόμη και την ηρωική ΠΕΑΝ που ανατίναξε στην καρδιά της Αθήνας τη φασιστική ναζιστική οργάνωση ΕΣΠΟ πραγματοποιώντας την πρώτη μεγάλη πράξη Εθνικής Αντιστάσεως στην Ελλάδα και προσφέροντας όλη την ηγεσία της βορά στα εκτελεστικά αποσπάσματα των ναζί κατακτητών!

Με αυτές τις προδιαγραφές —και τις προγραφές— άρχισε ο «δεύτερος γύρος» στην Αθήνα, όπου, με εξαίρεση λίγα τετραγωνικά χιλιόμετρα γύρω από την πλατεία Συντάγματος, το Θησείο που υπερασπιζόνταν ο μετέπειτα Αρχηγός της ΕΟΚΑ συνταγματάρχης τότε Γεώργιος Γρίβας, το Σύνταγμα Χωροφυλακής Μακρυγιάννη και το στρατόπεδο της Ταξιαρχίας Ρίμινι, ο ΕΛΑΣ είχε στα χέρια του όλη την πρωτεύουσα και όλη την περιφέρειά της.

Η κυβέρνηση της Απελευθερώσεως υπό τον Γεώργιο Παπανδρέου, στην οποία μετείχαν και υπουργοί του ΚΚΕ, ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, είχε εγκατασταθή στην πρωτεύουσα, αλλά δεν την ήλεγχε. Όλη η άλλη χώρα βρισκόνταν στα χέρια του ΕΛΑΣ, που εκείνη την ώρα έδιδε την τελευταία του μάχη στην Ήπειρο εναντίον του ΕΔΕΣ.

Για την αφορμή των Δεκεμβριανών έχουν γραφτή πολλά. Το ΚΚΕ ισχυρίζεται ακόμη ότι η εξέγερση (την οποία είχε προγραμματίσει με επίσημες αποφάσεις και αλληπάλληλες πράξεις καθ' όλη την διάρκεια της Κατοχής) οφείλεται σε «προβοκάτσια» της Δεξιάς και των Άγγλων, που είχαν αποβιβάσθι στην Αθήνα, με λίγες δυνάμεις. Σε μια μεγάλη λαϊκή διαδήλωση του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ στις 3 Δεκεμβρίου 1944 στην πλατεία Συντάγματος αστυφύλακες, που φρουρούσαν την Διεύθυνση Αστυνομίας πόλεων, πυροβόλησαν το πλήθος αναίτια, σύμφωνα με το ΚΚΕ, ενώ κατά την άλλη εκδοχή δέχθηκαν την επίθεση μέσα από το πλήθος και αμυνόμενοι ανταπέδωσαν τα πυρά. Προηγουμένως, το ΚΚΕ διά του ΕΑΜ, υπαναχώρησε από τη συμφωνία για τον αφοπλισμό όλων των ομάδων Εθνικής Αντιστάσεως —και του ΕΛΑΣ— ώστε να δημιουργηθή από την ενιαία κυβέρνηση Απελευθερώσεως ενιαίος τακτικός Στρατός. Οι εαμικοί υπουργοί απεσύρθησαν από την κυβέρνηση Παπανδρέου και η κρίση ξέσπασε. Ήταν προμελετημένη από το ΚΚΕ σύμφωνα με τις μαρτυρίες των πρωταγωνιστών του.

Ο Γιάννης Ιωαννίδης, οργανωτικός γραμματέας του ΚΚΕ που μαζί με το Γ. Σιάντο καθοδηγούσε το Κόμμα στην περίοδο 1942 - 1945, αναφέρει ότι η απόφαση για την σύγκρουση του ΕΛΑΣ με τους Άγγλους είχε ληφθή από το Πολιτικό Γραφείο σε απόρρητη συνεδρίασή του πολύ πριν απελευθερωθή η Αθήνα. Πολλά χρόνια αργότερα ομολογεί για τα Δεκεμβριανά¹¹⁰:

Υπήρχε και απόφαση του Πολιτικού Γραφείου ότι θα πάμε εκεί (σε σύγκρουση) αν δε βρούμε άλλη λύση.(...)

Η άποψη ότι θα συγκρουστούμε με τους εγγλέζους είναι παλιά, είναι απόφαση του

Πολιτικού Γραφείου όταν ακόμα εγώ θρισκόμουν στην Αθήνα. Το Πολιτικό Γραφείο σαν όργανο όταν έλεγε τέτοιο πράγμα δεν είχε αμφιβολία γι' αυτό. Ο Σιάντος ήξερε αυτό το πράγμα, ότι τραβάμε για σύγκρουση με τους εγγλέζους, μετά τη συνεδρίαση αυτή. Άρα στο μυαλό του ήταν αυτό ότι θα χτυπηθούμε με τους εγγλέζους.

Ο στρατιωτικός επιτελικός εγκέφαλος του ΚΚΕ Θόδωρος Μακρίδης, απόστρατος λοχαγός μεγάλων ικανοτήτων, που είχε τοποθετηθεί Επιτελάρχης του ΕΛΑΣ, σε έκθεσή του προς το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ αργότερα συντεταγμένη σε άψογη στρατιωτική καθαρεύουσα αναφέρει, μετά τα Δεκεμβριανά, ότι η σύγκρουση του ΕΛΑΣ με τις άλλες ελληνικές δυνάμεις και τους Άγγλους είχε συζητηθεί στο Στρατηγείο του ΕΛΑΣ Λαμίας με τον Άρη Βελουχιώτη. Αναφέρει:

Την 9/11/44 κατά ιδιαίτεραν συνομιλίαν του γράφοντος με τον Άρην καθ' ην συνεζητήθη το ενδεχόμενον (καθιστάμενον πιθανόν κατόπιν άρθρου τον Ευα. Κουλουμβάκη εις την εφημερίδα «Πολιτικός») ενόπλου συρράξεως μεταξύ ΕΛΑΣ και Ελληνικών αντιδραστικών δυνάμεων συνεπικουρούμενου των υπό τον αντιστράτηγον Σκόμπι Βρετανικών τοιούτων, ο γράφων διεπίστωσεν ότι ο Άρης κρίνει ισοβαρή τα δύο πιθανά επίκεντρα αγώνος Αττικής και Ηπείρου, πιθανώς παρασυρόμενος από συναίσθημά τι μίσους προς τον Ζέρβαν προερχόμενον εκ του ότι αυτός διηύθυνε κατά το παρελθόν τας κατά του ΕΔΕΣ επιχειρήσεις καθ' ας τα τμήματα του ΕΛΑΣ υπέστησαν πολλές ταλαιπωρίας.

Στις 10 Νοεμβρίου 1944, ένα μήνα πριν ξεσπάσουν τα Δεκεμβριανά, ο Θ. Μακρίδης (Έκτορας) στέλνει στο Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ στην Αθήνα, από την Λαμία, το ακόλουθο τηλεγράφημα:

«Το εσωτερικόν Ελληνικόν Πρόβλημα θα λυθή αναγκαστικώς προ του πέρατος του πολέμου. Η λύσις θα είναι βιαία και όχι κοινοβουλευτική. Η Ελληνική αντίδρασις θα επιχειρήση πραξικόπημα κατά Δεκέμβριον 1944 ή Ιανουάριον 1945. Είναι λίαν ενδεχομένη Βρεταννική ένοπλος επέμβασις. Παρά ταύτην όμως δυνατότατον ευνοϊκόν υπέρ ημών εάν αποφευχθώσι τα μέχρι τούδε γενεσιουργά αίτια τακτικής αδυναμίας του ΕΛΑΣ.

Ο Γιώργης Σιάντος, Γραμματέας της Κ.Ε. του ΚΚΕ στην θέση του Ν. Ζαχαριάδη και ταυτόχρονα Γ. Γραμματέας της Κ.Ε. του ΕΛΑΣ, προετοιμάζει από τον Αύγουστο του 1944 τον ένοπλο αγώνα μέσα στην Αθήνα. Σε γράμμα του προς τον θρυλικό καπετάν Ορέστη (Ανδρέα Μούντριχα), το οποίο αποκάλυψε από τα αρχεία της Κ.Ε. του ΚΚΕ ο Θανάσης Χατζής, Γ. Γραμματέας του ΕΑΜ, ο Σιάντος γράφει τα ακόλουθα στις 21 Αυγούστου 1944¹¹¹:

«Αγαπητέ Ορέστη,

Η V Ταξιαρχία γίνεται II Μεραρχία με στρατιωτικό το Ρήγο και καπετάνιο εσένα. Ο Ηρακλής φεύγει από την ομάδα σας γιατί ήρθε σε σύγκρουση με τον Ρήγο.

Η Μεραρχία σας πρέπει να προσανατολιστεί προς την Αθήνα· και να είναι έτοιμη πάντοτε να κινηθεί προς αυτήν με πρώτη διαταγή. Επίσης εσύ ξέρεις το σκληρό και άνισο αγώνα της Αθήνας. Το Σώμα της Αθήνας έχει ανάγκη από όπλα και προπαντός από πυρομαχικά για να κρατήσει και να συμβάλει από μέσα στο ξεκαθάρισμα των Γερμανών και των Ράλληδων και να προετοιμάσει και διευκολύνει την είσοδο της Μεραρχίας σας στην Αθήνα.

Κάνε ό,τι μπορείς να μπάσεις αμέσως πυρομαχικά στην Αθήνα. Όλα αυτά τα γράφω και στο Ρήγο. Εσύ πρέπει να τον κατακτήσεις και πολιτικά.

Στην έδρα του 34ου (Συντάγματος του ΕΛΑΣ) θα εγκατασταθεί η διοικητική επιτροπή Αθηνών - Πειραιώς - Αττικής από τους Χατζήμπεη, Πετσόπουλο και Φωτόπουλο. Πρέπει να έχετε εμπιστοσύνη στα πρόσωπά τους και να τους βοηθήσετε με όλα τα μέσα. Φροντίστε για την ολοκληρωτική συγκρότηση της Εθνικής Πολιτοφυλακής. Ο Ρήγος δεν καταλαβαίνει όσο πρέπει τη σημασία της».

Η «διοικητική επιτροπή» ήταν η «τρόικα» του ΚΚΕ για την πολιτική διοίκηση της περιοχής πρωτεύουσας, που έτσι ανελάμβανε απευθείας υπό τις διαταγές της την 2η Μεραρχία του ΕΛΑΣ για να χτυπήσει μέσα στην Αθήνα. Την Εθνική Πολιτικοφυλακή (Ασφάλεια) που απετελείτο από σώμα εκτελεστών είχε αναλάβει ο Βασίλης Μπαρτζιώτας (Φάνης) για να ξεκαθαρίσει την Αθήνα από τα «αντιδραστικά στοιχεία» —όπως και το έκανε. Γι' αυτό, εκτός από την μέριμνα του Γραμματέα του ΚΚΕ για την Πολιτοφυλακή, δραστηριοποιείται παράλληλα και ο οργανωτικός γραμματέας του ΚΚΕ προς την ίδια — λεπτή — κατεύθυνση. Ο Γενικός Γραμματέας του ΕΑΜ Θανάσης Χατζής* αναφέρει ότι στις 2 Αυγούστου 1944, αμέσως μετά την 10η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ¹¹²:

Την ίδια μέρα, ο Ιωαννίδης, που έβλεπε πως η λύση όλου του προβλήματος θα κρινόταν στην Αθήνα, στέλνει και το μόνο συνεργάτη του, που έμενε στην έδρα της ΠΕΕΑ, τον Παρτσαλίδη, στην Αττικοβοιωτία. Η αποστολή του ήταν να συντονίσει τον αγώνα Αττικής και Αθήνας και να ενισχύσει τον Μπαρτζιώτα στο έργο της εξασφάλισης της τάξης στην πρωτεύουσα, όταν αδειάσει από τις δυνάμεις κατοχής. Να μη μπει ο ΕΛΑΣ του βουνού στην πρωτεύουσα ώσπου να φτάσουν αγγλικές δυνάμεις με την κυβέρνηση της «Εθνικής Ενότητας». Στην έδρα μένουν μόνο οι δυο Γραμματείς, που οι σχέσεις τους είχαν φτάσει σε σημείο να μη συναντιώνται καν και, όταν δεν μπορούσαν να αποφύγουν κάποια συνάντηση, χώριζαν, σχεδόν πάντα, με καυγάδες. Ο καθένας τους προωθούσε τη δική του γραμμή: Ο Ιωαννίδης χρησιμοποιώντας τον κομματικό μηχανισμό και ο Σιάντος τον ΕΛΑΣ.

Και ο Γενικός Γραμματέας του ΕΑΜ αποφαινεται στο βιβλίο του¹¹³:

Ο Σιάντος, όχι τόσο θεωρητικά, αλλά με το ταξικό επαναστατικό ένστικτό του και την τεράστια πείρα του, είχε καταλάβει πως τα όπλα, με τα δυναμικά τετελεσμένα τους δημιουργούν εξουσία και τη σταθεροποιούν.

Την νύχτα της 4ης Δεκεμβρίου 1944 ο Πρωθυπουργός Γ. Παπανδρέου αποφασίζει να παραιτηθεί ενώ η κυβέρνησή του, μετά την αποχώρηση των υπουργών της του ΕΑΜ, βρίσκεται σε κρίση. Ο ΕΛΑΣ κτυπάει τα Αστυνομικά Τμήματα στην περιφέρεια αλλά όχι το κέντρο της Αθήνας. Ο Γ. Παπανδρέου παραμένει Πρωθυπουργός και διενεργείται εναντίον του δολοφονική επίθεση με χειροβομβίδες. Στις 7 Δεκεμβρίου 1944 η Κ.Ε. του ΕΛΑΣ καλεί τον Λαό στα όπλα. Ο πόλεμος γενικεύεται στην πρωτεύουσα. Στις 18 Δεκεμβρίου 1944 οι αγγλικές δυνάμεις επεμβαίνουν. Τα Χριστούγεννα του 1944 φτάνει στην φλεγόμενη Αθήνα ο Βρετανός

* Στην κρίσιμη περίοδο ο Θαν. Χατζής είχε αντικατασταθεί από το Μήτσο Παρτσαλίδη στη θέση του Γ. Γραμματέα του ΕΑΜ. Αλλά ήταν παρών στον ηγετικό κύκλο κατά τα γεγονότα.

Πρωθυπουργός της Νίκης Ουίνστον Τσώρτσιλ και προεδρεύει σε κοινή σύσκεψη κυβερνήσεως, πολιτικών ηγετών και ΕΑΜ - ΕΛΑΣ για να βρεθεί μια λύση. Αποτυγχάνει η συμφιλίωση. Στις 31 Δεκεμβρίου 1944 ορκίζεται Αντιβασιλεύς ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος Δαμασκηνός και στις 3 Ιανουαρίου 1945 Πρωθυπουργός ο στρατηγός Νικόλαος Πλαστήρας, ο θρυλικός Μαύρος Καβαλάρης των δημοκρατικών. Δυο μέρες αργότερα οι δυνάμεις του ΕΛΑΣ υποχωρούν από την Αθήνα και στις 12 Ιανουαρίου 1945 υπογράφεται ανακωχή. Στις 4 Φεβρουαρίου 1945 στην έπαυλη Κανελλοπούλου στην Βάρκιζα —ανάμεσα σε Αθήνα και Σούνιο— αρχίζει η διάσκεψη κυβερνήσεως, ΕΑΜ - ΕΛΑΣ και Άγγλων. Στις 3 η ώρα μετά τα μεσάνυχτα της 11ης προς την 12η Φεβρουαρίου 1945 υπογράφεται η Συμφωνία της Βάρκιζας και αφοπλίζεται ο ΕΛΑΣ σ' όλη την χώρα. Ο «δεύτερος γύρος» έχει λήξει, το ΚΚΕ προετοιμάζεται γρήγορα για τον «τρίτο γύρο». Ποιες ήταν οι απώλειες κατά τα Δεκεμβριανά που κράτησαν 33 περίπου μέρες; Οι γνώμες διχάζονται. Ο Άδ. Κύρου, επικαλούμενος επίσημα έγγραφα, αναφέρει ότι από την πλευρά των κομμουνιστικών δυνάμεων και του αμάχου πληθυσμού ο ΕΛΑΣ προκάλεσε τις ακόλουθες απώλειες σε ανθρώπους¹¹⁴:

Νεκροί: 474 αξιωματικοί των Ενόπλων Δυνάμεων και 2.117 οπλίτες, 133 αξιωματικοί της Χωροφυλακής, 143 υπαξιωματικοί της Χωροφυλακής και 382 Χωροφύλακες, 52 αξιωματικοί της Αστυνομίας Πόλεων, 39 υπαξιωματικοί και 140 αστυφύλακες, 4 αξιωματικοί του Πυροσβεστικού και 5 πυροσβέστες.

Από τον άμαχο πληθυσμό εσφαγιάσθησαν 56.373 Έλληνες από τους οποίους 275 κληρικοί, 239 εκπαιδευτικοί, 120 γιατροί και 264 εργάτες και υπάλληλοι συνδικαλιστές. Εξετελέσθη από τον ΕΛΑΣ και η μεγάλη τραγωδία Ελένη Παπαδάκη που εμψύχωνε τον αθηναϊκό λαό στα μαύρα χρόνια της Κατοχής με τις ανεπανάληπτες ερμηνείες της στην αρχαία ελληνική τραγωδία. Στον θάνατό της ο ποιητής Άγγελος Σικελιανός αφιέρωσε το συνταρακτικό επιτάφιο ποίημά του «Μνήσθητί μου, Κύριε». Απήχθησαν από τον ΕΛΑΣ 46.871 ως όμηροι, που πολλοί χάθηκαν κάτω από φρικτά βασανιστήρια. Από την πλευρά της Αριστεράς υποστηρίζεται ότι οι αριθμοί των θυμάτων είναι απείρως μικρότεροι και μεγιστοποιήθηκαν για λόγους προπαγάνδας. Η Αριστερά παραδέχεται πάντως ότι, σύμφωνα με την ιατροδικαστική έκθεση του υπουργείου Δικαιοσύνης, είχαν εξετασθή ως τις 3 Απριλίου 5.000 πτώματα από τα οποία ήσαν 1.700 νεκροί των μαχών και 1.800 εκτελεσμένοι, ενώ ο Μιλτιάδης Πορφυρογένης, από τα ηγετικά στελέχη του ΚΚΕ, παραδέχθηκε σε άρθρο του αμέσως ότι «Είναι αλήθεια πως μέσα στο Δεκέμβρη έγιναν υπερβασίες». Αναφέρονται από την Αριστερά 700 νεκροί Ελασίτες και 3.500 νεκροί από τον άμαχο πληθυσμό στην Αθήνα, ενώ στον Πειραιά σκοτώθηκαν 300 Ελασίτες και 700 άμαχοι. Συνελήφθησαν αργότερα 25.000 αριστεροί, που φυλακίσθηκαν ή στάλθηκαν σε στρατόπεδα¹¹⁵.

Τρεις μήνες αργότερα, τον Απρίλιο του 1945, στην εισήγησή του προς την 11η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ ο Γ. Σιάντος παραδέχτηκε¹¹⁶:

«Π.χ. η ομηρεία. Είναι λάθος αριστερό. Κάναμε λάθος να μη δεχθούμε να αφήσουμε τους ομήρους και τους δώσαμε (στους δεξιούς) την ευκαιρία να καλύψουν τα εγκλήματά τους».

Ο «τρίτος γύρος» δεν άργησε να εκδηλωθεί. Προηγήθηκε ένα δραματικό ιντερμέδιο 18 περίπου μηνών κατά την διάρκεια του οποίου τα όπλα δεν εσίγησαν παντελώς. Τρεις χιλιάδες αντάρτες του ΕΛΑΣ είχαν υποχωρήσει ένοπλοι πίσω από τα βόρεια σύνορα και εγκαταστάθηκαν στο στρατόπεδο Μπούλκες της μέσης Γιουγκοσλαβίας. Στην Μακεδονία ο σλαβικός βραχίονας του ΕΛΑΣ, το ΣΝΟΦ, δεν αναγνώρισε τη Συμφωνία της Βάρκιζας και οι άνδρες του παρέμειναν ένοπλοι στα βουνά. Στην Θεσσαλία ο Άρης Βελουχιώτης συνέχισε τον πόλεμο, με μια μικρή

ομάδα, καταγγέλλοντας σαν προδοσία την Βάρκιζα. Κυνηγημένος εισήλθε στην Αλβανία από όπου επανήλθε επικεφαλής της —μικρής πάντως— ομάδας των ανταρτών του, αλλά αποκηρύχθηκε από την 11η Ολομέλεια του ΚΚΕ ως «ντεβασιονιστής» και, αργότερα, ως «μιζέριας» από το ίνδαλμά του, τον Ν. Ζαχαριάδη που επέστρεψε τον Απρίλιο 1945 από το Νταχάου σώος και αβλαβής με βρετανικό πολεμικό αεροπλάνο και πήρε στα χέρια του την ηγεσία του Κόμματος. Απομονωμένος από το Κόμμα —«ούτε ψωμί ούτε νερό στον μιζέρια» ήταν η κομματική εντολή— αποκηρυγμένος από τον «θεό» του, κυνηγημένος άγρια από τα κυβερνητικά αποσπάσματα ο Άρης Βελουχιώτης εξοντώνεται —ή αυτοκτονεί κατά την εκδοχή της Αριστεράς— και το κομμένο κεφάλι του κρεμείται στα τσιγκέλια στα Τρίκαλα. Παράλληλα μυριάδες οικογένειες που είχαν πληρώσει με αίμα την δράση του ΕΛΑΣ ζητούν —και συχνά παίρνουν μόνες τους— εκδίκηση, ενώ ένας αόριστος όρος στην Συμφωνία της Βάρκιζας εξαιρεί από την γενική αμνηστία όλα τα εγκλήματα του κοινού Ποινικού Δικαίου που «δεν ήταν απολύτως απαραίτητα διά την εκτέλεσιν του πολιτικού εγκλήματος».

Ο Ευάγγελος Αβέρωφ παραδέχεται¹¹⁷:

Οι πολιτικοί άνδρες, εκτός σπανίων εξαιρέσεων, ήταν όλοι εναντίον τον ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, γιατί αυτοί αντιλαμβάνονταν καλύτερα ότι ο σκοπός της Οργανώσεως ήταν η κατάλυση της Δημοκρατίας.

Ο Αρχηγός τον Κέντρον, ο υπέργηρος Σοφούλης, ο πρωταγωνιστής της γνωστής Συμφωνίας (Σύμφωνο Σοφούλη -Σκλάβαινα) με την Άκρα Αριστερά το 1936, ήταν γνωστός την εποχή εκείνη ως ένας από τους πιο οξείς επικριτές του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ. Τέλος, οι Αρχές, αν δεν απετελούντο από εαμίτες που παρέμειναν πιστοί, είχαν παρασυρθεί σε σοβαρό ποσοστό από τη γενική εχθρότητα.

Με δύο λέξεις, τις πρώτες εβδομάδες τον 1945, αν είχε κανείς συμμετάσχει στο ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, δύσκολα μπορούσε να ζήσει σε ένα χωριό ή σε μικρή πόλη. Έπρεπε να χαθή στην ανωνυμία της μεγαλουπόλεως. (...)

Είναι αναμφισβήτητο ότι όσοι είχαν συμμετάσχει στον ΕΛΑΣ ήταν τότε το αντικείμενο πολλών και διαφόρων διώξεων, νομίμων ή παρανόμων, δικαιολογημένων ή όχι. Οι διώξεις γίνονταν συχνά από πρόσωπα ή από ιδιωτικές οργανώσεις, οργανώσεις κάποτε αμφιβόλων προθέσεων όπως π.χ. από τις ομάδες τον Μαγγανά στην Πελοπόννησο και του Σούρλα στην Θεσσαλία. Γίνονταν επίσης διάφορες διώξεις από κατώτερα όργανα της Διοικήσεως. Με την κάλυψη του Κόμματος πολλοί αντάρτες ξαναπήραν τα βουνά δημιουργώντας έτσι τους πρώτους αντάρτικους πυρήνες του «τρίτου γύρου» και παρουσιαζόμενοι —όπως και αρκετοί ήταν πραγματικά— ως διωκόμενοι πολίτες. Η Ελλάς γλιστρούσε γρήγορα προς τον βαθύτερο κύκλο της μεγάλης τραγωδίας της.

Παρ' όλα αυτά, σύμφωνα με την μαρτυρία Αβέρωφ¹¹⁸ αλλά και με τα υπάρχοντα δημόσια στοιχεία των γεγονότων εκείνης της εποχής, «ως σύνολο η Συμφωνία της Βάρκιζας υπήρξε ανέλπιστη επιτυχία για το ΚΚΕ. Είχε υποστή πανωλεθρία σε όλα τα μέτωπα και τα όπλα, που προσπαθούσε να κρύψει, δεν μπορούσαν να τον βοηθήσουν εκείνη την στιγμή». Οι Βρεταννοί κάτω από την πίεση της διεθνούς κοινής γνώμης και για τις γενικότερες ανάγκες του Πολέμου, που δεν είχε λήξει παρά μόνον τον Μάιο του 1945, πίεζαν στην Αθήνα ασφυκτικά να δοθή ένα ευρύτατο δημοκρατικό πλαίσιο ελευθεριών στο ΚΚΕ. Η Συμφωνία της Γιάλτας, τον Ιανουάριο του 1945, ήταν πολύ νωπή για να δώσουν οι Άγγλοι αφορμή να αμφισβητηθή από τον Στάλιν,

που διέθετε μεγάλες μάζες Στρατού στα βόρεια σύνορα της Ελλάδος υπό τον στρατάρχη Τολμπούχιν. Ταυτόχρονα προετοιμάζονταν η Συνδιάσκεψη του Πότσταμ, ενώ η Μ. Βρετανία εισήλθε αμέσως σε προεκλογική περίοδο όπου ο Τσώρτσιλ ένωθε να του φεύγη το έδαφος κάτω από τα πόδια του — όπως και του έφυγε. Ανήλθαν οι Εργατικοί, που συμπαθούσαν την Αριστερά.

Τέλος στην Αθήνα ο Αντιβασιλεύς Δαμασκηνός ως εκκλησιαστικός ηγέτης εξαντλούσε όλη του την μετριοπάθεια και ο Πρωθυπουργός Νικ. Πλαστήρας διατηρούσε στενό προσωπικό δεσμό με πρωταγωνιστές του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ όπως οι συνταγματάρχες Στ. Σαράφης και Ευρ. Μπακιρτζής και ο υπουργός Εξωτερικών Σοφιανόπουλος, ο οποίος είχε ηγηθή της κυβερνητικής αντιπροσωπείας στην Βάρκιζα και είχε στενότερη επαφή με το ΚΚΕ από το 1936 ήδη. Επί πλέον δεν υπήρχε Κράτος. Ο Στρατός αριθμούσε 30.000 άνδρες που μετά ένα χρόνο διπλασιάστηκαν αλλά μετείχαν, με χαλαρότατη πειθαρχία, πολλοί αξιωματικοί του ΕΛΑΣ και χιλιάδες στρατιώτες οργανωμένοι στο ΕΑΜ, στην ΕΠΟΝ και σε άλλες μετωπικές οργανώσεις του ΚΚΕ. Το ένα πέμπτο των ελληνικών χωριών είχε καή, ο πληθωρισμός κάλπαζε, η ανεργία επίσης. Και οι πολιτικοί ραδιουργούσαν εναντίον αλλήλων για την εξουσία μέσα από αλληπάλληλες κυβερνητικές κρίσεις.

Τότε έφτασε στην Αθήνα ο Ν. Ζαχαριάδης, σαν Αρχάγγελος του Κόμματος με τον φωτοστέφανο του μάρτυρα και του αλάνθαστου Μεγάλου Αρχηγού. Μοίραζε ευθύνες προς κάθε κατεύθυνση. Τα Βαλκάνια, στο μεταξύ, είχαν περιέλθει υπό κομμουνιστικό καθεστώς. Το πολιτικό μήνυμα για το Κόμμα ήταν ότι είχε σημάνει πάλι η ώρα του. Ήταν ακόμη πάνοπλο και ετοιμοπόλεμο γιατί είχε κρύψει τεράστιες ποσότητες όπλων στα βουνά και είχε διαφυλάξει στο Μπούλκες της Γιουγκοσλαβίας και εν μέρει στην Αλβανία χιλιάδες εμπειροπόλεμα στρατιωτικά στελέχη του.

Ο Γιάννης Ιωαννίδης, οργανωτικός γραμματέας του ΚΚΕ κατά την Συμφωνία της Βάρκιζας, αποκαλύπτει ότι, πρώτον ο ΕΛΑΣ διέθετε 70.000 όπλα και παρέδωσε μόνον τις 46.000 από τις οποίες τα 25.000 ήταν άχρηστα όπλα, δεύτερον τα 24.000 καλύτερα και βαρύτερα όπλα εκρύβησαν αμέσως στα βουνά για τον επόμενο «γύρο», τρίτον όσα έμπιστα στελέχη έκρυψαν τα όπλα και γνώριζαν τους κρυψώνες εστάλησαν αμέσως στην Γιουγκοσλαβία στο Μπούλκες και τέταρτον το ΚΚΕ χρησιμοποίησε ως πρόσχημα τις διώξεις των μελών του μετά την Βάρκιζα για να διατηρήσει στα βουνά και στην Γιουγκοσλαβία ένοπλα ετοιμοπόλεμα τμήματα. Το σχέδιο για τον απώτερο στόχο του στρατοπέδου Μπούλκες το γνώριζαν μόνον ορισμένα από τα μέλη του Πολιτικού Γραφείου γιατί το ΚΚΕ είχε εισέλθει ήδη στην παρανομία, παρά την νομιμότητά του, και διατηρούσε δύο παράλληλους μηχανισμούς: τον νόμιμο δημόσιο και τον συνωμοτικό που εφήρμοζε την πραγματική πολιτική του Κόμματος. Αποκαλύπτει σχετικά ο Γιάννης Ιωαννίδης¹¹⁹:

Προτού ακόμα έρθουν οι δικοί μας από την Βάρκιζα εγώ, είχα σκεφθεί ότι είτε κάνουμε είτε όχι συμφωνία πρέπει να κρύψουμε οπλισμό. Να τον κρύψουμε έξω από τις πόλεις και κοντά, όσο μπορούμε πιο κοντά, για να μπορέσουμε αυτόν τον οπλισμό να τον μπάσουμε μέσα στις πόλεις και να τον χρησιμοποιήσουμε σε ώρα ανάγκης που μπορούσε να μας παρουσιασθεί. Και μέσα στην Αθήνα εμείς δε θα παραδίναμε τον οπλισμό που είχαμε εκτός από έναν μικρό αριθμό. Γιατί αυτοί δεν μπορούσαν να μετρήσουν το τι είχαμε εμείς μέσα στην Αθήνα. Αφού δεν ήξεραν τι είχαμε και έξω. Αυτοί ζήτησαν να παραδώσουμε σαράντα χιλιάδες όπλα. Και δεν ξέρω πόσες χιλιάδες οπλοπολυβόλα, πολυβόλα, αυτόματα κ.λπ.

Εμείς είχαμε περί τις 70.000 όπλα. Φυσικά από αυτά περίπου είκοσι με εικοσιπέντε χιλιάδες ήταν άχρηστα, δε χρησιμοποιούντουσαν. Αλλά αυτοί τα λογάριασαν σούμα, τα βγάλαν τόσα και ζήτησαν σαράντα χιλιάδες. Και ο Σαράφης τους είπε: σαράντα έξι χιλιάδες θα σας δώσουμε. Αυτό δηλαδή έγινε για να μην αποκαλυφθεί και το αυτό, ότι εμείς κρύβαμε όπλα.

Ήρθε λοιπόν και η αντιπροσωπεία μας. Το πρώτο ζήτημα που σκέφτηκα εγώ τώρα ήταν πώς θα γίνει το κρύψιμο των όπλων.

Πρέπει, λέω, να οργανώσουμε κατάλληλα αυτή τη δουλειά. Ήρθαν, μιλήσαμε. Κάναμε αρκετή συζήτηση και λίγο οξυμένη συζήτηση. (...)

Φωνάζω τον Κίσαβο (καπετάνιο) της Θεσσαλίας. Του λέω πώς θα συγκεντρώσει τον οπλισμό και τι οπλισμό θα κρύψει. Λέω στο Γενικό Στρατηγείο που βρίσκονταν στα Τρίκαλα, να στείλει εμπιστευτική διαταγή στα έξω τμήματα να κρύψουν οπλισμό, πώς να το κάνουν, ποιος νάναι υπεύθυνος και όλα τα σχετικά. Παίρνω το αυτοκίνητο και τραβάω για τη Μακεδονία. Βρίσκω τον Στρίγκο και τον Μάρκο στην Βέροια. Τους λέω την απόφαση της Βάρκιζας σύμφωνοι και αυτοί. Δεν υπήρχε ούτε ένα ερωτηματικό από αυτούς. Μήπως δεν κάναμε καλά, ξέρω γω κ.λπ. Ούτε μια κουβέντα αντίρρησης. Δεν μπορούνε να το αρνηθούν αυτό. Και είπαμε πώς θα γίνει τώρα. Είμαστε φυσικά στριμωγμένοι. Αυτοί μπορούνε να εκμεταλλευθούν το ότι δε δόθηκε γενική αμνηστία. Τους μεν ηθικούς αυτουργούς δεν τους καταδίωκαν, αυτό ήταν μια προβοκάτσια ενάντια μας, κατάλαβες τι γίνεται; Και πώς θα οργανώσουμε αμέσως το κρύψιμο των οπλών.

Έδωσα αυτή την εντολή και την άλλη μέρα φύγαμε. Είχα τηλεγραφήσει από προηγούμενα στον Στέργιο Αναστασιάδη να πάρει μαζί του και τον Πέτρο Ερυθριάδη και να ανταμώσουμε στο Κιλκίς. Γιατί δεν μπορούσα να πάω μέχρι την Καβάλα για να τους δω εκεί πέρα. Έπρεπε κιόλας να γυρίσω πίσω. Έτσι πήγα στο Κιλκίς. Μίλησα με τον Στέργιο καε με τον Ερυθριάδη. Συμφωνότατοι και οι δυο με τη Βάρκιζα. Τους εξήγησα τι μπορεί να συμβεί από αυτό το πράγμα, πώς μπορούμε να το αντιμετωπίσουμε και πώς πρέπει να κρύψουμε οπλισμό για ώρα ανάγκης να μπορέσουμε να τον χρησιμοποιήσουμε και να οπλίσουμε τις πόλεις.

Η δουλειά αυτή έγινε παντού. Παντού έγινε η ίδια δουλειά. Τόσες χιλιάδες όπλα εκεί, τόσες εκεί, τόσα οπλοπολυβόλα και πολυβόλα, τόσα κανόνια... Είχαμε και κανόνια για κρύψιμο πέντε ή τρία δεν θυμάμαι. Λοιπόν παντού πώς θα τα κρύψουμε όλα αυτά, πώς θα τα καμουφλάρουμε κ.λπ. Έγινε αυτή η δουλειά και κατά τη γνώμη μου έγινε καλά. Φυσικά έγινε γρήγορα. Δεν είχε περιθώρια. Και δεν έπρεπε να πάρουνε χαμπάρι όλοι οι μαχητές. Έπρεπε από όλους τους μαχητές να πάρουμε τα όπλα και έπειτα με δυο άλλους και με την ευθύνη των επικεφαλής να τα κρύψουμε. Εκείνοι δε που θα κρύψουν τον οπλισμό θα φύγουνε για το Μπούλκες ώστε να μην πιαστούν και πει κανένας ότι κρύψαμε και που οπλισμό. Μέχρι αυτό το σημείο πήραμε μέτρα. Κατάλαβες; Και αμέσως όλοι αυτοί, μόλις τέλειωναν την απόκρυψη τον οπλισμού, γραμμή για το Μπούλκες.

Ο καπετάν Γούσιος (Γ. Βοντίσιος), μετέπειτα αντιστράτηγος στον «Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας» και παλαιό έμπειρο στέλεχος του ΚΚΕ, αναφέρει ότι η απόφαση για την ίδρυση του μυστικού στρατοπέδου των ανταρτών στο Μπούλκες είχε ληφθεί από τους Ν. Ζαχαριάδη, Μάρκο Βαφειάδη, Βασίλη Μπαρτζιώτα (Φάνη) και Πέτρο Ρούσο χωρίς να ενημερωθούν τα άλλα μέλη του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ. Και αποκαλύπτει ότι, δυο χρόνια μετά τον «τρίτο γύρο», στις 25 Απριλίου 1951 το Πολιτικό Γραφείο του εξόριστου πια ΚΚΕ αναφέρει τα

ακόλουθα σε απόφασή του σχετικά με την ίδρυση του Μπούλκες στις αρχές του 1945¹²⁰:

α) Μετά την ήττα του Δεκέμβρη 1944 και τη συμφωνία της Βάρκιζας, μερικές χιλιάδες αγωνιστές καταδιωκόμενοι κατέφυγαν στις γειτονικές Λαϊκές Δημοκρατίες και συγκεντρώθηκαν στο Μπούλκες της Γιουγκοσλαβίας. Σχεδόν όλοι ήταν μαχητές του ΕΛΑΣ και μια μεγάλη αναλογία, αξιωματικοί του ΕΛΑΣ. Το Μπούλκες μπορούσε και έπρεπε να παίξει σημαντικό ρόλο στην προετοιμασία κομματικών και στρατιωτικών στελεχών, γιατί η πλειοψηφία τους ήταν αφοσιωμένοι αγωνιστές

Στην μακρά εισήγησή του προς την 11η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ που συνήλθε το πρώτο δεκαήμερο του Απριλίου 1945 στην Αθήνα υπό συνθήκες νομιμότητας, ο Βασίλης Μπαρτζιώτας (Φάνης) που κατά τα Δεκεμβριανά υπήρξε υπεύθυνος της Πολιτοφυλακής στην Αθήνα, τονίζει ότι καθήκον του Κόμματος είναι να οργανώσει παράνομο μηχανισμό δράσης¹²¹.

Η εξέλιξη της κατάστασης και ο κίνδυνος πραξικοπήματος βάζει μπροστά σ' όλες τις Κομματικές Οργανώσεις το καθήκον να προετοιμαστούν πολιτικά και οργανωτικά για την οργάνωση της δουλειάς τους σε μισονόμιμες ή και παράνομες συνθήκες. Σε ορισμένες πόλεις τα στελέχη μας έγιναν πολύ γνωστά. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως δεν μπορούμε να πάρουμε μέτρα για να τα προφυλάξουμε, να τα εξασφαλίσουμε από άποψη σπιτιών κλπ. Πρέπει να οργανωθούν οι παράνομες συνδέσεις και να εξασφαλιστεί η παράνομη λειτουργία των οργανώσεων. Και προπαντός να δούμε πώς βρίσκεται ο παράνομος εκδοτικός μηχανισμός και να πάρουμε πρακτικά και άμεσα μέτρα για να τον καλυτερέψουμε.

Ο Γ. Σιάντος στην εισήγησή του προς την ίδια 11η Ολομέλεια επιμένει ότι στόχος του ΚΚΕ, μετά την Βάρκιζα, παραμένει η εγκαθίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας στην Ελλάδα και ότι υπάρχουν ήδη όλες οι κατάλληλες συνθήκες γιατί το κομμουνιστικό καθεστώς εγκαθιδρύθηκε ήδη κατά μήκος των βορείων ελληνικών συνόρων σε όλες τις Βαλκανικές χώρες. Στην εισήγησή του ο Σιάντος καταλήγει¹²²:

Σύντροφοι,

Τόσο από δυσμενείς αντικειμενικές συνθήκες δηλαδή από το ότι βρισκόμαστε σ' αυτή τη γωνιά που έχει ιδιαίτερα συμφέροντα η Αγγλία όσο και από δικά μας λάθη βρισκόμαστε σήμερα και πάλι κάτω από ένα πραγματικό φασιστικό ζυγό. Συνεπώς το βασικό μας καθήκον της στιγμής είναι το ξερίζωμα του φασισμού από την Ελλάδα. Μόνο η συντριβή του φασισμού, ανοίγει το δρόμο στην επικράτηση μιας πραγματικά λαϊκής δημοκρατίας. Το δρόμο για μια αντικεφαλαιοκρατική μεταπολεμική ανοικοδόμηση προς όφελος της Ελλάδας και ολόκληρου του ελληνικού λαού.

Οι λαϊκοδημοκρατικές δυνάμεις του τόπου, που ενσαρκώνονται στο κίνημα αντίστασης και τα κόμματα που το γέννησαν, το ανέθρεψαν και το καθοδήγησαν, αποτελούν δύναμη αρκετά ικανή για τη συντριβή του φασισμού και του κρυφοφασισμού.

Μα και οι διεθνείς μεταπολεμικές συνθήκες, δηλαδή το κλίμα που δημιουργείται από μια πολεμική νίκη των δυνάμεων της δημοκρατίας κατά του φασισμού και απ' αυτή την επικράτηση της δημοκρατίας σε τρεις γειτονικές χώρες είναι επίσης μια μεγάλη δύναμη στο

πλευρό μας για το ξερίζωμα τον ελληνικού φασισμού.

Το Κόμμα μας, το Κόμμα του Ζαχαριάδη, είναι ικανό να τσαλαπατήσει όλα τα εμπόδια και να αποτελειώσει τη λαϊκή νίκη, τη νίκη της δημοκρατίας κατά του φασισμού.

Τον Οκτώβριο του 1945 το 7ο Συνέδριο του ΚΚΕ, που συνέρχεται νόμιμα στην Αθήνα, θέτει ως στόχο την εγκαθίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας. Και τον Φεβρουάριο του 1946 συνέρχεται η 2η* Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ που στην δημοσιευμένη απόφασή της αφήνει ένα κενό καλυπτόμενο από αποσιωπητικά. Σήμερα όλοι οι ηγέτες του ΚΚΕ αποδέχονται ότι τα αποσιωπητικά καλύπτουν την απόφαση του Κόμματος για την έναρξη του ένοπλου αγώνα - απόφαση, που, φυσικά, δεν μπορούσε να δημοσιευθεί γιατί αποτελούσε ανοικτή ανταρσία και θα προκαλούσε τα ανάλογα κατασταλτικά μέτρα της κυβερνήσεως εναντίον του νόμιμα λειτουργούντος ΚΚΕ. Το ότι τότε, τον Φεβρουάριο του 1946, αποφασίσθηκε η έναρξη του ένοπλου αγώνα επιβεβαιώνεται εκτός των άλλων επίσημα και από την απόφαση της 6ης Ολομέλειας της Κ.Ε. του ΚΚΕ που συνήλθε τον Οκτώβριο του 1949 στο εξωτερικό μετά την συντριβή στον Γράμμο και στο Βίτσι. Η απόφαση της 6ης Ολομέλειας αποκαλύπτει¹²³:

Η 2η Ολομέλεια της Κ.Ε. τον ΚΚΕ, στις 12 του Φλεβάρη 1946, στην πρώτη επέτειο της Συμφωνίας της Βάρκιζας, αφού στάθμισε εσωτερικούς παράγοντες, βαλκανική και διεθνή κατάσταση, αποφάσισε να προχωρήσει στην οργάνωση της νέας ένοπλης λαϊκής πάλης ενάντια στο μοναρχοφασιστικό αφηνιασμό μέσα σε συνθήκες που η χώρα βρισκότανε κάτω από στρατιωτική φασιστική αγγλική κατοχή. Η ολομέλεια και κατοπινά η καθοδήγηση του ΚΚΕ πήραν υπόψη τους την ευνοϊκή διεθνή εξέλιξη, την ύπαρξη των λαϊκο - δημοκρατικών Βαλκανίων και καθόρισαν πορεία εξέλιξης...

Από τα απόρρητα αρχεία του ΚΚΕ εκείνης της περιόδου που απεκάλυψε και δημοσίευσε τον Δεκέμβριο του 1979 στην εφημερίδα «Αυγή» ο ιστορικός Φίλιππος Ηλιού προκύπτει ότι τον Μάρτιο του 1946 ο Ν. Ζαχαριάδης Γ. Γραμματέας της Κ.Ε. του ΚΚΕ και αδιαφιλονίκητος ηγέτης του μεταβαίνει νόμιμα στην Πράγα για να μετάσχη στο συνέδριο του ΚΚ Τσεχοσλοβακίας και, από την Πράγα, πηγαίνει στην Κριμαία της Σ. Ενώσεως όπου συναντάται με τον Στάλιν. Ο Στάλιν τον παραπέμπει «διά τα περαιτέρω» στον Τίτο της Γιουγκοσλαβίας «που θα κατανοήσει τις ανάγκες».

Το ΚΚΕ κηρύσσει αποχή από τις εκλογές της 31^{ης} Μαρτίου 1946 για την ανάδειξη Αναθεωρητικής Βουλής και την νύκτα της 30ής προς την 31η Μαρτίου 1946 ο καπετάν Μπαρούτας, μέλος του ΚΚΕ, επικεφαλής ανταρτικής ομάδας από το Βέρμιο, επιτίθεται στο Λιτόχωρο της Μακεδονίας, στις υπώρειες του Ολύμπου, και καταστρέφει τον Αστυνομικό Σταθμό σκοτώνοντας όλους τους υπερασπιστές του Χωροφύλακες. Είναι η πρώτη ένοπλη επίθεση ανταρτών κατά τον «τρίτο γύρο». Θα ακολουθήσουν άλλες στο Σκρα, στο Νυμφαίο και αλλού.

Τον Απρίλιο του 1946 επιστρέφοντας από την Πράγα (και από το μυστικό ταξίδι του στην

* Η 11η Ολομέλεια είναι η πρώτη που συνέρχεται μετά την Απελευθέρωση. Έτσι αναφέρεται και ως 1η Ολομέλεια όπως και η 12η του Φεβρουαρίου 1946 αναφέρεται ως 2η. Στη συνέχεια ακολουθείται η αρίθμηση χωρίς τη δεκάδα. Η 3η Ολομέλεια συνήλθε το 1947 στην Πίνδο.

Κριμαία) ο Ν. Ζαχαριάδης σταθμεύει στην Θεσσαλονίκη, όπου, σε δημόσιο λόγο του σε συγκέντρωση διακηρύσσει ότι «θα γίνουμε όλοι Μπαρούτας, αν χρειασθώ» και «θα αντηχήσω ξανά το θούριο "Εμπρός ΕΛΑΣ για την Ελλάδα", αν χρειασθώ».

Τον Ιούνιο - Ιούλιο του 1946 ο Ν. Ζαχαριάδης δίδει προσωπική εντολή στον Μάρκο Βαφειάδη, παλιό έμπιστο επαγγελματικό στέλεχος του ΚΚΕ και μέχρι τη Βάρκιζα καπετάνιο της Ομάδας Μεραρχιών Μακεδονίας του ΕΛΑΣ, ν' ανέβη στο βουνό και να οργανώσει το αντάρτικο. Με προσωπική εντολή του Ν. Ζαχαριάδη φθάνουν στις 25 Αυγούστου 1946 στο Βελιγράδι της Γιουγκοσλαβίας τα μέλη του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ Γιάννης Ιωαννίδης και Πέτρος Ρούσος με σκοπό να προωθηθούν μέσω Σόφιας προς Μόσχα ώστε να ρυθμισθεί η στρατιωτική βοήθεια που ο ηγέτης του ΚΚΕ αναμένει από τον Στάλιν. Έχει στείλει ο ίδιος μια μυστική έκθεση μέσω Δημητρώφ προς τον Στάλιν προσωπικά από τον οποίο ζητάει άμεσα ιματισμό και εφόδια για 10.000 άνδρες, αυτόματα όπλα, πολυβόλα, οπλοπολυβόλα και αντιαρματικά. Στην έκθεσή του προς τον Στάλιν αναφέρει ότι διαθέτει 12.000 αντάρτες ετοιμοπόλεμους, αλλά ένα μέρος του σπλιισμού του ΕΛΑΣ που είχε κρυβή μετά την Βάρκιζα για 24.000 άνδρες, έχει καταστραφή ή ανακαλυφθή. Ζητάει επίσης 150 χιλιάδες δολάρια μηνιαίως για τις ανάγκες του ΚΚΕ. Οι απεσταλμένοι του Ζαχαριάδη όμως καθλώνονται για πάντα στο Βελιγράδι. Με την Μόσχα έχουν έμμεση μόνον επαφή μέσω του Βούλγαρου κομμουνιστού ηγέτη Τσερβένκωφ, που, με την σειρά του έχει επαφή με τον ηγέτη του Κ.Κ.Β. Γκεώργκι Δημητρώφ, καθοδηγητή της (διαλυθείσης τυπικά στο μεταξύ) 3ης Κομμουνιστικής Διεθνούς ο οποίος πηγαινοέρχεται ακόμη στην σοβιετική πρωτεύουσα και συντονίζει τα Κ.Κ. Στις 19 Νοεμβρίου 1946 οι απεσταλμένοι του Ζαχαριάδη συναντώνται με τον Δημητρώφ στην Σόφια που τους συμβουλεύει να μη δοθή μεγάλη έκταση στο αντάρτικο κίνημα αλλά το κύριο βάρος να δοθή στον πολιτικό αγώνα με νόμιμα μέσα και να φυλαχθούν τα στελέχη του Κόμματος. Ο Ιωαννίδης τηλεγραφεί με παράνομο ασύρματο στον Ζαχαριάδη στην Ελλάδα ότι «αυτή είναι η γνώμη του Παππού (Δημητρώφ) και των από πάνω». Στο μεταξύ το ΚΚΕ έχει κηρύξει αποχή και από το Δημοψήφισμα της 1ης Σεπτεμβρίου 1946. Στις 31 Δεκεμβρίου 1946 ο Δημητρώφ στέλνει στον Γιάννη Ιωαννίδη στο Βελιγράδι (ο Ιωαννίδης φέρει το ψευδώνυμο Ντενίσοφ) το ακόλουθο τηλεγράφημα, που, με την σειρά του ο Ιωαννίδης διαβιβάζει στον Ζαχαριάδη στην Αθήνα:

31.12.46 Προς Ντενίσοβ. Αυτή τη στιγμή δεν πρέπει να υπολογίζετε τη ζητούμενη βοήθεια. Θα πρέπει να περιμένετε.

Δημητρώφ.

Στις 10 Ιανουαρίου 1947, αμέσως μετά το τηλεγράφημα Δημητρώφ, ο Ν. Ζαχαριάδης στέλνει νέο γράμμα -έκκληση προσωπικά στον Στάλιν για βοήθεια. Το γράμμα, στην ρωσική γλώσσα που μιλάει άπταιστα ο σπουδασμένος στην Μόσχα ηγέτης του ΚΚΕ, δημοσιεύθηκε από τα αρχεία του ΚΚΕ στην εφημερίδα του ΚΚΕ εσ. «Αυγή» τον Δεκέμβριο του 1979 και έχει ως εξής:

«Αγαπητέ Σύντροφε Στάλιν!

Η Κ.Ε. του ΚΚΕ απευθύνεται σε Σας με την παρακάτω παράκληση:

»Γνωρίζετε πως, κάτω από την καθοδήγηση του κόμματός μας, ο ελληνικός λαός διεξάγει σήμερα έναν πολύ δύσκολο αγώνα ενάντια στην αγγλική πολιτική κατοχής στην Ελλάδα και ενάντια στο νεοφασιστικό καθεστώς που έχει οργανωθεί και καθοδηγείται από τους

Αγγλους.

»Αυτός ο αγώνας έχει βέβαια μεγάλη σημασία για το δημοκρατικό αγώνα όλων των λαών. Τις μορφές που παίρνει αυτός ο αγώνας, μια και έφτασε μέχρι την ένοπλη αντίσταση και απόκρουση, τη δείχνει τόσο ο βαθμός της σοβαρότητάς του όσο και η έκτασή του, από την άποψη της μαζικότητάς του.

»Το κόμμα μας, που βρίσκεται επικεφαλής αυτού του αγώνα, έχει μπροστά του δυσκολότατα καθήκοντα, ένα από τα οποία είναι το οικονομικό πρόβλημα.

»Σεις κατανοείτε τι σημασία έχει στη διεξαγωγή αυτού του αγώνα η απουσία επαρκών χρηματικών μέσων, ιδιαίτερα στις συνθήκες παρανομίας και διώξεων, που δοκιμάζει τώρα το κόμμα μας.

»Σας παρακαλούμε να μας βοηθήσετε και να ικανοποιήσετε τις σοβαρότατες ανάγκες μας και ελπίζουμε πως γρήγορα θα λάβουμε την απόφασή σας γι' αυτό το θέμα.

»Με συντροφικούς χαιρετισμούς
Η Κ.Ε. του Κ.Κ. της Ελλάδας
Ο Γραμματέας:
(Ν.Ζ.)»

Η μόνη όμως βοήθεια, που έρχεται, προέρχεται από τον Τίτο της Γιουγκοσλαβίας, που ενεργεί για δικό του λογαριασμό όπως θα αποδειχθή στο επόμενο κεφάλαιο. Έτσι ο Ν. Ζαχαριάδης, ένα μήνα μετά το δεύτερο άγιο γράμμα του προς τον Στάλιν, απευθύνει το ακόλουθο μήνυμα προς τον ηγέτη του νέου κομμουνιστικού καθεστώτος της Γιουγκοσλαβίας:

«10.2.1947 Στρατάρχη Τίτο

ΚΕ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας

Αγαπητέ σ. Τίτο

»Θεωρούμε επιτακτικό μας καθήκον να σας ευχαριστήσουμε εγκάρδια, και σας και όλη την Κεντρική Επιτροπή για τη σοβαρή βοήθεια που μας δώσατε σ' απάντηση στην τελευταία έκκληση της Κεντρικής μας Επιτροπής, όπως και για όλη τη βοήθεια που μας δίνει το αδελφό Γιουγκοσλαβικό κόμμα.

»Η βοήθεια αυτή έρχεται σε στιγμή νέας εντατικής πάλης του ελληνικού λαού για την ανεξαρτησία και τη δημοκρατία και στερεώνει ακόμα πιο πολύ τους δεσμούς ανάμεσα στους λαούς της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδας.

Εξ ονόματος της ΚΕ του ΚΚΕ»

Ο τροχός της μοίρας έχει γυρίσει. Το ΚΚΕ εγκλωβίστηκε στην βοήθεια του Τίτο αποκλειστικά και έτσι εξήρτησε την τύχη του από την πολιτική του Τίτο.

Το φθινόπωρο του 1946, αφού είχε ανέβει ο Μάρκος στο βουνό, το ΚΚΕ διέθετε τρεις χιλιάδες περίπου αντάρτες μοιρασμένους στην Μακεδονία και στην Θεσσαλία ενώ στην υπόλοιπη χώρα (Ήπειρο, Στερεά και Πελοπόννησο) διέθετε μόνον 450 άνδρες συνολικά.

Έτσι καταρρίπτεται το επιχείρημα του ΚΚΕ ότι οι αντάρτες ήταν απλώς καταδιωκόμενοι δημοκρατικοί πολίτες που έπαιρναν τα βουνά για να σωθούν. Αν ήταν έτσι, τότε οι καταδιωκόμενοι θα πρέπει να ήταν αναλογικά ίσοι σε αριθμό σε όλα τα διαμερίσματα της χώρας και όχι μόνον στα βόρεια διαμερίσματα. Σύμφωνα με το υπόμνημα του Ν. Ζαχαριάδη που εστάλη, μέσω Βελιγραδίου και Δημητρώφ, στον Στάλιν, η ανταρτική δύναμη του ΚΚΕ είχε την ακόλουθη αριθμητική και γεωγραφική κατανομή το φθινόπωρο του 1945¹²⁴:

Μακεδονία: 1.180 αντάρτες και αντάρτισσες που κατανέμονται ως εξής: Χαλκιδική 250, Νιγρίτα - Σέρρες 150, Κιλκίς 70, Πάικο - Καϊμακτσαλάν 350, Βέρμιο 250, Πιέρια Όλυμπος 350, Πίνδος - Βόιο 350, Βίτσι - Σινάτσικο 200, Δράμα -Καβάλα 60 και Έβρος 150. (Ο Έβρος είναι Θράκη, αλλά η έκθεση τον περιλαμβάνει στην Μακεδονία) Θεσσαλία: 1.400 ως εξής: Νότ. Όλυμπος 300, Χάσια 400, Πίνδος (Θεσσαλική) 400, Πήλιο 50, Διάφορα συγκροτήματα 250.

Ήπειρος: 150, περίπου.

Στερεά: περίπου 150.

Πελοπόννησος: 150 περίπου.

Το αντάρτικο φουντώνει και, από τις αρχές του 1947, μαινεται πια με αλληπάλληλες επιθέσεις, σαμποτάζ, καταστροφές κλπ. Το ΚΚΕ εντούτοις εξακολουθεί να λειτουργή ελεύθερα ως νόμιμο κόμμα μέχρι τα Χριστούγεννα του 1947, οπότε αναγγέλλει επίσημα ότι ίδρυσε στα βουνά την καινούργια του Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση.

Τον Μάρτιο του 1947 εξαγγέλλεται το περίφημο δόγμα Τρούμαν ενώ παράλληλα λειτουργεί στην Θεσσαλονίκη η Εξεταστική Επιτροπή του ΟΗΕ που διαπιστώνει, αργότερα, σε απόφασή της ότι η Ελλάς υφίσταται εισβολή ενόπλων κομμουνιστών από τις βόρειες βαλκανικές χώρες. Στις 6 Απριλίου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης φτάνει από παράνομο δίκτυο στο Βελιγράδι, μέσω Θεσσαλονίκης, αλλά το ΚΚΕ επιμένει ότι ο ηγέτης του βρίσκεται «κάπου στην Αθήνα». Μια μέρα νωρίτερα, στις 5 Απριλίου 1947, ο Στρατός εξαπολύει την πρώτη εκκαθαριστική επιχείρησή του εναντίον των ανταρτών. Φέρει την επωνυμία «Τέρμινους» και κινητοποιεί δυνάμεις 80.000 ανδρών, 60 αεροπλάνων και 40 πυροβόλων. Την 1η Απριλίου 1947 έχει πεθάνει ο Βασιλεύς Γεώργιος Β' λίγους μήνες μετά την επάνοδό του στον θρόνο στα τέλη Σεπτεμβρίου 1946. Τον διαδέχεται ο αδελφός του Παύλος.

Στις 27 Ιουνίου 1947 ο Μιλτιάδης Πορφυρογένης, μιλώντας ως εκπρόσωπος του ΚΚΕ στο συνέδριο του Κ.Κ. Γαλλίας στο Στρασβούργο, τονίζει απειλητικά ότι το Κόμμα του δημιούργησε στην Βόρειο Ελλάδα τις κατάλληλες συνθήκες για χωριστό δημοκρατικό κράτος με δημοκρατική κυβέρνηση και με δημοκρατικό στρατό. Ο στρατός έχει δημιουργηθεί από τον Μάρκο και δρα, αλλά η δημιουργία κυβερνήσεως καθίσταται προβληματική γιατί ξεσπούν διαφωνίες στην Κ.Ε. του ΕΑΜ που πολλά μέλη της αρνούνται να αναλάβουν τέτοια ευθύνη έναντι του Έθνους.

Τον Αύγουστο του 1947 έχει δημιουργηθεί υπό τον Μάρκο Βαφειάδη το Γενικό Αρχηγείο του

«Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας» το οποίο και εκδίδει τις πρώτες συντακτικές και νομοθετικές «Πράξεις» του οργανώνοντας την Λαϊκή Δικαιοσύνη και την Τοπική Αυτοδιοίκηση στα βουνά χωρίς να υπάρχει ακόμη κυβέρνηση.

Στις 7 Σεπτεμβρίου 1947, μετά μια πρωτοφανή πατριωτική χειρονομία του Κων. Τσαλδάρη, αναλαμβάνει Πρωθυπουργός ο Θεμ. Σοφούλης που συγκεντρώνει υπό την ηγεσία του όλες τις κοινοβουλευτικές πολιτικές δυνάμεις και χορηγεί γενική αμνηστία στους αντάρτες. Μάταια όμως. Από εκείνη την ημέρα ο γηραιός αλλά ακατάβλητος ηγέτης τίθεται επικεφαλής του αγώνα εναντίον της κομμουνιστικής ανταρσίας μέχρι τον θάνατό του, τις παραμονές της νίκης. Ο Αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος Κων. Τσαλδάρης, αν και διαθέτη συντριπτική πλειοψηφία στην Βουλή, του παραχωρεί την Πρωθυπουργία για να υπάρξει ενιαίο δημοκρατικό μέτωπο κατά του ΚΚΕ. Το ΚΚΕ εξακολουθεί να λειτουργεί ως νόμιμο Κόμμα ακόμη ενώ ο «Ριζοσπάστης» εκδίδεται μέχρι τις 18 Οκτωβρίου 1947. Στις 24 Δεκεμβρίου 1947 ο ραδιοσταθμός του ΚΚΕ «Φωνή της Αλήθειας», που λειτουργεί στο Βελιγράδι μυστικά, μεταδίδει την είδηση ότι ιδρύθηκε η πρώτη «Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση της Ελεύθερης Ελλάδας» ενώ οι αντάρτες επιτίθενται για να καταλάβουν την Κόνιτσα και να εγκαταστήσουν εκεί την κυβερνητική έδρα. Το ΚΚΕ κηρύσσεται εκτός νόμου.

Η πολεμική δράση των ανταρτών κατά τα τέλη του 1946 και καθ' όλο το έτος 1947 είναι πολύ πυκνότερη από όσο υπαινίσσεται η κλιμάκωση των πολιτικών κινήσεων και αποφάσεων της ηγεσίας του ΚΚΕ.

Στις 28 Οκτωβρίου 1946 ιδρύθηκε στα βουνά —και εξηγγέλθη— το «Γενικό Αρχηγείο των Ανταρτικών Δυνάμεων» υπό τον Μάρκο Βαφειάδη. Στις 27 Δεκεμβρίου 1946 οι ανταρτικές ομάδες μετονομάζονται επίσημα σε «Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας». Παύει έτσι να ισχύει το επιχείρημα του ΚΚΕ ότι επρόκειτο απλώς για καταδιωκόμενους δημοκρατικούς πολίτες που βγήκαν ένοπλοι στα βουνά για να σωθούν.

Η Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού (ΔΙΣ) αναφέρει ότι τον Δεκέμβριο του 1946 οι ανταρτικές δυνάμεις ανέρχονταν σε 10.000 άνδρες και ένοπλες γυναίκες, ενώ δύο μήνες αργότερα —όταν ελήφθη η απόφαση της 2ης Ολομέλειας του ΚΚΕ για οργάνωση του ένοπλου αγώνα— οι δυνάμεις των ανταρτών ξεπερνούσαν τις 15.000. Σχετικά αναφέρονται από το Γενικό Επιτελείο Στρατού τα εξής¹²⁵:

Βιαία στρατολογία εθνικοφρόνων πολιτών κατά την περίοδο ταύτην (1946) διενηργείτο εις περιωρισμένην κλίμακα. Οι Κ/Σ επίστευον ότι ήσαν εις θέσιν διά των ιδίων δυνάμεων να επιτύχουν του σκοπού των. Αθρόα επίσης εξηκολούθει η εισροή εκ του στρατοπέδου Μπούλκες, είτε απ' ευθείας εκ Γιουγκοσλαβίας είτε μέσω Βουλγαρίας και Αλβανίας, αναλόγως του προορισμού των. Εξ αυτών όσοι αφικνούντο κατά τμήματα κατεμερίζοντο εις τας διαφόρους Κ/συμμοριακάς ομάδας, τα δε στελέχη διετίθεντο δι' ανάληψιν διοικήσεως και επάνδρωσιν των συγκροτούμενων Αρχηγείων. Τον Δεκέμβριον του 1946 η δύναμις των δρώντων Κ/Σ ανήρχετο εις 10.000 περίπου. Μετά δίμηνον υπερέβησαν τας 15.000. Εκ τούτων 7.000 είχαν έλθει εκ του στρατοπέδου Μπούλκες.

Κατά την αυτήν περίοδο (1946) το Γενικόν Επιτελείον Στρατού (ΓΕΣ) εις την επιδίωξίν του να αντιμετωπίση την κατάστασιν, η οποία διαρκώς επεδεινούτο εξαιτίας της δράσεως των Κ/Σ, ανελάμβανε προσπάθειαν αυξήσεως της αριθμητικής δυνάμεως του στρατού από 100 εις 130 χιλιάδας αξιωματικούς και οπλίτας. Η αύξησις όμως της δυνάμεως του Εθνικού Στρατού

δεν εξηρτάτο μόνον εκ της Ελληνικής Κυβερνήσεως, αλλά και εκ της Βρεταννικής Στρατιωτικής Αποστολής (ΒΣΑ). Η τελευταία εθεώρει ότι αι υπάρχουσαι δυνάμεις στρατού ήσαν επαρκείς διά την καταστολήν της ανταρσίας και ότι οιαδήποτε αύξησις του στρατού θα επέφερεν αντίστοιχον αύξησιν των δαπανών συντηρήσεώς του, αι οποίαι κατεβάλλοντο υπό της Μεγάλης Βρεταννίας. Κατ' αυτόν τον τρόπον συνεφωνήθη αύξησις του στρατού κατά 4.000 άνδρας μόνον, διά να συγκροτηθούν ορισμένα τάγματα Εθνοφυλακής και 40 Λόχοι Ορεινών Καταδρομών.

Στις 30 Δεκεμβρίου 1946 οι αντάρτες κτυπούν την Υπάτη. Η Ρούμελη συνταράσσεται. Οι 15 Χωροφύλακες που υπερασπίζονταν την Υπάτη σκοτώνονται ή εξαφανίζονται. Με την Πρωτοχρονιά του 1947 το κύμα επιθέσεων κλιμακώνεται προς τον νότο. Στις 4 Ιανουαρίου 1947 οι αντάρτες καταλαμβάνουν την Βωζούσα στην Ήπειρο, το Σουφλάρι στον Θεσσαλικό κάμπο, το Μεσοχώρι στα νότια της Λαμίας όπου η επίθεση εκδηλώνεται με 70 ιππείς. Μεταξύ 7 και 10 Ιανουαρίου 1947 καταλαμβάνονται άλλα δυο χωριά στην Θεσσαλία και εννέα στην Μακεδονία και Θράκη. Μεταξύ 11 και 15 Ιανουαρίου 1947 καταλαμβάνονται άλλα δυο χωριά στην Θεσσαλία και τέσσερα στην Μακεδονία, όπου ανατινάσσεται μια μεγάλη γέφυρα. Οι αντάρτες, αφού επιβάλουν τον νόμο τους, αποχωρούν μετά λίγες μέρες από τα καταληφθέντα χωριά παίρνοντας μαζί τους τους νέους και τους άνδρες, που στρατολογούνται βίαια στον «Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας».

Το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Ιανουαρίου 1947 οι επιθέσεις στρέφονται εναντίον μικρών τμημάτων και στρατοπέδων του Στρατού. Σημειώνονται σαράντα περίπου μάχες μέσα σε 15 μέρες. Τον Φεβρουάριο 1947 πραγματοποιούνται επιθέσεις σε 75 χωριά της Βορείου Ελλάδος, όπου ανατινάσσονται οι σιδηροδρομικές γέφυρες και γραμμές, ώστε να απομονωθεί η χώρα. Στις 18 Φεβρουαρίου 1947 η Ελλάς μένει κατάπληκτη: οι αντάρτες εξεπόρθησαν την Σπάρτη συντρίβοντας κάθε αντίσταση και απελευθέρωσαν όλους τους κρατούμενους από τις φυλακές. Τους ενέταξαν στην δύναμή τους. Οι δρόμοι ναρκοθετούνται. Και οι πολιτικοί στην Αθήνα συνεχίζουν τα παιχνίδια τους για την εξουσία. Τον Ιανουάριο 1947 ο Κων. Τσαλδάρης, που διέθετε την συντριπτική πλειοψηφία στην Βουλή, υποχωρεί στην ανάγκη για μίαν ευρύτερη κυβέρνηση δημοκρατικής συνεργασίας —και στις ανάλογες πιέσεις. Σχηματίζεται κυβέρνηση υπό τον Δημ. Μάξιμο στην οποία εισέρχονται οι συνεργαζόμενοι ηγέτες της ΕΠΕ Γ. Παπανδρέου, Σοφ. Βενιζέλος και Παν. Κανελλόπουλος.

Στις 29 Ιανουαρίου 1947 φτάνει στην Ελλάδα Εξεταστική Επιτροπή του ΟΗΕ με διεθνείς παρατηρητές για να εξακριβώσουν την κατάσταση. Στις 3 Μαρτίου 1947 η Επιτροπή του ΟΗΕ παρακολουθεί παρέλαση του ΔΣΕ στην Αγόριανη Θεσσαλίας. Σχετικά το ΓΕΣ στην Ιστορία του αναφέρει τα ακόλουθα¹²⁶:

Δεσπόζοντα γεγονότα κατά Ιανουάριον 1947, τα οποία είχαν άμεσον σχέση με την ανώμαλον κατάστασιν, η οποία είχε δημιουργηθεί εις την χώραν ήσαν αφ' ενός μεν η παραίτησις της Κυβερνήσεως Τσαλδάρη και ο σχηματισμός της Κυβερνήσεως Εθνικής Συνεργασίας υπό την Προεδρίαν του Δημητρίου Μαξίμου και αφ' ετέρου η άφιξις εις Ελλάδα της Εξεταστικής Επιτροπής του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ).

Η Κυβέρνησις Εθνικής Συνεργασίας εσχηματίσθη την 24ην Ιανουαρίου, η δε Διεθνής Εξεταστική Επιτροπή αφίχθη εις Αθήνας την 29ην Ιανουαρίου. Κατέφθασαν επίσης και οι σύνδεσμοι των Βαλκανικών κρατών Γιουγκοσλαβίας, Βουλγαρίας και Αλβανίας, προκειμένου να ερευνηθούν τα αίτια της εκρύθμου καταστάσεως εις την Ελλάδα και να εξακριβωθή

πόθεν υπεκινείτο, κατηυθύνετο και ετροφοδοτείτο η κομμουνιστική ανταρσία. Εις τας Αθήνας η Επιτροπή παρέμεινε μέχρι της 18ης Φεβρουαρίου, οπότε μετεφέρθη εις Θεσσαλονίκην, όπου παρέμεινε μέχρι της 22ας Μαρτίου. Κατά το τελευταίον τούτο χρονικόν διάστημα η Επιτροπή μετέβη εις τα σύνορα διά να εξετάση επιτοπίως διαφόρους περιπτώσεις συνοριακών επεισοδίων, αι οποία είχαν καταγγεληθή εις το Συμβούλιον Ασφαλείας του ΟΗΕ, όπως εις Μουριές, Σούρμενα, Στρώμνιτσαν, Πετρίτσι, Αξιούπολιν και Σκρα. Μεταξύ 22ας Μαρτίου και 2ας Απριλίου η Επιτροπή ανεχώρησεν εξ Ελλάδος και μετέβη εις Σόφιαν και Βελιγράδιον, αφού απέστειλε κλιμάκιά της εις Σκόπια, κέντρον της ανθελληνικής προπαγάνδας εναντίον της Μακεδονίας, και εις το Μπούλκες, εδραν του πασιγνώστου στρατοπέδου διά την εκπαίδευσιν στελεχών προς χρησιμοποίησίν των εις τον συμμοριακόν αγώνα.

Τελικώς η Επιτροπή ανεχώρησε την 7ην Απριλίου εις Γενεύην Ελβετίας, διά να συντάξη την έκθεσίν της προς το Συμβούλιον Ασφαλείας του ΟΗΕ.

Η περίοδος συνεδριάσεων της Εξεταστικής Επιτροπής εις Αθήνας έδωσεν αφορμήν εις εμπαιθείς εκδηλώσεις και προκλήσεις της κομμουνιστικής προπαγάνδας, η οποία εβοηθείτο παντοιοτρόπως υπό των συνοδοιπόρων. Διότι η σκληρά πάλη του Έθνους κατά του εναγκαλισμού της ερυθράς προδοσίας διεξήγετο υπό ιδιομόρφους συνθήκας. Ενώ ο Εθνικός Στρατός, η Χωροφυλακή και οι αγροτικοί πληθυσμοί της Ελλάδος εμάχοντο κατά του κομμουνισμού εις την ύπαιθρον και τα χωριά απ' άκρου εις άκρον της χώρας, το ΚΚΕ ήτο επισήμως εγκατεστημένον εις τα μεγάλα αστικά κέντρα, επροστατεύετο υπό των νόμων του κράτους, του οποίου επεδίωκε τον αφανισμόν, εξέδιδε τας εφημερίδας του εις τας Αθήνας, την Θεσσαλονίκην, τον Βόλον, τα Ιωάννινα και τας Πάτρας, είχε το Πολιτικόν Στρατηγείον του εντός της πρωτευούσης και διηύθυνε την εθνοκτόνον προσπάθειάν τον διά των επαρχιακών κλιμακίων του.

Βασική αποστολή της Διεθνούς Εξεταστικής Επιτροπής του ΟΗΕ ήτο να αποφανθή εάν τα διαδραματιζόμενα εις την Ελλάδα γεγονότα ήσαν υπόθεσις εσωτερική, όπως υπεστήριζον οι κομμουνισταί, λαϊκή εξέγερσις δηλαδή εναντίον ενός τυραννικού «μοναρχοφασιστικού καθεστώτος», το οποίον κατεπίεζε τους «δημοκρατικούς πολίτες», ή εάν απετέλουσιν πόλεμον εναντίον της Ελλάδος υποκινούμενον και τροφοδοτούμενον έξωθεν και συγκεκριμένως υπό της Γιουγκοσλαβίας, της Βουλγαρίας και της Αλβανίας.

Κατά το διάστημα των εργασιών της Διεθνούς Επιτροπής εις Αθήνας πολλές πικρίας και απογοητεύσεις εδοκίμασεν ο αγωνιζόμενος ελληνικός λαός. Υπεχρεώθη να ακούση εντός της πρωτευούσης του, πλην των προκλητικών και θραυστάτων ψευδολογιών των κομμουνιστών, των εαμιτών και των συνοδοιπόρων, και τας απαραδέκτους ύβρεις και προκλήσεις των αντιπροσώπων των Αλβανών, Βουλγάρων και Γιουγκοσλάβων.

Η δυσφορία της ελληνικής κοινής γνώμης μετεβλήθη εις αγανάκτησιν, όταν οι αντιπρόσωποι των κομμουνιστικών οργανώσεων επετέθησαν κατά σαφώς προδοτικόν τρόπον εναντίον της πατρίδος των εμφανίζοντες αυτήν ως απειλούσαν την ειρήνην εις την Βαλκανικήν Χερσόνησον και επηυξήθη περισσότερο από τας εκδηλώσεις ορισμένων μελών της Επιτροπής, τα οποία προφανώς ενεπνέοντο από συμπάθειαν προς τον κομμουνισμόν, μη τηρήσαντα την απαιτουμένην εις αντιπροσώπους παγκοσμίου οργανώσεως αντικειμενικότητα και ευπρέπεια. Αι ανωτέρω εντυπώσεις μετεβλήθησαν βραδύτερον, όταν η Επιτροπή ευρισκομένη εις Θεσσαλονίκην ήρχισε την εξέτασιν της πραγματικής

καταστάσεως εις την Ελλάδα. Η επιτροπή εξήτασε τα στοιχεία των δύο «Λευκών Βίβλων», αι οποίαι παρεδόθησαν εις τα μέλη της και εξηκρίβωσεν εκ τούτων την εναντίον της Ελλάδος επιβουλήν των γειτόνων της. Η πρώτη των δύο τούτων «Βίβλων» ανεφέρετο εις τα συνοριακά επεισόδια εις βάρος της Ελλάδος, τα οποία απεδείκνυον ότι το έδαφος της Αλβανίας, Γιουγκοσλαβίας και Βουλγαρίας εχρησιμοποιείτο ως ορμητήριον διά τας δρώσας εις την Ελλάδα κομμουνιστικής συμμορίας. Η δευτέρα περιείχε τας κυριωτέρας των μαρτυρικών καταθέσεων συμμοριτών, οι οποίοι είχαν συλληφθή υπό του εθνικού στρατού, υπηκόων των γειτονικών χωρών, οι οποίοι είχαν εισέλθει εις την Ελλάδα ως συνεργάται των Κ/Σ και είχαν συλληφθή, καθώς και Ελλήνων χωρικών, οι οποίοι είχαν απαχθή εις τα γειτονικά κράτη και απηλευθερώθησαν.

Στις 9 Φεβρουαρίου ο Θεμιστοκλής Σοφούλης βρίσκεται

πάντα έξω από την κυβέρνηση συνασπισμού και την κατηγορεί ότι καταδιώκει τους δημοκρατικούς πολίτες. Αλλά σε δήλωσή του εκείνη την ημέρα προς τον ξένο Τύπο τονίζει τα ακόλουθα¹²⁷:

«Αι διαφοραί αντιλήψεων ως προς την αντιμετώπισιν της ενόπλου ανταρσίας ανάγονται εις την εσωτερικήν μας κατάστασιν, αποτελούν εκδήλωσιν κανονικής λειτουργίας των δημοκρατικών μας θεσμών και δεν δύνανται να δικαιολογήσουν οιανδήποτε ανάμειξιν λόγων ή έργων, των γειτόνων μας. Λέγομεν τούτο προς τα εχθρικά κράτη της Αλβανίας και της Βουλγαρίας και προς την φίλην Γιουγκοσλαβίαν από την οποίαν προσδοκώμεν μείζονα κατανόησιν εδραζομένην επί της παγίας φιλίας των Λαών μας».

Η τραγική όμως αλήθεια είναι ότι, όπως προκύπτει από το επίσημο αρχείο του ΚΚΕ και από όλα τα γεγονότα και ντοκουμέντα, η Γιουγκοσλαβία είναι εκείνη που πρωταγωνιστικά οργανώνει και υποστηρίζει το αντάρτικο κίνημα του ΚΚΕ. Τούτο αναγνώρισε στην έκθεσή της και η Επιτροπή του ΟΗΕ¹²⁸.

Επί τη βάση των γεγονότων τα οποία η Επιτροπή διεπίστωσεν η ίδια, αποτελεί συμπεράσματά της, ότι η Νοτιοσλαυία και εις μικρότερον βαθμόν η Αλβανία και η Βουλγαρία, υπεστήριζαν τον συμμοριακόν πόλεμον εν Ελλάδι.

Προχωρεί έπειτα η έκθεσις εις την ανάπτυξιν των συγκεκριμένων στοιχείων, τα οποία είχαν υπόψη της η Επιτροπή διά την διατύπωσιν της σαφούς κατηγορίας εναντίον των βορείων γειτόνων της Ελλάδος. Προκειμένου περί της Νοτιοσλαυίας η έκθεσις αναφέρει μεταξύ άλλων τας καταθέσεις πολυαρίθμων μαρτύρων, κατά τας οποίας οι συμμορίται έτυχον βοήθειας εν Νοτιοσλαυία, εκπαιδευθέντες στρατιωτικώς εκείθεν των Νοτιοσλαυικών συνόρων και αποσταλέντες εκ νέου εις την Ελλάδα, όπως δράσουν με τας συμμοριακάς ομάδας και δεχθέντες αργότερα την ενίσχυσιν υπό μορφήν όπλων, εφοδίων, μεταφορικών μέσων, οδηγίων κλπ. Συγκεκριμένως η Επιτροπή ήκουσε τας καταθέσεις πολλών μαρτύρων, βεβαιούντων ότι την άνοιξιν του 1946 οργανώθησαν ειδικά μαθήματα διά τον ανταρτοπόλεμον εις το στρατόπεδον προσφύγων του Μπούλκες, έλαβε δε γνώσιν και αντιτύπου στρατιωτικού εγχειριδίου διά τον ανταρτοπόλεμον, το οποίον εχρησιμοποιείτο ως εκπαιδευτικόν βιβλίον εις την σχολήν του Μπούλκες.

Αναφέρεται έπειτα, ότι εις την Επιτροπήν κατετέθησαν σημαντικά στοιχεία, αποδεικνύοντα

ότι προκειμένου να επιστρέψουν εις την Ελλάδα διά να αρχίσουν τον συμμαχικόν πόλεμον, εχρησιμοποιήθησαν, τα παρασχεθέντα υπό των Νοτιοσλαυικών αρχών, μεταφορικά μέσα, ότι εφωδιάσθησαν δι' όπλων, ενδυμάτων και τροφών και ότι διηκολύνθησαν από ολόκληρον δίκτυον συνδέσμων εις την διάβασιν των συνόρων προς την Ελλάδα και ότι επιπλέον αι Νοτιοσλαυικαί μεθοριακαί φρουραί επέτρεπον πάντοτε εις τους συμμαχίτας να διαφεύγουν προς το Νοτιοσλαυικόν έδαφος, οσάκις κατεδιώκοντο υπό του Ελληνικού στρατού. «Ταύτα απεδείχθησαν σαφώς διά την Επιτροπήν —λέγει επιλέξει η έκθεσις— κατά την διάρκειαν της επιτοπίου εξετάσεώς της, διά τα συνοριακά επεισόδια των Σουρμένων και της Ειδομένης».

Η έκθεσις αναφέρει επίσης, ότι δεν υπάρχει καμμία αμφιβολία, ότι εις το στρατόπεδον του Μπούλκες οι εξ Ελλάδος πρόσφυγες έτυχον πολιτικής και διαφωτιστικής προπαγάνδας, αποσκοπούσης εις την ανατροπήν της Ελληνικής Κυβερνήσεως, προπαγάνδας την οποίαν τους έκαμον διάφοροι επίσημοι εκπρόσωποι της Νοτιοσλαυίας και της Βουλγαρίας, καθώς και ο Γενικός Γραμματεύς του Κ.Κ.Ε. Ζαχαριάδης, επισκεφθείς το στρατόπεδον του Μπούλκες την 25ην Μαρτίου 1946.

»Άλλωστε —λέγει χαρακτηριστικώς η έκθεσις— η Επιτροπή κατά την μετάβασίν της εις Μπούλκες, Νόβι Σατ, Γευγελήν και Στρώμνιτσαν υπήρξε μάρτυς πολιτικών εκδηλώσεων, στρεφόμενων εναντίον της παρούσης Ελληνικής Κυβερνήσεως, αι οποίαι αποδεικνύουν, ότι μεταξύ των προσφύγων εξακολουθεί η πολιτική δράσις».

Ολιγότερον εκτενή είναι τα κεφάλαια της εκθέσεως, τα αναφερόμενα εις την ανοχήν της Αλβανίας και της Βουλγαρίας, και τούτο διότι κατά την εποχήν εκείνην δεν είχαν συγκεντρωθή επαρκή στοιχεία διά την έκτοτε αναπτυχθείσαν βοήθειαν των δύο αυτών γειτόνων μας προς τους συμμαχίτας. Προκειμένου περί της Αλβανίας, η Επιτροπή παραδέχεται ότι τα προσαχθέντα ενώπιόν της στοιχεία αποδεικνύουν, ότι εις το Ρούμπικ, παρά τα Τίρανα, ελειτούργησεν από της ανοίξεως μέχρι του Οκτωβρίου 1945, στρατόπεδον Ελλήνων προσφύγων, οι οποίοι ετυχον εκεί πολιτικής και στρατιωτικής εκπαιδεύσεως και εχρησιμοποιούν μάλιστα εγχειρίδιον παρόμοιον προς το χρησιμοποιηθέν εις το Μπούλκες, πολυγραφηθέν επί χάρτου, τον οποίον επρομήθευσε το Αλβανικόν Υπουργείον Τύπου. Αναφέρονται επίσης καταθέσεις μαρτύρων, βεβαιούντων ότι μετά την συμφωνίαν της Βαρκίζης, της 12ης Φεβρουαρίου 1945, ελασίται και κομμουνισταί έλαβον την διαταγήν των αρχηγών των να διαβούν την μεθόριον και να εισέλθουν εις την Αλβανίαν, όπου αξιωματούχοι του Κ.Κ.Ε. ομού μετά της Αλβανικής υπηρεσίας ασφαλείας οργάνωσαν την υποδοχήν, μεταφοράν, διατροφήν και στέγασιν των προσφύγων. Χαρακτηριστικόν διά την όλην ιστορίαν του ανθελληνικού πολέμου των τριών Βαλκανικών χωρών, είναι το συμπέρασμα της Επιτροπής, ότι από τον Οκτώβριον του 1945, οπότε οι πρόσφυγες του στρατοπέδου Ρούμπικ μετεφέρθησαν εις Μπούλκες της Νοτιοσλαυίας, έπαυσε πλέον η στρατιωτική εκπαιδευσις των Ελλήνων προσφύγων εν Αλβανία, διεξαχθείσης ολοκλήρου της σχετικής προσπαθείας εις την Νοτιοσλαυίαν, αλλά δεν έπαυσεν η παροχή πάσης φύσεως ενισχύσεως εις όπλα, πυρομαχικά και η ελευθέρα διάβασις των συνόρων εις τους συμμαχίτας.

Όσον αφορά την Βουλγαρίαν, η Επιτροπή αναφέρει ότι αι υποβληθείσαι εις αυτήν καταθέσεις απέδειξαν, ότι Έλληνες συμμαχίται, είτε μεμονωμένως, είτε καθ' ομάδας εβοήθησαν όπως διέλθουν διά του Βουλγαρικού εδάφους και της Νοτιοσλαυίας προς την Ελλάδα, ότι αντιθέτως εις πλείστας περιπτώσεις αξιόλογοι ομάδες Ελλήνων συμμαχικόν

είχον καταφύγει επί Βουλγαρικού εδάφους και ότι εις ωρισμένας περιπτώσεις εχορηγήθησαν εις τους συμμορίτας όπλα εντός της Σόφιας ή εκτός αυτής και τους παρεσχέθη νοσοκομειακή βοήθεια επί Βουλγαρικού εδάφους.

Η ίδια Επιτροπή του ΟΗΕ καταλήγει στο συμπέρασμα, στην έκθεσή της προς το Συμβούλιο Ασφαλείας και την Γενική Συνέλευση του Διεθνούς Οργανισμού, ότι, παρά την ανώμαλη οπωσδήποτε περίοδο, οι δημοκρατικές ελευθερίες υφίστανται στην Ελλάδα, ενώ έχουν εκλείψει παντελώς στις λουπές χώρες της Βαλκανικής που τελούν υπό κομμουνιστικό καθεστώς¹²⁹.

«Η Επιτροπή εξετάζουσα την σχέση της Ελληνικής εσωτερικής πολιτικής καταστάσεως προς το θέμα της ερεΰνης της, αναγνωρίζει ότι αι συνεχείς ανωμαλίες εις την Ελλάδα αποτελούν κληροδόμημα των τραγικών πολεμικών γεγονότων και των εξ αυτών προερχομένων προβλημάτων, τα οποία η Ελληνική Κυβέρνησις αντιμετωπίζει από της απελευθερώσεως, εν τη προσπάθεια της να εφαρμόση πρόγραμμα οικονομικής ανορθώσεως. Επί πλέον, όμως, η πείρα της Επιτροπής εν Ελλάδι, ειδικώτερον δε εις Αθήνας και την Θεσσαλονίκην αποδεικνύει ότι υφίστανται εκεί εις σημαντικόν βαθμόν η πολιτική ελευθερία, η ελευθερία του λόγου, του τύπου και της συγκεντρώσεως παρά τας ανωμάλους συνθήκας. Πράγματι, εκ των τεσσάρων χωρών τας οποίας επεσκέφθη η Επιτροπή, μόνον εις την Ελλάδα ηδυνήθη να ακούση αυτή μάρτυρας, οι οποίοι επέκρινον την πολιτικήν της Κυβερνήσεώς των, ή να δεχθή αντιπροσωπείας ελευθέρων οργανώσεων, αίτινες προσεκόμιζον στοιχεία εναντίον της Κυβερνήσεως».

Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, με βάση την έκθεση της Επιτροπής, διεπίστωσε με απόφασή της —πλατωνικού χαρακτήρα, βέβαια, αλλά πολιτικής βαρύτητος τότε— ότι τα κομμουνιστικά καθεστώτα των Βαλκανίων βοήθησαν ενεργά τους αντάρτες του ΚΚΕ. Η απόφαση της Γ. Συνελεύσεως ελήφθη κατά πλειοψηφία, βέβαια, γιατί καταψήφισαν όλες οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης με επικεφαλής την επικυρίαρχό τους Σοβιετική Ένωση. Το σχετικό απόσπασμα της επίσημης αποφάσεως της Γενικής Συνελεύσεως του ΟΗΕ αναφέρει τα εξής¹³⁰:

Η Γενική Συνέλευσις ελαβεν υπ' όψιν την έκθεσιν της Επιτροπής Ερεΰνης, η οποία διεπίστωσε διά της ψήφου της πλειονότητας των μελών της, ότι η Αλβανία, η Βουλγαρία και η Νοτιοσλαβία παρέσχον ενίσχυσιν και βοήθειαν εις τους συμμορίτας τους μαχόμενους εναντίον της Ελληνικής Κυβερνήσεως.

Στην Επιτροπή των Παρατηρητών του ΟΗΕ επίσης υπήρξε μειοψηφία από τους αντιπροσώπους των κομμουνιστικών χωρών.

Ο αγώνας ήταν σκληρότατος και ο πόλεμος ανορθόδοξος. Ο Στρατός με «όχι άριστον ηθικόν» —όπως παραδέχεται το ΓΕΣ— ήταν διαβρωμένος από τους αριστερούς και είχε να καλύψη τα βόρεια σύνορα που εκτείνονται, πάνω από άγρια βουνά, σε μήκος χιλίων χιλιομέτρων. Ήταν αδύνατον να ανταποκριθή. Επί πλέον ο αντίπαλος ήταν εσωτερικός. Δρούσε μέσα στην Ελλάδα, είχε ανοικτή επικοινωνία με τις βάσεις ανεφοδιασμού στην Γιουγκοσλαβία και Αλβανία και, δευτερευόντως μόνον, στην Βουλγαρία που ο Στρατός δεν μπορούσε να προσβάλη χωρίς να κηρυχθή διεθνής και ίσως Παγκόσμιος Πόλεμος. Παράλληλα ο ΔΣΕ διέθετε πηγές πληροφοριών, κατασκοπείας και σαμποτάζ μέσα στις πόλεις και στα χωριά, που ελέγχονταν υποτίθεται από τον Στρατό.

Ο Μάρκος, εφαρμόζοντας επιδέξια την τακτική του ανορθόδοξου τακτικού πολέμου, συγκέντρωνε μεγάλες δυνάμεις στα βουνά και κτυπούσε αιφνιδιαστικά ένα απομονωμένο σημείο, το οποίο και συνήθως εξάρθρωνε, ενώ ο Στρατός είχε να φυλάγη, εκτός από τα σύνορα, το σύνολο του εσωτερικού της χώρας. Πράγμα αδύνατον.

Στο μεταξύ το ΚΚΕ εξακολουθούσε να δρα ελεύθερα ακόμη ως νόμιμο κόμμα μέχρι το τέλος του 1947, ενώ η ανταρσία είχε φουντώσει παντού. Το ΓΕΣ περιγράφει την κατάσταση ως εξής¹³¹:

Μετά την καταστολή της κομμουνιστικής επανάστασης του Δεκεμβρίου 1944 και την επακολουθήσαν συμφωνίαν της Βαρκίζης, ο εν Ελλάδα κομμουνιστικός στρατός, φερόμενος υπό τον τίτλον ΕΛΑΣ, διελύθη.

Το μεγαλύτερον μέρος των ανδρών τούτου επέστρεψεν εις τας ειρηνικάς εργασίας του. Το υπόλοιπον αποτελούμενον εκ των ζωηροτέρων στοιχείων, εγκατέλειψε το ελληνικόν έδαφος και εισήλθεν εις τα τρία όμορα Βαλκανικά Κράτη, ήτοι την Αλβανίαν, την Γιουγκοσλαβίαν και την Βουλγαρίαν.

Τα τρία ταύτα Κομμουνιστικά Κράτη ήνοιξαν τας πύλας των συνόρων διά τους Έλληνας κομμουνιστάς και τους παρέσχον πάσαν περίθαλψιν και συνδρομήν. Τους ανασυνεκρότησαν, τους εξεπαίδευσαν στρατιωτικώς και τους εξώπλισαν, με τον απώτερον αντικειμενικόν σκοπόν να τους χρησιμοποιήσωσιν εν καιρώ ως όργανα διά την βιαίαν επιβολήν του κομμουνιστικού καθεστώτος εις την Ελλάδα, ώστε να εισαχθή και αυτή εντός του Σιδηρού Παραπετάσματος της Μόσχας.

Οι Κομμουνιστοσυμμορίται οι συμπληρούντες την στρατιωτικήν των εκπαίδευσιν εις τα ειδικά Στρατόπεδα τα λειτουργούντα εντός του εδάφους των ομόρων Κρατών, υποστάντες και την σχετικήν πολιτικήν καθοδήγησιν, ήρχισαν από της ανοίξεως του 1946 να εισβάλωσιν εκ νέου εις το ελληνικόν έδαφος κατά μικράς ομάδας, μέσω της μακροτάτης ελληνοβαλκανικής μεθορίου, μήκους 1000 περίπου χιλιομέτρων.

Εις την παραμεθόριον περιοχήν οι Κ/συμμορίται οργάνωσαν τας βάσεις και τα ορμητήριά των. Αρχικώς ηνάγκασαν το μείζον μέρος των επί των συνόρων φυλακίων να συμπτυχθή προς τας έδρας των διμοιριών Προκαλύψεως. Μεταγενεστέρως σημαντικός αριθμός των διμοιριών Προκαλνψεως εξηναγκάστη εις σύμπτυσιν προς τας έδρας των λόχων των. Επί της ούτω κενωθείσης παραμεθορίου περιοχής εγκατεστάθησαν τα Κ/συμμοριακά «Συγκροτήματα» και κυρίως επί των ορεινών όγκων του Γράμμου, του Καϊμακτσαλάν, τον Παϊκου, του Μπέλες και της Ροδόπης. Διά του τρόπου τούτου η ηγεσία των Κ/συμμοριτών επέτυχε του σκοπού της, συνισταμένου εις την εφαρμογήν της πολιτικής «των ανοικτών θυρών» με τας τρεις ομόρους κομμουνιστικάς χώρας.

Ούτω εγκατεστημένα τα «συγκροτήματα» εις την παραμεθόριον ζώνην και χρησιμοποιούντα τας ελεγχόμενας παρά τούτων περιοχάς, όχι μόνον ως ορμητήρια αλλά και ως καταφύγια, απέκτησαν ουσιώδη πλεονεκτήματα εις τον αγώνα των κατά του Εθνικού Στρατού, ήτοι:

—ελευθέραν επικοινωνίαν με τα όμορα Κομμουνιστικά Κράτη διά τον ανεφοδιασμόν των, τας διακομιάς των και την υποδοχήν των ενισχύσεών των,

—υποστήριζαν των Κ/συμμοριτών υπό των τμημάτων Προκαλύψεως της Αλβανίας, Γιουγκοσλαβίας και Βουλγαρίας, εν περιπτώσει προσβολής των υπό του Εθνικού Στρατού,

—χρησιμοποίησαν του εδάφους των ομόρων Κρατών διά τους εσωτερικούς ελιγμούς των,

—εξασφάλισαν των νώτων των εν περιπτώσει περισφύξεώς των υπό του Εθνικού Στρατού, διότι ηδύναντο να καταφύγωσιν εις ξένον έδαφος και εκείθεν να εμφανισθώσιν απροσδοκήτως εις νέαν πάλιν παραμεθόριον περιοχήν.

Διαρκούντος του 1947 η κομμουνιστική ανταρσία επεξετάθη βαθμιαίως εις την ηπειρωτικήν Ελλάδα και εις πολλάς νήσους. Εις την εξάπλωσιν των Κ/συμμοριτικών «Συγκροτημάτων» συνέτεινεν εφ' ενός μεν η συνέχισις απροκαλύπτου παροχής πολεμικού υλικού και παντοειδούς ενισχύσεως υπό των κρατών Αλβανίας, Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας, αφ' ετέρου δε η αρξαμένη βιαία στρατολογία των χωρικών της υπαίθρου, αδιακρίτως φύλου.

Εις το εσωτερικόν της χώρας οι Κ/συμμορίται εγκατεστάθησαν εις υψηλάς ορεινάς περιοχάς. Εν Μακεδονία εις τας ορεινάς περιοχάς του Ολύμπου, των Πιερρίων, του Βερμίου και των Χασίων. Εν Ηπειρώ εις τη Μουργκάναν, τον Σμόλικα και τα Ζαγόρια. Εις την Στερεάν Ελλάδα και την Θεσσαλίαν εις τα Άγραφα, τα Βαρδούσια, τον Παρνασσόν, την Όθρυν και την Όσσαν. Εις την Πελοπόννησον εις τον Χελμόν, την Ζήρειαν και εις τα όρη της Αρκαδίας, Μαίναλον, Ταΰγετον και τον Πάρνωννα. Βορειοανατολικώτερον εις την Ανατολικήν Μακεδονίαν και Θράκην αι εστίαι του Κ/συμμοριτισμού ηπλούντο επί των ορέων της Χαλκιδικής, επί του Μποζ Νταγ, βορείως της Δράμας, εις τα όρη του Παρανεστίου, βορείως Ξάνθης και εις τα όρη της Θράκης, βορείως Κομοτινής και Αλεξανδρουπόλεως.

Εκ των νήσων, δεν διέφυγον τον εναγκαλισμόν του κομμουνιστικού πολύποδος η Εύβοια, η Μυτιλήνη, η Σάμος, η Κεφαλληνία και εν μέρει η Κρήτη.

Λήγοντος του έτους 1947, παρά την δράσιν του Εθνικού Στρατού και τας αναληφθείσας υπό τούτου σοβαράς μορφής εκκαθαριστικές επιχειρήσεις του σχεδίου «Τέρμινους», είχαν σχεδόν πραγματοποιηθή αι προθέσεις της ηγεσίας των Κ/συμμοριτών διά το έτος τούτο, διά της σοβαράς αυξήσεως της δυνάμεως των εκ του εμφανούς μαχομένων εις την ύπαιθρον συμμοριτών, ανελθούσης εις 20.000 περίπου Κ/συμμορίτας, διά της εκτελέσεως πολλών και σοβαρών επιδρομών κατά τμημάτων του Εθνικού Στρατού και της Χωροφυλακής αφ' ενός και κατά κατωκημένων τόπων αφ' ετέρου. Οι Κ/συμμορίται εκυριάρχουν ευρέων ορεινών περιοχών του εθνικού εδάφους, ελεγχομένων υπό τούτων, τόσον εις την παραμεθόριον ζώνην, όσον και εις το εσωτερικόν της χώρας. Το κατακόρυφον της κομμουνιστικής δραστηριότητος υπήρξαν αι εξαπολυθείσαι επιθέσεις κατά Μετσόβου, την 19ην Οκτωβρίου 1947 και της Κονίτσης κατά την 25ην Δεκεμβρίου, με πρόθεσιν εγκαταστάσεως εις μίαν τούτων της άρτι σχηματισθείσης ψευδοκυβερνήσεώς των. Τα υπό τον έλεγχον των Κ/συμμοριτών εθνικά εδάφη είχαν οργανώσει εις «Αρχηγεία», τα οποία περιελάμβανον μεταβλητόν αριθμόν Κ/συμμοριακών «Συγκροτημάτων».

Οι αλληπάλληλες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις, που εξαπέλυε ο Στρατός, απέτυχαν να εξοντώσουν τις δυνάμεις των ανταρτών, που, με μεγάλη ευελιξία, χτυπούσαν και εξαφανίζονταν για να χτυπήσουν ξαφνικά αλλού, αργότερα. Ο Στρατός δεν κατευθύνονταν από ένα πολεμικό ηγήτορα αλλά από πολλούς, ικανούς μα αλληλοϋποβλεπόμενους σε αντιζηλίες,

ενώ οι επεμβάσεις των πολιτικών πολλαπλασιάζονταν λόγω του πολιτικού κόστους των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

Μη δυναμένη δε η ηγέτις τάξις να αποδώση τούτο εις άλλην αιτίαν επιτίθεται κατά της ηγεσίας του Στρατού ζητούσα την κεφαλήν επί πίνακι των ιθυνόντων. Ο Τύπος είτε από κακώς εννοούμενον πατριωτισμόν είτε εξυπηρετών και προσωπικά συμφέροντα διά της αρθρογραφίας του φθείρει έτι μάλλον την κατάστασιν και δίδει την εντύπωσιν εις τον συνεχώς μαχόμενον (Στρατόν) ότι θυσιάζεται ασκόπως, κακώς διοικούμενος.

Αυτά ανέφερε στις 7 Νοεμβρίου 1947 με απόρρητο έγγραφό του προς τον Πρωθυπουργό Θεμιστοκλή Σοφούλη ο επί των Στρατιωτικών υπουργός του Γεώργιος Στράτος, που περιέγραφε την κατάσταση ως εξής¹³²:

1. Ο συμμαορικός αγών εντείνεται οσημέραι. Ενώ κατ' Απρίλιον υπελογίζοντο οι συμμαορίται εις 13.500 καθ' άπασαν τη χώρα εφθάρησαν δε κατά τας έκτοτε συνεχιζόμενας επιχειρήσεις περί 8.500 εις φονευθέντος, ανικάνους, συλληφθέντος και παραδοθέντος, ήδη υπολογίζονται εις 17.600, ο εστίν ότι από του Απριλίου μέχρι σήμερον εδιπλασιάσθησαν.

2. Εν ω δε κατά τας αρχάς των επιχειρήσεων απέφευγον τον εκ παρατάξεως αγώνα, επ' εσχάτων απετόλμησαν εκ παρατάξεως μάχην περί το Μέτσοβον, ήτις μετά σκληρόν αγώνα απέβη υπέρ του Εθνικού Στρατού.

3. Τα συμπεράσματα εκ της μάχης ταύτης είναι σημαντικά. Φαίνεται ότι οι συμμαορίται κατευθύνονται υπό Αξ/κών επιτελών, εσημειώθη βαρύς οπλισμός, έτι δε και ορειβατικά πυροβόλα.

4. Η Κυβέρνησις εξήτησε παρά των Συμμάχων την αύξησιν του τακτικού μεν Στρατού εις 150.000, έτι δε την δημιουργίαν 100 Ταγμάτων Εθνοφρουράς, ίνα έκαστον προστατεύση εκάστην επαρχίαν εξ ης θα επιστρατευθή.

5. Έγκρισις εδόθη υπό της Αμερικανικής Αποστολής μόνον διά την συγκρότησιν 20 ταγμάτων, ετέρων δε 20 διετάχθη ο σχηματισμός και η διατροφή υπό της Ελληνικής Κυβερνήσεως.

6. Τα ούτω συγκροτηθησόμενα 40 Τάγματα κρίνονται ανεπαρκή διότι ολιγότερον του ημίσεος των επαρχιών δύνανται να καλύψουν. Πανταχόθεν εγείρονται γοεραί κραυγαίπρος αποστολήν δυνάμεων, το δε Υπουργείον Στρατιωτικών καίτοι αναγνωρίζον την ανάγκην της αποστολής ευρίσκειται εν αδυναμία να πράξη τούτο.

7. Αναγνωρισθείσης της ανεπαρκείας των δυνάμεων δέον να επιμείνη η Κυβέρνησις εις την αρχικήν της απόφασιν περί αυξήσεως εις 150.000 τον τακτικού Στρατού και εις 100 Τάγματα Εθνοφρουράς, διότι αν παρέλθη και ο χειμών άπρακτος, ίσως κατά το επερχόμενον έαρ θα έχωμεν ανάγκην κατά πολύ μεγαλυτέρων δυνάμεων.

8. Ήδη η ύπαιθρος πάσχει δεινώς, οσημέραι θα απαθλιούται έτι πλέον. Το προσφυγικόν πρόβλημα ορθούται απειλητικόν· εκατοντάδες χιλιάδων έχουν εγκαταλείψει τας εστίας των επί βλάβη της Εθνικής Οικονομίας. Η σπορά έχει σχεδόν τελείως εγκαταλειφθή και το επόμενον έτος θέλομεν αντιμετώπιση σκληροτάτην σιτοδείαν. Δεν είναι δυνατόν να

συνεχισθή μία τοιαύτη κατάσταση και προκύπτει επιτακτική ανάγκη της πατάξεως της αναρχίας.

Με μια καλά οργανωμένη επιχείρηση ο Μάρκος συγκεντρώνει όλες τις δυνάμεις του και τις εξαπολύει τον Οκτώβριο του 1947 στον άξονα του Μετσόβου με κατεύθυνση την ιστορική κωμόπολη της Ηπείρου. Στόχος του δεν είναι το Μέτσοβο αλλά να κόψη την Ελλάδα στα δυο, ελέγχοντας τις ορεινές διαβάσεις και απειλώντας άμεσα τα Γιάννενα. Το ίδιο ακριβώς είχαν επιχειρήσει, επτά χρόνια νωρίτερα, τον Οκτώβριο του 1940 οι Ιταλοί επιδρομείς. Οι αντάρτες αποκρούονται μετά σκληρότατες μάχες, αλλά, δυο μήνες μετά, τα Χριστούγεννα του 1947 εξαπολύουν επίθεση εναντίον της Κονίτσας. Έχει εξαγγελθή η ίδρυση της κυβέρνησης του βουνού, που ζητάει μια πρωτεύουσα καθώς και τον έλεγχο μιας ενδοχώρας προς βορράν με την ελπίδα ότι έτσι θα αναγνωρισθή από τα κομμουνιστικά κράτη ως εμπόλεμη κυβέρνηση με όλες τις διεθνείς πολιτικές, οικονομικές και στρατιωτικές επιπτώσεις αυτής της αναγνώρισης. Η μάχη στην Κόνιτσα μαίνεται επί μέρες, ο υπερασπιστής της συνταγματάρχης Κων. Δόβας τραυματίζεται βαρεια, αλλά τον κρίσιμο λόγο - κλειδί της πόλεως υπερασπίζεται σθεναρά ο υπολοχαγός Περίδης. Η Κόνιτσα σώζεται και σπεύδει εκεί, μόνη με ένα τζιπ, η Βασίλισσα Φρειδερίκη ενώ ο Βασιλεύς Παύλος καίγεται στον πυρετό με τύφο.

Το έτος 1948 ανατέλλει άγριο. Ο ελληνισμός βυθίζεται στο αίμα. Είναι αδύνατον να περιγραφούν οι φάσεις του αγώνος εδώ και, άλλωστε, δεν είναι τούτος ο σκοπός αυτού του βιβλίου. Πόλεις όπως η Νάουσα καταλαμβάνονται από τον ΔΣΕ και πνίγονται στο αίμα. Οι αντάρτες κτυπούν πια παντού. Ο Στρατός αντεπιτίθεται, αλλά ποτέ δεν αποκολλάται από το δόγμα της αμύνης —έχει να φυλάξη όλα τα χωριά και όλες τις πόλεις της χώρας και τούτο του είναι αδύνατον.

Σε μιαν αιματηρή επιχείρηση, υπό τον στρατηγό Θρασύβουλο Τσακαλώτο, ο Στρατός εξακοντίζει όλες τις δυνάμεις του εναντίον του Γράμμου, τον οποίον υπερασπίζονται 16.000 μαχηταί του ΔΣΕ με επί κεφαλής τον Μάρκο. Είναι καλοκαίρι του 1948.

Προηγουμένως ο Μάρκος έχει ολοκληρώσει την στρατηγική του και έχει εξαντλήσει όλες τις δυνατές εφεδρείες επιστρατεύσεως. Την τακτική του ΔΣΕ περιγράφει το αντίπαλο ΓΕΣ ως έξης¹³³:

Η όλη αμυντική οργάνωσις ιδίως της περιοχής Γράμμου περιελάμβανεν αμυντικά έργα κατά βάθος και αλληλοϋποστηριζόμενα, είχε δε ληφθή μέριμνα, ίνα έκαστον συγκρότημα αμυντικών έργων καλύπτεται κατά τα πλευρά, ώστε να καθίσταται δυσχερής η υπερκέρασις και η προσβολή τούτου εκ των νώτων. Γενικώς υπήρχε πληθύς έργων εφ' όλων των κατά βάθος τοποθεσιών τόσοσ της περιοχής του Γράμμου, όσον και άλλων τινών περιοχών ζωτικής σημασίας, άτινα οι Κ/συμμορίται διά των ομήρων, αιχμαλώτων και κυρίως των βιαίως στρατολογουμένων, κατεσκεύασαν από του χειμώνος 1947 και συνεπλήρωσαν, εβελτίωσαν και ανέπτυξαν, διαρκούσης της ανοίξεως του 1948, επί τη προόψει, ότι ήτο ενδεχομένη η ανάληψις γενικώς επιθετικών επιχειρήσεων υπό του Εθνικού Στρατού.

Προκειμένου οι Κ/συμμορίται ν' αμυνθώσι μιας περιοχής κατελάμβανον τας κορυφογραμμής διά να έχωσιν επικρατούσαν παρατήρησιν (καραούλια)· διέθετον τα πολυβόλα εγγύς των αυχένων ή εκατέρωθεν τούτων και επί των ορεινών υποχρεωτικών διαβάσεων. Ημύνοντο πεισμόνως καθ' όλην την διάρκειαν της ημέρας και συνεπτύσσοντο κατά κανόνα την νύκτα. Την νύκτα ενήργουν τας αντεπιθέσεις των, διότι το σκότος

υπεβοήθει τον συνωμοτικόν τρόπον ενεργείας των, τα στρατηγήματα και τα τεχνάσματά των.

Υπό το φως της ημέρας απέφευγον κατά κανόνα να μάχωνται, παρά μόνον, όταν ηναγκάζοντο είτε υπό της αδηρίτου ανάγκης να διατηρήσωσι ζωτικά τινα σημεία, είτε ν' αμυνθώσι της ζωής των ανακαλυπτόμενοι υπό των ανιχνευτικών περιπόλων του Εθνικού Στρατού εντός βαθέων και απροσίτων χαραδρών ή εντός δασών, λοχμών και καλαμώνων. Έτερος λόγος σοβαρός της κατά την διάρκειαν της ημέρας αποκρύψεως και ακινησίας των, ήτο η Εθνική Αεροπορία και το Πυροβολικόν.

Επί της αμυντικής τοποθεσίας διέθετον μάλλον ελαφράς δυνάμεις, κλιμακώνοντες την διάταξιν των εις βάθος, εις τρόπον ώστε να εξοικονομώσιν εφεδρείας προς ενέργειαν των αντεπιθέσεων, τας οποίας συνηθέστατα επεχείρουν, ιδία επί ευπαθών ή δεσποζόντων εδαφικών σημείων.

Η μειονότης των γνησίων και φανατικών κομμουνιστών, και των μελών του κόμματος, επεβάλλετο απολύτως επί της μεγάλης μάξης του Κ/συμμοριακού στρατού των. Εκ των μέχρι των παραμονών των επιχειρήσεων «Χαραυγή» και «Κορωνίς» συλλεγισών πληροφοριών και συμπερασμάτων, ποσοστόν μόνον 30% επίστευον εις τον αγώνα και ήσαν φανατικοί κομμουνισταί, προσφερόμενοι να αγωνισθώσι μέχρι τέλους. Τα 20% ήσαν αμφιρρέποντες και μάλλον αδιάφοροι, εκτελούντες απλώς τας εντολάς των στελεχών των, και το υπόλοιπον 50% ήσαν βιαίως στρατολογηθέντες υπό των Κ/συμμοριτών εις τας κατά σύστημα επιδρομάς των κατά κατοικημένων τόπων. Ούτοι επεζήτουν την διαφυγήν των και την παράδοσιν των εις τον Εθνικόν Στρατόν.

Η μειονότης αύτη των 30%, των γνησίων κομμουνιστών, επεβάλλετο επί της υπολοίπου μάξης των 70% κατά τρόπον απόλυτον. Δύο ήσαν τα μέσα της επιβολής των: η τρομοκρατία και η κατασκοπεία. Τα ανώτερα στελέχη των Κ/συμμοριτών είχαν δικαίωμα ζωής και θανάτου επί των υφισταμένων των, συχνότατα άνευ ουδεμιάς διαδικασίας. Μη εκτέλεσις διαταγής υπό τινος Κ/συμμοριτού, ή πλημμελής εκτέλεσις της αποστολής του, συνεπήγετο τον θάνατον. Η εκτέλεσις ελάμβανε χώραν συνήθως επί παρουσία όλων των Κ/συμμοριτών της μονάδος του, κατ' έθιμον υπό του ιδίου του ηγήτορος εκτελούντος χρέη δημίου και κατά τρόπον απάνθρωπον, συμβολίζοντα συνήθως το είδος και την φύσιν του παραπτώματος, εις το οποίον περιέπεσεν ο εκτελούμενος Κ/συμμοριτής.

Το δεύτερον μέσον ήτο η κατασκοπεία. Αύτη εξικνείτο μερίμνη των Πολιτικών Επιτρόπων μέχρι και του μικροτέρου κλιμακίου των μονάδων, εις τρόπον ώστε και εις την διμοιρίαν και την ομάδα μάχης ακόμη, να υπάρχη ο κατάσκοπος, γνήσιος και φανατικός κομμουνιστής. Ούτος προσποιούμενος μεταξύ των συναδέλφων του τον ψυχικώς καταπεπονημένον και αδιάφορον συμμορίτην, παρηκολούθει ή και τεχνηέντως προεκάλει ενδιαφερούσας συζητήσεις, διά των οποίων ανιχνεύοντο τα φρονήματα και αι πεποιθήσεις των συμμοριτών συναδέλφων του, αι τυχόν προθέσεις των να αποδράσωσι και παραδοθώσιν εις τον Εθνικόν Στρατόν και γενικώς η τυχόν ηλαττωμένη πίστις των εις τον αγώνα επικρατήσεως. Την επομένην πρωίαν ο ενδεχομένως εκτεθείς συμμορίτης, κατά τας συζητήσεις της προηγουμένης νυκτός, συνελαμβάνετο και μετ' ολίγον ετυφεκίζετο χωρίς να γνωρίζη ούτος, πώς η διοίκησίς του πληροφορήθη τας μυστικάς εκμυστηρεύσεις του.

Επί πλέον ο τρόπος ούτος διοικήσεως των Κ/συμμοριτών απεκορυφούτο κατά την διάρκειαν

της μάχης, καθ' ην επεχρέουν τα 70% των αδιαφόρων και βιαίως στρατολογηθέντων Κ/συμμοριτών να μάχονται, άνευ ιδέας υποχωρήσεως καταλλήλως εντάσσοντες και διαθέτοντες αυτούς εις θέσεις μάχης τοιαύτας, ώστε και η παραμικροτέρα ένδειξις υποχωρήσεως τινός να του στοιχίζη την ζωήν. Επιτηρούμενοι παρά του ηγήτορός των, ή από φανατικά κομμουνιστικά μέλη, άτινα ευρισκόμενα όπισθεν των μαχομένων Κ/συμμοριτών και παίζοντα τον ρόλον του επόπτου της μάχης, ετυφεκίζοντο παρά τούτων επί τόπου εις περίπτωσιν λιποψυχίας των.

Αι επιτυχίαι τας οποίας είχαν σημειώσει οι Κ/συμμοριτάι διαρκούντος του 1947 και εις τας αρχάς του 1948, δι'ων έθεσαν υπό τον έλεγχόν των σημαντικάς περιοχάς της χώρας, διετήρουν εις καλόν σημείον το ηθικόν των Κ/συμμοριτών κατά την ανοιξιν του 1948.

Η περιοχή αμύνης των Κ/συμμοριτών εις τον Γράμμον εστήριζε τα νώτα της επί της ελληνοαλβανικής μεθορίου, και συνεπεία τούτου το ανεφοδιαστικόν ρεύμα εξ Αλβανίας ήτο ασφαλές, διότι ευρίσκετο επί εδάφους ξένης επικρατείας· και από απόψεως μεν οπλισμού και πυρομαχικών υπήρχεν επάρκεια διότι τα τρία όμορα Κομμουνιστικά Κράτη παρείχον αφθόνως παντοειδές πολεμικόν υλικόν, από απόψεως όμως τροφίμων η κατάστασίς των δεν ήτο ευχάριστος, λόγω ανεπαρκείας τροφίμων εις ταύτα, ιδία εις την ορεινήν και πτωχήν Αλβανίαν και λόγω ελλείψεως μεταγωγικών μέσων, ιδία ημιόνων, λαμβανομένου υπ' όψιν του λίαν ορεινού και δυσπροσίτου εδάφους των περιοχών του Γράμμου και της Στερεάς Ελλάδος και του αραιού και πτωχού πληθυσμού των. Τα υπάρχοντα άλλωστε ολίγα μεταγωγικά ησυχολούντο, κατά προτεραιότητα, εις την μεταφοράν πυρομαχικών και πολεμικού εν γένει υλικού επί μακροτάτων ορεινών δρομολογιών.

Εν τούτοις οι Κ/συμμοριτάι και την δυσχέρειαν ταύτην υπερενίκησαν κατά τινα τρόπον, διά των αναγκαστικών εισφορών και επιτάξεων, τας οποίας ενήργουν εις τας υπ' αυτών ελεγχόμενας περιοχάς και διά των λεηλασιών εις τας περιοχάς καθ'ων ενήργουν επιδρομάς. Αι ενέργειαι αύται εξικνούντο μέχρι τελείας αποστραγγίσεως των αγαθών των χωρικών, διά της επιτάξεως και των αροτριώντων ακόμη κτηνών των, εις τρόπον ώστε έφερον τους Έλληνας χωρικούς προ του διλήμματος ή να εγκαταλείψωσι τα πάντα και να τραπώσιν εις τας πλησιεστέρας πόλεις, διά να γίνωσι τρόφιμοι των κυβερνητικών συσσιτίων, ή να τους ακολουθήσωσι μετά των υπαρχόντων των και των τέκνων των εις τα όρη.

Τα τέκνα των ταύτα, βιαίως στρατολογούμενα και υφιστάμενα εντατικήν κομμουνιστικήν κατήχησιν υπό ειδικών διαφωτιστών, μετεβάλλοντο μετά παρέλευσιν χρόνου εις ενσυνειδητούς κομμουνιστάς, οίτινες ακολούθως απήρτιζον τα φανατικά μέλη της Κομμουνιστικής Νεολαίας, οργανούμενα εις «ειδικούς λόχους». Ούτω τα αγροτόπαιδα ταύτα, εις την εύπλαστον και αγνήν ψυχήν των οποίων είχαν ενσταλαχθή βαθέως το δηλητήριον του κομμουνισμού, δεν εδίσταζον ενίστε να φονεύωσι τους ιδίους αυτών γονείς, ως απίστους εις τον κομμουνισμόν, να μάχωνται μετά φανατισμού κατά του Εθνικού Στρατού, και να πίπτωσιν επί του πεδίου της μάχης, αναφωνούντα κομμουνιστικά συνθήματα. Τινά εξ αυτών συνελαμβάνοντο κατά την μάχην αιχμάλωτα, με το όπλον και τας χειροβομβίδας ανά χείρας, μολονότι μόλις είχαν υπερβή το 12ον έως 14ον έτος της ηλικίας των.

Αι εκ των αγροτών νεάνιδες και γυναίκες δε διετίθεντο μόνον εις τας βοηθητικάς υπηρεσίας των Κ/συμμοριτών, ως νοσοκόμοι και μάγειροι, αλλά τινές εξ αυτών μετεβάλλοντο εις εξάλλους πολεμιστριάς, διαβιούσαι εις τα χαρακώματα με τους Κ/συμμοριτάς και μαχόμενοι

μετ' αυτών μέχρις εσχάτων. Το κομμουνιστικόν δόγμα της κοινοκτημοσύνης είχε καλλιεργήσει τον ελεύθερον έρωτα, και ούτω αντιμετωπίζετο κατά τινα τρόπον ο τομεύς της ψυχαγωγίας των Κ/συμμοριτών, ιδία των μελών του κόμματος.

Η εξ 24.000 περίπου δύναμις των Κ/συμμοριτών, κατά τας αρχάς του 1948, ήτο κατανεμημένη εις ολόκληρον την χώραν, αλλά το κέντρον βάρους τούτων ευρίσκετο εις την Βορειοδυτικην Μακεδονίαν και την Δυτικήν Στερεάν Ελλάδα.

Τον Ιούνιο του 1948 η επιχείρηση «Κορωνίς» που τα επιτελικά της σχέδια είχε μελετήσει ο στρατηγός Κιτριλάκης στρέφεται προς το φοβερό ορεινό συγκρότημα του Γράμμου. Μετέχουν 52.000 άνδρες του Στρατού, από τους οποίους οι 40.000 είναι μάχιμοι υπό τον στρατηγό Τσακαλώτο. Μετά άγριες μάχες σώμα προς σώμα ο Στρατός εισχωρεί στον κυρίως Γράμμο και την 1η Αυγούστου πέφτει ο Κλέφτης, η πιο απρόσιτη κορυφή του. Στις 7 Αυγούστου έπεσε όλη η εξωτερική γραμμή αμύνης και στις 21 Αύγουστου ολόκληρος ο Γράμμος βρίσκονταν στα χέρια του Στρατού. Πανηγύρισε όλη η χώρα με την συγκλονιστική είδηση. «Έπεσε ο Γράμμος». Πύρρειος η νίκη όμως. Ο Μάρκος και το επιτελείο του, με έναν τολμηρό στρατηγικό ελιγμό, κατώρθωσε να απαγκιστρώσει όλες τις δυνάμεις του και, σπάζοντας μια δίοδο προς τα βορειοανατολικά, τις πέρασε στο Βίτσι, στο επόμενο «άπαρτο κάστρο». Πενήντα πυροβόλα και οι τραυματίες πέρασαν στην Αλβανία. Αλλά, τότε, κτύπησε το ΚΚΕ με επικεφαλής το Ν. Ζαχαριάδη. Κτύπησε το αντάρτικό του.

Ο Μάρκος απομακρύνεται από την ηγεσία αθόρυβα και στέλνεται, μέσω Αλβανίας, στη Σ. Ένωση για «ανάπαυση». Ο Ν. Ζαχαριάδης αναδιοργανώνει το Αρχηγείο του ΔΣΕ, προάγει τον καπετάν Γούσια, εκτελεί τον καπετάν Γιαννούλη —τον καταδρομέα που με 3.000 αντάρτες φύλαγε τα πλευρά του Γράμμου και του Βίτσι εξαπολύοντας επιχειρήσεις αντιπερισπασμού στα μετόπισθεν— και αλλάζει στρατηγική. Ενεργεί πλέον ως τακτικός Στρατός εγκαταλείποντας τον ανταρτοπόλεμο.

Τον Ιανουάριο του 1949, ενώ ο Μάρκος και η στρατηγική του ανταρτοπολέμου καθαιρείται επίσημα, αναλαμβάνει ο στρατηγός Αλέξανδρος Παπάγος ως Αρχιστράτηγος με απόλυτες εξουσίες και εφαρμόζει ακριβώς το αντίδοτο της στρατηγικής Ζαχαριάδη: εγκαταλείποντας τον αμυντικό πόλεμο θέσεων, αρχίζει την επίθεση σκουπίζοντας την χώρα από την νοτιώτατη άκρη της, τον Μοριά. Η μετωπική σύγκρουση άρχισε. Ο ΔΣΕ δεν είχε πια καμμία ελπίδα να επιβιώσει. Ανακαταλαμβάνει χειμώνα τον Γράμμο καταπλήσσοντας την χώρα και σκορπώντας τρόμο, αλλά οι εφεδρείες του έχουν εξαντληθεί. Με εξαίρεση το Καρπενήσι όλες οι μετωπικές επιθέσεις του εναντίον πόλεων συντρίβονται.

Στον Γράμμο εν τω μεταξύ τα βουνά είναι σπαρμένα με τα κορμιά των Ελλήνων από τις δυο πλευρές. Τουλάχιστον 12.500 άνδρες έχουν τεθή εκτός μάχης από τις δυο πλευρές το καλοκαίρι του 1948 στο ορεινό αυτό συγκρότημα. Ο ΔΣΕ έχει χάσει στο Γράμμο 2.500 νεκρούς, 1053 αιχμαλώτους και αυτομόλους, πάνω από 3.000 τραυματίες. Επί πλέον έχασε 85 βαρεία πολυβόλα, 94 όλμους, 326 αυτόματα, 1.480 τουφέκια και όλες τις αποθήκες πυρομαχικών και εφοδίων. 5.500 άνδρες του Στρατού, σκοτώθηκαν ή τραυματίστηκαν. Έξι μήνες, πριν από την πρώτη μάχη και κατάληψη του Γράμμου, τον Φεβρουάριο του 1948 ο Στάλιν έχει καταδικάσει εις θάνατον το αντάρτικο του ΚΚΕ. Σε τριμερή διάσκεψη κορυφής με τον ηγέτη της Βουλγαρίας Γκ. Δημητρώφ και τους υπαρχηγούς του Τίτο, Εντ. Καρντέλι και Μίλοβαν Τζίλας, ο Στάλιν έχει δηλώσει στους Γιουγκοσλάβους να αναδιπλώσουν το ελληνικό αντάρτικο — είτε τη φοβερή λέξη «Σβαρνούτ» (τυλίξτε πίσω το χαλί).

Ο Τζίλας δίδει τον ακόλουθο διάλογο¹³⁴:

Στάλιν: —Πιστεύετε ότι η επανάσταση στην Ελλάδα μπορεί να επιτύχη;

Καρντέλι: —Ναι, αν δεν αναμειχθούν ξένες δυνάμεις και αν δεν γίνουν πολιτικά και στρατιωτικά λάθη.

Στάλιν: —Πάντοτε τα «εάν» και τα «αλλά». Όχι! Δεν υπάρχει καμιά πιθανότητα επιτυχίας. Τι νομίζετε λοιπόν; Ότι η Μεγάλη Βρετανία και οι Ηνωμένες Πολιτείες, το ισχυρότερο κράτος του κόσμου, θα μας επιτρέψουν να διακόψουμε τις συγκοινωνίες τους στη Μεσόγειο; Κουταμάρες! Και επιπλέον, δεν έχουμε στόλο. Η επανάσταση πρέπει να σταματήσει μόλις αυτό θα είναι δυνατό.

Τον μοιραίο για τους Έλληνες αντάρτες διάλογο αυτό με τον Στάλιν επρόκειτο να επιβεβαιώσει, 18 χρόνια μετά τον Τζίλας και ο ίδιος ο Έντβαρντ Καρντέλι στο βιβλίο του που —ένα χρόνο μετά τον θάνατό του— κυκλοφόρησε τον Ιανουάριο 1980 στο Βελιγράδι. Γράφει ο Καρντέλι¹³⁵:

Δεύτερο πρόβλημα που έθεσε ο Στάλιν ήταν η Ελλάδα. Με ρώτησε ανοιχτά:

—Μήπως εσείς πραγματικά σκέπτεσθε ότι είναι δυνατή η νίκη της εξέγερσης στην Ελλάδα;

Απάντησα ότι δεν είμαστε εμείς αυτοί που οργάνωσαν την εξέγερση στην Ελλάδα αλλά οι ίδιοι οι Έλληνες. Εμείς που είμαστε στα σύνορά τους δεν μπορούσαμε να αποφύγουμε να τους δίνουμε βοήθεια, τέτοια που κάθε επαναστατικό κίνημα θα έδινε σε άλλο επαναστατικό κίνημα. Και όσον αφορά τις δυνατότητες νίκης της εξέγερσης στην Ελλάδα, αυτό εξαρτάται από ποικίλους παράγοντες:

—Αν αναπτύσσονταν το εργατικό κίνημα στις άλλες χώρες, αν η διεθνής κατάσταση ήταν ικανοποιητική, αν η εξέγερση έπαιρνε την απαραίτητη βοήθεια κλπ.

Ο Στάλιν τότε με διέκοψε:

—Αν... αν... αν... Όλη η αναμονή σας ξεκινά από το αν... Είναι καθαρή αυταπάτη να σκέφτεται κανείς ότι οι δυτικές δυνάμεις θ' αφήσουν την Ελλάδα στους κομμουνιστές. Εσείς μαζί με τους Έλληνες κομμουνιστές ζήτε σ' έναν κόσμο χίμαιρας. Και μ' αυτό τον τρόπο μας τοποθετείτε μπροστά σε πολιτικές δυσχέρειες.

Του είπα.

—Σύντροφε Στάλιν, μα τι μπορούμε να κάνουμε τώρα εμείς; Αν στην Ελλάδα και στα σύνορά μας υπάρχει εξέγερση. Αν εκείνοι ζητάνε τη βοήθειά μας. Αν μας φέρνουν στα σύνορα τραυματίες κλπ. Μήπως πρέπει να κλείσουμε τα σύνορα; Να αποξενωθούμε από αυτό το κίνημα; Τι να κάνουμε;

Ο Στάλιν μου απάντησε αυστηρά:

—Ας δώσει ο Θεός νάχετε δίκιο. Ίσως εγώ νάχω λάθος. Εγώ ήδη έχω λαθέψει σε μια τέτοια

περίπτωση. Αυτή ήταν η Κίνα. Δεν πίστευα στη νίκη των Κινέζων κομμουνιστών. Ήμουν βέβαιος ότι οι Αμερικάνοι θα κάνουν τα πάντα για να καταπνίξουν αυτή την εξέγερση. Παρακινούσα το Μάο λέγοντάς του ότι είναι καλύτερα να συμφιλιωθεί με τον Τσανγκ Κάι Σεκ και να σχηματίσει μαζί του κάποια μορφή κυβέρνησης συνασπισμού. Κάλεσα ακόμα και κινέζικη αντιπροσωπεία στη Μόσχα.

Η αντιπροσωπεία, ήρθε, άκουσε όσα της είπα, σύμφωνα με την κινέζικη συνήθεια, όλοι χαμογελούσαν, κουνούσαν συγκαταβατικά τα κεφάλια τους και έφυγαν. Και όταν επέστρεψαν, ο Μάο άρχισε την μεγάλη επαναστατική του επίθεση και τελικά νίκησε. Όπως βλέπετε, και δω μπορεί να κάνω λάθος. Ας δώσει ο Θεός να γίνει έτσι και στην περίπτωση της Ελλάδας. Αλλά πρέπει να πω ότι δεν πιστεύω στο Θεό. Η Ελλάδα δεν είναι Κίνα.

Τον Μάρτιο του 1948 η κρίση Τίτο - Στάλιν ξεσπάει: αποχωρεί από το Βελιγράδι η σοβιετική στρατιωτική αποστολή. Το καλοκαίρι η κρίση μαινεται, ο Τίτο καταγγέλλεται από τον Στάλιν. Ο Μάρκος Βαφειάδης, έμπιστος των Γιουγκοσλάβων, εκκαθαρίζεται από τον Ν. Ζαχαριάδη, αλλά η βοήθεια δεν σταματάει —περιορίζεται σημαντικά το τέλος του 1948. Μετά ένα χρόνο, το καλοκαίρι του 1949, ο Τίτο σταματάει κάθε βοήθεια προς τους αντάρτες και κλείνει τα σύνορα. Αλλά, τότε πια, η μάχη είχε κριθεί στην Ελλάδα. Απλώς ο Ζαχαριάδης, εμμένοντας λυσσαλέα να προβάλλει αντίσταση στο Γράμμο και στο Βίτσι, θυσίασε τους μαχητές του και, φυσικά, τους αντιπάλους του. Την 1η Αυγούστου 1949 δημοσιεύεται το άρθρο του Ζαχαριάδη «Το σιλέτο του Τίτο χτυπάει πισώπλατα τη Λαϊκό - δημοκρατική Ελλάδα». 28 μέρες αργότερα επρόκειτο, ηττημένος, να πάρη τον δρόμο της προσφυγιάς προς την Αλβανία. Δεκάδες χιλιάδες μαχητές του ΚΚΕ τον ακολούθησαν στον πικρό δρόμο. Σκορπισμένοι στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και ιδίως στην Σ. Ένωση έζησαν όλη τους την ζωή εξόριστοι και γεύθηκαν τους καρπούς του κομμουνιστικού καθεστώτος που δεν μπόρεσαν να εγκαθιδρύσουν στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την επίσημη έκθεση του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού είχαν οδηγηθή πίσω από τα βόρεια σύνορα της Ελλάδος και 23.695 Ελληνόπουλα, τα πλείστα των οποίων μεγάλωσαν στις ανατολικές χώρες και δημιούργησαν οικογένειες.

Μετά το 1974 άρχισε η επιστροφή τους. Οι παλιοί μαχητές επιστρέφουν ράκη, γέροι πια. Τα παιδιά τους δυσκολεύονται να προσαρμοσθούν. Οι μνήμες ξαναζωντανεύουν όμως και τα πάθη καμιά φορά θεριεύουν.

Στην διάρκεια του «τρίτου γύρου» 1946 - 1949 σκοτώθηκαν 54.000 Έλληνες από τον άμαχο πληθυσμό και 15.969 μάχιμοι αξιωματικοί και οπλίτες των Ενόπλων Δυνάμεων και της Χωροφυλακής. Τραυματίστηκαν 37.557 αξιωματικοί και οπλίτες¹³⁶.

Από την πλευρά των μαχητών του «Δημοκρατικού Στρατού» οι απώλειες δεν έχουν γνωσθή. Είναι σίγουρο όμως ότι χιλιάδες έπεσαν, χιλιάδες φυλακίστηκαν ή εξορίστηκαν, δεκάδες χιλιάδες εκπατρίστηκαν. Οικογένειες ξεκληρίστηκαν, ολόκληρα χωριά έσβησαν.

Ο Ευάγγελος Αβέρωφ αναφέρει ότι στα πεδία των μαχών βρέθηκαν 36.839 νεκροί κομμουνιστές, αλλά «ο συνολικός αριθμός τους θα πρέπει να πλησιάζη τους 50.000 δεδομένου ότι κατεβάλλετο συστηματική προσπάθεια να εξαφανίζονται»

Συνελήφθησαν από τον Στρατό 20.128 αντάρτες αιχμάλωτοι, ενώ 21.258 άνδρες και γυναίκες αυτομόλησαν από τον «ΔΣΕ» από τον οποίο είχαν βιαίως επιστρατευθή.

Ο Αβέρωφ δίδει την ακόλουθη εικόνα απωλειών και καταστροφών που προκάλεσαν οι αντάρτες του ΚΚΕ σύμφωνα με τα στοιχεία που, όπως τονίζει, του παρεχώρησε το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων για το βιβλίο του¹³⁷:

<i>Εκτελεσθέντες πολίτες</i>	<i>4.123</i>
<i>Εκτελεσθέντες ιερείς</i>	<i>165</i>
<i>Πολίτες φονευθέντες από νάρκες</i>	<i>931</i>
<i>Φονευθέντες αξιωματικοί και άνδρες Χωροφυλακής</i>	<i>1.579</i>
<i>Τραυματισθέντες αξιωματικοί και άνδρες Χωροφυλακής</i>	<i>2.329</i>
<i>Φονευθέντες αξιωματικοί και άνδρες του Στρατού</i>	<i>12.777</i>
<i>Τραυματισθέντες αξιωματικοί και άνδρες του Στρατού</i>	<i>37.732</i>

Ως προς τα εγχειρήματα τα οποία ανέλαβε ο Δ.Σ.Ε. από τον Απρίλιο του 1946 έως τον Δεκέμβριο του 1949, μπορούν μετά βεβαιότητας να μνημονευθούν τα εξής:

<i>Εισβολές συμμοριών σε οικισμούς</i>	<i>2.030</i>
<i>Επιθέσεις κατά καταυλισμών Στρατού ή Χωροφυλακής</i>	<i>1.446</i>
<i>Βολές όπλων γενικώς κατά οικισμών (περίπου)</i>	<i>3.150</i>
<i>Βολές βαρέων ή μέσων όπλων κατά καταυλισμών Στρατού και Χωροφυλακής</i>	<i>510</i>
<i>Δολιοφθορές κατά σιδηροδρομικών γραμμών</i>	<i>525</i>
<i>Καταστροφές γεφυρών σιδηροδρόμων</i>	<i>330</i>
<i>Καταστροφές γεφυρών αμαξιτών οδών</i>	<i>476</i>

Η αξία των ζημιών που προεκλήθησαν από τον συμμοριτοπόλεμο υπελογίσθη επακριβώς κατά τα έτη 1950-1951 από το Υπουργείο Συντονισμού της Ελλάδος μόνον ως προς τα αγαθά τα ολικώς καταστραφέντα: ανέρχεται σε 250 εκατομμύρια δολάρια αγοραστικής αξίας του 1948. Εάν προσθέσει κανείς την αξία των οικιών που υπέστησαν ζημιές (100.000 περίπου), τη συντήρηση των προσφύγων, και την αξία των ωρών εργασίας που απωλέσθησαν, φθάνουμε στο ένα δισεκατομμύριο δολάρια του 1948.

Ο αριθμός αυτός παίρνει όλη τη σημασία του αν σκεφθεί κανείς ότι η Χώρα είχε ήδη υποστή σοβαρές καταστροφές κατά τα έτη 1940-1944, και ότι το εθνικό εισόδημα κατά κεφαλήν υπερέβαινε τότε μόλις τα 100 δολάρια ετησίως. Δηλαδή τα νέα κεφάλαια από τα οποία εξηρτάτο η ανοικοδόμηση και η πρόοδος της Χώρας εδημιουργούντο πολύ δύσκολα και βραδύτατα. Υπό το φως αυτών των δεδομένων, ο προαναφερθείς αριθμός του ενός δισεκατομμυρίου ήταν τεράστιος.

Υπήρχε και μια άλλη απώλεια, άλλου είδους, αλλά πάρα πολύ σημαντική: λόγω του ανταρτοπολέμου, η Ελλάς υπήρξε η μόνη χώρα του Ελευθέρου Κόσμου που δεν επωφελήθη του Σχεδίου Μάρσαλ, χάρις στο οποίο η Ευρώπη αναδιοργανώθηκε μέσα σε λίγα χρόνια. Πράγματι, εάν εξαιρέσει κανείς μερικές μελέτες προγραμματισμού που εκ των υστέρων απεκαλύφθησαν πολύ χρήσιμες, οι πιστώσεις του Σχεδίου Μάρσαλ για την Ελλάδα χρησιμοποιήθηκαν για να μπορέσει ο Ελληνικός Λαός να ζήσει και να ανοικοδομήσει μερικά ερείπια.

Για χώρα τότε υπανάπτυκτη, επρόκειτο περί απώλειας μιας μοναδικής ευκαιρίας.

Ο Σόλων Γρηγοριάδης, αντάρτης ο ίδιος του ΕΛΑΣ, γράφει τα ακόλουθα για τις συνολικές απώλειες¹³⁸.

Τι στοίχισε όμως, σε ανθρώπινο αίμα ο πόλεμος αυτός;

Ακριβείς αριθμοί δεν υπάρχουν. Ούτε για τους αμάχους ούτε για τους μαχίμους. Ούτε ακόμη για τα θύματα των εκτάκτων στρατοδικείων και των κακουργιοδικείων. Η πλευρά του Δημοκρατικού Στρατού άλλωστε τηρεί σιγή. Αλλά και στους αριθμούς της άλλης πλευράς που αφορούν τον ίδιο τον στρατό, υπάρχουν αμφισβητήσεις.

Πάντως το ΓΕΣ δίνει ως επίσημο στοιχείο ότι οι σε νεκρούς απώλειες των ενόπλων δυνάμεων του κράτους ανήλθαν ως εξής:

	Αξιωματικοί	Οπλίτες
1946	13	113
1947	104	1.011
1948	330	3.909
1949	190	2.579
Σύνολον	637	7.612
Γενικό σύνολο	8.249	

Αλλά η Έκθεση της Πολεμικής Ιστορίας των Ελλήνων (έκδοση του ΓΕΣ) δίνει άλλους αριθμούς. Στη σελ. 699 γράφει:

«Αι θυσίαι της Ελλάδος διά την κατίσχυσή της εις τον αγώνα τούτον (σ.σ. τον Εμφύλιο Πόλεμο) υπήρξαν υπέρογκοι. Αι απώλειαι εις στρατιωτικούς ανήλθον εις 15.969 νεκρούς, έναντι 13.676 του πολέμου 1940-41, εις 37.557 τραυματίας και εις 2.001 εξαφανισθέντας. Ήτοι εν συνόλω εις 55.527».

Για τους αντάρτες το ΓΕΣ δίνει τις εξής απώλειες σε νεκρούς:

1946	836
1947	7.629
1948	16.382
1949	13.373
Σύνολον	38.220

Για τους νεκρούς όμως των ανταρτών —στους οποίους περιλαμβάνονται βέβαια και πολλές κατηγορίες ακαθόριστες, όπως «αυτοαμυνίτες» κλπ., αλλά και άμαχοι που ακολουθούσαν τις φάλαγγες των ανταρτών— δεν υπάρχει αυθεντική επαλήθευση.

Άγνωστος επίσης είναι ο αριθμός των θυμάτων της τρομοκρατίας.

Πρέπει να σημειώσουμε όμως, ότι υπάρχουν και πολλοί αιχμάλωτοι ή αυτόμολοι. Η «Έκθεση της Πολεμικής Ιστορίας των Ελλήνων» αναγνωρίζει ότι είχαν αιχμαλωτισθεί από τους αντάρτες 3.050 στρατιωτικοί, που μεταφέρθηκαν σε στρατόπεδα της Αλβανίας και Γιουγκοσλαβίας. Για τους αιχμάλωτους αντάρτες ακριβείς αριθμοί δεν υπάρχουν. Η ίδια

πάντως Έκθεσις, υπολογίζει σε 120.000 το σύνολο των νεκρών, στρατιωτικών και πολιτών και από τις δυο μεριές στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου.

Το σύνολο των νεκρών κατά τις μάχες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου εναντίον των Ιταλών και των Γερμανών ανήλθε σε 16.000 άνδρες περίπου, ενώ υπολογίζεται ότι εκτελέσθηκαν από τους τρεις κατακτητές 41.000 Έλληνες και Ελληνίδες, επτά χιλιάδες δε χάθηκαν σε βομβαρδισμούς και ναυάγια: σύνολο 63.000 νεκροί από τους τρεις μαζί εχθρούς. Οι νεκροί Έλληνες από τους Έλληνες είναι υπερδιπλάσιοι στην περίοδο 1944 - 1949. Και, αν υπολογισθούν οι εκπατρισμένοι ή οι δεκάδες χιλιάδες που αναγκάσθηκαν να μεταναστεύσουν αργότερα, ο αριθμός των απωλειών ως Έθνος είναι τριπλάσιος εκείνων των απωλειών που μας προκάλεσαν οι εχθροί! Στο τέλος του 1948 ο δείκτης της γεωργικής παραγωγής έφθανε μόνον το 77% εκείνης του 1938, της κτηνοτροφικής το 69%, των μεταλλείων μόνο το 20%, της βιομηχανίας το 73%. Πάνω από ένα εκατομμύριο ήταν οι άνεργοι και, επί πλέον, 700.000 οι ανταρτόπληκτοι αγρότες που είχαν ξεσπιτωθή απ' τα χωριά τους και ζούσαν στις πόλεις¹³⁹.

Ο ανθός του ελληνισμού έπεσε. Τα καλύτερα παιδιά της Ελλάδος χάθηκαν στην φωτιά —από τις δυο πλευρές του αγώνα. Εθραύσθη η ραχοκοκκαλιά του Έθνους και χάθηκε η λεβεντιά. Η εθνική ζωή δηλητηριάσθηκε για πενήντα χρόνια - ως πέρα απ' το κατώφλι του 21ου αιώνα. Η ομαλή πορεία και ανθοφορία του ολιγαρίθμου Γένους ανακόπηκε και διαστρεβλώθηκε. Και, το χειρότερο, ακόμη η Ελλάς επιστρέφει πίσω στο παρελθόν, πίσω στις πληγές της. Δεν τις έκλεισε.

Ο ελληνισμός χαμήλωσε —ό,τι κι αν το αντίθετο λέγεται. Και η ριζική εθνική κρίση είναι ορατή σε όλους τους τομείς της ζωής. Παιδεία, τεχνολογία και επιστήμη, Δημόσια Διοίκηση, οργάνωση και απόδοση της εθνικής παραγωγής, πνευματικοί και εξωτερικοί προσανατολισμοί. Όλα έγιναν χθαμαλά. Ζούμε με φαντάσματα για τα φαντάσματα του παρελθόντος χωρίς προοπτική στο μέλλον.

Οι προδομένοι αντάρτες: λάθη σε τρεις γύρους

Η ΗΓΕΣΙΑ του ΚΚΕ οδήγησε τους αντάρτες στην σφαγή. Το σύνολο του ελληνικού λαού, επίσης. Αυτό είναι το ιστορικό αποτέλεσμα, που κανείς δεν αμφισβητεί. Παρ' όλο όμως ότι στην πολιτική, που γράφει την Ιστορία με πράξεις, μετράει η πολιτική πράξη και το αποτέλεσμα της, το ερώτημα που πλανάται επί σαράντα χρόνια στον τόπο είναι αν η ηγεσία του ΚΚΕ είχε και την πρόθεση να προκαλέσει την σφαγή.

Όσον άφορα την ένοπλη βία και τις αιματηρές συνέπειές της πάνω στο τμήμα εκείνο του ελληνικού Λαού, που δεν πίστεψε ποτέ στο ΕΑΜ - ΕΛΑΣ ούτε στο ΚΚΕ και ακόμα περισσότερο που του αντιστάθηκε, η πρόθεση της ηγεσίας του ΚΚΕ δεν τίθεται υπό καμμία αμφισβήτηση. Προϋπήρχε και επανειλημμένα διακηρύχθηκε επίσημα. Υπάρχει σε επίσημες αποφάσεις και πραγματώθηκε, άλλωστε, από το ΚΚΕ με πύρινες πράξεις.

Το ερώτημα, που απομένει, είναι αν η ηγεσία του ΚΚΕ είχε πράγματι την τελείως απίθανη πρόθεση να οδηγήσει στην σφαγή και τους δικούς της ανθρώπους: τους κομμουνιστές που αφιέρωσαν στο Κόμμα όλη τους την ζωή και την θυσιάσαν πρόθυμα, τους απλούς πατριώτες του Λαού που οργανώθηκαν πρόθυμα στο ΕΑΜ - ΕΛΑΣ και πολέμησαν στις τάξεις του με το όραμα της ελευθερίας και ενός καλύτερου κόσμου, τους μαχητές, τέλος, του «Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας» που αγωνίσθηκαν ηρωικά επί τρία ολόκληρα χρόνια στα βουνά, στους κάμπους, σε πολιτείες και χωριά.

Η Ιστορία δεν γράφεται με προθέσεις, αλλά με προαποφασισμένες πράξεις. Και, όταν κατά την λήψη των αποφάσεων οι πράξεις ήσαν φανερά λαθιμένες ή αντετίθεντο σε προηγούμενες πράξεις και δεσμεύσεις του ΚΚΕ, τότε ασφαλώς η πρόθεση φαίνεται πιθανή, όσο τερατώδης κι αν είναι. Και, πάντως, ο ενδεχόμενος δόλος, τον οποίο ερευνά ο Δικαστής για να εξακριβώσει αν μια εγκληματική πράξη είναι απλώς λάθος ή έγκλημα, καταλογίζεται αποδεδειγμένα στην ηγεσία του ΚΚΕ που προέβλεψε κατά την λήψη των αποφάσεών της ότι αυτές ενδέχονταν να οδηγήσουν τους αντάρτες —και το Κόμμα— στον αφανισμό, αλλά αποδέχτηκε ανεπιφύλακτα τούτο το ενδεχόμενο. Το ενδεχόμενο επήλθε με μαθηματική ακρίβεια. Το προκάλεσε, με τις πράξεις και τις παραλείψεις της, η ηγεσία του ΚΚΕ.

Τούτο δεν αμφισβητείται από το ΚΚΕ σήμερα. «Απλώς» η ενοχή επιμερίζεται σε ορισμένα πρόσωπα, τα οποία όμως απετέλεσαν, στο σύνολό τους, την τότε ηγεσία του Κόμματος κατά την κρίσιμη περίοδο.

Όλοι ανεξαιρέτως οι κομμουνιστές ηγέτες, που επί κεφαλής του ΚΚΕ και, μέσω αυτού, του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, πρωταγωνίστησαν κατά την περίοδο 1943 - 1949 έχουν αργότερα καταδικασθή από το ΚΚΕ με επίσημες αποφάσεις ως προδότες, πράκτορες του εχθρού, χαφιέδες και άλλα τέτοια επίθετα του κομματικού λεξιλογίου. Ορισμένοι έχουν εκτελεσθή από το ίδιο το Κόμμα.

Ο κατάλογος είναι πολύ μακρύς για να απαριθμηθή. Αρκεί ενδεικτικά να αναφερθή η κορυφή του Κόμματος.

Ο Γιώργης Σιάντος, ηγέτης του ΚΚΕ μαζί με τον Γιάννη Ιωαννίδη στην περίοδο 1943 - 1945, στιγματίστηκε μεταθανατίως ως χαφιές και όργανο της Ιντέλλιτζενς Σέρβις. Ο Γιάννης Ιωαννίδης, οργανωτικός γραμματέας εκείνη την περίοδο και κυρίαρχος του κομματικού

μηχανισμού καθαιρέθηκε ατιμωτικά και εστάλη σε εργοστάσιο για να μεταμεληθεί.

Ο Νίκος Ζαχαριάδης, Γενικός Γραμματέας του ΚΚΕ και πολιτικός καθοδηγητής του «τρίτου γύρου», καθαιρέθηκε αργότερα, στιγματίστηκε σαν προδότης και ουδέποτε έχει αποκατασταθεί.

Οι δύο αλληλοδιαδόχως Γενικοί Γραμματείς του ΕΑΜ Θανάσης Χατζής και Μήτσος Παρτσαλίδης διεγράφησαν ατιμωτικά από το Κόμμα και χαρακτηρίστηκαν εχθροί του Λαού.

Την ίδια τύχη είχε και ολόκληρη η πολιτικό - στρατιωτική ηγεσία των ανταρτών. Ο αρχιστράτηγος του «Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας» Μάρκος Βαφειάδης καθαιρέθηκε επί του πεδίου της μάχης σαν προδότης και όργανο του εχθρού, ενώ στο προστάδιο χαρακτηρίστηκε τρελλός. Ακολούθησαν επανειλημμένες καθαιρέσεις του —μετά από επανεισοδοχή— με ατιμωτικούς χαρακτηρισμούς. Σήμερα που επέστρεψε στην Ελλάδα —τον Μάρτιο του 1983— από τα Ουράλια μετά τριανταπέντε χρόνια εξορίας, δεν ανήκει ούτε ως μέλος καν στο ΚΚΕ.

Ο διάδοχός του στο Γενικό Στρατηγείο αντιστράτηγος Γούσιας (Γ. Βοντίσιος) είχε την ίδια τύχη και απειλήθηκε σοβαρά η ζωή του στην εξορία. Το ίδιο και ο υποστράτηγος του ΔΣΕ Δημήτρης Βλαντάς, ο γενικός επιτελάρχης του Στρατηγείου Κικίτσας και δεκάδες άλλοι καπετάνιοι: Ο πρωτοκαπετάνιος του ΕΛΑΣ Άρης Βελουχιώτης αποκηρύχθηκε το 1945 εν δράσει στο βουνό, χαρακτηρίστηκε «μιζέριας» και παραδόθηκε ουσιαστικά στα καταδικωκτικά αποσπάσματα. Εν προκειμένω το ΚΚΕ δεν κάνει λόγο για απλά λάθη. Καταλογίζει προθέσεις, στιγματίζει για δόλο και απαγγέλλει καταδίκες.

Έτσι έχουμε την επίσημη —και κατά συρροή— μαρτυρία του ΚΚΕ ότι τα μέλη του, οι αντάρτες του, οι μαχητές του δεν προδόθηκαν κατά λάθος. Προδόθηκαν από δολία πρόθεση των ηγετών του ΚΚΕ. Όσο οξύμωρο κι αν μοιάζει αυτό το σχήμα, έτσι ακριβώς συμβαίνει. Μιλούν οι αποφάσεις του Κόμματος. Απλώς οι αποφάσεις αυτές ελήφθησαν κατά την διαδρομή του χρόνου σταδιακά και δεν απαγγέθηκαν ομαδικά αλλά για ένα προς ένα — αλλοιώτικα θα είχαμε περίπτωση ομαδικής παραφροσύνης και αυτοκτονίας. Έχουμε κάτι ψυχρότερο: την Ιστορία του ΚΚΕ.

Οι κατηγορίες που εκτοξεύθηκαν εναντίον αλλήλων με την σφραγίδα και απόφαση του Κόμματος είναι ανήκουστες και περιττεύει να μνημονευθούν. Θα κάλυπταν εξάλλου έναν ειδικό τόμο. Αρκεί να αναφερθεί χαρακτηριστικά η απόφαση της 3ης Συνδιάσκεψης του ΚΚΕ, που πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 1950 κάτω από την ηγεσία του Ν. Ζαχαριάδη στο εξωτερικό, και που καταδικάζει συλλήβδην και ένα προς ένα χωριστά σαν προδότες τον Μάρκο Βαφειάδη —ξανά— αρχιστράτηγο του ΔΣΕ, τον Γιώργη Σιάντο ηγέτη του ΚΚΕ και Γ. Γραμματέα της Κ.Ε. του ΕΛΑΣ στην περίοδο 1943 - 1945, τον Μήτσο Παρτσαλίδη Γ. Γραμματέα του ΕΑΜ και αργότερα τελευταίο Πρωθυπουργό της «Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης» του βουνού, το 1949, τον Κώστα Καραγεώργη διευθυντή του «Ριζοσπάστη», θεωρητικό του Κόμματος και αντιστράτηγο του ΔΣΕ, την Χρύσα Χατζηβασιλείου κορυφαίο μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ σ' όλη την περίοδο 1942 - 1949.

Η απόφαση έχει ως εξής¹⁴⁰:

1. Η συνδιάσκεψη τον ΚΚΕ, αφού άκουσε την εισήγηση της ΚΕ του ΚΚΕ «Δέκα χρόνια αγώνων. Διδάγματα, συμπεράσματα, καθήκοντα» και συζήτησε πάνω στα ζητήματα και στα καθήκοντα που βάζει, αποφασίζει:

α) Εγκρίνει την εισήγηση της ΚΕ του ΚΚΕ. Εγκρίνει την εκτίμηση που η ΚΕ του ΚΚΕ δίνει για τη βασικά λαθεμένη πολιτική γραμμή και την οργανωτική δουλειά του ΚΚΕ στα χρόνια της χιτλεροφασιστικής κατοχής και του πρώτου ένοπλου αγώνα 1941 - 1945 μέχρι την 11η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ. Η βασικά λαθεμένη αυτή πολιτική και δράση της ηγεσίας του ΚΚΕ στην πρώτη κατοχή είχε σαν αποτέλεσμα να χάσουμε, χάρη στα δικά μας αποκλειστικά λάθη, την επανάσταση, να χάσουμε την εξουσία. Την προδοσία της επανάστασης την πραγματοποιούσε συνειδητά ο Γ. Σιάντος. Τα άλλα μέλη της καθοδήγησης του ΚΚΕ, στην περίοδο αυτή, δεν κατάλαβαν την προδοσία του Σιάντου και ουσιαστικά υποτάχτηκαν στη γραμμή που εφάρμοζε ο Σιάντος. Γι' αυτό φέρνουν βαριά ευθύνη. Η συνδιάσκεψη του ΚΚΕ αποφασίζει: α) Εγκρίνει σαν βασικά σωστή την πολιτική γραμμή και την οργανωτική πολιτική και δουλειά της ΚΕ και του Π.Γ. της ΚΕ του ΚΚΕ απ' τη 12η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ και το 7ο Συνέδριο του ΚΚΕ ως την υποχώρησή μας απ' το Βίτσι - Γράμμο (Αύγουστος 1949). β) Η συνδιάσκεψη αποδέχεται σαν σωστή την κριτική και αυτοκριτική επισκόπηση της πολιτικής και της δράσης του Π.Γ. της ΚΕ και της ΚΕΕ του ΚΚΕ, όπως δίνεται στην εισήγηση της ΚΕ του ΚΚΕ και τονίζει ιδιαίτερα το λάθος στο Βόρειο-ηπειρωτικό, που αποτελεί σωβινιστική, σοσιαλπατριωτική εκδήλωση, απαράδεκτη για το κόμμα μας*. Η συνδιάσκεψη διαπιστώνει ότι το Π.Γ. της ΚΕ του ΚΚΕ έγκαιρα είδε και ολοκληρωτικά διόρθωσε το λάθος του αυτό. Η συνδιάσκεψη ξεχωρίζει και το σχεταριστικό ομορτοουνιστικό λάθος της αποχής απ' τις εκλογές της 31 Μάρτη 1946, λάθος ταχτικής, που είχε αρνητική επίδραση στην ιδεολογική προετοιμασία και ανάπτυξη του δεύτερου ένοπλου αγώνα, γιατί αφαιρούσε από το κόμμα τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει τις σοβαρές πρόσθετες δυνατότητες που πρόσφερε η συμμετοχή μας στη βουλή, για την καλύτερη διαφώτιση των μαζών, το καλύτερο ξεσκέπασμα της αγγλοαμερικάνικης πολιτικής στην Ελλάδα, την αποτελεσματικότερη απομόνωση των μοναρχοφασιστικών και μικροαστικών κομμάτων, την πιο μαζική και μαχητική κινητοποίηση και συμμετοχή των πλατιών λαϊκών στρωμάτων στο δεύτερο ένοπλο αγώνα.

γ) Η συνδιάσκεψη εγκρίνει βασικά την πολιτική γραμμή και την πρακτική δράση της πολιτικοστρατιωτικής ηγεσίας στο 2ο ένοπλο αγώνα, όπως ασκήθηκε απ' το Π.Γ. της ΚΕ και την ΚΕ του ΚΚΕ. Το γεγονός ότι κυρίως δεν μπορέσαμε έγκαιρα να λύσουμε το ζήτημα των εφεδρειών του ΔΣΕ και του ανεφοδιασμού του ΚΓΑΝΕ είχε σαν αποτέλεσμα ότι δεν μπορέσαμε να εξασφαλίσουμε τις βασικές προϋποθέσεις της επιτυχίας και όταν ο όγκος της αμερικανο - αγγλικής βοήθειας στο μοναρχοφασισμό και η ανοιχτή προδοσία του Τίτο μεγάλωσαν εξαιρετικά τις δυσκολίες μας και τελικά ανάτρεψαν σε βάρος μας το συσχετισμό των δυνάμεων και αναγκαστήκαμε στην υποχώρηση και στην αναστολή του ένοπλου αγώνα

* Η καταδίκη της πολιτικής στο Βορειοηπειρωτικό σαν «απαράδεκτη σωβινιστική σοσιαλπατριωτική εκδήλωση» αναφέρεται αποκλειστικά σε λόγο που εξεφώνησε το Σεπτέμβριο 1945 ο Ν. Ζαχαριάδης στην Αθήνα, οπότε, υπό την πίεση των αριστερών λαϊκών μαζών, υποχρεώθηκε να παραδεχθεί πως και με το ΚΚΕ υπήρχε Βορειοηπειρωτικό θέμα. Αμέσως μετά η πολιτική αυτή εγκαταλείφθηκε. Προς τούτο μάλιστα έφθασε μυστικά με το παράνομο δίκτυο υπουργός του Χότζα στην Αθήνα στις αρχές του 1946, όπως αποκαλύπτει ο Γ. Ιωαννίδης. Για το θέμα αυτό ο Εμβέρ Χότζα είχε καταγγείλει τον Ζαχαριάδη στο Στάλιν.

απ' τις κύριες δυνάμεις του ΔΣΕ. Η συνδιάσκεψη εγκρίνει τις αποφάσεις της 6ης και της 7ης Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ καθώς και την πολιτική δράση και την οργανωτική δουλειά του Π.Γ. της ΚΕ του ΚΚΕ απ' την 6η Ολομέλεια μέχρι σήμερα.

2. Η συνδιάσκεψη αποκρούει και καταδικάζει την τροτσκιστική, λικβινταριστική, συνθηκολόγηση και φραξιονιστική πλατφόρμα του λιποτάχτη Μάρκου Βαφειάδη. Η συνδιάσκεψη αποδέχεται την κριτική της πλατφόρμας Βαφειάδη, που δόθηκε με την απόφαση του Π.Γ. της ΚΕ του ΚΚΕ της 15-11-48 καθώς και στην 5η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ. Η ύποπτη, συκοφαντική, και χαφιεδική επίθεση, που τελευταία ο Βαφειάδης ξαπόλυσε ενάντια στην ηγεσία του ΚΚΕ, τον ξεσκεπάζει σαν εχθρό του ΚΚΕ και του λαϊκού επαναστατικού κινήματος στη χώρα μας. Η συνδιάσκεψη εγκρίνει τη διαγραφή του Βαφειάδη από μέλος του ΚΚΕ και αναθέτει στην ΚΕ του ΚΚΕ το τελικό ξεκαθάρισμα της υπόθεσης Βαφειάδη.

3. Η συνδιάσκεψη αποκρούει αποφασιστικά και καταδικάζει ολοκληρωτικά την αντικομματική, αναθεωρητική, οπορτουνιστική, ηττοπαθή και φραξιονιστική διασπαστική πλατφόρμα του Μ. Παρτσαλίδη, που αποδέχεται, αντιγράφει και επεκτείνει τη θέση του Βαφειάδη, καθώς και την ύποπτη και εχθρική για το κόμμα μας και το λαό μας επίθεση του Βαφειάδη ενάντια στην ηγεσία του ΚΚΕ. Με την οπορτουνιστική πλατφόρμα του και την αντικομματική, φραξιονιστική επίθεσή του ενάντια στο κόμμα ο Μ. Παρτσαλίδης γίνεται σήμερα πόλος συγκέντρωσης και συσπείρωσης για όλα τα χαφιέδικα, προδοτικά, αντιηγετικά, τροτσκιστικά, τιτικά και αντικομματικά στοιχεία, που κάτω απ' την άμεση οργάνωση και καθοδήγηση της Ασφάλειας, του Γενικού Επιτελείου Στρατού, των αμερικάνικων υπηρεσιών κατασκοπείας, της Ιντέλιτζενς Σέρβις και του Γουντχάουζ, της τιτικής κλίκας και των αρχειοτροτσκιστών, έχουν για γενικό και κοινό στόχο τους το ΚΚΕ και την ηγεσία του. Με την αντικομματική, φραξιονιστική επίθεσή του ενάντια στο ΚΚΕ ο Μ. Παρτσαλίδης οργανώνει, κιάλας, αντικειμενικά, μια διασπαστική φράξια μέσα και έξω απ' το κόμμα, φράξια που έχει τη δική της γραμμή και εφαρμόζει τη δική της γραμμή και πειθαρχία, φράξια που υπονομεύει και διασπά την ενότητα του κόμματος. Με τη φραξιονιστική - αναθεωρητική πλατφόρμα του ο Μ. Παρτσαλίδης πάει να βγάλει το ΚΚΕ απ' το μαρξιστικό - λενινιστικό δρόμο, που μπήκε απ' το 1931 με την έκκληση της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΚΔ. Πάει να ξαναρίξει το κόμμα στη σχεταριστική απομόνωσή του, στον οπορτουνισμό και τη διάλυση. Με την ηττοπαθή, συνθηκόλογη, οπορτουνιστική πλατφόρμα του, ο Μ. Παρτσαλίδης δίνει μια βασικά λαθεμένη εκτίμηση για όλο το δεύτερο ένοπλο αγώνα, για τις αιτίες, το χαρακτήρα και τις συνέπειες της ήττας και της υποχώρησής μας, για τη σημερινή κατάσταση και τις προοπτικές του κινήματός μας μες στην Ελλάδα. Δίνει μια εκτίμηση, που σπρώχνει το ΚΚΕ στον οπορτουνισμό και στην πολιτική συνθηκολόγηση και στον αφοπλισμό μπροστά στην ντόπια πλουτοκρατία και την αμερικανοκρατία. Η συνδιάσκεψη καταδικάζει και αποκρούει την αντεπαναστατική και βέβηλη προσπάθεια, που κάνει ο Μ. Παρτσαλίδης να αντιπαραθέσει το ΚΚΕ προς το Μπολσεβίικο Κόμμα, να διαβάλει το ΚΚΕ στο Μπολσεβίικο Κόμμα. Η συνδιάσκεψη καταδικάζει και αποκρούει τον αστήριχτο, φραξιονιστικό και αντεπαναστατικό ισχυρισμό του Μ. Παρτσαλίδη ότι στο ΚΚΕ είναι αναπόφευχτος ο φραξιονισμός ενάντια στο Μπολσεβίικο Κόμμα. Όλη η πλατφόρμα του Παρτσαλίδη, η στάση του στην 7η Ολομέλεια και μετά, η μη αντίδρασή του στην παρότρυνση του προδότη Καραγιώργη να συνεχίσει τον αντικομματικό αγώνα του, όλα δείχνουν ότι πήρε έναν κατήφορο, που τον οδηγά κατευθείαν στο στρατόπεδο του ταξικού εχθρού. Πίσω από κάθε φραξιονιστική εκδήλωση και την πιο παραμικρή, κρύβεται σήμερα, οργανωτής, υποκινητής, εμπνευστής, ο ταξικός εχθρός. Με αυτό το κριτήριο κρίνει η

συνδιάσκεψη και την αντικομματική φραξιονιστική επίθεση του Μ. Παρτσαλίδη.(...)

Ο Μ. Παρτσαλίδης ορθώθηκε ενάντια στο ΚΚΕ. Και αυτό απαιτεί ακόμα μεγαλύτερη αδιαλλαξία, ακόμα πιο αποφασιστική απόρριψη, ακόμα πιο ανειρήνευτη απόκρουση της συνθηκόλογης, ηττόπαθης, αναθεωρητικής, οπορτουνιστικής, φραξιονιστικής, αντεπαναστατικής πλατφόρμας και εκδήλωσης του Μ. Παρτσαλίδη. Η συνδιάσκεψη καταδικάζει και την οπορτουνιστική γραμμή, το συμφιλιωτισμό προς τον οπορτουνισμό και το αντικομματικό, δίχως αρχές, φραξιονιστικό κουτσομπολιό που εκπροσωπεί και καλλιεργεί στο ΚΚΕ η Χρύσα Χατζηβασιλείου.

Παρόμοια καταδίκη, με ανάλογες κατηγορίες, απήγγειλε τον Μάρτιο του 1956 η 6η Πλατειά Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ εναντίον του μέχρι τότε Μεγάλου Αρχηγού Ν. Ζαχαριάδη, τον οποίο καθήρεσε από το Κόμμα και, αργότερα, τον έστειλε —με την βοήθεια της Κα Γκε Μπε— εξορία στην Σιβηρία, όπου και ο «Στάλιν της Ελλάδας» πέθανε ατιμασμένος, απομονωμένος και ολομόναχος.

Πριν εξετασθούν τα λάθη της ηγεσίας του ΚΚΕ (που το ίδιο το Κόμμα χαρακτηρίζει ενσυνείδητη προδοσία, αλλά εμείς θα τα αναφέρουμε ως λάθη γενικά) θα πρέπει να αναφερθώ αδρομερώς πώς λαμβάνονταν οι αποφάσεις.

Κατ' αρχήν στο ΚΚΕ λειτουργεί ο λεγόμενος «δημοκρατικός συγκεντρωτισμός». Οι οριστικές αποφάσεις λαμβάνονται εν ονόματι της Κεντρικής Επιτροπής από το ολιγομελές Πολιτικό Γραφείο της όπου κυριαρχεί ο ηγέτης με τους στενότετους προσωπικούς συνεργάτες του, που ελέγχει την πλειοψηφία του Π.Γ. δηλαδή τρία ή τέσσερα πρόσωπα μαζί με τον εαυτό του. Οι αποφάσεις της πλειοψηφίας του Πολιτικού Γραφείου διαχέονται προς τα κάτω, προς τα κατώτερα συλλογικά όργανα, σαν κοινή απόφαση. Διαφωνία, μετά τη λήψη της απόφασης, ισοδυναμεί με προδοσία. Η δεύτερη αρχή που επικρατούσε —τουλάχιστον τότε— στο ΚΚΕ ήταν η αρχή της συνωμοτικότητας, λόγω της φύσεως του αγώνα. Έτσι συχνά σημαντικές αποφάσεις αμέσου εφαρμογής και ανάγκης παίρνονταν από περιορισμένα άκρως έμπιστα μέλη του ολιγομελούς Πολιτικού Γραφείου, που δεν ανακοίνωναν τίποτε, φυσικά. Αντίθετα οι κρίσιμες μυστικές αποφάσεις καλύπτονταν κατά κανόνα από άλλες δημόσιες αποφάσεις του Π.Γ. με αντίθετο περιεχόμενο, που όμως δεν εφαρμόζονταν βέβαια. Εχρησιμοποιούντο προς παραπλάνηση του αντιπάλου και, κυρίως, του «εσωτερικού εχθρού». Στην διάρκεια των ετών 1942 - 1945 και ιδίως κατά τα Δεκεμβριανά οι κρίσιμες αποφάσεις παίρνονταν από τον Γραμματέα του Κόμματος και της Κ.Ε. του ΕΛΑΣ Γιώργη Σιάντο, που διαβίβαζε τις εντολές του στα στελέχη, καπετάνιους κλπ. με την απλή υπογραφή «Γέρος» (το επαναστατικό του ψευδώνυμο). Παράλληλα δρούσε ο οργανωτικός Γραμματέας του ΚΚΕ Γιάννης Ιωαννίδης, που ήλεγχε τον στενό κομματικό μηχανισμό και είχε μεγάλο κομματικό κύρος. Οι διαφωνίες και οι καυγάδες των δύο Γραμματέων έμειναν ιστορικοί. Το 1944, σύμφωνα με μαρτυρία του Θανάση Χατζή, οι δυο άνδρες δεν μιλιόντανε καν. Έτσι ορισμένες αποφάσεις της ηγεσίας του ΚΚΕ —από τις δύο κεφαλές— ήταν αντίθετες μεταξύ τους ή εν πάση περιπτώσει προκαλούσαν σύγχυση. Οι αποφάσεις της Κεντρικής Επιτροπής και των άλλων οργάνων του ΕΑΜ, όπου μετείχαν και αριστεροί μη κομμουνιστές όπως οι Τσιριμώκος, Σβώλος κλπ., λαμβάνονταν προηγουμένως από το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ που διατηρούσε την πλειοψηφία και την επέβαλε μέσα στα συλλογικά ηγετικά όργανα του ΕΑΜ. Ο ΕΛΑΣ διευθύνονταν από χωριστή Κεντρική Επιτροπή με Γραμματέα τον Γ. Σιάντο, αλλά ουσιαστικά οι αποφάσεις εκπορεύονταν από την «τρόικα» Σιάντος, Σαράφης, Τζήμας. Ο Σαράφης ήταν ο στρατιωτικός ηγέτης. Έλαβε το αξίωμά του δι' αιχμαλωσίας από τον ΕΛΑΣ και αργότερα προσχώρησε στο ΚΚΕ αλλά ποτέ δεν εισήλθε στον

στενό κύκλο των εμπιστών. Οι Σιάντος και Α. Τζήμας ήταν παλαιά δοκιμασμένα επαναστατικά στελέχη του ΚΚΕ.

Στην περίοδο 1945 - 1949 τις αποφάσεις ήλεγχε και υπαγόρευε αδιαφιλονίκητα ο Γ. Γραμματέας της Κ.Ε. Νίκος Ζαχαριάδης, που επέστρεψε από το Νταχάου μετά μακρά αιχμαλωσία στην συνέχεια μακράς φυλακίσεώς του από την 4η Αύγουστου. Ήταν «Κούτβης», δηλαδή απόφοιτος του σοβιετικού Πανεπιστημίου στελεχών του Κουτβ, σύντροφος του Στάλιν και το κύρος του ήταν συντριπτικό. Ουδείς τόλμησε ποτέ να διαφωνήσει ανοικτά με τις αποφάσεις του —και όποιος σκέφτηκε να το πράξει αποκεφαλίσθηκε. Και σ' αυτήν την περίοδο το Πολιτικό Γραφείο λειτούργησε με στεγανά. Τις πραγματικές αποφάσεις έπαιρνε —ή εκτελούσε συνηθέστερα— ο εσωτερικός πυρήνας του Π.Γ. με εντολή του Ζαχαριάδη. Αυτό επέβαλε, άλλωστε, η αρχή της συνωμοτικότητας διότι από τις αρχές του 1945 μέχρι τα τέλη του 1947 το ΚΚΕ λειτουργούσε ελεύθερα ως νόμιμο κόμμα, παράλληλα δε συνωμοτικά εναντίον της νομιμότητας και ένοπλα στα βουνά εναντίον της χώρας.

Αν δεν ερευνηθούν κάτω από το παραπάνω πρίσμα όλες οι μεγάλες πρωτοβουλίες του ΚΚΕ, φαίνονται τελείως ακατανόητες.

Τρία άλλα στοιχεία, επίσης, θα πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπ' όψη κατά την εκτίμηση των αποφάσεων της ηγεσίας του ΚΚΕ:

Πρώτον: η τυφλή θρησκευτική πίστη στον Στάλιν και στο αλάθητο δόγμα του σταλινικού μαρξισμού - λενινισμού που αφ' ενός προεξασφάλιζε με την σίγουρη ακρίβεια νομοτελειακού φαινομένου την επικράτηση της κομμουνιστικής επανάστασης και αφ' έτερου υπαγόρευε —γι' αυτό ακριβώς— την απεριόριστη διεθνιστική αλληλεγγύη προς την Πατρίδα του Σοσιαλισμού, την Σ. Ένωση.

Δεύτερον: οι σαρωτικές εξελίξεις, τόσο στο θέατρο του Παγκοσμίου Πολέμου όσο και μετέπειτα στην διεθνή σκηνή φανέρωναν, ιδίως από τα τέλη του 1943, μια περιλαμπρή νίκη της Σοβιετικής Ενώσεως, δηλαδή των αδελφών δυνάμεων του ΚΚΕ.

Τρίτον: η επαφή του ΚΚΕ με την Μόσχα ήταν αδύνατη αρχικά, κατέστη γριφώδης μεταξύ 1943 - 1944 και διατηρήθηκε στην περίοδο 1945 - 1949 μέσω τρίτων αποκλειστικά—του Γκ. Δημητρώφ στην αρχή και του Τίτο κυριαρχικά μετά το 1946. Μόνον ο Ν. Ζαχαριάδης είχε δύο προσωπικές επαφές με τον Στάλιν—το 1946 και το 1948—αλλά κανείς δεν έμαθε τίποτε στο Κόμμα γι' αυτές. Η μοναδική απευθείας επαφή του ΚΚΕ με το ΚΚΣΕ—όχι με τον Στάλιν—έγινε στις αρχές του 1946 στην Μόσχα από τον Μήτσο Παρτσαλίδη, αλλά η εντολή που εστάλη από την Μόσχα (συμμετοχή στις εκλογές της 31ης Μαρτίου 1946) με τον Παρτσαλίδη, δεν ετηρήθη από τον Ν. Ζαχαριάδη. Κάτω από αυτές τις προδιαγραφές τα λάθη του ΚΚΕ διεπράχθησαν σε τρεις γύρους (πριν τα Δεκεμβριανά «πρώτος γύρος», κατά τα Δεκεμβριανά «δεύτερος γύρος», και κατά τον ανταρτοπόλεμο «τρίτος γύρος»). Σε όλους τους γύρους τα λάθη χωρίζονται σε δύο επίπεδα: στο επίπεδο της προπαρασκευής των συνθηκών για την τελειότερη ή μη προετοιμασία της ένοπλης επιθέσεως προς κατάληψη της εξουσίας και, δεύτερον, στο επίπεδο της εξαπολύσεως και εξελίξεως της ένοπλης επιθέσεως. Σε όλες τις φάσεις και σε όλα τα επίπεδα τα λάθη ήταν πολυάριθμα και αυτόχρονα εγκληματικά σε βάρος του ΚΚΕ, αν και στην πολιτική αρκεί να υπομνησθή ότι ισχύει η γνωστή φράση πως «αυτό είναι χειρότερο από έγκλημα, είναι λάθος».

Όλα τα παραπάνω λάθη το ΚΚΕ τα απέδωσε, όπως είδαμε αδρομερώς, σε δολία πρόθεση των μελών της ηγεσίας του Κόμματος, τα οποία καταδίκασε ως προδότες, χαφιέδες, πράκτορες του εχθρού, εχθρούς του Λαού και του Κόμματος κλπ. κλπ. Τούτο όμως δεν μετέβαλε το αποτέλεσμα των εγκληματικών λαθών, δηλαδή το έγκλημα σε βάρος των απλών ανθρώπων του ΚΚΕ και του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, ούτε παρηγορεί τα εκατοντάδες χιλιάδες θύματα στις δυο γραμμές της συγκρούσεως. Διότι η κριτική και αναγνώριση των λαθών έγινε πολύ αργότερα, αφού ήδη είχαν επέλθει οι τρομακτικές συνέπειες αυτών. Και διότι, επίσης, η αναγνώριση των λαθών δεν απέτρεψε την ηγεσία του ΚΚΕ να επαναλάβη τα ίδια, αργότερα.

Έτσι μπορεί να πει κανείς ότι η κριτική και αυτοκριτική περιωρίσθηκε ουσιαστικά σε όργανο προς προσωπική αλληλοεξόντωση των μελών της ηγεσίας του ΚΚΕ, ενώ μετέβαλε ελάχιστα —ή και διόλου— την πολιτική του.

Ένα άλλο πρίσμα κάτω από το οποίο ασκείται η όλη κριτική από το ΚΚΕ είναι ότι, πέρα από τα ομολογημένα λάθη, οι αποτυχίες αποδίδονται κατ' απαράβατο κανόνα σε τρίτους, εξωκομματικούς παράγοντες και σε ξένες χώρες, όπως π.χ. ότι ο ΕΛΑΣ θα επικρατούσε το Δεκέμβρη 1944 αν δεν επενέβαιναν οι Αγγλοι, ότι η λαϊκή επανάσταση θα κατασφαλιζονταν αν είχαν προελάσει από την Βουλγαρία οι σοβιετικές δυνάμεις του Τολμπούχιν, ότι το δεύτερο αντάρτικο 1946 - 1949 θα κατέληγε σε νίκη ή εν πάση περιπτώσει σε επιβολή του ΚΚΕ αν υπήρχαν εφεδρείες, αν ο Τίτο δεν πρόδιδε τον Ζαχαριάδη, αν η Ουάσιγκτων δεν είχε διακηρύξει το Δόγμα Τρούμαν, αν ο Στάλιν μπορούσε να επέμβη κλπ. κλπ.

Το πρίσμα αυτό, που αποδίδει την αποτυχία του ΚΚΕ σε τρίτους παράγοντες, έχει επικρατήσει σήμερα στην Αριστερά τόσο στις προς τα έξω —προς τον Λαό— απόψεις του όσο και στις προς τα μέσα —προς το Κόμμα— θέσεις του. Ταυτόχρονα τα λάθη της ηγεσίας υποτιμώνται ή σβήνονται εντελώς. Και αυτό είναι το Δέκατο Θανάσιμο Αμάρτημα του ΚΚΕ, που θα εξετασθή στο τέλος του βιβλίου τούτου.

Την απάντηση σ' αυτού του είδους την εύκολη κι αναπαυτική για το Κόμμα κριτική, που επιρρίπτει τις δικές του αποτυχίες στον υποθετικό σύνδεσμο «αν», την έδωσε τον Φεβρουάριο του 1948 στην Μόσχα προσωπικά ο Στάλιν. Διακόπτοντας τον Καρντέλι, που εξέθετε τις προϋποθέσεις —αν, αν, αν— για μια νίκη του ΔΣΕ στην Ελλάδα, ο Στάλιν, σύμφωνα με τις μαρτυρίες των αυτηκών αυτόπτων μαρτύρων Καρντέλι και Τζίλας, είπε το γνωστό:

—Αν... αν... αν... Όλη η αναμονή σας ξεκινά από το αν... Εσείς μαζί με τους Έλληνες κομμουνιστές ζητέ σε ένα κόσμο χίμαιρας¹⁴¹.

Μια δεύτερη απάντηση είναι ότι όλοι οι τρίτοι, εκτός Κόμματος, παράγοντες που επηρέασαν την αποτυχία του ΚΚΕ, ήσαν απολύτως προβλέψιμοι και για ορισμένους μάλιστα υπήρξε ρητή προειδοποίηση του ΚΚΕ από την Μόσχα και τον Γκ. Δημητρώφ για λογαριασμό της Μόσχας. Μια τρίτη, τέλος, απάντηση είναι ότι το ίδιο το ΚΚΕ με τις αποφάσεις του, πράξεις και παραλείψεις του, αφ' ενός μεν κατέστρεψε αρκετές ευνοϊκές γι' αυτό προϋποθέσεις, εφ' ετέρου δε δημιούργησε τις κρίσιμες αρνητικές προϋποθέσεις εναντίον των σκοπών του (π.χ. Σύμφωνο της Καζέρτας, αποχή από τις εκλογές κλπ.).

Στην τελευταία δεκαετία 1974 - 1984, υπό συνθήκες πλήρους ελευθερίας, σημειώθηκε μια πλημμυρίδα έργων που φωτίζει από αριστερά τη δράση του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ και του ΔΣΕ. Δεκάδες

βιβλία και σεμινάρια, εκατοντάδες διαλέξεις και χιλιάδες συζητήσεις, κινηματογραφικά φιλμ και τηλεοπτικά έργα, ραδιοφωνικές εκπομπές, πολλές συνεντεύξεις και αφηγήσεις πρωταγωνιστών κ.ά. πλημμύρισαν τη χώρα με ποταμούς απόψεων και κυρίως εντυπώσεων. Μέσα σ' αυτά τα ποτάμια, που κατά κύριον λόγο μεταφέρουν στις πλατειές κοίτες τους καθαρή προπαγάνδα, βρίσκει ο ερευνητής πλούσιο υλικό και αυθεντικές μαρτυρίες που μπορούν να στηρίξουν μian επιστημονική έρευνα για την καθαρή αλήθεια. Αλλά αυτή αργεί και είναι φυσικό να αργήσει, καθώς τα πάθη αναθερμαίνονται.

Στο βιβλίο αυτό δεν πρόκειται —και δεν μπορεί— να καταχωρηθούν όλες οι μαρτυρίες και τα ντοκουμέντα. Η δυνατότης πάντως υπάρχει, αλλά χρειάζονται τόμοι ολόκληροι. Μια πρώτη προσπάθεια αρκετά επιτυχής —αν κριθεί από την εκδοτική επιτυχία— αλλ' όχι ασφαλώς ολοκληρωμένη έγινε με το βιβλίο μου «Σβαρνούτ, το προδομένο αντάρτικο» όπου όλη η έρευνα στηρίζεται αποκλειστικά σε ντοκουμέντα και μαρτυρίες του ΚΚΕ. Αντίλογος δεν ακούσθηκε ως σήμερα —μεταξύ 1980 και αρχών του 1984— κανένας από αριστερά. Ήταν εξαιρετικά δύσκολο, άλλωστε, να ακουσθή.

Για την έρευνα, που στηρίζει το ανά χείρας βιβλίο, χρησιμοποιήθηκε μια σημαντική βιβλιογραφία, κυρίως στον άξονα του ΚΚΕ, των πρωταγωνιστών του, των συμμάχων του και των φίλων του. Μεγάλη σημασία, από καθαρά ιστορική σκοπιά, έχει η έκδοση των πέντε τόμων με τις αποφάσεις του ΚΚΕ μέχρι το 1945 από το ίδιο το ΚΚΕ. Δυστυχώς το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν προχώρησε στην έκδοση των επισήμων κειμένων του, που καλύπτουν την επομένη τουλάχιστον εικοσαετία. Εξ ίσου πολύτιμη υπήρξε η ιστορική έρευνα και εργασία του Φιλίππου Ηλιού, που δημοσίευσε στην εφημερίδα «Αυγή» του ΚΚΕ εσ. (Δεκέμβριος 1979 — Ιανουάριος 1980) ένα αποκαλυπτικό και άγνωστο ως τότε τμήμα από τα επίσημα αρχεία του ΚΚΕ της περιόδου 1944 -1947 περίπου. Σχετικό βιβλίο του Φ. Ηλιού έχει εξαφανισθή από χρόνια.

Πολύτιμες μαρτυρίες για την περίοδο συνεισέφεραν, εκτός άλλων, με βιβλία τους οι ηγέτες του ΚΚΕ και του ΔΣΕ Θανάσης Χατζής, Γούσιας, Βλαντάς και ο Α. Παπαπαναγιώτου με τις μαγνητοφωνημένες αναμνήσεις του Γιάννη Ιωαννίδη. Πολλοί συγγραφείς επίσης.

Από την πλευρά των ξένων μεγάλης αξίας είναι οι μαρτυρίες στα βιβλία των πρωταγωνιστών εκείνης της εποχής όπως ο Κρις Γούντχάουζ συνταγματάρχης σύνδεσμος του Συμμαχικού Στρατηγείου με τον ΕΛΑΣ και τον ΕΔΕΣ, ο κομμουνιστής ηγέτης της Αλβανίας Εμβέρ Χότζα, η Τσόλα Ντραγκοϊτσεβα μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚ Βουλγαρίας από εκείνη την εποχή και προσωπική φίλη του Γκ. Δημητρώφ, ο υπαρχηγός του Τίτο Μίλοβαν Τζίλας τότε από την πλευρά της Γιουγκοσλαβίας και —τα έργα τους δεν κυκλοφόρησαν στην Ελλάδα— ο Έντβαρντ Καρντέλι επιτελής του Τίτο και ο στρατηγός Τέμπο Βουκμάνοβιτς στρατιωτικός ηγέτης των παρτιζάνων επιφορτισμένος με το αντάρτικο κίνημα του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ και ΚΚΕ. Τέλος εξεδόθησαν στα Σκόπια πλουσιότατα αρχεία με τις πολιτικές θέσεις του ΚΚΕ και τα άρθρα του «Ριζοσπάστη» πάνω στο λεγόμενο «Μακεδονικό» καθώς επίσης και τα πλήρη αρχεία του ΣΝΟΦ, του σλαβομακεδονικού βραχίονος του ΕΑΜ -ΕΛΑΣ στην ελληνική Μακεδονία*.

Ένα σπάνιο βοήθημα είναι το εξαιρετικά δυσεύρετο σ' αρχεία βιβλίο —έκδοση της Κ.Ε. του ΚΚΕ για τα πενήντάχρονα του Ν. Ζαχαριάδη το 1953— με τον τίτλο «Ν. Ζαχαριάδη Έργα», που

* Η σχετική βιβλιογραφία αναφέρεται στο τέλος του βιβλίου.

μου δώρησε ένας ανώνυμος Πόντιος μαχητής του ΕΛΑΣ και του ΔΣΕ μετά την επιστροφή του από την Τασκένδη.

Με βάση την μελέτη αυτών των «πρακτικών δίκης», που απαριθμούνται σε πολλές χιλιάδες σελίδες, θα μπορούσε να πει σήμερα κανείς ότι τα λάθη της ηγεσίας του ΚΚΕ στην περίοδο 1943 - 1949 κινούνται στους ακόλουθους άξονες:

1. Ο προ - Δεκεμβριανός άξονας

Αμέσως μετά την απόφασή του να ιδρύσει το ΕΑΜ, στις αρχές του 1942 το ΚΚΕ επιχειρεί να πιάσει επαφή με την Σοβιετική Ένωση, αλλά οι πράκτορές του που φύγανε για την Κωνσταντινούπολη χάθηκαν. Μέχρι τις αρχές του 1944 η ηγεσία του ΚΚΕ δεν έχει καμμία επαφή με τους σοβιετικούς. Έχει όμως με τους Άγγλους.

Από τα μέσα περίπου του 1942 μια ολιγομελής αλλά δραστήρια στρατιωτική αποστολή, υπό τον ταξίαρχο Έντυ Μάγιερς αρχικά και, αμέσως μετά καθ' όλο το κρίσιμο χρονικό διάστημα μέχρι την Απελευθέρωση, με τον συνταγματάρχη Κρις Γούντχάουζ, βρίσκεται εγκατεστημένη στο Γενικό Αρχηγείο του ΕΛΑΣ. Προσπαθεί να συντονίσει τις κοινές προσπάθειες όλων των αντιστασιακών ελληνικών δυνάμεων, κατά καιρούς το επιτυγχάνει, συνήθως αποτυγχάνει αλλά πάντοτε επιτυγχάνει να διατηρή την κατεύθυνση των επιχειρήσεων του ΕΛΑΣ κατά των Γερμανών. Φυσικά οι Άγγλοι είναι κατά κανόνα ύποπτοι στην κομμουνιστική ηγεσία, αλλά της είναι οι μόνοι χρήσιμοι: διευθύνουν τις ρίψεις εφοδίων, όπλων, πυρομαχικών και μεγάλων χρηματικών ποσών με χρυσές λίρες Αγγλίας. Έτσι, στην πράξη εγκαθίσταται ένας διπλός δεσμός του ΕΛΑΣ με την Μεγάλη Βρετανία — χαλαρότερος αλλά ποτέ αρνητικός όσον αφορά τις ενέργειες κατά των Γερμανών που διατάσσει το Συμμαχικό Στρατηγείο Μ. Ανατολής και έντονος δεσμός, γερός, όσον αφορά τον ανεφοδιασμό του ΕΛΑΣ σε χρήματα και σε όπλα.

Αυτό είναι το πρώτο βήμα του ΕΛΑΣ προς την Δύση. Ανεπαίσθητο βήμα στα μάτια των κομμουνιστών, που έχουν λάβει ήδη τις αποφάσεις, αλλά πάντως δεσμός υπαρκτός. Και μοναδικός.

Ένας άλλος δεσμός του ΕΛΑΣ είναι προς Βορράν. Στέλνονται κομματικές αποστολές στην Αλβανία, αργότερα στην Βουλγαρία. Έχουν μικρή αξία από άποψη στρατιωτική, αλλά δείχνουν την πολιτική κατεύθυνση του ΕΛΑΣ. Η αποστολή του ΕΛΑΣ που αναπτύσσει δράση και «γραμμή» είναι του Ανδρέα Τζήμα (Σαμαρινιώτη) που γίνεται σύνδεσμος του ΕΛΑΣ με τους παρτιζάνους του Τίτο στην Γιουγκοσλαβία, ιδίως στην Βόρειο Μακεδονία. Ο Τζήμας, ένας από την «τρόικα» του ΕΛΑΣ εγκαθίσταται στο στρατηγείο των Γιουγκοσλάβων παρτιζάνων υπό τον στρατηγό Τέμπο Βουκμάνοβιτς. Πρόθεση της ηγεσίας του ΚΚΕ είναι να πετύχει, μέσω της Γιουγκοσλαβίας, μιαν επαφή με την Σοβιετική Ένωση. Δεν το κατόρθωσε όμως. Οι Γιουγκοσλάβοι ενεκλώβισαν στο δικό τους στρατόπεδο τον Ανδρέα Τζήμα — και τον μεταχειρίστηκαν για τους δικούς τους σκοπούς.

«Είναι και οι μαρτυρίες του Ανδρέα (Τζήμα) που κάθισε και έκανε ένα σωρό προσπάθειες εκεί στον Τίτο. Που δεν τον άφηναν να ρθει σε επαφή. Στην αρχή τον εμπόδισαν να ρθει σε επαφή με τους Ρώσους».

Αυτά θα πει, πολύ αργότερα, ο Γιάννης Ιωαννίδης, ο οργανωτικός εγκέφαλος του Κόμματος εκείνη την εποχή.

Το φθινόπωρο του 1943 ο Τέμπο προτείνει στον Τζήμα να υπαχθή ο ΕΛΑΣ σε ένα κοινό Βαλκανικό Στρατηγείο, όπου θα μετείχαν οι κομμουνιστικές ανταρτικές ομάδες των Αλβανών, των Βουλγάρων και, φυσικά, των Γιουγκοσλάβων παρτιζάνων. Πρόθεση των Γιουγκοσλάβων ήταν να απορροφήσουν έτσι, υπό την ηγεσία του Τίτο, τα ανταρτικά κινήματα όλων των βαλκανικών χωρών ώστε να δημιουργηθή αργότερα η Κομμουνιστική Ομοσπονδία των Βαλκανίων υπό τον στρατάρχη Τίτο, βέβαια. Για τον σκοπό αυτό μάλιστα έφτασε στο Γενικό Αρχηγείο του ΕΛΑΣ και μια αποστολή παρτιζάνων, που έκανε μεγάλη εντύπωση στους εθνοσύμβουλους της ΠΕΕΑ. Αλλά ο Γ. Σιάντος, που εξέφραζε την πτέρυγα εκείνη του ΚΚΕ που είχε για εθνικούς λόγους επιφυλάξεις απέναντι σε μια τέτοια ενσωμάτωση, απέρριψε την πρόταση του Τέμπο. Παρά ταύτα ο δεσμός με τους Γιουγκοσλάβους παρέμεινε ισχυρότατος, ο ΕΛΑΣ επηρεάζονταν βαθύτατα — ιδίως στην Μακεδονία όπου ένας βραχίονάς του, η ΝΟΦ και μετέπειτα ΣΝΟΦ, ήταν καθαρά σλαβικός.

Έτσι οι ταλαντεύσεις του ΚΚΕ μεταξύ Άγγλων που έδιδαν την βοήθεια και Γιουγκοσλάβων που έδιδαν τις προσδοκίες ενός κομμουνιστικού καθεστώτος, προκάλεσαν συχνά διχασμό προσωπικότητας στην κομμουνιστική ηγεσία της Ελλάδας και την αποπροσανατόλισαν από την πραγματικότητα. Τούτο απέβη σε βάρος της, τελικά, διότι έχασε την προοπτική. Από την μια μεριά δένονταν με τους Άγγλους που διοικούσαν το Συμμαχικό Στρατηγείο Μ. Ανατολής και από την άλλη παρέμενε με το βλέμμα καρφωμένο στον Βορρά περιμένοντας την επανάσταση στο πρόσωπο των Ρώσων και, προσωρινά, των Γιουγκοσλάβων.

Το δεύτερο μοιραίο βήμα του ΚΚΕ προς την Δύση ήταν η απόφασή του, τον Μάιο του 1944, να στείλη αντιπροσώπους του ΕΑΜ στο Κάιρο — με βρετανικό αεροπλάνο φυσικά και με την ασφυκτική προτροπή της Βρετανικής Στρατιωτικής Αποστολής στα βουνά. Οι αντιπρόσωποι του ΕΑΜ οδηγήθηκαν στον Λίβανο από τον ευέλκτο Πρωθυπουργό Γεώργιο Α. Παπανδρέου, τον οποίο αργότερα κατηγορούσαν ότι «μας τσουβάλιασε».

Έτσι η ηγεσία του ΚΚΕ απέκτησε οργανικό δεσμό με την Δύση μέσα σε μια κυβέρνηση σαφώς προσανατολισμένη προς την Μ. Βρετανία και γενικότερα την Δύση. Παράλληλα υποχρεώθηκε να καταργήσει την κυβέρνηση του βουνού, την ΠΕΕΑ. Τώρα πια αναγνώριζε μian κεντρική πολιτική εξουσία — την κυβέρνηση του Καΐρου. Τούτο, βέβαια, φαινότανε τότε σαν άνευ σημασίας γεγονός, εφ' όσον το ΚΚΕ διά του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ ασκούσε την πραγματική ένοπλη εξουσία πάνω στα βουνά της Ελλάδος και είχε και την δύναμη και την απόφαση να την ασκήσει σύντομα σ' όλη τη χώρα, μόλις αποσύρονταν οι Γερμανοί. Παρά ταύτα είχε νομιμοποιήσει την εξόριστη κυβέρνηση, είχε ενταχθή στα ευρύτερα δυτικά πλαίσια του Συμμαχικού Στρατηγείου Μέσης Ανατολής και συνακόλουθα ώφειλε να υπακούη στις αποφάσεις αυτής της κυβερνήσεως, στην οποία άλλωστε μετείχε. Ανυπακοή εσήμαινε ανταρσία με όλα τα επακόλουθά της. Αυτό ήταν θεωρητικό την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1944, έγινε όμως πολύ πρακτικό μετά τον Οκτώβριο του 1944 οπότε εγκαταστάθηκε στην Αθήνα η κυβέρνηση Παπανδρέου. Ένα άλλο σημείο στο οποίο τυπικά — αλλά δεσμευτικά για τα επόμενα στάδια — είχε συμφωνήσει το ΚΚΕ με την εισδοχή του στην κυβέρνηση Παπανδρέου ήταν ότι έπρεπε να δημιουργηθή Ενιαίος Εθνικός Στρατός. Σε τούτο επέμενε ιδιαίτερα κατά την εισήγησή του στο Συνέδριο του Λιβάνου ο Πρωθυπουργός της Ελλάδος — και των κομμουνιστών πια.

Στην μνημειώδη αγόρευσή του στο Συνέδριο του Λιβάνου ο Γ. Παπανδρέου έκαμε

επανελημμένα ρητή μνεία για την ανάγκη ενός ενιαίου Εθνικού Στρατού. Έλεγε ενώπιον της αντιπροσωπείας του ΕΑΜ¹⁴²:

Εις τας δημοκρατίας όμως —και ημείς θέλομεν να είμεθα δημοκρατία και αγωνιζόμεθα δι' αυτό— εις τας δημοκρατίας το κόμμα δεν υποτάσσει αλλ' υποτάσσεται εις το Κράτος. Και ο Στρατός δεν ανήκει εις το κόμμα αλλά εις το Έθνος.(...)

Αυτός είναι ο φαύλος κύκλος από τον οποίον οφείλομεν να εξέλθωμεν το ταχύτερον. Και προς τούτο εις μόνον υπάρχει τρόπος: η κατάργησις του ταξικού και η δημιουργία Εθνικού Στρατού. (...)

Το εθνικόν μας συμφέρον, καθώς και το συμφέρον του κοινού συμμαχικού αγώνος, επιβάλλει (...) την δημιουργίαν Εθνικού Στρατού υπακούοντος εις τας διαταγάς της Κυβερνήσεως. (...)

Εάν όμως το ΕΑΜ έχη λάβει απόφασιν να εγκαταλείψη τους σκοπούς της δυναμικής επικρατήσεως (...) και αν, κατά συνέπειαν, δέχεται ν' αποξενωθεί πάσης επιρροής επί των ενόπλων μας δυνάμεων, εάν δέχεται την κατάργησιν του ΕΛΑΣ καθώς και των άλλων ανταρτικών σωμάτων και την δημιουργίαν Εθνικού Στρατού, ο οποίος θα ανήκη μόνον εις την Πατρίδα και θα υπακούη εις τας διαταγάς της Κυβερνήσεως, τότε η συμμετοχή και του ΕΑΜ εις την Εθνικήν μας Ένωσιν θα ημπορή να θεωρηται γεγονός.

Το Εθνικόν Συμβόλαιον, που υπέγραψαν οι αντιπρόσωποι του ΕΑΜ - ΚΚΕ, στις 20 Μαΐου 1944 αναφέρει στο πρώτο κεφάλαιο ότι όλοι βρέθηκαν σύμφωνοι πως στόχος της νέας Κυβερνήσεως Εθνικής Ενότητας είναι «η ανασύνταξις και πειθάρχησις των ενόπλων Ελληνικών Δυνάμεων της Μέσης Ανατολής υπό την σημαίαν της Ελληνικής Πατρίδος» και στο δεύτερο κεφάλαιο ότι στόχος είναι «η ενοποιήσις και πειθάρχησις υπό τας διαταγάς της Ενιαίας Κυβερνήσεως, όλων των ανταρτικών σωμάτων της ελευθέρας Ελλάδος καθώς και η κινητοποιήσις, όταν επιστή ο καιρός, όλων των μαχητικών δυνάμεων του Έθνους εναντίον των κατακτητών».

Το κεφάλαιο για τις δυνάμεις της Μ. Ανατολής ετέθη διότι είχε προηγηθή η κομμουνιστική στάση. Εισηγούμενος τα κεφάλαια του Εθνικού Συμβολαίου ο Γ. Παπανδρέου το απόγευμα της 20ής Μαΐου 1944 έλεγε προς το Συνέδριο¹⁴³:

Όλοι εμείναμεν σύμφωνοι ότι η στάσις της Μέσης Ανατολής απετέλεσεν έγκλημα εναντίον της Πατρίδος. Όλοι επίσης εμείναμεν σύμφωνοι ότι η ανάκρισις πρέπει να συνεχισθή και οι υποκινηταί της στάσεως πρέπει να τιμωρηθούν.(...)

Διότι ο Στρατός δε βουλεύεται. Ο Στρατός εκτελεί τας διαταγάς της Κυβερνήσεως.(...) Όλοι δεχόμεθα (...) ότι πρέπει να βαδίσωμεν το ταχύτερον προς την δημιουργίαν του Εθνικού μας Στρατού ο οποίος θα είναι απηλλαγμένος πάσης επιρροής κομμάτων και οργανώσεων.

Διότι όλοι δεχόμεθα ότι είναι αδύνατον εις το διηνεκές να αποτελέση μόνιμον κατάστασιν η ανταρτική σύνθεσις(...) επομένως η σημερινή κατάστασις θεωρείται μεταβατική, η δε ρύθμισις θα ανήκη εις την πλήρη πρωτοβουλίαν της Κυβερνήσεως και του Στρατηγείου Μ. Ανατολής.

Το μεγάλο βήμα είχε συντελεσθή. Ο ΕΛΑΣ υπήγετο υπό τις διαταγές της κυβερνήσεως Παπανδρέου και του Συμμαχικού Στρατηγείου Μ. Ανατολής. Ο Πέτρος Ρούσος, μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ που μετείχε στην αντιπροσωπεία του ΕΑΜ στον Λίβανο, έσπευσε αμέσως στην σοβιετική πρεσβεία του Καΐρου να πιάσει επαφή και να ρωτήσει αν η συμφωνία ήταν σωστή ή όχι και αν το ΕΑΜ -ΚΚΕ έπρεπε να μετάσχη ή όχι στην κυβέρνηση εθνικής ενότητας που επρόκειτο να ορκισθή αμέσως ενώπιον του Βασιλέως Γεωργίου Β' με Πρωθυπουργό τον Γ. Παπανδρέου.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο πρεσβευτής της Σ. Ενώσεως στο Κάιρο δεν δέχτηκε καν τον απεσταλμένο του ΚΚΕ. Τον δέχτηκε ο Γραμματέας της πρεσβείας ο οποίος του ζήτησε μια μικρή προθεσμία να ρωτήσει την Μόσχα. Μετά λίγες μέρες ο Γραμματέας της σοβιετικής πρεσβείας ανακοίνωσε στον Π. Ρούσο, εκπρόσωπο του ΚΚΕ, ότι¹⁴⁴:

«Απάντηση δεν έχουμε στο ερώτημά σας από την σοβιετική κυβέρνηση. Ο σοβιετικός πρεσβευτής όμως σας διαβιβάζει μέσω εμού την προσωπική του άποψη ότι η Συμφωνία του Λιβάνου είναι σωστή και ότι πρέπει να πάρετε μέρος στην κυβέρνηση εθνικής ενότητας. Την προσωπική αυτή γνώμη του πρεσβευτή να την μεταβιβάσετε στο βουνό».

Όλες οι μαρτυρίες του ΚΚΕ και γενικότερα της Αριστεράς συμφωνούν ότι έτσι συνέβη στην σοβιετική πρεσβεία του Καΐρου. Η Κόκκινη Σφίγγα είχε μιλήσει για πρώτη φορά προς το ΚΚΕ και η φωνή της ήταν ταυτόσημη με την φωνή του Παπανδρέου. Το ΚΚΕ —και όλη η Ελλάδα— είχε εκχωρηθεί στην αγγλική σφαίρα επιρροής. Αλλά η κομμουνιστική ηγεσία δεν θέλησε να αποκρυπτογραφήσει ένα μήνυμα που δεν ήθελε καμιά αποκρυπτογράφιση. Προχώρησε όμως προς την Δύση αναμένοντας πάντα το φως από την Ανατολή.

Στα βουνά έφτασε μια σοβιετική στρατιωτική αποστολή υπό τον συνταγματάρχη Ποπώφ. Ήταν Σφίγγα. Ο Μήτσος Παρτσαλίδης, ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ που από τον Αύγουστο του 1944 ήταν Γενικός Γραμματέας του ΕΑΜ δήλωσε μετά 36 χρόνια¹⁴⁵:

Δεν είναι καθόλου σωστή η αντίληψη ότι η σοβιετική στρατιωτική αποστολή, που είχε έρθει τότε στο βουνό, επηρέασε την απόφασή μας.

Όχι, όχι. Οι σοβιετικοί αξιωματικοί της αποστολής ασχολιόντουσαν μόνο με συγκέντρωση πληροφοριών. Γνώμες, ούτε δικές τους προσωπικές, δεν έλεγαν.

Η σοβιετική αποστολή έφτασε στα ελληνικά βουνά στις 28 Ιουλίου 1944. Η αντιπροσωπεία του ΕΑΜ, με τα μέλη της υπουργούς της κυβερνήσεως Παπανδρέου, επέστρεψε στα βουνά στις 17 Ιουλίου 1944. Όσες αντιρρήσεις είχαν εγερθή στα βουνά κατά της Συμφωνίας του Λιβάνου εσίγησαν αμέσως. Προηγουμένως, στις 6 Ιουνίου 1944 είχε αρχίσει η μεγαλειώδης συμμαχική απόβαση στην Νορμανδία. Και τρεις μήνες αργότερα, στις 9 Οκτωβρίου 1944 ο Τσώρτσιλ συναντιόταν με τον Στάλιν στην Μόσχα, όπου μοιράσανε τα Βαλκάνια σε ένα κομμάτι χαρτί. Η Ελλάδα έπεσε στο μερτικό της Αγγλίας. Η γεωγραφική της θέση ήλεγχε τους θαλασσινούς δρόμους της Γηραιάς Αλβιόνας.

Στο ενδιάμεσο η ηγεσία του ΚΚΕ έκανε το τρίτο και καθοριστικό πια βήμα της προς την Δύση. Στις 26 Σεπτεμβρίου 1944, ενώ τα συμμαχικά στρατεύματα και η ελληνική ταξιαρχία Ρίμινι προελαύνουν στην Ιταλία, στην ιταλική πόλη Καζέρτα (ή Γκαζέρτα) υπογράφεται η ομώνυμη

συμφωνία μεταξύ της ελληνικής κυβερνήσεως εθνικής ενότητος στην οποία μετέχει πια το ΕΑΜ - ΚΚΕ, των στρατιωτικών αρχηγών του ΕΛΑΣ Στ. Σαράφη και ΕΔΕΣ Ναπ. Ζέρβα, και του Άγγλου διοικητού του Συμμαχικού Στρατηγείου Μ. Ανατολής στρατηγού Ουίλσον. Στην συνεδρίαση μετέχουν εκ μέρους του ΕΑΜ - ΚΚΕ οι υπουργοί Αλ. Σβώλος και Γιάννης Ζέβγος ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ. Η συμφωνία προβλέπει:

Όλαι αι ανταρτικά ομάδες αι δρώσαι εν Ελλάδι τίθενται υπό τας διαταγάς της ελληνικής κυβερνήσεως εθνικής ενότητος. Η ελληνική κυβέρνησις θέτει τας δυνάμεις ταύτας υπό τας διαταγάς του στρατηγού Σκόμπυ, όστις ωνομάσθη υπό του ανωτάτου συμμαχικού αρχιστρατήγου ως στρατηγός διοικών τας δυνάμεις εν Ελλάδι. (...) Όσον αφορά τας Αθήνας ουδεμία ενέργεια θα αναληφθή, εκτός υπό τας αμέσους διαταγάς του στρατηγού Σκόμπυ.

Η συμφωνία της Καζέρτας ήταν απόρροια του Εθνικού Συμβολαίου του Λιβάνου και υπεγράφη εις εκτέλεση αυτού του Συμβολαίου. Κατά σύμπτωση εκείνη την ημέρα βρέθηκε «τυχαία» στην Καζέρτα ο Ανδρέας Τζήμας, σύνδεσμος του ΕΛΑΣ στο στρατηγείο του Τίτο, που εισήλθε στην σύσκεψη του υπουργικού συμβουλίου και των αρχηγών του ΕΛΑΣ και ΕΔΕΣ. Σε έκθεσή του προς την Κ.Ε. του ΚΚΕ το 1951 ο Τζήμας αναφέρει ότι «είχε εκνευρισθή στο νησί του Βις — το στρατηγείο του Ράνκοβιτς» και γι' αυτό αποφάσισε να κάνει μια βόλτα στην... γειτονική Ιταλία, όπου κατά σύμπτωση έμαθε πως βρίσκονταν εκεί κοντά η ελληνική κυβέρνηση και πήγε να την δει¹⁴⁶. Μετέφερε κανένα μήνυμα; Άγνωστον. Πάντως η ανεξήγητη παρουσία του θεωρήθηκε ότι μετέφερε κάποιο μήνυμα του Τίτο ή του Στάλιν μέσω Τίτο προς τους υπουργούς του ΕΑΜ - ΚΚΕ.

Το βέβαιο είναι ότι η Συμφωνία της Καζέρτας ολοκλήρωσε και στερέωσε τους δεσμούς, που η ηγεσία του ΚΚΕ χάλκευσε μεταξύ ΕΛΑΣ και Άγγλων. Τώρα πλέον ο Σκόμπυ ήταν ανώτατος στρατιωτικός διοικητής της Ελλάδος — όλων των ελληνικών, τακτικών και ανταρτικών δυνάμεων και των εκεί αγγλικών δυνάμεων. Κάθε απειθαρχία σε διαταγή του— ο πόλεμος συνεχίζονταν στην Ευρώπη — ισοδυναμούσε με ανταρσία τόσο κατά της ελληνικής κυβερνήσεως όσο και εναντίον των Συμμάχων. Έτσι αντιμετωπίσθηκε, άλλωστε, μετά δυο μήνες η άρνηση του ΕΛΑΣ να αποχωρήσει αμέσως από την Αθήνα και να παραδώσει τα όπλα. Ο μέχρι τον Αύγουστο του 1944 Γ. Γραμματέας του ΕΑΜ Θαν. Χατζής θα πει για την Καζέρτα¹⁴⁷:

Μια ολιγομελής αντιπροσωπεία, δύο πρόσωπα έδωσαν εντολή να υπογραφεί η ληξιαρχική πράξη θανάτου του ΕΛΑΣ.(...) Η πράξη, όπως και αν εξετασθεί, δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί προδοσία.

Η συμφωνία της Γκαζέρτας, στην πρακτική της έκφραση, αφαιρούσε, από το λαϊκό επαναστατικό κίνημα την ψυχή του, το ένοπλό του τμήμα.(...) Με άλλα λόγια, στη Γκαζέρτα υπογράφηκε η παράδοση του ΕΛΑΣ στα χέρια των εχθρών του λαού και προετοίμασε την διάλυσή του και την εξόντωσή του.

Παρ' όλα αυτά, στις 6 Οκτωβρίου 1944 το Πολιτικό

Γραφείο του ΚΚΕ με απόφασή του διακηρύσσει ότι θα σεβασθή απολύτως την συμφωνία της Καζέρτας και απαγορεύει στον ΕΛΑΣ να εισέλθη στην Αθήνα χωρίς εντολή του Σκόμπυ.

Στις 5 Σεπτεμβρίου 1944 η Σοβιετική Ένωση κηρύσσει τον πόλεμο κατά της Βουλγαρίας με την

οποία βρίσκονταν σε κατάσταση ειρήνης ενώ οι Βούλγαροι μάχονταν παρά το πλευρό του Άξονος από τις αρχές του 1941! Τα σοβιετικά στρατεύματα, που είχαν κατακλύσει την Ρουμανία, διαβαίνουν τον Δούναβη στις 9 Σεπτεμβρίου 1944 και κατακλύζουν αμαχητί την Βουλγαρία όπου «εκρήγνυται πατριωτική εξέγερση Λαού και Στρατού» (!..) εναντίον της φασιστικής κυβερνήσεως. Η Βουλγαρία αλλάζει μέσα σε μια μέρα στρατόπεδο. Στην Σόφια σχηματίζεται κυβέρνηση Πατριωτικού Μετώπου, όπου κυριαρχεί το Κ.Κ. Βουλγαρίας.

Το ΚΚΕ, που στο μεταξύ είχε συνάψει στενές σχέσεις στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ του ΕΛΑΣ και ορισμένων ανταρτικών βουλγαρικών τμημάτων στην Ανατ. Μακεδονία, συναδελφώνεται αμέσως με τον κατακτητή βουλγαρικό στρατό και στέλνει εσπευσμένως στην Σόφια τον Γ. Ερυθριάδη, μέλος του Πολιτικού Γραφείου, να ζητήσει από τον σοβιετικό στρατάρχη Τολμπούχιν να εισβάλει στην Ελλάδα. Αλλά η πανίσχυρη σοβιετική στρατιά παρέμεινε καθηλωμένη επί των ελληνικών συνόρων. Ο Γιάννης Ιωαννίδης στις μαγνητοφωνημένες αναμνήσεις του αφηγείται:

Ο Τολμπούχιν του είπε (του Ερυθριάδη) «Δεν μπορούμε τώρα να αποσπάσουμε τμήματα για την Ελλάδα». Κατάλαβες; Ο Ερυθριάδης πήγε, τους μίλησε (τους Ρώσους), του έβαλε ζήτημα (του Τολμπούχιν) να μας ενισχύσουνε.

Ο Τολμπούχιν είπε ότι «δεν μπορούσε τώρα». Και δε μας έστειλε ούτε ο Τολμπούχιν. Μπορούσε, τέλος πάντων, εκεί από τα σύνορα να μας στείλει καμιά παρτίδα πολεμικό υλικό. Κατάλαβες;

Σχετική έκθεση του Γ. Ερυθριάδη προς το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ, που επιβεβαιώνει τα ανωτέρω, υπάρχει στα αρχεία του Κόμματος.

Στις 9 Οκτωβρίου 1944, χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά από την Ελλάδα, στην Μόσχα, είχε κριθεί το παιχνίδι μεταξύ Τσώρτσιλ και Στάλιν. Περιγράφοντας ωμά την συνάντηση εκείνη ο Ουίνστον Τσώρτσιλ αποκαλύπτει τα ακόλουθα¹⁴⁸:

Δήλωσα: Ας τακτοποιήσουμε τις υποθέσεις μας στα Βαλκάνια. Τα στρατεύματά σας βρίσκονται στη Ρουμανία και στη Βουλγαρία. Έχουμε στις χώρες αυτές συμφέροντα, αποστολές, πράκτορες. Ας αποφύγουμε να συγκρουσθούμε επί θεμάτων που δεν αξίζουν τον κόπο. Ως προς ό,τι αφορά τη Μεγάλη Βρετανία και τη Ρωσία, τι θα λέγατε για μια υπεροχή κατά 90% υπέρ ημών στην Ελλάδα και για μια ισοτιμία 50% στη Γιουγκοσλαβία;

Ενώ μετέφραζαν όσα είπα, έγραψα σε μισή κόλλα χαρτί:

Ρουμανία:	
Ρωσία	90%
Οι άλλοι	10%
Ελλάς:	
Μεγάλη Βρετανία (με τη συμφωνία των Η.Π.Α.)	90%
Οι άλλοι	10%
Γιουγκοσλαβία:	50%
Ουγγαρία:	50%
Βουλγαρία:	

Ρωσία	75%
Οι άλλοι	25%

Έσπρωξα το χαρτί μπρος στον Στάλιν, που είχε ήδη ακούσει τη μετάφραση. Επεκράτησε μια μικρή σιγή και κατόπιν πήρε ένα μπλε μολύβι, έκαμε στο χαρτί ένα χονδρό σήμα συμφωνίας, και κατόπιν το επέστρεψε. Το όλο θέμα τακτοποιήθηκε σε λιγότερο χρόνο από ό,τι χρειάζεται κανείς για να γράψει τα παραπάνω. Επεκράτησε κατόπιν μια μακριά σιγή. Το χαρτί με το μπλε σήμα έμενε στο κέντρο του τραπεζιού.

Τελικώς είπα:

—Δεν θα βρουν λίγο κυνικό να φαινόμαστε ότι ρυθμίζουμε κατά τρόπο τόσο πρόχειρο αυτά τα προβλήματα, από τα οποία εξαρτάται η τύχη πολλών εκατομμυρίων ανθρώπων; Ας το κάψουμε αυτό το χαρτί.

—Όχι, κρατήστε το, είπε ο Στάλιν.

Τα Βαλκάνια είχαν διανεμηθεί. Προηγουμένως η ηγεσία του ΚΚΕ είχε αυτοδεσμευθεί, σε τρεις φάσεις —όπως είδαμε— στην σφαίρα της απόλυτης αγγλικής επιρροής. Παρά ταύτα, δυο μήνες αργότερα, εξαπέλυε τα Δεκεμβριανά. Επεχείρησε να ανατρέψει την συμφωνία Τσώρτσιλ - Στάλιν και τις συμφωνίες του ΚΚΕ στον Λίβανο και στην Καζέρτα. Ήταν αδύνατον. Ήταν όμως δυνατόν να αιματοκυλισθή ο ΕΛΑΣ και να αιματοκυλίση την χώρα. Αυτό το επέτυχε το ΚΚΕ.

2. Ο Δεκεμβριανός άξονας

Το απόγευμα του Σαββάτου 30 Δεκεμβρίου 1944 ο ένοπλος αγώνας του ΕΛΑΣ στην Αθήνα είχε κριθή σε βάρος του. Μετά δέκα μέρες εκήρυσσε ανακωχή. Ο Γεώργιος Παπανδρέου είχε υποβάλει την παραίτησή του για να τον διαδεχθή ο Νικόλαος Πλαστήρας, που κατέφερε το τελικό κτύπημα. Συνοψίζοντας εκείνο το απόγευμα ενώπιον του τελευταίου του υπουργικού συμβουλίου τα συμπεράσματα των πεπραγμένων του 1944 ο «Γέρος της Δημοκρατίας» έλεγε, με την γνωστή του επιγραμματικότητα, τα εξής¹⁴⁹:

Ο Κομμουνισμός της Ελλάδος, καθ' όλον το στάδιον του αγώνος, απέδειξεν εξαιρετικάς ικανότητας Οργανώσεως, Αυτοθυσίας και Εγκλήματος. Και ιδίως εγκλήματος... Αλλά δεν απέδειξεν Ηγεσίαν ανάλογον προς τας «εκτελεστικάς» του ικανότητας. Εστερήθη γραμμής. Ευρίσκετο εις αδιάκοπον παλινωδίαν μεταξύ επαναστατικής και πολιτικής γραμμής η οποία τον ωδήγησε εις την διπλήν συντριβήν — και της δυναμικής κατοχής και της λαϊκής του βάσεως.

Με τα συμπεράσματα του Γ. Παπανδρέου επέπρωτο να συμφωνήσει αργότερα και το ΚΚΕ. Πολύ αργά όμως. Όπως είδαμε, το ΚΚΕ και το ΕΑΜ - ΕΛΑΣ είχε συνδεθή στενά με το Συμμαχικό Στρατηγείο Μ. Ανατολής, είχε εισέλθει στην κυβέρνηση Παπανδρέου και την είχε νομιμοποιήσει ως αποκλειστική εξουσία του Έθνους, είχε υπαγάγει τον ΕΛΑΣ υπό τις διαταγές του Γ. Παπανδρέου, είχε συμφωνήσει να διαλύση τον ΕΛΑΣ προκειμένου να ιδρυθή Εθνικός Στρατός ενιαίος και τελικά είχε δεχθή ως ανώτατο στρατιωτικό διοικητή του ΕΛΑΣ και όλων των ενόπλων δυνάμεων —ελληνικών και βρετανικών— στην Ελλάδα τον Άγγλο στρατηγό Σκόμπυ.

Τέλος είχε προσκαλέσει στην Αθήνα τόσο την ελληνική κυβέρνηση Παπανδρέου όσο και τις βρετανικές δυνάμεις.

Οι στόχοι και οι προθέσεις της ηγεσίας του ΚΚΕ δεν ταλαντεύθηκαν ποτέ: στόχευαν στην ένοπλη κατάκτηση της εξουσίας και στην επιβολή της Λαϊκής Δημοκρατίας. Ταλαντεύονταν όμως οι πράξεις και οι αποφάσεις της ηγεσίας του ΚΚΕ. Και αυτές μετρούν στην πολιτική. Απεδείχθησαν μοιραίες. Επακολούθησαν άλλες, εξίσου μοιραίες, πράξεις και αποφάσεις.

Στις αρχές Οκτωβρίου 1944 οι Γερμανοί εγκατέλειψαν την Αθήνα. Στην Πάρνηθα, λίγα χιλιόμετρα έξω από την πρωτεύουσα, είχε συγκεντρωθεί πάνοπλη η 2η Μεραρχία του ΕΛΑΣ υπό τον καπετάν-Ορέστη (Ανδρέα Μούντριχα). Ήταν έτοιμη να εισβάλει. Μέσα στην Αθήνα η Πολιτοφυλακή υπό τον Μπαρτζιώτα (Φάνη), ο εφεδρικός ένοπλος ΕΛΑΣ, η ΕΠΟΝ, η ΟΠΛΑ και τεράστιες λαϊκές μάζες του ΕΑΜ μπορούσαν να κατακλύσουν και να καταλύσουν τα πάντα. Στην Χασιά ήταν το στρατηγείο του ΕΛΑΣ. Στις 4 Οκτωβρίου 1944 έφτασαν εκεί ο Εαμίτης υπουργός Γιάννης Ζέβγος, μέλος του Π.Γ. του ΚΚΕ, και ο Θ. Τσάτσος συνοδευόμενοι από τον οργανωτικό εγκέφαλο του ΚΚΕ Γιάννη Ιωαννίδη. Έδωσαν διαταγή να παγώσει επί τόπου στην Πάρνηθα όλη η δύναμη του ΕΛΑΣ. Ο καπετάν-Ορέστης είχε στα χέρια του έγγραφο εντολή του Γ. Σιάντου από τις 31 Αυγούστου 1944 να καταλάβει αμέσως την Αθήνα αιφνιδιαστικά μόλις αποχωρούσαν οι Γερμανοί. Την διαταγή αυτή ακύρωσε —προφορικά όμως— ο Γιάννης Ζέβγος παρουσία του Γιάννη Ιωαννίδη προσθέτοντας στον καπετάν-Ορέστη¹⁵⁰:

«Πρόσεξε, όμως. Αυτά για την ώρα. Αν όμως χρειαστείς, εγώ θα σε ξαναφωνάξω ή θα σου μηνύσω».

Οι παλινωδίες συνεχίζονταν. Η ηγεσία του ΚΚΕ δεν είχε αποφασίσει ακόμη πώς θα χρησιμοποιήσει τον ΕΛΑΣ, που οι λοιπές δυνάμεις του παρέμεναν διασκορπισμένες σε όλη τη χώρα και παράλληλα προετοιμάζονταν να καταφέρουν ένα συγκεντρωτικό κτύπημα στον ΕΔΕΣ, στην Ήπειρο — εκατοντάδες χιλιόμετρα μακριά από την ελληνική πρωτεύουσα! Μόλις στις 7 Οκτωβρίου 1944 αποχώρησαν για την Αθήνα οι Ιωαννίδης και Παρτσαλίδης, έφτασε στο στρατηγείο της Χασιάς ο Άγγελος Έβερτ! Ο Θανάσης Χατζής, κορυφαίος ηγέτης του ΕΑΜ και ΚΚΕ περιγράφει την σκηνή¹⁵¹:

Λίγες ώρες αργότερα έφτασε στη Χασιά ο Αστυνομικός Διευθυντής της Αθήνας Άγγελος Έβερτ και δυο άλλα πρόσωπα, που τα συνόδευε ο κεντρικός σύνδεσμος του κλιμακίου του Π.Γ. Πέτρος Κέντρος. Συναντήθηκαν με τους υπουργούς Ζέβγο και Τσάτσο και το συνταγματάρχη Κατσώτα. Αγκαλιάστηκαν, σταυροφιλήθηκαν και όλοι μαζί έφυγαν αμέσως για την Αθήνα με αυτοκίνητα της Αστυνομίας Πόλεων, που τα συνόδευαν τρεις μοτοσυκλετιστές αστυνομικοί, προς μεγάλη έκπληξη των ανταρτών που παρακολουθούσαν τη συνάντηση.

Ο Πασανίας Κατσώτας, διοικητής της 1ης ελληνικής ταξιαρχίας του Ελ Αλαμίν, είχε ορισθεί από την εκτός Ελλάδος κυβέρνηση Παπανδρέου στρατιωτικός διοικητής Αττικής εκείνη την περίοδο. Παρελάμβανε καθήκοντα από τον ΕΛΑΣ! Η κοινή αυτή αντιπροσωπεία ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, ελληνικής κυβερνήσεως και Αστυνομίας διαπραγματεύθηκε στην Αθήνα με τους Γερμανούς την αναίμακτη αποχώρηση των στρατευμάτων Κατοχής. Οι τελευταίοι Γερμανοί εγκατέλειψαν την

Αθήνα στις 12 Οκτωβρίου 1944. Στις 18 Οκτωβρίου 1944 ο Πρωθυπουργός της Απελευθερώσεως Γεώργιος Παπανδρέου ύψωνε στην Ακρόπολη την ελληνική σημαία. Η Αθήνα είχε απελευθερωθεί. Στις 30 Δεκεμβρίου 1944 αφήνοντας την Πρωθυπουργία ο Γ. Παπανδρέου έλεγε προς το τελευταίο υπουργικό του συμβούλιο:

Είναι επομένως προφανές ότι η πολιτική της Εθνικής Ενώσεως με την συμμετοχήν του ΕΑΜ εις την Κυβέρνησιν μάς ήνοιξε τας πύλας της Ελλάδος, εις τρόπον, ώστε, την 3ην Δεκεμβρίου 1944, αντί να είμεθα ημείς εξόριστοι και το ΕΑΜ, Κράτος — να είμεθα ημείς Κράτος και το ΕΑΜ Στάσις.

Το ΕΑΜ - ΚΚΕ απεφάσισε να γίνη Στάσις. Η απόφαση ελήφθη από το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ στις 17 Νοεμβρίου 1944 όταν για πρώτη φορά ο ανώτατος στρατιωτικός διοικητής των δυνάμεων στην Ελλάδα (ΕΛΑΣ, ΕΔΕΣ, τακτικού Στρατού και βρετανικών δυνάμεων) στρατηγός Σκόμπυ ζήτησε με διαταγή του να διαλυθή μέχρι τις 10 Δεκεμβρίου 1944 ο ΕΛΑΣ. Η διαταγή του Σκόμπυ ήταν σύμφωνη με τις συνθήκες που είχε υπογράψει το ΕΑΜ - ΕΛΑΣ και ΚΚΕ στον Λίβανο και στην Καζέρτα. Αλλά, τότε, ανέκυψε στο ΚΚΕ η επαναστατική τακτική. Το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ, που είχε δεχθή επίσημα τα πάντα, συνέρχεται στο Αρεταίειο Νοσοκομείο της Αθήνας όπου ο οργανωτικός γραμματέας του ΚΚΕ Ιωαννίδης είναι βαρειά άρρωστος και παίρνει την απόφαση να συγκρουσθή με τους Άγγλους. Ο Ιωαννίδης αποκαλύπτει¹⁵²:

Το πρόβλημα είναι ότι εμείς πήραμε απόφαση στις 17, εκτός από τα άλλα τα πρώτα που έχω πει, στις 17 του Νοέμβρη, στις 16 ή στις 18, δεν ξέρω πότε ήταν. Εκεί στο νοσοκομείο που βρισκόμουν εγώ ήρθαν όλα τα μέλη τον Πολιτικού Γραφείου και εκεί πήραμε απόφαση ότι εμείς θα χτυπηθούμε με τους εγγλέζους. Τα άλλα είναι... Υπάρχει αυτή η απόφαση. Εκεί ήταν ο Παρτσαλίδης, ο Ρούσος, ο Φάνης... Αυτοί θυμούνται τη συνεδρίαση εκείνη.(...)

Εκείνο που θυμάμαι είναι ότι πήραμε μια απόφαση. Ήτανε όλα τα μέλη του Πολιτικού Γραφείου. Η συνεδρίαση έγινε στο νοσοκομείο που βρισκόμουν εγώ. Δεν καθίσαμε και πολύ γιατί ήμουν άρρωστος. Μισή ώρα ή τρία τέταρτα. Σύμφωνοι σε όλα. Είπαμε ότι στην ανάγκη, εάν δεν κατορθώσουμε να βρούμε άλλες πολιτικές λύσεις στο ζήτημα, θα συγκρουστούμε.

Το πρόβλημα που ανέκυψε ήταν αν έπρεπε να διαλυθή ο ΕΛΑΣ —μαζί με όλες τις άλλες ανταρτικές ομάδες— και στην συνέχεια οι άνδρες και οι αξιωματικοί του να ενταχθούν κανονικά σε ένα ενιαίο Εθνικό Στρατό. Και, επίσης, στην περίπτωση αυτή αν έπρεπε να διαλυθή ταυτόχρονα και η ταξιαρχία Ρίμινι που όμως αποτελούσε μονάδα του τακτικού Στρατού και η κυβέρνηση δεν την διέλυε, φυσικά.

Γύρω από το θέμα αυτό έχει αναπτυχθή ολόκληρη ιστοριολογία των μικρολεπτομερειών περιχυμένη με άφθονη μυθολογία. Αλλά η ουσία του προβλήματος περιορίζεται σε ένα ερώτημα; Ήταν αποφασισμένη η ηγεσία του ΚΚΕ να διεκδικήση την εξουσία με πολιτικά μέσα; Ή είχε την προειλημμένη απόφαση να χρησιμοποιήση προς τον σκοπό αυτό τα ένοπλα τμήματά της; Οι πράξεις και οι συμφωνίες της την προσανατόλιζαν δεσμευτικά στην πολιτική λύση. Αλλά η πολιτική βούλησή της την προσανατόλιζε στην άμεση κατάκτηση της εξουσίας με τα όπλα. Τελικά διαμόρφωσε μια γραμμή «λίγο απ' όλα»: αν η εξουσία περιέρχονταν στο ΚΚΕ με πολιτικά μέσα αμέσως ήταν καλοδεχούμενη, αν όχι, ήταν ο ένοπλος αγώνας. Έτσι βρέθηκε στην μέση των δύο επιλογών και τελικά δεν είχε καμιά επιλογή. Τις έχασε και τις δυο. Και έχασε το παιχνίδι. Την απάντηση για την διάλυση ή μη της ταξιαρχίας Ρίμινι ταυτόχρονα με τον ΕΛΑΣ την

έδωσε ο Γιάννης Ιωαννίδης στις 17 Νοεμβρίου 1944, οπότε, αμέσως μετά την απόφαση του Πολιτικού Γραφείου να προχωρήσει στην σύγκρουση —αν δεν γίνονταν δεκτοί οι ήδη απορριπτόμενοι όροι του για μη διάλυση του ΕΛΑΣ. Αμέσως μετά το Πολιτικό Γραφείο ο Γ. Σιάντος, ο έτερος πόλος δυνάμεως του ΚΚΕ, παρέμεινε μόνος στο Αρεταίειο με τον πρώτο πόλο —τον Ιωαννίδη— που του είπε¹⁵³:

—Γιατί, ρε Γιώργη, να μη δεχτούμε αυτή την άποψη και να πάμε σε περιπέτειες; Γιατί; Αυτοί για το στρατό θα κάνουν επιστράτευση. Μα αυτούς που θα επιστρατεύσουν θάναι δικοί μας άνθρωποι. Όση εκκαθάριση και να κάνουν η πλειοψηφία των στρατιωτών θάναι πάλι δική μας, θάναι από τον ΕΛΑΣ. Εμείς είχαμε όλους τους νέους, όλες τις ηλικίες κλπ.

Το ΚΚΕ, διά του ΕΑΜ, ήλεγχε ουσιαστικά ολόκληρο τον κρατικό μηχανισμό και όλη την ελληνική ύπαιθρο. Μυριάδες οργανώσεις δικτύωναν τα χωριά και τις πόλεις, όπου το κύρος του ΕΑΜ ήταν ακόμη τεράστιο. Κολοσσιαίες λαϊκές μάζες στην Αθήνα, στην Θεσσαλονίκη και σ' όλες τις μεγαλοπόλεις βρίσκονταν υπό την άμεση καθοδήγηση του ΚΚΕ. Το κύρος του, παρά τον «πρώτο γύρο», παρέμενε άφθαρτο και επιβλητικό. Τα εργατικά συνδικάτα βρίσκονταν στα χέρια του. Και, το κυριώτερο, μια επιστράτευση με κυβέρνηση στην οποία μετείχε το ΚΚΕ θα απέδιδε Στρατό τουλάχιστο φιλοεαμικό. Διότι το ΕΑΜ συμβόλιζε ακόμη την νομιμότητα και την εθνική αντίσταση.

Η ηγεσία του ΚΚΕ αφέθηκε να συρθεί από τα γεγονότα και να επιτεθεί όταν πρώτον δεν είχε προετοιμάσει τις στρατιωτικές της δυνάμεις για επέμβαση και δεύτερον η απαίτησή της για μη διάλυση του ΕΛΑΣ ήταν δευτερεύον θέμα. Διότι, αν επρόκειτο να επιτεθεί, δεν διαλύονταν βέβαια αλλά εξαπέλυε αμέσως το κτύπημά του. Και, αν επρόκειτο να γίνει αποδεκτή πολιτική λύση, ο ΕΛΑΣ μοιραία έπρεπε να διαλυθεί. Άλλωστε είχε διαλύσει ήδη την Κεντρική Επιτροπή του.

Όταν τελικά προκρίθηκε η δυναμική επέμβαση —πράγμα που ισοδυναμούσε με ανταρσία εν καιρώ πολέμου— το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ ήταν διαλυμένο ουσιαστικά. Όλα τα μέλη του είχαν διασκορπισθεί με διάφορες αποστολές σ' ολόκληρη την χώρα. Το στρατηγείο του ΕΛΑΣ βρίσκονταν στην Λαμία και δεν είχε καμμία σαφή ενημέρωση και, προπάντων, κανένα επιτελικό σχέδιο δράσεως, ενώ μεγάλες δυνάμεις του ΕΛΑΣ υπό τον Άρη Βελουχιώτη στρέφονταν στην Ήπειρο κατά του ΕΔΕΣ. Και, τέλος, όταν πολύ αργά διατάχθηκε η 2η Μεραρχία του ΕΛΑΣ υπό τον καπετάν Ορέστη να κινηθεί από την Πάρνηθα προς την Αθήνα, το πρώτο σύνταγμα της αφωπλίσθηκε νύχτα αμαχητί από τους Άγγλους στα βόρεια προάστια της Αθήνας υπό μυστηριώδεις συνθήκες. Ο στρατιωτικός αρχηγός του ΕΛΑΣ Στ. Σαράφης και ο πρωτοκαπετάνιος του ΕΛΑΣ Άρης Βελουχιώτης βρέθηκαν εκτός μάχης στην πραγματικότητα.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Αριστεράς, που επικαλείται επίσημα στοιχεία, τις παραμονές των Δεκεμβριανών οι αντίπαλοι παρέθεταν τις ακόλουθες δυνάμεις¹⁵⁴:

Η ελληνική κυβέρνηση και ο ορισμένος στην Καζέρτα αρχιστράτηγος όλων των δυνάμεων Σκόμπυ παρέτασε στην Αθήνα και στον Πειραιά 14.000 άνδρες από τους οποίους οι 3.000 ήσαν Βρεταννοί που δεν πήραν μέρος αμέσως στην σύγκρουση. Στην Πάτρα υπήρχαν επίσης 2.000 Βρεταννοί. Και 5.000 Ινδοί στην Θεσσαλονίκη, που ήταν πλημμυρισμένη από τις δυνάμεις της Ομάδας Μεραρχιών Μακεδονίας του ΕΛΑΣ υπό τον Μάρκο Βαφειάδη και τον Ευρ. Μπακιρτζή, που θεώνται αμέτοχοι τα Δεκεμβριανά. Στην Ήπειρο ο ΕΔΕΣ είχε 9.000 άνδρες που αντιμετώπιζαν επίθεση υπερτέρων δυνάμεων του ΕΑΑΣ και στην Ανατ. Μακεδονία ο Αντών

Τσαούς 3.000 αντάρτες.

Γύρω από την Αθήνα ο ΕΛΑΣ παρέτασε σε απόσταση βολής πυροβόλου 11.500 άνδρες (2η και 13η Μεραρχία Στερεάς) και στην Πελοπόννησο, σε απόσταση πορείας λίγων ωρών, 11.000 άνδρες (3η Μεραρχία). Μέσα στην Αθήνα ο ΕΛΑΣ είχε 7.000 άνδρες (Α' Σώμα Στρατού και φρουρά στρατηγείου) καθώς επίσης και 16.000 ελαφρά οπλισμένους του εφεδρικού ΕΛΑΣ. Η Πολιτοφυλακή είχε 10.500 άνδρες, που ο κύριος όγκος τους βρισκόταν μέσα στη πρωτεύουσα.

Μονάχα στις 18 Δεκεμβρίου 1944 μπήκαν στον αγώνα οι Άγγλοι και μονάχα στις 21 Δεκεμβρίου έφτασε στον Πειραιά από την Ιταλία η 46η ενισχυμένη Μεραρχία.

Η ηγεσία του ΚΚΕ, αφού διεσκόρπισε τα μέλη του Π.Γ. σ' όλη τη χώρα και τις δυνάμεις του ΕΛΑΣ επίσης, εξαπέλυσε την επίθεση στην Αθήνα. Αλλά και τότε ακόμη δεν εφήρμοσε μέχρι τέλους μεθοδικά την απόφασή της για την σύγκρουση. Είχε αμφιβολίες, άλλωστε. Οι «συμβουλές» «από τα πάνω» — από τους σοβιετικούς— ήταν αρνητικές και πάντως ουδέποτε θετικές. Ούτε αυτές όμως έλαβε ολοκληρωτικά υπ' όψη της η ηγεσία του ΚΚΕ. Και οδήγησε τον Λαό, τους μαχητές του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ και τους κομμουνιστές σε γενική σφαγή.

Λίγες μέρες μετά την συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου που απεφάσισε κατ' αρχήν την σύγκρουση στις 17 Νοεμβρίου 1944 στο Αρεταίειο, φτάνει στο νοσοκομείο ο συνταγματάρχης Ποπώφ, αρχηγός της σοβιετικής στρατιωτικής αποστολής στον ΕΛΑΣ. Ήθελε να μάθη από τον νοσηλευόμενο εκεί Ιωαννίδη, τι συμβαίνει. Λέει ο Ιωαννίδης¹⁵⁵:

Εγώ ιδιαίτερα τη θυμάμαι και από το ότι ήρθε ιδιαιτέρως εκεί ο Ποπώφ, ύστερα από μία ή δύο μέρες και του είπα... Με ρώτησε πώς πάμε κλπ. και του λέω: «Δε γίνεται δουλειά με τους αγγλέζους, θα χτυπηθούμε». Το ότι αυτό είπα στον Ποπώφ υπάρχει μάρτυρας και ένας Έλληνας που έκανε το μεταφραστή. Είναι ο ζωγράφος Σεμερτζής. Αυτός μου έκανε το μεταφραστή και ασφαλώς θα τα θυμάται.

Ο συνταγματάρχης Ποπώφ δεν είπε λέξη. Κοίταζε μονάχα τα κουμπιά του. Τι σήμαινε αυτό; Το ελάχιστον που σήμαινε είναι ότι η Σοβιετική Ένωση παραμένει αμέτοχη, δε λέει το «ναι» για την σύγκρουση. Ισχύει πάντα η «προσωπική γνώμη» που διεβίβασε στο Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ από το Κάιρο ο εκεί πρεσβευτής της Σ. Ενώσεως ότι καλώς το ΚΚΕ υπέγραψε το Εθνικό Συμβόλαιο του Λιβάνου και καλώς μετέχει στην κυβέρνηση Παπανδρέου καταργώντας στα βουνά την επαναστατική κυβέρνηση ΠΕΕΑ του ΕΑΜ -ΕΛΑΣ.

Αλλά υπήρξε και ένα σαφέστερο, εντελώς ξεκάθαρο μήνυμα «από τα πάνω» στην ηγεσία του ΕΛΑΣ. Είναι το περιβόητο τηλεγράφημα του «Παππού». Είναι το ψευδώνυμο του Γκ. Δημητρώφ, που τότε βρισκόταν ακόμη στην Μόσχα. Επικοινωνούσε με το ΚΚΕ, μέσω Σόφιας απ' όπου διαβίβαζε στην Ελλάδα τα μηνύματα της Μόσχας ο Τράιτσε Κοστώφ, μέλος του Π.Γ. του Κ.Κ. Βουλγαρίας που είχε το ψευδώνυμο «Σπυριδόνωφ». Τον ασύρματο στην Αθήνα χειρίζονταν ο έμπιστος του Π.Γ. του ΚΚΕ Ανδρέας Βαβούδης, αλλά τα τηλεγραφήματα από Μόσχα - Σόφια περνούσαν από Θεσσαλονίκη όπου τα έπαιρνε ο Λεωνίδας Στρίγκος, μέλος του Π.Γ. του ΚΚΕ που τα διαβίβαζε στον τελικό προορισμό τους, στον Γ. Σιάντο.

Από τις 5 Δεκεμβρίου 1944, όταν άρχιζαν τα Δεκεμβριανά, ο Γ. Σιάντος απηύθυνε σειρά τηλεγραφημάτων προς τον Τίτο στην Γιουγκοσλαβία, τον Εμβέρ Χότζα στην Αλβανία και, μέσω

Σόφιας, τον Γκ. Δημητρώφ στην Μόσχα. Συνεπώς τα «αδελφά» κόμματα ήταν πλήρως ενήμερα των αποφάσεων του ΚΚΕ, αλλά κανένα δεν άναψε το πράσινο φως στον ΕΛΑΣ — εκτός από τους Γιουγκοσλάβους, που ενεθάρρυναν την ανταρσία με την στάση τους χωρίς όμως να δεσμευθούν γιατί είχαν απόλυτο συμφέρον να καθηλωθούν οι αγγλικές δυνάμεις στην Ελλάδα.

Στις 19 Δεκεμβρίου 1944 φτάνει από την Μόσχα το τηλεγράφημα του «Παππού» (Δημητρώφ). Αναφέρει¹⁵⁶:

Ο Παππούς νομίζει ότι με τη σημερινή διεθνή κατάσταση η ένοπλη ενίσχυση προς τους Έλληνες συντρόφους απέξω γενικά αδύνατη. Βοήθεια από μέρος της Βουλγαρίας ή Γιουγκοσλαβίας η οποία να τους δέσμευε με το μέρος του ΕΛΑΣ εναντίον ενόπλων αγγλικών δυνάμεων, σήμερα λίγο θα βοηθήσει τους Έλληνες συντρόφους, ενώ πάρα πολύ θα μπορούσε να βλάψει τη Γιουγκοσλαβία και Βουλγαρία. Όλα αυτά πρέπει να τα υπολογίζουν οι φίλοι μας οι Έλληνες.

Έλληνες και ΕΛΑΣ πρέπει να καθορίσουν τα περαιτέρω βήματά τους ξεκινώντας από αυτήν ακριβώς την κατάσταση, όχι ευνοϊκή γι' αυτούς. Δεν πρέπει να τραβήξουν σχοινί. Αλλά δείξουν εξαιρετική ευλυγισία και ικανότητα χειρισμών για να διατηρήσουν όσο το δυνατόν δυνάμεις τους και να περιμένουν ευνοϊκότερη στιγμή για πραγματοποίηση δημοκρατικού τους προγράμματος. Για Ελληνικό Κόμμα το σπουδαιότερο είναι να μην επιτρέψει να απομονωθεί από μάζες ελληνικού λαού και από δημοκρατικές ομάδες που ανήκουν στο ΕΑΜ.

Το τηλεγράφημα έφτασε την ημέρα ακριβώς που ο ΕΛΑΣ ενεπλέκετο σε πόλεμο και με τις βρετανικές δυνάμεις. Αργότερα το ΚΚΕ εξήγησε ότι το τηλεγράφημα του Δημητρώφ έφθασε στην Αθήνα ένα μήνα αργότερα, όταν πια είχε συναφθή ανακωχή. Και τούτο γιατί, κατά το ΚΚΕ, έγινε κάποιο «λάθος» στον κώδικα αποκρυπτογραφήσεως. Έτσι γίνεται η επίκληση ενός τεχνικού «λάθους» για να συγκαλυφθή το πελώριο λάθος: η σύγκρουση παρά τις αντίθετες υποδείξεις της Μόσχας και των συμμάχων της. Ο Θαν. Χατζής παρατηρεί πικρά¹⁵⁷:

Τα τηλεγραφήματα αυτά δεν ήταν αναπάντεχα για την ηγεσία του λαοκρατικού κινήματος, γιατί —όπως γράψαμε— είχε ενημερωθεί και είχε έμπραχτες αποδείξεις πως τόσο η Σοβιετική Ένωση, όσο και οι νεαρές λαϊκές Δημοκρατίες της Βαλκανικής δεν μπορούσαν ενεργητικά και αξιόλογα να συμπαρασταθούν στον αγώνα του ελληνικού λαού, που βασικά διεξαγόταν με τους Άγγλους, συμμάχους τους στο γενικό πόλεμο.

Τα δεκεμβριανά λάθη του ΚΚΕ ολοκληρώθηκαν. Το κίνημα συνετρίβη. Το αίμα τρομοκράτησε τον Λαό που κατά μάζες εγκατέλειπε τις τάξεις του ΕΑΜ. Απέμενε η Βάρκιζα. Απέμενε, επίσης, να εννόηση η ηγεσία του ΚΚΕ ότι συμφέρον του Κόμματος ήταν να επιδιώξη τους σκοπούς του με πολιτικά μέσα μόνον, όπως ακριβώς συμβούλευε από την Μόσχα ο «Παππούς».

Αυτό δεν το εννόησε, τότε, η ηγεσία του ΚΚΕ. Και εισήλθε στον τρίτο άξονα των μοιραίων λαθών.

3. Ο μετα - Δεκεμβριανός άξονας

Τις πρώτες πρωινές ώρες της 12ης Φεβρουαρίου 1945 υπεγράφη η Συμφωνία της Βάρκιζας, που αφώπλιζε τον ΕΛΑΣ και διατηρούσε, με πλήρη δικαιώματα, στην νομιμότητα το ΕΑΜ και το ΚΚΕ. Την ίδια ακριβώς μέρα στην Γιάλτα της Κριμαίας έληγε η Διάσκεψη των Τριών Μεγάλων Νικητών Στάλιν, Τσώρτσιλ, Ρούσβελτ που επικύρωσαν και επεξέτειναν τα όσα ο Τσώρτσιλ είχε συμφωνήσει με τον Στάλιν στην Μόσχα για τις σφαίρες επιρροής στα Βαλκάνια και στην Ευρώπη. Ένας νέος κόσμος, που έβγαινε από τις φλόγες του πολέμου, παγιώνονταν. Η ηγεσία του ΚΚΕ πίστεψε ότι μπορούσε να αλλάξει αυτόν τον κόσμο και ξανάρχισε να ταλαντεύεται ανάμεσα στην προετοιμασία μιας καινούργιας επανάστασης και στην νόμιμη επιδίωξη των σκοπών της με πολιτικά μέσα.

Έτσι από τις αρχές του 1945 μέχρι το τέλος του 1946 το ΚΚΕ βρέθηκε σε μια κατάσταση ειρηνολογίου προσπαθώντας να χρησιμοποιήσει την ειρήνη για να προετοιμάσει καλύτερα τον πόλεμο. Από την άποψη αυτή η Συμφωνία της Βάρκιζας, που άφηνε τεράστια περιθώρια πολιτικής δράσεως στο ΚΚΕ, κρίθηκε από την ηγεσία του Κόμματος ορθή διότι ήταν αναγκαία. Μετά το 1950 όμως η Βάρκιζα θεωρήθηκε επίσημα λάθος. Παρά ταύτα η ηγεσία του Κόμματος, που είχε περιέλθει πλέον υπό τον Ν. Ζαχαριάδη από τις αρχές του 1945 μέχρι τον Μάρτιο του 1956, προχώρησε σε μια πράξη που ήταν αντίθετη με την κομματική άποψη για την συμφωνία της Βάρκιζας: αποφάσισε την αποχή από τις εκλογές του Μαρτίου 1946.

Η αντίφαση είναι προφανής. Διότι, εφ' όσον η Βάρκιζα εθεωρείτο τότε ορθή γιατί άφηνε ελεύθερο το πολιτικό πεδίο του ΚΚΕ, η αποχή από τις βουλευτικές εκλογές στις 31 Μαρτίου 1946 καταργούσε αυτόματα για το ΚΚΕ και με πρωτοβουλία του ΚΚΕ αυτό το ελεύθερο πολιτικό πεδίο.

Πλήρη απόδειξη αυτής της χαρακτηριστικής παλινωδίας, όσον αφορά την επιλογή του δρόμου και των μέσων που ώφειλε να ακολουθήσει εν πάση περιπτώσει το ΚΚΕ μετά τα Δεκεμβριανά, προσκομίζουν δύο διαμετρικά αντίθετες θέσεις που διετύπωσε ο ηγέτης του Κόμματος Ν. Ζαχαριάδης.

Σε άρθρο του στο επίσημο όργανο της Κομινφόρμ στις 15 Δεκεμβρίου 1948 γράφει¹⁵⁸:

Ποια ήταν η πολιτική σημασία της αποχής του ΕΑΜ από τις εκλογές; Ξεσκέπασε έτσι τη μανούβρα των αγγλοσαξόνων και των μοναρχοφασιστών που ήθελαν να ξεμπερδέψουν με το ελληνικό πρόβλημα με «κοινοβουλευτικό δρόμο» και να ρίξουν ύστερα πάνω στο δημοκρατικό λαϊκό στρατόπεδο όλη την ευθύνη της μηδαμινότητας και της αταξίας που παρουσιάζει το σημερινό κοινοβούλιο.

Γελοίο ασφαλώς επιχείρημα, ανάξιο για πολιτικό ηγέτη. Πρώτον διότι η αποχή δεν ξεσκέπασε καμιά μανούβρα αλλά ξεσκέπασε στα μάτια του Λαού το ΚΚΕ ως αντιδημοκρατικό. Και δεύτερον διότι, όπου υπάρχει κατάρπωση του κοινοβουλίου, την φθορά την εισπράττει στο ακέραιο πολιτικά το ΚΚΕ όπως απέδειξε η ραγδαία άνοδος της δυνάμεώς του στην Βουλή το 1936.

Ενάμιση χρόνο αργότερα, τον Μάιο του 1950, στην εισήγηση του προς την 7η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ ο Ν. Ζαχαριάδης τόνιζε¹⁵⁹:

Εδώ συγκεκριμένα πρέπει να μιλήσουμε ξανά για ένα σοβαρό λάθος μας στον τομέα αυτόν, λάθος που την πρώτη και κύρια ευθύνη την φέρνω εγώ, γιατί εγώ πρωτοστάτησα και επέμεινα να γίνει το λάθος αυτό. Πρόκειται για την αποχή μας απ' τις εκλογές στις 31 του Μάρτη 1946. Με το σεχταριστικό, «αριστερό», οπορτουμιστικό εκείνο λάθος εγκαταλείψαμε αχρησιμοποίητες μια σειρά νόμιμων θέσεων και δυνατοτήτων, δυσκολέψαμε τη δουλειά μας και τον αγώνα των μαζών, ευκολώναμε το έργο του εχθρού στην πάλη ενάντια μας. Το λάθος εκείνο, που δε μας επέτρεψε να ξεδιπλώσουμε όλες τις δυνατότητες για την πιο πλατιά κινητοποίηση των μαζών, είχε αρνητική επίδραση σ' όλη την παραπέρα εξέλιξη του ένοπλου αγώνα μας.

Ήταν αναμφισβήτητο τότε ότι το ΚΚΕ, με το ΕΑΜ, μπορούσε να κατακτήσει μίαν επιβλητική θέση μέσα στην Βουλή και έτσι να οργανώσει από θέση ισχύος όλον τον αγώνα του. Προτίμησε να τον υπονομεύσει. Και γίνεται μεγαλύτερο το λάθος αυτό σε βάρος του ΚΚΕ από το ΚΚΕ γιατί η ηγεσία του Κόμματος είχε ήδη στα χέρια της δύο «συμβουλές από πάνω» — από την Μόσχα— να εξαντλήσει όλα τα πολιτικά μέσα του και να μη ελπίζει σε καμμιά στρατιωτική βοήθεια έξωθεν.

Η πρώτη συμβουλή ήταν του «Παππού» με το τηλεγράφημα της 19 Δεκεμβρίου 1944, που, κι αν ακόμη δεχθούμε ότι αποκρυπτογραφήθηκε ένα μήνα αργότερα, διατηρούσε την πλήρη ισχύ του. Μιλούσε ο Γκ. Δημητρώφ, ο Γραμματέας της μέχρι το 1943 3ης Κομμουνιστικής Διεθνούς, στενός συνεργάτης του Στάλιν εγκατεστημένος ακόμη τότε στην Μόσχα.

Η δεύτερη «συμβουλή» ήλθε στο ΚΚΕ απευθείας από την Μόσχα μέσω του Μήτσου Παρτσαλίδη, μέλους του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ. Είχε επισκεφθή την σοβιετική πρωτεύουσα ως απεσταλμένος του Κόμματος και σε συνάντησή του με την ηγεσία του ΚΚΣΕ — όχι με τον Στάλιν— πήρε την «συμβουλή» να μετάσχει το ΚΚΕ στις εκλογές. Όταν ο Παρτσαλίδης μετέφερε στις αρχές του 1946 την άποψη των σοβιετικών, ο Ν. Ζαχαριάδης την απέρριψε.

Εκτιμώντας την κατάσταση, που είχε δημιουργηθεί μετά την Βάρκιζα, ο Ιωαννίδης λέει στις αναμνήσεις του:

Πάθαμε νικηθήκαμε. Αν δε γινόταν ο δεύτερος πόλεμος (1947-49) εμείς θα ήμασταν πασάδες στην Ελλάδα. Βλέπεις ότι παρά το ότι έγινε η Βάρκιζα, παρά το ότι έγινε και όπως έγινε ο Δεκέμβρης εμείς ήμασταν... Αυτά είναι γεγονότα, αυτή είναι η πράξη. Αυτό δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Κείνος που θα το αμφισβητήσει σημαίνει ότι δεν έχει νιονιό.

Και σταθμίζοντας, μετά το δεύτερο αντάρτικο όμως, την βαρύτητα των «συμβουλών» που έστειλαν οι σοβιετικοί πρώτα με το τηλεγράφημα του Δημητρώφ, και έπειτα με τον Παρτσαλίδη το 1946 ο Ιωαννίδης προσθέτει μελαγχολικά:

Αυτοί (οι σοβιετικοί) βλέπαν το ζήτημα γενικότερα. Ότι εμείς από μας, από τις εξωτερικές εφεδρείες που διαθέτει το επαναστατικό κίνημα για σας, μην υπολογίζετε. Αυτό σημαίνει ότι: «Η διεθνής κατάσταση δεν είναι ευνοϊκή για σας» και πρέπει να βρείτε εσωτερική λύση. Το πράγμα είναι ολοκάθαρο. Αυτό, ότι η διεθνής κατάσταση δεν είναι ευνοϊκή για σας, σημαίνει ότι δεν μπορούμε να σας βοηθήσουμε, δεν μπορούμε να σας στείλουμε οπλισμό, δεν μπορούμε να σας κάνουμε... κλπ. Αυτό το ζήτημα είναι καθαρό. Δε χρειάζεται φιλοσοφία για να το καταλάβει κανείς. Αυτό είναι γεγονός. Τώρα αν τους είπες ή όχι να σου

δώσουν οπλισμό... Τους λες κάτι και σου απαντούν: «Τραβάτε να βρείτε πολιτική λύση». Αυτό σημαίνει ότι η διεθνής κατάσταση δεν είναι υπέρ της υποθέσεώς σας. Τι ήθελες τώρα; Παραπάνω από αυτό και να συζητεί και να μη συζητεί κανείς μας είναι παραπανίσια.

Το επόμενο λάθος στο οποίο προχώρησε η ηγεσία του ΚΚΕ κατά την προπαρασκευή του «τρίτου γύρου» ήταν ότι, παραμένοντας η ίδια στην Αθήνα μέχρι τα μέσα του 1947, ανέπτυξε τις ανταρτικές δυνάμεις σταδιακά και σποραδικά επιτρέποντας στο Κράτος να οργανωθεί καλά. Έτσι, παρά τα ανταρτικά πλήγματα, δόθηκε αρκετός καιρός για να αναπτυχθεί ο Στρατός και προσφέρθηκαν από το ΚΚΕ όλα τα δικαιολογητικά για να εκκαθαρισθεί εν μέρει ο Στρατός από τα πιο επικίνδυνα κομμουνιστικά στοιχεία μέσ' στους κόλπους του.

Έτσι, ενώ τον Οκτώβριο 1946 ιδρύεται το Γενικό Στρατηγείο Ανταρτών στα βουνά υπό τον Μάρκο, η κομμουνιστική ηγεσία επιμένει να κρατάει στις πόλεις όλες τις —μεγάλες τότε ακόμη— εφεδρείες της μένοντας προσκολλημένη στην μαρξιστική - λενινιστική θέση ότι ο επαναστατικός αγώνας κρίνεται στις μεγάλες πόλεις από το προλεταριάτο. Τότε όμως, στις αρχές του 1947, ο κλοιός του Κράτους γίνεται στενός γύρω από τις μεγάλες πόλεις και η έξοδος νέων ανταρτών στα βουνά περιορίζεται στο ελάχιστο από τον αστικό πληθυσμό. Παράλληλα εξαγγέλλεται το Δόγμα Τρούμαν και αρχίζει η ροή άφθονου αμερικανικού πολεμικού υλικού, εφοδίων και οικονομικών πόρων στην ελληνική κυβέρνηση.

Σε συνέντευξή του στην εφημερίδα «Τα Νέα» ο Μάρκος Βαφειάδης, αρχηγός του αντάρτικου από τον Ιούνιο του 1946 μέχρι τον Αύγουστο του 1948, απάντησε ως εξής σε ερώτηση για το πότε «κατάλαβε πως το παιχνίδι ήταν χαμένο»¹⁶⁰:

—Από το τέλος τον '47. Από τη στιγμή που αποδείχτηκε ότι το κόμμα, παρά τα αντίθετα λεγόμενα από το Ζαχαριάδη, δεν ήταν σε θέση να εξασφαλίσει τις αναγκαίες δυνάμεις από τις πόλεις. Οι οργανώσεις είχαν διαλυθεί και οι αγωνιστές σέρνονταν στις φυλακές και στις εξορίες. Χωρίς δυνατότητα στρατολόγησης από τις πόλεις, η καταβολή του αντίπαλου δεν μπορούσε να επιτευχθεί και, πολύ περισσότερο, με τον τρόπο που το έβαζε το ζήτημα ο Ζαχαριάδης: ότι εμείς θα πετύχουμε το '48 την απελευθέρωση της Μακεδονίας και στη συνέχεια ολόκληρης της Ελλάδας και ακόμα ότι θα αντιμετωπίσουμε τον αντίπαλο με κατά μέτωπο ενέργειες, κλασικό πόλεμο κλπ.

Στον τελικό λόγο του προς την 3η Συνδιάσκεψη του ΚΚΕ τον Οκτώβριο του 1950 ο Ν. Ζαχαριάδης παραδέχτηκε το μοιραίο λάθος, αλλά το φόρτωσε στον Μάρκο Βαφειάδη. Είπε¹⁶¹:

Εμείς μπορούσαμε το 1946-47 να έχουμε 60 χιλιάδες στρατό και ένα μεγάλο ποσοστό να τον εξοπλίζουμε απ' τον πόλεμο που κάναμε, απ' το μοναρχοφασιστικό στρατό.

Αν πέσαμε έξω στην εφαρμογή της σωστής αυτής γραμμής μας, φταίει το σαμποτάζ του Βαφειάδη. Η ευθύνη, φυσικά, πέφτει στο Πολιτικό Γραφείο και βασικά σε μένα, γιατί αφήσαμε το Βαφειάδη ν' αλωνίζει μόνος ανεξέλεγκτα. 60 χιλιάδες εμείς βασικά μπορούσαμε να έχουμε.

Το επιχείρημα, φυσικά, αντιστρέφεται σε βάρος του Ν. Ζαχαριάδη και της ηγεσίας του ΚΚΕ γιατί, πρώτον άφησαν αβοήθητο τον Μάρκο στα βουνά, δεύτερον παρέμειναν οι ηγέτες στις πόλεις και τρίτον προχώρησαν στην οριστική και ανυποχώρητη ρήξη τον Δεκέμβριο του 1947

με την ανακήρυξη της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης του βουνού ενώ γνώριζαν ότι διέθεταν κάτι λιγώτερο από το ένα τρίτο των απαραίτητων δυνάμεων, ότι ούτε εφεδρείες από τις πόλεις ούτε βοήθεια από την Σ. Ένωση μπορούσαν να περιμένουν πια και ότι το Δόγμα Τρούμαν βρίσκονταν σε πλήρη ανάπτυξη υπέρ των αντιπάλων τους.

Είναι γνωστό ότι τον Απρίλιο του 1946 ο Ν. Ζαχαριάδης βγήκε νόμιμα στο εξωτερικό, πήρε μέρος στο Συνέδριο του ΚΚ Τσεχοσλοβακίας στην Πράγα και συνάντησε τον Στάλιν στην Κριμαία. Συνεπώς μπορούσε να κατευθυνθή, μέσω Γιουγκοσλαβίας, Αλβανίας ή Βουλγαρίας απ' ευθείας στα βουνά. Προτίμησε την Αθήνα, όπου, με την αποχή από τις εκλογές, είχε καταστρέψει την κοινοβουλευτική κάλυψη του Κόμματος. Και δικαιολογούμενος στην 3η Συνδιάσκεψη του ΚΚΕ το 1950 γιατί δεν βγήκε έγκαιρα στο βουνό κατέφυγε σε ένα αγοραίο επιχείρημα. Είπε ότι ετοιμάζονταν να βγει το καλοκαίρι του 1946 ταξιδεύοντας με νόμιμο διαβατήριο στην Γαλλία, αλλά ο Σιάντος έχασε το δικό του διαβατήριο κι έτσι... αναγκάστηκε να παραμείνει κι ο Ζαχαριάδης.

Το τρίτο μεγάλο λάθος της ηγεσίας του ΚΚΕ είναι ότι, ενώ είχε την ρητή δήλωση του Γ. Δημητρώφ πως αποκλείεται βοήθεια, επέμεινε στο αντάρτικο. Και, έτσι, υποχρεώθηκε να δεσμευθή αποκλειστικά από τον Τίτο της Γιουγκοσλαβίας.

Στις 31 Δεκεμβρίου 1946 ο Γ. Ιωαννίδης που βρίσκεται μυστικά στο Βελιγράδι ως απεσταλμένος του ΚΚΕ για να εξασφαλίση βοήθεια από Τίτο, Δημητρώφ και Στάλιν, παίρνει από την Σόφια το ακόλουθο τηλεγράφημα¹⁶²:

Αυτή τη στιγμή δεν πρέπει να υπολογίζετε τη ζητούμενη βοήθεια. Πρέπει να περιμένετε.

Δημητρώφ.

Τα λάθη είχαν ολοκληρωθή κατά το προπαρασκευαστικό στάδιο του «τρίτου γύρου». Έμενε να πληρωθούν τα λάθη. Με αίμα.

4. Ο άξονας της φωτιάς και του αίματος

Όταν τα Χριστούγεννα του 1947 εξαγγέλθηκε η Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση της Ελλάδας και το ΚΚΕ ετέθη εκτός νόμου, το δεύτερο αντάρτικο είχε ήδη υπονομευθή από τα προηγούμενα λάθη της ηγεσίας του Κόμματος. Ήδη ο αρχιστράτηγος των ανταρτών δηλώνει ότι στα τέλη του 1947 είχε καταλάβει πως χάθηκε το παιχνίδι. Δεν υπήρχαν εφεδρείες και, παρά τις τρομερές αναλαμπές του πολέμου όπου συχνά φάνηκε να χάνεται για πάντα η Ελλάδα, η μόνη σωτηρία ήταν να συνεχισθή η τακτική του ανταρτοπολέμου προκειμένου το ΚΚΕ να διαπραγματευθή με ευνοϊκούς όρους μια πολιτική λύση του προβλήματος.

Η ηγεσία του ΚΚΕ —και τώρα πια ηγεσία είναι προσωπικά ο Ζαχαριάδης— διέπραξε δυο λάθη αλληπάλληλα το καλοκαίρι του 1948. Πρώτον αρνήθηκε την πρόταση συμφιλίωσης και δεύτερον αποδύθηκε σε τακτικό πόλεμο με ανταρτικές δυνάμεις.

Τον Ιούλιο του 1948 η πλάστιγγα του πολέμου άρχισε να γέρνει αποφασιστικά υπέρ του Στρατού, που, χτενίζοντας την νότιο Ελλάδα και Θεσσαλία, ανέβηκε σαρωτικά προς τον βορρά

και κτύπησε μετωπικά τον Γράμμο για πρώτη φορά. Τότε ακριβώς, ένα μήνα πριν γενικευθή η αιματηρότατη σύρραξη στον κυρίως Γράμμο, ο αντιπρόεδρος της ελληνικής κυβέρνησης και υπουργός εξωτερικών Κων. Τσαλδάρης, Αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος που είχε την συντριπτική πλειοψηφία στην Βουλή, στέλνει με ειδικό Αμερικανό απεσταλμένο του προτάσεις συμφιλίωσης προσωπικά στον Ν. Ζαχαριάδη στον Γράμμο. Σχετικά ο Μάρκος Βαφειάδης, που κατηύθυνε τότε όλες τις πολεμικές δυνάμεις του ΚΚΕ, αποκαλύπτει τα ακόλουθα σε συνέντευξή του¹⁶³:

Ήρθε ακόμη ένας, Αμερικάνος, αλλά για άλλη δουλειά. Ήταν ο Όμηρος Μπίγκαρντ που ανέβηκε σαν απεσταλμένος τον Τσαλδάρη, με τη μεσολάβηση της σοβιετικής πρεσβείας μέσω Γιουγκοσλαβίας. Από τα γιουγκοσλαβικά σύνορα τον παρέλασαν οι σύνδεσμοί μας και τον έφεραν στο Γράμμο. Ο Μπίγκαρντ μας μετέφερε επιθυμία του Τσαλδάρη να συναντηθεί με το Ζαχαριάδη, αρχηγό του ΚΚΕ, για μια πλατιά συζήτηση μαζί του.

— Πότε γίνονταν αυτά;

—Τον Ιούλη του '48. Στις 15 Ιούλη ενώ ο αγώνας συνεχιζόταν. Το συζητήσαμε τότε με το Ζαχαριάδη, παρουσία και του Ρούσου, και μπήκε ζήτημα να πάει ο Ζαχαριάδης. Αυτός αρνήθηκε κατηγορηματικά παρά τη δική μου, ιδιαίτερα, επιμονή ότι μια τέτοια συνάντηση θα μπορούσε να έχει θετικά αποτελέσματα αφού γινόταν από τον Τσαλδάρη, υπεύθυνο κυβερνητικό πρόσωπο.

Ο Ζαχαριάδης ήταν ανένδοτος και δικαιολόγησε την άρνησή του λέγοντας: «Δε θα με αναγκάσετε να κάνω εγώ διαπραγματεύσεις τύπου Βάρκιζας. Να πας εσύ» μου λέει «που είσαι αρχηγός του Δ.Σ.Ε. ». Του απάντησα ότι δε θέλει εμένα που όλοι με θεωρούν αρχισυμμοριτή αλλά προσωπικά τον αρχηγό του ΚΚΕ. Ο Ζαχαριάδης αρνιόταν συνεχώς και σε μια στιγμή μου λέει: «Δεν πάω σε καμιά περίπτωση. Πήγαινε εσύ στον Αμερικάνο και πέστου τους όρους μας: ότι είμαστε έτοιμοι να κάνουμε συζητήσεις και διαπραγματεύσεις με οποιονδήποτε, αν χαρακτηριστούν τα μέλη της ελληνικής κυβέρνησης εγκληματίες...».

Φυσικά, μια τέτοια θέση ήταν άνω ποταμών· η συζήτηση οξύνθηκε αρκετά και τελικά αναγκάστηκε να πάω εγώ στο δημοσιογράφο μαζί με το Ρούσο και ένα διερμηνέα.

Ο Μπίγκαρντ περίμενε μισή ώρα μακριά από το αρχηγείο. Δε θελήσαμε να τον μπάσουμε στο αρχηγείο. Γύρω στις 2 το μεσημέρι τον ανταμώσαμε και ο διερμηνέας, η γυναίκα του Βασίλη Μπαρτζώτα, μετέφρασε όσα είπα για τη θέση του Ζαχαριάδη. Ο Αμερικάνος χαμογέλασε και είπε: «Είναι και αυτή μια άποψη». Η συνάντησή μας κράτησε δεκαπέντε λεπτά.

Στην 7η Ολομέλεια κλήθηκε και ο Ζαχαριάδης που ήταν καθαιρεμένος. Ήταν η τελευταία φορά που ανταμώσαμε. Η ολομέλεια ήταν πλατιά και εκτός από τα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής υπήρχαν και άλλοι διακόσιοι σύντροφοι. Η μοναδική ερώτηση που έκανα στο Ζαχαριάδη ήταν να μας πει γιατί δε δέχτηκε να πάει να συναντήσει τον Αμερικανό δημοσιογράφο και γιατί έβαλε στο ζήτημα τέτοια απάντηση (να χαρακτηριστούν εγκληματίες τα μέλη της κυβέρνησης). Έδωσε αόριστη απάντηση για το ποιος ήταν αυτός που θα συζητούσε μαζί του, εννοώντας ότι δεν ήταν επίσημος απεσταλμένος. Σ' αυτό περιορίστηκε.

Οι μάχες συνεχίσθηκαν, οι αντάρτες έχασαν τον Γράμμο. Το ΚΚΕ έχασε πάνω από 6.500 άνδρες και μάχιμες γυναίκες, νεκρούς και τραυματίες. Ο Στρατός είχε 5.500 άνδρες εκτός μάχης. Στον Γράμμο. Και ο πόλεμος συνεχίσθηκε αμείλικτος ένα χρόνο ακόμη.

Τον Αύγουστο του 1948 ο Μάρκος Βαφειάδης καθαιρείται ουσιαστικά από την ηγεσία του ΔΣΕ και φεύγει στη Σ. Ένωση «για θεραπεία». Ο Ν. Ζαχαριάδης επιβάλλει στους αντάρτες την τακτική τακτικού στρατού με μάχες εκ παρατάξεως. Ήταν το τελευταίο λάθος, αλλά αιματηρότατο λάθος. Αυτό, άλλωστε, επεδίωκε και ο αντίπαλος που διέθετε πολυαριθμότερες δυνάμεις, καλά εξοπλισμένες και, επί πλέον, βαρύ πυροβολικό, τανκς και αεροπορία.

Το ότι τελικά η ήττα αποδόθηκε στο «πισώπλατο χτύπημα του προδότη Τίτο» αποδίδει εν μέρει την αλήθεια, αλλά τούτο επίσης είναι απόρροια του προηγούμενου λάθους του ΚΚΕ: του γεγονότος ότι στηρίχθηκε αποκλειστικά στον Τίτο. Πάντως το 1949 ο Στρατός θα συνέτριβε, ούτως ή άλλως, τον ΔΣΕ. Έτσι το ΚΚΕ υπηρέτησε τις βλέψεις του Τίτο επί της ελληνικής Μακεδονίας, την οποία η ηγεσία του ΚΚΕ ξεπούλησε επίσημα στους Σλάβους. Και αυτό είναι το επόμενο θανάσιμο αμάρτημα του ΚΚΕ.

Το ΚΚΕ και η Μακεδονία

ΔΕΚΑ μόλις χρόνια μετά το τέλος του Μακεδονικού Αγώνα (1908) και έξι μόνον χρόνια μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας (1912 - 1913), Έλληνες άρχισαν να αμφισβητούν για πρώτη φορά στην Ιστορία την ελληνικότητα του μακεδονικού ελληνισμού και να αγωνίζονται μέσα στην Ελλάδα για την απόσπαση της ελληνικής Μακεδονίας από το Ελληνικό Κράτος. Οι Έλληνες αυτοί ανήκουν στην πρωτοπορία του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος και απετέλεσαν την ηγεσία του ΚΚΕ. Ετέθησαν —και έθεσαν και όλο το Κόμμα— επί κεφαλής των πανσλαβιστικών επιδιώξεων αγωνιζόμενοι, Έλληνες αυτοί, να επιτύχουν υπέρ των Σλάβων όσα οι Σλάβοι δεν μπόρεσαν να επιτύχουν σε βάρος του μακεδονικού ελληνισμού και του εν γένει ελληνικού Έθνους επί σαράντα ολόκληρα χρόνια αίματος, προπαγάνδας, στυγνής τρομοκρατίας και πολέμων από το 1877 μέχρι το 1918.

Τον Νοέμβριο του 1918 έληγε ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος και άλλαζε άρδην ο χάρτης της Ευρώπης. Αλλά δεν άλλαξε ο χάρτης της ελληνικής Μακεδονίας, που γενεές ολόκληρες Ελλήνων είχαν χαράξει με το αίμα τους. Για την ελληνική Μακεδονία, μεταξύ 1877-1918, είχαν προηγηθεί τέσσερις πόλεμοι και δύο μακροχρόνιοι σκληρότατοι αγώνες του ελληνισμού μέσα στην Μακεδονία. Με μια ψυχή οι Έλληνες είχαν γράψει λαμπρές και συνταρακτικές σελίδες της Ιστορίας.

Το 1877 η Ρωσική Αυτοκρατορία, σαρώνοντας στο πολεμικό μέτωπο τις δυνάμεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, διαβαίνει τον Δούναβη, κατακλύζει την Βουλγαρία όπου εξεγείρονται παρά το πλευρό των ομαιομόνων Σλάβων Ρώσων οι Βούλγαροι, και φτάνει στα πρόθυρα της Κωνσταντινουπόλεως στο προάστιο του Αγίου Στεφάνου. Ο νικηφόρος αυτοκρατορικός ρωσικός στρατός υπαγορεύει με τα τηλεβόλα του στην Υψηλή Πύλη την Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου. Δημιουργεί από τον Δούναβη μέχρι τον Αλιάκμονα και από τον Αίμο ως τον Όλυμπο την περιώνυμη Μεγάλη Βουλγαρία επί των μακεδονικών και θρακικών ακτών του Αιγαίου.

Προς στιγμήν φάνηκε ότι ολοκληρώνεται το όνειρο του Τσάρου Μεγάλου Πέτρου, το οποίο συνέχισε η Τσαρίνα Μεγάλη Αικατερίνη: έξοδος της Ρωσίας στο Αιγαίο, εγκατάσταση στην Κωνσταντινούπολη και αναβίωση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας υπό το ομόδοξο Ξανθόν Γένος — τους Ρώσους. Ο βυζαντινός δικέφαλος αετός ανεμίζει επί αιώνες στις πολεμικές σημαίες του Τσάρου, σφυρηλατείται με διαμάντια και χρυσάφι στα αυτοκρατορικά διαδήματα του Τσάρου και περιμένει την στιγμή που θα καλύψει με τις φτερούγες του την καινούργια Ρωσική Βυζαντινή Αυτοκρατορία σ' ολόκληρη την Ανατολή. Είναι το περίφημο Ανατολικό Ζήτημα, που καθεμιά από τις τότε Μεγάλες Δυνάμεις προσπαθεί να λύση για λογαριασμό της και, επειδή συναντά αντιμέτωπες όλες τις άλλες Δυνάμεις, το διατηρεί σε εκκρεμότητα υπέρ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο Μέγας Ασθενής ψυχορραγεί στις ακτές του Βοσπόρου, αλλά δεν πεθαίνει γιατί απλούστατα καμιά άλλη Μεγάλη Δύναμη δεν μπορεί να καλύψει το κενό αυτοδύναμα. Το επιχειρεί η Τσαρική Ρωσία για τελευταία φορά το 1877 και θα το επιχειρή διαρκώς μετέπειτα η Σοβιετική Αυτοκρατορία. Μέχρι και σήμερα. Τα μέσα, οι συμμαχίες, η πολιτική κάλυψη, οι ιδεολογίες προς επίτευξη τούτου του αυτοκρατορικού στόχου αλλάζουν. Ο στόχος του Μεγάλου Πέτρου δεν άλλαξε ποτέ. Αιχμή του στόχου είναι η κάθοδος στις θερμές θάλασσες, στις ακτές του Αιγαίου. Ο ναυτικός στόλος είναι η αιχμή της λόγχης: τον κατασκεύασε πρώτος ο Μεγάλος Πέτρος, τον μετέβαλαν σε επιβλητική παγκόσμια δύναμη των θαλασσών οι σημερινοί διάδοχοί του.

Στην Αγία Πετρούπολη των Τσάρων, που έχει καθιερωθεί ως Λένινγκραντ μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση, ο Τσάρος Μέγας Πέτρος δείχνει έφιππος πάντα τον δρόμο προς τις θάλασσες. Στον τάφο του σήμερα ευλαβικά χέρια Κομσομόλων του Κόμματος εναλλάσσουν κάθε μέρα τα φρέσκα λουλούδια, ενώ επάνω του κυματίζει η πολεμική σημαία του Αυτοκρατορικού Στόλου πασών των Ρωσίων συναδελφωμένη με την Κόκκινη Σημαία της σοβιετικής πυραυλικής αρμάδας. Οι Έλληνες επισκέπτες του Λένινγκραντ το

βλέπουν κάθε μέρα. Και δίκαια θαυμάζουν τον πατριωτισμό των Σοβιετικών Κομμουνιστών. Μένει ν' αποτιμήσουν όμως και τον πατριωτισμό των Ελλήνων Κομμουνιστών.

Μόλις εξηγγέλθη η Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου, εξηγήρη ο ελληνισμός στην Μακεδονία. Οι κάτοικοι όλων των Μακεδονικών πόλεων με υπομνήματα διαμαρτυρίας, αναφέρουν ότι είναι Έλληνες και έχουν την απόφαση να πεθάνουν παρά να γίνουν Βούλγαροι. Τον Φεβρουάριο του 1878 ξεσπάει στον Όλυμπο και στα Πιέρια η Επανάσταση των Ελλήνων Μακεδόνων, που πνίγεται από τους Οθωμανούς δυνάστες στο αίμα. Αλλά η επαναστατική δράση διατηρείται ακμαία καθ' όλον τον 19ο αιώνα στην Δυτική και Βόρεια Μακεδονία ιδίως, όπου ο ελληνισμός συγκρούεται με την βουλγαρική επιδρομή. Μεταξύ 1903 - 1908 η πάλη του ελληνισμού για την εθνική του ταυτότητα στην Μακεδονία εκφράζεται με τον Μακεδονικό Αγώνα.

Τον Οκτώβριο 1912 ξεσπά ο Πρώτος Βαλκανικός Πόλεμος και η Ελλάς, υπό τον Ελ. Βενιζέλο, απελευθερώνει την Δυτική και Κεντρική Μακεδονία. Η Βόρεια Μακεδονία περιέρχεται κατά κύριον λόγο στους συμμάχους Σέρβους και δευτερευόντως στους Βουλγάρους συμμάχους που κυριεύουν όμως μέρος της Κεντρικής Μακεδονίας και όλη την Ανατολική. Τον Ιούνιο 1913 ξεσπά μεταξύ των συμμάχων Βαλκανίων ο Δεύτερος Βαλκανικός Πόλεμος. Η Ελλάς απελευθερώνει από τους Βουλγάρους όλη την Κεντρική και Ανατολική Μακεδονία. Το 1914 τέταρτος πόλεμος: ο Α' Παγκόσμιος. Η Βουλγαρία παρά το πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων εισβάλλει στην Ανατολική Μακεδονία, μέρος της Κεντρικής και στην Βόρειο Μακεδονία. Η Ελλάς, με την κυβέρνηση Εθνικής Αμύνης υπό τον Ελ. Βενιζέλο, εισέρχεται στον Πόλεμο εναντίον των Κεντρικών Δυνάμεων και απελευθερώνει για δεύτερη φορά την Ανατολική και Κεντρική Μακεδονία, ενώ σε λίγο θα της επιδικασθή η Θράκη και η Ιωνία.

Τότε ακριβώς, 4-10 Νοεμβρίου 1918 (17-23 με το Νέο Ημερολόγιο) ιδρύεται στον Πειραιά το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (ΣΕΚΕ) που αργότερα μετονομάζεται σε ΚΚΕ Ελληνικό Τμήμα της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Από τους 14 συνολικά εκπροσώπους των σοσιαλιστικών οργανώσεων που υπογράφουν το ιδρυτικό του ΣΕΚΕ οι 6 είναι αλλογενείς και αλλόθρησκοι: Αβραάμ Μπεναρόγια, Αλμπέρτο Αρδίττι και Χ. Μπενρουμπή από την Θεσσαλονίκη, Φραντς Πετρούσκα από την Αθήνα, Άντζελ Πεχνά από την Καβάλα και Φρ. Τζουλάτι από την Κέρκυρα¹⁶⁴. Το ιδρυτικό Συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος (ΣΕΚΕ) εκδίδει αμέσως το «Ψήφισμα περί της ιδρύσεως Βαλκανικής Δημοκρατικής Ομοσπονδίας»¹⁶⁵, όπου αναφέρεται ότι:

Το ιδρυτικόν συνέδριον του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος της Ελλάδος, συνελθόν εν Πειραιεί από 4-10 Νοεμβρίου έ.ε. λαβόν υπ' όψιν (...) ότι τα γεγονότα απέδειξαν ότι ένεκα της συστάσεως των πληθυσμών ο καθορισμός εθνολογικών συνόρων είναι αδύνατος (στα Βαλκάνια) και ότι η πείρα απέδειξε ότι τα όπλα δε δύνανται να λύσουν τα ζητήματα αλλ' απεναντίας περιπλέκουν ταύτα, το δε σύστημα της ισορροπίας μόνον ιμπεριαλιστικούς σκοπούς υποκρύπτει.

Το ελληνικόν Σοσιαλιστικόν Εργατικόν Κόμμα κρίνει ότι καθήκον των σοσιαλιστικών κομμάτων της Βαλκανικής είναι 1) Να πολεμήσουν κάθε ιμπεριαλιστική αξίωσιν των κυβερνήσεων των εις τον διακανονισμόν των εκκρεμών ζητημάτων (...) διακηρύττει ότι μόνος τρόπος ενώσεως μεταξύ των βαλκανικών λαών δυνάμενος να εξασφαλίση την συνεννόησιν και διαρκή ειρήνη είναι η Βαλκανική δημοκρατική ομοσπονδία, στηριζομένη επί θεσμών εντελώς δημοκρατικών, εγγυουμένη την πλήρη και πραγματικήν πολιτικήν, εθνικήν και γλωσσικήν ελευθερίαν όλων των εθνοτήτων άνευ διακρίσεως φυλής και θρησκεύματος και έχουσα ως κοινόν νομοθετικόν όργανον εκτός της κατά τόπους βουλής, μίαν βουλήν εκλεγομένην διά της καθολικής ίσης και αμέσου ψηφοφορίας με αναλογικήν αντιπροσωπείαν και αυτοδιοίκησιν και έχουσα ως μέσον αμύνης την πολιτοφυλακήν.

Η μόνη τότε εμπόλεμη δύναμη στα Βαλκάνια —πλην της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας— που έχανε εδάφη στην ελληνική Μακεδονία και την Θράκη υπέρ της Ελλάδος ήταν η ηττηθείσα Βουλγαρία. Το 2ο Συνέδριο του Κόμματος, που συνέρχεται στην Αθήνα στις 5-12 Απριλίου 1920 (18 - 25 με το Νέο Ημερολόγιο), αποφασίζει να αποχωρήσει το Κομμουνιστικό Κόμμα από την Δεύτερη Διεθνή των σοσιαλιστών, προσχωρεί στην Γ' Κομμουνιστική Διεθνή και προσανατολίζει τον αγώνα του προς την Κομμουνιστική Ομοσπονδία των Βαλκανίων.

Η σχετική «Απόφασις διά την Τρίτην Διεθνή» αναφέρει¹⁶⁶:

Το β' Εθνικόν συνέδριον του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος της Ελλάδος δεχόμενον... γ) Ότι προς τον σκοπόν της διατηρήσεως της ακμής του επαναστατικού πνεύματος είναι απαραίτητον να ενισχυθή πάση δυνάμει η ρωσική επανάστασις και δ) ότι αι ιδιαίτεροι γεωγραφικοί και ιστορικοί συνθήκαι υπό τας οποίας αναπτύσσεται το κίνημα της εργατικής τάξεως εις την Ελλάδα, επιβάλλουν εις το Κόμμα, το οποίον την αντιπροσωπεύει, ν' ακολουθήσῃ τον δρόμον που ηκολούθησαν ήδη τα άλλα σοσιαλιστικά κόμματα της Βαλκανικής.

Αποφασίζει:

- 1) Εγκρίνει την απόφασιν του Εθνικού συμβουλίου περί αποχωρήσεως του Κόμματος από τη β' Διεθνή.
- 2) Το Κόμμα προσχωρεί οργανικώς εις την γ' Διεθνή της Μόσχας, της οποίας δέχεται τας αρχάς και τα ψηφίσματα.
- 3) Εγκρίνει και επιδοκιμάζει τας αποφάσεις της Βαλκανικής κομμουνιστικής συνδιασκέψεως, ήτις συνήλθεν εν Σόφια την 15ην Ιανουαρίου (ν. η.) έ. ε. και
- 4) Δίδει εντολήν εις την ΚΕ να εργασθῆ διά να συνδεθῆ το Κόμμα στενώτερον με τα σοσιαλιστικά κόμματα της Βαλκανικής που ακολουθούν την γ' Διεθνή διά την προπαρασκευήν του κοινού αγώνος των προλεταρίων της Βαλκανικής προς δημιουργίαν της Ομοσπονδιακής σοσιαλιστικής δημοκρατίας των συμβουλίων των εργατών και αγροτών της Βαλκανικής.

Ο Δημοσθένης Λιγδόπουλος, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΣΕΚΕ, βρίσκονταν από τις αρχές του 1920 στην Σοβιετική Ρωσία (δεν είχε ανακηρυχθῆ ακόμη η Σ. Ένωση) όπου συνέδεσε

το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδος (ΣΕΚΕ τότε ακόμη) με την Τρίτη Κομμουνιστική Διεθνή. Η Τρίτη Διεθνή, με μόνιμη έδρα την Μόσχα, βρίσκονταν υπό τον πλήρη έλεγχο των Ρώσων κομμουνιστών, που, σαν δεύτερο βήμα μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση, είχαν την εγκαθίδρυση Σοβιετικής Ομοσπονδίας στα Βαλκάνια — στόχος για τον οποίο εργάζονταν, υπό τον συντονισμό της Μόσχας, όλα τα Κ.Κ. της Βαλκανικής.

Σημειώνεται ότι ο όρος «σοβιετικός- ή-ό» δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένο γεωγραφικό ή εθνολογικό, αλλά στον τρόπο διαχείρισης της κομμουνιστικής εξουσίας από τα σοβιέτ (τα συμβούλια εργατών και αγροτών). Έτσι ο όρος «Σοβιετική Ένωση» και για την ακρίβεια «Ένωση Σοσιαλιστικών Σοβιετικών Δημοκρατιών» δεν προσδιορίζεται —ακόμη και σήμερα— γεωγραφικά ή εθνολογικά. Δύναται να επεκτείνεται απεριόριστα πάνω σε χώρες και Λαούς που εντάσσονται κάτω από το κομμουνιστικό σοβιετικό σύστημα. Πρόκειται για απεριόριστο ιμπεριαλισμό.

Από τότε το Κομμουνιστικό Κόμμα στην Ελλάδα παρέμεινε τυφλά αφωσιωμένο στις αποφάσεις και στις επιδιώξεις της Τρίτης Διεθνούς (υπό τις διάφορες μορφές της) καθ' όλη την κρινομένη περίοδο 1918 - 1949 και γι' αυτό υπηρέτησε συνειδητά το όργανο της Τρίτης Διεθνούς στα Βαλκάνια, την Κομμουνιστική Βαλκανική Ομοσπονδία που είχε την έδρα της στην Σόφια της Βουλγαρίας.

Στα μάτια των κομμουνιστών της Ελλάδος δεν είχαν καμιά σημασία τα εθνολογικά σύνορα των βαλκανικών κρατών, εκτός από το γεγονός ότι έπρεπε να καταργηθούν μαζί με τις εθνικές κυβερνήσεις ώστε να ιδρυθή σ' όλη την Χερσόνησο η Ομοσπονδία των Σοβιέτ ως άμεση οργανική προέκταση της Σοβιετικής Ενώσεως, όπου σημασία θα είχε μόνο το κομμουνιστικό σύστημα διακυβερνήσεως και όχι το Έθνος.

Από την άποψη αυτή, το να εκχωρείται η ελληνική Μακεδονία σε ένα ξένο, σλαβικό, κράτος δεν αποτελούσε «τίποτε άλλο» για τους κομμουνιστές της Ελλάδος παρά ένα αποφασιστικό βήμα για την εγκαθίδρυση των Σοβιέτ σ' όλα τα Βαλκάνια και προοδευτικά σ' ολόκληρο τον κόσμο. Η κομμουνιστική ιδεολογία είναι υπερεθνική, διεθνική και ενσωματώνει όλες τις εθνότητες σε ένα σύστημα: το σοβιετικό. (Όπως ακριβώς όλες οι προηγούμενες Αυτοκρατορίες ήσαν υπερεθνικές, διεθνικές, πολυεθνικές κάτω από την κεντρική εξουσία ενός όμως Έθνους, του επικυριάρχου). Γι' αυτό επιβάλλεται ως πρώτιστο καθήκον για κάθε κομμουνιστή η διεθνιστική αλληλεγγύη πέρα από τα εθνικά σύνορα και εναντίον των εθνικών συνόρων, της πατρίδας του. Πάνω σ' αυτήν την γραμμή κινήθηκε η πολιτική του ΚΚΕ έναντι —και εναντίον— της ελληνικής Μακεδονίας. Έτσι εξηγείται και αιτιολογείται, αλλά δεν δικαιολογείται. Απολογείται. Διότι η ζωή δεν είναι θεωρία, αλλά πράξη. Και η μέχρι σήμερα πράξη του κομμουνισμού απέδειξε ότι καθόλου δεν κατώρθωσε να απαλλαγεί ούτε ο ίδιος, ως καθεστώς, από ό,τι ονομάζει περιφρονητικά «εθνικιστικές προλήψεις».

Μετά πολλές δεκαετίες υπό κομμουνιστικό καθεστώς όλες περίπου οι κομμουνιστικές χώρες διατηρούν εθνικές διεκδικήσεις και διαφορές με ανάλογες κομμουνιστικές χώρες. Η Γιουγκοσλαβία με την Βουλγαρία για το λεγόμενο «μακεδονικό», η Πολωνία με την Σ. Ένωση για τα προσαρτηθέντα πολωνικά εδάφη. Η Ρουμανία με την Σ. Ένωση και με την Βουλγαρία για τα προσαρτηθέντα ρουμανικά εδάφη, η Ουγγαρία με την Ρουμανία για το ίδιο θέμα στα Καρπάθια. Η Αλβανία με την Γιουγκοσλαβία για το Κοσσυφοπέδιο και η Γιουγκοσλαβία με την Ουγγαρία για εθνικές μειονότητες. Οι εθνικές εδαφικές διεκδικήσεις προκάλεσαν την ρήξη μεταξύ Σοβιετικής Ενώσεως και Κίνας. Στην σινο-σοβιετική μεθόριο επί του ποταμού Ουσούρι

σημειώθηκαν συγκρούσεις μεταξύ των δύο κομμουνιστικών γιγάντων, ενώ η Κίνα εισέβαλε στο Βιετνάμ και το Βιετνάμ στην Καμπότζη. Καμμιά κομμουνιστική χώρα δεν επέδειξε διεθνιστική αλληλεγγύη υπέρ μιας γειτονικής της κομμουνιστικής χώρας στις μεταξύ τους εδαφικές διεκδικήσεις και έριδες για τις εκατέρωθεν εθνικές μειονότητες. Αυτός εξ άλλου είναι ένας λόγος που ματαιώθηκε με προσωπική επέμβαση του Στάλιν τον Φεβρουάριο του 1948 η προώθηση της ιδέας για την σύμπληξη μιας Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας των Βαλκανίων και αυτός ασφαλώς ο καθαρά εθνικός λόγος διατηρεί την Ανατολική Ευρώπη χωρισμένη σε εθνικά κομμουνιστικά κράτη, ενώ θεωρητικά έπρεπε όλα τα ευρωπαϊκά κομμουνιστικά κράτη να είχαν ενσωματωθή στην Σοβιετική Ένωση ως πολυεθνικό διεθνικό σύστημα κομμουνιστικής διακυβερνήσεως — ή απλώς ως πολυεθνική Αυτοκρατορία.

Εξαίρεση σ' ολόκληρο τον κομμουνιστικό κόσμο απετέλεσαν οι κομμουνιστές της Ελλάδος. Αυτοί επέδειξαν πράγματι την διεθνιστική τους αλληλεγγύη υπέρ των γειτονικών σλαβικών λαών στους οποίους πρόθυμα —πριν καν οι σλαβικές χώρες γίνουν κομμουνιστικές— εξεχώρησαν την ελληνική Μακεδονία και Θράκη.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να υπογραμμισθή ότι, παρά την αταλάντευτη εν προκειμένω γραμμή της ηγεσίας του ΚΚΕ, εξεδηλώθησαν μέσα στο ΚΚΕ και στην κορυφή του ΚΚΕ ισχυρές αντιδράσεις, επιφυλάξεις και στην κρίσιμη ώρα αντίθετες πράξεις υπέρ της ελληνικής Μακεδονίας. Αυτό βοήθησε ως ένα περιορισμένο βαθμό να μην αλλάξει ο χάρτης της Μακεδονίας, αλλά δεν άλλαξε την πολιτική του ΚΚΕ.

Κεντρικό σημείο αναφοράς πάντως για την πολιτική του ΚΚΕ έναντι της Μακεδονίας υπήρξε η Κομμουνιστική Ομοσπονδία των Βαλκανίων, που λειτούργησε ως ένωση των επί μέρους βαλκανικών Κομμουνιστικών Κομμάτων πριν και κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ως ένωση κρατών όμως η Ομοσπονδία δεν τελειώθηκε ποτέ. Κατέστη εν τούτοις τελικά πολιτικό όργανο στα χέρια του ηγέτου της Γιουγκοσλαβίας Τίτο προκειμένου να απορροφηθούν υπό την αιγίδα του η Αλβανία, η Βουλγαρία και η Βόρειος Ελλάς με την Μακεδονία και Θράκη, ενώ η πρωτοβουλία αρχικά βρισκόταν στα χέρια του Κ.Κ. Βουλγαρίας. Οι Αλβανοί υπό τον Εμβέρ Χότζα αντέδρασαν τελικώς σκληρά, ενώ οι Βούλγαροι υπό τον Γκ. Δημητρώφ είχαν συναινέσει και αντεστράφησαν μόνον όταν επενέβη ο Στάλιν το 1948. Οι μόνοι που δεν αντέδρασαν αλλά συμμάχησαν με τον Τίτο και πολέμησαν στην Ελλάδα για τον σκοπό αυτό ήσαν οι Έλληνες κομμουνιστές. Χαρακτηριστικό των αντιφάσεων του κομμουνισμού είναι ότι, ενώ ως ιδεολογία είναι διεθνιστική και καταργεί τα Έθνη σαν κρατικά σύνολα, στην πράξη ο Τίτο χρειάστηκε να κατασκευάσει για πρώτη φορά στην παγκόσμια Ιστορία ένα «νέο έθνος», το λεγόμενο «μακεδονικό», προκειμένου να στηρίξει σ' αυτό την διεθνιστική εγκαθίδρυση της Βαλκανικής Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας με αρχηγό τον ίδιο! Οι Έλληνες κομμουνιστές απεδέχθησαν και αυτό τον θεωρητικό σολοικισμό!

Οι αποφάσεις του ΚΚΕ σε βάρος της ελληνικής Μακεδονίας και υπέρ των σλαβικών διεκδικήσεων στην Μακεδονία καθώς και παρόμοια άρθρα στο επίσημο κομματικό όργανο «Ριζοσπάστης», πολιτικές θέσεις, συζητήσεις κ.λπ. καλύπτουν ένα ογκώδη τόμο, αν κωδικοποιηθούν. Το έπραξαν τελευταία τα Σκόπια για ν' αποδείξουν την θεωρία τους ότι «ανέκαθεν υπήρχε μακεδονικό έθνος» και ότι αυτό το «έθνος» είχε ανέκαθεν την πλήρη συμπαράσταση, αναγνώριση και βοήθεια από το ΚΚΕ. Με βάση τα κρατικά αρχεία της Γιουγκοσλαβίας, τα αρχεία του ΚΚΕ και τον «Ριζοσπάστη» τα Σκόπια εξέδωσαν εν προκειμένω δυο ογκώδεις τόμους. Ο πρώτος περιέχει, κατά χρονολογική σειρά, κάθε τι που δημοσιεύθηκε στον «Ριζοσπάστη» εναντίον της ελληνικής Μακεδονίας εξεδόθη το 1982 από τον κρατικό

εκδοτικό οίκο «Κουλτούρα» των Σκοπίων. Ο δεύτερος τόμος, με τον τίτλο —μεταφρασμένο στα ελληνικά— «Το ΚΚΕ και το εθνικό ζήτημα 1918 - 1974» εξεδόθη τον ίδιο χρόνο στα Σκόπια από τα «Κρατικά Αρχεία Μακεδονίας» και περιέχει 250 ντοκουμέντα του ΚΚΕ ευθυγραμμισμένα πλήρως με την πολιτική των Σκοπίων.

Η επίσημη εξ' άλλου έκδοση του ΚΚΕ σε πέντε τόμους 3.000 περίπου σελίδων με τις επίσημες αποφάσεις του Κόμματος από το 1918 μέχρι το 1945 («Το ΚΚΕ. Επίσημα κείμενα») περιέχει δεκάδες αποφάσεις και αναφορές εναντίον της ελληνικής Μακεδονίας. Είναι προφανές ότι είναι αδύνατον και περιττό να μνημονευθούν όλες οι σχετικές αποφάσεις και τ' άλλα επίσημα κείμενα του ΚΚΕ για την Μακεδονία. Θα μνημονευθούν ενδεικτικά ορισμένες μόνον. Προς διευκόλυνση εντούτοις των ερευνητών δημοσιεύεται στο τέλος αυτού του κεφαλαίου ένας πίνακας των κυριωτέρων αποφάσεων του ΚΚΕ, ώστε να περιττεύη και κάθε τυχόν διάθεση προς αμφισβήτηση.

Μεταξύ 26 Νοεμβρίου και 3 Δεκεμβρίου 1924 συνήλθε στην Αθήνα το 3ο Έκτακτο Συνέδριο του Κόμματος, που, εκτός των άλλων, αποφάσισε να μετονομασθή από ΣΕΚΕ σε ΚΚΕ - ΕΤΚΔ (Ελληνικό Τμήμα της Κομμουνιστικής Διεθνούς). Μετείχαν αντιπρόσωποι της 3ης Κομμουνιστικής Διεθνούς από την Μόσχα και της Βαλκανικής Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας από την Σόφια. Σε ανακοίνωσή του το προεδρείο του Συνεδρίου αναφέρει ότι¹⁶⁷:

Το Συνέδριο αποδέχθηκε ομόφωνα όλες τις αποφάσεις των παγκοσμίων συνεδρίων της ΚΔ (Κομμουνιστικής Διεθνούς) και των Βαλκανικών κομμουνιστικών συνδιασκέψεων.

Σε ειδική «Απόφαση επί της καταστάσεως του Κόμματος» το 3ο Έκτακτο Συνέδριο του ΚΚΕ, που δημοσιεύθηκε αργότερα στον «Ριζοσπάστη» της 29 Ιανουαρίου 1925, γίνεται η ακόλουθη αυτοκριτική ενώπιον των αντιπροσώπων της 3ης Διεθνούς και της Βαλκανικής Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας¹⁶⁸:

Για την πραγματοποίηση του ενιαίου μετώπου με τις εθνικές επαναστατικές οργανώσεις δεν έγινε σχετική ενέργεια. Οι αποφάσεις της ΒΚΟ πάνω στο εθνικό ζήτημα δεν εφαρμόστηκαν από την ΚΕ ούτε καν καταβλήθηκε καμιά προσπάθεια για την ιδεολογική προετοιμασία των μελών του Κόμματος. Το σύνθημα της ανεξαρτησίας της Μακεδονίας και της Θράκης δεν δόθηκε προς ενοποίηση του επαναστατικού κινήματος των φτωχών χωρικών και του εθνικού επαναστατικού κινήματος των μειονοτήτων.

Από δώ και πέρα, μετά την επίσημη καθοδήγηση της Μόσχας και της Σόφιας, το ΚΚΕ θα κλιμακώνη συνεχώς τις αποφάσεις του και πράξεις του με κεντρικό στόχο τον διαμελισμό της Ελλάδος και την απόσχιση - ανεξαρτοποίηση της ελληνικής Μακεδονίας και της ελληνικής Θράκης. Σημειωτέον ότι εκείνη την περίοδο (Δεκέμβριος 1924) την εξουσία ασκεί η δημοκρατική κυβέρνηση των Φιλελευθέρων υπό τον Ανδρέα Μιχαλακόπουλο, τον οποίο το ΚΚΕ κατηγορεί σαν «φασίστα καταπιεστή του μακεδονικού και του θρακικού λαού». Είναι επίσης τα πρώτα χρόνια της σκληρότατης προσφυγιάς μετά την Μικρασιατική Καταστροφή του 1922. Το ΚΚΕ καταγγέλλει τους αδελφούς πρόσφυγες της Ανατολής και την κυβέρνηση Μιχαλακοπούλου ότι «με τον βίαιο εποικισμό της Μακεδονίας εξοντώνουν τον μακεδονικό λαό». Σχετικά σε «Μανιφέστο προς τον εργαζόμενο λαό» το Προεδρείο του 3ου Εκτάκτου Συνεδρίου του ΚΚΕ τονίζει στο κεφάλαιο 4 με τον τίτλο «Ανεξαρτησία στη Μακεδονία και στη Θράκη»¹⁶⁹:

Όπως η βουλγαρική και η σερβική, έτσι κι η ελληνική πλουτοκρατία καταδυναστεύει ένα μέρος του μακεδονικού και θρακικού λαού, κρατώντας με το σίδερο και τη φωτιά τη μακεδονική και θρακική χώρα στην υποταγή της. Δίχως την καταπίεση του μακεδονικού και θρακικού λαού, δίχως την καταπίεση των ξένων εθνών, της είναι αδύνατο να δυναμώσει επάνω μας τον κοινωνικό της ζυγό. Η ντόπια μπουρζουαζία είναι εθνικός δυνάστης και καταπιεστής του μακεδονικού και θρακικού λαού και συγχρόνως ο κοινωνικός δυνάστης της εργατικής τάξεως και των φτωχών αγροτικών και προσφυγικών μαζών. Αν δεν συντρίψουμε τον εθνικό ζυγό της ντόπιας μπουρζουαζίας που βαρύνει στη Μακεδονία και τη Θράκη, δε μπορούμε να τσακίσουμε τον κοινωνικό ζυγό της ίδιας μπουρζουαζίας που βαρύνει επάνω σ' εμάς. Δε μπορούμε αλλιώς να γλυτώσουμε από τους κατακτητικούς και ιμπεριαλιστικούς πολέμους που ξεσπούν εις βάρος μας εν όσω εξακολουθεί η σημερινή κατάσταση του διαμελισμού και της καταπίεσεως της Μακεδονίας και Θράκης από τη Βαλκανική και τουρκική μπουρζουαζία.

Να γιατί αγωνιζόμαστε εναντίον των εξοπλισμών, εναντίον των πολέμων που προετοιμάζει η κεφαλαιοκρατία, εναντίον της εθνικής καταπίεσεως και του βιαίου εκπατρισμού. Να γιατί αγωνιζόμαστε για την ένωση των τριών τμημάτων της Μακεδονίας και Θράκης και για ενιαία και ανεξάρτητη κρατική τους ύπαρξη.

Το Προεδρείο του 3ου Εκτάκτου Συνεδρίου του ΚΚΕ τελειώνει το Μανιφέστο του ως εξής:

Ζήτω το ελληνικό προλεταριάτο! Κάτω ο φασισμός! Κάτω οι προετοιμαζόμενοι ιμπεριαλιστικοί πόλεμοι! Ζήτω η εργατοαγροτική επανάσταση της Βουλγαρίας! Ζήτω η εργατοαγροτική κυβέρνηση! Ζήτω η ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη! Ζήτω η Ομοσπονδία των βαλκανικών εργατοαγροτικών δημοκρατιών! Ζήτω η παγκόσμιος προλεταριακή επανάσταση!

Αμέσως μετά δημοσιεύει την Απόφασή του «πάνω στο εθνικό», όπου υπογραμμίζει ότι¹⁷⁰:

Το συνέδριο παραδέχεται ότι τα συνθήματα, που διατύπωσε η 6η και 7η Βαλκανική κομμουνιστική συνδιάσκεψη «ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία», «ενιαία και ανεξάρτητη Θράκη» είναι τελείως ορθά και αληθινά επαναστατικά.

Και συνεχίζει η ίδια «Απόφαση πάνω στο εθνικό»:

Το μοίρασμα της Μακεδονίας μεταξύ Γιουγκοσλαβίας, Ελλάδος και Βουλγαρίας ενισχύει ακόμη περισσότερο τον πόθο των μακεδόνων να συνενώσουν τα τρία τμήματα της διαμελισμένης πατρίδος των και να αποτελέσουν μια Μακεδονία ενιαία και ανεξάρτητη. Ο ίδιος πόθος για μια ενιαία ανεξάρτητη Θράκη συνενώνει το Θρακικό λαό που έχει κατατεμαχισθή σε τρία μέρη από την Ελλάδα, Τουρκία και Βουλγαρία. (...)

Τέλος η ελληνική μπουρζουαζία κατώρθωσε με την τυχοδιωχτική της ιμπεριαλιστική πολιτική στη Μικρασία και την αισχρή ανταλλαγή των πληθυσμών να ξεριζώσει απ' το πάτριο έδαφος πλέον του ενός εκατομμυρίου και επιζητά τώρα να εγκαταστήσει βεβιασμένα και σπασμωδικά τους περισσότερους από τους δυστυχείς αυτούς πληθυσμούς στη Μακεδονία και Θράκη και να τους χρησιμοποιήσει για τον βίαιο εξελληνισμό της χώρας, για τη στερέωση της κυριαρχίας της και για να τους έχει αύριο ως κρέας για κανόνια στον

πόλεμο τον οποίον προετοιμάζει εναντίον των αντιπάλων της.(...)

Άμεσα καθήκοντα του ΚΚΕ επάνω στο εθνικό ζήτημα είναι ο αμείλικτος αγώνας εναντίον της καταπιεστικής πολιτικής της ελληνικής μπουρζουαζίας στη Μακεδονία και τη Θράκη, αμείλικτος αγώνας εναντίον κάθε μορφής σωβινισμού και εθνικισμού (νασιοναλισμού) της κυβερνώσης ελληνικής μπουρζουαζίας και εναντίον των προσπαθειών της να μπολιάση τον εθνικισμό αυτόν στις καθυστερημένες μάζες. Ρίχνοντας ως βασικό πολιτικό σύνθημα το δικαίωμα των λαών της Μακεδονίας και Θράκης για την αυτοδιάθεσή των μέχρι και τον αποχωρισμόν των από την Ελλάδα και της δημιουργίας μαζί με τα υπόδουλα στην άλλη βαλκανική μπουρζουαζία τμήματα της χώρας των ενιαίου και ανεξαρτήτου κράτους, το ΚΚΕ υποστηρίζει όλες τις εθνικές πολιτικές απαιτήσεις των καταπιεζομένων αυτών λαών, (εθνικό σχολείο, εθνική τοπική αυτοδιοίκηση, ελευθερία θρησκευτική, σεβασμός των εθνικών λαϊκών εθίμων κλπ.).

Το ΚΚΕ στον αγώνα του αυτόν θα υποστηρίξη με όλες του τας δυνάμεις το εθνικό επαναστατικό κίνημα των καταπιεζομένων λαών της Μακεδονίας και Θράκης για τη δημιουργία ανεξαρτήτων δημοκρατιών και θα πραγματοποιήση μαζί με όλες τις επαναστατικές οργανώσεις της Μακεδονίας και Θράκης το ενιαίο μέτωπο ελλήνων εργατών, χωρικών και των μακεδονικών και θρακικών εργαζομένων μαζών εναντίον του εθνικού και κοινωνικού ζυγού της ελληνικής και βαλκανικής μπουρζουαζίας, για την ένωση όλων των εργαζομένων της Βαλκανικής σε μια Βαλκανική ομοσπονδία.

Επίσης την αποικιστική πολιτική της ελληνικής μπουρζουαζίας στη Μακεδονία και Θράκη, το ΚΚΕ οφείλει να την καταπολεμήση με τον πιο αμείλικτο τρόπο, να ξεσκεπάση εμπρός στις προσφυγικές προπάντων μάζες τον αντιδραστικό και καταπιεστικό χαρακτήρα της πολιτικής αυτής και να συνενώση τις καταπιεζόμενες και απαθλιωμένες αγροτοπροφυγικές μάζες της Μακεδονίας και της Θράκης.

Σε προκήρυξή της για την Πρωτομαγιά του 1924 η Κ.Ε. του ΚΚΕ (είχε ήδη μετονομασθή πριν την απόφαση του Συνεδρίου άτυπα) αναφέρει προς τους Έλληνες εργάτες και αγρότες¹⁷¹:

Μόνον η Ρωσσία των εργατών και χωρικών, η Ρωσσία των Σοβιέτ αγωνίζεται για την Ένωση όλων των λαών της Ευρώπης. Για την πραγματοποίηση του συνθήματος των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης καθώς και διά την άμεσον ένωση της Βαλκανικής σε μια Κομμουνιστική Παμβαλκανική Ομοσπονδία.

Σε προκήρυξή της για την πρώτη επέτειο από τον θάνατο του Λένιν η Κ.Ε. του ΚΚΕ ανέφερε στις 25 Ιανουαρίου 1925¹⁷²:

Ο Λένιν κήρυξε και εφήρμοσε στην πράξη τον εμφύλιο πόλεμο ενάντια στο ιμπεριαλιστικό μακελειό (...)

Ο Λένιν επιτέλους εκήρυξε και στην πράξη εφήρμοσε το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως των καταπιεζομένων εθνοτήτων μέχρις αποχωρισμού από το κράτος όπου είναι προσαρτημένες. Γι' αυτό όλα τα αστικά κόμματα δεν θέλουν ν' ακουσθή στην Ελλάδα η φωνή του Λένιν, που διά μέσου του Κόμματός μας, ζητεί να πάψη το ανθρωποπάζαρο των πληθυσμών της Μακεδονίας και Θράκης και καλεί τους λαούς των ν' αγωνισθούν για την ενιαία και

ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη και για τη Βαλκανική ομοσπονδία.

Η κυβέρνηση Μιχαλακοπούλου παίρνει μέτρα για την προστασία της ελληνικής Μακεδονίας και Θράκης από την αυτονομιστική δράση των κομμουνιστών. Και στις 18 Φεβρουαρίου 1925 η Εκτελεστική Επιτροπή του ΚΚΕ και η Κ.Ε. της ΟΚΝΕ (Ομοσπονδία Κομμουνιστών Νεολαίων Ελλάδος) με ανακοίνωσή της διαμαρτύρεται ότι «αι καταδιώξεις γίνονται εξ αιτίας του αγώνος διά την ενιαίαν και ανεξάρτητον Μακεδονίαν και Θράκην»!

Στις 14 Ιουνίου 1925 το ΚΚΕ δημοσιεύει τις «Προγραμματικές θέσεις πάνω στο αγροτικό ζήτημα εγκεκριμένες από το προεδρείο της Βαλκανικής Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας» όπου διακηρύσσεται από την Σόφια, έδρα της ΒΚΟ, ότι¹⁷³:

Στην Ελλάδα, καθώς και σε πολλές άλλες χώρες, το αγροτικό ζήτημα διασταυρώνεται με το εθνικό. Με την πρόφαση της εθνικής υπερασπίσεως των ελλήνων, αποσπάται το έδαφος από τις μειονότητες για να δοθή στους έλληνες πρόσφυγες, εν γένει δε ακολουθείται μια συστηματική αποικιακή και εξελληνιστική πολιτική. Το Κομμουνιστικό κόμμα είναι ενάντια σ' αυτήν την πολιτική.

Το ΚΚΕ κηρύσσεται εκτός νόμου επί 14 μήνες από την δημοκρατική κυβέρνηση Μιχαλακοπούλου. Με απόφασή της στις 17 Δεκεμβρίου 1926 η Κ.Ε. του ΚΚΕ καταγγέλλει τον Γενικό Γραμματέα της Πουλιόπουλο γιατί διαφωνεί με την πολιτική πάνω στο μακεδονικό, όπως προηγουμένως είχαν διαφωνήσει και οι άλλοι Γενικοί Γραμματείς της Κ.Ε. του ΚΚΕ Γιάννης Κορδάτος και Δημητράτος. Έχει διαφωνήσει επίσης και ο Σεραφείμ Μάξιμος. Αλλά η εντολή της Μόσχας (3η Διεθνής) και της Σόφιας (ΒΚΟ) είναι σαφής κατά της Μακεδονίας και της Θράκης. Οι διαφωνούντες στιγματίζονται και διαγράφονται. Το 3ο τακτικό Συνέδριο του ΚΚΕ συνέρχεται τον Μάρτιο του 1927. Σε απόφασή του το 3ο Συνέδριο λαμβάνει υπ' όψη του τις εσωκομματικές αντιδράσεις για το μακεδονικό και, παρ' όλο ότι εμμένει στην ανεξαρτοποίηση της Β. Ελλάδος υποβαθμίζει την προτεραιότητα του στόχου αυτού. Τονίζει¹⁷⁴:

1. Οι απόψεις των συντρόφων που προτείνουν την εγκατάλειψη του συνθήματος «ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη» στηριζόμενοι σε δευτερευούσης σημασίας επιχειρήματα, όπως αν υπάρχει είτε δεν υπάρχει σχηματισμένος μακεδονικός και θρακικός λαός, είναι εσφαλμένες.(...)

Στην τρέχουσα περίοδο το ΚΚΕ οφείλει να θέσει σε πρώτη γραμμή όχι την άμεσο πάλη για το παραπάνω σύνθημα αλλά τη συγκεκριμένη πάλη εναντίον όλων των μέτρων και των μορφών της εθνικής καταπίεσεως (φόροι, αγροτικό, γλώσσα, εποικισμός κλπ.).

.....

3. Παρ' όλο ότι δε διατρέχουμε τώρα άμεσα επαναστατική περίοδο, το σύνθημα «ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία κλπ.» πρέπει να παραμένει εν ισχύ.(...)

4. Το λάθος του Κόμματος ύστερα απ' το έκτακτο συνέδριο του 1924 ήταν το ότι έκαμε το εθνικό ζήτημα κέντρο ουσιαστικά της όλης του δράσης. Το λάθος του Κόμματος του 1925 δεν πρέπει να το αποδίδουμε στη σαφειότητα του συνθήματος, αλλά στη θέση που πήρε το σύνθημα αυτό ανάμεσα στα άλλα συνθήματα του Κόμματος και μέσα στη δράση.

5. Την παρασιώπηση του συνθήματος «ανεξάρτητη Μακεδονία κλπ.» κατά τις τελευταίες κοινοβουλευτικές εκλογές το συνέδριο τη θεωρεί εσφαλμένη.

Το Κόμμα εισέρχεται σε μια βαθιά κρίση. Σύσσωμο το Έθνος και ένα μέρος των κομματικών στελεχών αντιδρά στην αυτονομιστική πολιτική του. Η Βουλή αίρει την ασυλία κομμουνιστών βουλευτών που δρουν ως αυτονομιστές πράκτορες στην Μακεδονία και Θράκη. Στις 15-18 Φεβρουαρίου 1928 συνέρχεται η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ και, αφού διαμαρτύρεται για την άρση της ασυλίας από βουλευτές του Ενιαίου Μετώπου που κατηγορούνται για έσχατη προδοσία σε βάρος της χώρας, επιμένει¹⁷⁵:

Η πολιτική του Κόμματος της «ενιαίας και ανεξάρτητης Μακεδονίας» επί του μακεδονικού ζητήματος, παράλληλα με το σύνθημα της Βαλκανικής ομοσπονδίας των εργατοαγροτικών δημοκρατιών, είναι ο απαραίτητος, αναπόσπαστος συντελεστής για την πάλη μας κατά των ιμπεριαλιστικών συγκρούσεων μεταξύ των μπουρζουαζιών της Βαλκανικής.

Παράλληλα κτυπάει τις εσωκομματικές απόψεις ότι πρέπει να εγκαταλειφθεί το σύνθημα «ενιαία ανεξάρτητη Μακεδονία». Τις εθνικές αυτές απόψεις στιγματίζει σαν «τροτσκισμό, νεομενσεβικισμό». Το 4ο Συνέδριο του ΚΚΕ, που συνήλθε στις 15-18 Δεκεμβρίου 1928, επιβεβαιώνει πάλι αυτές τις θέσεις και καλεί τις «καταπιεζόμενες εθνότητες της Μακεδονίας και Θράκης» στο πλευρό του ΚΚΕ για την αυτονόμηση. Στο μεταξύ το ΚΚΕ έχει οργανώσει ταραχές στην Μακεδονία, όπου ιδρύεται η σλαβική μυστική οργάνωση Οχράνα από παλαιούς κομιτατζήδες.

Κάτω από την πίεση της ελληνικής Κοινής Γνώμης η 3η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ που συνήλθε στις 28-31 Ιανουαρίου 1930 στην Λάρισα τονίζει στην απόφασή της «πάνω στο χαρακτήρα της επανάστασης στην Ελλάδα» ότι¹⁷⁶:

Το εθνικό ζήτημα (Μακεδονία - Θράκη) όντας κυρίως διαβαλκανικό ζήτημα, δεν παίζει σοβαρό ρόλο στην Ελλάδα λόγω του μικρού σχετικά ποσοστού των καταπιεζομένων εθνικοτήτων.

Είναι η πρώτη φορά που σημειώνεται τέτοια αναδίπλωση του ΚΚΕ, αλλά η αναδίπλωση κρατάει 45 μέρες μόνον. Σε προκήρυξή της —μετά από άγνωστες διεργασίες— η Κ.Ε. του ΚΚΕ στις 16 Μαρτίου 1930 διακηρύσσει στον Λαό¹⁷⁷:

Ενιαίο επαναστατικό μέτωπο πάλης της εργατιάς και της φτωχής αγροτιάς για την εξουσία της εργατιάς και αγροτιάς με την ένοπλο εξέγερση, για την εργατοαγροτική κυβέρνηση στην Ελλάδα.

Κάτω ο εθνικός ζυγός! Ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη! Κάτω η στρατιωτική δικτατορία στη Γιουγκοσλαβία, κάτω οι δήμιοι της Βαλκανικής!

Αδελφική πάλη των εργατοαγροτικών και των υπόδουλων μαζών της Βαλκανικής για την εργατοαγροτική επανάσταση στα Βαλκάνια, για την Ομοσπονδία των εργατοαγροτικών δημοκρατιών της Βαλκανικής.

Υπεράσπιση της προλεταριακής πατρίδας, της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών

Δημοκρατιών.

*Ζήτω το Κομμουνιστικό κόμμα της Ελλάδας και η Βαλκανική κομμουνιστική Ομοσπονδία!
Ζήτω η Κομμουνιστική Διεθνής!*

Το ΚΚΕ συνεχίζει εντούτοις να μαστίζεται από εσωτερική κρίση συνεπεία και της πολιτικής του σε βάρος της ελληνικής Μακεδονίας - Θράκης. Το τροτσκιστικό κίνημα φουντώνει στις τάξεις του. Το Νοέμβριο 1931 επεμβαίνει στα εσωτερικά του ΚΚΕ η 3η Κομμουνιστική Διεθνής (είναι τμήμα της το ΚΚΕ) και καθαιρώντας την Κεντρική Επιτροπή διορίζει άλλη με επί κεφαλής τον Νίκο Ζαχαριάδη και συνεργάτες του, μεταξύ άλλων, τον Γιάννη Ιωαννίδη και Λεωνίδα Στρίγκο. Αρχίζει η μακρά εποχή Ζαχαριάδη, που αναδιοργανώνει και δυναμώνει το Κόμμα. Στην «έκκλησή» της κατά την επέμβαση στο ΚΚΕ η Κομμουνιστική Διεθνής στις πρώτες μέρες του Νοεμβρίου 1931 δίδει την ακόλουθη ντιρεχτίβα στους κομμουνιστές της Ελλάδος¹⁷⁸:

Το ΚΚΕ έμεινε μακριά απ' την επαναστατική εθνοαπελευθερωτική πάλη των λαών που καταπιέζονται απ' τους Έλληνες. Δεν προσπάθησε να πάρει στα χέρια, να σταθεροποιήσει με οργανωτικά μέτρα την τεράστια συμπάθεια που απολαμβάνει το κομμουνιστικό κίνημα ανάμεσα στις καταπιεζόμενες εθνότητες (Μακεδόνες, Τούρκοι, Αλβανοί, Εβραίοι), πράγμα που διευκόλυνε το σκοπό της μπουρζουαζίας όσον αφορά την αποξένωση των κομμουνιστών και την τρομοκρατία κατά των επαναστατικών μαζών των καταπιεζομένων εθνικοτήτων.(...)

Το Κόμμα οφείλει χωρίς αναβολή να διεξάγει τον αγώνα για το δικαίωμα της ελεύθερης αυτοδιάθεσης των εθνών, φτάνοντας και μέχρις αποχωρισμού, κατά της εθνικής καταπίεσης και του εκδιωγμού των Μακεδόνων και Τούρκων.(...)

Το Κόμμα πρέπει να λάβει μέτρα για να τραβήξει αμέσως στις γραμμές του τους καλύτερους εργάτες των πόλεων, του χωριού, τα καλύτερα πρωτοπόρα στοιχεία των αγροτών, των καταπιεζόμενων εθνικοτήτων και για να υποστηρίξει με όλα τα μέσα το εθνοεπαναστατικό κίνημα.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, που από το 1928 κυβερνά παντοδύναμος την χώρα, παίρνει σκληρά μέτρα εναντίον των κομμουνιστών. Νομοθετεί το περίφημο «ιδιώνυμο» για να προστατεύσει, συν τοις άλλοις, την εδαφική ακεραιότητα της Ελλάδος από τις αυτονομιστικές κινήσεις του ΚΚΕ, το οποίο οργανώνει παράλληλο συνωμοτικό δίκτυο και αναπτύσσει μεγάλη οργανωτική δραστηριότητα στην Θεσσαλονίκη και σ' όλη την Μακεδονία με ειδικό γραφείο. Ο Ν. Ζαχαριάδης, ειδικά εκπαιδευμένος στην Σ. Ένωση και προικισμένος με ηγετικά χαρίσματα, κάνει κέντρο δράσεως την Θεσσαλονίκη και ρίχνει όλο το βάρος της προσπάθειάς του στην εκκαθάριση του Κόμματος και στις απεργίες. Μέσα σ' ένα χρόνο έχει διπλασιάσει τα μέλη του Κόμματος. Τον Δεκέμβριο 1932 η 5η Ολομέλεια της Κ.Ε. στην «Απόφαση για τη συνωμοτική δουλειά του ΚΚΕ» αναφέρει¹⁷⁹:

στ) Οργάνωση της δουλειάς μέσα στις εθνικές μειονότητες, ανάπτυξη και συστηματοποίηση της αντιπολεμικής δουλειάς και της πάλης κατά των φασιστικών συμμοριών, των αντιεβραϊκών πογκρόμ και των αντιμακεδονικών επιδρομών, ανάπτυξη, στερέρωση και μαζικοποίηση των αντιφασιστικών ενώσεων.

Ένα χρόνο αργότερα, τον Ιανουάριο 1934, η 6η Ολομέλεια της Κ.Ε. θα διαπιστώσει σε απόφαση της ότι «πιο εγκαταλειμμένος τομέας της δουλειάς του ΚΚΕ είναι οι εθνικές περιφέρειες» όπου το Κόμμα δεν ανέπτυξε την επιβεβλημένη δράση στους «Μακεδόνες και Θράκες». Τον Μάρτιο του 1934 το 5ο Συνέδριο του ΚΚΕ στην απόφασή του τονίζει¹⁸⁰:

8. Η υποστήριξη και ενίσχυση των εθνικοεπαναστατικών οργανώσεων των εθνικών μειονοτήτων και η στερέωση των δικών του οργανωτικών θέσεων μέσα σ' αυτές δίπλα στην καθημερινή του πάλη για όλα τα ζητήματα, και τα πιο ελάχιστα, των εθνικών μειονοτήτων, που παλεύουν ενάντια στην εθνική, οικονομική και κοινωνική καταπίεση της αστικοιφελικάδικης Ελλάδας και η αναγνώριση στις μειονότητες αυτές του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης μέχρι και του κρατικού αποχωρισμού, θα επιτρέψει στο ΚΚΕ να κερδίσει την εμπιστοσύνη των καταπιεζομένων μειονοτήτων και να τις κάνει συμμάχους του προλεταριάτου στην επερχόμενη επανάσταση στη χώρα μας. Το ΚΚΕ πρέπει να παλέψει αποφασιστικά για την καταπολέμηση του ελληνικού μεγαλοεθνισμού και των εκδηλώσεών του μέσα στις γραμμές του και για τη διεθνιστική διαπαιδαγώγηση των Ελλήνων εργατών και αγροτών.

Ακολουθεί μια σειρά άλλες αποφάσεις πάνω στην ίδια γραμμή. Αλλά, στο μεταξύ, μεσολαβούν αποφασιστικά πολιτικά γεγονότα. Ο Βενιζέλος χάνει τις εκλογές και το Μάρτιο του 1935 ξεσπά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα, που απομακρύνει για πάντα τον Εθνάρχη από την Ελλάδα. Το ΚΚΕ, που βρίσκεται σε άνοδο, εφαρμόζει την πολιτική του Λαϊκού Μετώπου που είχε πετύχει στην Γαλλία. Με απόφασή της στις 23 Μαρτίου 1935 η Κ.Ε. του ΚΚΕ, θέτει τα «καθήκοντα του Παλλαϊκού Αντιφασιστικού Μετώπου». Εμπόδιο σ' αυτό το Μέτωπο για την προσέλευση λαϊκών μαζών είναι η πολιτική του ΚΚΕ στην Μακεδονία - Θράκη. Έτσι, με μια μονάχα γραμμή, ο Ν. Ζαχαριάδης αλλάζει ευέλικτα την πολιτική αυτή. Η απόφαση αναφέρει¹⁸¹:

Πλήρης εθνική και πολιτική ισοτιμία σ' όλες τις εθνικές μειονότητες που ζουν στην Ελλάδα.

Μέσα σε μια μονάχα φράση, χωρίς καμιά άλλη εξήγηση, είχε πραγματοποιηθεί αυτό που οι αστοί θεώρησαν «ιστορική στροφή του ΚΚΕ στο εθνικό θέμα». Μεσολάβησαν συνταρακτικά γεγονότα. Στις 10 Οκτωβρίου 1935 ο στρατηγός Γ. Κονδύλης, αλλάζοντας στρατόπεδο, παλινόρθωσε πραξικοπηματικά τον Θρόνο, όπου επανήλθε ο Βασιλεύς Γεώργιος Β' μετά από ένα αμφίβολης αξίας Δημοψήφισμα. Συνέρχεται στην Μόσχα το 7ο Συνέδριο της Κομμουνιστικής Διεθνούς, που το παρακολουθεί ως εκπρόσωπος του ΚΚΕ ο Στυλ. Σκλάβαινας με το ψευδώνυμο «σ. Πεταλίδης» και μεταφέρει στην Αθήνα τις αποφάσεις για «αντιφασιστικό μέτωπο». Έτσι το 6ο Συνέδριο του ΚΚΕ που συνέρχεται τον Δεκέμβριο του 1935 στην Αθήνα εγκρίνει την αλλαγή γραμμής για την Μακεδονία - Θράκη. Στην πολιτική απόφαση του περιορίζει αρχικά το θέμα σε δυο γραμμές χωρίς καν να αναφερθή σε «εθνικές μειονότητες». Λέει η απόφαση ότι: οι εργαζόμενοι και οι προοδευτικές και δημοκρατικές δυνάμεις παλεύουν για το λαοκρατικό δημοκρατικό ξεκαθάρισμα της χώρας, για την υπέρ του λαού λύση των βασικών προβλημάτων όπως είναι¹⁸²:

Η εξασφάλιση πλείρας ισοτιμίας σ' όλο το πληθυσμό, ανεξάρτητα από φύλο, εθνικότητα και θρησκεία.

Το θέμα ιεραρχείται στην απόφαση προτελευταίο. Το ΚΚΕ έχει ανάγκη να προσελκύσει στις τάξεις του μεγάλες λαϊκές μάζες μέσα από το Λαϊκό Μέτωπο. Και το πετυχαίνει. Στις εκλογές του 1936 είναι παντοδύναμο. Συνάπτει το περίφημο σύμφωνο συνεργασίας Σοφούλη -

Σκλάβαινα. Δεν κατηγορείται πια για έσχατη προδοσία εξ αιτίας του μακεδονικού. Παρά ταύτα στην απόφασή του, αμέσως παρακάτω, το 6ο Συνέδριο του ΚΚΕ δείχνει το πραγματικό πρόσωπο της «αλλαγής γραμμής» που τόσο πρόωρα πανηγύρισαν οι αστοί. Καταγγέλλει¹⁸³:

Οι κυρίαρχες τάξεις (...) ολοκληρώνουν την τυραννική αυτή πολιτική τους με τον πιο απάνθρωπο και τρομοκρατικό στραγγαλισμό των δικαιωμάτων των εθνικών μειονοτήτων που κατοικούν στην Ελλάδα και κατά πρώτο λόγο των Μακεδόνων. Και την απεριόριστη από μέρους του ΚΚΕ υπεράσπιση των δικαιών των Μακεδόνων την παρουσιάζουν σαν «εθνική προδοσία». Η καταπολέμηση και το ξεσκέπασμα του ταξικού εχθρού απ' αυτή την άποψη, είναι μια επιταχτική ανάγκη.

Και στην συνέχεια εξηγεί απόλυτα ότι πρόκειται για απλό τακτικό ελιγμό κι όχι για πραγματική αλλαγή πολιτικής στο μακεδονικό. Το μέρος της Δηλώσεως, που δεν διάβασαν οι αστοί, αναφέρει¹⁸²:

Η αλλαγή του συνθήματος κάθε άλλο παρά αδυνάτισμα της δουλειάς μας στη Μακεδονία και ανάμεσα στις εθνικές μειονότητες σημαίνει. Αντίθετα, επιβάλλεται να δυναμώσουν οι προσπάθειές μας για την εξασφάλιση στις μειονότητες πλείρων δικαιωμάτων. Το Κόμμα δεν παύει να διακηρύττει πως τελικά και οριστικά το μακεδονικό ζήτημα θα λυθεί αδελφικά μετά τη νίκη της Σοβιετικής εξουσίας στα Βαλκάνια που θα σκίσει τις άτιμες συνθήκες της ανταλλαγής των πληθυσμών και θα πάρει όλα τα πραχτικά μέτρα, ώστε να εξαλειφθούν οι ιμπεριαλιστικές τους αδικίες. Μόνον τότε ο Μακεδονικός Λαός θα βρει την πλέρια εθνική του αποκατάσταση.

Δεκατρία χρόνια αργότερα, τον Ιανουάριο 1949 η 5η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ πάνω στα βουνά δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να επαναλαμβάνει ουσιαστικά την παραπάνω απόφαση του 6ου Συνεδρίου του ΚΚΕ του Δεκεμβρίου 1935. Μιλάει για «πλήρη εθνική αποκατάσταση του Μακεδονικού Λαού» μετά την νίκη του ανταρτοπολέμου. Η γραμμή του ΚΚΕ ελάχιστα είχε αλλάξει. Στην πραγματικότητα το πρίσμα κάτω από το οποίο βλέπανε οι αστοί το ΚΚΕ είχε μονάχα αλλάξει. Την πρώτη φορά —το 1935— χαιρέτισθηκε η απόφαση σαν «ιστορική αλλαγή», την δεύτερη φορά χαρακτηρίστηκε σαν «εθνική προδοσία». Ήταν το ίδιο όμως σ' αμφότερες τις περιπτώσεις. Την πρώτη φορά δόθηκε έμφαση στην «άμβλυνση» του ΚΚΕ, την δεύτερη στην «σκλήρυνση». Ήταν θέμα αποχρώσεων και πολιτικών διαθέσεων απέναντι στο ΚΚΕ. Ήταν επίσης θέμα διεθνιστικής αλληλεγγύης για το ΚΚΕ. Το 1935 η ραγδαία άνοδος της ναζιστικής Γερμανίας απειλούσε τα πλευρά της Σοβιετικής Ενώσεως, ενώ ο Στάλιν φοβόταν, όπως προκύπτει από επίσημα κείμενα, ότι ο διεθνής καπιταλισμός και ιμπεριαλισμός είχε εξαπολύσει την επίθεσή του συντονισμένα κατά του κομμουνισμού με αιχμή του δόρατος τον φασισμό της Ιταλίας και κυρίως τον ναζισμό της Γερμανίας. Γι' αυτό η 3η Διεθνής στην Μόσχα αποφάσισε να χρησιμοποιήσει την τακτική των Λαϊκών Μετώπων στην Δυτική ιδίως Ευρώπη ώστε να ανακόψει έτσι τις δημοκρατικές συντηρητικές κυβερνήσεις που πίστευε ότι μυστικά είχαν συμμαχήσει, σύμφωνα με την μαρξιστική - λενινιστική ανάλυση, με τον ναζισμό. Για τον σκοπό αυτό η 3η Διεθνής στο 7ο Συνεδριό της στην Μόσχα έδωσε εντολή στα Κ.Κ. της Ευρώπης να μειώσουν τις αντιθέσεις αιχμής —όπως στα εθνικά θέματα— με τα άλλα αριστερά και δημοκρατικά κόμματα, ώστε να βρεθεί ένα μίνιμουμ προγράμματος για την σύμπληξη Λαϊκών Μετώπων τα οποία θα προφύλασσαν έτσι την «πατρίδα του σοσιαλισμού». Αυτό έπραξε —και μάλιστα επιτυχώς— το ΚΚΕ. Οι αστοί πολιτικοί δεν βρήκαν τον χρόνο να μελετήσουν προσεκτικά —ούτε να διαβάσουν ίσως— ολόκληρα τα κείμενα των αποφάσεων του ΚΚΕ. Πανηγύρισαν ότι «εγκαταλείπει» το σύνθημα «ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη»,

παρέβλεψαν ή δεν διάβασαν καν ότι στην ίδια απόφαση το ΚΚΕ τόνισε ότι «η νίκη της σοβιετικής εξουσίας θα σκίσει τις άτιμες συνθήκες της ανταλλαγής των πληθυσμών» και ότι τότε «μόνον ο Μακεδονικός Λαός θα βρει την πλέρια εθνική του αποκατάσταση», πράγμα που ισοδυναμούσε με ανακήρυξη χωριστού «Μακεδονικού Κράτους», δηλαδή με απόσχιση της Μακεδονίας από την Ελλάδα. Ο εύλογος φόβος τους εμπρός στην παλινόρθωση του βασιλικού θεσμού και στην ανερχόμενη φασιστική απειλή έκανε τα αστικά δημοκρατικά κόμματα να εθελουφλούν εμπρός στην στάση του ΚΚΕ έναντι της Μακεδονίας. Και τα οδήγησε στην σύμπληξη του Λαϊκού Μετώπου, όπου θριάμβευσε το 1936 το ΚΚΕ, και αμέσως μετά στην περιβόητη συμφωνία Σοφούλη - Σκλάβαινα μεταξύ Φιλελευθέρων και ΚΚΕ. Σημειωτέον ότι το σύμφωνο υπέγραφε ο Σκλάβαινας ειδικά που μόλις είχε επιστρέψει από την Μόσχα, από το 7ο Συνέδριο της Κομμουνιστικής Διεθνούς.

Τον Μάιο-Ιούλιο του 1936 το ΚΚΕ είχε φτάσει στα πρόθυρα της εξουσίας με ισχυροτάτη πίεση μέσα στην Βουλή και με επιβλητικές λαϊκές διαδηλώσεις και ταραχές στους δρόμους. Επηκολούθησε η δικτατορία Μεταξά την 4η Αυγούστου και το ΚΚΕ βρέθηκε εκτός νόμου, η ηγεσία του στις φυλακές, τα μέλη του υπό διωγμόν, το Κόμμα στην παρανομία. Επήλθε ο πόλεμος και η Κατοχή. Δεν υπήρχε καιρός για πολλές αποφάσεις. Ήταν καιρός για πράξεις. Και οι πράξεις απέδειξαν ότι το ΚΚΕ οργάνωσε το αυτονομιστικό κίνημα στην Μακεδονία, συμμάχησε μαζί του και ενέταξε στο ΕΑΜ - ΕΛΑΣ τις ένοπλες ομάδες των αυτονομιστών, αργότερα δε στήριξε σ' αυτές τις δυνάμεις και στον Τίτο το δεύτερο αντάρτικο που ως στρατηγικό στόχο είχε τον διαμελισμό της Ελλάδος και την ένταξη της Βορείου Ελλάδος από τον Όλυμπο κι απάνω στην σοβιετικού τύπου Βαλκανική Κομμουνιστική Ομοσπονδία. Τούτο υπήρξε το επόμενο θανάσιμο αμάρτημα της ηγεσίας του ΚΚΕ. Προηγουμένως θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ΚΚΕ ακολουθώντας την προ του πολέμου επιτυχή τακτική των Λαϊκών Μετώπων ίδρυσε το ΕΑΜ. Αμέσως μετά την ίδρυσή του η 8η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ τον Ιανουάριο 1942 σε πολιτική απόφασή της προσπαθεί να πάρη με το μέρος της τους κομιτατζήδες που είχαν συμμαχήσει ανοικτά με τους Βουλγάρους κατακτητές. Η απόφαση της 8ης Ολομέλειας αναφέρει¹⁸⁴:

Το Κόμμα μας πρέπει να αναπτύξει όλη τη δραστηριότητά τον για να διαφωτίσει τις εθνικές μειονότητες και ιδιαίτερα τους σλαυόγλωσσους μακεδόνες, να μη παρασυρθούν από το μίσος της εθνικής καταπίεσης της ελληνικής κεφαλαιοκρατίας και της τωρινής δημαγωγίας των κατακτητών και ιδιαίτερα του βουλγάρικου ιμπεριαλισμού και σωβινισμού - δορυφόρου του Χίτλερ και του Μουσολίνι.

Στην ίδια γραμμή κινήθηκε και η απόφαση της Πανελλαδικής Συνδιάσκεψης του ΚΚΕ τον Δεκέμβριο του 1942 και η προγραμματική διακήρυξη του ΚΚΕ «Λαοκρατία και σοσιαλισμός» που τον Απρίλιο 1943 έθετε τους στόχους και το πρόγραμμα του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ για την Λαϊκή Δημοκρατία στην Ελλάδα. Όσο όμως οι αναφορές στην Μακεδονία σπανίζουν και ο τόνος των αποφάσεων χαμηλώνει, τόσο δυναμώνει παράλληλα η δράση του ΚΚΕ στην Μακεδονία και η εξάρτησή του από τον Τίτο που επιδιώκει σταθερά την ενσωμάτωση της Μακεδονίας σε ένα ενιαίο ομόσπονδο κράτος μέσα στην Βαλκανική Κομμουνιστική Ομοσπονδία υπό την προσωπική του ηγεμονία.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΚΕ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ

(Οι παραπομπές γίνονται στην επίσημη έκδοση του ΚΚΕ «Το ΚΚΕ — Επίσημα Κείμενα» τόμος 5, περίοδος 1919 - 1945).

Απόφαση του 3ου Εκτάκτου Συνεδρίου του ΚΚΕ (τόμος α' σελ. 504 - 509).

Μανιφέστο του Προεδρείου του Εκτάκτου Συνεδρίου του ΚΚΕ 3 Δεκεμβρίου 1924 (τόμος α' σελ. 526-531).

Προκήρυξη για την 1η επέτειο από το θάνατο του Λένιν (τόμος β' σελ. 27 - 28).

Ανακοίνωση της Ε.Ε. του ΚΚΕ και της Κ.Ε. της ΟΚΝΕ 3 Φεβρουαρίου 1925 (τόμος β' σελ. 41-42).

Προκήρυξη της Ε.Ε. του ΚΚΕ για την Πρωτομαγιά 1925 (τόμος β' σελ. 58).

Η κυβέρνηση του μοναρχοφασιστικού συνασπισμού (τόμος β' σελ. 68).

Το εθνικό ζήτημα (τόμος β' σελ. 79).

Προγραμματικές θέσεις πάνω στο αγροτικό ζήτημα εγκεκριμένες από το προεδρείο της Βαλκανικής Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας. 14 Ιουνίου 1925 (τόμος β' σελ. 92).

Θέσεις του 3ου Συνεδρίου του ΚΚΕ Μάρτης 1927 (τόμος β' σελ. 208 - 209).

Απόφαση της Ολομέλειας της Κ.Ε. του ΚΚΕ (τόμος β' σελ. 505-507).

Μανιφέστο του 4ου Συνεδρίου του ΚΚΕ, Δεκέμβριος 1928 (τόμος β' σελ. 564).

Απόφαση του 4ου Συνεδρίου του ΚΚΕ επί της κατάστασης της χώρας (τόμος β' σελ. 579).

Απόφαση πάνω στο χαρακτήρα της επανάστασης στην Ελλάδα (τόμος γ' σελ. 171).

Προκήρυξη της ΚΕ του ΚΚΕ Μάρτιος 1930 (τόμος γ' σελ. 179).

Έκκληση της Κομμουνιστικής Διεθνούς Νοέμβριος 1931 (τόμος γ' σελ. 304).

Απόφαση της 5ης Ολομέλειας του Κ.Ε. του ΚΚΕ πάνω στα οργανωτικά καθήκοντα και τη συνωμοτική δουλειά του Κόμματος, Δεκέμβριος 1932, (τόμος γ' σελ. 485).

Απόφαση του 5ου Συνεδρίου του ΚΚΕ Μάρτιος 1934 (τόμος δ' σελ. 49).

Μανιφέστο του 5ου Συνεδρίου του ΚΚΕ (τόμος δ' σελ. 77).

Μανιφέστο των αγροτικών διεκδικήσεων Μάρτιος 1935 (τόμος δ' σελ. 125).

Πολιτική απόφαση η Ελλάδα μπροστά σε ιστορική καμπή. Δεκέμβριος 1935 (τόμος δ' 297).

Απόφαση για τη συμμαχία της αστικής τάξης Φεβρουάριος 1936 (τόμος δ' σελ. 306).

Απόφαση της Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ Ιανουάριος 1934 (τόμος δ' σελ. 77).

Απόφαση της ΚΕ του ΚΚΕ Μάρτιος 1935 (τόμος δ' σελ. 166).

Απόφαση του 6ου Συνεδρίου του ΚΚΕ Δεκέμβριος 1935 (τόμος δ' σελ. 283, 297).

Απόφαση της 8ης Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ Ιανουάριος 1942 (τόμος ε' σελ. 65).

Απόφαση της Πανελλαδικής Συνδιάσκεψης του ΚΚΕ Δεκέμβριος 1942 (τόμος ε' σελ. 93).

Προγραμματική Διακήρυξη του ΚΚΕ Λαοκρατία και σοσιαλισμός, Απρίλιος 1943 (τόμος ε' σελ. 144).

Η ένοπλη προσπάθεια για την αυτονόμηση της Μακεδονίας

ΜΕ ΒΑΣΗ τις επίσημες αποφάσεις του και την ανάλογη πολιτική προπαγάνδα των στελεχών του για την αυτονόμηση της Μακεδονίας και της Θράκης, το ΚΚΕ εισήλθε στον ένοπλο αγώνα για την επιβολή της εν γένει πολιτικής του και την κατάκτηση της εξουσίας τόσο στην περίοδο 1943 - 1944 όσο και στο δεύτερο αντάρτικο 1946 - 1949.

Σ' αυτήν την πολυτάραχη εποχή, που πολλές πτυχές της παραμένουν ακόμη στο σκοτάδι ή έχουν διαστρεβλωθεί είτε υπέρ είτε κατά του ΚΚΕ, ο ένοπλος αγώνας του Κομμουνιστικού Κόμματος, μέσα από το ΕΑΜ - ΕΛΑΣ κατ' αρχήν και μέσα από τον ΔΣΕ μετά, πέρασε πολλές περιπετειώδεις, εναλλασσόμενες και λεπτότατες φάσεις. Κατά την διάρκεια των φάσεων αυτών εξεδηλώθη μέσα στο ΚΚΕ και ιδιαίτερα στο ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, που συγκέντρωνε πολλές πατριωτικές δυνάμεις, ισχυρή αντίδραση κατά της πολιτικής για ανεξαρτοποίηση της Μακεδονίας και της Θράκης. Ακόμη και η ηγεσία του ΚΚΕ, κυρίως στην πρώτη περίοδο 1943, ταλαντεύθηκε πολύ στην απόφασή της να συνδέσει και ουσιαστικά να εντάξει τον ΕΛΑΣ στο Κοινό Βαλκανικό Επιτελείο, που ζητούσε ο Γιουγκοσλάβος ηγέτης των παρτιζάνων και του Κ.Κ.Γ. Στρατηγός Τέμπο (Σβετοζάρ Βουκμάνοβιτς) που ενεργούσε ως πληρεξούσιος του Τίτο στην περιοχή της Νοτίου Γιουγκοσλαβίας, της Αλβανίας και της ελληνικής Μακεδονίας. Τελικά, τέλη 1943, ο απεσταλμένος της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ Ανδρέας Τζήμας δήλωσε στον Τέμπο ότι το Κόμμα αποφάσισε να ενταχθεί στο Κοινό Βαλκανικό Επιτελείο αλλά την ιδέα αυτή είχε, στο μεταξύ, εγκαταλείψει ο Τίτο διότι, όπως ανέφερε σε επιστολή του προς τον Τέμπο ο οποίος και την αποκαλύπτει στο τελευταίο βιβλίο του¹⁸⁵:

Η Γιουγκοσλαβία από κάθε άποψη αναλαμβάνει ηγετικό ρόλο στα Βαλκάνια, τόσο λόγω της στρατιωτικής ισχύος του Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού της όσο και λόγω της αποκτηθείσης πείρας σχετικά με την τέχνη γύρω από την δημιουργία λαϊκής εξουσίας μέσα από τα Λαϊκά Απελευθερωτικά Αποσπάσματα και μέσα από τα Αντιφασιστικά Λαϊκά Συμβούλια. Γι' αυτό, κατά την γνώμη μας αλλά και κατά την γνώμη του «Γέρου», εμείς πρέπει να είμαστε το κέντρο των Βαλκανικών χωρών τόσο από στρατιωτική όσο και από πολιτική άποψη.*

Παρά ταύτα ο Ανδρέας Τζήμας παραμένει μέχρι τα τέλη του 1944 στο στρατηγείο του Τίτο ως εκπρόσωπος του ΚΚΕ και μεταφέρει απ' ευθείας στην ηγεσία την γραμμή. Το καλοκαίρι του 1941 η πρεσβεία της φασιστικής Βουλγαρίας στην Αθήνα, με ειδικό απεσταλμένο τον Α' Γραμματέα της, έχει απελευθερώσει από την Ακροναυπλία τον Α. Τζήμα ως «Βούλγαρο» —αν και είναι βλαχόφωνος Έλληνας δικηγόρος από την Σαμαρίνα εγκατεστημένος στο Άργος Ορεστικό της Καστοριάς. Ο Α. Τζήμας ανέρχεται γρήγορα στα σκαλιά της κομματικής ιεραρχίας επί κεφαλής της οποίας είναι τότε ο Βούλγαρος Ανδρέας Τσίπας, τον οποίο επίσης απελευθέρωσαν μαζί με τον Τζήμα οι Βούλγαροι κατακτηταί. Το 1943 ο Α. Τζήμας είναι ένας από τους τρεις της κομματικής «τρόικας» που κατευθύνουν τον ΕΛΑΣ. Ο Τέμπο αναφέρει ότι ο Τζήμας ήταν «ο πιο υπεύθυνος άνθρωπος του ΚΚΕ και του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ». Τον

* «Γέρος» ή «Παππούς» ονομάζεται ο Βούλγαρος Κομμουνιστής ηγέτης Γκεώργκι Δημητρώφ, Γραμματέας της Κομμουνιστικής Διεθνούς με έδρα την Μόσχα το 1943, ο Στάλιν, για να διασκεδάση τους φόβους των Δυτικών Συμμάχων, ανήγγειλε την διάλυση της Κομμουνιστικής Διεθνούς (Κομμιντέρν) αλλά αυτή εξακολούθησε να κατευθύνει άτυπα το Κ.Κ.Ε. μέσω του Δημητρώφ από την Μόσχα.

Σεπτέμβριο του 1944 ο Τζήμας θα βρεθεί ξαφνικά, από το στρατηγείο των Γιουγκοσλάβων παρτιζάνων, στην Καζέρτα της Ιταλίας και θα παρακολουθήσει τα παρασκήνια —ή θα επιχειρήσει να τα επηρεάσει— κατά την υπογραφή της ομώνυμης συμφωνίας που υπήγαγε τον ΕΛΑΣ απ' ευθείας υπό τις άμεσες διαταγές του Άγγλου στρατηγού Σκόμπυ. Ο ρόλος του ήταν οπωσδήποτε σκοτεινός. Έφερε το ψευδώνυμο «Σαμαρινιώτης» και μετά το 1949 δεν επανήλθε ποτέ στην Ελλάδα για να μιλήσει. Πέθανε μετά τριάντα χρόνια περίπου πρόσφυγας στην Ανατολική Ευρώπη. Επηρέασε καθοριστικά όσο ελάχιστοι τις σχέσεις του ΚΚΕ και του ΕΛΑΣ με τον Τίτο στην Μακεδονία και γενικότερα.

Μ' όλο ότι το Κοινό Βαλκανικό Επιτελείο δεν ιδρύθηκε ποτέ για τον επίσημο συντονισμό της δράσεως των Ελλήνων, Αλβανών και Βουλγάρων ανταρτών με τους Γιουγκοσλάβους —και υπό τους Γιουγκοσλάβους παρτιζάνους— το ΚΚΕ και ο ΕΛΑΣ υπέγραψε απόφαση κοινής συνεργασίας στις παραμεθόριες περιοχές της Μακεδονίας και Ηπείρου και ανέπτυξε κοινή δράση με τους Γιουγκοσλάβους παρτιζάνους, με τους Αλβανούς κομμουνιστές αντάρτες του Εμβέρ Χότζα και με τους Βούλγαρους παρτιζάνους και, μετά τον Σεπτέμβριο του 1944, με τον Βουλγαρικό Στρατό Κατοχής, που είχε αλλάξει πολεμικό στρατόπεδο μετά την εισβολή των σοβιετικών στρατιών του Τολμπούχιν στην Βουλγαρία. Οι σχετικές μαρτυρίες θα αναφερθούν ενδεικτικά κατωτέρω.

Παράλληλα προς την κοινή δράση του ΕΛΑΣ με τους Σλάβους στην Μακεδονία, που διεκδικούσαν οι Σλάβοι, και με τους Αλβανούς στην Ήπειρο, που διεκδικούσαν οι Αλβανοί, το ΚΚΕ, μέσω του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, συμμαχούσε στην ελληνική Μακεδονία με τους Σλάβους αυτονομιστές, τους οργάνωσε και ανέπτυξε τα ένοπλα σλαβικά τμήματά τους μέσα στις γραμμές του ΕΛΑΣ. Εν τούτοις ισχυρές δυνάμεις μέσα στον ΕΛΑΣ αντέδρασαν σ' αυτήν την συμμαχία για την αυτονόμηση της Μακεδονίας και, σε ορισμένες περιπτώσεις, κτύπησαν τα σλαβομακεδονικά τμήματα. Κύριος εκφραστής αυτής της εθνικής άμυνας μέσα στον ΕΛΑΣ υπήρξε ο καπετάν Γιαννούλης, κομμουνιστής δικηγόρος από το Επταχώρι της Καστοριάς, που ήλεγχε την ευαίσθητη εκείνη περιοχή Καστοριάς - Φλωρίνης. Στο δεύτερο αντάρτικο ο καπετάν Γιαννούλης, επί κεφαλής ταξιαρχίας καταδρομέων από 3.000 άνδρες, υπερασπίστηκε σθεναρά τον Γράμμο με καταδρομικές αντιτιθέσεις στα νώτα του Στρατού και στις επικοινωνίες. Τον Αύγουστο του 1948 ο καπετάν Γιαννούλης εκτελέστηκε από το ΚΚΕ στο πεδίο της μάχης. Σημαντικώτατο επίσης ρόλο για την υπεράσπιση της εθνικής ταυτότητας της Μακεδονίας τον Οκτώβριο του 1944 έπαιξε ο «Κόκκινος Συνταγματάρχης» Ευριπίδης Μπακιρτζής, που ως στρατιωτικός διοικητής της Ομάδας Μεραρχιών Μακεδονίας με καπετάνιο τον Μάρκο Βαφειάδη και έδρα την Θεσσαλονίκη, απαγόρευσε στα ένοπλα σλαβικά τμήματα του ΕΛΑΣ υπό τον Γκότσεφ να προελάσουν στην Θεσσαλονίκη και διέταξε τις δυνάμεις του να ανοίξουν πυρ. Ο Γκότσεφ με τους κομιτατζήδες του υποχώρησε και αργότερα καταδιώχθηκε μέσα στο γιουγκοσλαβικό έδαφος, όπου τμήμα του ΕΛΑΣ τον περικύκλωσε σε ένα στάβλο μόνον του με διαταγή να εκτελεσθεί επί τόπου όποιος θα έβγαινε από τον στάβλο. Σύμφωνα με την μαρτυρία του καπετάνιου του ΕΛΑΣ τότε Κωνσταντίνου Μπέφα, που μετείχε στην επιχείρηση, ο Γκότσεφ πέρασε νύχτα τις γραμμές του ΕΛΑΣ και διέφυγε. Ο κρίκος που διέσπασε ήταν στέλεχος του ΚΚΕ που εκτελούσε άνωθεν κομματική εντολή αντίθετη προς του ΕΛΑΣ. Το στέλεχος δεν τιμωρήθηκε για την ανυπακοή του. Βασικοί λόγοι για τους οποίους η ηγεσία του ΚΚΕ ταλαντεύθηκε να ευθυγραμμισθεί πλήρως και ανοικτά με τον Τίτο προς αυτονόμηση της Μακεδονίας εκείνη την περίοδο ήταν, σύμφωνα με επίσημες μαρτυρίες, οι ακόλουθοι:

Πρώτον: Το ΕΑΜ - ΕΛΑΣ στηρίζονταν αποκλειστικά στην αγγλική βοήθεια και οι Άγγλοι αντιδρούσαν σθεναρά —με εξαίρεση τον μαρξιστή ταξίαρχο Έντυ Μάγιερς— στην ίδρυση

Κοινού Βαλκανικού Επιτελείου υπό τον Τίτο. Τούτο καταθέτει ο Αρχηγός της Βρετανικής Αποστολής στον ΕΛΑΣ συνταγματάρχης Κρις Γουντχάουζ («Μήλον της Έριδος») καθώς και ο πρωταγωνιστής της υποθέσεως στην Μακεδονία στρατηγός Τέμπο («Αγώνας στα Βαλκάνια»). Σύμφωνα με την από 10.8.1944 Έκθεση της Διευθύνσεως Επιμελητείας του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ, που υπογράφει ο Διευθυντής της Επιμελητείας επισημναγός Ανδρέας Μωραΐτης, από την 1η Ιουλίου 1943 μέχρι την 31η Ιουλίου 1944, οι Άγγλοι είχαν προσφέρει στον ΕΛΑΣ περισσότερες από εκατόν τριαντατέσσερις χιλιάδες χρυσές λίρες Αγγλίας (134.747 ακριβώς) και είχαν ρίξει με αλεξίπτωτα πολεμικό υλικό κι εφόδια με τριάντα μεγάλα μεταγωγικά αεροπλάνα, ενώ άλλα δεκαέξι μεταγωγικά αεροπλάνα είχαν σταλή τον Ιούλιο 1944¹⁸⁶.

Δεύτερον: Το ΚΚΕ προωθούσε μετωπικά τους στόχους του μέσα από το ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, όπου είχαν εγκλωβισθή μεγάλες πατριωτικές δυνάμεις, που αντιδρούσαν σθεναρά στην αυτονόμηση της Μακεδονίας. Στην κυβέρνηση του βουνού ΠΕΕΑ μετείχε ως εκπρόσωπος του ΕΑΜ ο καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου Α. Σβώλος, σοσιαλιστής, αλύτρωτος βλαχόφωνος Μακεδόνας από το Μοναστήρι, που ήταν αλλεργικός σε κάθε συνεργασία με τους Σλάβους. Επίσης ο στρατηγός Νεόκοσμος Γρηγοριάδης από την Έδεσσα, φανατικός Εαμίτης και Πρόεδρος του Στρατοδικείου που εξετέλεσε τους Έξι για την Μικρασιατική Καταστροφή. Το Εθνικό Συμβούλιο της ΠΕΕΑ, που συνήλθε τον Μάιο 1944 στους Κορυσχάδες υπό την προεδρία του Ν. Γρηγοριάδη, εξέδωσε ψήφισμα στο οποίο επεχείρησε να συγκεράση τα δύο αντίθετα ρεύματα —το ρεύμα του ΚΚΕ για ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη και το πατριωτικό εθνικό ρεύμα του ΕΑΜ ότι η Β. Ελλάδα είναι ελληνική. Έτσι το ψήφισμα της ΠΕΕΑ¹⁸⁷:

«Αποφασίζει: Στέλνει χαιρετισμό τιμής και θαυμασμού στο Μακεδονικό και Θρακικό Λαό για τη συμβολή τους στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του έθνους. Διακηρύσσει την ελληνικότητα της Μακεδονίας και της Δυτικής Θράκης που αποτελούν αναπόσπαστα τμήματα της Ελλάδας».

Το ψήφισμα που χαρακτηριστικά υπογράφουν ο Ν. Γρηγοριάδης ως Πρόεδρος και ο Κώστας Καραγιώργης διευθυντής του «Ριζοσπάστη» και κορυφαίο στέλεχος της Κ.Ε. του ΚΚΕ επιχειρεί να συγκεράση την θεμελιώδη αντίφαση δεχόμενο αφ' ενός την κομμουνιστική άποψη ότι υπάρχει χωριστός Μακεδονικός και χωριστός Θρακικός Λαός που όμως αγωνίζονται για το — ένα, το ελληνικό— Έθνος και που οι χώρες τους Μακεδονία και Θράκη είναι ελληνικές και αναπόσπαστα τμήματα της Ελλάδος.

Τρίτον: Η ηγεσία του ΚΚΕ εκτιμούσε ότι, σύμφωνα με την μαρξιστική - λενινιστική ανάλυση, ο αγώνας για την εξουσία θα κριθή στις μεγάλες πόλεις από το προλεταριάτο. Έτσι στην περιφέρεια, στην ύπαιθρο χώρα έπαιζε συχνά σε «δύο ταμπλώ».

Ένας τέταρτος λόγος, που ωθούσε την ηγεσία του ΚΚΕ προς την αντίθετη, την σλαβική, κατεύθυνση, ήταν το γεγονός ότι όλοι οι παλαιοί κομιτατζήδες στην Μακεδονία είχαν υποδεχθή τον φασιστικό βουλγαρικό στρατό Κατοχής ως απελευθερωτή υψώνοντας στα χωριά τις εθνικές σημαίες της Βουλγαρίας και την φωτογραφία του Τσάρου Μπόρις. Οι Σλάβοι αυτοί, στις ακριτικές περιοχές της Μακεδονίας (ιδίως στην Καστοριά, Φλώρινα, Έδεσσα, Κιλκίς και στην πεδιάδα της Θεσσαλονίκης) είχαν εξοπλισθή από τους Γερμανούς και Ιταλούς ως σύμμαχοι και πολέμησαν σκληρότατα τον σλαβόφωνο μακεδονικό ελληνισμό, που υπερασπιζόνταν άοπλος την Πατρίδα Ελλάδα. Τα τάγματα του Κάλτσεφ και Κεραμιτζήφ, με τις συμμορίες των κομιτατζήδων, οργιάζαν και πολλές φορές συγκρούσθηκε μαζί τους στα χωριά ο

ΕΛΑΣ. Γι' αυτό ακριβώς στις πολιτικές αποφάσεις του το ΚΚΕ, όπως προαναφέρθηκε εδώ στο προηγούμενο κεφάλαιο, καλούσε τους Σλάβους να μη παρασυρθούν από «την καταπίεση του ελληνικού φασιστικού καθεστώτος» και γίνουν όργανα των Βουλγάρων κατακτητών. Για να τους δελεάσει όμως το ΚΚΕ όφειλε —και το έπραξε— να τους υποσχεθεί αυτονομία.

Η στροφή των κομιτατζήδων άρχισε μετά την συνθηκολόγηση της Ιταλίας τον Σεπτέμβριο του 1943, οπότε η πλάστιγγα έγκυρε προς την πλευρά των Συμμάχων, και ολοκληρώθηκε με την στροφή 180 μοιρών της φασιστικής Βουλγαρίας τον Σεπτέμβριο του 1944, οπότε οι κομιτατζήδες μαζικά και ο Βουλγαρικός Στρατός άλλαξαν μέσα σε μια νύχτα στρατόπεδο. Οι κομιτατζήδες οργανώθηκαν αμέσως στο ΝΟΦ, που αποτελεί την σλαβική μετάφραση του ΕΑΜ (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο). Από τον Σεπτέμβριο όμως του 1944, οπότε ο Τίτο ίδρυσε ή μάλλον κατασκεύασε την λεγόμενη «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας», το ΝΟΦ έγινε ΣΝΟΦ, δηλαδή Σλαβομακεδονικό Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο». Οι δυνάμεις του όμως παρέμειναν εντεταγμένες στον ΕΛΑΣ, με χωριστά σλαβικά τμήματα υπό την ηγεσία του Γκότσεφ, κυρίως. Και είναι χαρακτηριστικό ένα ντοκουμέντο, που απεκάλυψαν τα Σκόπια, ότι ο εαμίτης υποτίθεται Γκότσεφ άρχισε να συνεργάζεται με τον φασίστα υποτίθεται Κεραμιτζήφ. Αμφότεροι ήταν απλώς κομιτατζήδες, που φορούσαν κατά την περίσταση διαφορετικό πολιτικό μανδύα για να καλύψουν την πραγματικότητα. Ο Πασκάλ Μητρόφσκυ, που ήταν κορυφαίο στέλεχος του ΚΚΕ Μακεδονίας και πολιτικός καθοδηγητής του Γκότσεφ στο ΝΟΦ και ΣΝΟΦ σε γράμμα του προς τον αυτονομιστή του ΕΛΑΣ Λάζο Ναούμ από το χωριό Μελάς, αναφέρει¹⁸⁸:

Εγώ απόψε θα περάσω για πάνω (Γιουγκοσλαβία). Εσείς θα μείνετε και θα παρακολουθήσετε τα πράγματα. Θα προσέξετε τον Κάμπο και τα Καστανοχώρια αν μπορείτε. Επιβάλλεται να συνεργασθήτε με τον Κεραμιτζή για όλη τη δουλειά.

Ο Πασκάλ Μητρόφσκυ, που μ' αυτό το όνομα θα εισέλθη ως Σλαβομακεδόνας υπουργός στην κυβέρνηση του βουνού του ΚΚΕ τον Ιανουάριο 1949, υπογράφει ακόμη με το ελληνικό του όνομα Πασχάλης και γράφει σε άπταιστη ελληνική προς τον ομοϊδεάτη του, αποκαλώντας τον Κεραμιτζήφ με το ελληνικό του ακόμη όνομα Κεραμιτζή. Απόδειξη κι αυτό ότι επρόκειτο για Έλληνες εξωμότες που πούλησαν την ψυχή τους στον διάβολο μαζί με την ηγεσία του ΚΚΕ. Ταυτόχρονα την ίδια εποχή, 1944, ο διοικητής του Τάγματος 11/28 του ΕΛΑΣ Γκότσεφ, που ήλεγχε τον Λόχο Πολυβόλων, εκδίδει διαταγή προς «όλους τους Αξιωματικούς και Αντάρτες του Τάγματος» τους καλεί να μη χτυπούν τους κομιτατζήδες του Κεραμιτζήφ. Αναφέρει¹⁸⁹:

Συναγωνιστές,

Παρατηρήθηκε ότι πολλοί αντάρτες και αξιωματικοί ξεφεύγουν από την γραμμή της ενότητας του Σλαβομακεδόνικου και Ελληνικού λαού και εφαρμόζουν πολιτική που διασπά την ενότητα αυτή φέρνοντας μεγάλη ζημιά στον αγώνα, δημιουργώντας την εντύπωση ότι εμείς κάνουμε ξεχωριστό κίνημα.

Αυτό είναι πολύ εγκληματικό και για τον δικό μας σκοπό και γενικά για όλον τον αγώνα.

Ο Σβετοζάρ Βουκμάνοβιτς, υπό το επαναστατικό ψευδώνυμο Τέμπο, απεστάλη από τον Τίτο την άνοιξη περίπου του 1943 από την Βοσνία στην Νότιο Γιουγκοσλαβία προκειμένου να συντονίσει το παρτιζάνικο κίνημα στην περιοχή της γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας και, μέσω

αυτής, να επιβληθεί στα γειτονικά κομμουνιστικά ανταρτικά κινήματα της Ελλάδος στην ελληνική Μακεδονία και Ήπειρο, της Αλβανίας στις κατοικούμενες από Αλβανούς γιουγκοσλαβικές περιοχές του Κοσσυφοπεδίου και της Μετόχειας καθώς και στην κυρίως Αλβανία, τέλος δε στην Βουλγαρία του Πιρίν. Η αποστολή του Τέμπο συμπυκνώνεται στην διαταγή του Τίτο της 9ης Οκτωβρίου 1943, που αποκαλύπτει ο ίδιος ο Τέμπο¹⁹⁰:

Αποστολή σας στην Μακεδονία είναι να δημιουργήσετε όσο το δυνατόν πιο στενές σχέσεις με την Βουλγαρία και την Ελλάδα, ώστε να μη μας προλάβουν τα γεγονότα και κάποιος άλλος αναλάβει την πρωτοβουλία στα χέρια του, πράγμα που δεν θα ήταν προς το συμφέρον ούτε του βουλγαρικού λαού ούτε του δικού μας.

Η εντολή του Τίτο, που φωτίζεται πληρέστερα δυο μήνες αργότερα με νέα επιστολή του Τίτο ότι περιπεύει το Κοινό Βαλκανικό Επιτελείο επειδή «η Γιουγκοσλαβία από κάθε άποψη αναλαμβάνει ηγετικό ρόλο στα Βαλκάνια», γίνεται ολοφάνερη. Η Ιταλία είχε συνθηκολογήσει, οι Σύμμαχοι είχαν συντρίψει τον Άξονα στην Αφρική και ετοιμάζονταν να κάνουν απόβαση στην Σικελία — στην Ελλάδα τότε είχε κυκλοφορήσει μια τέτοια διαταγή προς παραπλάνηση των Γερμανών — και στην Νορμανδία. Ο Τίτο φοβότανε ότι οι Άγγλοι θα έπαιρναν στα χέρια τους την πρωτοβουλία στην Μακεδονία και Ήπειρο και, μέσω αυτών, θα προήλαυναν προς την Νότιο Γιουγκοσλαβία όπου οι τιτοϊκές δυνάμεις δεν ήσαν ιδιαίτερα ανεπτυγμένες τότε, διότι αντιμετώπιζαν ισχυρή αντίσταση από τους εθνικιστές. Γι' αυτό στέλνει τον Τέμπο να κατασκευάσει μian ενιαία Μακεδονία με τα εδάφη της νοτιοανατολικής Αλβανίας, της Βορείου Ελλάδος και της Βουλγαρίας του Πιρίν ώστε πρώτον να προσελκύσει έτσι τους πληθυσμούς με το μέρος του και δεύτερον να σχηματίσει ανάχωμα σε τυχόν προέλαση των Άγγλων προς την κυρίως Γιουγκοσλαβία. Πράγμα που τελικά επετεύχθη υπέρ του Τίτο με τα Δεκεμβριανά. Γι' αυτό ο Τίτο μιλάει για τα συμφέροντα αποκλειστικά του «βουλγαρικού και του δικού μας λαού». Δεν δίνει πεντάρα για τον ελληνικό Λαό.

Ερμηνεύοντας την εντολή που έλαβε από τον Τίτο ο Τέμπο αναφέρει ότι το καθήκον του ήταν ότι¹⁹¹:

Έπρεπε να πραγματοποιήσουμε όσο το δυνατόν πιο στενή συνεργασία και με τους Έλληνες και με τους Βούλγαρους για να εμποδίσουμε τις αντιδραστικές δυνάμεις να αναλάβουν την εξουσία σ' αυτές τις χώρες. Με τους Αλβανούς είχαμε ήδη αποκτήσει πάρα πολύ στενή συνεργασία».

Ως όργανο για τον σκοπό αυτό επελέγη η ίδρυση Κοινού Βαλκανικού Επιτελείου, που θα συντόνιζε υπό την ουσιαστική ηγεσία των Γιουγκοσλάβων τα ανταρτικά κινήματα στην Αλβανία, Ελλάδα, Βουλγαρία και φυσικά στην Νότιο Γιουγκοσλαβία. Η ιδέα ανήκει στον Τέμπο, ο οποίος έκανε και τις σχετικές προτάσεις στα άλλα ΚΚ. Το Κομμουνιστικό Κόμμα Βουλγαρίας, που διέθετε την πλουσιότερη επαναστατική πείρα και ως τον πόλεμο δράση στα Βαλκάνια, απέρριψε αμέσως την πρόταση των Γιουγκοσλάβων διότι αντελήφθη την παγίδα του τιτοϊκού ηγεμονισμού. Η Τσόλα Ντραγκοϊτσεβα, που έζησε εκείνη την περίοδο ως μέλος του Πολιτικού Γραφείου του Κ.Κ. Βουλγαρίας —θέση που διετήρησε ως τα βαθειά γεράματά της μέχρι και το 1983— γράφει σχετικά¹⁹²:

Στο σχέδιο της μη έντιμης και προκλητικής συμπεριφοράς του Τέμπο απέναντι στο Εργατικό Κόμμα (Κ.Κ.) Βουλγαρίας, το καλοκαίρι του 1943, η δική μας Κεντρική Επιτροπή εξεπλάγη από μια αναπάντεχη και περιεργή ιδέα. Προήρχετο από τον Τέμπο και προέβλεπε τον

σχηματισμό Βαλκανικού Επιτελείου προς συντονισμό και καθοδήγηση των απελευθερωτικών κινήσεων στη Γιουγκοσλαβία, τη Βουλγαρία, την Ελλάδα και την Αλβανία. (...)

Η απάντηση της δικής μας Κ.Ε. στην ιδέα ήταν αρνητική. Εμείς θεωρούσαμε την ιδέα σαν μη χρειαζόμενη, άτοπη και μάλιστα βλαβερή.(...) Ήταν πολύ επικίνδυνο και απαράδεχτο να μεταβιβάσουμε τα δικαιώματα και τις ευθύνες των Κεντρικών Επιτροπών (και των επαναστατικών καθοδηγήσεων) των βαλκανικών χωρών σε ένα και μοναδικό, κοινό, υπερκομματικό και υπερεθνικό καθοδηγητικό στρατιωτικό και πολιτικό Αρχηγείο. Στην πράξη αυτό θα σήμαινε μια πρωτοφανή και απαράδεκτη παραίτηση από τα ιερά δικαιώματα και τις ιερές ευθύνες που είχε κάθε κομμουνιστικό κόμμα απέναντι στην εργατική τάξη και το λαό του.

Ένα χρόνο αργότερα, στα τέλη του 1944, ο Τίτο ανεκήρυξε την Γιουγκοσλαβία —στην Συνδιάσκεψη του Γιάιτσε— Ομοσπονδιακή Δημοκρατία που απετελείτο από χωριστές ομόσπονδες Λαϊκές Δημοκρατίες υπό την καθοδήγησή του από την πρωτεύουσα Βελιγράδι. Και πρότεινε στην Βουλγαρία —όπως προφανώς και στον Ν. Ζαχαριάδη αργότερα— να εισέλθει στην Ομοσπονδία των Νοτίων Σλάβων (αυτό σημαίνει Γιουγκοσλάβοι). Προηγουμένως, στις 9 Σεπτεμβρίου 1944, η Βουλγαρία διά του Γκ. Δημητρώφ είχε συμφωνήσει να ενωθή σταδιακά η βουλγαρική Μακεδονία του Πιρίν με την ομόσπονδη γιουγκοσλαβική Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας του Βαρδάρη. Απέμενε η ελληνική Μακεδονία του Αιγαίου. Εκτιμώντας αυτή την λύση, που πρότεινε ο Τίτο στην Βουλγαρία —για ενσωμάτωση— η Τσόλα Ντραγοϊτσεβα, ως μέλος του Πολιτικού Γραφείου του Κ.Κ. Βουλγαρίας και επίσημος εκφραστής των βουλγαρικών απόψεων και το 1983, αναφέρει¹⁹³:

Η γιουγκοσλαβική καθοδήγηση εξέφρασε εκ νέου τις εθνικές της επιδιώξεις προσπαθώντας να επιβάλει τέτοια «λύση» και να δώσει τέτοια κατεύθυνση στην μελλοντική Ομοσπονδία, που στην πράξη θα σήμαινε την απορρόφηση όχι μόνο της Μακεδονίας αλλά και ολόκληρης της Βουλγαρίας από τη Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία.

Η Τσόλα Ντραγοϊτσεβα επικαλείται μian καθοδηγητική επιστολή του Γκιώργκι Δημητρώφ προς τον Τράιτσο Κοστώφ, μέλος του Π.Γ. του Κ.Κ.Β. που ήταν σύνδεσμος με το Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας και με το Κ.Κ.Ε. Στην επιστολή του με ημερομηνία 13 Ιανουαρίου 1945 ο Δημητρώφ τονίζει¹⁹⁴:

Το νέο σχέδιο των Γιουγκοσλάβων συντρόφων, έτσι όπως το παρουσιάζουν, δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Το βασικό είναι ότι το σχέδιο αυτό περιέχει την επιδίωξη η Βουλγαρία να απορροφηθεί από τη Γιουγκοσλαβία.

Κάτω από το φως αυτών των βουλγαρικών και γιουγκοσλαβικών μαρτυριών πρέπει να εκτιμηθεί η σχέση του ΚΚΕ με τον Τίτο στην περίοδο 1943 - 1944 και, αμέσως μετά, στο δεύτερο αντάρτικο 1946 - 1949 που στηρίχθηκε αποκλειστικά σχεδόν στην βοήθεια του Τίτο καθοδηγούμενο από τον ίδιο προσωπικά, μέσω του Ν. Ζαχαριάδη και Γιάννη Ιωαννίδη, και των στενών συνεργατών του Τζίλας, Καρντέλι και Μάρκο Ράνκοβιτς. Σημειωτέον ότι, μετά την Βάρκιζα, το 1945 χιλιάδες ένοπλα στελέχη του ΚΚΕ εισήλθαν στην Γιουγκοσλαβία και εγκαταστάθηκαν στο στρατόπεδο εκπαίδευσης του Μπούλκες, από όπου επέστρεψαν για να εισβάλουν στην Ελλάδα κατά το δεύτερο αντάρτικο την άνοιξη ήδη του 1946.

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες του Τέμπο, που περιέχονται στο τελευταίο του βιβλίο «Αγώνας για τα Βαλκάνια» και που διασταυρώνονται στα βασικά τους σημεία από ντοκουμέντα και μαρτυρίες του ΚΚΕ και ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, ο Τέμπο, ως πληρεξούσιος του Τίτο σ' όλη την περιοχή της Νοτίου Βαλκανικής, συναντήθηκε στις αρχές Ιουνίου 1943 με τους Αλβανούς για την ίδρυση του Κοινού Βαλκανικού Επιτελείου. Η συνάντηση έγινε στο χωριό Κουτσάκι λίγο έξω από την Κορυτσά. Από την πλευρά της Κ.Ε. του ΚΚ Αλβανίας πήραν μέρος ο Εμβέρ Χότζα και οι Κότσι Τζώτζε, Νάκος Σταύρου, Μιλαντίν Πόποβις κ.ά. Ο Χότζα είχε αρχικά επιφυλάξεις για το Κοινό Επιτελείο, αλλά συμφώνησε να συντονισθή πλήρως η δράση των Αλβανών ανταρτών και των Γιουγκοσλάβων παρτιζάνων¹⁹⁵. Ο Κότσι Τζώτζε ήταν απ' αρχής υπέρ του Κοινού Επιτελείου (αργότερα τουφεκίστηκε από τον Εμβέρ για τον λόγο αυτό μετά την «αποστασία» του Τίτο το 1948). Ο Τέμπο αναφέρει σχετικά¹⁹⁶:

Εμείς επιμέναμε να αρχίσει η συνεργασία στον τομέα Κορυτσά - Αχρίδα - Πρέσπα, όπου (οι Αλβανοί) είχαν μεγαλύτερη επιρροή στα χωριά, και όσο το δυνατόν πιο γρήγορα να σχηματισθούν αποσπάσματα, που σε συνεργασία με τα μακεδονικά (εννοεί Γιουγκοσλαβικά) παρτιζάνικα αποσπάσματα στον τομέα της Πρέσπας και της Αχρίδας θα αποκτούσαν την κατάλληλη δύναμη για να πλήξουν τον εχθρό.(...) (Πρόσθεσα ότι) τα αποτελέσματα θα ήταν πολύ μεγαλύτερα αν στον τομέα αυτόν επιτυγχάνονταν συνεργασία και με τις ελληνικές ανταρτικές ομάδες, που θα μπορούσαν να σχηματισθούν στην περιοχή Καστοριάς, στην ελληνική Μακεδονία. Εκεί οι Μακεδόνες αποτελούν την πλειοψηφία του πληθυσμού και είναι έτοιμοι να μπουν στις γραμμές των παρτιζάνικων αποσπασμάτων.

Τότε έφτασε, μέσω Πρέσπας, ένας απεσταλμένος του ΚΚΕ, που αναφέρεται με το όνομα «Γρηγόρης» ή «Γρηγοριάδης» χωρίς άλλα στοιχεία. Πήρε μέρος στις συνομιλίες με τους Γιουγκοσλάβους και τους Αλβανούς ηγέτες που είχαν μετακινηθή στο χωριό της Κορυτσάς Σκάνταρ, αλλά δεν είχε εξουσιοδότηση από το Κόμμα και έτσι δεν μπορούσε να δεσμευθή. Είχε σταλή για να πιάση επαφή με την Μόσχα, μέσω Τίτο. Με νέο μήνυμα του το ΚΚΕ κάλεσε τον Τέμπο στο Γενικό Στρατηγείο του ΕΛΑΣ στην ορεινή Θεσσαλία όπου έφτασε ο Τέμπο συνοδευόμενος από τον εκπρόσωπο της Κ.Ε. του ΚΚ Αλβανίας Κότσι Τζώτζε στα τέλη Ιουνίου*.

Ο Τέμπο αναφέρει ότι στο Γ. Στρατηγείο του ΕΛΑΣ συναντήθηκε με τον Στ. Σαράφη, τον Άρη Βελουχιώτη και τον Α. Τζήμα, που συμφώνησαν κατ' αρχήν αλλά δεν δεσμεύθηκαν γιατί φοβότανε την αντίδραση των Άγγλων. Ο Τζήμας όμως ήταν θετικός και υπερθεμάτιζε να αναπτυχθή κοινή δράση στις παραμεθόριες περιοχές, όπου, όπως ανέφερε ο Τέμπο, «ένα τμήμα του πληθυσμού του ελληνικού κράτους δεν ήταν με το μέρος του ΕΛΑΣ (στην Μακεδονία οι κομιτατζήδες) και βοηθούσε μάλιστα τον κατακτητή». Γι' αυτό ο Τέμπο, όπως γράφει, ανέπτυξε την Γιουγκοσλαβική άποψη ότι πρέπει να προσελκυσθή «ο μακεδονικός πληθυσμός της Ελλάδος σ' αυτές τις περιοχές, ώστε να αποκόψη σε ευρύ μέτωπο την σιδηροδρομική επικοινωνία από τον Περλεπέ και το Μοναστήρι μέχρι και την Θεσσαλονίκη» για να μη ανεφοδιάζονται οι Γερμανοί και «ο Στρατός του Ρόμμελ στην Αφρική» (όπου ο Ρόμμελ είχε στο μεταξύ ηττηθή). Δυο μήνες αργότερα έγινε νέα συνάντηση. Ο Τέμπο με τον Αλβανό Κότσι Τζώτζε κατήλθαν στην Θεσσαλία όπου συναντήθηκαν με τον Γ. Σιάντο Γραμματέα του ΚΚΕ, τον «Ορφέα» (είναι ο Γιάννης Ιωαννίδης όπως αναφέρει αλλού ο Τέμπο) μέλος του Π.Γ. του ΚΚΕ και

* Η εφημερίδα «Νόβα Μακεντόνια» των Σκοπίων, που αναδημοσίευσε ένα μεγάλο μέρος του βιβλίου του Τέμπο, διορθώνει την ημερομηνία «κάπου γύρω στις 10 Ιουλίου».

τον Κώστα Καραγιώργη μέλος της Κ.Ε. του ΚΚΕ και διευθυντή του «Ριζοσπάστη», που αργότερα έγινε γραμματέας του Εθνικού Συμβουλίου της ΠΕΕΑ στους Κορυσχάδες τον Μάιο του 1944 και στην συνέχεια κατά το δεύτερο αντάρτικο εκκαθαρίστηκε από τον Ν. Ζαχαριάδη. Ο Σιάντος δεν δεσμεύθηκε για την ίδρυση Κοινού Βαλκανικού Επιτελείου γιατί, καθώς είπε, είχε συμφωνηθεί ήδη με τους Άγγλους μια κοινή δράση ΕΛΑΣ - ΕΔΕΣ και μια ανοικτή συμμετοχή στο Κοινό Επιτελείο των άλλων βαλκανικών Κ.Κ. θα δημιουργούσε τόσο προβλήματα συνεργασίας με τους Άγγλους όσο και την αντίδραση του ΕΑΜ -ΕΛΑΣ όπου —τονίζεται σχετικά— «το ΚΚΕ κρύβει το πρόσωπό του από τις μάζες, αν και ελέγχει τις αποφάσεις του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ». Υποσχέθηκε όμως να θέσει το θέμα στο Πολιτικό Γραφείο και σε δέκα μέρες να στείλη την απάντηση. Ταυτόχρονα ο «Ορφέας» (Γιάννης Ιωαννίδης κατά τον Τέμπο) έφυγε με τους Αλβανούς για να οργανώσει στην Ήπειρο ένα πισώπλατο κύπημα κατά του ΕΔΕΣ από τις αλβανικές κομμουνιστικές δυνάμεις και τους Τσάμηδες της Παραμουθιάς. Αναφέρεται (Σ. Γρηγοριάδης «Ο εμφύλιος») και μια νέα συνάντηση του Τέμπο με τον ΕΛΑΣ στους Κορυσχάδες τον Μάιο 1944 αλλά ο Τέμπο δεν μιλάει συγκεκριμένα στο βιβλίο του. Συγγέει συχνά τόπους και ημερομηνίες και κάπου λέει ότι, μετά την συνάντηση με τον Σιάντο, έφυγε η αντιπροσωπεία του ΚΚΕ για το Κάιρο. Αυτό συνέβη τον Μάιο 1944, οπότε θα πρέπει να συμπεράνουμε ότι υπήρξε και άλλη συνάντηση Γιουγκοσλάβων, Αλβανών και Γ. Στρατηγείου του ΕΛΑΣ. Κάτι που ο Τέμπο, πλατειάζοντας αφόρητα στην αφήγησή του, δεν ξεκαθαρίζει. Γράφει όμως ότι τον Δεκέμβριο του 1943 έφτασε ο Α. Τζήμας στο στρατηγείο του Τέμπο και έφερε θετική απάντηση «αλλά αργά». Ο Τίτο είχε διατάξει να ματαιωθεί το Κοινό Βαλκανικό Επιτελείο γιατί, όπως ανέφερε στο γράμμα του του Σεπτεμβρίου 1943, η Γιουγκοσλαβία αναλάμβανε ηγεμονικό ρόλο αυτοδύναμα στα Βαλκάνια.

Ο Τζήμας έμεινε στο στρατηγείο των Γιουγκοσλάβων μέχρι τέλος του αγώνα.

Στο μεταξύ κατά την συνάντηση του Τέμπο με την «τρόικα» του ΕΛΑΣ και του ΚΚΕ αποφασίστηκε συνεργασία όλων των Βαλκανικών ανταρτικών ομάδων στις κοινές παραμεθόριες περιοχές. Δηλαδή εκεί που ήθελε ακριβώς ο Τίτο: στην Μακεδονία για την Ελλάδα και στο Κοσσυφοπέδιο για την Αλβανία. Παράλληλα αναπτύχθηκε κοινή δράση Γιουγκοσλάβων, Βουλγάρων και ΕΛΑΣ στο τρίγωνο της Δοϊράνης. Έτσι το Κοινό Βαλκανικό Επιτελείο ματαιώθηκε από τον Τίτο, όταν πια είχε αποφασισθεί η κοινή δράση Γιουγκοσλάβων, Αλβανών, Ελλήνων και Βουλγάρων στην Μακεδονία — το σημείο που ενδιέφερε ακριβώς την Γιουγκοσλαβία προς απορρόφηση της ελληνικής και βουλγαρικής Μακεδονίας. Ο Τέμπο στο τελευταίο βιβλίο του καταθέτει κατηγορηματική μαρτυρία, επικαλούμενος και έγγραφα, ότι στην τελευταία συνάντησή τους στην Ελλάδα τα Επιτελεία του ΕΛΑΣ, των Αλβανών του Χότζα και των Παρτιζάνων Γιουγκοσλάβων υπό τον Τέμπο είχαν αποφασίσει την κοινή δράση από τα τέλη Αύγουστου 1943. Γράφει ο πρωταγωνιστής εκείνης της ιστορίας Τέμπο¹⁹⁷:

Θάταν καλλίτερο να εκθέσω το δεύτερο τμήμα από τα συμπεράσματα της συναντήσεως των αντιπροσώπων των Ανωτάτων Επιτελείων της Ελλάδος, της Γιουγκοσλαβίας και της Αλβανίας. Κατόπιν θα εκθέσω την αντίληψη που είχαμε τότε. Και εν πρώτοις, τα συμπεράσματα:

«Όλοι οι αντιπρόσωποι, ομόφωνα, αποφασίζουν να προθούν προς την πραγματοποίηση άμεσου συνεργασίας, στα σύνορα με τις γειτονικές χώρες. Αυτή η συνεργασία πρέπει να είναι στρατιωτική και πολιτική:

α) Στρατιωτική συνεργασία θα επιτευχθεί στις από κοινού στρατιωτικές ενέργειες που θα

διεξάγονται κάτω από την διοίκηση των κοινών επιχειρησιακών Επιτελείων. — Αυτή η αμοιβαία συνεργασία λαμβάνεται υπ' όψη, κατά πρώτη σειρά, στους τομείς: Μετόχεια, — Βόρεια Αλβανία, Κίτσεβο-Ελβασάν, Αργυρόκαστρο - Γιάννινα, Κορυτσά - περιοχή Καστοριάς, Μοναστήρι - Φλώρινα και Γευγελή - Τζένα.

»Καθήκοντα των αντίστοιχων Επιτελείων, θα είναι να μελετήσουν όλες τις στρατιωτικές και πολιτικές συνθήκες στον τομέα της Κορυτσάς, της Καστοριάς και της Αχρίδος, για την πλήρη εκκαθάριση αυτού του εδάφους από τους Φασίστες κατακτητές. Σε περίπτωση ευνοϊκών συνθηκών, να αναληφθούν κοινές επιχειρήσεις σ' αυτόν τον τομέα.

β) Η πολιτική συνεργασία θα επιτευχθεί με την εκλαΐκευση του αγώνα που διεξάγουν οι Βαλκανικοί λαοί για την εθνική των απελευθέρωση, και αλληλοβοηθούμενοι να καθοδηγήσουν τον αγώνα κατά του κατακτητού, εκ μέρους των εθνικών μειονοτήτων που σήμερα, κατά μέγα μέρος, υπηρετούν τον Κατακτητή. Γι' αυτό επιβάλλεται η ανάγκη της αποστολής Αλβανικών «Τσετών» στον τομέα του Κόσοβο - Μετόχεια και στην Μακεδονία, και Μακεδονικών «Τσετών» από την Γιουγκοσλαβία στον τομέα της ελληνικής Μακεδονίας με σκοπό όπως και οι Αλβανικές και οι Μακεδονικές μάζες οδηγηθούν σε αγώνα κατά του Κατακτητή. Οι Αλβανικές «Τσέτες» που θα περάσουν στο Κόσοβο - Μετόχεια, και στην Μακεδονία, πρέπει να μιλήσουν στις Αλβανικές μάζες, πως είναι προς το συμφέρον τους όπως, μαζί με τους Σέρβους αναλάβουν αγώνα κατά του Κατακτητή, πως είναι συμφέρον τους να τεθούν υπό την διοίκηση των Γενικών Επιτελείων του Κόσοβο - Μετόχεια και της Μακεδονίας, πως για την τύχη τους, μετά την απελευθέρωση, θα αποφασίσουν μόνοι τους, οι λαοί του Κόσοβο - Μετόχεια και της Μακεδονίας, και πως η σημερινή τους υπηρεσία κοντά στον Κατακτητή, τους οδηγεί στην καταστροφή.

»Σ' ό,τι αφορά τις Μακεδονικές «Τσέτες» από τη Γιουγκοσλαβία που θα περάσουν στην ελληνική Μακεδονία αυτές πρέπει να λεν στις Μακεδονικές μάζες, πως είναι προς το συμφέρον του Μακεδονικού λαού στην Ελλάδα, να πολεμήσουν μαζί με τους Έλληνες και κάτω από την διοίκηση αντίστοιχων Επιτελείων, τον κατακτητή, πως οι Βούλγαροι Φασίστες και ο Βάντσο Μιχαήλωφ τους οδηγούν σε βάραθρο και σε καταστροφή, πως σε κοινό αγώνα με τους Έλληνες θα εξασφαλίσουν ίδια δικαιώματα και θα απελευθερωθούν από την εθνική υποδούλωση. Μετά απ' αυτό το ζήτημα, οι αντιπρόσωποι της Γιουγκοσλαβίας και της Αλβανίας θεωρούν ότι και στους Μακεδόνες, κατά την διάρκεια αυτού του πολέμου, πρέπει να τους αναγνωρισθεί το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως.

»Στο τέλος, όλοι οι αντιπρόσωποι συμφώνησαν, όπως το Βαλκανικό Επιτελείο εκδώσει κατ' αρχήν δήλωση στην οποία να αναφέρει ότι όλα τα προβλήματα μεταξύ των Βαλκανικών χωρών θα επιλύονται βάσει της αδελφικής συνεργασίας και της αναγνώρισεως του δικαιώματος της αυτοδιαθέσεως των λαών».

Με τον τρόπο αυτό οι Γιουγκοσλάβοι πέτυχαν υπό την ουσιαστική καθοδήγησή τους ένα κοινό μακεδονικό «μέτωπο» που στρέφονταν προς νότο, προς την ελληνική Μακεδονία, και ορίζεται από τον Γράμμο, το Βίτσι, τις Πρέσπες και Αχρίδα, το Καϊμακτσαλάν, το Πάικο, την κοιλάδα του Αξιού, την λίμνη Δοϊράνη και την Γευγελή. Παράλληλα είχαν θέσει υπό τον έλεγχό τους τους Αλβανούς του Εμβέρ Χότζα που απειλούσαν τα πλευρά της Γιουγκοσλαβίας στο Κοσσυφοπέδιο (Κόσοβο), στην Αχρίδα και στις Πρέσπες. Τον κύριο όγκο όμως της γιουγκοσλαβικής πιέσεως, μέσα από το κοινό αυτό μέτωπο με τον ΕΛΑΣ και τους αυτονομιστές, δέχονταν η Ελλάδα στους νομούς που ορίζονται από την παραπάνω γραμμή των βουνών και των λιμνών: στους νομούς

Καστοριάς, Φλωρίνης, Εδέσσης και Κιλκίς με τελικό έπαθλο την Θεσσαλονίκη.

Εντεύθεν του μετώπου αυτού, στο εσωτερικό των παραπάνω νομών, αναπτύχθηκε μέσα στους κόλπους του ΕΑΜ το ΝΟΦ —το σλαβομακεδονικό ΕΑΜ με ένοπλα τμήματά του ενταγμένα στον ΕΛΑΣ— ώστε η ελληνική Μακεδονία να πέσει σαν ώριμο φρούτο μέσα στην Βαλκανική Ομοσπονδία των Νοτίων Σλάβων, που σχεδίασε ο Τίτο.

Έτσι εξηγείται από μian άποψη το εξαιρετικό πράγματι γεγονός ότι όλοι περίπου οι χωρικοί της Μακεδονίας, που οπλίσθηκαν — με την σιωπηρή ή μη ανοχή των Γερμανών— για να αποκρούσουν τις φονικές επιθέσεις του ΕΛΑΣ και του ΝΟΦ είναι πρόσφυγες από την Μικρά Ασία— Πόντιοι, Μπαφραλήδες, τουρκόφωνοι κ.λπ. Το ΚΚΕ είχε άλλωστε καταγγείλει με επίσημες αποφάσεις του ότι οι πρόσφυγες, που εγκαθίστανται στην Μακεδονία, την «εποικίζουν βίαια», «αρπάζουν τα χωράφια από τον Μακεδονικό Λαό» και στοχεύουν στον βίαιο «εξελληνισμό». Οι καρποί αυτών των αποφάσεων του ΚΚΕ ωρίμασαν στην Κατοχή οπότε σημειώθηκε γενική επίθεση εναντίον των προσφυγικών χωριών. Έτσι όλοι περίπου οι ένοπλοι χωρικοί είναι πρόσφυγες: με τον Μιχάλαγα στον νομό Κοζάνης και ιδιαίτερα στην περιοχή της Πτολεμαΐδας, με τον Κισά Μπατζάκ στον νομό Πιερίας με ορμητήριο το χωριό Κούκος, με τον Κ. Παπαδόπουλο στην περιοχή Κιλκίς και με ανάλογους καπεταναίους στο Ρουμλούκι. Τέλος η επική αντίσταση στην Ανατολική Μακεδονία υπό τον πρόσφυγα γενικό αρχηγό Αντώνιο Φωστερίδη (Αντών Τσαούς) πραγματώνεται κατά βάση από Μπαφραλήδες και άλλους πρόσφυγες.

Ο αρχηγός της Βρεταννικής Στρατιωτικής Αποστολής στην κατεχόμενη Ελλάδα συνταγματάρχης Κρις Γούντχάουζ περιγράφει την προσωπική εμπειρία του ως εξής¹⁹⁸:

Ο Μιχαλαγός ήταν χωρικός από μια περιοχή, όπου μερικά χωριά μιλούν ακόμη τουρκικά στην πλειοψηφία του πληθυσμού. Ο ίδιος μιλούσε άπταιστα την τουρκική όπως και την ελληνική. Αλλά η ενέργειά του δεν ήταν εκδήλωση φυλετικής δυσαρέσκειας. Πήγαζε από την απέχθεια του απλού αγρότη προς το ΚΚΕ και είχε την υποστήριξη των χωρικών με το μέρος του. Η δύναμη των ενόπλων χωρικών, που διοικούσε, δεν πήρε ποτέ την πρωτοβουλία μιας επίθεσης κατά του ΕΛΑΣ. Ο σκοπός τους ήταν, όταν πήραν τα όπλα από τους Γερμανούς, να κρατήσουν τον ΕΑΑΣ έξω από τα χωριά τους προστατεύοντας έτσι τον εαυτό τους από τις βιαιότητες της μιας πλευράς και τα αντίποινα της άλλης.

Για τον Αντών Τσαούς, που επίσης ηγείτο των ενόπλων προσφύγων ανταρτών, στην Ανατολική Μακεδονία ο Κρις Γούντχάουζ προσθέτει¹⁹⁹:

Ο δεύτερος (μετά τον Ζέρβα) πιο σκληρός αντίπαλος (του ΚΚΕ) ήταν ο Αντών Τσαούς, που (...) είχε ριζώσει ανατολικά του Στρυμόνα. Σε όλη την διάρκεια τον 1944 επέζησε από την συνδυασμένη εχθρότητα τον βουλγαρικού στρατού, του ΕΛΑΣ και (τον ίδιο χρόνο αργότερα) των Βουλγάρων παρτιζάνων που η αμοιβαία τους σύνδεση διευθυνόταν από τον αεικίνητο κομμουνιστή Ράντεφ.

Έτσι τοποθετείται κάτω από ένα άλλο πρίσμα η γενική επίθεση του ΕΛΑΣ στα τέλη του 1944 εναντίον των ένοπλων αυτών προσφύγων που η σφαγή τους στο Κιλκίς και στον Κούκο της Πιερίας πήρε διαστάσεις πραγματικής γενοκτονίας με περισσότερα από 15.000 θύματα, μεταξύ των οποίων άμαχα γυναικόπαιδα και γέροντες. Σε μια προκήρυξη του ΣΝΟΦ, που υπογράφει ο

Γκότησε στην Δυτική Μακεδονία, απευθύνεται η απειλή όπως αναφέρει το ημερολόγιο των αδελφών Κύρου:

Τι θέλουν τα σκυλιά οι Λαζοί πρόσφυγες στη Μακεδονία μας; Δεν μπορούν να μας την πάρουν. Να φύγουν να πάνε πίσω στην Τραπεζούντα, αλλιώς θα τους κόψουμε.

Το κλίμα της εποχής εκείνης περιγράφει με ενάργεια ο Γούντχάουζ που το έζησε²⁰⁰:

Ήταν γνωστός με το τουρκικό ψευδώνυμο Αντών Τσαούς επειδή στη γενέτειρά του βορειοανατολική περιοχή (της Μακεδονίας) η τουρκική γλώσσα εξακολουθούσε να κατέχει σημαντική θέση. Παρ' όλα αυτά ήταν Έλληνας με φανατικό πατριωτισμό. Σκοπός τον ήταν να εξασφαλίσει το ότι η ανατολική Μακεδονία και η ελληνική Θράκη θα έμεναν ελληνικές.(...)

Κάτω από τις περίπλοκες συνθήκες, που επικρατούσαν στην περιοχή, μικρή ουσιαστικά διαφορά στόχου χώριζε τον επίσημο βουλγαρικό στρατό, τους Βουλγάρους παρτιζάνους και το ΚΚΕ — μια τριμερής σχέση, όπου τον συνδετικό κρίκο αποτελούσε ένα πρόσωπο με το όνομα Ράντεφ ή Ροδόπουλος. Αυτόν αποφάσισε να πολεμήσει ο Τσαούς Αντών.(...)

Εξακολουθούσαν να υπάρχουν σε μεγάλη έκταση τα αισθήματα αντιπάθειας προς το ΕΑΜ - ΕΛΑΣ στην Μακεδονία, αφού ο πληθυσμός το ταύτιζε με τον κομμουνισμό και τον κομμουνισμό με τον πανσλαβισμό και τον πανσλαβισμό με τον ρωσικό ιμπεριαλισμό. Γι' αυτούς, επομένως, η επικράτηση του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ προοιωνίζε την απώλεια τμήματος της πατρίδας τους, που θα περιλάμβανε και την Θεσσαλονίκη, προς όφελος των πέρα από τα βόρεια σύνορα Σλάβων.(...)

Τα αισθήματα και των δύο πλευρών ήσαν βαθιά ριζωμένα. Εξηγούν την παρατεταμένη αντίσταση των Ελλήνων της Μακεδονίας κατά του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ στην οποία πρωταγωνιστής υπήρξε μια οργάνωση που ήταν γνωστή στην αρχή με την επωνυμία «Υπερασπισταί Βορείου Ελλάδος» (ΥΒΕ) και αργότερα... «Πανελλήνιος Απελευθερωτική Οργάνωσις» (ΠΑΟ).

Έκπληκτοι οι άνδρες της ΠΑΟ στα τέλη 1943, όταν απέκρουσαν μια επίθεση του ΕΛΑΣ στο Καϊμακτσαλάν, διαπίστωσαν ότι ανάμεσα στους αιχμαλώτους ελασίτες βρίσκονταν και Γιουγκοσλάβοι παρτιζάνοι. Είχε αρχίσει η κοινή δράση, που αποφάσισε ο Τέμπο με το Γ. Στρατηγείο του ΕΛΑΣ.

Τα επίσημα αρχεία του ΕΛΑΣ, που δημοσιεύθηκαν στα Σκόπια, είναι γεμάτα από ντοκουμέντα κοινής συνεργασίας ΕΛΑΣ - ΝΟΦ και Γιουγκοσλάβων παρτιζάνων σε ελληνικό έδαφος. Αναφέρεται ενδεικτικά ότι σε αναφορά του στις 30 Ιουλίου 1944 το 30ό Σύνταγμα της 10ης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ αποκαλύπτει ότι²⁰¹:

Το εσπέρας της 20ής προς την 21.7.44 τα τμήματα του 30ού Συν/τος μετά του 1/16 Τάγματος και 100 Σέρβων παρτιζάνων επεχείρησαν κατά των Κομιτατζήδων και των Γερμανοϊταλών Εδέσσης, αλλ' ο αντικειμενικός σκοπός δεν επετεύχθη.

Κομιτατζήδες ονομάζονται από τον ΕΛΑΣ οι σλαβομακεδόνες που είχαν πάρει τα όπλα από τους Γερμανούς και Βουλγάρους. Αυτοί οι ίδιοι αργότερα άρχισαν να αυτομολούν κατά μάζες στον ΕΛΑΣ - ΣΝΟΦ. Έτσι στην ίδια αναφορά, που υπογράφεται από τον Φ. Ζησόπουλο - Στάθη,

αναφέρονται μαζικές «συλλήψεις και αφοπλισμοί» κομιτατζήδων, που απλώς άλλαζαν αμαχητί στρατόπεδο. Σημειώνονται τέτοιες μαζικές προσχωρήσεις στον ΕΛΑΣ -ΣΝΟΦ στα χωριά της Εδέσσης Άγρας, Μεσημέρι, Νησί, Καρυδιά, Ξανθόγεια, Δροσιά, Βρυτά κ.ά.

Στο επίσημο αριθ. 63 ανακοινωθέν του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ που υπογράφει ο Αρχηγός Στέφανος Σαράφης και ο Επιτελάρχης Έκτορας (Θ. Μακρίδης) στις 26 Αυγούστου 1944 αναφέρεται²⁰²:

Τμήμα εφεδρικού ΕΛΑΣ και Γιουγκοσλάβων παρτιζάνων χτύπησαν κοντά στη Σκύδρα Εδέσσης δύο γερμανικά αυτοκίνητα. Απώλειες Γερμανών 10 νεκροί. 13.8.44.

Τον Απρίλιο του 1944 εισήλθαν στην Δυτική Μακεδονία, στην περιοχή Φλωρίνης, Γιουγκοσλάβοι παρτιζάνοι με στολή και τις σημαίες τους και άρχισαν να προπαγανδίζουν για την ενιαία ανεξάρτητη Μακεδονία καλώντας τον πληθυσμό να ενωθή μαζί τους. Σε αναφορά του το 28ο Σύνταγμα του ΕΛΑΣ εκφράζει την έκπληξή του — διότι αγνοεί προφανώς την συμφωνία με τον Τέμπο.

Προηγουμένως ο Τίτο είχε πραγματοποιήσει ένα ευρύ πολιτικό ελιγμό με τον οποίο ξεπέρασε τα Κ.Κ. Βουλγαρίας και Ελλάδος στο μακεδονικό. Στις 29 Νοεμβρίου 1943 συνεκλήθη στην πόλη Γιαίτσε της Γιουγκοσλαβίας η Δεύτερη Σύνοδος του Απελευθερωτικού Μετώπου Γιουγκοσλαβίας υπό τον Τίτο και διεκήρυξε ότι «η Γιουγκοσλαβία οικοδομείται σε ομοσπονδιακές αρχές, που θα εξασφαλίσουν την πλήρη ισοτιμία στους Σέρβους, Κροάτες, Σλοβένους, Μακεδόνες και Μαυροβούνιους αντίστοιχα των Λαών της Σερβίας, Κροατίας, Σλοβενίας, Μακεδονίας, Μαυροβουνίου, Βοσνίας και Ερζεγοβίνης». Έτσι ετίθετο ο πυρήνας για την Κομμουνιστική Βαλκανική Ομοσπονδία υπέρ της οποίας είχε ταχθή η 3η Διεθνής και, κατ' εντολή της, το ΚΚΕ που προπαγάνδιζε την «ενιαία ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη». Κοντά στους ιστορικούς σλαβικούς λαούς της περιοχής ο Τίτο είχε προσθέσει και ένα ακόμη — ανύπαρκτο ιστορικά και εθνολογικά— τον «μακεδονικό». Με τον τρόπο αυτό επιχειρούσε να ενσωματώσει —και αυτή η πολιτική συνεχίζεται ακόμη— ολόκληρη την γεωγραφική έννοια της Μακεδονίας μέσα στην Γιουγκοσλαβία που έτσι θα έφτανε μέχρι τον Όλυμπο, τον Αλιάκμονα και τον Γράμμο, τις ακτές του Αιγαίου και τον Νέστο προς νότον, ενώ ανατολικά μέχρι τα πρόθυρα της Σόφιας.

Η Τσόλα Ντραγκοϊτσεβα συμπεραίνει για λογαριασμό του Πολιτικού Γραφείου του Κ.Κ. Βουλγαρίας²⁰³:

Με τον τρόπον αυτόν οι αποφάσεις του Απελευθερωτικού Μετώπου Γιουγκοσλαβίας, στην πόλη Γιαίτσε, σήμαιναν ότι μοναδικά με την θέληση του Κ.Κ.Γ. το μακεδονικό ζήτημα έπαυε να είναι παμβαλκανικό ζήτημα και αφαιρούνταν το δικαίωμα των άλλων βαλκανικών επαναστατικών δυνάμεων να συμμετέχουν στην επίλυσή του, βάζοντάς τες μπροστά σε τελεσμένο γεγονός.(...) Προτού τελειώσει ο πόλεμος και χωρίς να παίρνονται υπόψη η θέληση του λαού, και πίσω από τις πλάτες του, προκαθορίζονταν η μελλοντική τύχη της Μακεδονίας. Σαν μοναδική εναλλακτική λύση για την ελεύθερη ύπαρξη της Μακεδονίας καθορίζονταν η ενσωμάτωσή της στα πλαίσια της Ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας... Και κάτι ακόμη. Οι αποφάσεις της συνόδου δεν περιορίζονταν μονάχα στην περιοχή της Μακεδονίας του Βαρδάρη, η οποία ως την έναρξη του πολέμου περιλαμβάνονταν στο έδαφος της βασιλικής Γιουγκοσλαβίας, αλλά σ' όλη την Μακεδονία, δηλαδή και στις άλλες δύο περιοχές— του Αιγαίου και του Πιρίν, που αποτελούσαν αντίστοιχα τμήματα της Ελλάδας

και της Βουλγαρίας.

Την εποχή εκείνη (χειμώνας του 1943) η Βουλγαρία εξακολουθούσε να αποτελεί σύμμαχο της ναζιστικής Γερμανίας και τον τρίτο κατακτητή της Ελλάδος. Κατείχε την Ανατολική Μακεδονία μέχρι τον Στρυμόνα και επιχειρούσε να την ενσωματώσει στο ενιαίο βουλγαρικό κράτος. Άλλαζε τα ονόματα των ελληνικών πόλεων, τοποθετούσε Βούλγαρους Δημάρχους και Κοινοτάρχες παντού, είχε ανοίξει βουλγαρικά σχολεία και συσσίτια. Υποχρέωνε τους Έλληνες ν' αλλάζουν σε βουλγαρικές τις επιγραφές όλων των καταστημάτων — αν ήθελαν να ζήσουν. Ταυτόχρονα, με την βοήθεια του ΚΚΕ και του μέλους του Μακεδονικού Γραφείου του ΚΚΕ Τερπόφσκυ, είχε προκαλέσει την εξέγερση του 1941 την οποία ακολούθησε γενικό πογκρόμ εναντίον του ελληνισμού με στόχο την γενική σφαγή και των εναπομεινάντων την φυγή. Μέσω του Ράντεφ ή Ροδόπουλου το ΚΚΕ συνεργάζονταν με τον Βουλγαρικό Στρατό Κατοχής και τους Βούλγαρους παρτιζάνους. Κοινά τμήματα Βουλγάρων και ΕΛΑΣ δημιουργήθηκαν στην Αν. Μακεδονία. Η βουλγαρική ταξιαρχία «Β. Λέφσκι» συνεργάζονταν στενά με το 81 Σύνταγμα του ΕΛΑΣ στην Α. Μακεδονία και Θράκη, όπου τρεις ακόμη βουλγαρικές ανταρτικές ομάδες έδρασαν σε συμμαχία με τον ΕΛΑΣ. Αποκαλυπτικές φωτογραφίες δημοσιεύει στο βιβλίο της η Τσόλα Ντραγκοϊτσεβα. Όταν τον Σεπτέμβριο του 1944 εισήλθε στην Βουλγαρία η σοβιετική στρατιά του Τολμπούχιν και κηρύχθηκε «η λαϊκή επανάσταση», σε μια μέρα ο βουλγαρικός στρατός κατοχής στην Ελλάδα μετεβλήθη σε «παρτιζάνικο αδελφό στρατό». Ο ΕΛΑΣ συναδελφώθηκε αμέσως με τους Βουλγάρους, τους οποίους άλλωστε ποτέ δεν πολέμησε κατά μέτωπο.

Μετά την μεταστροφή των Βουλγάρων ο Λεωνίδας Στρίγκος μέλος του Π.Γ. του ΚΚΕ υπεύθυνος για το Μακεδονικό Γραφείο του Κόμματος στέλνει αμήχανος στις 6 Οκτωβρίου 1944 έκθεση προς το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ στην Αθήνα όπου σημειώνει μεταξύ άλλων, τα εξής²⁰⁴:

Οι πόλεις της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης είναι σήμερα όλες ελεύθερες. Και εγκαταστάθηκαν κανονικές νόμιμες ελληνικές αρχές (του ΚΚΕ). Η απελευθέρωση έγινε στις 13, 14 και 15 Σεπτέμβρη. Οι πόλεις παραδόθηκαν στον ΕΛΑΣ από τους Βουλγάρους υπουργούς Τερπέσεφ, Β' Γραμματέα του Κ.Κ. Βουλγαρίας και τον υπουργό εμπορίου Νόικωφ. Εγκαταστάθηκαν κανονικά διοικητικές αρχές και Εθνική Πολιτοφυλακή.(...)

Οι σύντροφοι της Α. Μακεδονίας επιμένουν ότι η παραμονή των βουλγαρικών δυνάμεων είναι προσωρινή και γίνεται κατ' εντολήν των συμμάχων. Ζητήσαμε διευκρίνιση γιατί αυτό έρχεται σε αντίθεση με δηλώσεις Τσώρτσιλ (σσ. που είχε καλέσει τους Βουλγάρους να αποσυρθούν αμέσως από τα κατεχόμενα ελληνικά εδάφη). Το εθνικό ζήτημα συγκινεί πάρα πολύ τον ελληνικό λαό. Οι καθυστερημένες μάζες δεν μπορούν εύκολα να καταλάβουν γιατί ο ΕΛΑΣ με βουλγάρους παρτιζάνους (σσ. είναι ο στρατός κατοχής που βαφτίστηκε «παρτιζάνικος») χτυπά Έλληνες, έστω και εθνοπροδότες. Εμείς από δω αρχίσαμε καμπάνια για να ξεσκεπάσουμε προβοκάτσια. Πρέπει να μας βοηθήσετε με τα μέσα που διαθέτετε. Νομίζουμε ότι έχουμε όλα τα στοιχεία να αποδείξουμε στον ελληνικό λαό ότι χάρις στον αγώνα του ΚΚΕ και του ΕΑΜ απελευθερώθηκε η Α. Μακεδονία ανεξάρτητα από το αν ορισμένες ενέργειες των συντρόφων μας της Α. Μακεδονίας ήταν απολίτικες και άστοχες (ότι έπρεπε έγκαιρα να ζητήσουν να αποσυρθούν οι βουλγαρικές δυνάμεις) και το ταξίδι του σ. Πέτρου στη Σόφια που θα μπορούσε να δώσει λαβή σε παρεξηγήσεις, πράγμα που το Γραφείο Περιοχής το καταδίκασε (έγινε εν αγνοία του και λόγω μη στενής τηλεγραφικής επικοινωνίας στην αρχή).

Το ΚΚΕ δεν μπορούσε —και δεν μπόρεσε ποτέ— να εξηγήσει στον φρικτά καταδυναστευθέντα

από τους Βουλγάρους ελληνικό Λαό γιατί συναδελφώθηκε αμέσως με τους Βουλγάρους κατακτητές, που απλώς είχαν φορέσει στο δίκωχό τους ένα κόκκινο αστέρι. Γιατί δεν ζήτησε να φύγουν οι Βούλγαροι και γιατί, αντίθετα, νομιμοποίησε την βουλγαρική κατοχή εγκαθιστώντας τάχα «ελληνικές αρχές» σε πόλεις που ήλεγχαν απόλυτα οι Βούλγαροι όπως πρώτα — με υπερβολάβους της κατοχής τους τώρα τους Έλληνες κομμουνιστές.

Αυτά συνέβαιναν όμως το Σεπτέμβριο - Οκτώβριο του 1944. Ένα χρόνο νωρίτερα, όταν ο Τίτο κήρυξε την ομοσπονδία του, η Βουλγαρία ήταν εμπόλεμη χώρα κατοχής. Βουλγαρικός στρατός κατοχής ήταν εγκατεστημένος στην περιοχή της γιουγκοσλαβικής επίσης Μακεδονίας που είχε εκχωρηθεί από τον Άξονα στην σύμμαχο Βουλγαρία μέχρι τα σύνορα με την Αλβανία. Σε τηλεγράφημά του προς τον Στάλιν στον οποίο είχε παραπονεθεί ο Δημητρώφ για την απορρόφηση όλης της Μακεδονίας από τους Γιουγκοσλάβους, ο Τίτο ρωτούσε ωμά: «Ποιο είναι σήμερα το στήριγμα της Σοβιετικής Ένωσης στην Ευρώπη; Η Γιουγκοσλαβία ή η Βουλγαρία;» Και απαντούσε μόνος του: «η Γιουγκοσλαβία».

Το επιχείρημα του Τίτο ήταν ατράνταχτο. Σε απαντητικό του υπόμνημα προς τον Στάλιν ο Δημητρώφ ζητούσε να λυθή το μακεδονικό «αδελφικά ανάμεσα στην Βουλγαρία και στην Γιουγκοσλαβία» μετά τον πόλεμο²⁰⁵. Λέξη για την Ελλάδα, έστω του ΚΚΕ, που είχε δικαιώματα στην Μακεδονία. Τα είχε ξεπουλήσει προηγουμένως το ΚΚΕ!

Μέχρι το καλοκαίρι του 1943 λίγοι ήσαν οι Σλαβομακεδόνες αυτονομιστές που είχαν προσχωρήσει μαζικά στο ΕΑΜ - ΕΛΑΣ. Επρόκειτο κυρίως για τα οργανωμένα από καιρό κομματικά στελέχη και τους πυρήνες του Μακεδονικού Γραφείου του ΚΚΕ. Οι αυτονομιστές, με την πλήρη βοήθεια και οργάνωση του ΚΚΕ, εντάσσονταν στον ΕΛΑΣ και στο ΕΑΜ, το οποίο όμως είχαν μεταγλωττίσει στα σλαβικά σε ΝΟΦ (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο). Οι πλείστοι εντούτοις των αυτονομιστών είχαν προσχωρήσει εξ αρχής στον βουλγαρικό στρατό κατοχής από τον οποίο είχαν εξοπλισθή και παρέτασαν στα χωριά, υπό την καθοδήγηση του Κάλτσεφ, του Βάντσο Μιχαήλωφ, του Μπάη Κόλε και άλλων, τις ένοπλες κομιτατζήδικες ομάδες τους που τρομοκρατούσαν τον σλαβόφωνο μακεδονικό ελληνισμό, εξώντωναν τους Μακεδονομάχους —έναν τον σκότωσαν με λιθοβολισμό στην περιοχή Πτολεμαΐδος— και εξολόθρευαν συστηματικά τις μεγάλες φάρες των σλαβοφώνων Ελλήνων τους οποίους, όπως και στον Μακεδονικό Αγώνα, αποκαλούσαν «γκραικομάνους», δηλαδή «ελληνομανείς». Είναι ακριβώς αυτοί οι Γκραικομάνοι, που πρώτοι αντιτάχθηκαν στην βουλγαρική προπαγάνδα και επιδρομή κατά την διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα, πρώτοι έλαβαν τα όπλα και πολέμησαν υπό τον τουρκικό ζυγό για να διαφυλάξουν την εθνική ελληνική τους συνείδηση. Σαράντα χρόνια μετά το Ήλιντεν είχε έλθει η ώρα της αντεκδικήσεως για τους κομιτατζήδες.

Από το καλοκαίρι του 1943, μετά την συμφωνία του Τέμπο με το Γ. Στρατηγείο του ΕΛΑΣ για κοινές επιχειρήσεις στην ευαίσθητη μεθόριο της Μακεδονίας και για την είσοδο γιουγκοσλαβικών ανταρτικών ομάδων (Τσέτες) στην ελληνική Μακεδονία, έγινε η στροφή των αυτονομιστών προς τον ΕΛΑΣ που προσχωρούσαν μαζικά, υπό την παραίνεση των Γιουγκοσλάβων, στον ΕΛΑΣ και ιδίως στο 28ο Σύνταγμα του στην περιοχή Καστοριάς - Φλωρίνης. Ο ΕΛΑΣ, αδελφωμένος με τους αυτονομιστές, είχε καθιερώσει σαν παράλληλη γλώσσα την σλαβική. Ο Ηλίας Δημάκης, που αργότερα πήρε το ψευδώνυμο Γκάτσε ή Γκότσεφ προς τιμήν του αρχικομιτατζή του Μακεδονικού Αγώνα Γκότσε Ντέλτσεφ, επέτυχε να θέσει υπό τον έλεγχό του τα ισχυρότερα τάγματα του 28ου Συντάγματος του ΕΛΑΣ που απαρτίσθηκαν από αυτονομιστές. Αυτό, φυσικά, προκάλεσε ανησυχίες στα πατριωτικά στοιχεία του ΕΛΑΣ.

Μετά την σύνοδο του Γιάιτσε στις 29 Νοεμβρίου 1943 οπότε η Γιουγκοσλαβία ανακήρυξε ολόκληρη την —ελληνική, βουλγαρική και γιουγκοσλαβική— Μακεδονία σαν ομόσπονδη Λαϊκή Δημοκρατία, το αυτονομιστικό κίνημα στην ελληνική Μακεδονία φούντωσε μέσα στις τάξεις του ΕΛΑΣ και με την συνεργασία του ΕΛΑΣ. Χαρακτηριστική είναι η έκθεση του 28ου Συντάγματος του ΕΛΑΣ που στις 2 Ιουνίου 1944 αναφέρει²⁰⁶:

Διά την πολιτικήν των Σερβομακεδόνων Παρτιζάνων εις τα εδάφη μας. Τον περασμένο χρόνο (1943) περί τα μέσα Απριλίου Σερβομακεδονικά τμήματα των οποίων ο αριθμός ανήρχετο εις 120 περίπου εισήλθον εις τα εδάφη μας. Την εποχήν εκείνην είχαν εξοπλισθεί από τους Ιταλούς τα Κορέστια και συνεπεία τούτου η Περιφερειακή ΕΑΜ Φλωρίνης συνεφώνησε μαζί τους διά τον αφοπλισμό των χωρίων αυτών εν συνεργασία με Έλληνας αντάρτας. Των τμημάτων αυτών ηγούντο οι συναγωνισταί Κόλλες και Στρούγκωφ. Οι εν λόγω ηγέται διενήργουν αυτονομιστική και κομμουνιστική προπαγάνδα. Εννοείται την εποχήν εκείνην η Βουλγάρικη προπαγάνδα ήταν τόσο ισχυρά ώστε τα κηρύγματα αυτά ηκούοντο με απάθεια η δε επίδρασίς των ήταν μηδαμινή.

Τον Απρίλιο του 1943 ήταν —ή φαίνονταν— πανίσχυρος ακόμη ο Άξονας. Οι κομιτατζήδες βρίσκονταν σταθερά με την πλευρά των κατακτητών Βουλγάρων και των συμμάχων τους Ιταλών και Γερμανών. Αλλά οι παρτιζάνοι του Τέμπο, με την σύμφωνη γνώμη του Γ. Στρατηγείου του ΕΛΑΣ και του συνδέσμου τους Ανδρέα Τζήμα, προχώρησαν. Ένα χρόνο αργότερα, τον Απρίλιο του 1944 η κατάσταση είχε αλλάξει. Η έκθεση του 28ου Συντάγματος του ΕΛΑΣ συνεχίζει²⁰⁷:

Έκτοτε ως πληροφορούμεθα τα τμήματά τους εφιλοξενήθησαν συχνά εις Πρέσπαν, Καρατζιόβαν και Καϊμάκ - Τσιλάρ. Την 17.4.44 έφθασαν εις Βαψώρι και Κορυφή προερχόμενοι εκ Καρατζιόβας περί τους 1.200 Παρτιζάνους. Εις οργανωθείσαν εορτήν του 2ου Συντάγματος τους (του ΣΝΟΦ - ΕΛΑΣ) εις Βαψώρι ο ομιλητής εζήτησε μεταξύ άλλων από τον Σλαβομακεδονικό λαό να ενταχθή εις τας τάξεις τους... Ακόμη οι Παρτιζάνοι παρετήρουν αυτούς (τους Έλληνες) διατί δεν φορούν κόκκινο αστέρι (σήμα του Τίτο) και δεν φέρουν την κόκκινη Μακεδονική σημαία.

Τα κηρύγματα αυτά τα οποία διεδίδοντο και μεταξύ του πληθυσμού των χωρίων είχαν δημιουργήσει πραγματικόν σάλον. Ανήσυχοι ζητήσαμε συνάντησιν με τον πολιτικόν του 2ου Συντάγματος (του ΕΛΑΣ - ΣΝΟΦ) Ναούμωφ εις τον οποίον διεμαρτυρήθημεν... Αυτός μας απάντησεν ότι διά την στρατολογίαν Σλαβομακεδόνων εκ των περιοχών μας υπήρχε απόφασις εκ των άνω.

Πράγματι έτσι συνέβαινε. Είχε δίκαιο ο Ναούμωφ. Τα πράγματα είχαν συμφωνηθή μεταξύ του Τέμπο και του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ.

Δίκαιο επίσης είχε το 28ο Σύνταγμα του ΕΛΑΣ όταν ανέφερε ότι τον Απρίλιο 1943 τα κηρύγματα των Γιουγκοσλάβων παρτιζάνων «ηκούοντο με απάθεια». Τότε όλοι οι αυτονομιστές πίστευαν τυφλά στην Βουλγαρία και την υπηρετούσαν πιστά να δηώνη τον ελληνισμό.

Η στροφή άρχισε πολύ αργότερα. Τον Σεπτέμβριο 1943 είχε συνθηκολογήσει η Ιταλία, τον Δεκέμβριο είχε συντριβή η γερμανική επίθεση στο Στάλινγκραντ και η νικηφόρα στρατιά του Ρόμμελ στην Αφρική ήταν πια μια μακρυνή ανάμνηση. Μόλις ο Τίτο ύψωσε την σημαία της

ομόσπονδης ενιαίας ανεξάρτητης Μακεδονίας, άρχισε η στροφή των αυτονομιστών. Ο Ναούμ Πέγιος, παλιό στέλεχος του Μακεδονικού Γραφείου του ΚΚΕ, προσθέτει στο ΝΟΦ (ΕΑΜ) ένα αρχικό Σ. Σήμαινε πια Σλαβομακεδονικό Απελευθερωτικό Μέτωπο. Αλλά το ΕΑΜ το δέχτηκε στους κόλπους του. Στα ένοπλα τμήματα του ΕΛΑΣ, από τις αρχές του 1944, περνάει το σύνθημα του ΣΝΟΦ που στις 12 Απριλίου 1944 οργανώνει, υπό την προστασία του ΕΛΑΣ, την πρώτη Περιφερειακή Συνδιάσκεψη ΣΝΟΦ Καστοριάς στην οποία μετέχουν αντιπρόσωποι του ΕΑΜ, του ΕΛΑΣ και του ΚΚΕ. Γενικός εισηγητής είναι ο Πασχάλης. Πρόκειται για τον Πασκάλ Μητρόφσκυ τον οποίο ο Ν. Ζαχαριάδης θα διορίσει το 1949 υπουργό στην κυβέρνηση του βουνού. Στο πρόγραμμα αναφέρονται, εκτός των άλλων, ως εισηγηταί οι «Αλέκος» και «Χρύσα». Άλλα στοιχεία δεν υπάρχουν. Πάντως «Αλέκος» είναι το επαναστατικό ψευδώνυμο του Λεωνίδα Στρίγκου, μέλους του Π.Γ. του ΚΚΕ και υπευθύνου για το Μακεδονικό Γραφείο του ΚΚΕ. Χρύσα ονομάζεται η Χατζηβασιλείου, μέλος επίσης του Π.Γ. του ΚΚΕ. Ο αντιπρόσωπος του ΕΛΑΣ εισηγείται το θέμα - αυτολεξεί - «Σχέσεις ΕΛΑΣ - ΣΝΟΦ και λαού. Η δράση του και οι ανάγκες του»²⁰⁸.

Σε προκήρυξή του στις 3 Μαρτίου 1944 το ΣΝΟΦ παραδέχεται ότι²⁰⁹:

...οι πράκτορες του Βουλγάρικου φασισμού ξεγέλασαν πολλούς σλαβομακεδόνες, τους όπλισαν και σε στενή συνεργασία με τους Ιταλούς τους έστρεψαν ενάντια στους αντάρτες, στ' αδέρφια τους, τους υποχρέωσαν να κάψουν τα χωριά τους.(...)

...γι' αυτό όποιος πηγαίνει σήμερα στο κομιτάτο, αυτός πια δεν είναι παρασυρμένος.

Έτσι δόθηκε από το ΣΝΟΦ γενικό συγχωροχάρτι στους κομιτατζήδες συμμάχους των κατακτητών, που, όπως ομολογείται, έκαψαν τα σλαβόφωνα χωριά που ανθίσταντο στον πανσλαβισμό γιατί είχαν ελληνική εθνική συνείδηση. Αρχισε η στρατολογία των κομιτατζήδων συνεργατών του κατακτητή, που εθελοντικά «αφοπλίζονται» και «συλλαμβάνονται» για να περάσουν μαζί με τον οπλισμό τους στις τάξεις του ΣΝΟΦ.

Αποκαλυπτική είναι η έκθεση της Γκρούπας Κορεστίων προς τον Πασκάλ Μητρόφσκυ, Γραμματέα του ΣΝΟΦ Επαρχίας Καστοριάς. Την έκθεση υπογράφουν οι Σλομπόδας (σημαίνει Λευτεριάς) και Μπιστρίτσκη που τονίζουν²¹⁰:

Η Γκρούπα Κορεστίων αποτελείται από 50 ανδρες(...)

Λίγα από την δράση...

3. Αφοπλίσαμε τους μικρόψυχους και ύποπτους κομιτατζήδες και τα όπλα τους τα δώσαμε σε γερά χέρια.

4. Μπούκοτάραμε τους δειλούς και μικρόψυχους κομιτατζήδες και μερικούς γκραικομάνηδες ... Οι 95% του εφεδρικού μου είναι ΣΝΟΦ και 5% ΕΑΜ.

Σε έκθεσή του ο καθοδηγητής του 4ου Τμήματος του ΣΝΟΦ Αλεξόπουλος εισηγείται²¹¹:

Επίσης κατά την γνώμη μου ο πρό τινος συλληφθείς κομιτατζής από το χωριό Μελισσότοπος Κων/νος Σκέκλιος, ο οποίος κατά πληροφορίας που συνεκέντρωσα δεν είναι εγκληματίας, αν

αφεθεί ούτος ελεύθερος και καταταχθεί ως αντάρτης και κυκλοφορήσει στα χωριά της Βασιλειάδος, νομίζω πως θα μας ωφελήσει πολύ στον αγώνα μας.

Μια χούφτα ανδρών του ΣΝΟΦ «αφώπλιζαν» όλα τα πάνοπλα Κορέστια και έδιδαν τα όπλα «σε γερά χέρια». Πάλι στους ίδιους, δηλαδή. Οι «συλλαμβανόμενοι» βαφτίζονταν «μη εγκληματίες» και στέλνονταν να στρατολογήσουν στα χωριά τους τους κομιτατζήδες, που άλλαζαν στρατόπεδο. Σε έκθεσή του το 30ό Σύνταγμα της 10ης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ, που δρούσε στην περιοχή Εδέσσης, Καϊμακτσαλάν και Πάικου, αναφέρει ότι στις 18 Ιανουαρίου 1944 την κοινή δράση του ΕΛΑΣ και των Γιουγκοσλάβων παρτιζάνων σε ελληνικό έδαφος²¹²:

Σερβικά τμήματα δυνάμεως Τάγματος περίσωσαν (περιέζωσαν) τον δρόμον Φούστανης - Νώτιας, επέφερον δε κατά του εχθρού μεγάλας απωλείας. Την 2 μ.μ. το Σερβικόν τμήμα συνεπτώχη προς Πευκωτόν. Την ιδίαν ημέραν τα Σερβικά τμήματα, που ευρίσκοντο εις Λαγκαδιάν, μετά ημίωρον αψιμαχίαν προ του όγκου του Βουλγαρικού Στρατού συνεπτώχησαν προς το Σερβικόν έδαφος μέσω Τζένας - Πόρτας.

Η αλήθεια εντούτοις είναι ότι οι Γιουγκοσλάβοι παρτιζάνοι δεν ήθελαν να κτυπήσουν τον φασιστικό βουλγαρικό στρατό και γι' αυτό, μέσα σε μισή ώρα, έφευγαν. Όταν μάλιστα συνέλαβαν αιχμάλωτους Βουλγάρους κατακτητές, τους άφησαν ελεύθερους όπως καταλήγει με θείαν αφέλειαν(!..) η ίδια έκθεση του 3ου Συντάγματος του ΕΛΑΣ²¹³:

Οι εισβαλόντες Βούλγαροι οδηγούνται από Βουλγάρους στρατιώτας (σσ. μάλλον για πράκτορες οδηγούς πρόκειται διότι στρατιώτες δε γίνεται να οδηγούν στρατιώτες). Ούτοι συλληφθέντες υπό Σέρβων παρτιζάνων ωδηγήθησαν εις τα άνω χωρία και κατόπιν εξ αστόχου ενεργείας αφέθησαν ελεύθεροι.

Οι Βούλγαροι που αφέθηκαν ελεύθεροι από τους παρτιζάνους είχαν αφανίσει προηγουμένως δέκα ελληνικά χωριά της περιοχής: Πλαγιά, Φανός, Σκρα, Κούπα, Αρχάγγελος, Περίκλεια, Λαγκαδιά, Νώτια. Το χωριό Χαμηλό κατεστράφη τελείως συθέμελα. Στην Νώτια εκτελέσθηκαν με ριπές πολυβόλων 40 Έλληνες και στην Λαγκαδιά κατεκρεούρησαν διά βασάνων τον παπά του χωριού, όπως αναφέρει η ίδια έκθεση. Οι Σλάβοι, συναδελφωμένοι με τον ΕΛΑΣ, αφάνιζαν τον ακριτικό μακεδονικό ελληνισμό.

Λίγο αργότερα στις Καρυδιές Εδέσσης ο αρχικομιτατζής Κάλτσεφ ως λοχαγός και εκπρόσωπος του βουλγαρικού στρατού κατοχής, ο Ανδρέας Τζήμας ως εκπρόσωπος του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ στο στρατηγείο των Γιουγκοσλάβων παρτιζάνων και το ΣΝΟΦ υπέγραψαν το ακόλουθο σύμφωνο συνεργασίας²¹⁴:

«1) Αι επαρχίαι Κιλκίς, Παιωνίας, Αλμωπίας, Γιαννιτσών, Εδέσσης, Αρδαίας, Φλωρίνης και Καστοριάς εκχωρούνται από το ΕΑΜ - ΕΛΑΣ ως ζώνη δράσεως του ΣΝΟΦ.

«2) Το ΣΝΟΦ έχει το δικαίωμα να επεκτείνει τη ζώνη της δράσης του και σε άλλες νοτιώτερες επαρχίες ύστερα από την εξασφάλιση πλήρους κυριαρχίας στις παραπάνω επαρχίες.

«3) Ο Βουλγαρικός στρατός κατοχής της Μακεδονίας παίρνει την υποχρέωση να καταλάβει τα αστικά κέντρα της Μακεδονίας ύστερα από την αποχώρηση των Γερμανών και την

παράδοση τούτων εις τας αρχάς του ΕΑΜ.

»4) Αποφασίζουν από κοινού ΕΑΜ και ΣΝΟΦ την δημιουργία αυτονόμου Μακεδονικού Κράτους Σοβιετικής Οργάνωσης, το οποίον θα ζητήσει να μπει κάτω από την προστασία της Ρωσίας.

»5) Για την ενίσχυση ΕΑ.Μ. - Σ.Ν.Ο.Φ. αναλαμβάνεται η υποχρέωση της πλαισίωσης της Διεθνούς Μεραρχίας που θα ιδρυθεί στο Καϊμακτσαλάν από Βουλγάρους αξιωματικούς και ο εφοδιασμός της με πυρομαχικά.

»6) Να φροντίσουν οι Βούλγαροι για την κατασκευοφάντηση κάθε δυναμικού εθνικιστικού στοιχείου στις αρχές κατοχής, ώστε να μην αναπτυχθεί εθνικιστική κίνηση. Καθιερώνεται ως σημαία της Σοβιετικής Δημοκρατίας Μακεδονίας η Βουλγαρική, με αντίθετη φορά των χρωμάτων και με αστέρια στο κέντρο».

Το Σύμφωνο αυτό αμφισβητήθηκε αργότερα, αλλά το βέβαιο είναι ότι είχε την θερμή υποστήριξη του Α.Τζήμα και του Άγγλου λοχαγού Έβανς, που ως σύνδεσμος της Στρατιωτικής Βρετανικής Αποστολής —και παρά την αντίθετη εντολή— ήταν θερμός κήρυκας του πανσλαβισμού στο 28ο Σύνταγμα του ΕΛΑΣ. Παρέστη μάλιστα ως εκπρόσωπος των Συμμάχων και στην 1η Περιφερειακή Συνδιάσκεψη του ΣΝΟΦ Καστοριάς, όπως προκύπτει από το επίσημο πρόγραμμα των εργασιών της, που ουδείς αμφισβητεί.

Στο επίσημο κείμενο των αποφάσεων της η Συνδιάσκεψη του ΣΝΟΦ στις 12 Απριλίου 1944 όρισε, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα καθήκοντα²¹⁵:

2ον) Να δημιουργήσουμε Εθνική συνείδηση στο λαό μας, συνοχή και Ενότητα κάνοντας χτήμα του ιδιαίτερα την Επαναστατική του Ιστορία του Ήλιντεν...

3ον) Να κάνουμε πλατειά διαφώτιση πάνω στους σκοπούς και στις επιδιώξεις του ΣΝΟΦ και ΕΑΜ για την αμοιβαία κατανόηση των δύο οργάνων...

4ον) Να κάνουμε πλατειά διαφώτιση για την συναδέρφωση των Σλαβομακεδόνων και Ελλήνων και για την Ενιάια τους πάλη...

7ον) Να ενισχύσουμε τον ΕΛΑΣ - ΣΝΟΦ βοηθώντας με κάθε τρόπο και μέσο...

11ον) Να βοηθήσουμε για την ανάδειξη στελεχών και στις άλλες οργανώσεις Εφ. ΕΛΑΣ, ανδρών και γυναικών, στην ΕΠΟΝ, Εθνική Αλληλεγγύη...

17ον) Να δημιουργήσουμε αδερφές οργανώσεις και να συνεργαστούμε στενά με τις περιφερειακές τους καθοδηγήσεις ΕΠΟΝ, εφ. ΕΛΑΣ, Ε.Α.

Το καλοκαίρι του 1944 το κύμα των αυτονομιστών κατακλύζει τις γραμμές του ΕΛΑΣ όπου τα πατριωτικά στοιχεία αντιδρούν έντονα. Σημειώνονται μικροσυγκρούσεις με τις δυνάμεις του ΣΝΟΦ και επιχειρείται από ειδικούς απεσταλμένους του ΕΛΑΣ η σύλληψη των καθοδηγητών του ΣΝΟΦ που όμως διαφεύγουν πάντοτε μυστηριωδώς. Κάποια αόρατη αρχή τους καλύπτει μέσα από τις τάξεις του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ. Τον Σεπτέμβριο 1944 ο Κόκκινος Στρατός έχει κατακλύσει

την Ρουμανία και την Βουλγαρία, που αλλάζουν αστραπιαία στρατόπεδο σε μια νύχτα. ΕΛΑΣ και ΣΝΟΦ συναδελφώνονται με τους Βούλγαρους κατακτητές, που τώρα βαφτίζονται «απελευθερωτές» ενώ δυναμώνει η δράση των Γιουγκοσλάβων μέσα στο ελληνικό έδαφος. Ο καπετάνιος του ΕΛΑΣ Γιαννούλης επεμβαίνει δραστικά κατά του ΣΝΟΦ. Υπάρχει ολόκληρη αλληλογραφία, στα αρχεία των Σκοπίων, μεταξύ του ΣΝΟΦ και του Γιαννούλη, ο οποίος και αργότερα, το 1946, ως καπετάνιος του ΔΣΕ, θα δηλώσει στους δημοσιογράφους της αποστολής του ΟΗΕ —σε ερώτηση του Βάσου Βασιλείου— ότι η Μακεδονία είναι ελληνική, θα το πλήρωσε αυτό αργότερα με το κεφάλι του, όταν ο Πασκάλ Μητρόφσκυ ανέρχεται στην κυβέρνηση του ΚΚΕ. Εκτελείται.

Τα σλαβομακεδονικά τάγματα του ΕΛΑΣ - ΣΝΟΦ στην περιοχή Φλωρίνης προελαύνουν προς την Θεσσαλονίκη υψώνοντας την σημαία της γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας, αλλά ο ΕΛΑΣ ανακόπτει την πορεία τους και τα αναγκάζει να αποσυρθούν σε γιουγκοσλαβικό έδαφος, από όπου όμως γρήγορα επανέρχονται. Τις θέσεις, από την σκοπιά των πατριωτικών δυνάμεων του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, διατυπώνει ο «Κόκκινος Συνταγματάρχης» Ευριπίδης Μπακιρτζής σε δημόσιο λόγο του στην Θεσσαλονίκη με υποδειγματικό ύφος και ήθος.

Τον Οκτώβριο 1944 έχει εισέλθει στην Θεσσαλονίκη η Ομάδα Μεραρχιών Μακεδονίας του ΕΛΑΣ υπό την στρατιωτική διοίκηση του Μπακιρτζή, με καπετάνιο τον Μάρκο Βαφειάδη και με επιτελικό τον Κικίτσα. Οι δύο τελευταίοι είναι κομμουνιστές. Ο Μπακιρτζής, όχι. Στον λόγο του, που εκφωνεί σε τεράστια παλλαϊκή συγκέντρωση στην Θεσσαλονίκη για την απελευθέρωση, ο Ευριπίδης Μπακιρτζής διακηρυσσει²¹⁶: .

Ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα παρουσιάστηκε στον εθνικό Στρατό, στις πολιτικές οργανώσεις και στον μακεδονικό λαό. Ενώ ολονών η προσοχή και οι δυνάμεις συγκεντρώθηκαν για το διώξιμο των επιδρομέων, εκδηλώθηκε η στάση των 2 ταγμάτων του ΕΑΑΣ, που τ' αποτελούσαν Έλληνες σλαβόφωνοι.

Ενώ από την αρχή του εθνικοαπελευθερωτικού Κινήματος, πολλοί Σλαβομακεδόνες ενίσχυσαν ενεργά το ΕΑΜ, κατατάχθηκαν στον ΕΑΑΣ, και πολέμησαν κατά των επιδρομέων, Γερμανών, Ιταλών, Βουλγάρων και των κομιτατζήδων, στην κρίσιμη στιγμή της γενικής επίθεσης του εθνικού Στρατού, παρασύρθηκαν από την προπαγάνδα των Βουλγάρων φασιστών και των Σερβομακεδόνων, κι εστασίασαν με σύνθημα «Ελεύθερη Μακεδονία».

Πάρθηκαν γρήγορα πολιτικά και στρατιωτικά μέτρα, για τον περιορισμό, τη διάσπαση και την καταστολή της στάσης, οι πρωταίτιοι κατέφυγαν στη σερβική Μακεδονία, και μερικοί λόχοι αφοπλίστηκαν.

Οι αντάρτες μας, φρουροί των εθνικών μας συνόρων, τα τάγματα του ΕΑΑΣ, πήραν τη διαταγή «να εμποδίσουν με τα όπλα την είσοδο των φυγάδων στασιαστών στο ελληνικό έδαφος».

Δεν θέλουν, οι Βούλγαροι φασίστες και οι Σερβομακεδόνες να καταλάβουν την πραγματικότητα, γι' αυτό δημιουργούν πολιτικά ζητήματα, που εξυπηρετούν το χιτλερισμό. Το ζήτημα της Μακεδονίας και Δ. Θράκης είναι ξεκάθαρο, όπως είναι ξεκάθαρες κι οι θέσεις του Κ.Κ.Ε. και του ΕΑΜ.

Η σύγχρονη Ελλάδα, αποτέλεσμα ορισμένων ιστορικών γεγονότων και γεωπολιτικών δεδομένων είναι η πιο ομοιογενής χώρα της Ευρώπης, 2,5 - 3% μονάχα του πληθυσμού της είναι αλλοεθνείς. Οι φασιστικές κραυγές κι οι αστήρικτες απαντήσεις της Βουλγαρίας είναι σοβινιστικά κηρύγματα που δεν ανταποκρίνονται στην ακλόνητη εθνολογική σύνθεση των βόρειων ελληνικών επαρχιών, οπωσδήποτε κι αν προσπάθησαν να τη μεταβάλουν τα τέρατα του βουλγαρικού φασισμού, με τις διώξεις, τις δολοφονίες κι εξόντωση του ελληνικού στοιχείου. Η Μακεδονία και η Δ. Θράκη ήταν και θα παραμείνουν ελληνικές επαρχίες.

Σήμερα δεν πρέπει ν' αντιμετωπίζουμε με αοριστίες ή κι εδαφικές διεκδικήσεις το ζήτημα της εθνικής απελευθέρωσης. Το εθνικό πρόβλημα πρέπει να λυθεί οριστικά, σύμφωνα με τις διασυμμαχικές διακηρύξεις και την αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών. Ο ελληνικός λαός θα πραγματοποιήσει την εθνική του αποκατάσταση, με τη συνένωση στην Ελλάδα περιοχών που κατοικούνται από ελληνικούς πληθυσμούς και θα περιφρουρήσει την ασφάλειά του με στρατηγική διαρρύθμιση των συνόρων, εξασφαλίζοντας την πλήρη ανεξαρτησία του — πολιτική και οικονομική, ως και την αρμονική συμβίωση με όλους τους λαούς, κι ιδιαίτερα με τους βαλκανικούς.

Είναι η ελληνική φωνή του πατριωτικού τμήματος του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, που εκείνη την εποχή συγκέντρωνε στις γραμμές του εκατοντάδες χιλιάδες άδολους Έλληνες δημοκράτες πατριώτες, ανυποψίαστους ότι είχαν εγκλωβισθή από την ηγεσία του ΚΚΕ. Αυτοί οι δημοκράτες πατριώτες θα υποστούν στα επόμενα χρόνια σκληρούς διωγμούς μόνον και μόνον επειδή ήσαν Εαμίτες και Ελασίτες. Αλλά ποτέ δεν θα ανέβουν πάλι ξανά στα βουνά για να πολεμήσουν παρά το πλευρό των κομμουνιστών εναντίον της ελληνικής Μακεδονίας και της Δημοκρατίας με τον ΔΣΕ του Μάρκου Βαφειάδη. Υπομένουν αγόγγυστα το πικρόν ποτήριον και αυτή είναι η μεγίστη εθνική προσφορά τους στην Πατρίδα*. Το ίδιο και ο Ευριπίδης Μπακιρτζής, που, για τον λόγο ακριβώς αυτόν, πετυχαίνει να κρατήσει την πανίσχυρη Ομάδα Μεραρχιών Μακεδονίας του ΕΛΑΣ έξω από τον αιματηρό κύκλο των Δεκεμβριανών το 1944. Άριστος επιτελικός αξιωματικός και οξυδερκέστατος αναλυτής της βαλκανικής πραγματικότητας, όπως αποκαλύπτεται από τις μελέτες του, ο «Κόκκινος Συνταγματάρχης» γνωρίζει καλά ότι τυχόν εμπλοκή του ΕΑΑΣ στην Μακεδονία κατά των Άγγλων θα παράσχη το ζητούμενο πρόσχημα στον Τίτο και στους Βουλγάρους να σπεύσουν σε «βοήθεια» του ΚΚΕ και να εγκατασταθούν δυναμικά, με τετελεσμένα, στην Θεσσαλονίκη και στην ελληνική Μακεδονία.

Αλλά, ενώ επιβάλλεται αυτή η γραμμή εθνικής ενότητας στην ΟΜΜ του ΕΛΑΣ, άλλα έχει κατά νουν η ηγεσία του ΚΚΕ. Αμετανόητη, μετά την Συμφωνία της Βάρκιζας, κρύβει στα μακεδονικά βουνά τον σπλισμό του ΕΛΑΣ για τον επόμενο «γύρο», εκμεταλλεύεται τις πολιτικές διώξεις για να εξεγείρη πάλι τους μαχητές του ΕΛΑΣ που μερικοί ξαναπαίρνουν τα βουνά και στέλνει την κομματική αφρόκρεμα του ΕΛΑΣ — πάνω από 5.000 ένοπλα στελέχη— στην Γιουγκοσλαβία, να εκπαιδευθούν στο αντάρτικο στο στρατόπεδο του Μπούλκες βορείως του Βελιγραδίου. Ταυτόχρονα οι ένοπλες ομάδες του ΕΛΑΣ - ΣΝΟΦ δεν αναγνωρίζουν ποτέ την Συμφωνία της Βάρκιζας, όπως και ο Άρης Βελουχιώτης. Επιστρέφουν στα ελληνικά ακριτικά βουνά. Στο Πάικο, στο Καϊμακτσαλάν, στο Βίτσι οι σλαβομακεδόνες περιμένουν εντολή με το όπλο παρά πόδας.

* Ο συνταγματάρχης Ευρ. Μπακιρτζής καθαιρείται το 1945 από τον Εθνικό Στρατό και στέλνεται εξορία στην Ικαρία όπου το Μάιο 1947 βρέθηκε νεκρός με μια σφαίρα στην καρδιά. Είχε αυτοκτονήσει, όπως ανακοινώθηκε.

Μετά την ελληνική φωνή του Μπακιρτζή ακούγεται τον Δεκέμβριο του 1944 η φωνή του Τίτο μέσω της ηγεσίας του ΚΚΕ. Σε μεγάλη λαϊκή συγκέντρωση μιλάει ο Ανδρέας Τζήμας στην πλατεία μπροστά στο Εργατικό Κέντρο και αναγγέλλει ότι τέσσερις Μεραρχίες του Λαϊκού Στρατού του Τίτο είναι έτοιμες να πολεμήσουν τους Άγγλους στο πλευρό του ΕΛΑΣ²¹⁷.

Έτσι, μέσω Τζήμα, Μπούλκες και ΣΝΟΦ στα μακεδονικά βουνά, η ηγεσία του ΚΚΕ κρατάει ανοικτή την γέφυρα για να περάσει σύντομα από το πρώτο αντάρτικο στο δεύτερο αντάρτικο — στον πόλεμο του 1946- 1949. Το ελληνικό αίμα, που κρουνηδόν χύθηκε στην ελληνική Μακεδονία, δεν θεωρήθηκε αρκετό από την ηγετική ομάδα του ΚΚΕ που, υπό την ηγεσία τώρα του Ν. Ζαχαριάδη, θέτει σε κίνηση τους οδοντωτούς τροχούς του νέου αντάρτικου για να αλέσει τις σάρκες της Ελλάδος και πρωτίστως της ελληνικής Μακεδονίας.

Η ελληνική τραγωδία εισέρχεται στον βαθύτερο, τον αιματηρότερο και τραγικότερο κύκλο της για να επέλθη, μετά τέσσερα χρόνια, η κάθαρση δι' ελέου και φόβου.

Από την τραγική σκηνή δεν λείπουν ούτε οι από μηχανής θεοί: ονομάζονται Στάλιν, Τίτο και Δημητρώφ.

Όταν μεταξύ 1946 - 1947 η ηγεσία του ΚΚΕ έκαμνε το μοιραίο βήμα προς την άβυσσο, είχε διαμορφωθεί μια καινούργια γεωπολιτική κατάσταση τόσο στην Ευρώπη όσο και στα Βαλκάνια ιδιαίτερα. Είχε υπογραφεί τον Φεβρουάριο του 1945 η Συμφωνία της Γιάλτας και, αργότερα, του Πότσταμ μεταξύ των Τριών Μεγάλων Νικητών. Στην ευρωπαϊκή σκηνή η Σοβιετική Ένωση χώνευε την πολεμική λεία της αλλά δεν είχε παγιωθεί ακόμη το κομμουνιστικό καθεστώς σ' όλες τις κατεχόμενες —ή απελευθερωμένες— από τον Κόκκινο Στρατό χώρες. Στην Τσεχοσλοβακία οι κομμουνισταί δεν είχαν προχωρήσει στο γνωστό πραξικόπημα της Πράγας με το οποίο πήραν στα χέρια τους από το Λαϊκό Μέτωπο —με Πρόεδρο της Δημοκρατίας τον Μπένες— ολόκληρη την εξουσία. Η Πολωνία, για την οποία είχε ξεσπάσει —ως αφορμή τουλάχιστον— ο φοβερότερος πόλεμος της ανθρώπινης Ιστορίας, εξακολουθούσε να αποτελεί μήλον της έριδος μεταξύ των Συμμάχων. Στην Μεγάλη Βρετανία ο Ουίνστον Τσώρτσιλ είχε χάσει τις εκλογές και τον διαδέχθηκε κυβέρνηση του Εργατικού Κόμματος υπό τον Άττλη — «ένα πρόβατο, ντυμένο άνθρωπος» κατά την έκφραση Άγγλου πολιτικού. Η Θαλασσοκράτειρα παραχωρούσε βαθμιαία την θέση της στην αναδύομενη άθικτη Υπερδύναμη των Ηνωμένων Πολιτειών. Σύντομα θα εξαγγέλλονταν στο αμερικανικό Κογκρέσο το περίφημο Δόγμα Τρούμαν για την Ελλάδα και την Τουρκία. Ο Πρόεδρος Ρούζβελτ ήταν ήδη νεκρός και το στρατόπεδο των νικητών χωριζόταν σε δύο σαφώς αντίπαλα στρατόπεδα, σε Ανατολή και Δύση. Στην Περσία, όπου ο σοβιετικός στρατός ηρνείτο να αποχωρήσει από την επαρχία του Αζερμπαϊτζάν, παίζονταν τα ενεργειακά αποθέματα της δυτικής βιομηχανίας.

Στα Βαλκάνια είχε πέσει βαρύς ο πέπλος του κομμουνιστικού καθεστώτος πάνω στην Αλβανία, στην Γιουγκοσλαβία, στην Βουλγαρία και στην Ρουμανία που ακόμη διατηρούσε τον Βασιλιά της! Από όλες αυτές τις χώρες μόνον η Γιουγκοσλαβία είχε ταχθεί παρά το πλευρό των Συμμάχων, είχε υποστή τεράστιες καταστροφές από τους Γερμανούς κατακτητές και τους είχε πολεμήσει με απαρράμιλλη αυταπάρνηση και αποτελεσματικότητα. Όλες οι άλλες χώρες υπήρξαν δορυφόροι του Άξονος και είχαν πολεμήσει εναντίον των Συμμάχων. Και από αυτές μόνον η Αλβανία είχε αναπτύξει αξιόλογο αντιστασιακό κίνημα υπό την ηγεσία του Εμβέρ Χότζα και του Κ.Κ.Α. Είχε δίκαιο, συνεπώς, ο Τίτο όταν, απευθυνόμενος προς τον Τέμπο στα τέλη του 1943 έγραφε ότι η Γιουγκοσλαβία προορίζεται για καθοριστικό ρόλο στα Βαλκάνια, καθώς επίσης και όταν σε τηλεγράφημά του ρωτούσε τον Στάλιν ποια χώρα βοήθησε στον

πόλεμο την Σοβιετική Ένωση: η Γιουγκοσλαβία ή η Βουλγαρία;

Άλλωστε, όταν ο Τίτο προχώρησε στην ομοσπονδοποίηση της Γιουγκοσλαβίας, δεν έκανε τίποτε άλλο παρά να ενεργήσει σύμφωνα με τις μέχρι τότε προδιαγραφές της Κομμουνιστικής Διεθνούς, που προέβλεπαν την ίδρυση μιας Κομμουνιστικής Βαλκανικής Ομοσπονδίας με βάση το σοβιετικό σύστημα. Η διαφορά ήταν ότι ο Τίτο ήθελε —και δικαιωματικά ως μόνος νικητής— αυτήν την Ομοσπονδία για δικό του λογαριασμό και υπό την δική του ηγεμονία. Η αντίδραση της Βουλγαρίας στο σχέδιο αυτό δεν μπορούσε παρά να είναι χαλαρή και ουσιαστικά πλατωνική διότι πρώτον η χώρα ήταν ηττημένη και υπόλογη ακόμη στην Διάσκεψη της Ειρήνης, δεύτερον δε διότι ο αδιαμφισβήτητος ηγέτης Γκ. Δημητρώφ ήταν μέχρι τέλους ο Γραμματέας της Κομμουνιστικής Διεθνούς και δεν ήταν δυνατόν παρά να συμφωνεί με τις αποφάσεις της.

Κάτω από αυτά τα βαλκανικά δεδομένα ο Γκ. Δημητρώφ, εκ μέρους του Κ.Κ. Βουλγαρίας, έκανε τρία βήματα προς την Κομμουνιστική Βαλκανική Ομοσπονδία.

Βήμα 1ον: Απαντώντας στο ερώτημα του Στάλιν, που είχε προκαλέσει με το τηλεγράφημά του ο Τίτο, ο Δημητρώφ απηύθυνε στις 16 Απριλίου 1944 ένα γράμμα προς τον Στάλιν, στο οποίο, σύμφωνα με τα Αρχεία του Βουλγαρικού Κράτους που επικαλείται η Ντραγκοϊτσεβα, κατέληγε²¹⁸:

Τι θα γίνει με τη Μακεδονία ύστερα από τον πόλεμο, είναι σχεδόν αδύνατο να το πει κανείς οριστικά από τώρα. (...) Ο πιο επιθυμητός προσανατολισμός για τα Βαλκάνια, κατά την γνώμη μου, θα ήταν η δημιουργία Ομοσπονδίας των Νοτίων Σλάβων. Στην Ομοσπονδία αυτή η Μακεδονία θα μπορούσε ν' αποκτήσει τη δική της ελευθερία και το Κράτος της και θα έπαυε ν' αποτελεί το μήλο της έριδος ανάμεσα στα βαλκανικά κράτη.

Το ΚΚΕ ούτε ερωτάται, βέβαια, ούτε ενημερώνεται. Η Ελλάδα, ως μη σλαβική χώρα, μένει έξω από την Ομοσπονδία. Μπαίνει όμως μέσα η ελληνική Μακεδονία και Θράκη, που, με την πρόθυμη βοήθεια και του ΚΚΕ, είχαν ήδη βαπτισθή «σλαβικές».

Βήμα 2ον: Ευθύς αμέσως με την επικράτηση της κομμουνιστικής εξουσίας —πάνω στα σοβιετικά τάνκς— στην Βουλγαρία, από τις 9 Σεπτεμβρίου 1944 ο Γκ. Δημητρώφ, ενεργώντας πλέον ως ηγέτης του βουλγαρικού κράτους, δίδει, σύμφωνα με την μαρτυρία της Ντραγκοϊτσεβα, εντολές²¹⁹:

Να γίνει πιο γρήγορα η συμμαχία ανάμεσα στη νέα (κομμουνιστική) Βουλγαρία και τη νέα Γιουγκοσλαβία, συμμαχία στρατιωτική, οικονομική και πολιτική, σαν αρχή και βάση, για την ένωση των δύο χωρών σε ένα Ομοσπονδιακό Κράτος των Νοτίων Σλάβων.

Εννοείται ότι, σύμφωνα με το γράμμα του Δημητρώφ προς τον Στάλιν, η Ομοσπονδία των Νοτίων Σλάβων για την οποία έδιδε πλέον κρατικές εντολές ο ηγέτης της νέας Βουλγαρίας, θα περιλάμβανε ολόκληρη την Μακεδονία. Και την ελληνική, φυσικά.

Η μόνη διαφορά —ουσιαστική εντούτοις— είναι αν η Ομοσπονδία θα γίνονταν με την ένωση δύο ομόσπονδων κρατών (Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας) ή στην βάση των περισσότερων ομόσπονδων Λαϊκών Δημοκρατιών όπως ήδη είχε προχωρήσει από πλευράς του —και για

ολόκληρη τη Μακεδονία— ο Τίτο. Το ερώτημα αυτό, που διετύπωσε σε γράμμα του προς τον Κοστώφ ο Δημητρώφ, το έλυσε μόνος του στην πράξη με το επόμενο βήμα του.

Βήμα 3ον: Το καλοκαίρι του 1947 έγινε η συνάντηση Τίτο Δημητρώφ στο Μπλεντ και συνήφθη το ομώνυμο, απόρρητο ως σήμερα, Σύμφωνο μεταξύ των δύο χωρών, το οποίο, πλην των άλλων, κατά την μαρτυρία της Ντραγκοϊτσεβα (απηχεί την επίσημη άποψη του Πολιτικού Γραφείου του Κ.Κ.Β. και του βουλγαρικού κράτους) προέβλεπε:

Την ένωση της περιοχής του Πιρίν (βουλγαρική Μακεδονία) με την Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας (Γιουγκοσλαβία)... Προβλεπόταν να γίνει δηλαδή ύστερα από την ομοσπονδopoίηση (των δύο κρατών) οπότε θα εξαλειφτούν τα σύνορα ανάμεσα στην Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας και τη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας.

Προς την κατεύθυνση αυτή η Βουλγαρία προχώρησε, πράγματι, γοργά παίρνοντας πολλά μέτρα για την ένωση της βουλγαρικής Μακεδονίας του Πιρίν με την Λ.Δ. της γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας. Σήμερα ακολουθεί άλλη πολιτική και προβάλλει άλλα επιχειρήματα, αλλά αυτό είναι άλλο θέμα. Το ζήτημα είναι πως τέτοια ακριβώς ήταν η κατάσταση στα Βαλκάνια, αυτά τα σχέδια είχαν συμφωνηθεί και αυτά τα σχέδια αφορούσαν άμεσα την ενσωμάτωση της ελληνικής Μακεδονίας στους Σλάβους — όποιον τίτλο κι όποιο κρατικό σχήμα κι αν έπαιρναν αυτοί.

Τότε ακριβώς η ηγεσία του ΚΚΕ προχωράει στο δεύτερο αντάρτικο. Είναι σαφές ότι το κομμουνιστικό κίνημα στην Ελλάδα θα οδηγούσε με μαθηματική ακρίβεια στο διαμελισμό της χώρας και στην ενσωμάτωση της Μακεδονίας στο σχήμα της ενωμένης σε μια Ομοσπονδία Γιουγκοσλαβίας και Βουλγαρίας ή μόνον και της Γιουγκοσλαβίας. Τούτο σήμερα δεν είναι μόνον σαφές. Είναι και αποδεδειγμένο.

Το ΚΚΕ, χρησιμοποιώντας τις «ρεζέρβες» των 5.500 κομματικά αφωσιωμένων ανταρτών που είχε κρατήσει στο γιουγκοσλαβικό στρατόπεδο του Μπούλκες, τους φέρνει στην Μακεδονία σταδιακά όπου στο μεταξύ δεν είχαν αποσυρθεί ποτέ από τις μεθοριακές περιοχές στο Βίτσι, στο Καϊμακτσαλάν και στο Πάικο οι ανταρτικές ομάδες του ΣΝΟΦ. Οι δυνάμεις αυτές ενισχύονται και από νέους αντάρτες που βγαίνουν με εντολή του Κόμματος στο βουνό από τα τέλη του 1945 και τις αρχές του 1946. Έτσι είναι εντυπωσιακό ότι, όπως αναφέρει ο Ν. Ζαχαριάδης σε έκθεσή του προς τον Στάλιν το 1946, όλη η δύναμη ανταρτών του ΚΚΕ είναι συγκεντρωμένη στην Βόρειο Ελλάδα και μόνον 450 αντάρτες υπάρχουν στην κάτω του Ολύμπου χώρα — προς αντιπερισπασμό των κυβερνητικών δυνάμεων προφανώς.

Τον Ιούνιο 1946 ο Μάρκος Βαφειάδης, αφωσιωμένο επαγγελματικό στέλεχος του ΚΚΕ και πρώην καπετάνιος της Ομάδας Μεραρχιών Μακεδονίας του ΕΛΑΣ, παίρνει προσωπική εντολή από τον Ν. Ζαχαριάδη και βγαίνει στο βουνό, όπου οργανώνει υπό την ηγεσία του τις ανταρτικές ομάδες. Τα σχετικά επίσημα αρχεία του ΚΚΕ, που έφερε στο φως της δημοσιότητας η εφημερίδα «Αυγή» δημοσιογραφικό όργανο του ΚΚΕ εσ. τον Δεκέμβριο 1979 και Ιανουάριο 1980 δεν ετέθησαν ποτέ υπό αμφισβήτηση. Σ' αυτά προστίθενται οι διασταυρωμένες πληροφορίες από γραπτές αναμνήσεις και συνεντεύξεις, επίσημες αποφάσεις του Κόμματος, καθώς και βιβλία των κομμουνιστών πρωταγωνιστών εκείνης της περιόδου. Λεπτομερής αναφορά στις πηγές, που είναι ακλόνητα δεδομένες, δεν θα γίνει. Υπάρχει, συν τοις άλλοις, με κάθε λεπτομέρεια στο βιβλίο «Σβαρνούτ, το προδομένο αντάρτικο» 1980, που η 6η έκδοσή του εξαντλείται ήδη τον Μάρτιο του 1984. Ουδείς ουδέποτε το αντέκρουσε. Στηρίζεται, άλλωστε,

αποκλειστικά σε κομμουνιστικά ντοκουμέντα.

Στις 25 Αυγούστου 1946 φτάνουν μυστικά από την Αθήνα στο Βελιγράδι, τα μέλη του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ Γιάννης Ιωαννίδης και Πέτρος Ρούσος, οι οποίοι συναντώνται με την γιουγκοσλαβική ηγεσία και στην συνέχεια με τον Δημητρώφ με τον οποίο διατηρούν συνεχή επαφή, μέσω του Τσερβένκωφ.

Την 1η Σεπτεμβρίου 1946 φτάνει από τα βουνά στο Βελιγράδι ο Μάρκος Βαφειάδης, πραγματοποιεί τις επαφές του με τους Γιουγκοσλάβους και επιστρέφει στην Ελλάδα.

Έχει προηγηθεί, στο μεταξύ, ο αδιαφιλονίκητος ηγέτης του ΚΚΕ Ν. Ζαχαριάδης, που τον Απρίλιο 1946 φτάνει επίσημα στην Πράγα για να μετάσχει στο Συνέδριο του Κ.Κ. Τσεχοσλοβακίας και στην συνέχεια μεταβαίνει μυστικά στην Κριμαία της Σ. Ενώσεως όπου συναντάται με τον Στάλιν. Κατά την επιστροφή του —νόμιμα πάντα— στην Ελλάδα στέλνει το κλιμάκιο του Π.Γ. στον Τίτο στο Βελιγράδι καθώς και τον Μάρκο.

Τον Φεβρουάριο 1947 συνέρχεται η 2η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ που παίρνει οριστική απόφαση για μαζικό ένοπλο αγώνα.

Στις 23 Μαρτίου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης εξαφανίζεται από την Θεσσαλονίκη και τα ίχνη του χάνονται επίσημα για την ελληνική κυβέρνηση. Φτάνει στις 6 Απριλίου στο Βελιγράδι, όπου συναντάται αμέσως με την «τρίκα» των υπαρχηγών του Τίτο, Καρντέλι, Τζίλας και Ράνκοβιτς. Στο μεταξύ τον Οκτώβριο του 1946 οι εγκατεστημένοι στο Βελιγράδι εκπρόσωποι του Π.Γ. του ΚΚΕ Ιωαννίδης και Ρούσος πετυχαίνουν να διαβιβάσουν στον Στάλιν, μέσω Δημητρώφ από την Σόφια, την έκθεση που τους είχε δώσει ο Ν. Ζαχαριάδης και με την οποία το ΚΚΕ ζητά, με πλήρεις καταλόγους, βοήθεια σε όπλα, χρήμα και ιματισμό από το ΚΚΣΕ. Στην έκθεσή του εκείνη προς τον Στάλιν ο ηγέτης του ΚΚΕ σημειώνει για την Μακεδονία²²⁰:

Με ιδιαίτερη λύσσα χτυπούν τους Σλαβομακεδόνες. Τουφεκίστηκαν 42 αγωνιστές με αποφάσεις των στρατοδικείων.(...)

Βασικό πολιτικό όπλο, που χρησιμοποιεί ενάντια στο Κόμμα μας η αντίδραση, είναι η ιμπεριαλιστική αντεθνική πολιτική της, που προσπαθεί να παρουσιάσει το Κόμμα μας σαν Κόμμα προδοτικό και πουλημένο στο Σλαβισμό και στη Σοβιετική Ένωση.

Το Κόμμα μας εκλαϊκεύει και υποστηρίζει την πολιτική της Σοβ. Ένωσης και των νέων Δημοκρατιών και σχετικά με το Μακεδονικό, που είναι το πιο λεπτό και συγκινεί τις πλατειές μάζες της Ελλάδας, αντιπαραθέτει το σύνθημα της υπεράσπισης των Μακεδόνων και της ισοτιμίας τους.(...)

Το καλοκαίρι του 1946 ο αγώνας άρχισε να περνάει σε οργανωμένη δράση αντάρτικων ομάδων, από παλιούς και νέους αντάρτες.

Οι ομάδες αυτές, αν και ανεπίσημες, βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο και την καθοδήγησή μας.

Τον Αύγουστο υπήρχαν στα κυριότερα βουνά της Ελλάδος ιδίως στην Μακεδονία και

Θεσσαλία, περίπου 4.000 αντάρτες εξοπλισμένοι. Οι αντάρτικες ομάδες έχουν δώσει ως τώρα αξιόλογα χτυπήματα στους σταθμούς χωροφυλακής και στρατού και σε εστίες εξοπλισμένων μοναρχικών συμμοριών.

Στις 17 Απριλίου 1947, αμέσως μετά την συνεργασία του με τους Τζίλας, Καρντέλι και Ράνκοβιτς, ο Ν. Ζαχαριάδης στέλνει με τον ασύρματο από το Βελιγράδι στα ελληνικά βουνά στον Μάρκο Βαφειάδη το υπ' αριθμόν 91 «απολύτως εμπιστευτικό» ραδιογράφημα, το οποίο, μετά μακρά ανάλυση της καταστάσεως και βασικές εντολές για την οργάνωση του αντάρτικου κινήματος σε τακτικό στρατό, καταλήγει με την ακόλουθη διαταγή²²¹:

Τα γεγονότα δείχνουν ότι η περιφέρεια που για τον εχθρό αποτελεί το πιο αδύνατο και νευραλγικό σημείο και που για το λαϊκοδημοκρατικό κίνημα συγκεντρώνει ευνοϊκές πολιτικοκοινωνικές προϋποθέσεις είναι η Μακεδονία και Θράκη με κέντρο τη Θεσσαλονίκη.

Έτσι από αυτά τα πράγματα σήμερα βασική επιδίωξη του ΔΣΕ είναι η κατάληψη της Θεσσαλονίκης που θα φέρει αποφασιστική αλλαγή στην κατάσταση και θα λύσει βασικά όλο το πρόβλημά μας.(...)

Ας μη ξεχνάμε ότι (το) κίνημά μας σαν αναπόσπαστο κομμάτι απ' το βαλκανικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο δημοκρατικό και σοσιαλιστικό κίνημα βρίσκει σ' αυτό σοβαρή υποστήριξη, ηθική, ενώ παράλληλα οι αντιθέσεις του ιμπεριαλισμού αυξάνουν.

Έτσι η απάντηση στο πρώτο κεντρικό μας πρόβλημα είναι θετική. Ο συσχετισμός των δυνάμεων τοπικά και γενικότερα δείχνει ότι ο Δ.Σ.Ε. αδιάρρηχτο και πρωτοπόρο ένοπλο τμήμα λαού σε αδιάρρηκτη σύνδεση και ενότητα μαζί του, μπορεί να λύσει μ' επιτυχία τη βασική του αποστολή.(...)

Πρώτο: Το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ συνεχίζοντας αδιάκοπα και ακούραστα τη φθορά και αποσύνθεση των αντιπάλων δυνάμεων θα φέρει τη φθορά αυτή σε τέτοιο σημείο ώστε όταν δοθή το χτύπημα για την Θεσσαλονίκη η εξάντληση των εχθρικών δυνάμεων να έχει φθάσει στο ανώτατο σημείο και η δυνατότητα αντίπραξης να περιοριστεί στο ελάχιστο.

Δεύτερο: Για να διεξαχθεί με επιτυχία τέτοια επιχείρηση πρέπει το Γεν(νικό) Αρχ(ηγείο) να προετοιμάσει, εξασκήσει και εφοδιάσει τις εμπειροπόλεμες εφεδρικές δυνάμεις που θα μείνουν έξω απ' τις άλλες επιχειρήσεις και με βάση ένα καλά δουλεμένο επιτελικό σχέδιο θα διεξαγάγουν το αιφνιδιαστικό κτύπημα ενάντια στη Θεσσαλονίκη που βασικά πρέπει να κρίνει και την τύχη για όλη τη Θράκη και Μακεδονία ίσως και την Ήπειρο και θα απωθήσει το θέατρο επιχειρήσεων προς Θεσσαλία και Στερεά.

Είναι χαρακτηριστικό ότι εκείνο που ενδιαφέρει —από το Βελιγράδι— την ηγεσία του ΚΚΕ είναι να κριθεί η τύχη για όλη την Μακεδονία και την Θράκη, που ενδιαφέρει άμεσα την Ομοσπονδία των Νοτίων Σλάβων, «ίσως και την Ήπειρο», που ενδιαφέρει τους Αλβανούς. Η υπόλοιπη χώρα αποτελεί απλώς θέατρο επιχειρήσεων προς ανάσχεση των ελληνικών δυνάμεων, ώστε να παγιωθεί το χωριστό κράτος στη Μακεδονία και Θράκη.

Τριανταένα χρόνια μετά ο Μάρκος Βαφειάδης θα δηλώσει τον Αύγουστο του 1978²²²:

«Έβαζε το ζήτημα ο Ζαχαριάδης: ότι εμείς το '48 θα πετύχουμε την απελευθέρωση της Μακεδονίας και αργότερα της Ελλάδας».

Ο καπετάνιος Γ. Κικίτσας, που διηύθυνε το Αρχηγείο Κεντρικής και Δ. Μακεδονίας στο δεύτερο αντάρτικο, δήλωσε τον Φεβρουάριο 1980²²³:

«Ο Μάρκος, όπως θυμάμαι, βγήκε μερικές μέρες νωρίτερα από μένα, (...) και πρώτα πήγε στο κλιμάκιο του Π.Γ., που βρίσκεται στο εξωτερικό, συναντήθηκε με την ηγεσία και συμφώνησαν ορισμένα πράγματα.

»Στο βουνό ο Μάρκος έφθασε στα τέλη του Σεπτεμβρίου 1946. Εγώ τον συνάντησα τότε και αργότερα στις 4 Οκτώβρη του 1946.

»Ανάμεσα στις συμφωνίες που είχαν κάνει ήταν και η βοήθεια, που έπρεπε να δοθεί στην ανταρτοκίνηση από στελέχη και μαχητές του ΕΛΑΣ, που βρίσκονταν πολιτικοί πρόσφυγες στο Μπούλκες, που ανέρχονταν περίπου σε 5 - 5.500.

»Μετά από λίγες μέρες έφτασα στην έδρα του κλιμακίου του Π.Γ., που βρίσκονταν στο εξωτερικό. Μ' εντολή του κλιμακίου του Π.Γ. και με σύμφωνη γνώμη του Μάρκου, μου ανατέθηκε να πάω στο Μπούλκες να προετοιμάσω όλα τα στελέχη —απ' ομαδάρχη μέχρι και καπετάνιο μεραρχίας και 2.000 μαχητές και να τους πάρω μαζί μου στο βουνό στη διάθεση της Ανώτατης Διοίκησης.

Στις 21 Απριλίου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης συναντάται προσωπικά και με τον στρατάρχη Τίτο, αφού προηγουμένως είχε ολοκληρώσει την προεργασία με τους Γιουγκοσλάβους επιτελείς. Μια μέρα αργότερα συνέταξε το μνημόνιο εκείνης της βαρυσήμαντης συνομιλίας και το διεβίβασε για την εγκυρότητα στον συνομιλητή του προς τον οποίο γράφει²²⁴:

4. Το πιο νευραλγικό και ασθενικό για το μοναρχοφασισμό σημείο από κοινωνική, οικονομική, πολιτική, εθνική, στρατιωτική και γεωγραφική άποψη είναι η Βόρεια Ελλάδα, δηλαδή, κυρίως η ελληνική Μακεδονία και Θράκη. Αντίθετα για το ΔΣΕ εδώ συγκεντρώνονται οι πιο ευνοϊκές προϋποθέσεις. Ουσιαστική σημασία έχει εδώ το γεγονός ότι ο ΔΣΕ διαθέτει πρωτοβουλία στο διάλεγμα του σημείου όπου θα χτυπήσει. Εδώ, λοιπόν πρέπει ο ΔΣΕ να καταφέρει αποφασιστικό χτύπημα ενάντια στο μοναρχοφασισμό συγκεντρώνοντας την κύρια προσπάθειά του ενάντια στο κέντρο της περιοχής αυτής.

Είκοσι περίπου μέρες μετά την συνάντησή του με τον Τίτο, στις 13 Μαΐου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης βρίσκεται στην Μόσχα και μετά δυο - τρεις μέρες συναντάται προσωπικά με τον Στάλιν για δεύτερη φορά στο διάστημα ενός δωδεκαμήνου. Στη συνάντηση παρίστανται ο Μολότωφ, υπουργός εξωτερικών της Σ. Ενώσεως και ο Ζντάνωφ, ο θεωρητικός του σταλινισμού. Είναι άγνωστο τι διημείφθη, αλλά υπάρχουν τα τηλεγραφήματα της συναντήσεως καθώς και το υπόμνημα με ημερομηνία 13.5.47 που επέδωσε ο ηγέτης του ΚΚΕ. Είναι ασφαλές πάντως ότι έλαβε την έγκριση για τα επόμενα βήματα και αυτά ήσαν τρία.

Στο βουνό ο Μάρκος διεκήρυξε την ίδρυση του «Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας», τονίζοντας έτσι έμπρακτα ότι η Ελλάδα είχε χωρισθεί στη μέση. Και, για να επιβεβαιώσει τούτο, άρχισε να εκδίδει «Πράξεις και Αποφάσεις του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ» που υπό τύπον Συντακτικών

Πράξεων οργάνωναν την ζωή και την εξουσία στην «Ελεύθερη Ελλάδα». Η πρώτη πράξη του Μάρκου αφορά τις «Καταστατικές Διατάξεις για την Ελεύθερη Ελλάδα», που στο άρθρο 4 παράγραφος 2 ορίζουν²²⁵:

Οι εθνικές μειονότητες έχουν ίσα πολιτικά και αστικά δικαιώματα και έχουν πλήρη δικαιώματα να διατηρήσουν και να αναπτύξουν τον εθνικό τους πολιτισμό, γλώσσα, θρησκεία, εκπαίδευση κ.λπ.

Οι αντάρτες του ΣΝΟΦ, πρώην κομιτατζήδες συνεργάτες των Βουλγάρων κατακτητών, που είχαν τώρα ενταχθή στον ΔΣΕ του Μάρκου άρχισαν να εκδίδουν στα βουνά σλαβική εφημερίδα, να οργανώνουν υποτυπώδη σλαβικά σχολεία κ.λπ.

Στις 27 Ιουνίου 1947 σημειώθηκε το δεύτερο βήμα. Ο Μιλτιάδης Πορφυρογένης, πληρεξούσιος του ΚΚΕ, ανέβαινε στο βήμα του Συνεδρίου, που πραγματοποιούσε το Γαλλικό Κ.Κ. στο Στρασβούργο, και διεκήρυσσε εμπρός στην διεθνή Κοινή Γνώμη²²⁶:

Και η αποφασιστική πολεμική επίδοση και ανάπτυξη του Δημοκρατικού Στρατού της Ελλάδας (...) αναγκαστικά τείνει να αποκρυσταλλωθεί και αποκρυσταλλώνεται κιάλας, προς τη δημιουργία μιας λεύτερης δημοκρατικής Ελλάδας με δική της κυβέρνηση και με δική της κρατική υπόσταση.

Για ένα τέτοιο πράγμα υπήρχαν και πριν και σήμερα, όλες οι απαραίτητες αντικειμενικές, πολεμικές, υλικές, πολιτικές, ηθικές, ψυχολογικές μα και γεωγραφικές προϋποθέσεις.

Είχε εξαγγελθή επίσημα, από διεθνές βήμα, η ίδρυση χωριστού ελληνικού Κράτους από το ΚΚΕ, το οποίο εξακολουθούσε πάντα να λειτουργή ελεύθερα σαν νόμιμο κόμμα. Οι «γεωγραφικές προϋποθέσεις» ήσαν αυτές που είχε καθορίσει ο Ν. Ζαχαριάδης στον Μάρκο και στον Τίτο: η Μακεδονία και η Θράκη, με πρωτεύουσα την Θεσσαλονίκη.

Ο ιστορικός Φίλιππος Ηλιού, γιος του πρώην Προέδρου της ΕΔΑ Ηλία Ηλιού, που ερεύνησε και δημοσίευσε πρώτος τα άγνωστα αρχεία του ΚΚΕ και του ΔΣΕ, σημειώνει²²⁷:

Από τον Φεβρουάριο ως τον Ιούνιο του 1947 είχαν συγκεντρωθεί όλες οι προϋποθέσεις για να γίνει το νέο αυτό βήμα στην κλιμάκωση του εμφυλίου πολέμου.

Απόφαση, στα μέσα Φεβρουαρίου, ότι η ένοπλη πάλη αποτελεί την κύρια μορφή του αγώνα των Ελλήνων Κομμουνιστών· διαμόρφωση των γενικών σχεδίων για την κατάληψη της Θεσσαλονίκης και τη δημιουργία ελεύθερης περιοχής στη

Βόρεια Ελλάδα· διαδοχικές συναντήσεις του Ν. Ζαχαριάδη με τον στρατάρχη Τίτο και τον στρατάρχη Στάλιν, από τις οποίες προκύπτει η επιβεβαίωση της αμοιβαίας συναίνεσης για τη νέα πορεία και τα νέα σχέδια.

Η επομένη κίνηση δεν μπορούσε να είναι παρά η δημόσια εξαγγελία της νέας προοπτικής. Και αυτή έγινε στο Στρασβούργο. Ως τότε τα ειδικά σχέδια είχαν κρατηθεί μυστικά —δεν τα γνώριζε παρά ένα μικρό τμήμα από την ηγεσία του ΚΚΕ και του Δημοκρατικού Στρατού. Από την άποψη αυτή ο αιφνιδιασμός — και όχι μόνον του αντιπάλου— υπήρξε πλήρης.

Το χαρακτηριστικό είναι ότι τα πραγματικά σχέδια του ΚΚΕ θα εξακολουθήσουν να μη τα γνωρίζουν οι μαχητές τους μέχρι τέλους, παρά μόνον ένα μικρό τμήμα από την ηγεσία. Το Πολιτικό Γραφείο είχε διασπασθή σε δύο κλιμάκια: το κλιμάκιο της Γιουγκοσλαβίας όπου ο Ν. Ζαχαριάδης, ο Γ. Ιωαννίδης και ο Π. Ρούσος έπαιρναν τις αποφάσεις και έδιδαν τις εντολές, και το κλιμάκιο της Αθήνας που εκτελούσε τις εντολές.

Τον Οκτώβριο 1947 συνήλθε στην Πίνδο η 3η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ στην οποία μετείχε, ως εκπρόσωπος της κομμουνιστικής γειτονικής Αλβανίας ο Μεχμέτ Σέχου, υπουργός Ασφαλείας και αργότερα επί μακρά χρόνια Πρωθυπουργός που το 1982 εξετελέσθη μυστικά στα Τίρανα από τον Εμβέρ Χότζα και χαρακτηρίσθηκε αναδρομικά «πράχτορας των Αμερικάνων, λακές των ιμπεριαλιστών, χαφιάς» κ.λπ. κ.λπ.

Η 3η Ολομέλεια ενέκρινε το στρατιωτικό σχέδιο «Λίμνες», το οποίο όμως δεν είδε ποτέ! Το υπέγραψαν επίσης, με επί κεφαλής τον Μάρκο, όλοι οι διοικηταί των Αρχηγείων του ΔΣΕ, αλλά, κατά δήλωση του Γ. Κικίτσα που επίσης το υπέγραψε, κανείς δεν το είδε. Το σχέδιο «Λίμνες» εντούτοις υπήρξε και δημοσιεύθηκε, από τα αρχεία του ΔΣΕ στην «Αυγή» του ΚΚΕ εσωτ. Προέβλεπε τη δημιουργία χωριστού κράτους στην Βόρειο Ελλάδα με πρωτεύουσα την Θεσσαλονίκη, σύμφωνα άλλωστε με τις προγενέστερες εντολές του Ν. Ζαχαριάδη προς τον Μάρκο και προς το μνημόνιο της συζητήσεως Τίτο - Ζαχαριάδη τον Απρίλιο 1947.

Ο ιστορικός της Αριστεράς Φίλιππος Ηλιού συνοψίζει²²⁸:

Το σχέδιο αυτό πήρε το συνθηματικό όνομα «Λίμνες» και υπογράφηκε από τα επτά παρόντα μέλη της ηγεσίας του Δημοκρατικού Στρατού. Υιοθετήθηκε αμέσως, από την Τρίτη Ολομέλεια που το ενέταξε στις αποφάσεις της.

Όλο το σχέδιο είναι προσανατολισμένο προς τη δημιουργία τακτικού στρατού, δύναμης 50 - 60.000 ανδρών, ικανού να καταλάβει και να κρατήσει υπό τον έλεγχό του, σε σύντομο διάστημα, εκτεταμένες περιοχές της Βόρειας Ελλάδας με κέντρο τη Θεσσαλονίκη. Για την κατάληψη της πόλης προβλέπεται η συγκρότηση ειδικού εκστρατευτικού σώματος και για «το κράτημά» της θεωρείται απαραίτητη η ύπαρξη καταδιωκτικής αεροπορίας, ταχυκίνητων πλοίων και βαρέος οπλισμού.

Ο χρόνος πραγματοποίησης του σχεδίου δεν καθορίζεται με σαφήνεια. Το σύνολο πάντως, των σχετικών πληροφοριών ξεκαθαρίζουν ότι πρόκειται για την Άνοιξη του 1948.

Διαπιστώνεται, βέβαια, από την ανάγνωση του Σχεδίου «Λίμνες» μια τεράστια αναντιστοιχία ανάμεσα στις υπάρχουσες δυνάμεις και μέσα του Δημοκρατικού Στρατού και σε εκείνες που απαιτούνται για την πραγματοποίηση των όσων προγραμματίζονται.

Αλλά θεωρείται ότι η αριθμητική αύξηση είναι ακόμα δυνατή. Το πρόβλημα του εξοπλισμού και της προμήθειας των αναγκαίων μέσων θεωρείται και αυτό, σιωπηρά στο σχέδιο, λυμένο. Στηριγμένος στις συνεννοήσεις του με τους συμμάχους του Δημοκρατικού Στρατού ο Ν. Ζαχαριάδης είχε δηλώσει στην Τρίτη Ολομέλεια «ότι τα μέσα είναι χωρίς άλλο εξασφαλισμένα».

Έτσι, «σε κλίμα πανηγυρισμού», όπως θα γράψει, αργότερα, ένας από τους παρόντες, η

Τρίτη Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ υιοθέτησε και το στρατιωτικό σχέδιο «Λίμνες».

Χρειάζεται, πάντως να σημειωθεί ότι το στρατιωτικό σχέδιο που αποδέχθηκε η Ολομέλεια είναι, στην πραγματικότητα, πολύ προγενέστερο.

Η σύλληψή του και η εκτίμηση ότι είναι πραγματοποιήσιμο, χρονολογείται τουλάχιστον από τον Απρίλιο του 1947. Τότε ο Ν. Ζαχαριάδης, που μόλις έχει βγει στο εξωτερικό, διατύπωσε τις γενικές του αρχές αλλά και τις επιχειρησιακές διαδικασίες, στις «απολύτως εμπιστευτικές» οδηγίες που έστειλε στον Μάρκο Βαφειάδη στις 17 Απριλίου.

Τις επιβεβαίωνε, μία εβδομάδα αργότερα, στο γράμμα του της 22 Απριλίου προς τον στρατάρχη Τίτο. Και τις συζήτησε, τον Μάιο του ίδιου χρόνου, με τους ηγέτες του ΚΚΣΕ και τον Στάλιν στην Μόσχα, εξασφαλίζοντας, και στις δύο περιπτώσεις, την υπόσχεση ότι θα του χορηγηθεί η αναγκαία βοήθεια. Τα σχετικά κείμενα έχουν δημοσιευθεί σε προηγούμενα φύλλα της «Αυγής». Από την πλευρά της ουσίας είναι περίπου ταυτόσημα με όσα διαλαμβάνει το Σχέδιο «Λίμνες».

Αργότερα στα τέλη του 1948, ο Μάρκος Βαφειάδης, θα γράψει ότι «οι θέσεις για την απελευθέρωση της Μακεδονίας και άλλων περιοχών μέχρι την άνοιξη του 1948, για την ολοκληρωτική ανατροπή του μοναρχοφασισμού, γράφτηκαν το Μάη του 1947 απ' το κλιμάκιο του Πολιτικού Γραφείου που βρισκόταν στο Βελιγράδι».

Έτσι, το σχέδιο, «Λίμνες» δεν αποτελεί, ουσιαστικά, παρά την τυπική επικύρωση σχεδίων που είχαν ήδη αποφασιστεί από την πολιτική ηγεσία του κινήματος.

Αυτό υπήρξε το τρίτο βήμα της ηγεσίας του ΚΚΕ προς την άβυσσο κατά το 1947. Δεν απέμενε παρά να ανακηρυχθεί και η κυβέρνηση. Η «Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση της Ελεύθερης Ελλάδας» αναγγέλθηκε τα Χριστούγεννα του 1947. Ένα χρόνο αργότερα, τον Ιανουάριο 1949, επρόκειτο να ανασχηματισθεί ριζικά. Έγινε διεθνής. Εισήλθε υπουργός ο γνωστός Πασκάλ Μητρόφσκυ του ΣΝΟΦ για να εγγυηθεί αυτό, που είχε αποτύχει να εφαρμόσει μέχρι τώρα ο ΔΣΕ και που διεκήρυσσε εντούτοις η 5η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ: την απόσχιση της ελληνικής Μακεδονίας.

Τότε όμως ήταν πολύ αργά. Αλλά δεν ήταν ποτέ αργά για καινούργιους νεκρούς. Και μάλιστα μάταιους πλέον νεκρούς διότι από τον Φεβρουάριο του 1948 η Ομοσπονδία των Νοτίων Σλάβων, όπου επρόκειτο να ενταχθεί και η ελληνική Μακεδονία με δαπάνες του ΚΚΕ —και ολοκλήρου του Έθνους— είχε καταδικασθεί από τον Στάλιν.

Φιλύποπτος πάντοτε και ωμός ο Γεωργιανός δικτάτορας είχε οσμισθή ότι ο Τίτο δεν ήταν αυτό που τον νόμιζε: ένα όργανο της Σοβιετικής Ενώσεως. Ήθελε να ηγεμονεύσει στα Βαλκάνια, μέσα από μια Ομοσπονδία Γιουγκοσλαβίας, Αλβανίας, Βουλγαρίας και Βορείου Ελλάδος, ως Στάλιν του Νότου. Η Αυτοκρατορία του Μεγάλου Πέτρου, που είχε πραγματώσει ο διάδοχός του Στάλιν, απειλούνταν έσωθεν από τον «εσωτερικό εχθρό». Και ως τέτοιος αντιμετωπίστηκε ο Τίτο, που στο μεταξύ είχε κατηγορηθεί δριμύτατα από τον Εμβέρ Χότζα ότι ήθελε να καταπιή την Αλβανία μέσα στην Γιουγκοσλαβική (νοτιοσλαβική) Ομοσπονδία του. Ήδη, με αφετηρία την συμφωνία Τέμπο - Κότσι Τζώτζε -ΕΛΑΣ, η Γιουγκοσλαβία είχε αρχίσει να ενώνεται με την Αλβανία οικονομικά, στρατιωτικά και συγκοινωνιακά. Ο Χότζα αντέδρασε. Προσεκλήθη

επειγόντως στο Κρεμλίνο μαζί με τον Δημητρώφ, αλλά ο Κροάτης Παρτιζάνος αρνήθηκε να βάλει το κεφάλι του στο στόμα του λύκου. Αυτό το προνόμιο το άφηνε πάντοτε στους συντρόφους του του ΚΚΕ και των άλλων βαλκανικών χωρών. Έστειλε αντιπροσώπους του τον Μίλοβαν Τζίλας και τον Έντβαρντ Καρντέλι, αρχηγό της αντιπροσωπείας, στην οποία μετείχαν επίσης ο Βλάντο Πόποβιτς και ο Μπάκαριτς. Από την πλευρά του Κ.Κ. Βουλγαρίας ήσαν παρόντες ο Γκ. Δημητρώφ, που έφερε το διεθνές φωτοστέφανο του «τιμημένου ηγέτη της Κομμουνιστικής Διεθνούς», ο Τράιτσο Κοστώφ, που ήταν υπεύθυνος και για το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα και ο φημισμένος επίσης Βούλγαρος κομμουνιστής Κολάρωφ. Περιγράφει την συνταρακτική συνάντηση ο Καρντέλι²²⁹:

Ο Στάλιν με ωμότητα —που δεν μπορούσα να περιμένω— επιτέθηκε στον Δημητρώφ. Για την πρότασή του είπε, ότι είναι βλακεία και ότι είναι γελοίο πώς μπορεί ένας παλιός κομμουνιστής να καταλήξει σε τέτοιες ιδέες. Πέρα απ' αυτό θεωρούσε ότι αυτή η πρόταση από άποψη αρχών είναι λαθμενής, αντιμαρξιστική, γιατί δεν μπορούν να δημιουργηθούν τέτοιες πλατιές ομοσπονδίες χωρίς τη Σοβιετική Ένωση.

«Αν κάποτε δημιουργηθούν Ομοσπονδίες —και η σκέψη μου είναι ότι θα δημιουργηθούν— τότε θα συνενώσουμε τη ρώσικη ομοσπονδία με τη Βουλγαρία και τη Γιουγκοσλαβία, την Ουκρανία με Ρουμανία και Ουγγαρία, τη Λευκορωσία με την Τσεχοσλοβακία και Πολωνία ή κάτι παρόμοιο».

Ακόμα, ούτε και σήμερα, δεν ξεκαθάρισα αν σκεφτόταν σοβαρά ή ειρωνευόταν. Κατηγόρησε τον Δημητρώφ και γιατί, για ένα τόσο σοβαρό πρόβλημα, δεν συμβουλευτήκε κανένα, ούτε ρώτησε κανέναν για να πάρει τη γνώμη του.

Εγώ, στο όνομα της αντιπροσωπίας μας, δήλωσα σύντομα, ότι από την αρχή ήμασταν κατά της πρότασης Δημητρώφ, πριν απ' όλα γιατί δεν τη θεωρούσαμε ρεαλιστική. Πάνω σ' αυτό, τόνισα μερικά επιχειρήματα, που τα είχα ήδη αναφέρει προηγούμενα. Δεν ήθελαν να μπω σε μακρύτερη συζήτηση, γιατί δε θέλαμε πέρα από την βίαιη επίθεση του Στάλιν, να επιτεθούμε και μεις στον Δημητρώφ.

Μετά, άρχισε το πιο δύσκολο μέρος της συζήτησης. Ο Δημητρώφ, όσο και αν κατά τα άλλα ήταν θαρραλέος άνθρωπος στους επαναστατικούς αγώνες, μπροστά στον Στάλιν έμοιαζε σαν μαθητής μπροστά στο δάσκαλο. Δεν τολμούσε να του αντιταχθεί ούτε με μια λέξη. Έκανε —όπως το λένε— πραγματική αυτοκριτική, που την τελείωσε με τη φράση:

»Σύντροφε Στάλιν, όλοι διδασκόμαστε από σας».

Ο Στάλιν σ' αυτό του απάντησε ωμά:

«Τι λέτε; Τι έχετε εσείς, γέρος άνθρωπος, να μάθετε ακόμα από μένα. Φερθήκατε σαν γριούλα που πάει στο παζάρι και όποιον συναντήσει του λέει αυτό που της κατέβει στο κεφάλι».

Η συζήτηση συνεχίστηκε έτσι, σ' αυτό το πνεύμα και αυτό για αρκετό χρόνο, γιατί τον Δημητρώφ τον ακολούθησαν και όλα τα μέλη του Π.Γ. του βουλγάρικου Κ.Κ. που νόμιζαν ότι πρέπει ακόμα κάτι να προσθέσουν στην αυτοκριτική του Δημητρώφ. Ο Δημητρώφ είχε

χαμηλώσει το κεφάλι και σιωπούσε.

Στόχος όμως του Στάλιν δεν ήταν ο πιστός του Δημητρώφ. Ήταν ο Τίτο. Γι' αυτό πέρασε πλάγια στην επίθεση προτείνοντας στους Γιουγκοσλάβους ομοσπόνδηση με την Βουλγαρία σε ισότιμη βάση — δυο κράτη και όχι πολλές ομόσπονδες Λαϊκές Δημοκρατίες εκ των οποίων μια μόνον θα ήταν η Βουλγαρία. Την ιδέα της Διζωνικής Ομοσπονδίας είχε διατυπώσει πρώτος ο Δημητρώφ τον Ιανουάριο 1945 σε γράμμα του προς τον Κοστώφ, για να γλυτώσει την απορρόφηση από την Γιουγκοσλαβία, αλλά αργότερα σύρθηκε στο Σύμφωνο του Μπλεντ. Στην σύσκεψη εκείνη της Μόσχας, σύμφωνα με τον Κάρντέλι, ο Στάλιν δηλώνει:

«Ναι, Ομοσπονδίες θα δημιουργήσουμε. Αλλά όχι τέτοιες όπως τις φαντάζεστε, σύντροφε Δημητρώφ, αλλά διαφορετικές. Και σαν πρώτη θα δημιουργήσουμε την βουλγαρο - γιουγκοσλάβικη ομοσπονδία και αυτό το συντομότερο. Τι σκέφτεστε γι' αυτό;»

Οι Γιουγκοσλάβοι τολμούν και απορρίπτουν. Την θεωρούν —όπως και ήταν— «Δούρειο Ίππο» κατά την περιγραφή του Καρντέλι. Καταγγέλλονται τότε από τον Στάλιν ότι θέλουν να καταπιούν —δική του έκφραση— την Αλβανία. Η ρήξη είχε επέλθει. Ο θάνατος του αντάρτικου στην Ελλάδα, επίσης. Διότι τότε ο διαμελισμός της Ελλάδος θα ωφελούσε άμεσα τον Τίτο, που χειρίζονταν αποκλειστικά το ΚΚΕ, και αυτό δεν το ήθελε για κανένα λόγο εκείνη την μέρα ο Στάλιν. Έτσι διατάσσει τους Γιουγκοσλάβους να σταματήσουν το ΚΚΕ τον ένοπλο αγώνα του. Περιγράφει ο αυτόπτης μάρτυρας Μίλοβαν Τζίλας²³⁰:

Στάλιν: — Πιστεύετε ότι η επανάσταση στην Ελλάδα μπορεί να επιτύχει;

Καρντέλι: — Ναι, αν δεν αναμειχθούν ξένες δυνάμεις και αν δεν γίνουν πολιτικά και στρατιωτικά λάθη.

Στάλιν: — Πάντοτε τα «εάν» και τα «αλλά». Όχι! Δεν υπάρχει καμιά πιθανότητα επιτυχίας. Τι νομίζετε λοιπόν; Ότι η Μεγάλη Βρετανία και οι Ηνωμένες Πολιτείες, το ισχυρότερο κράτος του κόσμου, θα μας επιτρέψουν να διακόψουμε τις συγκοινωνίες τους στη Μεσόγειο; Κουταμάρες! Και επιπλέον, δεν έχουμε στόλο. Η επανάσταση πρέπει να σταματήσει μόλις αυτό θα είναι δυνατό.

Στο σημείο αυτό, προσθέτει ο Τζίλας, ο Στάλιν έκανε μια χαρακτηριστική κίνηση, όπως τυλίγουν σε ρολό το απλωμένο χαλί, και πρόφερε τη φοβερή λέξη: «σβαρνούτ».

«Σβαρνούτ» στα ρωσικά σημαίνει «τυλίξτε πίσω το χαλί» — του ελληνικού ανταρτικού κινήματος. «Αναδιπλωθήτε». Ο Καρντέλι περιγράφει την σκηνή λεπτομερώς στα απομνημονεύματά του όπως προαναφέραμε σε άλλο κεφάλαιο. Η τύχη του κομμουνιστικού κινήματος στην Ελλάδα είχε αποφασισθεί πια. Ο Ν. Ζαχαριάδης συναντήθηκε, μετά την επιστροφή της γιουγκοσλαβικής αποστολής από την Μόσχα, δύο φορές στο Βελιγράδι με τον Τίτο στις 21 και στις 24 Φεβρουαρίου 1948. Για τρίτη και τελευταία πλέον φορά ο Ν. Ζαχαριάδης συναντιέται με τον Τίτο στις 27 Φεβρουαρίου 1948. Είναι σίγουρο ότι ο Τίτο του ανακοίνωσε την απόφαση του Στάλιν, αλλά είναι εξ ίσου σίγουρο ότι ασφαλώς δεν τον ενημέρωσε πλήρως για την ρήξη του με τον Στάλιν εξ αιτίας της Ομοσπονδίας των Νοτίων Σλάβων. Εξ άλλου, στις 18 Φεβρουαρίου 1948, ο Τίτο συναντιέται χωριστά με τον Γιάννη Ιωαννίδη στον οποίο αποκαλύπτει το μυστικό. Γράφει στο προσωπικό του ημερολόγιο με

εγγραφή 2 Απριλίου 1948 ο Γιάννης Ιωαννίδης:

Μετά ο ξάδελφος (Τίτο) μου είπε ότι ο Παππούς (Στάλιν) έχει επιφυλάξεις σχετικά με τον αγώνα που διεξάγουμε κι ότι τους προειδοποίησε πως αυτός δεν μπορεί να έχει καμμία υποχρέωση αν τους συμβεί τίποτε. Αυτοί σκέφτηκαν πως καλό θα είναι να πάει ο Νίκος να ιδεί τον Παππού (Στάλιν) και να λύσουν το σοβαρώτατο αυτό ζήτημα. Συμφώνησα και κανονίσαμε να φωνάξουμε τον Νίκο (Ζαχαριάδη).

Πράγματι ήλθε από το βουνό ο Ζαχαριάδης στο Βελιγράδι και είχε τις τρεις συναντήσεις με τον Τίτο. Μετά έφυγε για την Μόσχα όπου συνάντησε τον Στάλιν. Γύρισε στο βουνό πανευτυχής. Αλλά τίποτε πια δεν μπορούσε ν' αλλάξει την τύχη του.

Ο αγώνας συνεχίσθηκε σκληρότατος επί δεκαοκτώ μήνες ακόμη —τους αιματηρότατους, γιατί τότε έγιναν οι τρομερές συγκρούσεις στον Γράμμο (δύο φορές το καλοκαίρι του 1948 και το καλοκαίρι του 1949), στο Βίτσι και στην υπόλοιπη χώρα, όπου ο Ν. Ζαχαριάδης εξαπέλυε μετωπικές επιθέσεις εναντίον πόλεων σαν τακτικός στρατός και συνετρίβετο καταστρέφοντας μάταια το άνθος των μαχητών του και το άνθος ολοκλήρου του ελληνικού Λαού.

Μόνο το 1949 μίλησε, πρώτη φορά, για το «πισώπλατο κτύπημα του Τίτο». Αλλά ο εξ ιδίου παϊσίματος ζημιούμενος ου δοκεί ζημιούσθαι. Η ηγεσία του ΚΚΕ συνδέθηκε στενά με τον Τίτο, έπαιξε την Μακεδονία και έχασε.

Τα αποτελέσματα έχουν ήδη περιγραφεί. Σημειώνεται μόνον ότι τον Ιανουάριο του 1984 οι Σύλλογοι Πολιτικών Προσφύγων υπολόγιζαν ότι στις ανατολικές χώρες βρίσκονται ακόμη 35.000 περίπου πολιτικοί πρόσφυγες, που ως ηττημένοι μαχητές του ΔΣΕ εκπατρίστηκαν μετά την ήττα και δημιούργησαν οικογένειες. Μέχρι την ίδια περίοδο είχαν ήδη επαναπατρισθή άλλες 30.000 περίπου κατά τους ίδιους υπολογισμούς. Μονάχα στις 11 Μαρτίου 1948 το ΚΚΕ άρχισε το παιδομάζωμα, που ονόμασε αργότερα «παιδοφύλαγμα» χωρίς οι λέξεις ν' αλλάζουν το νόημα της τραγωδίας: 28.000 περίπου Ελληνόπουλα βρέθηκαν στις ανατολικές χώρες. Και όμως! Ο Τίτο είχε ειδοποιήσει νωρίτερα τον Ν. Ζαχαριάδη ότι ο αγώνας είχε καταδικασθή από τον Στάλιν.

Και μια λεπτομέρεια: την νύκτα της 9ης προς την 10η Φεβρουαρίου 1948 οι αντάρτες κανονιοβόλησαν την Θεσσαλονίκη. Έπεσαν περίπου σαράντα οβίδες. Ήταν η μοναδική πράξη που πέτυχε από το σχέδιο «Λίμνες», το οποίο φιλοδοξούσε να κάνη με ένα κτύπημα την Θεσσαλονίκη πρωτεύουσα της «ελεύθερης» — μέσα στην Ομοσπονδία των Σλάβων — Μακεδονίας και Θράκης.

Το ΚΚΕ τρώει όλα τα παιδιά του

Το 99% των συλλήψεων και καταστροφών στις οργανώσεις μας προέρχονται από πράχτορες εσωτερικούς, που δουλεύουν από μέσα. Έτσι όταν παθαίνουμε ένα τέτοιο χτύπημα πρέπει να βρίσκουμε τον χαφιέ.

*Νίκος Ζαχαριάδης
Τελικός λόγος στο 7ο Συνέδριο του ΚΚΕ*

Η ρήση ότι «η Επανάσταση τρώει τα παιδιά της» ισχύει απόλυτα για το ΚΚΕ. Από την άποψη αυτή το ΚΚΕ μπορεί να υπερηφανεύεται ότι είναι αποδεδειγμένα το πιο «επαναστατικό» Κομμουνιστικό Κόμμα. Η ηγεσία του ΚΚΕ επέτυχε να φάη όλα τα παιδιά της. Οδήγησε τα μέλη, τους φίλους και τους μαχητές του ΚΚΕ στον θάνατο, στην καταστροφή και στην μεγάλη προσφυγιά χάρις στην πολιτική που ακολούθησε κατά τα Δεκεμβριανά και κατά το δεύτερο αντάρτικο. Η περίοδος 1944-1949 είναι μια αλυσίδα από μαζικές εξοντώσεις και καταστροφές των ανθρώπων του ΚΚΕ. Παράλληλα —και στην συνέχεια— η ηγεσία του ΚΚΕ έφαγε και όλους τους ηγέτες του ΚΚΕ.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα, πιστό στην γραμμή που εξέφρασε ο αδιαφιλονίκητος ηγέτης του Ν. Ζαχαριάδης, αναζήτησε και βρήκε, μετά από κάθε χτύπημα, τον χαφιέ στο εσωτερικό του ΚΚΕ. Το ότι τελικά τον Μάρτιο του 1956 το ΚΚΕ χαρακτήρισε χαφιέ και τον Νίκο Ζαχαριάδη ήταν απλώς μια απόδειξη της συνεχείας και της συνεπείας, που είχε αυτή η πολιτική του.

Με εξαίρεση ίσως τον Απόστολο Γκρόζο, που καθαιρέθηκε από την θέση του Γ. Γραμματέα χωρίς να στιγματισθή ως προδότης και χαφιές, όλοι οι Γενικοί Γραμματείς της Κεντρικής Επιτροπής, δηλαδή οι Αρχηγοί του ΚΚΕ, έχουν καθαιρεθή, καταδικασθή και στιγματισθή ως προδότες από το ΚΚΕ — από την ίδρυση του Κομμουνιστικού Κόμματος μέχρις ότου εκλέχτηκε ο τελευταίος σήμερα Γενικός Γραμματέας του ΚΚΕ Χαρίλαος Φλωράκης, ο οποίος υπηρέτησε πιστά όλους τους προηγούμενους με αιχμή της δράσεώς του κατά το δεύτερο αντάρτικο ως υποστράτηγος του ΔΣΕ με το ψευδώνυμο καπετάν Γιώτης.

Ολόκληρη η ηγεσία του ΚΚΕ, του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, του «Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας» και της «Προσωρινής Δημοκρατικής κυβέρνησης της Ελεύθερης Ελλάδας» καθαιρέθηκε από το ΚΚΕ, κατά περιόδους, διαγράφηκε από το Κόμμα και στιγματίστηκε ως προδοτική και ως εσωτερικός εχθρός. Ο Γιώργης Σιάντος και ο Γιάννης Ιωαννίδης ήσαν στην περίοδο 1942-1945 οι ηγέτες του Κόμματος και κατηύθυναν τον ένοπλο αγώνα του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ τόσο κατά την Κατοχή όσο και κατά τα Δεκεμβριανά. Ο Γ. Σιάντος πρόλαβε να πεθάνη το 1947, αλλά αυτό δεν τον γλύτωσε από τον μεταθανάτιο στιγματισμό. Χαρακτηρίστηκε επίσημα χαφιές και πράκτορας της Ιντέλλιντζενς Σέρβις. Ο Γιάννης Ιωαννίδης εξακολούθησε να είναι ο υπ' αριθμόν 2 ηγέτης του Κόμματος και στο δεύτερο αντάρτικο 1946-1949. Είχε εγκατασταθή, ως εκπρόσωπος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ, στο Βελιγράδι από τον Αύγουστο του 1946 και οργάνωσε με τους Γιουγκοσλάβους τον ανταρτοπόλεμο στην πολιτική διεύθυνση του οποίου μετείχε μέχρι τέλους. Τον Νοέμβριο του 1952 η 3η Ολομέλεια της Κ.Ε. τον καθήρεσε από το Κόμμα και γέρο πια — ήταν το παλαιότερο εν ενεργεία στέλεχος του ΚΚΕ — τον έστειλε εργάτη σε ένα εργοστάσιο της Ρουμανίας ώστε, σύμφωνα με το επίσημο κείμενο της αποφάσεως, «να κάνει, αρχίζοντας από τη βάση, απ' τα κάτω(...) όσα δεν έκανε ως τα σήμερα (...) να τα κάνει τώρα ριζικά, αποφασιστικά, ανεπιφύλακτα, ολοκληρωτικά»²³¹.

Πρωτοκαπετάνιος του ΕΛΑΣ ήταν ο Άρης Βελουχιώτης. Το 1945 στιγματίστηκε επίσημα ως «ντεβασιονιστής», «μιζέριας» κ.λπ., αποκηρύχθηκε από το Κόμμα και οδηγήθηκε στον θάνατο. Αρχιστράτηγος του «Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας» και Πρωθυπουργός της πρώτης «Προσωρινής Δημοκρατικής κυβέρνησης της Ελεύθερης Ελλάδας» ήταν ο Μάρκος Βαφειάδης, επαγγελματικό στέλεχος του ΚΚΕ καθ' όλη του την ζωή. Τον Αύγουστο του 1948 καθαιρέθηκε σιωπηρά από όλα τα αξιώματά του, τον Νοέμβριο του 1948 το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ τον καταδίκασε ως προδότη, εσωτερικό εχθρό, χαφιέ κ.λπ. και τον καθήρεσε. Οι αποφάσεις επικυρώθηκαν τον Ιανουάριον 1949 από την 5ην Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ. Τον Φεβρουάριο του 1949 η Προσωρινή Δημοκρατική κυβέρνηση του βουνού, που, στο μεταξύ είχε ανασχηματισθή με Πρωθυπουργό τον Μήτσο Παρτσαλίδη και υπουργό τον Σλάβο Πασκάλ Μητρόφσκυ, απέλυσε σαν «οπορτουμιστές» έξι από τους πιο φημισμένους πολεμικούς ηγέτες του ΔΣΕ μεταξύ των οποίων τον αντιστράτηγο Γ. Κικίτσα και τον ταξίαρχο Γιαννούλη, ο οποίος όμως είχε τουφεκισθή από το ΚΚΕ τον Αύγουστο του 1948. Καταδίκασε επίσης με τις ίδιες βαρύτατες κατηγορίες την υπ' αριθμόν 1 γυναίκα του ΚΚΕ Χρύσα Χατζηβασιλείου και την καθήρεσε από το Πολιτικό Γραφείο στο οποίο μετείχε πρωταγωνιστικά καθ' όλο το διάστημα 1942-1948 μαζί με τον σύζυγο της Πέτρο Ρούσο που ήταν παρά ταύτα υπουργός εξωτερικών στην Προσωρινή Δημοκρατική κυβέρνηση του βουνού!...

Την ίδια τύχη είχε, λίγα χρόνια αργότερα, ο Μήτσος Παρτσαλίδης, που, ως μέλος του Π.Γ. του ΚΚΕ ήταν ο Γενικός Γραμματέας του ΕΑΜ στην περίοδο των αιματηρών συγκρούσεων (1943-1945), ήταν ο πρώτος απεσταλμένος του ΚΚΕ που έφτασε στην Μόσχα το 1946 και ο δεύτερος, μετά τον Μάρκο, Πρωθυπουργός στην κυβέρνηση του βουνού.

Οι διάδοχοι του Μάρκου Βαφειάδη στο Γενικό Στρατηγείο του ΔΣΕ αντιστράτηγος Γούσιας (Γ. Βοντίσιος) και υποστράτηγος και υπουργός Δημ. Βλαντάς καθαιρέθηκαν αργότερα, στιγματίστηκαν σαν προδότες και εστάλησαν εξορία στα Καρπάθια της Ρουμανίας. Οι ίδιοι προσωπικά στα βιβλία τους αφηγούνται λεπτομέρειες για το πογκρόμ που εξαπέλυσε η ηγεσία του ΚΚΕ εναντίον των στελεχών και των μαχητών του ΚΚΕ που είχαν καταφύγει στις κομμουνιστικές χώρες²³².

Τον Μάρτιο 1956 επεμβαίνει στο ΚΚΕ ανοιχτά το διεθνές κομμουνιστικό κίνημα με την λεγόμενη Διεθνή Επιτροπή των «αδελφών» Κ.Κ. Σοβ. Ενώσεως, Ρουμανίας, Τσεχοσλοβακίας, Ουγγαρίας, Βουλγαρίας και Πολωνίας και ενώπιον των εκπροσώπων τους συγκαλείται η 6η Πλατειά Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ που καθαιρεί τον Ν. Ζαχαριάδη ως εσωτερικό εχθρό και τον διαγράφει από το Κόμμα με φοβερές ατιμωτικές κατηγορίες. Λίγο αργότερα η Κα Γκε Μπε συλλαμβάνει τον Ν. Ζαχαριάδη στην Μόσχα και τον εξορίζει στην Σιβηρία, κοντά στον Βερίγγειο Πορθμό, όπου ο «Στάλιν της Ελλάδας» πεθαίνει απομονωμένος.

Είχε προηγηθή στην Τασκένδη ένα φοβερό εσωκομματικό πογκρόμ κατά την διάρκεια του οποίου χιλιάδες πρόσφυγες μαχητές του ΚΚΕ αιματοκυλίσθηκαν μεταξύ τους για να λύσουν τα ιδεολογικά ζητήματα. Ήταν η εποχή του περίφημου 20ού Συνεδρίου του Κ.Κ. Σοβιετικής Ενώσεως που, υπό τον Νικήτα Χρουστσόφ, επέβαλε την λεγόμενη αποσταλινοποίηση. Έτσι «αποσταλινοποιήθηκε» —με διεθνή επέμβαση— και το ΚΚΕ. Ο Δημ. Βλαντάς σημειώνει σχετικά²³³:

Η λεγόμενη «ιστορική στροφή» είναι κατασκεύασμα συνωμοσίας της ηγεσίας των ΚΚΣΕ, για να επιβάλει στο ΚΚΕ τη νέα σοβιετική στρατηγική και ταχτική, που κατέληξε στο διπολικό σύστημα διακυβέρνησης του κόσμου από τις δύο λεγόμενες υπερδυνάμεις, ΕΠΑ — Σοβιετική

Ένωση. Για την εφαρμογή αυτής της αντεπαναστατικής στρατηγικής και ταχτικής, έπρεπε να επιβληθεί στο ΚΚΕ μια «ηγεσία» που θα εφαρμόζε τυφλά αυτή τη στρατηγική και ταχτική.

Η περιβόητη «ιστορική στροφή» του ΚΚ, είναι προϊόν είτε υποπροϊόν του εικοστού συνεδρίου του ΚΚΣΕ. Αυτή έγινε δήθεν για να διορθώσει τα «κακώς κείμενα» του ΚΚΕ. Στην πραγματικότητα, αυτή το μετέβαλε σ' ένα ιδεολογικό χάος και από οργανωτική άποψη σε σωρούς ερείπια.

Με την ίδια απόφαση η 6η Πλατειά Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ καθήρεσε από τη θέση του Γραμματέα της Κεντρικής Επιτροπής και από το Πολιτικό Γραφείο τον Βασίλη Μπαρτζιώτα, που όμως σώθηκε μέσα στο Κόμμα κάνοντας ταπεινωτική αυτοκριτική και υμνώντας εκείνους τους οποίους με προηγούμενες αποφάσεις είχε καταδικάσει σαν προδότες κ.λπ. Ο Βασ. Μπαρτζιώτας ήταν στα Δεκεμβριανά υπεύθυνος της Πολιτοφυλακής στην Αθήνα και αργότερα καπετάνιος του ΔΣΕ κ.λπ. Στα Δεκεμβριανά έβαζε τους άνδρες του να γράφουν απειλητικά στους τοίχους το σύνθημα «Έρχεται ο Ορέστης».

Ο καπετάν Ορέστης (Ανδρέας Μούντριχας) μεταλλωρύχος ήταν στα Δεκεμβριανά ο καπετάνιος της 2ης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ με έδρα την Χασιά στην Πάρνηθα. Δεν εισήλθε ποτέ στην Αθήνα και καταδικάστηκε από το ΚΚΕ σαν χαφιές, συνειδητός πράχτορας της Ιντέλλιντζενς Σέρβις κ.λπ. Επέστρεψε μετά το 1974 στην Ελλάδα αλλά μέχρι τον Μάρτιο 1984 δεν έγινε ποτέ δεκτός από το ΚΚΕ.

Η εσωκομματική κρίση, ιδίως στην κορυφή της ηγεσίας, απετέλεσε ενδημικό φαινόμενο στο ΚΚΕ και τον κυρίαρχο κανόνα στη ζωή του Κόμματος από την ίδρυσή του το 1918 μέχρι το 1933 και από το 1948 μέχρι το 1968, οπότε και το κόμμα διασπάσθηκε επίσημα. Στο μεσοδιάστημα πολλές εξαιρέσεις δεν έκαναν τίποτε άλλο παρά να επιβεβαιώνουν τον κανόνα. Κατά δεκάδες τα ηγετικά στελέχη καθαιρέθηκαν με αιτιωτικές κατηγορίες και εκατοντάδες δορυφόροι στην βαθμίδα κάτω από την ηγετική πυραμίδα ακολούθησαν την ίδια μοίρα. Στις 20 Οκτωβρίου 1922 συνέρχεται το έκτακτο Συνέδριο του ΚΚΕ, με Γενικό Γραμματέα της Κ.Ε. τον γνωστό κομμουνιστή ιστορικό Γιάννη Κορδάτο και θέτει εκτός κόμματος τον Πετσόπουλο, ιδρυτικό στέλεχος του ΚΚΕ και εκδότη του «Ριζοσπάστη».

Ενάμισι χρόνο αργότερα, στις 3-8 Φεβρουαρίου 1924 συνέρχεται το Εθνικό Συμβούλιο του ΚΚΕ (ΣΕΚΕ) και καθαιρεί ολόκληρη την Κεντρική Επιτροπή του Κόμματος με εξαίρεση τον Γ. Γραμματέα της. Διορίζει τριμελή Κεντρική Επιτροπή από τους Θωμά Αποστολίδη, Γιάννη Κορδάτο και Σεραφείμ Μάξιμο με αποστολή «την εκκαθάριση του Κόμματος». Εξαπολούνται μαζικές εκκαθαρίσεις.²³⁴

Στις 5 Απριλίου 1924 δημοσιεύεται ανακοίνωση της τριμελούς Κεντρικής Επιτροπής που αναφέρει²³⁵:

Πρώτη φορά από της ιδρύσεως του Κόμματος ετέθη εις συζήτησιν η κρίσις αυτού (κατά το τελευταίον εθνικόν συμβούλιον), κρίσις η οποία ημπούδιζε την ανάπτυξιν του Κόμματος και εξέθετε τον κομμουνισμόν εις την χρεωκοπίαν.

Η ύπαρξη του Κόμματος εδικαιολογείτο μόνον διότι ικανοποιούσε τον εγωισμό και εξυπηρετούσε τα σχέδια λίγων τυχοδιωκτών και επίσης άλλων σοσιαλδημοκρατών.

Η ΚΕ ήταν υποχρεωμένη να δώσει ένα τέλος σ' αυτή την κατάσταση και να καθαρίσει το τμήμα από τα εγκληματούντα και αναρχούμενα στοιχεία. Εξήντησε όλα τα μέσα μα τίποτε δεν κατώρθωσε, ώσπου αναγκάστηκε να θέσει πια καθαρά το ζήτημα και να πετάξει από το Κόμμα όλους όσους κακώς βρέθηκαν μέλη του. Χθες διέγραψε οκτώ, αλλά δεν είναι μόνον αυτοί που θέλουν πέταγμα γιατί αποτελούσαν αίσχος για το Κόμμα. Είναι κι άλλοι. Και θα διαγραφούν κι αυτοί. Γι' αυτό η ΚΕ διέλυσε το τμήμα Πειραιώς και διώρισε μια τμηματική επιτροπή από τους καλύτερους συντρόφους του Πειραιώς.

Τον Ιανουάριο 1925 ένας πυρήνας του Κόμματος αποσπάται και δημιουργεί την «Κομμουνιστική Ένωση» με την οποία συνεργάζονται στελέχη του ΚΚΕ (ΣΕΚΕ). Σε ανακοίνωσή της η Εκτελεστική Επιτροπή του Κόμματος παραπέμπει έξι ηγετικά στελέχη να δικασθούν από την Κομμουνιστική Βαλκανική Ομοσπονδία γιατί, όπως αναφέρεται, «ακολουθούν την ίδια αντικομμουνιστική τακτική» και «μεταχειρίζονται όλα τα γνωστά αισχρά μέσα παραθέτοντας επιχειρήματα περί αποκεφαλίσεως της αριστεράς»²³⁶.

Τον Φεβρουάριο 1926 η απόφαση της Εκτελεστικής Επιτροπής διαπιστώνει άνοδο του φραξιονισμού μέσα στο ΚΚΕ. Και τονίζει²³⁷:

Ο φραξιονισμός μέσα στο κόμμα που δεν είναι παρά ένα είδος κράτους εν κράτει στέκεται αντίκρυς και στο συγκεντρωτισμό και στη μπολσεβίκικη πειθαρχία και δεν επιφέρει παρά εμπόδια στη δράση του Κόμματος. Γι' αυτό πρέπει να κτυπιέται αλύπητα.

Και σε επόμενη απόφασή της την ίδια μέρα καταλήγει²³⁸:

Οι παρεκκλίσεις και οι γενικές ελλείψεις του Κομμουνιστικού κόμματος αποτελούν την σημερινή κρίση του Κομμουνιστικού κόμματος Ελλάδος.

Τον Μάιο 1926 ανακοίνωση του Οργανωτικού Γραφείου του Κόμματος ομολογεί ότι επενέβη στα εσωτερικά του ΚΚΕ αντιπρόσωπος της Κομμουνιστικής Διεθνούς που πρότεινε «την διαγραφή όλων των μελών γενικά και την διατήρηση μόνον εκατό σ' όλη την χώρα»²³⁹. Η πρόταση αυτή της Κομμουνιστικής Διεθνούς δεν προχώρησε, φυσικά, αλλά στις 4 Μαΐου 1926 η Κεντρική Επιτροπή που είχε διορίσει ο Θωμάς Αποστολίδης μετά τις εκκαθαρίσεις του 1924-1926 θέτει εκτός κόμματος τον Θωμά Αποστολίδη²⁴⁰.

Τον Δεκέμβριο 1926 η Κεντρική Επιτροπή εκλέγει Γενικό Γραμματέα της παμψηφεί τον Πουλιόπουλο, που όμως αρνείται να αναλάβει τα καθήκοντά του και έτσι, μετά λίγες μέρες διαγράφεται από το Κόμμα γιατί, όπως αναφέρει η σχετική απόφαση της Κ.Ε.²⁴¹

Ο σ. Πουλιόπουλος εξεδήλωσε έναν σαφή ιδεολογικό, πολιτικό και οργανωτικό λικβινταρισμό, δηλαδή ακριβώς ό,τι επιβλαβές και αντιμπολσεβίκικό, καταφέροντας έτσι ένα ισχυρό χτύπημα κατά του ΚΚΕ. Δεν εδέχθη νάναι γραμματεός της Κεντρικής επιτροπής...

Γύρω από τον Πουλιόπουλο δημιουργείται το περίφημο «Αρχείο του Μαρξισμού». Είναι οι «αρχειομαρξιστές» ή «αρχείοι» που το ΚΚΕ τους καταπολεμά σαν τους χειρότερους εχθρούς του.

Στο μεταξύ εκτός του Θ. Αποστολίδη, έχουν τεθή στο περιθώριο και τα άλλα δύο μέλη της

«τρόικας» —Σεραφείμ Μάξιμος και Γιάννης Κορδάτος— που έκαναν τις εκκαθαρίσεις στο κόμμα. Θεωρούνται «δεξιά ομάδα» γιατί δεν αποδέχονται τις αποσχιστικές θέσεις του ΚΚΕ για την «ενιαία και ανεξάρτητη» Μακεδονία και Θράκη.

Το 3ο (τακτικό) Συνέδριο του ΚΚΕ τον Απρίλιο 1927 θέτει εκτός κόμματος τον πρώην Γενικό Γραμματέα της Κ.Ε. του Γιάννη Κορδάτο, καταδικάζει τον Πουλιόπουλο και τιμωρεί για τρεις μήνες τον βουλευτή του ΚΚΕ Σταυρίδη²⁴². Μετά τρεις μήνες το Πολιτικό Γραφείο επανέρχεται και διαπιστώνει ότι δρα φραξιονιστική ομάδα του Πουλιόπουλου μέσα στο ΚΚΕ, ενώ με άλλη απόφασή του διαγράφει τον Σκαρλάτο ή Πίτη σαν «επίσημο χαφιέ της Ασφάλειας» στην κομματική οργάνωση του Ηρακλείου Κρήτης²⁴³.

Καθ' όλη την διάρκεια του 1927 το ΚΚΕ συνταράσσεται από βαθύτατη εσωτερική κρίση όπου εκδηλώνονται όλες οι αιρέσεις: λικβινταριστές, ρεφορμιστές και κεντριστές. Επακολουθούν καντρίλιες αλλαγών, όπου οι πρώην στιγματισθέντες υπερισχύουν των στιγματισάντων και τανάπαλιν. Τον Φεβρουάριο 1928 ολόκληρη σχεδόν η κοινοβουλευτική ομάδα του ΚΚΕ διαγράφεται από το κόμμα γιατί τον Νοέμβριο 1927 ο Σεραφείμ Μάξιμος υπερασπίστηκε την ελληνική Μακεδονία. (Είχε ρίζες στην Θεσσαλονίκη). Στις 15-18 Φεβρουαρίου 1928 συνέρχεται η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ και αποφασίζει²⁴⁴:

1. Διαγράφει τους Μάξιμον, Σκλάβον, Χαϊνογλου, Νικολινάκον και Χατζησταύρον από μέλη της Ολομέλειας της Κεντρικής επιτροπής.

2. Απαλλάσσει τους Μάξιμον και Χαϊνογλου από την εντολήν της εκπροσώπησης του Κόμματος μέσα στο Κοινοβούλιο της μπουρζουαζίας και τους καλεί να υποβάλουν τις παραιτήσεις τους στο Κόμμα.

3. Απαλλάσσει επίσης και καλεί σε παραίτηση τους Σινάκον και Σταυρίδην συνεπεία της συνεχούς αντικομματικής τους στάσεως και της άρνησής τους να πειθαρχήσουν στις αποφάσεις του Κόμματος.

Η Ολομέλεια της Κεντρικής επιτροπής θεωρεί εξαιρετικά αναγκαίες: α) την λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων για την εκκαθάριση των γραμμών του Κόμματος, β) Την περαιτέρω αμείλιχτη καταπολέμηση του ρεφορμιστικού αρχαιο-μαρξιστικού συγκροτήματος περί τον «Σπάρτακο» και την εκμηδένιση της αντιμπολσεβίκικης αντικομματικής του εργασίας μέσα στους εργάτες και τις εργαζόμενες μάζες.

Τον Δεκέμβριο 1928 το 4ο Συνέδριο του ΚΚΕ επικυρώνει τις παραπάνω διαγραφές και εκκαθαρίζει την Κεντρική Επιτροπή του από οκτώ μέλη της, τα οποία καταγγέλλει ως πράκτορες. Τονίζει στην απόφασή του το 4ο Συνέδριο του ΚΚΕ²⁴⁵:

7. Το 4ο τακτικό Συνέδριο θεωρεί επιβεβλημένη την οργανωτική εκκαθάριση του Κόμματος και διαγράφει παμφηφεί απ' τις γραμμές του τους πράκτορες της «ενωμένης αντιπολίτευσης» Σ. Μάξιμον, Κ. Σκλάβον, Τ. Χαϊνογλου, Λ. Χατζησταύρου, Β. Νικολινάκον, Γ. Παπανικολάου, Ν. Νικολαΐδην και Πολυχρονάκην, τέως μέλη της Κεντρικής επιτροπής.

Πολύ νωρίτερα, είχαν καταδικασθή το 1923 σαν προδότες και τα ιδρυτικά μέλη του ΚΚΕ και της Κ.Ε. Νικ. Δημητράτος, Ι. Λαγουδάκης, Παπασωτηρίου και Μιχ. Σιδέρης.

Το 1928 το ΚΚΕ είχε ουσιαστικά διασπασθεί σε δυο αντιμαχόμενα στρατόπεδα, που το ένα διέγραφε σαν πράκτορες τα μέλη του άλλου. Η μια ομάδα καθωδηγείτο από τους Θέο και Γ. Σιάντο και η άλλη από τον Χαϊτά και τον Ευτυχιάδη. Τότε το 1931, επενέβη η Κομμουνιστική Διεθνής με μian έκθεση - καταπέλτη που δημοσιεύθηκε την 1η Νοεμβρίου 1931 στον «Ριζοσπάστη». Η Κομμουνιστική Διεθνής από την Μόσχα καλούσε αποφασιστικά το ΚΚΕ να διακόψει αμέσως «την εγκληματική άνευ αρχών φραξιονιστική πάλη», διαπίστωνε ότι η πολιτική του περιοριζόνταν σε μια «αλληλοάφεση αμαρτιών», απαιτούσε «σιδερένια ενότητα και μπολσεβίκικη πειθαρχία» και διώριζε νέο Πολιτικό Γραφείο. Τότε ακριβώς ανέτειλε το άστρο του Νίκου Ζαχαριάδη, που τοποθετήθηκε ηγέτης του κόμματος και Γενικός Γραμματέας της Κ.Ε. του. Εικοσιπέντε χρόνια αργότερα, το Μάρτιο 1956 μια διεθνής επέμβαση των Κομμουνιστικών Κομμάτων, καθαιρούσε τον Νίκο Ζαχαριάδη. Μέσα σε ελάχιστον σχετικά χρονικό διάστημα ο εκλεκτός του Στάλιν Ν. Ζαχαριάδης κατώρθωσε να εκκαθαρίσει το ΚΚΕ, να το ανασυντάξει και να αναπτύξει τις δυνάμεις του σε ολόκληρο τον πολιτικό, συνδικαλιστικό και εθνικό χώρο. Τον Μάιο του 1936 το άλλοτε αλληλοσπαρασσόμενο ΚΚΕ βρίσκονταν προ των πυλών της εξουσίας με ισχυρότατη κοινοβουλευτική δύναμη και σε συμμαχία με το Κόμμα Φιλελευθέρων του Θεμ. Σοφούλη. Επήλθε η δικτατορία Μεταξά, ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, η Κατοχή, το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, το Δεκεμβριανό Κίνημα, η Συμφωνία της Βάρκιζας και το δεύτερο αντάρτικο. Στο διάστημα αυτό (1936-1948) οι διαγραφές είναι λίγες και από το 1943 η απειθαρχία πληρώνεται με αίμα. Από τον Αύγουστο του 1948 καθώς το ΚΚΕ βυθίζεται στην ήττα, ξεσπάει η εσωκομματική κρίση που θα διαρκέσει είκοσι ολόκληρα χρόνια και θα επισημοποιηθεί το 1968 με την διάσπαση σε ΚΚΕ και σε ΚΚΕ εσωτερικού.

Φυσικά κατά το διάστημα της σχετικής ηρεμίας, όσον αφορά την εσωκομματική συνοχή, οι εξαιρέσεις δεν σπανίζουν για να επιβεβαιώσουν τον κανόνα. Το 1937 π.χ. το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ εκδίδει την ακόλουθη απόφαση²⁴⁶:

Το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ αποφασίζει: 1. Διαγράφει σαν χαφιέ πράκτορα της Ασφάλειας και παραδίνει στην περιφρόνηση και στο μίσος των εργαζομένων τον Αργύρη Αργυριάδη, μέλος της περιφερειακής επιτροπής της οργάνωσης Αττικοβοιωτίας. Στις χαφιέδικες υποδείξεις και την άτιμη χαφιεδική δράση τον αισχρού αυτού υποκειμένου οφείλονται κυρίως οι συλλήψεις πολλών στελεχών και μελών του Κόμματος στην Αθήνα, τον τελενταίο καιρό. 2. Διαγράφει από μέλος του Κόμματος και παραδίνει στην κοινή περιφρόνηση σαν χαφιέ, πράκτορα της Ασφάλειας, τον Ανδρ. Λιβάνη ή Κωστόπονλο. Στη χαφιεδική δράση του οφείλονται κυρίως οι ομαδικές συλλήψεις εργαζομένων μεταξύ των οποίων και πολλά μέλη [και] στελέχη του Κόμματος στην Πάτρα.

Κάνοντας μια σπάνια εξαίρεση το ΚΚΕ αποκαθιστά τον Αργ. Αργυριάδη, αλλά τον αποκαθιστά μετά σαρανταένα ακριβώς χρόνια, το Δεκέμβριο του 1978 με απόφαση της Ολομέλειας της Κ.Ε.!

Τον Μάρτιο του 1939 στιγματίζεται σαν προδότης ο Στ. Σκλάβαινας, ο άνθρωπος που ως κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΚΚΕ το 1936 είχε υπογράψει με τους Φιλελεύθερους το γνωστό Σύμφωνο Σοφούλη-Σκλάβαινα. Ως κορυφαίο στέλεχος εξεπροσώπησε το ΚΚΕ στην Κομμουνιστική Διεθνή. Αλλά το 1939 υπέγραψε δήλωση μετανοίας και έγινε «δηλωσίας» όπως άλλωστε και ο Άρης Βελουχιώτης. Φυσικά οι προβοκάτορες εξακολουθούν να ανακαλύπτονται μέσα στις ηγετικές τάξεις του ΚΚΕ. Η σχετική απόφαση έχει ως έξης²⁴⁷:

Η 5η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής των ΚΚΕ εγκρίνει ομόφωνα όλα τα μέτρα και τις

μέθοδες που χρησιμοποίησε το Πολιτικό Γραφείο για την προφύλαξη του Κόμματος και την ανακάλυψη του αισχρού προβοκάτορα Π. Δαμασκόπουλου που στοίχισε τόσο ακριβά στο Κόμμα μας. Χαιρετίζει το γεγονός αυτό που αποτελεί μια από τις σοβαρότερες νίκες του Κόμματος στην περίοδο της δικτατορίας.

Στιγματίζει την ατιμωτική προδοτική πράξη του Σκλάβαινα — Μανωλέα που συνθηκολόγησαν με τη δικτατορία και καλεί ολόκληρο το Κόμμα να συσπειρωθή γύρω απ' την κεντρική του καθοδήγηση.

Μετά τον Αύγουστο του 1948, οπότε έπεσε για πρώτη φορά ο Γράμμος στα χέρια του Στρατού, η κρίση ξεσπάει ολόπλευρη μέσα στην ηγεσία του ΚΚΕ που σταδιακά τρώει όλους τους ηγέτες του χωρίς καμμιάν εξαίρεση στην κορυφή. Οι σχετικές επίσημες αποφάσεις δεν έχουν ακόμη δημοσιευθεί από το ΚΚΕ, που σταμάτησε την έκδοση των επισήμων κειμένων του στο 1945. Εντούτοις αρκετές επίσημες αποφάσεις βρίσκονται διάσπαρτες σε διάφορα κείμενα των κομμουνιστών ηγετών εκείνης της εποχής και πάντως, ανεξάρτητα από την κατά λέξη απόδοση των αποφάσεων, ουδείς αμφισβητεί σήμερα τις διαγραφές, τις καταδίκες και τους ατιμωτικούς στιγματισμούς, που αποτελούν γεγονός βεβαιωμένο με δεκάδες επίσημες μαρτυρίες. Μια λεπτομερής κατά περίπτωση αναφορά στις αποφάσεις αυτές αποτελεί ιδιαίτερο έργο του ιστορικού, που θα καλύψει ένα τουλάχιστον ογκώδη τόμο.

Εν προκειμένω το βιβλίο αυτό αρκείται ενδεικτικά στις επίσημες εισηγήσεις του Νίκου Ζαχαριάδη, που ως παντοδύναμος ακόμη ηγέτης του ΚΚΕ υπαγόρευσε όλες τις σχετικές αποφάσεις μέχρι τον Μάρτιο 1956, οπότε ήλθε η δική του σειρά. Οι θέσεις του Ν. Ζαχαριάδη για τους άλλους ηγέτες του ΚΚΕ, που αποτελούν και επίσημες αποφάσεις του Κόμματος, λαμβάνονται αυτούσιες από την επίσημη έκδοση της Κ.Ε. του ΚΚΕ το 1953 «Ν. Ζαχαριάδη Συλλογή Έργων». Στην εισήγησή του και στον τελικό λόγο του προς την 3η Συνδιάσκεψη του ΚΚΕ που συνήλθε έξω από την Ελλάδα, φυσικά, τον Οκτώβριο του 1950 ο Στάλιν της Ελλάδος Ν. Ζαχαριάδης ανέφερε τα ακόλουθα, που περιελήφθησαν στις αποφάσεις του ΚΚΕ.

Για τον Γιώργη Σιάντο, παλαιόμαχο κομμουνιστή ηγέτη και Γραμματέα της Κ.Ε. του ΚΚΕ και της Κ.Ε. του ΕΛΑΣ κατά το 1942-1945 ο Ν. Ζαχαριάδης αναφέρει:

Δε χρειάζεται να σταθούμε εδώ πολύ στη λαθραία γραμμή του Κόμματος στην πρώτη κατοχή (1941-1944). Βασική διαπίστωση είναι τούτη: Είχαμε την περίοδο εκείνη πλήρη, ολοκληρωτική υποταγή στους Άγγλους ιμπεριαλιστές. Την υποταγή αυτή την εφήρμοζε συνειδητά ο Σιάντος²⁴⁸.

Στη φραξιονιστική πάλη 1929-1931 ο Σιάντος έκανε ενέργειες για σύνδεση με το Λαμπρινόπουλο. Ο Λαμπρινόπουλος ήταν ο αρχιχαφιάς, ο διοικητής της Γενικής Ασφάλειας που εκείνα τα χρόνια παρουσιάζονταν φιλοκομμουνιστής.(...) Έκανε τη δουλειά του. Άναβε τους φραξιονιστικούς καυγάδες.(...) Ο Σιάντος έκανε αυτή τη δουλειά και έστειλε το Μάθηση, τον άλλο αρχιχαφιέ, για να πραγματοποιήσει αυτή τη σύνδεση²⁴⁹.

Όταν γύρισε στην Αθήνα... αυτός προωθήθηκε στην ηγεσία του κόμματος στην «κατάλληλη» στιγμή (στην κατοχή).

Αλλά στην πρώτη κατοχή η καθοδήγηση του κόμματος έπρεπε απέναντι στο Σιάντο να έχει

σοβαρές επιφυλάξεις. Και το λιγότερο που είχε να κάνει ήταν να εγκαταστήσει ένα αδιάβλητο, αυστηρό έλεγχο γύρω από το Σιάντο. Όχι μόνο αυτό δεν έγινε, αλλά ο Σιάντος πήρε την παντοκρατορία στα χέρια του, έκοβε, έραβε, χωρίς κανένα έλεγχο, χωρίς καμιά επίβλεψη.

Τώρα τι έγινε στην πρώτη κατοχή το δείχνουν τα γεγονότα. Όλη η προδοσία, η ουσιαστική νόθευση της γραμμής έγινε για να μπορέσει στην κατάλληλη γραμμή να υποτάξει, να πουλήσει το κίνημα στους Εγγλέζους. Αυτή ήταν η γραμμή του. Και σύμφωνα με συγκεκριμένα στοιχεία που υπάρχουν πέρασε και στην ανοιχτή προδοσία, όπως ήταν όταν επέτρεψε το πέρασμα του εγγλέζικου συντάγματος στην Κάζα, που έγινε με προσωπική διαταγή του. Η διαταγή αυτή υπάρχει²⁵⁰.

Υπάρχει εδώ και έκθεση τον Μ που είναι αναπληρωματικό μέλος της Κ.Ε. Εκείνος που έκανε μια έκθεση και το συμπέρασμα που έβγαλε ήταν: Ο Σιάντος είναι χαφιές. Σ' αυτό κατέληξε με μαθηματική ακρίβεια.(...)

Χτες για πρώτη φορά ο Γιάννης Ιωαννίδης είπε από αυτό εδώ το βήμα (της Συνδιάσκεψης) ότι καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο Σιάντος είναι χαφιές.(...) Εδώ βγαίνει η φωτογραφία του μέσα από τα γεγονότα²⁵¹.

Έτσι το ΚΚΕ κατέληξε στην απόφαση: ο Σιάντος ήταν χαφιές, συνειδητός πράχτορας της Ιντέλλιτζενς Σέρβις, ταξικός εσωτερικός εχθρός κ.λπ. Ο Σιάντος ο πολιτικός και πολεμικός ηγέτης του ΚΚΕ στην περίοδο 1942-1945! Είχε πεθάνει το 1947 από καρδιά αλλά και αυτό θεωρήθηκε «ύποπτο» από το Ν. Ζαχαριάδη που ανέφερε ότι τον «ξέκαναν οι Εγγλέζοι για να μη μιλήσει»! Ο Μάρκος Βαφειάδης είχε καταδικασθή ως προδότης, πράχτορας του εχθρού, σπυροτουμιστής κ.λπ. από την 5η Ολομέλεια της Κ.Ε. τον Ιανουάριο του 1949. Τον Οκτώβριο 1950 ξανακαταδικάζεται. Λέει για τον Μάρκο Βαφειάδη, αρχιστράτηγο του ΔΣΕ και Πρωθυπουργό της κυβέρνησης του βουνού ο Ν. Ζαχαριάδης²⁵²:

Ένα τέταρτο λάθος. Βασικό και χοντρό λάθος στην περίοδο της δεύτερης κατοχής, του δεύτερου ένοπλου αγώνα, ήταν η ανάδειξη του Βαφειάδη στο ΔΣΕ. Αυτό το λάθος είναι αλήθεια ότι πρέπει εκ των υστέρων να το δούμε.(...)

Ο Βαφειάδης μας έβλαψε αποφασιστικά στο δεύτερο ένοπλο αγώνα.(...) Και κάτω από το φως αυτό, της προδοσίας του Τίτο, η ανατροπή και το σαμποτάρισμα της γραμμής του κόμματος στα 1946-1947 αποχτά ιδιαίτερη σημασία.(...)

Πώς ξεκινήσαμε το 1946; Ξεκινήσαμε αφού βασικά εξασφαλίσαμε από την Γιουγκοσλαβία μία ανεπιφύλακτη υποστήριξη της γενικής μας προσπάθειας. Αν το ξέραμε, αν ξέραμε την προδοσία αυτή, τότε εμείς δεν θα ξεκινούσαμε το 1946, έτσι όπως ξεκινήσαμε γιατί δεν θα είχαμε εξασφαλίσει μια βασική προϋπόθεση και η επανάσταση δεν είναι πραξικοπηματισμός. Πρέπει να σταθμίσεις σωστά τους παράγοντες τοπικά και διεθνώς.(...) Στη δεύτερη επανάσταση είχαμε το Βαφειάδη που μάς έκανε σοβαρή ζημιά.(...)

Αν πέσαμε στην εφαρμογή της σωστής αυτής γραμμής, φταίει το σαμποτάζ του Βαφειάδη. Για το Βαφειάδη εγώ είμαι ο τελευταίος στο Π.Γ. που πείστηκα γι' αυτό το γεγονός ότι είναι ύποπτος. Σήμερα όμως, το συγκεκριμένο στοιχείο που διαπιστώθηκε, αλλάζει τα

πράγματα.(...) Η ερωμένη του, η ανεψιά του Καραμαούνα, ήταν πράχτορας της Ιντέλλιντζενς Σέρβις.(...) Ο Βαφειάδης είναι οπωσδήποτε ύποπτος.

Ήταν η εποχή των μεγάλων εκκαθαρίσεων μέσα στο ανατολικό μπλοκ. Όσοι εθεωρούντο ύποπτοι για τιτοϊσμό ή είχαν κάποτε επαφές με τον Τίτο, τουφεκίζονταν. Στην Βουλγαρία τουφεκίσθηκε ο Κοστώφ, στενός συνεργάτης του Δημητρώφ, που μετά πολλά χρόνια «αποκαταστάθηκε» μεταθανάτιως. Ο Ζαχαριάδης στιγματίζει σαν ανάλογους προδότες τον Γ. Σιάντο, τον Μάρκο Βαφειάδη, τον Κώστα Καραγιώργη. Λέει και την εισήγησή του αποδέχεται το Κόμμα²⁵³:

Εγώ μιλάω από δική μας πείρα, την πείρα του Μάτθεση, Σιάντου, Βαφειάδη, Καραγιώργη. Άμα κοιτάξουμε γύρω μας τι γίνεται με τους Ράικ, Κοστώφ, τον Τίτο πρώτ' απ' όλα και τόσους άλλους, θα δούμε μέχρι που φτάνει ο ταξικός εχθρός για να μπορέσει να μας παραλύσει απ' τα μέσα, να μας πολεμήσει, να μας εξοντώσει.(...)

Ό,τι κατάφεραν (οι Άγγλοι) με τον Τίτο στην Γιουγκοσλαβία, το κατάφεραν με το Σιάντο σε μας. Καταλαβαίνουμε τι βαριές υποχρεώσεις μας επιβάλλει αυτό, που στο δεύτερο ένοπλο αγώνα μας έχουμε και το Βαφειάδη και τον Καραγιώργη.

Ένα χρόνο αργότερα, τον Οκτώβριο του 1951, αφού το ΚΚΕ είχε καταδικάσει σαν προδότες τους Σιάντο, Καραγιώργη, Βαφειάδη και άλλους, ο Ζαχαριάδης θα πει στην 2η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ:

Το κόμμα μας μίλησε ανοιχτά για τα λάθη του στο τελευταίο δεκάχρονο και ξεσκέπασε τους προβοκάτορες και προδότες σαν τους Σιάντο, Βαφειάδη και Καραγιώργη, τους οππορτουμιστές σαν τον Παρτσαλίδη, καθώς και τους σπιούνους και πράχτορες που τρύπωσαν μέσα στην ΕΔΑ.

Ο Μήτσος Παρτσαλίδης είναι Γενικός Γραμματέας του ΕΑΜ στην περίοδο 1943-1945 και αργότερα το 1949 Πρωθυπουργός διάδοχος του Μάρκου στην κυβέρνηση του βουνού. Ο Ν. Ζαχαριάδης λέει γι' αυτόν στο Κόμμα και το ΚΚΕ αποδέχεται τις απόψεις του αυτές στις επίσημες αποφάσεις του²⁵⁴:

Τι κάνει ο Παρτσαλίδης για ναβάλει τη δική του γραμμή αναθεώρησης, τη γραμμή των οππορτουμιστών; Κατηγορεί το Ζαχαριάδη.(...)

Στην πραγματικότητα, αντί για μπρος κάνει πίσω. Διατηρεί όλα τα οππορτουμιστικά ταμπούρια του.(...) Είναι δηλαδή μικραστός, διανοουμενίστικος, εγωκεντρικός.(...) Όποιος ακολουθεί τον Παρτσαλίδη είναι εχθρός τον κόμματος.(...)

Παράδειγμα δογματισμού και αποστέωσης, πέρα για πέρα αρνητικό παράδειγμα, έχουμε εμείς τον Παρτσαλίδη.(...)

Πάντως ξέρει ο Παρτσαλίδης πολύ καλά ότι στις συνθήκες του 1949 η προδοσία του Τίτο ήταν η αιτία η βασική (για την ήττα μας). Το ξέρει αυτό πολύ καλά, μα η φραξιονιστική τύφλωση δεν του επιτρέπει να το πει και να το αναγνωρίσει.

Ο Παρτσαλίδης στο κόμμα μας — αυτό δε θέλει να το πει γιατί ντρέπεται — είναι γνωστός με το ψευδώνυμο Μόας, που πάει να πει Μήτσος ο αδιόρθωτος.

Κάτω από αυτές τις βαρύτατες κατηγορίες ο Μήτσος Παρτσαλίδης καθαιρείται επανειλημμένα, επανέρχεται και πάλιν καθαιρείται έως ότου το 1968, δώδεκα χρόνια μετά την καθαίρεση του Ν. Ζαχαριάδη, αποσπάται από το ΚΚΕ το οποίο καταγγέλλει ως εξαρτημένο απόλυτα από τη Σοβιετική Ένωση και ιδρύει με άλλα στελέχη το ΚΚΕ εσωτ. Είναι τυχερός. Διότι ο Κώστας Καραγιώργης, διευθυντής του «Ριζοσπάστη», μέλος της Κ.Ε. και αντιστράτηγος του ΔΣΕ στα βουνά, εξοντώνεται. Υπήρξε μέλος του Πολεμικού Συμβουλίου και υπουργός στην κυβέρνηση του βουνού. Ο Ν. Ζαχαριάδης θα πει στην 3η Συνδιάσκεψη του ΚΚΕ τον Οκτώβριο του 1950²⁵⁵:

Τι κάνουν ο Βαφειάδης κι ο Καραγιώργης; Βάζουν στόχο το Ζαχαριάδη και για να κρύψουν τη δική τους συνεργασία με τον ταξικό εχθρό και για ν' αποσπάσουν την προσοχή του κόμματος από τους ίδιους.

Ο Καραγιώργης στιγματίζεται σαν ταξικός εχθρός. Η ηγεσία του ΚΚΕ του καταμαρτυρεί ότι είναι προβοκάτορας και προδότης²⁵⁶, ότι αντιτάχθηκε στο δεύτερο αντάρτικο για να παγιώσει το Κόμμα μέσα στις κοινοβουλευτικές διαδικασίες²⁵⁷, ότι χρησιμοποίησε την ταξιαρχία ιππικού στον θεσσαλικό κάμπο για να εξοντωθεί από τον αντίπαλο²⁵⁸ και άλλα τέτοια. Οδηγήθηκε στον θάνατο. Ανάλογες υπήρξαν οι κατηγορίες για τον Άρη Βελουχιώτη (Θανάση Κλάρα), που τώρα προβάλλεται από το σύνολο της Αριστεράς σαν είδωλο του ΕΛΑΣ. Ο Ν. Ζαχαριάδης, που τότε είχε οδηγήσει το 1945 στην διαπόμπευση, στην απομόνωση και στον θάνατο, καταγγέλλει²⁵⁹:

Ο Βελουχιώτης (Κλάρας) εκτός από τα άλλα ήταν και δηλωσίας. Ο Κλάρας, που είχε στρατιωτικές ικανότητες κατασπλιαδισμού ίσως και παραπάνω, ήταν ένας άνθρωπος που μόνο να χαντακώσει το κόμμα μπορούσε. Καθόταν κι έτρεφε ψείρες, μεθούσε, έκανε όργια, δούλευε διαλυτικά και χαντάκωνε το κόμμα και τον ΕΛΑΣ. Ήταν ένας μικροαστός τυχοδιώκτης.

Ο Άρης Βελουχιώτης κατηγορείται ανοικτά ως πράκτορας του Τίτο, που το 1945 είχε κάθε κρατικό συμφέρον να κρατήσει αναμμένη την φωτιά του αντάρτικου στην Ελλάδα ώστε να μη προωθηθούν προς την Γιουγκοσλαβία τα συμμαχικά βρετανικά στρατεύματα. Το αξιοσημείωτο είναι ότι κατηγορείται ως πράκτορας του Τίτο από τον άνθρωπο εκείνον ακριβώς —τον Ν. Ζαχαριάδη— που οργάνωσε το δεύτερο αντάρτικο στο Βελιγράδι με τον Τίτο, το στήριξε μέχρι τα τέλη του 1948 στην βοήθεια του Τίτο και έπαιξε το παιχνίδι του Τίτο. Ο Ν. Ζαχαριάδης καταγγέλλει ανενδοίαστα και το ΚΚΕ αποδέχεται στις αποφάσεις του ότι²⁶⁰:

Γιατί και ο Πετσόπουλος και ο Άρης, που δεν υποτάχθηκε στο κόμμα και σήκωσε την ανταρσία ενάντια στο κόμμα (όταν δεν δέχθηκε την Συμφωνία της Βάρκιζας το 1945) δούλευαν προς όφελος του ταξικού εχθρού. Και είναι ξεκάθαρο σχεδόν σήμερα ότι την ανταρσία του Άρη...

Ο Βασίλης Νεφελούδης ήταν ένας από τους παλαιότερους βουλευτές του ΚΚΕ και Γραμματέας της ΚΕ του ΚΚΕ στη δικτατορία του Μεταξά, αλλά κατηγορήθηκε ότι συμβιβάστηκε με τον ταξικό εχθρό και καθαιρέθηκε. Ο Ν. Ζαχαριάδης κάνοντας την εισήγηση στο 7ο Συνέδριο του ΚΚΕ, που συνήλθε τον Οκτώβριο του 1945 στην Αθήνα, είπε²⁶¹:

Ξέρετε όλοι την υπόθεση του Βασίλη Νεφελούδη. Ο σύντροφος αυτός, που ήταν ένα από τα ανώτατα στελέχη μας, στην Κέρκυρα (στις φυλακές Κερκύρας) κλονίστηκε σοβαρά και είχε ρθει σε συζήτηση με τις αρχές για τους όρους της αποφυλάκισής του. Η πανελλαδική συνδιάσκεψη του ΚΚΕ (Δεκέμβριος 1942) τον καθαίρεσε από την Κ.Ε. του ΚΚΕ. Και νομίζω καλά έκανε.

Ανάλογες βαρύτερες κατηγορίες απηύθυνε ο ηγέτης του ΚΚΕ προς δεκάδες επώνυμα στελέχη πρώτης γραμμής μέσα στην ηγεσία του κόμματος και τα εξώντωσε. Τον Οκτώβριο του 1952 συνήλθε στη Μόσχα, ενώ ζούσε ακόμη ο Στάλιν, το 19ο Συνέδριο του Κ.Κ. Σοβιετικής Ενώσεως στο οποίο μίλησε ο Ν. Ζαχαριάδης λέγοντας μεταξύ άλλων τα εξής:

Οι τιτικοί κατάσκοποι Μόσα Πιάντε και Μπουκμάνοβιτς -Τέμπο, που στα 1949 συκοφαντούσαν το ΚΚΕ για να κρύψουν τη δική τους προδοσία, κάνουν τώρα ταξίδια στην Αθήνα και ερωτικές εξομολογήσεις στους μοναρχοφασίστες.(...)

Ο εχθρός καταβάλλει λυσσασμένες προσπάθειες στην πάλη του ενάντια στο κόμμα μας στην Ελλάδα, προσπαθεί να το υπονομεύσει τόσο απ' τα έξω όσο και απ' τα μέσα, χρησιμοποιώντας για το σκοπό αυτό τους λιποτάχτες, τους προδότες, τους συνθηκολόγους και τους οππορτουνιστές.(...)

Σύντροφοι! Οι μάνες μας, οι απλές γυναίκες της χώρας μας που τα παιδιά τους τόσο θερμά φροντίζει ο σύντροφος Στάλιν, λένε: «Ας κόβει ο Θεός χρόνια απ' τη ζωή μας κι ας χαρίζει στιγμές στον Στάλιν. Είμαστε τόσες πολλές που θα ζει αιώνια».

Η ηγεσία του ΚΚΕ είχε πράξει τα πάντα ώστε να υποκαταστήσει τον Θεό. Έκοψε το νήμα της ζωής από χιλιάδες μάνες του ελληνικού λαού, σκότωσε δεκάδες χιλιάδες παιδιά των Ελληνίδων μητέρων και έφαγε όλα τα τέκνα του ΚΚΕ για «να χαρίζει στιγμές στον Στάλιν».

Εκείνη την εποχή συνελήφθη στην Αθήνα, επί κεφαλής παρανόμου κλιμακίου του ΚΚΕ, ο αρχηγός της δολοφονικής ΟΠΛΑ Νίκος Πλουμπίδης κορυφαίο στέλεχος του ΚΚΕ. Η ηγεσία του ΚΚΕ τον κατήγγειλε αμέσως σαν προδότη, χαφιέ της Ασφάλειας, προβοκάτορα και πράχτορα των Αμερικάνων ιμπεριαλιστών. Ο Ν. Πλουμπίδης καταδικάστηκε εις θάνατον από το Στρατοδικείο, στήθηκε στο εκτελεστικό απόσπασμα και εκτελέστηκε. Όταν ανακοινώθηκε η εκτέλεσή του, η ηγεσία του ΚΚΕ από το ραδιοσταθμό της «Η Φωνή της Αλήθειας» από τη Ρουμανία, κατήγγειλε ότι η εκτέλεση ήταν εικονική για να παραπλανηθεί ο Λαός και ότι ο Νίκος Πλουμπίδης φυγαδεύθηκε στην Αμερική από τους πάτρωνές τους. Αλλά ο Ν. Πλουμπίδης είχε εκτελεσθή. Ούτε η θέλησή του να αποδεχθή τον θάνατο για τα κομμουνιστικά ιδανικά του ούτε ο ίδιος ο θάνατός του μετρίασε την ωμότητα του ΚΚΕ για το οποίο πέθανε! Πετάχτηκε σ' ένα τάφο κατηγορούμενος ως προδότης και από τους αντίπαλους και από τους συντρόφους του!

Αυτή υπήρξε η μοίρα των ηγετών του ΚΚΕ και αυτήν την ανταμοιβή επεφύλαξε το ΚΚΕ στα καλύτερα παιδιά του: την ατίμωση και τον θάνατο. Ο Ν. Ζαχαριάδης δεν απετέλεσε την εξαίρεση. Τρισήμισι χρόνια μετά τον λόγο του στο 19ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ επήλθε το 20ό Συνέδριο του ΚΚΕ. Ο μικρός Στάλιν του ΚΚΕ καθαιρέθηκε αιτιωτικά από το ΚΚΕ ως χαφιές, προδότης και πράχτορας του ταξικού εχθρού, εξορίστηκε από την Κα Γκε Μπε και πέθανε σαν το σκυλί στην παγωμένη Σιβηρία.

Ο Μάρκος Βαφειάδης, που μέχρι τον Αύγουστο του 1948, αγωνίσθηκε μαζί με τον Ν. Ζαχαριάδη και υπό τις εντολές του για να αιματοκυλίση την Ελλάδα και τους μαχητές του ΚΚΕ ως αρχιστράτηγος του «Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας» και ως Πρωθυπουργός της κυβέρνησης του βουνού, θα πει για τον Αρχηγό του αργότερα²⁶²:

Δεν είχα ακόμη τότε καταλήξει στην άποψη ότι ο Ζαχαριάδης ήταν συνειδητός προβοκάτορας, όπως σήμερα το πιστεύω.(...)

Η ανακολουθία του Ζαχαριάδη είναι ακριβώς εδώ πέρα. Ενώ έβλεπε ότι κάνουν πραγματικό εμφύλιο πόλεμο η δεξιά και οι Εγγλέζοι (στις πόλεις και τα χωριά παιζόταν το δράμα σε βάρος της ελασίτικης γενιάς), παρακολουθούσε ακατανόητα την εξέλιξη της κατάστασης οπότε βρεθήκαμε με χιλιάδες φυλακισμένους, εξόριστους, καταδικωμένους και μόνο την τελευταία στιγμή, το '47, όταν πραγματικά είχαν ανατραπεί οι όροι, θέλησε να δώσει στο κίνημα χαρακτήρα ολοκληρωμένης ένοπλης έκφρασης.(...)

Αν πάρουμε τα γεγονότα από τότε που ήρθε στην Ελλάδα και ανέλαβε υπεύθυνα την ηγεσία του κόμματος, σε σειρά καθοριστικών γεγονότων θα δούμε ότι όλες του οι ενέργειες έχουν ένα χαρακτήρα αφύσικο, αντίθετο με την πραγματικότητα και η ανάλυσή τους οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ήταν ενέργειες αντίθετες με τα συμφέροντα του δικού μας κινήματος και πότερο... πώς να το πούμε, ταυτισμένες με τις επιδιώξεις των εχθρών του λαού μας, των Αγγλοαμερικάνων.(...)

Τότε κατάλαβα σ' αυτή τη σύσκεψη (του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ στις 15 Νοεμβρίου 1948) ότι ο Ζαχαριάδης και η κλίκα του πάνε για εξόντωση του κινήματος. Όλα όσα έγιναν μετά από αυτή τη σύσκεψη του Νοέμβρη, οφείλονται στο Ζαχαριάδη, η ήττα τον Δ.Σ.Ε. και όλα όσα ακολούθησαν. Παρ' όλα αυτά δεν είχα ακόμα τότε καταλήξει σ' αυτό που πιστεύω σήμερα: ότι ο Ζαχαριάδης ήταν συνειδητός προβοκάτορας.

Μετά τριάντα χρόνια απομονώσεως στα Ουράλια της Σοβιετικής Ενώσεως, ο Μάρκος Βαφειάδης επέστρεψε ελεύθερα στην Ελλάδα στις 25 Μαρτίου 1983. Εξακολουθεί να μην είναι ούτε καν απλό μέλος του ΚΚΕ, όπου την ηγεσία ασκεί ως Γενικός Γραμματέας της Κ.Ε. ο Χαρίλαος Φλωράκης, παλαιός εν όπλοις υφιστάμενος του Μάρκου Βαφειάδη στο δεύτερο αντάρτικο και συνεργάτης του Νίκου Ζαχαριάδη. Η καταιγίδα των ατιμωτικών καθαιρέσεων είχε ανοίξει τον δρόμο της επετηρίδας στον σημερινό διάδοχο του Ν. Ζαχαριάδη. Το ΚΚΕ είχε φάει όλα τα παιδιά του, αλλά δεν έφαγε την πολιτική γραμμή του. Και αυτό είναι το έσχατο θανάσιμο λάθος του.

Το ΚΚΕ στα βήματα του παρελθόντος του

«Ο Δεκέμβρης διδάσκει, φρονηματίζει, παρορμά».

*Χαρίλαος Φλωράκης
Γενικός Γραμματέας της Κ.Ε. του ΚΚΕ*

Μετά την Μεταπολίτευση του 1974, το ΚΚΕ νομιμοποιήθηκε άνευ όρων και από τότε δρα ελεύθερα ως νόμιμο κόμμα — το τρίτο σε δύναμη μέσα στην Βουλή μετά τις εκλογές του Οκτωβρίου 1977. Γενικός Γραμματέας της Κ.Ε. του ΚΚΕ και αδιαμφισβήτητος ηγέτης του είναι ο Χαρίλαος Φλωράκης, που πήρε δραστήρια μέρος σε όλους τους ένοπλους αγώνες του Κόμματος. Στο δεύτερο αντάρτικο έδρασε ως υποστράτηγος του «Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας» με το ψευδώνυμο καπετάν-Γιώτης και ήταν ο μόνος καπετάνιος, που, μετά την ήττα του ΔΣΕ στον Γράμμο και στο Βίτσι τον Αύγουστο του 1949, παρέμεινε με ειδική εντολή μαχόμενος στα ελληνικά βουνά έως ότου το τμήμα του διαλύθηκε σύντομα. Η ένοπλη δράση του, μετά την ήττα, εξέφραζε στην πράξη το σύνθημα της ηγεσίας του ΚΚΕ από το εξωτερικό ότι οι ένοπλες δυνάμεις του Κόμματος βρίσκονται «με το όπλο παρά πόδας». Έκανε αργότερα ειδικές σπουδές στην Ανωτάτη Στρατιωτική Ακαδημία της Μόσχας και επέστρεψε στην Ελλάδα επί κεφαλής παρανόμου δικτύου, οπότε συνελήφθη και καταδικάσθηκε σε βαρείες ποινές. Σύμφωνα με τα επίσημα πρακτικά της δίκης του, στις 9 Μαΐου 1960, υπό κυβέρνηση της ΕΡΕ με Πρωθυπουργό τον Κων. Καραμανλή, ο Χαρίλαος Φλωράκης είπε τα ακόλουθα:

ΦΛΩΡΑΚΗΣ (κατηγ.): Είναι γνωστόν ότι εις την περιοχήν Φλωρίνης - Καστοριάς κατοικούν 150.000 άνθρωποι που δεν είναι ούτε Έλληνες ούτε Βούλγαροι ούτε Σλάβοι. Αυτοί έχουν τα δικά τους ήθη και έθιμα, την δική τους ψυχοσύνθεση, την δική τους γλώσσα, την δική τους πατρική γη. Το ΚΚΕ λέγει ότι οι Σλαβομακεδόνες αυτοί είναι μία εθνική μειονότητα. Είναι Έλληνες υπήκοοι, αλλά εν πάση περιπτώσει από εθνικής απόψεως είναι κάτι το διάφορον διότι είναι Σλαβομακεδόνες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είναι Έλληνες;

ΦΛΩΡΑΚΗΣ: Όχι δεν είναι Έλληνες. Εδώ το ζήτημα δεν είναι εάν είναι Βούλγαροι ή Σέρβοι διότι ούτε οι ίδιοι το παραδέχονται αυτό. Εμείς λέμε: τα ίδια δικαιώματα που έχουν οι Έλληνες πολίται, τα ίδια δικαιώματα που έχουν οι Τούρκοι και οι Εβραίοι να έχουν και οι Σλαβομακεδόνες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τέλος πάντων, κατηγορούμενος είσαι και ημπορείς να λέγης ό,τι θέλεις.

ΦΛΩΡΑΚΗΣ: Εμείς νομίζομε ότι η πολιτική αυτή εξυπηρετεί το Έθνος και όχι η πολιτική της καταπίεσεως που οδηγεί εις τάσεις αποχωρισμού. Εδώ γίνεται μία προσπάθεια διαστρεβλώσεως διότι συνταυτίζουν το παλιό σύνθημα του ΚΚΕ του 1924 με την θέση του κόμματος απέναντι στην Σλαβομακεδονική μειονότητα. Ο κ. Κροντήρης (συνήγορος του ΚΚΕ) είπε την αλήθεια ότι το 1949 εμείς μιλήσαμε για δικαίωμα αυτοδιαθέσεως στους Σλαβομακεδόνας. Τι ήτο τέλος πάντων, αυτό το σύνθημα του 1924 που κατηγορήθηκε το Κ.Κ.Ε. ότι επιδιώκει τον αποχωρισμό της Μακεδονίας από την Ελλάδα; Τότε η Μακεδονία αποτελούσε το σταυροδρόμι της συνεργασίας των Μεγ. Δυνάμεων εστία πολέμου εις τα Βαλκάνια. Μετέπειτα, με την μεταβολή των πληθυσμών, άλλαξε η σύνθεση, άλλαξε και το

σύνθημα. Μπορείτε να μας κατηγορήσετε ότι αργήσαμε (να το αλλάξουμε) όχι όμως ότι επιδιώκουμε τον ακρωτηριασμό της Ελλάδος. Ουδείς επιδιώκει να δώσει την Μακεδονία στους Βουλγάρους. Το σύνθημα αυτό άλλαξε το 1935. Υπάρχει τώρα η θέση της 5ης Ολομέλειας του 1949. Ο κ. Κροντήρης (συνήγορος) είπε ότι αφορούσε στους Σλαβομακεδόνας, δηλ. τους κατοικούντες την περιοχή Φλωρίνης - Καστοριάς και όχι την Μακεδονία και Θράκη. Και είπε η 5η Ολομέλεια ότι ημπορεί οι πληθυσμοί αυτοί να κρίνουν μόνοι τους (που θα πάνε, τι θα κάνουν). Δεν μπορεί να μάς κατηγορούν ότι εμείς επιδιώκουμε τον αποχωρισμόν, διότι άλλο είναι ν' αναγνωρίζη κανείς σε ένα λαό το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως και άλλο τι θέση θα πάρη στο πρόβλημα του αποχωρισμού ή της συνενώσεως. Εν πάση περιπτώσει τη θέση αυτή εμείς την κριτικάρουμε σαν λαθεμένη και την αλλάξαμε εντός του ιδίου έτους. Εν πάση περιπτώσει δεν κρύψαμε τίποτε από τις διακηρύξεις μας αυτές ούτε τις χρησιμοποιήσαμε διά ιδιοτελείς σκοπούς. Λάθη κάνουν και άλλα κόμματα και μάλιστα πολύ χειρότερα.

Στις 30 Ιανουαρίου 1949 ο Χαρ. Φλωράκης ήταν αναπληρωματικό μέλος της Κ.Ε. του ΚΚΕ που στην 5η Ολομέλεια της εκείνη την ημέρα διεκήρυσσε:

Στη Βόρεια Ελλάδα ο μακεδονικός (σλαβομακεδονικός) λαός τάδωσε όλα για τον αγώνα και πολεμά με ολοκλήρωση ηρωισμού και αυτοθυσίας που προκαλούν το θαυμασμό. Δεν πρέπει να υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι σαν αποτέλεσμα της νίκης του ΔΣΕ, και της λαϊκής επανάστασης, ο μακεδονικός λαός θα βρει την πλήρη εθνική αποκατάστασή του έτσι όπως την θέλει ο ίδιος, προσφέροντας σήμερα το αίμα του για να την αποκτήσει.

Τον χειμώνα του 1983 ο Γ. Τσολάκης, μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ, σε δημόσιο λόγο του στα Γιάννενα διαμαρτυρήθηκε ότι η σοσιαλιστική κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ δεν επιτρέπει τον επαναπατρισμό των «συντρόφων πολιτικών προσφυγών, που ανήκουν σε μια εθνική μειονότητα». Πρώτος κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΚΚΕ, αμέσως μετά την είσοδό του στη Βουλή μετά το 1974, τοποθετήθηκε ο παλαίμαχος κομμουνιστής Κώστας Λουλές. Ήταν μέλος του Ανωτάτου Πολεμικού Συμβουλίου του ΔΣΕ τον Ιανουάριο του 1949, όταν ο ένοπλος αγώνας είχε για την Μακεδονία τον παραπάνω στόχο που καθώριζε η απόφαση της 5ης Ολομέλειας.

Μέλος του Ανωτάτου εκείνου Πολεμικού Συμβουλίου του ΔΣΕ ήταν και ο Βασίλης Μπαρτζιώτας (Φάνης) με το βαθμό του υποστρατήγου, που μετείχε επίσης στην κυβέρνηση του βουνού μαζί με τον Πασκάλ Μητρόφσκυ ως υπουργός εσωτερικών. Στα Δεκεμβριανά ήταν Α' Γραμματέας του ΚΚΕ Αθήνας υπεύθυνος για την Πολιτοφυλακή. Επέστρεψε, μετά το 1974 στην Αθήνα, όπου χαιρετίστηκε σαν «ηρωικός δημοκράτης αγωνιστής» και παρ' ότι είχε διαγραφή από το ΚΚΕ επί εποχής Κολλιγιάννη φαίνεται ότι αναμινγύεται παρασημιακά στο Κόμμα για την ιδεολογική καθοδήγηση της Κομμουνιστικής Νεολαίας (ΚΝΕ). Τούτο προκάλεσε την αηδία του ΚΚΕ εσωτ. που, από το επίσημο δημοσιογραφικό του όργανο, παρατήρησε τα εξής²⁶³:

Πολύ σωστά ο Α. Κύρκος τους υπενθύμισε, ότι σαν παράταξη οι δογματικοί δεν έχουν την έξωθεν καλή μαρτυρία σε καμιά στιγμή της ιδεολογικής τους ύπαρξης. Είναι αυτοί που έβρισαν «δηλωσία» και «Μιζέρια» τον Άρη Βελουχιώτη, οι πραγματικοί ηθικοί αυτουργοί της δολοφονίας του και οι ένοχοι για το κρέμασμα του κεφαλιού της Εθνικής μας Αντίστασης στα φανάρια της πλατείας των Τρικάλων. Η πράξη τους εκείνη τους θαραίνει και σήμερα και δεν έχουν το ηθικό ανάστημα να πάρουν σαφή θέση υπέρ του Βελουχιώτη στη διένεξή του με το Ζαχαριάδη και το Μπαρτζιώτα. Αντίθετα, αμνηστεύουν σιωπηρά τον τελευταίο και του παραδίδουν τη γραφίδα του «θεωρητικού» (παρά την πομπώδη διαγραφή του από τον

Κολλιγιάννη!) για να «μορφώσει» με αυταρχισμό τους νέους τους και να τους βάλει ίσως κάποτε — όπως έκανε τις πρώτες μέρες της απελευθέρωσης με τους νέους εκείνης της εποχής — να γράφουν με κόκκινη μπογιά στους τοίχους της Αθήνας: «Ζήτω ο Φάνης (Βασίλης Μπαρτζιώτας) Α' Γραμματέας του ΚΚΕ της Αθήνας!» Ζήτω και σε μένα, δηλαδή! Αυτό που κάνανε με το Βελουχιώτη το επανέλαβαν με τον Σιάντο («χαφιές!»), τον Πλουμπίδη («πράκτορας του εχθρού από τα γεννοφάσκια του!»), τον Καραγιώργη («διεφθαρμένος και χαφιές!»). Δεν υπήρξε άνθρωπος που νάχει δυο κόκκους μυαλό σ' αυτό τον τόπο χωρίς να υποστεί το χυδαίο διασυρμό (π.χ. ο Κορδάτος, «ο ιστορικός της μπουρζουαζίας!»), που υφίσταται σήμερα από το δόγμα η ανανεωτική πτέρυγα της Αριστεράς.

Υπουργός εξωτερικών στην δεύτερη κυβέρνηση του βουνού το 1949 ήταν ο Πέτρος Ρούσος, μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ από το 1942, αντιπρόσωπος του ΚΚΕ και ΕΑΜ τον Μάιο του 1944 στο Εθνικό Συμβούλιο του Λιβάνου και απεσταλμένος του Π.Γ. του ΚΚΕ το 1946 στο Βελιγράδι όπου μαζί με τον Γιάννη Ιωαννίδη οργάνωσε με τους Γιουγκοσλάβους το δεύτερο αντάρτικο. Τον Οκτώβριο του 1983 ο Πέτρος Ρούσος, σε άρθρο του στο δημοσιογραφικό όργανο του ΚΚΕ, εξηγεί ότι η ακολουθούμενη σήμερα από το ΚΚΕ και το ΠΑΣΟΚ πολιτική της «εθνικής λαϊκής ενότητας» αποτελούσε «συστατικό του Προγράμματος του ΕΑΜ». Και συνεχίζει²⁶⁴:

Το σύνθημα, λοιπόν της «εθνικής ενότητας», που επικράτησε στον εαμικό αγώνα δε σήμαινε άλλο από συνένωση των πατριωτικών αντιφασιστικών και μη φασιστικών δυνάμεων στον κοινό στόχο του παγκόσμιου συμμαχικού πολέμου: την κατανίκηση του φασιστικού Άξονα, την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους κατακτητές, τη δημοκρατική κατοχύρωση της λαϊκής κυριαρχίας. Με την αιχμή της πάλης για την εθνική ανεξαρτησία άγγιζε ουσιαστικά και κάθε ιμπεριαλιστική εξάρτηση στο μέλλον, ενώ από την προγραμματική τοποθέτηση των ιδρυτικών κομμάτων του και την πολιτική του πράξη το ΕΑΜ προμηνούσε βαθύτερες κοινωνικές αλλαγές.(...)

Για το ΚΚΕ δε σήμαινε «εθνική ενότητα» με τη φιλοσοφική, κοινωνιολογική έννοια του έθνους (στην περίοδο της διαμόρφωσής του) όπως αφέθηκε να εννοηθεί σε μεταπολεμικές κριτικές του Αγώνα.(...)

Βέβαια, οι εξελίξεις μετά το 1944, ένοπλη βρετανική επέμβαση του 1944, ψυχρός πόλεμος, εμφύλιος πόλεμος, αμερικάνικη επέμβαση με την παρουσία του βου στόλου στη Μεσόγειο και το «δόγμα Τρούμαν» του 1947 άλλαξαν την κατάσταση.(...)

Ωστόσο, η τακτική της πατριωτικής λαϊκής ενότητας, που, αναπροσαρμοσμένη στις νέες συνθήκες, εφαρμόζαν το ΚΚΕ και η Αριστερά, δεν άργησε να ξαναδυναμώνει το προοδευτικό κίνημα μετά τον εμφύλιο πόλεμο ως τις μέρες μας.(...)

Τα διδάγματα της εαμικής πολιτικής είναι σήμερα χρήσιμα πριν απ' όλα στον αγώνα για τη διαφύλαξη της ειρήνης.(...)

Μα και στον αγώνα για την αντιμετώπιση των κινδύνων που απειλούν την Ελλάδα λόγω της ιμπεριαλιστικής εξάρτησης και της παρουσίας των αμερικανονατοϊκών βάσεων η πείρα τον ΕΑΜ διδάσκει το λαό πως για να νικήσει χρειάζεται να κτίζει στον ευρύτερο δυνατό βαθμό

την αντιιμπεριαλιστική πατριωτική του ενότητα.

Με τέτοιους καθοδηγητές και με τέτοια καθοδήγηση το ΚΚΕ απευθύνεται το 1984 στους νέους και γενικότερα στον ελληνικό Λαό, σαράντα χρόνια μετά τον αιματηρό Δεκέμβρη του 1944, που, σύμφωνα με δήλωση του ηγέτη του Κόμματος Χαρ. Φλωράκη «διδάσκει, φρονηματίζει, παρορμά».

Τι πραγματικά άλλαξε στο ΚΚΕ μετά τόσα λάθη, τόσο αίμα, τόσους ένοπλους αγώνες;

Οι αποφάσεις του 10ου και του 11ου Συνεδρίων του ΚΚΕ, που πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα υπό συνθήκες νομιμότητας και πλήρους ελευθερίας μετά το 1974, αποδεικνύουν ότι το ΚΚΕ παραμένει αταλάντευτο στους ίδιους στόχους και στα ίδια μέσα προς επιβολή των στόχων του, που είχε και στο παρελθόν. Σαν πρώτη φάση προς τον τελικό στόχο του θέτει την «Δημοκρατία του Λαού», δηλαδή την «Λαϊκή Δημοκρατία» που επεδίωξε τόσο κατά την Κατοχή με το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ όσο και κατά το δεύτερο αντάρτικο με τον ΔΣΕ. Δεύτερη φάση είναι η δικτατορία του προλεταριάτου. Ως μέσον οι αποφάσεις των δύο νομίμων αυτών Συνεδρίων (10ου και 11ου) του ΚΚΕ δεν αποκλείουν διόλου την ένοπλη βία για το πέρασμα στον σοσιαλισμό. Επιλέγουν όμως σαν προτιμότερη μέθοδο την τακτική της «εθνικής ενότητας» (όπως την εξήγησε ήδη παραπάνω ο παλαίμαχος επαναστάτης Π. Ρούσος) μέσα από ένα μπλοκ των «αντιιμπεριαλιστικών, αντιμονοπωλιακών δημοκρατικών δυνάμεων» στις οποίες περιλαμβάνουν και τις λαϊκές δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ, όπως περιελάμβαναν πριν σαράντα χρόνια τις δυνάμεις του ΕΑΜ, ώστε να προχωρήσει η χώρα προς την «εθνική και κοινωνική απελευθέρωση» γιατί θεωρείται ακόμη ότι βρίσκεται κάτω από «ιμπεριαλιστικό ζυγό» και από «οικονομική εξάρτηση από τα πολυεθνικά μονοπώλια του καπιταλισμού». Ο Ν. Ζαχαριάδης ονόμαζε «δεύτερη κατοχή» την περίοδο 1945-1956 όσο είχε τον λόγο. Το ΚΚΕ δεν απέκρουσε ποτέ αυτόν τον χαρακτηρισμό, όπως άλλωστε και το ΠΑΣΟΚ²⁶⁵ που επεξέτεινε αυτήν την περίοδο — της «δεύτερης κατοχής» μέχρι την εκλογική του νίκη της 18ης Οκτωβρίου 1981.

Μιλώντας την Κυριακή 20 Νοεμβρίου 1983 σε πανηγυρική εκδήλωση του Κόμματος στην Αθήνα για τα 65χρονα του ΚΚΕ (1918-1983) ο Νίκος Καλούδης μέλος του Πολιτικού Γραφείου και κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΚΚΕ²⁶⁵ συνύψισε ως εξής την ιστορία, τους αγώνες και τους στόχους του Κομμουνιστικού Κόμματος σήμερα²⁶⁶:

Έχουμε όλες τις δυνατότητες να πάμε μπροστά και ν' ανταποκριθούμε στα νέα μας καθήκοντα. Εξήντα πέντε χρόνια ηρωικής δράσης έχουν προσφέρει στο κόμμα μας πολύτιμη πείρα, γνώση και επαναστατική αυτοπεποίθηση. Η επέτειος που τιμούμε αποτελεί μια μεγάλη πρόσκληση στα μέλη και τα στελέχη του ΚΚΕ να φανούν αντάξιοι συνεχιστές της ιστορίας του, των μεγάλων πατριωτικών, δημοκρατικών, διεθνιστικών, επαναστατικών παραδόσεών του. Ας φιλοδοξούμε να πλουτίσουμε αυτή την ιστορία με νέες επιτυχίες. Ας έχουμε τη φιλοδοξία ότι εμείς θα έχουμε την τιμή να πάμε στην πραγματική αλλαγή, ανοίγοντας το δρόμο για τη δημοκρατία του λαού και το σοσιαλισμό στην Ελλάδα.(...)

Η αυτοθυσία, η σταθερότητα, το επαναστατικό δυναμικό των παλιών αγωνιστών γονιμοποίησε κατά ευτυχισμένο τρόπο το νέο επαναστατικό δυναμικό, συναντήθηκε με την νέα φρουρά του Κόμματος.(...)

Σε μια εποχή που η μεγαλοαστική τάξη αναγορεύει σε υπέρτατες αξίες το κέρδος και το

ατομικό συμφέρον, το ΚΚΕ καλλιεργεί καινούργια ηθικά πρότυπα αγωνιστών που φτάνουν στην υπέρτατη θυσία για το καλό του λαού, την υπεράσπιση της πατρίδας, για την εθνική ανεξαρτησία και το σοσιαλισμό.

Το ΚΚΕ ήταν εκείνο που αντιτάχτηκε στην περιπέτεια της Μικρασιατικής καταστροφής. Από πολύ νωρίς έριξε την ιδέα για την ανάγκη μιας βαλκανικής συνεννόησης. Το ΚΚΕ στάθηκε η ψυχή της εποποιίας της Εθνικής μας Αντίστασης 1941-44. Το ΚΚΕ ήταν που μετά την απελευθέρωση πάλεψε με συνέπεια ενάντια στην αμερικανοκρατία, όταν αυτό στοίχιζε εκτελέσεις, φυλακίσεις και εξορίες.(...)

Χάρης σ' αυτούς τους αγώνες έγινε δυνατή η ανάπτυξη τον σημερινού μεγάλου αντιιμπεριαλιστικού ρεύματος που έδιωξε τη Δεξιά και παραμένει ολοζώντανο, διεκδικώντας μια νέα Ελλάδα της ειρήνης, έξω από το ΝΑΤΟ, χωρίς ξένες βάσεις και πυρηνικά όπλα. (...)

Αυτή την ιστορία και αυτόν τον αγώνα χρειάζεται να μάθουν και να ακολουθήσουν τα νιάτα μας.

Είμαστε περήφανοι, για τη διαδρομή μας. Και αυτή η υπερηφάνιά μας δε σημαίνει ότι, δικειδούμε κάποιο αλάθητο. Έχουμε τη δύναμη να στεκόμαστε αυτοκριτικά στο παρελθόν μας. Προσπαθούμε να αντλούμε επίκαιρα διδάγματα τόσο από τις πιο υψηλές στιγμές του κινήματος, όσο και από τις κακοτοπιές που το βρήκαν. Αυτή η δημιουργική προσπάθειά μας δεν έχει καμιά σχέση με τις θεωρίες της «λαθολογίας» που προβάλλουν εναντίά μας οι αντίπαλοί μας και καμιά φορά με περισσή ελαφρότητα και φίλοι μας.

Τα όσα λάθη και στο βαθμό που υπήρξαν έγιναν μέσα σ' ένα δίκαιο αγώνα για το καλό των εργαζομένων και του τόπου, σ' έναν αγώνα που αντιμετώπους είχαμε μεγάλους και δυνατούς. Μόνον όσοι δρουν επαναστατικά ξέρουν πως ο δρόμος δεν είναι ανθόσπαρτος. Στη ζωή δεν υπήρξε ούτε θα υπάρξει ένα τέτιο επαναστατικό κίνημα.

Αυτή είναι η ιστορία του δικού μας κινήματος, της σύγχρονης Ελλάδας.(...)

Το ΚΚΕ αναδείχτηκε η πιο συνεπής δύναμη ενάντια στην ξενόφερτη μοναρχία. Προπολεμικά το ΚΚΕ πρώτα επισήμανε τον κίνδυνο του πολέμου και του φασισμού, όπως και σήμερα πρωτοστατεί στην πάλη για την ειρήνη.

Το ΚΚΕ μαζί με άλλες συνεπείς δημοκρατικές δυνάμεις αντιπάλεψε με αίμα και θυσίες κατά καιρούς, τα πραξικοπήματα, τη βία, την αστυνομοκρατία, τις αυθαιρεσίες, υπεράσπιζε και υπερασπίζει τη δημοκρατική ομαλότητα.

Κι αγωνιζόμαστε για μια δημοκρατία που θα υπερβαίνει τα σημερινά στενά αστικά πλαίσια. Για μια δημοκρατία χωρίς ατομικούς ιδιοκτήτες των βασικών μέσων παραγωγής, χωρίς εκμεταλλευτές και εκμεταλλεόμενους, που όχι μόνο θα κατοχυρώνει αλλά και θα διευρύνει τα κατακτημένα με αίμα δημοκρατικά δικαιώματα, που η εργατική τάξη κι όλοι οι εργαζόμενοι θα συμμετέχουν ουσιαστικά στη λήψη των αποφάσεων.

Δείγματα μιας τέτιας εξουσίας υπήρξαν στην Ελεύθερη Ελλάδα της κατοχής. (...)

Η λύση είναι να πάμε με τη συνεργασία των προοδευτικών δυνάμεων για μια πραγματική αλλαγή. Η λύση είναι δημοκρατική κυβέρνηση που θα στηρίζεται σε όλες τις προοδευτικές δυνάμεις και που θα δεσμευτεί στηριγμένη στο λαό να εφαρμόσει ένα ελάχιστο πρόγραμμα στόχων πραγματικής αλλαγής.

Ο λαός με την αγωνιστική υποστήριξη του σήμερα και με την ψήφο του αύριο, μπορεί να δώσει τη δύναμη στο ΚΚΕ ώστε να συνεισφέρει από καλύτερες θέσεις σε ένα δρόμο προς όφελος των εργαζομένων, της ειρήνης και της εθνικής μας ανεξαρτησίας. (...)

Το Κόμμα μας επίσης είναι φορέας των ιδανικών της Μεγάλης Οχτωβριανής Επανάστασης και του σύγχρονου παγκόσμιου εργατικού και εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος, του μεγάλου αυτού κινήματος, που παρά τις δυσκολίες, κερδίζει νίκες στην πάλη του για να κάνει πιο δίκαιη, ανθρώπινη και ειρηνική τη μορφή του πλανήτη μας.

Ο πατριωτισμός μας συνδέεται άρρηκτα με τη διεθνιστική μας τοποθέτηση. (...)

Είμαστε γι' αυτό στο πλευρό της Σοβιετικής Ένωσης και των άλλων σοσιαλιστικών χωρών, προπύργια της ειρήνης, της αντιιμπεριαλιστικής πάλης και της προόδου στο σύγχρονο κόσμο.

Ξέρουμε ότι ο δρόμος που τραβάμε είναι άγνωστος, πρωτόγνωρος, είναι ανηφορικός, με δυσκολίες και εμπόδια. Δηλώνουμε ότι όπως στο παρελθόν, έτσι και στο μέλλον θα βρισκόμαστε ολόψυχα στο πλευρό τους, θα ενισχύουμε τη φιλειρηνική πολιτική τους που είναι και δική μας πολιτική.

Σε μήνυμά της για τα 65 χρόνια από την ίδρυση του Κόμματος, η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ διεκήρυξε επίσημα στις 30 Οκτωβρίου 1983 ότι «καμιά θυσία δεν πήγε χαμένη, κανένας αγώνας δεν ήταν άσκοπος». Έτσι το ΚΚΕ εμμένει σταθερά στην άποψη ότι οι ένοπλοι αγώνες του και οι θυσίες που προκάλεσαν αυτοί ήσαν επιβεβλημένοι. Άλλωστε ο εκπρόσωπος του Πολιτικού Γραφείου της Κ.Ε. του ΚΚΕ Ν. Καλούδης αμφισβήτησε ότι έγιναν σοβαρά λάθη, υπογράμμισε ότι τα λάθη είναι αναπόφευκτα στην επαναστατική δράση και δικαίως κατηγορηματικά αυτά τα λάθη τονίζοντας ότι

Τα όσα λάθη και στο βαθμό που υπήρξαν, έγιναν μέσα στο δίκαιο αγώνα για το καλό των εργαζομένων και του τόπου.

Έτσι αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα το μήνυμα της Κ.Ε. του ΚΚΕ που αναφέρει με υπερηφάνεια²⁶⁷:

Το ΚΚΕ πήρε στον αιώνα μας τη σκυτάλη των καλύτερων παραδόσεων του εθνικοαπελευθερωτικού ξεσηκωμού του '21 που πρόδωσε η μεγαλοαστική τάξη. Έδωσε στην πατροπαράδοτη πάλη ενάντια στην ξενοκρατία σύγχρονο αντιιμπεριαλιστικό περιεχόμενο. Στάθηκε ο κύριος κορμός και ο αιμοδότης της εποποιίας της Εθνικής μας Αντίστασης και της αδιάλλακτης πάλης κατά της ξένης ιμπεριαλιστικής επέμβασης. Άνοιξε τη μάχη ενάντια στην αμερικανοκρατία και τη ΝΑΤΟϊκή υποτέλεια όταν αυτό στοίχιζε φυλακές, εξορίες και εκτελεστικά αποσπάσματα. Με τη μακρόχρονη συνεισφορά του διαμορφώθηκε το μεγάλο αντιιμπεριαλιστικό, φιλειρηνικό λαϊκό κίνημα που έχει επιδράσει αποφασιστικά στην πορεία του τόπου μας, που αποτελεί την εγγύηση για την κατάκτηση της Εθνικής μας ανεξαρτησίας

και τη φιλειρηνική παρουσία της χώρας μας.(...)

Είμαστε περήφανοι για την ιστορική συνεισφορά του Κόμματός μας για τους 65χρονους ηρωικούς του αγώνες, που είναι αξεδιάλυτα δεμένοι με τους αγώνες όλου του ελληνικού λαού και των προοδευτικών του δυνάμεων. Καμιά θυσία δεν πήγε χαμένη, κανένας αγώνας δεν ήταν άσκοπος.

Με τον όρο «αδιάλλακτη πάλη κατά της ιμπεριαλιστικής επέμβασης» η ηγεσία του ΚΚΕ εννοεί πάντοτε το δεύτερο αντάρτικο 1946-1949. Με τον όρο «μάχη ενάντια στην αμερικανοκρατία και την νατοϊκή υποτέλεια» εννοεί την περίοδο της παράνομης δράσης του μετά την πολεμική ήττα του το 1949.

Σ' αυτό το δρόμο, πίσω στα βήματα του παρελθόντος του, πορεύεται και σήμερα η ηγεσία του ΚΚΕ. Σ' αυτόν τον δρόμο καλεί η Κ.Ε. του ΚΚΕ να στρατευθούν όλοι οι κομμουνιστές, όλοι οι νέοι²⁶⁸:

Κομμουνιστές και Κομμουνίστριες,

Κνίτες και Κνίτισσες,

Σηκώνετε στους ώμους σας μια μεγάλη κληρονομιά 65 χρόνων ηρωικών αγώνων, γνήσια πατριωτικών και διεθνιστικών παραδόσεων. Συνεχίστε την και πλουτίστε την μέσα στην ταξική πάλη για τα συμφέροντα της εργατικής τάξης και όλων των εργαζομένων. Βαθύνετε συνεχώς στην ιστορία του επαναστατικού μας κινήματος και αξιοποιήστε στο σημερινό αγώνα τα πολύτιμα διδάγματά της. Μελετήστε, αφομοιώστε και εφαρμόστε δημιουργικά την επαναστατική μας θεωρία.

Είναι ο δρόμος προς το παρελθόν, ο δρόμος προς τα ίδια λάθη. Και αυτό είναι το δέκατο θανάσιμο λάθος του ΚΚΕ. Δεν διδάχθηκε τίποτε από τα λάθη του. Αγωνίζεται να τα επαναλάβει. Και ταυτόχρονα καλλιεργεί έναν άγριο «ρεβανισμό» με τα πλουσιώτατα μέσα που διαθέτει στα χέρια του και με την άμεση πρόσβασή του πια στα κρατικά ραδιοτηλεοπτικά κανάλια, στον αστικό Τύπο, στην υποκουλτούρα του θεάτρου, της μουσικής, του κινηματογράφου, της Παιδείας, της λογοτεχνίας, της πλαστογράφου ιστοριογραφίας.

Το ΚΚΕ πιστεύει ότι, χάρις στο μπλοκ της Αλλαγής και χάρις στον οππορτουνιστικό στρουθοκαμηλισμό όλων των κυβερνήσεων της Νέας Δημοκρατίας, δεν ήλθε απλώς ο καιρός για να δικαιωθεί, να εξιλεωθεί σβήνοντας την εθνική μνήμη και φορτώνοντας όλα τα αμαρτήματά του στους ώμους των αντιπάλων του. Το ΚΚΕ πιστεύει σήμερα κάτι περισσότερο: ότι ήλθε ο καιρός του νέου ΕΑΜ και ότι έφτασε η ώρα για να πάρη, επί τέλους, την «ρεβάνς» από τους φιλελεύθερους δημοκράτες πατριώτες που ρίχθηκαν από την κάθε είδους ηγεσία τους βορά στην σύγχυση, στο ψεύδος στην αμνησία και, τελικά, στα χέρια των εκδικητών.

Τα εννέα προηγούμενα θανάσιμα αμαρτήματα του ΚΚΕ αναφέρονται στο παρελθόν και προσδιώρισαν αρνητικά το παρόν. Το δέκατο θανάσιμο αμάρτημά του αναφέρεται στο άμεσο μέλλον του Λαού, της Δημοκρατίας και του Έθνους. Γι' αυτό είναι και το επικίνδυνο αμάρτημα — αμφίδρομο επικίνδυνο, ασφαλώς, αλλά εξ ίσου εκρηκτικό για όλους ανεξαιρέτως τους Έλληνες.

Το βιβλίο αυτό γράφτηκε με την ελπίδα ότι η Αλήθεια μπορεί ίσως να αποτρέψει ένα λάθος. Αλλά προϋπόθεση της αποτροπής είναι να αποφασίσουμε όλοι, από όλες τις πλευρές, να ψάξουμε την Αλήθεια και να αποδεχθούμε το βάρος της. Όχι να το επιρρίψουμε στους Άλλους. Τέτοια απόφαση σήμερα δε φαίνεται να υπάρχει, δυστυχώς. Έλειψε η λεβεντιά. Όταν τα όπλα και η βία θέρισαν το άνθος του ελληνισμού στις δυο όχθες της εθνικής κοίτης, το δρεπάνι πήρε και την λεβεντιά — την πρώτη αρετή των Ελλήνων.

ΤΕΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αβέρωφ - Τσοίτσα: «Φωτιά και τσεκούρι», βιβλιοπωλείο Εστίας, Αθήνα 1975.
- Αρχηγείον Στρατού: «Ο Αντισυμμοριακός Αγών 1946-1949. Η εκκαθάρισις της Ρούμελης και η πρώτη μάχη του Γράμμου 1948» Διεύθυνσις Ιστορίας Στρατού, Αθήνα, 1970.
- Βλαντά Δημήτρη: «Η Προδομένη Επανάσταση. Πολιτική Ιστορία του ΚΚΕ», Αθήνα 1977.
- Βοντίσιος Γ. - Γούσιας: «Οι αιτίες για τις ήττες και τη διάσπαση του ΚΚΕ και της Ελληνικής Αριστεράς», Τόμοι 2, Αθήνα 1977. Εκδόσεις «Να υπηρετούμε την Ελλάδα».
- Βουκμάνοβιτς Σβετοζάρ Τέμπο: «Αγώνας για τα Βαλκάνια», Ζάγκρεμπ Γιουγκοσλαβίας 1981, Εκδόσεις Γκλόμπους. Σερβοκροατική γλώσσα.
- Γενικόν Επιτελείον Στρατού: Ο Ελληνικός Στρατός κατά τον αντισυμμοριακόν αγώνα. Το δεύτερον έτος του αγώνος. Διεύθυνσις Ιστορίας Στρατού, Αθήναι 1980.
- Γουντχάουζ Κρις: «Το Μήλον της Έριδος», Αθήνα 1976, Εκδόσεις «Εξάντας».
- Γουσίδη Δημ.: «Μάρκος Βαφειάδης, μαρτυρίες», Θεσσαλονίκη 1983, Εκδόσεις «Επικαιρότητα».
- Γρηγοριάδης Σόλων: «Ο Εμφύλιος 1946-1949», Τόμοι 2, Αθήνα 1979, Εκδόσεις Φυτράκη.
- Γρηγοριάδης Φοίβος: «Το δεύτερο αντάρτικο» (Ιστορία του Εμφυλίου Πολέμου), Τόμοι 4, Αθήνα Εκδόσεις Καμαρινόπουλος.
- ΕΑΜ Κεντρική Επιτροπή: «Δήμιοι και Θύματα», Αθήνα 1945, «Λευκή Βίβλος Μάης 1943-Μάρτης 1945» Αθήνα 1945.
- Εφημερίδες: «Αυγή», «Ριζοσπάστης», «Τα Νέα», Αθήνα.
- Ζαχαριάδης Ν.: Συλλογή Έργων, Έκδοση της Κ.Ε. του ΚΚΕ στο εξωτερικό, 1953.
- Ζαχαριάδης Νίκος: «Προβλήματα καθοδήγησης» 1950.
- Ηλιού Φίλιππος: «Τα αρχεία του ΚΚΕ και του ΔΣΕ», Εφημερίδα «Αυγή», Αθήνα, Δεκέμβριος 1979-Ιανουάριος 1980.
- Ιστορία της Αντίστασης 1940-1945, Τόμοι 5, Αθήνα 1979, Εκδόσεις «Αυλός».
- Ιωαννίδης Γιάννης: Αναμνήσεις. Προβλήματα της πολιτικής του ΚΚΕ στην Εθνική Αντίσταση 1940-1945. Επιμέλεια Α. Παπαπαναγιώτου, Αθήναι 1979. Εκδόσεις «Θεμέλιο».
- Κανελλόπουλος Παν.: «Ο Εικοστός Αιώνας. Η πάλη μεταξύ ανθρωπισμού και απανθρωπιάς», Αθήναι 1951.

Καρντέλι Έντβαρντ: Ο αγώνας για την αναγνώριση και την ανεξαρτησία της Γιουγκοσλαβίας 1944-1957. Βελιγράδι 1980. (Σερβοκροατικά).

Κύρου Αχιλλεύς «Η νέα επίθεση κατά της Έλλάδος», Αθήνα 1948.

Κύρου Αχιλλεύς και Κύρου, επιμέλεια Άδ. Κύρου: «Εθνική Αντίσταση και Εθνική Μειοδοσία», Αθήνα 1983 β' εκδοσις, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Τόμοι 2.

Μπακιρτζής Ευριπίδης, μελέτες, λόγοι, σημειώσεις. Επιμέλεια Ν. Μάργαρη, Αθήνα 1981, Εκδόσεις «Επικαιρότητα».

Ντραγκοϊτσεβα Τσόλα: «Απ' την ήττα στη Νίκη», Θεσσαλονίκη 1983, Εκδόσεις Παρατηρητής - Σόφια Πρες.

Ορέστης (Μούντριχας Ανδρέας): Αναμνήσεις -Ημερολόγιο, εφημερίδα «Ακρόπολις» 1958.

Παπανδρέου Γ.: «Η απελευθέρωση της Ελλάδος», Αθήνα 1945, Εκδόσεις Άλφα.

Ρούσος Πέτρος: «Η Μεγάλη Πενταετία 1940-1945», Τόμοι 2, Αθήνα 1982, 3η έκδοση.

Σαράφης Στέφανος: «Ο ΕΛΑΣ», Αθήνα 1946.

Σκόπια Γιουγκοσλαβίας, κρατικές εκδόσεις: «Η Μακεδονία του Αιγαίου στον Εθνικό Λαϊκοαπελευθερωτικό Αγώνα 1944-1945», Τόμος 1, Σκόπια 1971, «Αρχαία Μακεδονίας», Εκδόσεις Γκοντίνα. «Το ΚΚΕ και το εθνικό ζήτημα 1918-1974», Σκόπια 1982, Εκδόσεις Κουλτούρα.

Τζίλας Μίλοβαν: Συνομιλίες με τον Στάλιν. Νέα Υόρκη 1962, Παρίσι, Αθήνα.

«Το ΚΚΕ. Επίσημα κείμενα», Αθήνα, Εκδόσεις «Σύγχρονη Εποχή», Τόμοι 5 με τις επίσημες αποφάσεις του ΚΚΕ 1918-1945.

Τσακαλώτος Θρασύβουλος: «Σαράντα χρόνια στρατιώτης της Ελλάδος». Αθήνα 1960.

Τσιριμώκος Ηλίας: «Ημερολόγιο», εφημερίδα «Ακρόπολις» 21-1-1973 μέχρι 24-3-1973.

Τσώρτσιλ Ουίνστον: «Απομνημονεύματα», Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας.

Σβώλος Αλέξ.: «Η δική μας Αλήθεια». Αθήνα 1962.

Χατζή Θανάση: Η νικηφόρα επανάσταση που χάθηκε (1941-45), Τόμοι 3 Αθήνα 1978-1979. Εκδόσεις Παπαζήση.

Χότζα Εμβέρ: Με τον Στάλιν, Τίρανα 1979 (Γαλλικά, Αγγλικά, Αλβανικά).

Χρονόπουλος Δημ.: «Η ανεξαρτησία μας και οι ξένοι. Χρονικό των επεμβάσεων στην Ελλάδα», Αθήνα 1983, Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών, Βιβλιοπωλείον της Εστίας.

¹ «Ν. Ζαχαριάδης Συλλογή Έργων» Έκδοση της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. 27 Απρίλη 1953 για τα Πενηντάχρονα του Ν. Ζαχαριάδη. Κεφάλαιο «Θέσεις για την Ιστορία του Κ.Κ.Ε.» σελ. 24 - 26. (Το κεφάλαιο αυτό πρωτοκυκλοφόρησε το 1946 από το Κ.Κ.Ε. στην Ελλάδα σαν μπροσούρα «Θέσεις για την Ιστορία του Κ.Κ.Ε.»)

² «Αι αρχαί και το Πρόγραμμα» Έκδοσις της Κ.Ε. του ΣΕΚΕ Αθήναι 1919. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα κείμενα». Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή Αθήνα 1974 τόμος Α' σελ. 8.

³ «Ριζοσπάστης» 12 του Απρίλη 1920. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 64, 65.

⁴ «Εργατικός Αγών» 8 του Αυγούστου 1920. «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 91 - 93.

⁵ «Ριζοσπάστης» 13 του Σεπτεμβρίου 1920 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 104-210.

⁶ «Ριζοσπάστης» 19 του Σεπτεμβρίου 1920. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 111.

⁷ «Εργατικός Αγών» 29 του Νοέμβρη 1920. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 170-173.

⁸ «Ριζοσπάστης» 12 του Απρίλη. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 238.

⁹ «Ριζοσπάστης» 28 του Αυγούστου 1922 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 254 - 255.

¹⁰ «Ριζοσπάστης» 22 του Μάη 1922. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 243.

¹¹ «Ριζοσπάστης» 22 του Οκτώβρη 1923. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 338.

¹² «Ριζοσπάστης» 8 του Δεκεμβρίου 1923. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 372.

¹³ «Ριζοσπάστης» 17 του Νοέμβρη 1923. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 356.

¹⁴ «Ριζοσπάστης» 18 του Δεκεμβρίου 1923. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 382.

¹⁵ «Ριζοσπάστης» 25 του Γενάρη 1925. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Β' σελ. 27 - 29.

¹⁶ «Ριζοσπάστης» 1 του Φλεβάρη 1925. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Β' σελ. 36 - 38.

¹⁷ «Ριζοσπάστης» 23 του Απρίλη 1927 «το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Β' σελ. 284 - 285.

¹⁸ «Ριζοσπάστης» 22 του Αυγούστου 1927. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Β' σελ. 369-370.

¹⁹ «Ριζοσπάστης» 24 του Οκτώβρη 1927 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Β' σελ. 452.

²⁰ «Ριζοσπάστης» 11 του Νοέμβρη 1928 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Β' σελ. 556.

²¹ «Ο Νέος Ριζοσπάστης» 5 του Μάη 1932 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Γ' σελ. 400-403.

²² «Ο Νέος Ριζοσπάστης» 18 του Ιουλίου 1933 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Γ' σελ. 559-561.

-
- ²³ «Ο Νέος Ριζοσπάστης» 12 του Νοέμβρη 1933. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Γ' σελ. 580 - 586.
- ²⁴ «Εργατικός Αγών» 8 του Αυγούστου 1920. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 91-93.
- ²⁵ «Εργατικός Αγών» 20 του Σεπτεμβρη 1920. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 114-116.
- ²⁶ «Εργατικός Αγών» 27 του Σεπτεμβρη 1920. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 143.
- ²⁷ «Εργατικός Αγών» 8 του Νοέμβρη 1920 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 161.
- ²⁸ «Εργατικός Αγών» 20 του Νοέμβρη 1920. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 163 - 166.
- ²⁹ «Ριζοσπάστης» 1 του Δεκεμβρη 1923. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 361.
- ³⁰ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα κείμενα» τόμος Α' σελ. 407 - 408. Απόφαση του Εθνικού Συμβουλίου του ΣΕΚΕ.
- ³¹ «Ριζοσπάστης» 23 του Απρίλη 1924. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 434 - 436.
- ³² «Ριζοσπάστης» 1 του Μάη 1924 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 444.
- ³³ «Ριζοσπάστης» 13 του Μάη 1924. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 450.
- ³⁴ «Ριζοσπάστης» 13 του Ιούνη 1924 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 463.
- ³⁵ «Ριζοσπάστης» 12 του Νοέμβρη 1924 (Το Μανιφέστο έχει κυκλοφορήσει 11 Οκτωβρίου 1924) «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Α' σελ. 491.
- ³⁶ «Ριζοσπάστης» 11 του Νοέμβρη 1928 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Β' σελ. 556.
- ³⁷ «Κομμουνιστική Επιθεώρηση» Γενάρης 1929 σελ. 9-14 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Β' σελ. 577 - 578.
- ³⁸ Πρακτικά της Βουλής Μάρτιος 1929. Εφημερίς των συζητήσεων.
- ³⁹ «Ο Νέος Ριζοσπάστης» 21 του Γενάρη 1934. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 16 (σελ. 13-34 όλη η απόφαση).
- ⁴⁰ Ένθα ανωτέρω σελ. 27.
- ⁴¹ «Ο Νέος Ριζοσπάστης» 21 του Γενάρη 1934. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 35-36.
- ⁴² «Ριζοσπάστης» 22 του Απρίλη 1934 (Ο «Ριζοσπάστης» εξεδίδετο από το Σεπτέμβριο του 1931 μέχρι 11 Μαρτίου 1934 ως «Νέος Ριζοσπάστης» γιατί είχε καταδικαστεί από το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών). «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 38.
- ⁴³ «Ριζοσπάστης» 22 του Απρίλη 1934. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 76 - 82.

-
- ⁴⁴ «Ριζοσπάστης» 18 του Νοέμβρη 1934. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 98 - 103.
- ⁴⁵ «Κομμουνιστική Επιθεώρηση» αριθμ. 14, 1 του Οκτώβρη 1935. (Το ανοιχτό γράμμα φέρει ημερομηνία 16.9.35 οπότε και πρέπει να δόθηκε στη δημοσιότητα) «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 229-231.
- ⁴⁶ «Κομμουνιστική Επιθεώρηση» αριθ. 14, 1 του Οκτώβρη 1935.
- ⁴⁷ «Κομμουνιστική Επιθεώρηση» αριθμ. 15, 11 του Οκτώβρη 1935. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 249 - 250.
- ⁴⁸ «Κομμουνιστική Επιθεώρηση» αρ. 2, 16 του Γενάρη 1936. «Πέντε χρόνια αγώνες 1931-1936» έκδοση 1936 σελ. 375 - 390 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 295.
- ⁴⁹ «Ριζοσπάστης» 1 Γενάρη 1936. «Πέντε χρόνια αγώνες 1931-1936» έκδοση 1945 σελ. 387-389. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 322.
- ⁵⁰ Αχρονολόγητο Κείμενο. Πριν από τις 13 Ιουνίου 1937 πάντως. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 420.
- ⁵¹ «Ριζοσπάστης» 15 του Μάρτη 1937 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 415.
- ⁵² «Ριζοσπάστης» 12 του Σεπτέμβρη 1937 «το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 432-433.
- ⁵³ «Ριζοσπάστης» 5 του Νοέμβρη 1937. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 436.
- ⁵⁴ «Ριζοσπάστης» 24 του Δεκέμβρη 1938 «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 452.
- ⁵⁵ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 471.
- ⁵⁶ «Ριζοσπάστης» 2 του Μάη 1940. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 482 - 490.
- ⁵⁷ «Ριζοσπάστης» 30 Αυγούστου 1940. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Δ' σελ. 500 - 504.
- ⁵⁸ Αθηναϊκός τύπος 2 Νοεμβρίου 1940. «Ν. Ζαχαριάδης Συλλογή Έργων». Έκδοση της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. 1953 σελ. 119, «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 9.
- ⁵⁹ «Ν. Ζαχαριάδη Συλλογή Έργων». Έκδοση της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. 1953 σελ. 123.
- ⁶⁰ «Ριζοσπάστης» 11 του Μάρτη 1947. «Ν. Ζαχαριάδη Συλλογή Έργων» Έκδοση της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. 1953 σελ. 124- 126.
- ⁶¹ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 11 - 16. «Το Κ.Κ.Ε. από 1918 ως το 1926» Αθήνα 1947, τόμος Α' σελ. 508-512.
- ⁶² «Ριζοσπάστης» 18 του Μάρτη 1941. Παράρτημα της Συλλογής «Το Κ.Κ.Ε. από 1918 ως το 1931» τόμος 1ος Αθήνα 1947 σελ. 512 - 517. «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» Αθήνα 1974 τόμος Ε' σελ. 25-26.

-
- ⁶³ Ιστορία της Αντίστασης 1940-45 «Αυλός» τόμος Α' σελ. 172.
- ⁶⁴ Γιάννης Ιωαννίδης «Αναμνήσεις». Εκδόσεις «Θεμέλιο» Αθήνα 1979 σελ. 63.
- ⁶⁵ Γιάννης Ιωαννίδης «Αναμνήσεις» σελ. 557.
- ⁶⁶ Γιάννης Ιωαννίδης «Αναμνήσεις» σελ. 86 - 87.
- ⁶⁷ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 29 - 34.
- ⁶⁸ Γ. Ιωαννίδης «Αναμνήσεις» σελ. 63 - 64.
- ⁶⁹ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Β' σελ. 36 - 37.
- ⁷⁰ Ιστορία της Αντίστασης 1940-45 τόμος Α' σελ. 179.
- ⁷¹ Εθνική Αντίσταση και Εθνική Μειοδοσία, το χρονικό 1941-1949, β' έκδοσις, εκδόσεις «Σιδέρης» Αθήνα 1983, σελ. 250-251.
- ⁷² Ανδρέας Κέδρος «Ελληνική Αντίσταση 1940- 1944» σελ. 111-112.
- ⁷³ Στέφανος Σαράφης «Ο ΕΛΑΣ» Αθήνα 1948, σελ. 47.
- ⁷⁴ Κομνηνός Πυρομάγλου «Εθνική Αντίστασις» β' έκδοση, σελ. 47.
- ⁷⁵ Christopher Woodhouse «Το Μήλον της Έριδος» σελ. 100-101.
- ⁷⁶ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 62.
- ⁷⁷ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 66.
- ⁷⁸ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 102.
- ⁷⁹ Ιστορία της Αντίστασης 1940 - 45 τόμος Β' σελ. 522.
- ⁸⁰ Ιστορία της Αντίστασης 1940 - 45 τόμος Β' σελ. 537.
- ⁸¹ Γιάννης Ιωαννίδης «Αναμνήσεις» σελ. 158- 160.
- ⁸² Ιστορία της Αντίστασης τόμος Β' σελ. 416.
- ⁸³ Εθνική Αντίστασις και Εθνική Μειοδοσία τόμος β' σελ. 145 - 146.
- ⁸⁴ Ιστορία της Αντίστασης τόμος Α' σελ. 262.
- ⁸⁵ Ιστορία της Αντίστασης τόμος Α' σελ. 266 - 267.

-
- ⁸⁶ Christopher Woodhouse «Το Μήλον της Έριδος» σελ. 146 - 147.
- ⁸⁷ Στ. Σαράφης «Ο ΕΛΑΣ» σελ. 84 επ.
- ⁸⁸ Christopher Woodhouse «Το Μήλον της Έριδος» σελ. 101.
- ⁸⁹ Christopher Woodhouse «Το Μήλον της Έριδος» σελ. 135.
- ⁹⁰ Christopher Woodhouse «Το Μήλον της Έριδος» σελ. 63, 279, 335.
- ⁹¹ Γιάννης Ιωαννίδης «Αναμνήσεις» σελ. 99.
- ⁹² Christopher Woodhouse «Το Μήλον της Έριδος» σελ. 122.
- ⁹³ Ιστορία της Αντίστασης τόμος Β' σελ. 585 - 586. «Άρης Βελουχιώτης» Εκδόσεις Κυψέλη, σελ. 144.
- ⁹⁴ Ιστορία της Αντίστασης τόμος Β' σελ. 578 Α. Κύρου Εθνική Αντίσταση τόμος Β' σελ. 171.
- ⁹⁵ Γ. Παπανδρέου. Η Απελευθέρωσις της Ελλάδος. Εκδόσεις Άλφα, Αθήνα 1945 σελ. 49, 50.
- ⁹⁶ Παν. Κανελλόπουλος Ο Εικοστός Αιώνας Αθήνα 1951 σελ. 176, 177.
- ⁹⁷ Ιστορία της Αντίστασης τόμος Α' σελ. 410.
- ⁹⁸ Γ. Παπανδρέου Η Απελευθέρωσις της Ελλάδος σελ. 48.
- ⁹⁹ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 54.
- ¹⁰⁰ Ριζοσπάστης 22 Γενάρη 1942.
- ¹⁰¹ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 150.
- ¹⁰² «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 113- 145.
- ¹⁰³ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 113.
- ¹⁰⁴ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 118.
- ¹⁰⁵ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 136.
- ¹⁰⁶ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 131.
- ¹⁰⁷ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 134.
- ¹⁰⁸ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 132, 133.
- ¹⁰⁹ «Ριζοσπάστης» 3 Οχτώβρη 1943, «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 161 - 166.

-
- ¹¹⁰ Γιάννης Ιωαννίδης «Αναμνήσεις» σελ. 340 επ.
- ¹¹¹ Θανάσης Χατζής Η Νικηφόρα Επανάσταση που χάθηκε, εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1979, τόμος 3 σελ. 73-74.
- ¹¹² Θανάσης Χατζής Η Νικηφόρα Επανάσταση που χάθηκε, τόμος 3 σελ. 73.
- ¹¹³ Θαν. Χατζής Η Νικηφόρα Επανάσταση, τόμος 3 σελ. 76.
- ¹¹⁴ Εθνική Αντίστασις και Εθνική Μειοδοσία, τόμος Β' σελ. 427.
- ¹¹⁵ Η Εθνική Αντίστασις τόμος 5 σελ. 1894-1896.
- ¹¹⁶ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 426.
- ¹¹⁷ Ευ. Αβέρωφ - Τσιότσας «Φωτιά και τσεκούρι» Βιβλιοπωλείον της Εστίας Αθήνα 1975 σελ. 189, 190, 193.
- ¹¹⁸ Ευ. Αβέρωφ - Τσιότσας «Φωτιά και τσεκούρι» σελ. 189-191.
- ¹¹⁹ Γιάννης Ιωαννίδης «Αναμνήσεις» σελ. 371 επομ.
- ¹²⁰ Γ. Βοντίσιος - Γούσιος «Οι αιτίες για τις ήττες και τη διάσπαση του Κ.Κ.Ε. και της Ελληνικής Αριστεράς» Αθήνα 1977 εκδόσεις «Να υπηρετούμε την Ελλάδα» τόμος Β' σελ. 58.
- ¹²¹ «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 451.
- ¹²² «Το Κ.Κ.Ε. Επίσημα Κείμενα» τόμος Ε' σελ. 432.
- ¹²³ Η απόφαση δημοσιεύθηκε στην μπροσούρα «Καινούργια κατάσταση, καινούργια καθήκοντα. Οι διαπιστώσεις, η γραμμή και οι αποφάσεις της 6η Ολομέλειας της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε.». Έκδοση της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. Δημοσιεύθηκε επίσης το βιβλίο «Ν. Ζαχαριάδη Συλλογή Έργων» που εξέδωσε στις 27 Απριλίου 1953 η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. γιορτάζοντας τα πενήντάχρονα του Ν. Ζαχαριάδη σελ. 464-465.
- ¹²⁴ Εφημερίδα «Αυγή» Δεκέμβριος 1979 — Ιανουάριος 1980. Όλα τα παραπάνω στοιχεία (τηλεγραφήματα, αλληλογραφία με Δημητρώφ, Στάλιν κλπ.) είναι κείμενα από τα αρχεία του Κ.Κ.
- ¹²⁵ Ο Ελληνικός Στρατός κατά τον Αντισυμμοριακόν Αγώνα (1946-1949), το δεύτερον έτος του Αντισυμμοριακού Αγώνος 1947. Διεύθυνσις Ιστορίας Στρατού εκδοσις ΓΕΣ σελ. 2.
- ¹²⁶ Ο Ελληνικός Στρατός κατά τον Αντισυμμοριακόν Αγώνα, το δεύτερον έτος του Αγώνος ΔΙΣ/ΓΕΣ σελ. 4, 5.
- ¹²⁷ Αβέρωφ - Τσιότσας «Φωτιά και τσεκούρι» σελ. 264.
- ¹²⁸ Ο Ελληνικός Στρατός κατά τον Αντισυμμοριακόν Αγώνα, το δεύτερον έτος του Αγώνος σελ. 376 έκδοση ΓΕΣ. Αχ. Κύρου «Η νέα επίθεσις κατά της Ελλάδος» σελ. 118 επομ.

-
- ¹²⁹ Ο ελληνικός Στρατός κατά τον Αντισυμμοριακόν Αγώνα, το δεύτερον έτος του Αγώνος σελ. 377.
- ¹³⁰ Αχ. Κύρου «Η νέα επίθεσις κατά της Ελλάδος» σελ. 184. ΓΕΣ Ο Ελληνικός Στρατός κατά τον Αντισυμμοριακόν Αγώνα, το δεύτερον έτος, σελ. 378.
- ¹³¹ Αντισυμμοριακός Αγών 1946 - 1949, Η εκκαθάρισις της Ρούμελης και η πρώτη μάχη του Γράμμου 1948, Αρχηγείον Στρατού, Διεύθυνσις Ιστορίας Στρατού σελ. 1-2.
- ¹³² Ο Ελληνικός Στρατός κατά τον Αντισυμμοριακόν Αγώνα, το δεύτερον έτος του Αγώνος, σελ. 378 - 379, έκδοσις ΓΕΣ.
- ¹³³ Αντισυμμοριακός Αγών 1946-1949, σελ. 5-8.
- ¹³⁴ Μίλοβαν Τζίλας «Συνομιλίαι με τον Στάλιν» Παρίσι 1962. Το βιβλίον κυκλοφόρησε στα ελληνικά.
- ¹³⁵ Έντβαρντ Καρντέλι «Ο αγώνας για την αναγνώριση και την ανεξαρτησία της Γιουγκοσλαβίας 1944 - 1957» Βελιγράδι 1980 στα σερβοκροατικά.
- ¹³⁶ Έκθεσις Πολεμικής Ιστορίας των Ελλήνων, έκδοσις ΓΕΣ.
- ¹³⁷ Αβέρωφ - Τσιτσάς «Φωτιά και τσεκούρι» σελ. 474-475.
- ¹³⁸ Σόλων Γρηγοριάδης Ο Εμφύλιος 1946 - 1949 τόμος Β' σελ. 181-182, εκδόσεις Φυτράκη Αθήνα 1979.
- ¹³⁹ Χρ. Ευελπίδης Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν, έκδοσις «Ήλιος» τόμος Ελλάς Γ' σελ. 211-212.
- ¹⁴⁰ Δημ. Γουσίδης «Μάρκος Βαφειάδης, μαρτυρίες» πρόλογος Μίκη Θεοδωράκη, εκδόσεις Επικαιρότητα, Θεσσαλονίκη 1983 σελ. 63-67.
- ¹⁴¹ Έντβαρντ Καρντέλι: «Ο αγώνας για την αναγνώριση και την ανεξαρτησία της Γιουγκοσλαβίας 1944-1957» Βελιγράδι 1980.
- ¹⁴² Γεώργιος Παπανδρέου «Η Απελευθέρωσις της Ελλάδος» σελ. 50-52.
- ¹⁴³ Γ. Παπανδρέου «Η απελευθέρωσις της Ελλάδος» σελ. 54-56.
- ¹⁴⁴ Γιάννης Ιωαννίδης «Αναμνήσεις».
- ¹⁴⁵ Εφημερίδα «Ριζοσπάστης» 6 Ιανουαρίου 1980.
- ¹⁴⁶ Θαν. Χατζής «Η Νικηφόρα Επανάστασις που χάθηκε» τόμος 3 σελ. 85 - 86.
- ¹⁴⁷ Θαν. Χατζής «Η Νικηφόρα Επανάστασις που χάθηκε» τόμος 3, σελ. 83.
- ¹⁴⁸ Ούνιστων Τσώρτσιλ «Απομνημονεύματα» τόμος 6ος, βιβλίον 1, σελ. 202 - 203. Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας!

-
- ¹⁴⁹ Γ. Παπανδρέου «Η Απελευθέρωσις της Ελλάδος» σελ. 212.
- ¹⁵⁰ Από τα απομνημονεύματα του καπετάν Ορέστη στην εφημερίδα «Ακρόπολις».
- ¹⁵¹ Θαν. Χατζής «Η Νικηφόρα Επανάσταση που χάθηκε» τόμος 3, σελ. 130.
- ¹⁵² Γιάννης Ιωαννίδης «Αναμνήσεις» σελ. 325 και 332.
- ¹⁵³ Γιάννης Ιωαννίδης «Αναμνήσεις» σελ. 330.
- ¹⁵⁴ Ιστορία της Αντίστασης, τόμος 5, σελ. 1938-9.
- ¹⁵⁵ Γ. Ιωαννίδης «Αναμνήσεις» σελ. 325.
- ¹⁵⁶ «Επίσημα Κείμενα του Κ.Κ.Ε.» έκδοση του ΚΚΕ έσωτ. τόμος Ε' σελ. 323.
- ¹⁵⁷ Θ. Χατζής «Η Νικηφόρα Επανάσταση που χάθηκε», τόμος 3, σελ. 459.
- ¹⁵⁸ «Ν. Ζαχαριάδης Έργα» σελ. 416. Εφημερίδα «Για σταθερή ειρήνη, για Λαϊκή Δημοκρατία» όργανο του Γραφείου Πληροφοριών των Κομμουνιστικών και Εργατικών Κομμάτων, φύλλο 27 της 15.12.1948.
- ¹⁵⁹ «Ν. Ζαχαριάδης Έργα» σελ. 539.
- ¹⁶⁰ Εφημερίδα «Τα Νέα» 27.8.1978. Δ. Γουσίδη: «Μάρκος Βαφειάδης, μαρτυρίες» σελ. 29.
- ¹⁶¹ «Ν. Ζαχαριάδης Συλλογή έργων», σελ. 575.
- ¹⁶² Εφημερίδα «Αυγή» Φ. Ηλιού Δεκέμβριος 1979.
- ¹⁶³ Εφημερίδα «Τα Νέα - Αύγουστος 1979. Δημ. Γουσίδη. «Μάρκος Βαφειάδης, μαρτυρίες» σελ. 32 - 33. Παρόμοια συνέντευξη του Μάρκου Βαφειάδη δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά στα χρονικά στον «Ελληνικό Βορρά» Θεσσαλονίκης τον Ιούλιο του 1978 όταν ο συγγραφέας αυτού του βιβλίου συναντήθηκε στην Γιουγκοσλαβία με το Μάρκο.
- ¹⁶⁴ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος α' σελ. 3.
- ¹⁶⁵ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος α' σελ. 12 - 13 «Ριζοσπάστης» 12 Νοεμβρίου 1918. (Ο «Ριζοσπάστης» δεν ήταν τότε κομματικό όργανο. Έγινε με απόφαση της Κ.Ε. του Κόμματος στις 13 Απριλίου 1920).
- ¹⁶⁶ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος α' σελ. 61 - 62, «Ριζοσπάστης» 11-12 Απριλίου 1920.
- ¹⁶⁷ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος α', σελ. 499.
- ¹⁶⁸ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος α', σελ. 505.
- ¹⁶⁹ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος α', σελ. 526-531.

-
- ¹⁷⁰ «Ριζοσπάστης» 6 - 7 Φλεβάρη 1925. Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα, τόμος α', σελ. 515-517.
- ¹⁷¹ «Ριζοσπάστης» 1 Μάη 1924.
- ¹⁷² «Ριζοσπάστης» 25 Γενάρη 1925. «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα» τόμος β' σελ. 27 - 28.
- ¹⁷³ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα» τόμος β' σελ. 92. «Κομμουνιστική Επιθεώρηση» Ιούνιος -Ιούλιος 1925 σελ. 170-175.
- ¹⁷⁴ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος β' σελ. 208-209.
- ¹⁷⁵ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος β' σελ. 505 - 507. «Ριζοσπάστης» 21 Φλεβάρη 1928.
- ¹⁷⁶ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος γ' σελ. 171.
- ¹⁷⁷ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος γ' σελ. 179.
- ¹⁷⁸ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος γ' σελ. 304.
- ¹⁷⁹ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος γ' σελ. 485.
- ¹⁸⁰ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος δ' σελ. 49.
- ¹⁸¹ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος δ' σελ. 166.
- ¹⁸² «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος δ' σελ. 283.
- ¹⁸³ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος δ' σελ. 297.
- ¹⁸⁴ «Το ΚΚΕ Επίσημα Κείμενα», τόμος ε' σελ. 65.
- ¹⁸⁵ Σβετοζάρ Βουκμάνοβιτς - Τέμπο «Αγώνας για τα Βαλκάνια» εκδοτικός οίκος Γκλόμπους, Ζάγκρεμπ 1981 σελ. 79-150. Το βιβλίο με τον τίτλο «Borba za Balkan» δεν κυκλοφόρησε στα ελληνικά.
- ¹⁸⁶ «Η Μακεδονία του Αιγαίου στον Λαϊκό Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα 1944 - 1945» Σκόπια 1971, έκδοση «Κρατικά Αρχεία Μακεδονίας» Γκοντίνε σελ. 453 επομ. Η έκδοση δεν κυκλοφόρησε στα ελληνικά. Περιέχει αυθεντικά ντοκουμέντα του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ στο πρωτότυπο, του ΣΝΟΦ κλπ.
- ¹⁸⁷ «Στ' άρματα! Στ' άρματα!» Χρονικό της Εθνικής Αντίστασης 1940-1945, ΠΛΕ 1967, σελ. 328-329.
- ¹⁸⁸ «Η Μακεδονία του Αιγαίου στον Λαϊκό Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα 1944-1945». Σκόπια 1971, σελ. 484.
- ¹⁸⁹ «Η Μακεδονία του Αιγαίου» κλπ. σελ. 477.
- ¹⁹⁰ Σβ. Βουκμάνοβιτς - Τέμπο «Αγώνας για τα Βαλκάνια» σελ. 79-150.

-
- ¹⁹¹ Σβ. Βουκμάνοβιτς - Τέμπο «Αγώνας για τα Βαλκάνια» σελ. 79 επ.
- ¹⁹² Τσόλα Ντραγκοϊτσεβα «Από την ήττα στη Νίκη». Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1983, σελ. 241 επομ. Η ελληνική έκδοση του βιβλίου αποσύρθηκε με εντολή της σοσιαλιστικής κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ γιατί δυσареστούσε την Γιουγκοσλαβία. Το βιβλίο κυκλοφορεί στην Βουλγαρία. Αντίτυπά του στα ελληνικά, βουλγαρικά και γαλλικά κατέχει ο συγγραφέας του παρόντος.
- ¹⁹³ Τσόλα Ντραγκοϊτσεβα «Από την ήττα στη Νίκη», ελληνική έκδοση σελ. 250.
- ¹⁹⁴ Ένθα ανωτέρω σελ. 250.
- ¹⁹⁵ Σβ. Βουκμάνοβιτς - Τέμπο «Αγώνας για τα Βαλκάνια» σελ. 79 επ.
- ¹⁹⁶ Σβ. Βουκμάνοβιτς - Τέμπο «Αγώνας για τα Βαλκάνια» σελ. 109 επ.
- ¹⁹⁷ Ένθα ανωτέρω Τέμπο σελ. 93 επομ.
- ¹⁹⁸ Christopher Woodhouse «Το Μήλον της Έριδος» σελ. 150 επ.
- ¹⁹⁹ Ένθα ανωτέρω σελ. 278.
- ²⁰⁰ Ένθα ανωτέρω σελ. 144 - 146.
- ²⁰¹ «Η Μακεδονία του Αιγαίου στον Λαϊκό Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα 1944- 1945» Σκόπια σελ. 440.
- ²⁰² Ένθα ανωτέρω σελ. 456.
- ²⁰³ Τσόλα Ντραγκοϊτσεβα «Από την ήττα στη Νίκη» σελ. 244.
- ²⁰⁴ «Η Μακεδονία του Αιγαίου» κλπ. Σκόπια, σελ. 488 - 489.
- ²⁰⁵ Τσόλα Ντραγκοϊτσεβα «Από την ήττα στη Νίκη» σελ. 249.
- ²⁰⁶ «Η Μακεδονία του Αιγαίου στον Λαϊκό Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα 1944-1945» σελ. 419.
- ²⁰⁷ Ένθα ανωτέρω.
- ²⁰⁸ Ένθα ανωτέρω σελ. 386.
- ²⁰⁹ Ένθα ανωτέρω σελ. 352.
- ²¹⁰ Ένθα ανωτέρω σελ. 351.
- ²¹¹ Ένθα ανωτέρω σελ. 332.
- ²¹² Ένθα ανωτέρω σελ. 330.

²¹³ Ένθα ανωτέρω σελ. 331.

²¹⁴ Αδ. Κύρου: «Εθνική Αντίσταση και εθνική μειοδοσία» εκδόσεις Ι. Σιδέρης Αθήνα, τόμος β' σελ. 382 - 383.

²¹⁵ «Η Μακεδονία του Αιγαίου στον Λαϊκό Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα 1944-1945» Σκόπια, σελ. 388-389.

²¹⁶ Ευρυτίδης Μπακιρτζής, μελέτες, λόγοι, σημειώσεις, επιμέλεια Ν. Μάργαρη, εκδόσεις Επικαιρότητα, Αθήνα 1981, σελ. 166- 167.

²¹⁷ Θαν. Χατζής «Η Νικηφόρα Επανάσταση που χάθηκε» τόμος 3, σελ. 456.

²¹⁸ Τσόλα Ντραγκοϊτσεβα «Από την ήττα στη Νίκη» σελ. 249.

²¹⁹ Ένθα ανωτέρω σελ. 250.

²²⁰ Εφημερίδα «Αυγή» όργανο του ΚΚΕ εσωτ. 5 Δεκεμβρίου 1979.

²²¹ Εφημερίδα «Αυγή» όργανο του ΚΚΕ εσωτ. 11 Δεκεμβρίου 1979.

²²² Δημ. Γουσίδης «Μάρκος Βαφειάδης» σελ. 29.

²²³ Εφημερίδα «Αυγή» 3 Φεβρουαρίου 1980.

²²⁴ Εφημερίδα «Αυγή» 9 Δεκεμβρίου 1979.

²²⁵ Σόλων Γρηγοριάδης «Ο Εμφύλιος 1946 - 1949» εκδόσεις Φυτράκης, Αθήνα, τόμος β' σελ. 197.

²²⁶ «Ριζοσπάστης» όργανο του ΚΚΕ, 28 Ιουνίου 1947.

²²⁷ «Αυγή» 20 Δεκεμβρίου 1979.

²²⁸ «Αυγή» 6 Ιανουαρίου 1980.

²²⁹ Εντ. Καρντέλι «Ο αγώνας για την εθνική ανεξαρτησία και την αναγνώριση της Γιουγκοσλαβίας» Βελιγράδι 1980.

²³⁰ Μίλοβαν Τζίλας «Συνομιλίες με τον Στάλιν».

²³¹ Γιάννης Ιωαννίδης «Αναμνήσεις» σελ. 498. Η 5η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ. Εισηγήσεις, αποφάσεις, ομιλίες, πρακτικά σελ. 227 επ.

²³² Δημ. Βλαντάς «Η προδομένη Επανάσταση. Πολιτική Ιστορία του ΚΚΕ», Αθήνα 1977. Γ. Βοντίσιος - Γούσιος «Οι αιτίες για τις ήττες και τη διάσπαση του ΚΚΕ και της Ελληνικής Αριστεράς», Αθήνα 1977.

²³³ Δημ. Βλαντάς «Η προδομένη Επανάσταση. Πολιτική Ιστορία του ΚΚΕ», Αθήνα 1977, σελ. 193 επ.

-
- ²³⁴ «Το ΚΚΕ. Επίσημα Κείμενα». Τόμος α', σελ. 395.
- ²³⁵ Ένθα ανωτέρω σελ. 430.
- ²³⁶ «Ριζοσπάστης» 11 Γενάρη 1925.
- ²³⁷ «Το ΚΚΕ. Επίσημα Κείμενα», τόμος β' σελ. 102.
- ²³⁸ Ένθα ανωτέρω σελ. 114.
- ²³⁹ Ένθα ανωτέρω σελ. 139-140.
- ²⁴⁰ Ένθα ανωτέρω σελ. 144.
- ²⁴¹ Ένθα ανωτέρω σελ. 169.
- ²⁴² Ένθα ανωτέρω σελ. 249-251.
- ²⁴³ Ένθα ανωτέρω σελ. 355.
- ²⁴⁴ Ένθα ανωτέρω σελ. 510. «Ριζοσπάστης» 22 Φλεβάρη 1928.
- ²⁴⁵ Ένθα ανωτέρω σελ. 582. «Ριζοσπάστης» 18 Δεκέμβρη 1928.
- ²⁴⁶ «Το ΚΚΕ. Επίσημα Κείμενα», τόμος δ' σελ. 411-412.
- ²⁴⁷ «Το ΚΚΕ. Επίσημα Κείμενα», τόμος δ', σελ.469, «Ριζοσπάστης» 12 Μάρτη 1939.
- ²⁴⁸ «Ν. Ζαχαριάδης Συλλογή Έργων», σελ. 549.
- ²⁴⁹ Ένθα ανωτέρω σελ. 570-571.
- ²⁵⁰ Ένθα ανωτέρω σελ. 571.
- ²⁵¹ Ένθα ανωτέρω σελ. 572.
- ²⁵² Ένθα ανωτέρω 555, 556, 557, 575 επ.
- ²⁵³ Ένθα ανωτέρω σελ. 609.
- ²⁵⁴ Ένθα ανωτέρω 560, 589, 593, 600.
- ²⁵⁵ Ένθα ανωτέρω σελ. 560.
- ²⁵⁶ Ένθα ανωτέρω σελ. 609.
- ²⁵⁷ Ένθα ανωτέρω σελ. 554.

²⁵⁸ Ένθα ανωτέρω σελ. 597.

²⁵⁹ Ένθα ανωτέρω σελ. 596.

²⁶⁰ Ένθα ανωτέρω σελ. 553.

²⁶¹ Εφημερίδα «Πράβντα», Μόσχα, 12 Οκτωβρίου 1952 «Ν. Ζαχαριάδης «Συλλογή Έργων», σελ. 658-660.

²⁶² Δημ. Γουσίδη: «Μάρκος Βαφειάδης, μαρτυρίες» σελ. 25-30 — Συνέντευξη στην εφημερίδα «Τα Νέα», Αύγουστος 1978.

²⁶³ Εφημερίδα «Αυγή», 10 Σεπτεμβρίου 1979, Τάσος Βουρνάς.

²⁶⁴ Εφημερίδα «Ριζοσπάστης», 30 Οχτώβρη 1983, σελ. 3.

²⁶⁵ Λόγος του Πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου στις 7 Φεβρουαρίου 1984 προς την Οργανωτική Επιτροπή του Α' Συνεδρίου του ΠΑΣΟΚ.

²⁶⁶ Εφημερίδα «Ριζοσπάστης», όργανο του ΚΚΕ, 22 Νοέμβρη 1983, σελ. 3.

²⁶⁷ Εφημερίδα «Ριζοσπάστης», 30 Οχτώβρη 1983, σελ. 1, 3.

²⁶⁸ Στο ίδιο μήνυμα της Κ.Ε. του ΚΚΕ για τα 65χρονα του Κόμματος, «Ριζοσπάστης», 30 Οχτώβρη 1983.

Ν.Ι. ΜΕΡΤΖΟΣ
ΤΑ 10 ΘΑΝΑΣΙΜΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ
ΤΟΥ Κ.Κ.Ε.

Ἡ σύγχρονη ἑλληνική Ἱστορία ἔχει σημαδευθῆ, συχνά βαθειά κι ὀδυνηρά, ἀπό τήν δράση καί τήν ἱστορία τοῦ ΚΚΕ. Καί ἐξακολουθεῖ νά ἐπηρεάζεται πάντοτε σέ σημαντικό βαθμό. Αὐτό δέν ἀμφισβητεῖται ἀπό κανένα σήμερα. Ἐκεῖνο πού ἀμφισβητεῖται — καί μάλιστα δεινά — εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἑλληνική Ἱστορία, πού «κόβεται καί ράβεται» στά μέτρα τῆς ὁποίας ἰδεολογίας γιά νά ὑπηρετήσῃ τά ὅποια κομματικά συμφέροντα, σέ ὅλες τίς πλευρές.

Τό βιβλίό τοῦτο δέν διεκδικεῖ τό ἀλάθητο οὔτε ἔχει τήν πρόθεση νά ἀπευθύνῃ τό εὐκολο «κατηγορῶ» σέ βάρους μιᾶς πλευρᾶς, ἡ ὁποία ὄχι μόνον ἔχει πολύ κατηγορηθῆ ἀλλά καί πλήρωσε τίς κατηγορίες μέ τό αἷμα τῶν ἀγωνιστῶν τῆς. Τό πρόβλημα εἶναι ὅτι οἱ ἀγωνιστές τοῦ Κ.Κ.Ε. δέν πλήρωσαν μέ τό αἷμα τους τό «κατηγορῶ» μονάχα ὄλων τῶν ἀντιπάλων τους, ἀλλά πλήρωσαν κυρίως τά λάθη τῆς ἡγεσίας τους. Τό Κ.Κ.Ε. τό πλήρωσε, ἐπίσης, βαρύτερα ὀλόκληρος ὁ ἑλληνικός Λαός, ἡ ὁμαλή του πορεία πρὸς τό μέλλον καί ἡ κοινωνικο-οἰκονομική του ἀνάπτυξη. Αὐτά τά λάθη προσπαθεῖ νά φωτίσῃ τοῦτο τό βιβλίό. Καί τά φωτίζει μέ ἐπίσημα κείμενα, ἀποφάσεις, μαρτυρίες τοῦ Κ.Κ.Ε. καθὼς ἐπίσης καί μέ ἄγνωστα στό εὐρύ κοινό ντοκουμέντα τῶν ἄλλων Κ.Κ. τῆς Βαλκανικῆς.